

Okladka tymczasowa.

EDITIONUM COLLEGII HISTORICI ACADEMIAE LITTERARUM POLONICAE
Num. 81.

CODEX DIPLOMATICUS
ECCLESIAE CATHEDRALIS NECNON DIOECESIOS VILNENSIS
VOLUMINIS I FASCICULUS 1
(1387—1468)

WYDAWNICTWA KOMISJI HISTORYCZNEJ POL. AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
Nr 81

KODEKS DYPLOMATYCZNY
KATEDRY I DIECEZJI WILEŃSKIEJ

TOMU I ZESZYT 1
(1387—1468)

061768

WYDALI

KS. JAN FIJAŁEK I WŁADYSŁAW SEMKOWICZ

090725

W KRAKOWIE 1932
NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA — KRAKÓW — LUBLIN — ŁÓDŹ — POZNAŃ — WILNO — ZAKOPANE.

OD WYDAWCÓW.

Wydawnictwo niniejsze, oparte na materiale dokumentalnym czerpanym przeważnie z Archiwum Kapituły Katedralnej Wileńskiej, w szczególności ze znajdujących się tam oryginałów i kopjarjuszy, obejmie dwa tomy, od założenia biskupstwa wileńskiego 1387 aż do śmierci biskupa Walerjana Protasewicza 1579. Ponieważ tom I, sięgający do początku wieku XVI (t. j. do śmierci biskupa Olbrachta Tabora 1507), nie może się rychło ukazać z powodu braku dostatecznych funduszów, przeto wydawcy, mimo że mają cały ten tom już opracowany i przygotowany do druku, zniewoleni są wydać na razie zeszyt I tomu I, aby udostępnić nauce najdawniejszy ten materiał źródłowy do dziejów nie tylko kościelnych i religijnych, ale też wogóle do stosunków wewnętrznych Litwy za pierwszych Jagiellonów. Materiał ten był dotąd częściowo tylko znany, lecz niezebrany w całości i ogłoszony w sposób nieodpowiadający wymogom naukowym. W metodzie wydawniczej została tu w całej rozciągłości po raz pierwszy zastosowana »Instrukcja wydawnicza dla średniowiecznych źródeł historycznych« (wydawnictwo Komisji Historycznej Polskiej Akademji Umiejętności. W Krakowie 1925).

Obszerny wstęp, w którym na czele tomu omówione będą szczegółowo źródła i znaczenie materiałów tu ogłoszonych, wraz z indeksami, jako też uzupełnieniami i sprostowaniami, ukaże się w drugim zeszycie, który dopełni I tomu wydawnictwa niniejszego.

W Krakowie, d. 11 czerwca 1932.

1.

Wilno, 17 lutego 1387.

Król Władysław Jagiello kościolowi na zamku wileńskim pod wezwaniem
sw. Stanisława i Wiadysława, mającemu być za zezwoleniem papieża stolicą
5 biskupią, nadaje: 1) zamek Tauroginie z przyległą włością i wsiami Łabonary
i Malaty, oraz włości Dubrowno, Werki i Bakszty; 2) ogród przy mieście Wil-
nie obok ogrodu Gasztolda; 3) część miasta Wilna z placami i domami od
strony zamku; 4) kamienicę w obrębie murów zamku z czterema domami drew-
nianymi i dwoma placami; 5) dziesiątą rybę z jazu na Niemnie dla użytku stołu
10 biskupiego.

Tekst A.

Or. brak i żadnej o nim nienia wiadomości.

Kop. 1. Lib. I z k. XCVII—XCIX' z nagłówkiem: Privilegium donationis super
districtum Dambrowno. Na marginesie stara sygnatura 14 z dopiskiem obok ręką współ-
15 czasną, określającą treść nadania: Civitatem Vilmensem, Taur(o)gny, Baxti, Lobonari,
Verki. Poniżej tąż samą ręką: 2. Po drugiej stronie nagłówka zapisek ks. M. Herburta
Inscr. — 2. Lib. II str. 303—306 i 311—312 nr 97 z nagłówkiem: Privilegium Vla-
dislai super eadem praedicta bona et Dubrowno. Na marg. Num. 2 (przekreślone i po-
prawione na III) i Lectum Correctum. Odpis z pisownią zmodernizowaną, poprawiony
20 zdaje się wedle nieznaney kopji. — 3. Czart. k. V'—VII' z nagł. jak wyżej w Lib. II,
z którym ma tekst pokrewny i zmodernizowany.

Wyd. zob. niżej str. 3.

Tekst B.

M.A. Dokument pergaminowy w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin gruby, na
25 stronie zewnętrznej źle wyprawiony, 616 × 34 + 67, zachowany nadzwyczaj dobrze,
tylko lekko splamiony w dwóch miejscach a na środkowych zagięciach w kilku miejscach
nadgryziony i rozerwany. — Brak pieczęci niezawodnie majestatycznej, która zwisała na
grubym sznurze, jak świadczą duże okrągłe dziurki i odciski sznurów na zakładce. Pie-
częć ta istniała jeszcze przy sporządzaniu z dokumentu transumptu notarialnego d. 5 września
30 r. 1576 (zob. niżej Kop. 4). — Inwokacja bez inicjału, wydłużonem pismem. Niektóre pod-
kreślenia wyrazów tekstu (Thurogno, Byscupicze etc.) sprawiają wrażenie jakby współcze-

snych pismu, którego charakter odpowiada raczej pierwszym dziesiątkom w. XV aniżeli schyłkowi w. XIV.

W spostrzeżeniu tem utwierdza pilne porównanie pisma dokumentów z całego okresu panowania Jagielly i Witolda, znajdujących się w bogatym zasobie Muzeum XX. Czartoryskich, przyczem okazało się, że charakter pisma niniejszego dokumentu 5 najbardziej zbliża się do ręki dokumentów Witolda z pocz. w. XV, nadewszystko zaś jest ładząco podobne do pisma dokumentu tegoż w. księcia z 20 czerwca 1403, wystawionego dla kupców krakowskich (zob. Kod. dypl. m. Krakowa T. I str. 145/6 nr CIII w Muzeum Czart. szufl. 4 nr 266). Nie tak podobne, choć jeszcze wielce zbliżone pismo 10 posiada dokument Witolda z 16 lutego r. 1410 dla katedry wileńskiej (zob. niżej Nr 50), iako też dokument jego z 15 kwietnia r. 1412 (Muz. Czart. szufl. 4 nr 289; wyd. Cod. epist. Vitoldi str. 228 nr XDII z kopji królewieckiej). Inne dokumenty o zbliżonym charakterze pisma: Władysława Jagielly z r. 1414 (Muz. Czart. vol. II nr 59) i 1418 (tamże, vol. III nr 40).

Na lewym marginesie wiersze tekstu są oznaczone cyframi ręką ks. M. Herburta, od 15 której pochodzą też w drugiej części dokumentu zarówno w tekście jak i na marginesie zaznaczenia poszczególnych grup nadań linijkami i literami a i b, tudzież wykropkowania dowolne niektórych wyrazów na początku wierszy.

Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzch. z w. XV: Privilegium regis Wladisłai super Thurogno et Lobonari, a w dalszym ciągu ręką w. XVI: Malati, civitatem Vilnensem, villasque Jarzynycze, Waszylewo, Vechathnicza, Trebuna, Clodno; 2) na złoż. spodn. 20 z w. XVII: Privilegium (zatarte) ecclesiae cathedralis Vilmensis (uzupełnione inną ręką z tegoż czasu:) episcopo serviens; 3) na złoż. wewn. boczn. z w. XVIII/XIX: 1387 Przywilej Władysława krola Biskupowi Wileńskiemu dany z potwierdzeniem wszystkich innych przywilejów y praw kościołom w całej Litwie oraz nadaniem wolności całemu 25 Duchowieństwu w possessyach y dobrach kościelnych, tudzież potwierdza y approbuie majątności do katedry Łabonary, Biskupice, Trebuno, Kłodno, Wasilowo, Turogno, We stanice, Jarynice, Moletany, insuper nadaie dziesięcinę z iazu na rzece Niemen zwaney, wszelkiego rodzaju ryb. Item nadaie y konfirmuie iurydykę w mieście Wilnie, z wolnym 30 zabudowaniem y rozrządzaniem oney podług swego własnego upodobania y woli; na teyże iurydyce pozwala wszelkich profitow wynadywać. Ta sama ręka położyła datę 1387 obok zapisku 1-go. — Sygnatura ręką w. XVIII: N° II.

Kop. 1. Lib. I z k. LXIII—LXVII z nagłówkiem minją: Privilegium super castrum Turogno et aliis bonis districtuque eiusdem castri, villis et navigiis z zapiskiem 35 obok ręką ks. M. Herburta Inscr. 29. Ślad numeracji współczesnej, obciętej przy oprawie. Kopja ta sporządzona jest bezpośrednio z dokumentu pergaminowego, dość niedbale i z modernizacją pisowni w nazwach. — 2. Lib. II str. 299—303: nr II (popr. z dawn. 1), zaraz potem Lectum Correctum z nagł.: Privilegium regis Vladisłai super fundationem pro ecclesia cathedrali Vilmensi bonorum Turogno, Moletani, Labonari, Trebuna, Kłodno 40 Wasilowo, Jarinice, Wechatnica, Biskupice, Werki, Baxti, item super hortum et certam partem seu domos in civitate Vilmensi et super domum muratam penes ecclesiam cathedralalem sitam. Tekst odpisany z dokumentu perg. i bardzo sumiennie przez korektora wedle niego poprawiony, nazwy miejscowości w nagłówku i w tekście są zmodernizowane. Odpis teyże kopji na luźnym arkuszu, sporządzony ręką ks. M. Herburta i opatrzoney 45 kilku objaśniającemi tekst uwagami p. t.: »Pierwiastkowy przywilej króla Władysława Jagiella fundacyjny dla katedry, biskupa i kapituły wileńskiej w roku 1387-m wydany«, znajduje się w tenże Archiwum. — 3. Czart. k. III—V z nagłówkiem tym samym co w Lib. II z odmiankami pisowni nazw miejscowych. — 4. Transumpt notarialny z 5 września r. 1576 indykca 4, sporządzony przez Baltazara Stefana Krassowskiego dziekana diecezji łuckiej, notariusza publicznego, na polecenie Walerjana bisk. wileńskiego. Prze- 50 kład jego polski zob. zaraz niżej pod Przekł.

Wyd. 1. Krupowicz M., *Zbiór dyplomatów (Wilno 1858) str. 1—3 nr I*: »z księgi pergaminowej, znajdującej się w Archiwum Kapitulnem Wileńskiem i zawierającej zbiór przywilejów katedrze wileńskiej służących, przepisanych z autentyków w końcu XVI w. Wszystkie kopje w tej księdze porównane z oryginalami i poświadczone przez prokuratora kapituły w połowie XVII w. ks. kanonika Mocarskiego«. Rzekoma ta księga pergaminowa jest niczem innem jak Lib. II, z którego tekstem edycja Krupowicza jest na ogół zgodna, mając tylko niektóre wtręty, uzupełnione przez wydawcę wedle redakcji A. Wspomina nadto wydawca, że »autentyk tego przywileju i dziś jeszcze znajduje się w Archiwum Kapitulnem, ale znacznie przez czas uszkodzony i w wielu miejscach nieczytelny«, co niezupełnie odpowiada rzeczywistości (zob. wyżej). Z zapisku wydawcy bulli pap. Urbana VI z 12 marca r. 1388 (zob. niżej Nr 10) w wileńskich *Dziejach Dobroczynności* z r. 1822 nr 33 szpalta 875 przyp. 2 dowiadujemy się, że »dokument oryginalny na pergaminie Władysława Jagielly« znajdował się jeszcze wówczas (r. 1822) w Archiwum Diecezjalnem Wileńskiem (sic). — 2. Ks. Kurczewski J., *Kościół Zamkowy II (Wilno 1910) str. 7—9 z Lib. II* (cytuje jednak mylnie Lib. priv. I). Wydanie nieściśle, skombinowane na podstawie tekstów obu redakcyj.

Przekł. polski, dokonany przez ks. Grzegorza Książewicza († 1804 r.), ogłoszony jest w *Dziejach Dobroczynności krajowej i zagranicznej T. III nr 32 (Wilno r. 1822) szpalta 770—777 p. t.*: »Transumpt funduszu biskupstwa wileńskiego«.

Reg. 1. Baliński M., *Hist. m. Wilna T. I (Wilno 1836) str. 118—120*, daje zwięzłe streszczenie przywileju, z którego dłuższy ustęp począwszy od *Addicimus insuper* <plenitudine majestatis przytacza w przypisie 11 (str. 119) i 12 (str. 120) ze wzmianką o przechowaniu tegoż przywileju w Archiwum Katedry Wileńskiej oraz transumpt jego w przekładzie polskim w *Dziejach Dobroczynności* (j. w.). — 2. Daniłowicz I., *Skarbiec dyplomatów T. I (Wilno 1860) str. 265 nr 538*: regest obszerny z wiadomością o kopji i o »oryginalne pergaminowym« z Krupowicza.

Uw. Tekst tego przywileju dochował się w dwóch przekazach, z których pierwszy (A) krótszy doszedł nas jedynie w odpisach, drugi zaś (B) interpolowany zachował się w postaci dokumentu pergaminowego. Jak wyżej zaznaczono, pismo tegoż dokumentu wykazuje cechy nieco późniejsze aniżeli data i pochodzi dopiero z pierwszego dziesiątka w. XV. Z zestawienia tekstów obu tych przekazów wynika niewątpliwie, że tekst A zawiera w sobie pierwotne uposażenie, tekst zaś B posiada szereg oczywistych wtrętów, które są dwojakiego rodzaju: a) wtręty natury formalnej, wzmacniające siłę nadawczą dokumentu (np. pełna intylulacja, wyrażenia prawne jak *continuo*, *appropriamus*, *ab antiquo*, *longe lateque* oraz *circumferencialiter*); b) wtręty z treścią rzeczową, mieszczącą w sobie późniejsze nieco nadania Terebunia i Kołodna we włości brzeskiej, Wasilewa i Jarynicz w drohiczyńskiej, tudzież Wiechotnicy w dubieńskiej przez Witolda, które poza tem dochowały się w osobnym przywileju nadawczym, nieautentycznym, rzekomo z dnia 24 lipca 1388 (zob. niżej Nr 14). Prócz tego we wtręcie tym znajduje się nadanie wsi Hermaniszek = Biskupic, raczej może jeszcze Jagielly aniżeli Witolda. Pod koniec treści nadawczej w przekazie tekstu B cały wiersz został wypuszczony, najprawdopodobniej przez nieuwagę pisarza.

Fakt zamiany Wiechotnicy na Milejkorwo, dokonanej w r. 1411 (zob. niżej Nr 55), wraz z cechami paleograficznymi stwierdza niewątpliwie powstanie tekstu B przed tymże czasem.

Kiedy oryginał pierwotnego przywileju Jagielly (tekst A) zaginął czy został zniszczony, nieda się nic powiedzieć, tak że niewiadomo, czy odpis jego w Lib. I, sporządzony ok. r. 1520, pochodzi bezpośrednio z oryginału, czy też z zachowanej oddawna kopji. Nic przeto dziwnego, że dochował się tekst B w oryginale jako pełniejszy i dzięki temu będący w większej cenie.

Dokumentu, zawierającego tekst B, żadną miarą nie można uważać za falsyfikat, sporządzony w kapitule. Wszystkie cechy jego zewnętrzne i obecność pieczęci wskazują niewądnym, że wyszedł z kancelarii królewskiej, należy przypuścić za wiedzą i zgodą króla Jagielly, ratyfikującego i rozszerzającego tym sposobem późniejsze nadanie Witolda, które tą drogą weszło do pierwotnego użyczenia w formie antydatowanego aktu.

Tekst A.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Vladislaus^a Dei gracia rex Polonie, Lythuanieque princeps supremus et heres Russie etc. Cunctorum quibus expedit noticie commendamus, quod^b dum in mente nostra crebrius revolvimus et equo rationis libramine celestia pensavimus^c cum terrenis, non nobis occurrit aliud, quam quod spretis^d 10 mundialibus^d nostre mentis aciem in celestia figeremus^e; nec in hoc intencionis nostre propositum, uti firmissime credimus, deluditur, ut confutatis transitoriis primum regnum Dei incommutabile requiramus, quo habito cuncta que fiunt humanitus feliciora suscipiunt incrementa et votivis semitis finibus propositis cercius diriguntur. Quamquam igitur ex suscepti cura regiminis ac ex assumpte dignitatis of(f)icio plurimis extrinsecis inten- 15 dere teneamur, ad ea tamen, que divini cultus ampliacionem, decus et gloriam ac statum felicem et quietum necnon firmitatem iurium^f, graciaram et libertatum ministrorum Omnipotentis conspiciunt, tanto uberius intendimus, quantum pre ceteris mundi principibus nostrum regale solium magnificencius extulit et mirabilius universorum providencia Creatoris; sic enim agentes et celestibus intendere et temporalibus prosperari minime 20 dubitamus. His itaque sepius occupati cogittantes eciam, quod frequenter delinquimus et frequenter peccantibus^g frequens debetur penalitas, nos futuris anime periculis volentes salubribus obviare remediis et extremi iudicis, cuius benignam clemenciam nostris malis plurimum of(f)endimus, iram vindicem operibus misericordie prevenire, ecclesiam in castro nostro Vilnensi constructam et locatam ac ad laudem et honorem Omnipotentis 25 Dei^h, Gloriose Virginis Marie, omnium Sanctorum et specialiter beatorum Stanislai pontificis et Ladislaiⁱ confessoris consecratam, in qua sedem episcopatus Vilnensis, voluntate tamen sanctissimi Romani pontificis ad id ipsum specialiter accedente^j, decrevimus collocandam, dotamus bonis et possessionibus infrascriptis. Damus igitur, conferrimus, incorporamus et donamus donacione perpetua et irrevocabili eidem^k ecclesie et ipsius epi- 30 scopo qui pro tempore fuerit castrum nostrum Turogno^l cum districtu eidem adiacente et villis Lobonari^m ac Moletaniⁿ, necnon districtum Dambrowno^o sic complete et integraliter^p ac eo iure et modo, quibus eundem districtum olim fidelis noster Woy-

1 A. ^a Vladislaus Lib. II ^b pierwotne Et popr. przez korektora na Quod, poczem znouu przekreslono dwa razy Et Lib. II; et dum Csart. ^c pensamus Csart. ^d mundalibus Csart. ^e figamus Lib. I ^f proximi Lib. I ^g peccantibus Lib. I ^h et dodaje Lib. I ⁱ Vladislai popr. na Ladislai Lib. II; tak samo i niżej ^j accedente Lib. I ^k brak tego wyrazu w Lib. I ^l Labonari ac Moletani popr. na Lobonari ac Moletany Lib. II; Labonary et Moletany Csart. ^m Dubrowno Lib. II ⁿ intergraliterque Lib. I

1 A. ¹ Tauroginie, miasteczko nad jeziorem tej nazwy około 40 km. na płn.-zach. od Świącian. ² Labonary (dawniej Lobonary), miasteczko nad rzeką Dumblą, dopływem Zejmiany, około 20 km. na płd. od Taurogin. ³ Malaty, miasteczko nad rzeką Sesarką i jeziorem Malaty (Postawy), około 35 km. na płn.-zach. od Taurogin. ⁴ Dubrowno wedle wizyt z lat 1781 i 1795 w pow. lidzkim nad rzeką Żyżmą (Kurczewski, Kość. Zamk. II str. 142/3), niewątpliwie dzisiejsza Dąbrówka przy ujściu Żyżmy do Niemna, gdzie tuż w pobliżu na zach. leżą obok siebie dwie osady zwane Biskupice.

dilo^o tenuit et possedit, ac districtus Werki^{p^o} et Baxthi^{q^o} in terris nostris Lythuanie et Russie situatis^r, et ortum^s iuxta civitatem nostram Vilmensem penes ortum^s Gastoldi^t inter quendam montem versus meridiem et viam circa civitatem Vilmensem ac fluvium ad occidentem^u situm, cum omnibus et singulis villis, censibus, utilitatibus, proventibus, fructibus, redditibus, iuribus, dominiis, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, nemoribus, quercetis, rubetis, galiis, virgultis, mericis, borris, mellificiis, venacionibus, aucupacionibus, lacubus, stagnis, piscinis, paludibus, molendinis, aquis et earum decursibus, obstaculis jazi^v dictis vulgariter, piscaturis ac quibusvis aliis pertinentiis, obvencionibus, emolimentis^w et appendiis universis, ad ipsum castrum Turogno et villas Lobonary et Moletani^x ac districtus memoratos quomodolibet spectantibus, quibuscunque nominibus appellentur, nullis penitus exclusis, prout in suis metis et graniciis^y limitate sunt et distincte, eo iure et dominio, quibus ipsum^z castrum Turogno et villas Lobonari et Moletani^{aa} ac districtus suprascriptos nos et progenitores nostri tenuimus, habuimus hactenus et possedimus^{bb}, nihil iuris, domini et proprietatis in eisdem castro, villis et districtibus pro nobis vel nostris successoribus reservantes. Adicimus^{cc} insuper et appropriamus supradicte ecclesie et ipsius episcopo qui pro tempore fuerit partem civitatis nostre Vilmensis una cum areis et domibus ac domorum incolis et appendiis universis^{dd}; quam quidem partem civitatis quedam semita^{ee}, que a castro Vilmensi directo^{ff} versus montem a dextris domus Czeschconis civis Vilmensis, contingens domum Fratrum Minorum, et via^{gg} (que)^{hh} ex altera parte domus eiusdem Czeschconis penes vallum et cimiteriumⁱⁱ ecclesie beati Nicolai a sinistris ad viam ducentem in Troki castrum protenduntur, ambiunt et a ceteris partibus eiusdem civitatis^{jj} parciuntur, predicta domo Czeschconis^{kk} cum area et orto^{ll} sibi adiacentibus^{mmm} huiusmodi parti civitatis etiam interclusis. Preterea volentes, ne per inhabilem mansionem episcopus ecclesie predictae beatorum Stanislai pontificis et Ladislai confessoris, qui pro tempore fuerit, solita fraudetur devocione, sed potius quietam perfruens et pacifica mansione divinis laudibus operosius valeat inherere, eidem episcopo domum nostram lapideam intra murosⁿⁿ castri Vilmensis^{oo} cum ceteris quatuor domibus ligneis et duabus areis iuxta muros ipsius castri situatis^{pp} contulimus et assignavimus de (nostre)^{hh} regalis plenitudine maiestatis^{qq}, quarum arearum una versus stabulum^{rr}, altera vero versus fontem^s, ipsum fontem dividens, per medium extenduntur; dantes etiam et conce-

1 A. ^o Woydolo popr. na Woydilo Lib. II; Woydilo Csart. ^p obok na marginesie ręką ks. Herburtia: Nb. Werki districtus 1387 anno ^q Baxti popr. na Baxty Lib. II; Baxty Csart. ^r tak w tekstach ^s hortum Lib. II i Csart. ^t Lib. II na marginesie inną ręką w XVII: Hortus Gastoldi za S. Jerzym y Dworami ad presens I. X. Woyny Im. P. Biskupa (w tekście ten wyraz napisany jakby Biskupa) ^u occidentem Lib. I ^v Jazy Lib. II i Csart. ^w emolumentis Lib. I i Csart. ^x molerani Lib. I; La. bonari et Moletani popr. na Lobonari et Moletany Lib. II; Labonary et Moletany Csart. ^y graniciis popr. na greniciis Lib. II ^z brak tego wyrazu w Csart. ^{aa} Molitani Lib. I; Labonari et Moletani popr. na Lobonari et Moletany Lib. II; Csart. jak wyżej ^{bb} possidemus Lib. I ^{cc} Adicimus Lib. II; Adijcimus Csart. ^{dd} w Csart. obok na marginesie późniejszą ręką w. XVIII: Place Jurysd. ^{ee} quadam semita Lib. II ^{ff} directe Lib. II ^{gg} vici Lib. I ^{hh} W kopych brak tego wyrazu. ⁱⁱ caemeterium Csart. ^{jj} civitatis eiusdem Lib. II i Csart. ^{kk} Czeschconis Lib. II i Csart. ^{ll} horto Lib. II i Csart. ^{mmm} adiacente Lib. I ⁿⁿ muros popr. na murum Lib. II; murum Csart. ^{oo} w Csart. obok na marg. późniejszą ręką w. XVIII: Pałac ^{pp} situatas Lib. I ^{qq} w Lib. II na marg. napisek ręką w. XVII: Intra murum castri Vilmensis domus episcopi et areae eius. ^{rr} versus stabulum una Lib. I

1 A. ^s Werki, dwóch biskupi nad Wilją powyżej Wilna przeszło milę. ^t Bakszty w pow. oszmiańskim nad rz. Berezyną w dolnym jej biegu, powyżej ujścia do niej Isloczy. ^v Krapowicz l. c. str. 2 przyp. 2 daje tutaj uwagę następującą: »To źródło trawa i dotąd na bułwarze, z prawej strony wielkiej drogi od placu przed katedrą, gdzie się wprost na Antokol zawraca«.

dentes eidem episcopo plenam et omnimodam facultatem super omnibus areis^{ss} supra-
 scriptis domos construendi, collocandi et edificandi pro utilitate et usu suis melioribus,
 quibus sibi expediens fuerit iuxta sue libitum voluntatis. Volumus insuper et decerni-
 mus, ut episcopus ecclesie sepedicte qui pro tempore fuerit pro usibus sue mense
 decimum piscem, cuiuscunque generis vel speciei existat, de obstaculo nostro jasz^{tt} 5
 dicto vulgariter, in fluvio Nemen^{uu} sito, tollat et recipiat perpetuis temporibus^{vv} aff(f)uturis.
 Ut autem premissa vigorem obtineant perpetue firmitatis, presentes fieri fecimus nostri
 sigilli munimine roboratas. Actum in Vilna, die dominico proximo ante Carnisprivium
 anno Domini millesimo tricentesimo octuagesimo septimo. Presentibus inclitis principibus
 Skirgalone Troczensi, Wlodymyro Kyyowyensi^{ww}, Corybutho Novogrodensi^{xx}, Vitowdo 10
 Grodnensi^{yy} Lythuanie, Conrado Olsnicensi^{zz}, Joanne et Semovito Mazoviensibus ducibus
 ac strennuis^{aaa} viris Barthussio de Wezemburg^{bbb} palatino Posnaniensi, Cristino Sandecensi,
 Nicolao Wisliczyensi^{ccc} castellanis, Wlodykone^{ddd} pincerna, Spythkone^{eee} subcamerario^{fff},
 Tomkone subpincerna Cracoviensi et Michaelae alias Minigal Gedigoldi capitanei^{ggg} de
 Oschmena^{fff}, ac aliis multis nostris fidelibus fidedignis. Datum per manus honorabilis 15
 viri domini^{hhh} Zaklice prepositi Sandomiriensis, cancellarii et Clementis de Moscorzowⁱⁱⁱ
 vicecancellarii aule nostre.

Tekst B.

(I)N NOMINE DOMINI AMEN. Wladislaus Dei gracia rex Polonie <necnon terra-
 rum Cracouie, Sandomirie, Syradie, Lancicie, Cuyauie>, Lithwanie^a princeps supremus, 20
 <Pomeranie>, Russieque | <dominus> et heres. Ad perpetuam rei memoriam. Cuncto-
 rum quibus expedit noticie commendamus, quod dum in mente nostra crebrius revol-
 vimus et equo rationis libbramine celestia pensavimus cum terrenis, non nobis oc(c)urrit
 aliud | quam quod spretis mundalibus^b nostre mentis aciem in celestia figeremus, nec in
 hoc intencionis nostre propositum, uti firmissime credimus, deluditur, ut confutatis tran- 25
 sitoriiis primum regnum Dei incommutabile requiramus, quo | habito cuncta que fiunt hu-
 manitus feliciora suscipiunt incrementa et votivis semitis finibus propositis cercius diri-
 guntur. Quamquam igitur ex suscepti cura regiminis ac ex as(s)umpte dignitatis officio
 plurimis extrinsecis intendere teneamur, ad ea tamen, que divini cultus ampliacionem,
 decus et gloriam ac statum felicem et quietum^c, necnon firmitatem iurium, graciaram 30
 et libertatum ministrorum Omnipotentis conspiciunt, tanto uberius intendimus, quantum
 pre ceteris mundi principibus nostrum regale solium magnificencius extulit et mirabilius
 universorum providencia Creatoris; sic enim agentes et celestibus intendere et tempora-
 libus prosperari minime <continuo> dubitamus. Hiis itaque sepius occupati, cogittan-
 tes eciam, quod frequenter delinquimus et frequenter peccantibus frequens debetur pe- 35

I A. ^{ss} areis omnibus *Lib. I* ^{tt} *Lib. II i Czart. popr. na Iaz* ^{uu} Niemen *Czart.* ^{vv} et *dad.*
Czart. ^{ww} Wlodymityro Kiiouiensi *Lib. II*; Wlodymityro Kijoviensi *Czart.* ^{xx} Coributo Nowogrodensi *Lib. II*;
 Koributo *Czart.* ^{yy} Hrodnensi *Lib. I*; Witowdo *Lib. II i Czart.* ^{zz} Olsnyczensi *Lib. I* ^{aaa} strennuis
Lib. I ^{bbb} Barchussio Wezemburg *Lib. I*; Wezemburg *Lib. II*; Bartussio *Czart.* ^{ccc} Wisliciensis *Lib. II i Czart.*
^{ddd} Wlodykone *Lib. II*; Wlodykone *Czart.* ^{eee} Spythkoneque *Lib. I*; Spithkone *Lib. II i Czart.* ^{fff—ggg} brak tych 40
wyrazów Lib. I ^{ggg} capiteo *Czart.* ^{hhh} Zaklythe *Lib. I*; Zaclitae *popr. na Zaclitae Lib. II*; Zaclitae *Czart.*
ⁱⁱⁱ Morczoyzow *Lib. I*; Mozcorzow *Lib. II*; Moscorzow *Czart.*

I B. ^a Lythuanie i Lituaniae *in kopyach* ^b mundalibus *in kopyach* ^c *in tekście błędnie quietem,*
tak też we wszystkich kopyarzach z wyjątkiem Lib. II, który pierwotnie napisał poprawnie quietem, ale potem po-
prawił na quietem. 45

nalitas, nos futuris anime periculis volentes salubribus obviare remediis et extremi iudicis, cuius benignam clemenciam nostris malis plurimum offendimus, iram vindicem operibus misericordie prevenire, ecclesiam in castro nostro Wilnensi constructam et locatam ac ad laudem et honorem Omnipotentis Dei, Gloriose Virginis Marie, omnium
 5 Sanctorum et specialiter beatorum Stanislai pontificis et Ladislai confessoris consecratam, in qua sedem episcopatus Wylnensis, voluntate tamen sanctissimi Romani pontificis ad id ipsum specialiter accedente, decrevimus collocandam, dotamus bonis et possessionibus infrascriptis. Damus igitur, conferimus, incorporamus, <appropriamus> et donamus donacione perpetua et irrevocabili eidem ecclesie et ipsius episcopo qui pro
 10 tempore fuerit castrum nostrum Thurogno cum districtu eidem adiacente ac villis Lobonari et Moletani^{d 1}, necnon <Trebuna^{e 2} cum navigio et Clodno^{f 3} in districtu Brzestensi, ac eciam Waschilowo^{g 4} cum navigio et Jarinicze⁵ in Drogiczynensi^h, et Vechattnicza^{i 6} in Dubnensi⁷ districtibus, ac eciam villam Hermannii¹, quam exnunc Biscupicze^{k 8} nominandam decrevimus; et unam pullam mellis cum media stawne lukno⁹ nuncupatis, quas Coreyko cum suis consangwineis de villa Coreykowo¹⁰ ac Droksis et Voydus cum consangwineis ipsorum solvere consueverunt; quatuor eciam pabulatores equorum, Droksis videlicet et Voydus cum eorum consangwineis, Loybenis, Prys kis, Hongutis, Meylus cum consangwineis ipsorum; et> districtum Dubrowno¹¹ sic integraliter et complete ac eo iure et modo, quibus eundem districtum olim fidelis noster Woydolo tenuit
 20 et possedit; districtus quoque Werky et Baxthy^{m 12}; ortum eciam iuxta civitatem nostram Vilmensem penes ortum Gastoldi inter quendam montem versus meridiem et viam circa civitatem Wylnensem ac fluvium ad occidentem, in terris nostris Lythwanie et

1 B. ^d Turogno, Labonari et Moletani *popr. przez korektora na Łobonari et Moletany Lib. II*; Turogno, Lobonary, Moletany *Czart.* ^e Trebvna *Lib. I* ^f Clodno *popr. na Kłodno Lib. II* ^g Wasilowo *popr. na Waschilowo Lib. II* ^h Jarynicze in Drogycziensi *Lib. I*; Jarinice in Drogiciniensi *popr. na Jarinicze in Drogiczynensi Lib. II*; Jarynicze in Drohiciensi *Czart.*; *w Lib. I na marginesie zapisek ręką w. XVII: Jarinice w Drogickim powiecie pod Liwem przez rzekę tylko Liwiec* ⁱ Vechathnycza *Lib. I*; Wechatnica *Czart.*; Vechatnica *Lib. II.* ^j Hermanin *Lib. I*; Hermannin *Lib. II* ^k Byskupycze *Lib. I*; Biskupice *popr. na Biskupicze Lib. II*; Biskupice *Czart.* ^l Coreykouo *Lib. I* ^m districtus que Verki et Baxti *Lib. I*; Werki et Baxty *Lib. II i Czart.*

1 B. ¹ *Tauroginie, Labonary i Malaty zob. objaśnienie wyżej tekst A str. 4 przyp. 1—3.* ² *Terebuń, dobra w pow. brzeskim 20 km. od Brześcia (Sl. Geogr. XII str. 303 oraz Mapa Polski Chrzanowskiego).* ³ *Kolodno przy ujściu Łsny do Bugu po prawym brzegu Bugu na płn.-zach. od Brześcia Lit. około 20 km.* ⁴ *Dziś Wasilew Skrzyszewski na Podlasiu w par. Skrzyszew pow. Sokółów (Słown. Geogr. XIII str. 126 i Mapa gener. 1:200.000). Wedle Fablonowskiego A., Podlasie Cz. I 36—38 Wasieliewo w par. Skrzyszewskiej (na lewym brzegu Bugu, przy drodze do Drohiczyzna).* ⁵ *Nieznane, może Farki przy Obrapalkach w par. Skrzyszew na Podlasiu i dziś nieistniejące (Fablonowski A., Podlasie Cz. I str. 37) albo Farnice nad Liwcem naprzeciw Liwa. W XVI w. Budzieska Farniczka w par. miąkobockiej (Tamże Cz. I str. 21).* ⁶ *Wiechołnica, dziś w pow. wołkowyskim, gmina Roś, dwie mile na płn.-zach. od Wołkowyska (Słown. Geogr. XIII str. 298). W dokumencie z 20 kwietnia r. 1411 (zob. niżej Nr 55) leży ta wieś już w powiecie wołkowyskim. Od Dubna (grodzieńskiego) odległa jest ok. 3 mil na płd.* ⁷ *Dubno w Grodzieńskim naprzeciw ujścia Rosi do Nienna, przy dawnym trakcie handlowym z Grodna do Słonimia (Słown. Geogr. II str. 197).* ⁸ *Biskupice = villa Hermannii = Hermaniscki w pow. lidzkim nad średnią Żyżmą (Wizyta z r. 1795. Kurczewski, Kość. Zamkowy II str. 143).* ⁹ *stawne albo ustawne lukno, miejscowa miara miodu przasnego. Bliżej nie określa jej nawet Homulicki w Wizerunkach i rozstrząsaniach naukowych, pocz. nowy II (Wilno 1840) T. 13 str. 82 i T. 14 str. 75.* ¹⁰ *Osada nieznana.* ¹¹ *Zob. wyżej tekst A str. 4 przyp. 4.* ¹² *Werki i Bakszty zob. wyżej str. 5 przyp. 1—2.*

Russye situatis^a, cum omnibus et singulis villis, censibus, utilitatibus, proventibus, fructibus, redditibus, dominiis, iuribus, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, nemoribus, quercetis, gais, mericis, virgultis, borris, rubetis, mellificiis, <pinetis>, venacionibus, aucupacionibus. stagnis, lacubus, piscinis, paludibus, piscaturis, molendinis, emolimentis, aquis et earum decursibus, obstaculis jaz i dictis wlgariter, ac quibusvis aliis pertinenciis, ob-
 vencionibus et appendiis universis, ad ipsum castrum Thurogno^o et villas Lobonari, Mo-
 letani, <Trebuna, Clodno cum navigiis, Waschilowo^{p 13}, Jarinice^q, Vechathnicza^r, Byscupicze^s et mellis datores ac equorum pabulatores>, necnon districtus memoratos quomodolibet spectantibus, quibuscunque vocabulis pociantur, nullis penitus exclusis, prout
 in suis metis et greniciis <ab antiquo longe lateque> limitate sunt <circumferencia-
 liter> et distincte, prout eciam prefatum castrum, villas, districtus, <mellis datores et
 equorum pabulatores> nos et nostri progenitores <et predecessores> tenuimus, ha-
 buimus hactenus et possedimus, nichil iuris, domini sui proprietatis in ipsis castro, villis,
 districtibus pro nobis et successoribus nostris <penitus> reservantes. Adicimus insuper
 et appropriamus ecclesie supradicte et ipsius episcopo qui fuerit pro tempore partem
 civitatis nostre Wilnensis una cum areis et domibus ac domorum incolis et appendiis
 universis; quam quidem partem civitatis quedam semita, q[ue a]^t castro Wylnensi directe
 versus montem a dextris domus Czeschconis civis Wylnensis, contingens domum Fra-
 trum Minorum, et via ex altera parte domus eiusdem Czeschconis penes vallum et ci-
 miterium beati Nicolai, <et> a sinistris ad viam ducentem in Troky^u castrum pro-
 tenditur, ambiunt et a ceteris partibus ipsius civitatis parciuntur, predicta domo
 Czeschconis cum area et orto sibi adiacentibus huiusmodi parti civitatis eciam inter-
 clusis. Preterea volentes, ne per inhabilem mansionem episcopus ecclesie predicte beato-
 rum Stanislai pontificis et Ladislai confessoris solita fraudetur devocione, sed potius
 quieta perfruens et pacifica mansione divinis laudibus operosius valeat inherere, eidem
 episcopo domum nostram lapideam intra murum castri Wylnensis <predicti> situatis^v
 contulimus et assignamus de nostre regalis plenitudine maiestatis, quarum arearum una
 versus stabulum et altera versus fontem, ipsum fontem dividens, per medium proten-
 duntur; dantes eciam et conferentes eidem episcopo plenam et omnimodam facultatem
 super omnibus areis supradictis domos construendi, collocandi et edificandi pro usu et
 utilitate suis melioribus, quibus sibi fuerit expediens iuxta sue libitum voluntatis. Vo-
 lumus eciam et decernimus, ut episcopus ecclesie sepedicte pro usibus sue mense deci-
 mum piscem, cuiuscunque generis vel speciei fuerit, de obstaculo jaz dicto wlgariter,
 in fluvio nostro Nemen sito, tollat et recipiat perpetuis temporibus affuturis. Ut autem
 premissa vigorem obtineant perpetue firmitatis, presentes <litteras nostras> scribi fe-
 cimus, nostri sigilli munimine roborantes. Actum in Wylno, die dominico proximo ante
 Carnisprivium anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo septimo. Presentibus
 inclitis principibus Skargalone Trocensi, Wlodzimiro Kyouiensi, Coriboto Nouogrodensi,
 Wythowdo Grodnensi Lithwanie, Conrado Olsnicensi, Johanne et Semowito Mazo(ui)en(sibus)
 w ducibus, necnon Barthossio de Wezemburg palatino Poznaniensi, Cristino Sande-
 censi, Nicolao Wysliciensi castellanis, Wlodkone pincerna, Spithkone subcamerario, Thom-

1 B. ^a tak w tekście • Turogno Lib. I ^p Waschylowo Lib. I ^q Jarynycze Lib. I ^r Vechatnycza Lib. I ^s Byskupycze Lib. I; Lib. II poprawione jak wyzej praysp. ^t w tem miejscu dziura i przedarcie na zagieciu ^u Troki Lib. I; Troki Lib. II ^v situatum popr. na situatis w tekście ^w w tekście przy przenoszeniu wyrazu na drugą stronę Mazo|ensibus.

1 B. ¹³ Wasilew należy już do stołu biskupiego przed 9 maja 1397 r. Zob. Nr 28.

kone subpincerna Cracouiensibus et Michaele alias Minigal^x Gedigoldi capitane^y 14 de Oschmena^z, ac aliis multis nostris fidelibus fidedignis. Datum per manus venerabilis Zaclice^{aa} prepositi Sandomiriensis, cancellarii et Clementis de Moskorzow vicecancellarii aule nostre.

5

2.

B. m. i r. (po 17 lutego 1387).

Król Władysław Jagiełło kościołowi katedralnemu na zamku wileńskim i jego biskupowi nadaje część swego miasta Wilna.

10

Or. niezmany. Istnienie jego stwierdza jedynie nagłówek zamieszczony w Kop. I z k. XC minją w tej osnowie: Littere super partem civitatis Vilmensis pro episcopo dilacerate. Przedmiot nadania z określeniem dokładnem jego rozciągłości ob. w poprzednim przywileju (str. 5 i 8).

3.

B. m. i r. (po 17 lutego 1387).

15 Król Władysław Jagiełło pierwszemu biskupowi wileńskiemu nadaje włości Werki i Bakszty.

Or. obecnie niedostępny znajdował się do września r. 1900 wśród papierów familijnych księcia Hohenlohego v. Schillingsfürst, kanclerza Rzeszy Niem., w Werkach. Wiadomość o jego istnieniu zawdzięcza się Prof. Drowi Józefowi Paczkowskiemu, b. dyrektorowi Wydziału Archiwów Państwowych w Warszawie, który na prośbę wydawców podjął usilne starania u dzisiejszego jego posiadacza ks. Maurycyego, syna kanclerza, o uzyskanie 20 fotografii ewdent. bliższych o nim szczegółów. W odpowiedzi otrzymał Prof. Paczkowski od księcia Hohenlohego list z dnia 16 czerwca r. 1923 następującej treści:

25 »Ich bin jetzt gerade damit beschäftigt das Archiv hier ordnen zu lassen und die nachgelassenen Papiere meines Vaters, des Reichskanzlers, zu sortieren. Es ist aber eine solche Masse von Akten vorhanden, dass mich nur ein Zufall auf das von Ihnen erwähnte Dokument führen könnte! Sollte dasselbe gefunden werden, so bin ich selbstverständlich bereit eine Copie und Photographie anfertigen und an Herrn Klinkenberg 30 gelangen zu lassen. Es würde mich selbst sehr interessieren dieses wertvolle Dokument zu sehen«.

Wobec tego wyniku Prof. Paczkowski, który, porządkując w sierpniu r. 1900 archiwum książęce w Werkach, miał ten dokument w rękach, raczył nadesłać łaskawie o nim uwagi, oparte na własnych wspomnieniach. Dokument ten, przeszedłszy około r. 1800 35 wraz z Werkami w posiadanie prywatne, znalazł się w papierach Jasińskiego, od którego ks. Ludwik Sayn Wittgenstein, teść kanclerza ks. Hohenlohego, kupiłszy Werki,

1 B. ^x po Minigal w tekście kropka. ^y w tekście capitane ze znakiem skrótowca ^z Oschmana Lib. I
^{aa} można czytać Zaclite

1 B. ¹⁴ Ponieważ wszystkie występujące tutaj osobistości mają przydany sobie urząd, należy 40 przypuszczać, że również i Minigal syn Gedygolda był już wówczas starostą oszmiańskim, w którym to charakterze występuje w dokumencie z 1 czerwca r. 1387 (zob. niżej Nr 6 str. 15 w przyp.) oraz w traktacie salńskim z r. 1398 (Bunge, UB. T. IV nr 1479).

S. J. Fijałek—Wł Semkowicz, Kodeks dypl. Kat. Wil. I.

otrzymał go; w ten sposób przeszedł on w posiadanie ks. Hohenlohego, który go umieścił w swoim archiwum prywatnem.

O ile Prof. Paczkowski pamięta, był to dokument pergaminowy z r. 1387, rozmiarów około 30 X 40 cm.; czy był zaopatrzony pieczęcią, tego sobie nie przypomina. Dotyczył zaś ten przywilej Werek i Bakszt, nadanych przez Jagiellę pierwszemu biskupowi wileńskiemu, która to darowizna miała wedle wspomnień Prof. Paczkowskiego charakter aktu wdzięczności osobistej Jagielly dla niego, a o ile go pamięć nie zawodzi, była w dokumencie też wzmianka o chrzcie Litwy.

4.

B. m. i r. (między 17 a 22 lutego 1387). 10

Król Władysław Jagiello zakłada i uposaża siedm kościołów parafjalnych w diecezji wileńskiej tudzież prebendę św. Marcina na wyższym zamku wileńskim.

Or. brak. Wiadomość o tych fundacjach podaje Długosz, Historia Polonica T. III 469 pod rokiem 1387: Rex Wladislaus ... fundat insuper septem parrochiales ecclesias 15 in locis oportunis et necessariis, videlicet in Volkomaria¹, Miszohola², Nyemczani³, Myedniki⁴, Crewa⁵, Obolcze⁶ et Hayna⁷; item prebendam sancti Martini in castro Wilnensi alciori; et tam ecclesiis parrochialibus predictis, quam prebende sancti Martini bona dotalia inscribit et assignat (wedle kod. oryg. w Bibl. XX. Czart. str. 1013).

Toż za Długoszem powtarza M. Strykowski w swojej Kronice (wyd. M. Malinowskiego [Warszawa 1846] T. II str. 80), dodając o kościele św. Marcina na zamku wyższym, jako zbudowanym przez króla Jagiellę. 20

5.

B. m. i r. (między 17 a 22 lutego 1387).

Król Władysław Jagiello zakłada i uposaża na Litwie i Rusi dobrami, 25 daninami, dziesięcinami, czynszami i innemi dochodami kościoły: katedralny w Wilnie, tudzież parafjalne i konwentualne tamże i gdzieindziej, obdarzając je równocześnie immunitetem kościelnym.

Or. nieznan. Pozytywna wiadomość o wydaniu takiego przywileju mieści się w przywileju królewskim z d. 22 lutego r. 1387 (zob. Nr 6 str. 14 w. 3 i nn.), gdzie powiedziano: 30 Item ... in ... dominiis nostris Lithvanie et Russie ecclesias ad laudem et gloriam Omnipotentis Dei et presertim cathedralem in Vilna ibidemque et alibi parrochiales et conventuales in spem retributionis eterne possessionibusque, districtibus, villis, tributis,

4. ¹ Wilkomierz, dziś miasto nad rzeką Świętą, 70 km. na płn.-zach. od Wilna
² Mejszagola, miasteczko 25 km. na płn.-zach. od Wilna. ³ Niemenczyn w pow. wileńskim nad Wilją, 25 km. na płn.-wsch. od Wilna. ⁴ Miedniki, miasteczko 30 km. na płd.-wsch. od Wilna, przy drodze do Oszmiany. ⁵ Krewa w pow. oszmiańskim, 74 km. na płd.-wsch. od Wilna. ⁶ Obolce, dziś powiat orszański, po lewym brzegu Obolicy (Obolanki), około 75 km. na płd.-wsch. od Witebska. ⁷ Hajna, miasteczko w Mińszczyźnie, 45 km. na płn. od Mińska. 40

decimis et aliis proventibus dotavimus, prout in nostris privilegiis laicius continetur, et quamvis prefatas ecclesias cum earum dotacionibus per nostra privilegia libertavimus per illam clausulam positam in eisdem »nichil iuris aut dominii etc.« pro nobis et nostris successoribus relinquendo... i niżej w. 12: per hanc nostram litteram de novo et magis expresse omnes... libertamus, eximimus... itd. Innych śladów tego dokumentu niema żadnych. Nie było go już niewątpliwie w w. XVI, nie posiadają go bowiem kopjarze. Istnienie niegdyś tego dokumentu przyjmował już ks. Konstanty Brzostowski biskup wileński w swoim memoriale o zniszczeniu kościołów diecezji wileńskiej, przedłożonym sejmowi wileńskiemu w r. 1695, która to informacja mieści się w *Epistolae historico-familiares Andreae Chrysostomi Zaluski T. I Pars 2 (Brunsborgae 1710) 1411—1412*. Wzmianka jego o świadkach podanych tu ogólnie tyczy się nie tego dokumentu, ale jego źródła (zob. niżej Nr 6). Wzmianka o przywileju pergaminowym immunitetowym króla Władysława Jagielly pod datą 1395, znajdująca się w »Spisaniu przywileiow kapituły wileńskiej« z r. 1641 (ob. niżej Nr 24), niewiadomo czy jest chronologicznie ścisłą a rzeczowo wyczerpującą, bo wedle swej treści może dotyczyć niniejszego przywileju, ale może także przywileju z 22 lutego 1387 (Nr 6), jakkolwiek nie jest wykluczone nadanie nowego przywileju immunitetowego w r. 1395. (Ob. też mandat króla Władysława Jagielly do ciwnunów z 10 stycznia 1389, niżej Nr 16).

Uw. Tutaj należy wiadomość Długosza w *Hist. Pol.* poa tymże r. 1387 w ustępie o zaopatrzeniu przez królową Jadwigę kościoła katedralnego w Wilnie i kościołów parafjalnych na Litwie w argenterję, księgi i sprzęt kościelny: Sed et Hedwigis regina, femina devotissima ac religiosa, primum kathedralem Vilmensem, deinde parrochiales ecclesias Lithwanicas calicibus, libris, monstranciis, crucibus, ymaginibus, casulis, ceterisque ornamentis ex clenodiis, vestibusque dotalibus implevit (wedle kod. oryg. w *Bibl. XX. Czart. str. 1013*; ob. wydanie *T. III 469* w końcu ustępu o założeniu katedry wileńskiej i kościołów parafjalnych przez króla Jagiellę).

6.

Wilno, 22 lutego 1387.

Król Władysław Jagiello w myśl przysięgi, że wszystkich Litwinów przywiedzie a nawet zniewoli do wiary katolickiej i posłuszeństwa Kościołowi rzymskiemu, za zgodą swych braci, książąt i wszystkich bojarów (nobilium) ziemi litewskiej: 1° nakazuje zawierat małżeństwa wszystkim Litwinom i Rusinom tylko w wierze katolickiej; 2° kościoły, mianowicie katedralny w Wilnie oraz parafjalne i konwentualne tamże i gdzieindziej już poprzednio przez siebie uposażone i wolnością udarowane, ponownie we wszystkich ich posiadłościach oddarza całkowitem uwolnieniem od wszelkich ciężarów, danin, sądów i kar.

Or. brak obecnie. Rejestruje go wizyta Archiwum Kap. Wileńskiej w r. 1828 przez ks. Józefa Bowkiewicza, profesora w seminarjum diec. wileńskim, w następujących słowach: W fascykułe 1-wszym (wymienia na pierwszym miejscu): 1387 dnia 6 po popielcu przywilej w autentyku Władysława IV (sic) króla polskiego na przyjęcie wiary w Litwie i na Rusi wespół z nadaniem władzy biskupowi do ustanowienia duchowieństwa i rządzenia dobrami (*Opisanie rukop. otd. Wil. Publ. Bibl., Wyp. 1 [Wilno 1895] str. 18 § II*). Według świadectwa Ign. Danilowicza istniał »ten oryginal pargaminowy w aktach kapituły wileńskiej«, a kopję jego miał u siebie wypisana, jak powiada, »z ksiąg kapitulnych« t. j. z kopjarzy (*Skarbiec dipl. T. I [Wilno 1860] str. 266 nr 540*).

*Kop. 1. Metryka Kor. (w Arch. Głównem w Warszawie) T. XI str. 120—122 w Lib. III Kazimierza Jagiell. 1456—1466 między aktami z lat 1459—1460 z nagłówkiem ręką w. XVI: Vilnensis episcopi libertacio racione bonorum episcopaliū. — 2. Lib. I. I k. XCI—XCIII z nagłówkiem minją: Privilegium Vladislai regis Polonie pro baptisate et ne in diverso ritu copulentur cum libertacione ecclesiarum (inna bli- 5
skoczesna ręka uzupełniła na marginesie z odnośnikiem do libertacione:) in forma bona omnium ecclesiarum et bonorum ecclesiasticorum; niżej współczesną ręką Lectum, a wy-
żej ręką ks. M. Herburta NB. Inscr. 1^a. Zarówno w tekście jak i na marginesie kilka niewyraźnych miejsc rozwiązał i niektóre wyrazy w tekście popodkreślał ks. J. Kurczewski; 10
noty współczesne na marginesach minją i warjanty pisowni >dziakło<. — 3. Transumpt wciągnięty w akta biskupie Walerjana bisk. wileńskiego w r. 1576 indykta 4 oraz ekstrakt tegoż transumptu w dwóch egzemplarzach na papierze pisanych, jak zaznacza katalog Arch. Kap. Wil. z r. 1830 str. 14 nr 2 z podaniem jego regestu polskiego; obecnie ani transumpt w Archiwum Kurji biskupiej ani ekstrakty w Arch. Kap. nie istnieją. Jeden z tych ekstraktów znajduje się obecnie w Bibliotece Ord. Krasińskich w rpsie nr 764 15
(348) p. t.: >Miscellanea do dziejów kościoła wileńskiego< na karcie 1^a z oryginału litteras in pergameno scriptas et sigillo eiusdem litteris appendente munitas w Kurji biskupiej w Wilnie przez Baltazara Stefanowego Krassowskiego kleryka diec. tuckiej, notariusza publicznego. — 4. Kopja urzędowa w Arch. Kap. Wil., sporządzona w Wilnie z oryginału d. 20 lipca r. 1590 pod pieczęcią kapitulną na trzech kartach dwóch arkuszy fol. razem 20
zszytych, z własnoręcznem poświadczeniem notariuszowskiem przy końcu: Anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo feria sexta die vigesima mensis julii auscultata et collacionata praesens haec privilegii libertationis ecclesiasticae copia, et concordat in omnibus et per omnia cum suo originali, quod asservatur in thesauro ecclesiae cathedralis Vilnensis. In cuius rei fidem et evidentius testimonium sigillum venerabilis capituli 25
Vilnensis praesentibus est subimpressum. Następuje pieczęć kapitulna, a obok niej z prawej strony tą samą ręką notariusza: Ita est: Ego Martinus Acerbinus publicus et venerabilis capituli Vilnensis actorum notarius, praemissis fidem facio et manu mea subscripsi. In dorso zapiski regestujące treść a ciągnące się aż do w. XIX, z których jeden z najstarszych opiewa: Pozwolenie od krola Polskiego na przyjęcie do kościoła Catolickiego od wszytkich sect. Nadto sygnatura z w. XVIII N° 6. Katalog Archiwum Kap. Wil. z r. 1830 na str. 101 w dziale >Pisma służące dawne kapitule do przywilejow< N. 13 30
poz. 1 notuje ten odpis: Przywileju ekstrakt pisany na papierze z r. 1387 libertationis et exemptionis Władysława króla. — 5. Lib. II str. 1—3 z nagłówkiem na marginesie ręką współczesną: Privilegium Vladislai. — 6. Lib. III str. 2—4, przyczem na marginesie ręką 35
ks. M. Herburta N° 2°.*

*Wyd. 1. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy II 9—11 (z Lib. I). — 2. Tenże, Biskupstwo Wileńskie (Wilno 1912) 610—611 z tegoż kopjarza wyd. nieporównanie lepiej pod nagłówkiem >Uniwersal Jagielly o chrzcie Rusinów i nadaniu swobód Kościołowi katolickiemu<. Ustęp z tego dokumentu o zawieraniu małżeństw z Rusinami podaje z Lib. I 40
Abraham Wl., Polska a chrzest Litwy (w zbiorowej książce p. t. Polska i Litwa w dziejowym stosunku) str. 28 w przyp. 1. — 3. Ustęp dotyczący immunitetu przytacza w redakcji sparafrazowanej memorjał ks. Konstantego Brzostowskiego biskupa wileńskiego o zniszczeniu kościołów diecezji wileńskiej, przedłożony sejmowi wileńskiemu w r. 1695, w punkcie pierwszym o prawach i swobodach tychże kościołów, wyd. w Epistolae histo- 45
rico-familiares Andr. Chrysost. Załuski T. I Pars 2 str. 1412.*

*Przekł. 1. Prawa y przywileie od Naiasniejszych Krolow Ich Moś: Polskich y W. X. L. nadane obywatelom Korony Polskiej y Wielkiego X. L. religiey greckiej [w iedności z S.] Kościołem Rzymym będącym przez Bractwo Wileńskie Przen. Troycy w iedności S. Cerkiewney będące na swiat wydane. Roku Pańskiego 1632 Octobris 1 str. 6 i 7; 50
druk wileński tegoż Bractwa, jedyny pełny egzemplarz w Bibl. Uniw. w Wilnie, pod sygn.*

K. XII $\frac{2}{2, 3, 4}$; przekład znacznej części dokumentu wraz z regestem, na dowód że PP. Nieunici do tych swobod y wolności (wyrażonych w tym przywileju) nie są przypuszczeni (a tem samem oni t.j. Unici są przypuszczeni). — 2. Malinowski M., *Dzieje Korony Pol. T. I (Wilno 1847)* 74—77 w przypisie (z tekstu Lib. I), dobry przekład własny.

5 *Reg. 1. Długosz J., Hist. Pol. III 475/6*: Edidit et tunc religiosus rex in fidei favore publicas constituciones atque edicta, easque autenticis litteris sancivit, ut Ruthenorum scismaticorum et Romane Ecclesie non auscultantium Lithvani fideles et catholici vident et detestentur connubia; que si contraxerint, mandavit uxorem Ruthenam fidem fidelis mariti, et Ruthenum maritum fidem fidelis uxoris sequi et profiteri ritu Greco penitus omisso oportere, et ad id illos corporali mulcta impelli. Bona insuper ecclesiarum habita et habenda ab omnibus tributis, daciis, collectis, serviciis, expeditionibus, stationibus et contributionibus et quibuscumque gravaminibus ordinariis et extraordinariis libera perpetuo esse decrevit. — 2. Strykowski M., *Kronika Litewska ks. XIII rozdz. 5 (w wyd. M. Malinowskiego T. II [Warszawa 1846] str. 81)*; streszcza dobrze ten »przywilej i fundus«, podając początek jego w wyjątkach oraz skrócony koniec z kopji, którą »u sławnej pamięci xiążęcia Furia Furiewicza Olelkowicza Sluckiego dostał«, a nie z oryginału, jak podaje Daniłowicz (zob. niżej). — 3. Daniłowicz I., *Skarb. dipl. I str. 266 nr 540 na podstawie własnej kopji »wypisanej z ksiąg kapitulnych« (t. j. z kopjarzy)*. — 4. Golebiowski Ł., *Dzieje Polski za panowania Jagiellonów T. I (Warszawa 1846)* 551. — 5.

10
15
20 *Wierzbowski T., Matricularum R. P. Summaria T. I (Varsoviae 1905) str. 118 nr 28.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quia tunc multis errorum et dubiorum prudenter occurrimus incomodis, dum gesta etatis nostre litterarum apicibus et annotatione testium perhennamus, proinde nos Wladislaus Dei gracia rex Polonie necnon terrarum Cracouie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuyauie, Lithvanieque princeps
25 supremus, Pomoranie Russieque dominus et heres, significamus tenore presencium quibus expedit universis, presentibus et futuris presencium noticiam habituris: Quomodo Spiritus sancti preventi clemencia, errores paganicos relinquentes, fidem sacram devote recepimus et fonte sumus renati baptismatis, in terris nostris Lithvanie et Russie eandem fidem catholicam volentes augmentare, de consensu et voluntate fratrum nostrorum carissimorum ducum et omnium nobilium terre Lithvanie disposuimus, ordinavimus
30 ymo promisimus, spondimus et tactis sacramentis iuravimus omnes nacione Lithvanos utriusque sexus, cuiuscunque status, condicionis aut eminencie extiterint, in nostris dominiis Lithvanie et Russie existentes, ad fidem catholicam et sancte Romane Ecclesie obedienciam inducere, at(trahere, convocare ymo compellere in quacunque secta fuerint¹.
35 Ne autem quovis modo ipsi Lithvani, in fide catholica neophiti, ab obediencia et ritu Romane Ecclesie retrahantur, cupientes omnia et singula impediencia ipsam^a fidem catholicam remove, districte prohibemus, ut nullus Lithvanus utriusque sexus Rutheno similiter utriusque matrimonialiter copuletur, nisi prius obediat Romane^b Ecclesie cum effectu. Si autem contra hanc nostram prohibitionem aliquem vel aliquam de ritu Ruthenico ipsis catholicis de^b obediencia Romane Ecclesie contigerit^c copulari^d, extunc
40 non separentur, sed sive masculus vel femina de alia secta debet sequi in fide catholicam vel catholicum^e, obedienciam Romane Ecclesie profitentem, fideliter adherendo, ad quod eciam penis corporalibus sunt compellendi; si enim in primitivis temporibus, per-

6. ^a brak we wszystkich kopjarsach. ^b—^b opuszczone w Metr. Kor. ^c tak w odpisie z r. 1590; contingerit Metr. Kor.; contingit Lib. I i II; contigat Lib. III ^d copulare popr. współczesną ręką na copulari Metr. Kor. ^e tak dobrze tylko w Lib. I, w innych tekstach m. i. w Metr. Kor. catholicum vel catholicam.

6. ¹ Ob. akt unji krewskiej z 14 sierpnia 1385 w wydaniu Kutrzeby i Semkowicza, *Akty unji Polski z Litwą* nr 1.

mittente divina potencia, mali habebant potestatem bonos ad malum compellere, multo magis nunc de beneplacito Dei boni possunt et debent malos ad bonum astringere et invitare. Item quia in prefatis dominiis nostris Lithvanie et Russie ecclesias ad laudem et gloriam Omnipotentis Dei et presertim cathedralem in Vilna ibidemque et alibi parochiales et conventuales in spem retributionis eterne possessionibusque, districtibus, villis, tributis, decimis et aliis proventibus dotavimus, prout in nostris privilegiis lacius continentur², et quamvis prefatas ecclesias cum earum dotacionibus per nostra privilegia libertavimus per illam clausulam positam in eisdem »nichil iuris aut domini etc.« pro nobis et nostris successoribus relinquen(do)¹, tamen volentes, ut ipse episcopus, qui pro tempore fuerit cum suo capitulo et aliis sacerdotibus parochialibus et conventualibus magis libere possint vaccare divinis obsequiis in³ augmentoque sacre fidei laborare, omnibus impedimentis et gravaminibus proculmotis, per hanc nostram litteram de novo et magis expresse⁴ omnes possessiones, districtus, villas cum earum incolis et alia omnia ad laudem Dei pro ipsis ecclesiis, tam katedrali Vilnensi, quam omnibus parochialibus et conventualibus donata et inscripta in presenti et in futuro libertamus⁵, eximimus, libera et exempta pronuncian(tes)¹ ab omnibus nostris et successorum nostrorum magnorum ducum Lithvanie etc. serviciis, angariis, perangariis, podvodis¹, viarum custodiis, viis expedicionalibus², stacionibus, contribucionibus vulgariter szrebrzcysna^{1,3}, castrorum et pontium edificacionibus, nostrorum officialium iudiciis, castigacionibus et penis ministerialibus vulgariter⁴ dzeczskye⁴, avene, siliginis et feni dacionibus que dakla⁵ nuncupantur (et)⁶ ab aliis omnibus oppressionibus et gravaminibus, quibuscumque noninibus vocitentur; sed ipse episcopus in sue ecclesie possessionibus et ceteri sacerdotes in suis plenam et omnimodam habeant facultatem⁴, aliis omnibus potestatibus ut prefertur secularibus omnino exclusis. Ut autem premissa omnia vigorem obtineant perpetue firmitatis, presentes litteras fieri fecimus nostri sigilli munimine roboratas. Actum Vilne, feria sexta post diem Cinerum anno Domini millesimo tricentesimo octuagesimo VII°. Presentibus inclitis principibus Skirgalone⁷ Trocensi, Wlodimiro Kyoviensi, Coributo Novogrodensi⁸, Vithowdo Hrodnensi¹ Lithvanie, Cunrado Oleschniczensi², Johanne et Semouito Mazoviensibus³ ducibus, ac strenuis viris Barthosio de Vischemburg⁴ palatino Poznaniensi, Cristino de Cozeglovi⁵ Sandeczensi, Nicolao de Ossolin Visliciensi⁶ castellanis, Vlothkone⁷ pincerna et Spithkone succamerario^{8a}, Thomkone^{8b} subpincerna

6. ¹ tak w Lib. III; relinquentes Lib. II; *aresztą skrócone* * niema tego wyrazu w Lib. I ² expreso Lib. I i II ³ pronunciamus Lib. III ⁴ podvodis odpis z r. 1590 ⁵ expedicionibus Metr. Kor. i odpis z r. 1590 ⁶ szrebrzcysna Lib. I; szrebrzcysna odpis z r. 1590; szrebrzcysna Lib. II; serebrzcysna Lib. III ⁷ vero Metr. Kor. ⁸ dzeczskye Lib. I; dzieckie odpis z r. 1590 i Lib. II; dziecz|tis Lib. III ⁹ dziakla odpis z r. 1590; dakla Lib. III; w Lib. I zapiski minją na marginesie tą samą ręką: libertatio a syzerpczizna | et pontium structuris (tą samą ręką czarnym atramentem nad et dodane castrorum a do pontium dopisane que), a dziedzkie | a dyakla ¹⁰ tylko w Lib. I dopisane ręką pisarza ¹¹ potestatem odpis z r. 1590 ¹² Kirgalone Metr. Kor.; Skiergalone odpis z r. 1590 ¹³ Novogrodeczensi Metr. Kor.; Corybutho Nowogrodecensi odpis z r. 1590 i Lib. III ¹⁴ Vitoldo Hrodnensi Lib. I; Wittoldo Grodensi odpis z r. 1590 ¹⁵ Cunrado Oleschniczensi Lib. I; Conrado Olesniczensi odpis z r. 1590 i Lib. II; Oleschicensi Lib. III ¹⁶ Mazoviensi w Lib. I, III i w odpisie z r. 1590 ¹⁷ Bartosio de Visszburg Lib. I; Wissenburg Lib. II; Wiszburg Lib. III; Bartosio de Wiszburg odpis z r. 1590 ¹⁸ Cozeglowy Lib. I; Koziegłowy Lib. II i odpis z r. 1590; Cozegłowy Lib. III ¹⁹ Vislyciensi Lib. I; Wislicensi odpis z r. 1590; Wislicensi Lib. II i III ²⁰ Włodkone Lib. II i III; Wlothkone odpis z r. 1590 ²¹ subcamerario Lib. I; Spitkone Lib. II, III i odpis z r. 1590 ²² Tomkone Lib. II i III

6. ²³ Zob. wyżej Nr 5 str. 10. ²⁴ Serebszczyzna, danina placona w pieniądzech na rzecz w. księcia na Litwie i Żmudzi. ²⁵ Dzieccy, woźni, komornicy książęcy na Litwie. ²⁶ Dziakło, danina składana w życie, owsie i sianie.

Cracoviensibus^{cc} et Michaelae alias Mingal Gedigowdi^{dd} ⁶ capit(aneo) de Oschmani^{ee}, aliisque multis nostris fidelibus fidedignis. Datum per manus honorabilis viri domini Zaclitche^{ff} prepositi^{gg} Sandomiriensis, cancellarii et Clementis de Moskorzovo^{hh} vicecancellariiⁱⁱ aule nostre^{jj}.

5

7.

B. m. i r. (po 22 marca 1387).

Król Władysław Jagiełło i królowa Jadwiga, oznajmiając papieżowi Urbanowi VI o nawróceniu się do wiary katolickiej i przyjęciu chrztu przez Jagiełłę, oraz o założeniu i uposażeniu kościoła pod wezwaniem św. Stanisława na miejscu świątyni pogańskiej, upraszają go, aby dla wzmocnienia w wierze nowo nawróconego ludu miejsce to podniósł do rzędu miasta, a kościół do godności katedry.

Or. brak. Treść supliki niniejszej mieści się jedynie w ekspozycji bulli papieża Urbana VI z d. 12 marca 1388 do biskupa poznańskiego Dobrogosta (zob. niżej Nr 10).
15
Dodać należy, że brak jest regestów tego papieża w Archiwum Watykańskim. Datę tej supliki wyznacza przywilej lokacyjny króla Władysława Jagiełły, dany miastu Wilnu w Merezcu d. 22 marca 1387 (wyd. z oryginału przez P. Dubińskiego w Zbiorze praw y przywilejow Miastu Stołecznemu W. X. L. Wilnowi nadanych [w Wilnie 1788] nr 1 str. 1—2).

8.

(Podrobiony).

Lida, 2 maja 1387.

Król Władysław Jagiełło ufundowany przez siebie kościół pod wezwaniem NPM., WWŚŚ. i Ś. Krzyża w mieście Lidzie uposaża kwotą pieniężną z czynszów królewskich z grodu lidzkiego, dziesięciną snopową z ról w ziemi lidzkiej, 25 rolą na 10 pługów, jeziorem z rybami, karczmą, łąką i trzema placami.

Or. brak.

Kop. 1. Ekstrakt oryginalny z aktów biskupich z 12 marca 1602 w Archiwum Kap. Wil. na luźnym arkuszu folio. Z drugiej karty pozostała tylko trzecia jej część, pierwsza karta z tekstem przedarta na zagięciach, obecnie podklejona. Ekstrakt ten opatrzony jest 30 pod tekstem pieczęcią biskupa Benedykta Wojny, wyciśniętą przez papier w czerwonym wosku z herbem Trąby. Obok niej z prawej strony zapisek ręką pisarza tekstu: Ex Metricis spiritalibus Vilnensibus extractum sigilloque Ill^{mi} ac R^{mi} in Christo patris ac do-

6. ^{cc} Cracoviensi Lib. I ^{dd} Gedigowdo Metr. Kor.; Myngal Gedigowdo Lib. II; Mingal Gedygowdo odpis z r. 1590; Minigal Gedigoldo Lib. II; Mingal Bedigowdo Lib. III ^{ee} Oschmani Lib. I; Osmiany odpis z r. 1590 i Lib. II ^{ff} Zaklyka Lib. I; Zaklice Lib. II; Baklice Lib. III ^{gg} preposito Lib. I ^{hh} w Lib. I brak dwóch ostatnich wyrazów; Laskarzow (poprawione tą samą ręką z zaczętego pierwotnie M i L) odpis z r. 1590; Moszkorszow Lib. II; Moszkorzowo Lib. III ⁱⁱ vicecancellario odpis z r. 1590. ^{jj} w Lib. I na marginesie obok iniją tą samą ręką: per manus Zaklice prepositi cancellarii et Clementis vicecancellarii

6. ⁶ Mimo że we wszystkich przekazach jest Gedigowdo, niewątpliwie to błąd zamiast 40 Gedigowdi, zob. Nr 1 str. 9 w przypisie.

mini domini Benedicti Woina Dei gratia episcopi Vilmensis communitum (*podpis tąż ręką:*) Andreas Ossowsky publicus et suae Ill^{mae} paternitatis curiae notarius subscripsit. *Ekstrakt ten wydał pomieniony notariusz dnia 12 marca r. 1602 na prośbę ks. Pawła Lenartowicza, proboszcza lidzkiego i dziekana ruralnego, ponieważ affirmavit se privilegio fundationis ecclesiae suae Lidensis indigere idque ob eam causam, ut eo commodius bona ac reditus praedictae suae ecclesiae quocunque modo alienatos, ademptos et distractos de manibus quorumvis apud quodvis officium eliberare ac recuperare posset, i dlatego otrzymuje go z aktów biskupich ex Metricis spiritualibus Vilmensibus, przepisany dosłownie de verbo ad verbum. Na zachowanej części drugiej karty arkusza, na stronie jego zewnętrznej znajduje się zapisek ręką ks. W. Mocarskiego: Anno MDCXXXVII mensis Junii XII die in visitatione generali ecclesiae parochialis Lidensis coram admodum RR. DD. Paulo Kleczkowski parochi et decano Neswisiensi et Laurentio Mocarski publico auctoritate apostolica notario et visitatore commissario product(um). Tą samą ręką podpis: Laurentius Mocarski publicus auctoritate apostolica notarius et visitator commissarius. — 2. Transumpt tegoż ekstraktu przez króla Zygmunta III zatwierdzony w Warszawie d. 7 lipca r. 1616 w Czart. str. 4 z nagłówkiem Confirmatio fundationis ecclesiae Lidensis, na prośbę Jana Parzyńskiego proboszcza lidzkiego. — 3. Transumpt j. w. pod Kop. 2 w Lib. Magn. k. 1—1'.*

Reg. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamk. T. II 306.

Uw. Przywilej ten jest niewątpliwie podrobiony, albowiem cały szereg wskazówek natury stylistycznej i rzeczowej świadczy przeciw jego autentyczności. Przedewszystkiem uderza pojawienie się tego dokumentu dopiero z racji procesu o zabrane dobra tegoż kościoła z początkiem w. XVII. Następnie redakcja dokumentu, w niewiadomym czasie wciągniętego do ksiąg biskupich, powtarza prawie dosłownie arengę przywileju króla Władysława Jagielly dla kościoła wileńskiego z d. 17 lutego r. 1387, w kontekście zaś silnie przypomina przywilej tegoż króla dla kościoła w Obolcach (ob. niżej Nr 9). W formule Sane considerantes powtarzając wyrażenia z arengi, rozwija myśl (o owcy zagubionej), której król gdzieindziej o sobie nie używa, część zaś nadawcza uderza nadmiernem uposażeniem (np. decem aratra, w Obolcach tylko duo), świadków zaś brak zupełny wbrew współczesnym zwyczajom kancelaryjnym. Tekst ekstraktu spisany jest niedbale, kopje zaś jego (Kop. 1 i 2) są mylne i niedokładne. Wydanie niniejsze opiera się na tekście ekstraktu z r. 1602, uwzględniając tylko niektóre ważniejsze odmianki z kopjarzy.

In nomine Domini amen. Vladislaus Dei gratia rex Poloniae, Lithwaniaeque princeps supremus et haeres Russiae etc. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam ex suscepti cura regiminis universorum nostrorum regimini subditorum^a utilitati intendere tenemur, ad ea tamen, quae divini cultus administrationem, decus et gloriam ac statum felicem et quietum ac iurium firmitatem ministrorum Omnipotentis conspiciunt, tanto diligentius intendimus, quantum prae caeteris mundi principibus nomen regale solium magnificentissimis extollit et mirabilibus^b universorum providentia Creatoris^c. Sane considerantes Omnipotentis immensam clementiam, qua nos ovem pridem perditam ad sacram fidem catholicam et ad primum ovile suae pietatis humeris revocavit, ac ad regalis dignitatis solium clementissime sublimavit, volentesque tanquam fidelis commissorum gubernator pro infinitis beneficiis aliquibus licet tam^d exilibus meritis obviare, ecclesiam novae fundationis in oppido nostro Lida¹ constructam^e et ad Omnipotentis honorem Dei, Gloriosae Virginis Mariae, omnium Sanctorum et specialiter S. Crucis consecratam

8. ^a subditoris *Extr.* ^b mirabilibus *Czart. i Lib. M.* ^c tak w tekście ^d tamen exilibus *Czart. i Lib. M.* ^e constructum *Extr.*

8. ¹ Miasto na Litwie, stolica powiatu, dawniej gród książęcy, 10 mil na pld. od Wilna.

dotavimus bonis, proventibus et utilitatibus continuo infrascriptis. Damus igitur, conferimus, incorporamus, donamus et appropriamus eidem ecclesiae et ipsius rectori sex (n)ummos rublones¹² vulgariter per burgrabium nostrum Lydensem pro tempore existentem de censibus nostris solven(dos) eidem ecclesiae et ipsius rectori qui pro tempore fuerit, necnon decimas manipulares post araturas nostras in districtu Lydensi existentes, de agris quoque tantum, quantum decem aratra possunt excolere, et lacum una cum piscatoribus, et tabernam, pratum et tres areas, unam videlicet pro clerico, alteram pro vicario et tertiam pro rectore, qui pro tempore fuerit in praedicta ecclesia canonicè constitutus. Praesentium sub nostrae maiestatis⁵ sigillo testimonio litterarum. Datum in¹⁰ Lyda, feria quinta proxima post diem S. Vitalis anno Domini millesimo tricentesimo octuagesimo^h septimo.

9.

Wilno, 1 czerwca 1387.

Król Władysław Jagiełło, uzasadniając obszernie swój obowiązek stawiania¹⁵ i uposażania kościołów na Litwie, kościół nowej fundacji w Obolcach, który pośród wszystkich kościołów założonych w ziemi litewskiej ma być jednym z pierwszych, obdarza rolą, trzema placami dla plebana, wikarego i żaka, prawem postawienia karczmy, jeziorem Świecza z ludźmi, miarą miodu i dziesięcinami we włości oboleckiej.

Or. brak. Znajdował on się w połowie XIX w. w Archiwum Archikatedry Mohylowskiej, niewątpliwie od chwili jej założenia po pierwszym rozbiórce Polski (ob. niżej Wyd. 1). Był to dokument na pergaminie, dość dobrze dochowany, bo mimo rozdarcia nic nie brakuje, wyjąwszy pieczęci przywiesistej, której tylko ślady pozostały. Charakter (pisma) ładny gocki, czytelny, skröceniami pisany, jak to zwykle bywało w aktach czternastego wieku, na złożeniach tylko często wytarty. (Athenaeum jak niżej Wyd. 1. na str. 1). Wedle Krupowicza pisany był »drobnym i nadzwyczaj ścisłym charakterem z użyciem licznych skröceń; pieczęci i sznura ani śladu« i dodaje, że »podpisu żadnego niema«.

Kop. 1. Kópja zagubiona »z oryginału sporządzona z rozkazu biskupa wileńskiego Wojny, była aktywowana 1781 r. 3 października na rokach świętomichałskich ziemskich powiatu orszańskiego w mieście Chłopieniczach« (Athenaeum l. c.). Niewiadomo, czy tę czy inną kópję łacińską miał Daniłowicz (ob. niżej Reg. 2). — 2. Lib. VI k. 57—58 nr 36, z zapiskiem współcz. na marg.: Lectum. — 3. Czart. k. 4'—5' (z opuszczeniami w tekście) i z nagłówkiem z końca w. XVIII — 4. Lib. Magn. str. 1'—2.

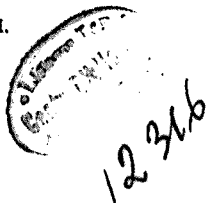
Wyd. 1. Zajączkowski Józef w Athenaeum J. I. Kraszewskiego R. 1850. T. I (Wilno 1850) str. 2—6: tekst łaciński z oryginału z przekładem obok polskim i z dokładnym opisem dokumentu i kójki jego na str. 1 (j. w.). — 2. Krupowicz M., Zbiór dypl. Cz. I str. 3—4 nr II (z oryginału, niezależnie od poprzedniego, lecz mniej ściśle wydany). Obydwa wydania mają pisownię zmodernizowaną.

Reg. 1. Długosz J., Hist. Pol. III str. 469 pod r. 1387 (zob. wyżej Nr 4 str. 10). — 2. Daniłowicz I., Skarb. dipl. I str. 269 nr 544 z wskazaniem łacińskiej kójki, udzielonej

8. ^f ummos rublonis Czart. i Lib. M.; przed ummos wypuszcza miejsce na pierwszą literę Lib. M. ⁵ nostro contentis Czart. i Lib. M. ^h trecentesimo octoagesimo Extr.

8. ² Może być siclos rublones, zob. przywilej króla Aleksandra dla kościoła w Wilebsku z 1. VIII 1503, gdzie mowa o centum siclos alias rublones.

X. J. Fijałek—Wł. Semkowicz, Kod. dypl. Kat. Wil. I.

327069

mu przez P. Germana Holowińskiego ze swych zbiorów Steblewskich, a zdjętej, jak powiada, z oryginału pergaminowego, znajdującego się w archiwum konsystorza rzymsko-kat. mohilewskiego, u którego po pieczęci pozostał jedynie gruby jedwabny sznurek.

In nomine Domini amen. Wladislaus Dei gratia rex Poloniae Lituaniaeque^a princeps supremus et haeres Russiae etc. Ad perpetuam rei memoriam. Ex quo aeterni regis dispositio ineffabili ratione cuncta disponens, animi nostri coecitate depulsa erroreque ac dampnosi velaminis caligine nostri cordis abiecto, mentem nostram salutaribus implens remediis, munere sui numinis^b ac spiritu dulcedinis purificans irrigavit imaginemque veteris hominis instabilis et labentis abstergens et delens sacri fonte baptismatis, nos in novum hominem transformavit nobisque^c pro parvis^d magna, pro temporalibus perpetua et pro terrenis coelestia repromisit, nos etiam quanquam immeritos ad maioris partis^e orbis regimen evocavit, iugi meditatione ac salubriter intendimus, ut status noster totiusque Reipublicae gubernetur, et utinam sic renati digni^f illam virtutem, quae sola coronatur et bravium accipit^g, perseverantiam amplecti valeamus, quae etiam omnibus virtutibus velut nobilior dicitur ab alto coelorum descendens, hominum opera a termino ad terminum^h stabiliensⁱ firmataque ad aeternae celsitudinis solium gloriosae dirigens et deducens, non enim sufficit homini credere, sed bene^j proficere^k totoque posse orthodoxae fidei opera exercere, quia fides absque operibus mortua et fere invalida iudicatur^l. Sed quia divini numinis munimine^m inspirante almique spiritusⁿ gratia obumbrante, quae corda hominum utriusque sexus in Litvania sic respersit, quod nos velut^o ductorem eis ducatum praebentem respicientes et sequentes sacri fonte baptismatis renascimur^p et iam quasi totaliter renati, ne igitur quaerentes remedium ruinam aeternalem inveniant et fide assumpta opera omnia^q non perficien(tes)^r poenam capiant gehennalem, quam^s tutius^t et multum securius est^u non assumere quam assumptam relinquere et eam non tenere; merito enim illa divina simplex et perfecta providentia ministros Dei ad hoc ordinans instituit ipsosque hominibus tanquam^v doctores imo verius ductores praefecit^w, nos^x in praemissa^y virtute perseverantiae^z permanere affectan(tes)^{aa} omnesque sacro fonte renatos ad eam attrahere et ducere volen(tes)^{bb}, ductorque^{cc} eorum, si non per se, saltem per personas intermedias fieri exoptantes, ecclesias in laudem Dei per loca et oras^{dd} nostras Litvaniae duximus collocandas in eisque^{ee} ministros Dei praeficere anhelavimus, quorum officio fides roboratur^{ff} christiana eorumque^{gg} actibus mentes hominum suscitatur^{hh}, nec non salutaribus proficiuntⁱⁱ incrementis. Et quia tunc divinae retributionis meritum^{jj} et temporalis prosperitatis augmentum consequi infallibiliter credimus, dum personis ecclesiasticis ad laudem et obsequium Dei deputatis, munificentiae nostrae

9. ^a Litwaniaeque Wya. 1; Litvaniaeque Czart. ^b Nominis Wya. 1 ^c nobis Lib. VI ^d paucis Czart. ^e maiorem *wszystkie teksty*; potestatem Czart. i Lib. M.; partem Wyd. 1 i Lib. VI ^f digne Lib. VI ^g accepit Wyd. 1 ^h *pierwotne* altissimo ad terminum *poprawione inną ręką na a termino ad aevum Lib. VI* ⁱ stabilita Czart.; stabilicus Lib. M. ^j bone Wyd. 1 ^k profiteri Wyd. 2; perficere Lib. VI ^l *pierwotne* et invalida est *poprawione tą ręką na* et fere invalida iudicatur Lib. VI ^m minime Czart.; munere Lib. VI ⁿ *pierwotne* almique specie *poprawione tą drugą ręką na* altissimique speciali Lib. VI ^o velud Lib. M. ^p renascuntur Lib. VI ^q luka Czart. ^r perficient Wyd. 1; perficiant Wyd. 2 ^s quia Lib. VI ^t totius Wyd. 1 ^u esset Wyd. 1 ^v *brak tego wyrazu w Wyd. 1* ^w profecit Wyd. 1 ^x *nam wszystkie teksty błędnie* ^y luka Czart., L. M. *po nam kładzie* praemissa; ante premissa Wyd. 1; praemissa (*bez in*) Wyd. 2 ^z *perseverantia wszystkie teksty* ^{aa} affectant Wyd. 2; luka Czart.; L. M. *wypelnia* ^{bb} volent. Wyd. 2 ^{cc} ductoresque Lib. VI ^{dd} *pierwotne oras drugą ręką poprawione na terras* Lib. VI ^{ee} illisque Wyd. 2, Czart. i L. M. ^{ff} roborari Wyd. 1 i 2 oras L. M. ^{gg} eorum Wyd. 1 ^{hh} suscitatur Wyd. 1; suscitari Wyd. 2 ⁱⁱ proficiant Wyd. 2, Czart. i L. M.; perficiuntur Lib. VI ^{jj} initium Lib. VI; luka Czart.; L. M. *dopisuje*

dexteram liberaliter impartitur, ut ipsi cultui divino liberius vacare valeant et Creatoris nostri^{kk} clementiam pro nobis nostraque salute suppliciter exorare, nam etiam inter caetera, quae de fonte caritatis procedunt^{ll}, elemosina^{mm} crebrius commendaturⁿⁿ solempnioribusque praeconis commendata^{oo} praecellere dignoscitur^{pp}; haec est enim ineffabilis suffragatrix, quae nos abluit a peccatis et gratiam nobis restituit Salvatoris: sane speciali^{qq} zelo devotionis^{rr} accensi ecclesiam nostrae^{ss} novae foundationis in Obolce^{tt}¹, quae etiam prior^{uu} institutione omnibus ecclesiis in terra Litvaniae^a fundatis fore dinoscitur, proventibus dotare et amplam facere cupientes, eiusque ministros speciali gratiarum praesidio praevenire^{vv}, eidem de agris tantum quantum duo aratra exarare poterint^{ww}, necnon tres areas pro plebano, vicario et clerico libere^{xx} duximus adiungendas; cui etiam tabernam in villa collocandam, necnon lacum quatuor milliaribus a Lukomla^{yy}² distantem dictum Swecze^{zz} cum omnibus piscatoribus et hominibus eidem adiacentibus una cum pulla mellis, quae vulgariter dicitur lukno^q, ibidem^q de Swecze^{zz}³ et Obolce^{aaa} proveniente, necnon^q decimas^q post^q araturas^{bbb} nostras^q de singulis allodiis^{ccc} nostris^{ddd} in districtu Obolcensi constitutis^{eee} damus, conferimus, attribuimus et adiungimus perpetua irrevocabili^{eee} donatione dedimus^{ddd}, assignavimus et donavimus^{fff}. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio litterarum. Actum in Wilna^{ggg}, sabbatho in vigilia S. Trinitatis^{hhh} anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo septimo. Praesentibus reverendoⁱⁱⁱ, strenuis ac nobiles viris domino Andrea episcopo Vिल्nensi⁴, Kristino^{lll} castellano Sandecensi^{kkk}, Straschone^{lll} de Koscielniki^{mmmm}, Prandotha tribunoⁿⁿⁿ Sandomiriensi, Michaele alias Minigal de Oszmena^{ooo} et Andrea alias Gastold Vिल्nensi capitaneis^{ppp}, aliisque multis nostris fidelibus fidedignis. Datum per manus honorabilis viri domini Swathoslai^{qqq} decretorum doctoris^{rrr}, custodis Cracoviensis, per honorabilem virum dominum Zaklicam^{sss} praepositum Sandomiriensem, aulae nostrae cancellarium substitutum etc. etc.^{ttt}.

9. ^{kk} sui *Lib. VI* ^{ll} procedit *Wyd. 2* ^{mm} elemosina *Lib. VI* ⁿⁿ commendare *Lib. VI*
^{oo} personis commendata *Csart.*; personis commendata *Lib. M.* ^{pp} depositur *Wyd. 2*; *w Lib. VI w tym wyrazie g drugą ręką przekreślone* ^{qq} spirituali *Wyd. 2* ^{rr} donationis *Lib. VI* ^{ss} nunc *Lib. VI* ^{tt} Obolcze *Csart.*
^{uu} priori *Lib. VI* ^{vv} provenire *Wyd. 1 i 2, Csart. i Lib. M.*; *z pierwotnego* provenientes *poprawione tąż ręką*
^{ww} na praevenientes *Lib. VI* ^{xx} exarare poterunt *Wyd. 2*; poterunt *Csart. i L. M.*; poterint *Lib. VI* ^{yy} li-
^{zz} beras *Lib. VI* ^{zz} Lukomla *Wyd. 1 i 2, Csart. i Lib. M.* ^{aaa} Slucze *Csart. i L. M.*; Swece *Lib. VI*;
^{bbb} Szwece *Wyd. 2* ^{ccc} Obolcze *Csart.* ^{ddd} araturis *Csart. i L. M.*; nostra item decimas post araturas *Lib. VI*
^{eee} acloriis *Wyd. 1* ^{ddd}—^{ddd} *zostawione miejsce na ten ustęp Csart.* ^{eee} constitutis aut constituendis ecclesiae,
eiusque rectoribus temporibus perpetuis irrevocabili *Lib. VI* ^{fff} assignamus et donamus *Wyd. 1 i 2*
^{ggg} Vilna *Csart. i Wyd. 2*; *z pierwotnego* Vilnae *poprawił na* in Vilna *Lib. VI* ^{hhh} S. Catherinae *Wyd. 1*;
ⁱⁱⁱ brak *Csart. i L. M.*; *pierwotne* sanctissimae *poprawione na* sanctae *Lib. VI* ⁱⁱⁱ reverendis *Wyd. 1*; honora-
^{lll} bilibus *Wyd. 2*; reverendis *przekreślone drugą ręką i napisane* honorandis *Lib. VI*; honorandis *Csart. i L. M.*
^{lll} Cristino *Lib. VI*; Eristino *Csart.* ^{kkk} *pierwotne* Sądecensi *poprawione na* Sandecensi *Lib. VI*; Sandicensi
ⁿⁿⁿ *Csart. i L. M.* ^{lll} Strasthone *Wyd. 2 i Csart.*; Strasthone *Wyd. 1*; Strasthone *Lib. VI* ^{mmmm} Kosthelina
^{ooo} *Wyd. 1*; Hostreckich *Wyd. 2*; hostreckich *Csart. i L. M.* ⁿⁿⁿ Eubinio *Wyd. 2*; Enbinio *Csart. i L. M.*
^{ppp} ^{ooo} Dosthinensi *Wyd. 1, Csart. i L. M.*; Dostrinensi *Wyd. 2* ^{ppp} *poprawione z* capitaneo *Lib. VI*; capitaneo
^{qqq} *Wyd. 2 i Csart.* ^{qqq} Svathoslai *Wyd. 2, Csart. i L. M.*; Swantoslai *Lib. VI* ^{rrr} *te dwa wyrazy dopisane*
^{sss} *drugą ręką Lib. VI*; doc. docto-^{is} *Csart. i L. M.* ^{sss} Matthiam *Wyd. 2, Csart. i L. M.*; Zaklicam *po-*
^{ttt} *prawione z* Zaklitam *Lib. VI* ^{ttt} *dopisane drugą ręką Lib. VI*; *Wyd. 2 kończy się na* substitutum; *Lib. M.*
^{uuu} *dodaje po* etc. L. S.

9. ¹ Obolce, zob. objaśnienie do dok. Nr 4 przyp. 6. ² Lukomla na pld.-zach. od Obolec nad jeziorem i rzeką Lukomką, w dzis. pow. sieńskim (Słown. Geogr. T. V str. 819). ³ Świeczanka albo Świecza na zach. od wsi Świecza (Tamże, T. XI str. 667). ⁴ Andrzej biskup wileński, naonczas nominat królewski.

10.

Perugia, 12 marca 1388.

Papież Urban VI na prośby króla Władysława Jagielly i królowej Jadwigi zleca Dobrogostowi biskupowi poznańskiemu, żeby po zbadaniu wymaganych warunków miejsca i założyć się mającego w niem kościoła katedralnego tudzież nadanego mu uposażenia, wybudowany ten kościół ustanowił mocą władzy papieskiej katedralnym i tąż władzą apostolską przeniósł do niego Andrzeja biskupa dotychczas sereckiego, oddał mu w pełny zarząd tenże kościół i odebrał przysięgę według formuły załączonej przy bulli niniejszej; wkońcu przyzwala, aby po dokonaniu erekcji miejsce to pozostało miastem, a kościół wileński biskupim po wieczne czasy.

Or. brak.

Kop. Jedynie w transumpcie Dobrogosta biskupa poznańskiego, egzekutora tejże bulli (ob. niżej Nr 13 str. 24), gdzie też wskazano kopjarze.

Wyd. Ob. niżej Nr 13 str.

Reg. 1. Dzieje Dobroczynności R. II (Wilno 1821) kol. 158 (z summarjusza funduszów i dokumentów kościołów diec. wil. z r. 1797, znajdującego się w Arch. Diec. Wil.). — 2. Daniłowicz I., Skarb. dipl. T. I str. 270 nr 551 (z kopji w aktach kapituły wil., drukowanej w wileńskich Dziejach Dobroczynności z r. 1822 nr 32).

Urbanus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri^a Dobrogostio episcopo Posnaniensi, salutem et apostolicam benedictionem. Romanus pontifex, beati Petri celestis regni^b clavigeri successor et vicarius Ihesu Christi^c, cuncta mundi climata omniumque^d nacionum in illis degencium qualitates paterna consideracione discutit et examinat diligenter ex officii debito salutem querens et appetens singulorum, superna fultus patientia^e illa suadentibus racionalibus causis perpensa deliberacione salubriter ordinat et disponit, que grata divine magestati fore considerat et per que oves^f sibi divinitus creditas ad unicum dominicum ovile reducat, et proinde acquirat eis felicitatis eterne premium et veniam impetret animabus; que siquidem auctore Domino cercius et clarius credimus provenire^g, cum veritas fidei katholice ad laudem et gloriam divini nominis dilatetur. Sane nuper pro parte carissimi in Cristo^h filii nostri Vladislaiⁱ regis et carissime^j filie nostre Hedvigis regine Polonie illustrium nobis fuit expositum^k, quod ipse rex, postquam favente domino nostro Ihesu Cristo^c, qui lux vera et candor est lucis eterne^k, sancti Spiritus gracia illustratus, abiecta ydolorum servitute et cecitatis errorum detracta caligine, ad agnicionem vere catholice et orthodoxe fidei pervenisset^l, sacro baptismatis fonte renatus in quodam loco populoso Wilna^m nuncupato, in quo tam ipse

10. ^a w aktach kap. brak ^b brak tego wyrazu w kopjarzach ^c Christi Lib. I i II ^d pierwotne omnique poprawione drugą ręką na omniumque Lib. II ^e w Lib. I na marginesie uwaga ks. Herberta forsan potentia, za czem poszedł ks. Kurczewski w Kościele Zamkowym, a to wskutek niezrozumienia przez nich tej formuły ^f pierwotne omnes poprawione drugą ręką na oves Lib. II; omnes wypis z XLX w. ^g prevenire Akta kap. ^h charissime in Christo kopjarze ⁱ Vladislai kopjarze ^j charissime kopjarze ^k et dodają niepotrzebnie wszystkie kopjarze i edycje ^l praevenisset kopjarze i wypis; w Lib. I na marginesie uwaga ks. Herberta: potius pervenisset; tak i w wydaniu ks. Kurczewskiego w Kościele Zamkowym, który w Lib. II. praevenisset poprawił na pervenisset ^m Vilna kopjarze

10. ¹ Ob. wyżej Nr 7 str. 15.

rex ante baptismum huiusmodi quam Litwani^a et alii infideles in quodam fano vana deorum et ydolorum numina supersticiose colebant, huiusmodi fanum subvertit, ydola confregit et comminuit frustratim, in eodemque loco quandam ecclesiam in honorem^o sancte et individue Trinitatis ac Gloriose Dei Genitricis Virginis Marie et beati Stanislai martiris erigi fecit, ipsamque sufficienter dotavit; quodque ipse rex propter multitudinem credencium ad fidem ipsam conversorum ut in fide ipsa roborentur desiderat, quod locus ipse in civitatem² et ecclesia prefata in cathedralem erigantur et quod, si huiusmodi erectio fieret, multi alii infideles ad fidem converterentur supradictam. Quare pro parte dictorum regis et regine nobis fuit humiliter supplicatum, ut locum ipsum in civitatem et ecclesiam predictam in cathedralem ecclesiam erigere et ibidem aliquem catholicum antistitem deputare, maxime cum iam dictus rex pro premissis ut asseritur^p certos redditus assignaverit, et si huiusmodi fiat erectio, pro dote ipsius ecclesie plures et sufficienciores redditus assignare proponat, de benignitate apostolica dignemur. Nos igitur, qui licet immeriti eidem beato Petro successimus Christique vices gerimus in terris, licet de premissis certam noticiam non habeamus, ad divini tamen nominis laudem et gloriam ac exaltacionem Ecclesie sue sancte et dilatacionem et propagacionem dicte fidei, quam et animarum salutem nostris temporibus adaugeri intensis desideriiis affectamus, huiusmodi supplicacionibus inclinati fraternitati tue, de qua in his et aliis plenam in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus de premissis auctoritate nostra te diligenter informes, et si per informacionem huiusmodi tibi constiterit, quod huiusmodi redditus sufficiunt pro premissis, et locus ac ecclesia predicti sint^u apti et ydonei, ut locus in civitatem et ecclesia ipsa pro cathedrati erigantur et ut perficiatur^r ibidem aliquis in episcopum et pastorem, locum ipsum, postquam dos^q per vos^t sufficiens assignata fuerit ut prefertur, in civitatem et eandem ecclesiam in cathedralem ecclesiam auctoritate nostra erigas; et deinde postquam huiusmodi erectionem^u et alia premissa feceris, venerabilem fratrem nostrum Andream episcopum Cerethensem^v, qui ut asseritur eidem Ceretensi ecclesie hactenus laudabiliter prefuit, et qui eandem ecclesiam, si per te ipsam^w in cathedralem erigi contingerit, ut prefertur, sciet et poterit salubriter regere^x et utiliter gubernare, a vinculo^y, quo ipsi Cerethensi ecclesie tenetur, absolvas et ad prefatam ecclesiam sic erectam auctoritate nostra^z apostolica transferas, ipsumque eidem ecclesie preficias in episcopum et pastorem, curam et^{aa} administracionem eiusdem^{bb} ecclesie sibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo, liberamque sibi tribuendo licenciam ad eandem ecclesiam transeundi, sibi bique facias a suis sudditis obedienciam et reverenciam debitas exhiberi, contradictores per censuram ecclesiasticam appellacione postposita compescendo. Volumus autem, quod tu prefato episcopo, postquam ipsum eidem ecclesie ut prefertur prefeceris, nostro^{cc} et Romane Ecclesie nomine fidelitatis debite solitum recipias iuramentum iuxta formam, quam sub bulla nostra mittimus interclusam, ac formam iuramenti, quod ipse

10. ^a Lythuani *Lib. I*; Lituani *Lib. II*; Litvani. *Czart.* ^o honore *kopjarze*; *poprawione z honorem Lib. II* ^p assentitur *Czart.* ^q ecclesia cathedralis sicut apti *Akta kap.* ^r perficiatur *Akta kap.* ^s *wyras dopisany póniejszq rękq Lib. I* ^t te dwa *wyrasy dopisane drugq rękq Lib. II* ^u erectiones *Akta kap.* ^v Ceretensem *Lib. II i Czart.* ^w *w edycji z r. 1822 popr. błędnie na ipsum* ^x erigere *Czart.* ^y *z dodane tq samq rękq pón. co wyżej dos Lib. I* ^z *brak tego wyrazu w Aktach kap.* ^{aa} *brak w Lib. I, II i Czart.* ^{bb} *dodane drugq rękq Lib. II* ^{cc} *nostre kopjarze*

10. ² *Przywilej lokacyjny miasta Wilna na prawie magdeburskiem, wydany przez Władysława Jagiellę w Mereczu d. 22 marca r. 1387 zachował się w oryginalu w Archiwum miejskiem wileńskiem, aż do czasów wielkiej wojny; jest on ogłoszony w Dubińskiego Zbiorze praw i przywilejów (w Wilnie 1788) nr 1.*

episcopus prestabit nobis de verbo ad verbum per ipsius episcopi patentes litteras suo sigillo signatas per proprium nuncium quantocius destinare procures. Rursus quia mater appellatione intelligitur filiorum et Ecclesie appellatione collectio fidelium designatur, volumus^{dd}, quod si contigat per te huiusmodi erectionem fieri ut prefertur auctoritate nostra predicta statuas et ordines, quod locus ipse civitas et ipsa ecclesia Wilnensis perpetuis futuris temporibus nuncupentur, ipsamque ecclesiam episcopali titulo studeas decorare. Datum Perusii, quarto idus marcii pontificatus nostri anno decimo^{ee}.

11.

B. m. i. r. (po 12 marca 1388).

Akt przysięgi Andrzeja, pierwszego biskupa wileńskiego, na wierność papieżowi Urbanowi VI i Kościołowi rzymskiemu.

Tekstu brak.

Jedyna o nim wzmianka mieści się w powyższej bulli papieża Urbana VI do biskupa poznańskiego Dobrogosta z d. 12 marca r. 1388, z którą została przesłana jej formuła, z nakazem odesłania jej tekstu w formie aktu do Kurji przez biskupa Andrzeja zaraz po złożeniu przysięgi (ob. Nr poprzedni).

Uw. Tekst przysięgi wierności i posłuszeństwa, złożonej papieżowi przez tegoż biskupa Andrzeja, jako biskupa sereckiego, w Krakowie 9 maja 1371 na ręce biskupa krakowskiego, wydana u Aug. Theinera, Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae (Romae 1860) T. I str. 661|2 (z Archiwum Watykańskiego ex Instrum. miscell.).

12.

Perugia, 17 kwietnia 1388.

Papież Urban VI wyraża królowi Władysławowi Jagielle radość z powodu jego chrztu i rozszerzenia wiary Kościoła rzymskiego, chwali go za nawrócenie się, budowę kościołów i opiekę królewską nad osobami kościelnymi, o czym dowiedział się od jego posła Dobrogosta biskupa poznańskiego; nazywając go princeps christianissimus, zachęca do wytrwania w wierze, do szanowania kościołów i osób jego i wzywa, by braci swoich starał się nawrócić; usprawiedliwia wreszcie tak długie swoje milczenie brakiem poselstwa od króla oraz innymi przyczynami.

Or. tej bulli nie dochował się, a również i regesta papieża Urbana VI z tego czasu nas nie doszły prócz paru fragmentów.

Kop. 1. Długosz J., Hist. Pol. w kod. oryg. Bibl. XX. Czartoryskich str. 1012. — 2. Transumpt notarialny, przechowywany w Archiwum Koronnem na zamku krakowskim, zaznaczony jest w inwentarzach jego dokumentów. Najszczególniej i z pełną datacją jest ten dokument zregestrowany w Inwentarzu t. z. Zamoyskiego w T. I str. 7—8 w Bibliotece

10. ^{dd} Akta kap. pierwotnie Urbanus popr. ręką notariusza kapitulnego, od którego pochodzi następny zapisek, na mandamus; w Lib. I pierwotnie Urbanus popr. drugą ręką na volumus ^{ee} w Lib. I na marginesie drugą ręką: 1388 Martii II die; w Cart. na marg. ręką XVIII w.: 1386

Ord. Zamoyskich, rpis nr 1603, w skróceniu zaś i bez daty podaje regest ten Inwentarz z r. 1682 wyd. przez E. Rykaczewskiego (Paryż 1862) str. 1.

Wyd. Długosz J., Hist. Pol. ed. A. Przeździecki T. III (Kraków 1876) str. 467|8 z autografu z odmiankami z kod. Rozdrażewskiego i edycji lipskiej (pod mylną datą 1387).

Przekł. 1. Długosz J., Dzieje Polski T. III (Kraków 1868) str. 439|41 w przedkładzie Karola Mecherzyńskiego z mylnem rozwiązaniem daty 18 kwietnia i niewłaściwym nazwaniem tego pisma brewem apostolskiem za nagłówkiem dodanym w kodeksie Rozdrażewskiego Historji Długosza. — 2. Ks. Kurczewki J., Kość. Zamk. T. II str. 14|5 pod nagł.: Brewe (sic) Urbana VI papieża, pochwalające prace apostolskie Jagielly (przedruk z Przekł. 1).

Reg. 1. Inventarium omnium et singulorum privileg. in Archivo Regni... in arce Crac. ed. E. Rykaczewski (zob. wyżej Kop. 2). — 2. Daniłowicz I., Skarb. dipl. T. I str. 271|2 nr 556 pod właściwą datą r. 1388, ale nazywa tę bullę brewem (z lipskiej edycji Hist. Pol. Długosza).

Uw. Z tekstu tej bulli wynika jasno, że biskup Dobrogost przedłożył papieżowi przywileje króla wydane przy fundacji biskupstwa i chrzcie Litwy z lutego 1387 (zob. wyżej Nry I—6). Nie ulega wątpliwości, że bullę tę przywiózł do Polski biskup Dobrogost. Mogłaby tylko zastanawiać data tej bulli, o miesiąc późniejsza niż bulla adresowana do biskupa Dobrogosta (zob. Nr 10); dlatego wydawać się może, że data dzienna u Długosza jest błędna (martii zam. mai). Ale znów z drugiej strony około tego czasu mianowicie 22 kwietnia r. 1388 papież Urban VI zachęca króla Władysława do zawarcia pokoju z Zakonem (Inventarium ed. Rykaczewski, str. 1). Ostatni niewątpliwy ślad pobytu biskupa Dobrogosta w Kurji papieskiej w Perugji pochodzi z d. 30 kwietnia 1388 (2 kal. Maii a. XI) w sprawie poborów papieskich, których był kolektorem (Theiner A., Mon. Pol. et Lith. I str. 759 nr 1028). Biskup Dobrogost bezpośrednio wraca z Kurji do kraju i 13 czerwca jest już w Wrocławiu (zob. Nr 13 w Uw.). Bawił zaś w Kurji już przed 30 grudnia r. 1387, kiedy się tamże ważyła sprawa uznania Jagielly za króla polskiego przez papieża (ob. list papieża Urbana VI do księząt mazowieckich z tejże daty w regescie Daniłowicza I., Skarb. dipl. T. I str. 270 nr 349, oraz Prochaska A., Cod. Vit. str. 14 nr 36). Co się tyczy daty bulli tej wydanej w X roku rządów papieża Urbana VI, to przypada ona na rok 1388, albowiem lata swych rządów liczył ten papież ówczesnym zwyczajem od koronacji, która odbyła się 18 kwietnia r. 1378; ob. uwagi ks. J. Fijałka w Uchrześcijanieniu Litwy str. 46.

Urbanus episcopus, serws servorum Dei, carissimo in Christo filio Wladislao regi Poloniae illustri, salutem et apostolicam benedictionem. Gaudemus in Domino, fili carissime, et de tanto lucrifacto filio paternus animus iocundatur: gaudemus, inquam, fili et letamur, quod illuminator omnium gentium, candor lucis eterne, sue lumen gratie tuo et tuorum cordibus per donum crismatis clementer infudit; ex hoc enim Altissimo vitulos persolvimus labiorum, quod sponsam suam^a sacrosanctam Romanam Ecclesiam, matrem tuam, que te in aqua regeneravit et spiritu, nova semper prole multiplicat et propagacione fidei orthodoxe fecundat, de tenebris ad lucem reducens filios et evocans de Egipto, ut Deum deorum in Syon contemplantur. Sane, fili carissime, nuper venerabili fratre nostro Dobrogostio episcopo Poznaniensi nobis referente, didicimus, quod post susceptum per te regeneracionis lavacrum consolator omnium personam tuam gratie sue dono perfudit, sicque grandem animum prebuit ad sua be-

12. ^a w kod. oryg. i w Wyd. 1 nostram

neplacita prosequenda, quod tu tanquam princeps christianissimus eximie devocionis et illustrium titulis insignitus, apud Deum et Sedem apostolicam gerens reverenciam filialem, ecclesias et personas ecclesiasticas regio favore prosequeris, et iacentes in tenebris ad lumen veritatis et viam cognitionis divini nominis ardenti sollicitudine revocas et reduces, phana demoniorum, in quibus infelicitum anime illudebantur, subvertens, et erigens ibidem et construens templa Domini ad honorem predictae sacrosanctae Romane Ecclesiae, matris tuae, in cuius caritatis visceribus precipuum locum obtines inter principes orbis terre. Euge igitur, ut serws fidelis, fili carissime, qui pro premissis pignus nobile, terreni videlicet culmen solii et procul dubio regni celestis acquisisti. Et merito oportet etiam te, fili, gaudere, qui cum multis perieras, quasi thesaurus absconditus es inventus. Iocundari etiam debent tua precordia, quod de tuis studiis talia predicantur, et quod tam carus et tam acceptus in sinu matris Ecclesiae cum famosi nominis ubertate recumbis. Eapropter, fili carissime, premissa cum incrementis virtutum continua, id quod accepisti a Domino in fidei firmitate conservans ac ecclesias et personas ecclesiasticas, ut cepisti, semper habeas in honore; fratres ad fidem revoca et in tue operationis ministerio Marthe sollicitudinem assumes et in altitudinem Marie contemplationis consurgas, ita ut thesaurus perhennis vite thesaurizes in superis, et post huius cursum vite labilis optimam partem eligisse leteris et cum electis Dei quietis beatitudinem merearis. Ceterum, fili carissime, quod serenitati tuae alias non scripsimus, hoc non provenit ex patris, sed potius ex nunciorum solennium negligencia per te non missorum, et ex aliis racionalibus causis; sed nuper prefato veniente episcopo, ipsum contemplacione mittentis et grate audivimus et expeditivimus gratiose. Datum Perusii, XV kalendas maii pontificatus nostri anno decimo.

13.

(Wilno, w drugiej połowie r. 1388).

Dobrogost biskup poznański oznajmia wszystkim wiernym, że w moc otrzymanej bulli papieża Urbana VI, której tekst w całości przytacza, jako wyznaczony przez Stolicę apostolską jej wykonawca, dopełnił zleconych sobie czynności przyczem zaznacza, że z woli papieża i za zgodą księcia utworzył kapitułę, składającą się z dwóch dostojęństw (proboszcza i dziekana), oraz dziesięciu kanoników instytucji biskupiej.

Or. tego dokumentu przechowywał się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej jeszcze przed połową wieku XIX, według świadectwa katalogu tegoż archiwum z r. 1830. Treść jego podana jest na czele rejestru dokumentów pergaminowych tejże kapituły z poł. w. XVIII (bez daty): Erectio in cathedralem civitatis Vilmensis ecclesiae per serenissimum Vladislaum regem Poloniae supremum principem MDL^{ae} extractae, tum etiam in episcopum Vilmensem primum creatio Rndmi domini Andreae episcopi Cretonensis (!) a Rndmo Domino Dobrogostio episcopo Posnaniensi vigore bullae summi pontificis Urbani VI ad instantiam eiusdem serenissimi regis emanatae facta, ubi ex uno creantur duae dignitates, videlicet praepositura et decanatus, tum etiam decem canonici per episcopum instituendi cum obligatione obsequii et residentiae personalis circa eandem ecclesiam cathedralem. Poczem wzmianka: Huius erectionis originale in pargameno latine scriptum cum sigillo appenso sine data anni. Powtarza powyższą treść bulli katalog tegoż archiwum z r. 1830 na str. 14 i 15 w dziale Przywilejów (Nr 1°) w pozycji trzeciej, z dodaniem nagłówka: 1388 marca 12. Bulla Summi pontificis Urbani VI in primam creationem ecclesiae cathe-

dralis Dobrogostio episcopo Posnaniensi z uwagą przy końcu: na pergaminie autentyku przy zawieszanej pieczęci jednej. Nadto zapisuje ją tenże katalog ponownie na str. 41 w dziale bull papieskich dla kapituły wil. wydanych (nr 1). Tekst powyższych zapisków rejestru i katalogu przytacza z pewnemi opuszczeniami i błędnie J. I. Kraszewski, Wilno T. III (Wilno 1841) str. 25 przyp. 1, wskazując »Archiwum Kapituły« z dodatkiem: »oryginał na pergaminie« (por. też T. I str. 376 przyp. 8).

Kop. 1. Akta kapitulne T. I k. 18/19 nr XVII wśród zapisków z r. 1511 inną współczesną ręką; jest to odpis sporządzony bezpośrednio z oryginału, jak przekonywa zachowanie starej pisowni, poprawność tekstu a szczególnie przepisanie się o cały wiersz pod koniec (k. 18° wiersz 8 i 4 od dołu). — **2.** Lib. I z k. LIX—LXII (na czole tej części drugiej) z nagłówkiem: Primo autem super erectione ecclesie cathedralis Vlnensis, z dopiskiem ks. M. Herburta z pol. XIX w. Inscr(iptum); odpis niedokładny, modernizujący, ale bezpośrednio z Aktów kap. pochodzący. — **3.** Lib. II str. 307—310 na dwóch kartach później wszytych do tomu, tą samą ręką z nagłówkiem: Bulla summi pontificis Urbani sexti super erectionem ecclesiae cathedralis a Vladislao rege Poloniae factam et creationem antistitis Vlnensis. Na marg. z prawej strony zapisek ręką ks. W. Mocarskiego Lectum Correctum; z lewej strony ręką ks. M. Herburta 98°. Tekst poprawiony wedle Lib. I. — **4.** Czart. k. I—III z nagłówkiem jak wyżej w Lib. II. — **5.** Lib. Magn. k. I—II z nagłówkiem jak wyżej w Lib. II. — **6.** Luźny odpis z oryginału na dwóch arkuszach razem z sobą zszytych jedwabną nicią koloru szocistego z pocz. wieku XIX (w drugim jego dziesiątku) pod pieczęcią kapitulną z r. 1782, wyciśniętą na sadzy i poświadczaniem pod nią własnoręcznem: Concordat cum originali. Joannes Połochowski iudicii terrestres distr. Vln. secretarius, Archivi Ill^{mi} Capituli Vlnen. juratus director; opatrzony nagłówkiem: Ex originalibus. Erectio ecclesiae cathedralis Vlnensis nec non antistitis, praelatorum et canonicorum primaria creatio, regnante Vladislao Jagiellone. Odpis nie jest ścisły a nawet błędny i z opuszczeniami, ale graficznie pozwalający uprzytomnić sobie pierwowzór, albowiem większemi literami są wypisane wyrazy: Nos Dobrogostius — VRBANUS; znany był on dobrze ks. J. Kurczewskiemu.

Wyd. 1. Dzieje Dobroczynności R. 1822 N° 33 str. 869/70—883/4 z kopjarza obecnie Czart., znajdującego się wówczas w Arch. Diec. Wil., z tym samym nagłówkiem oraz z Lib. Magn., z przekładem obok polskim, dokonany przez wydawcę. — **2.** Ks. Kurczewski J., Kość. Zamk. II str. 16—14 (z Lib. I).

Reg. 1. Długosz J., Hist. Pol. III str. 469 pod r. 1387 zaznacza uposażenie czterech pralatur i ośmiu kanonij (widocznie istniejących za jego czasów) jakoby przez Boddantę arcybiskupa gnieźnieńskiego; nadto poniżej dodaje nieznaną skądinąd dzisiaj wiadomość, iż król Jagiello biskupowi Andrzejowi ut pontificalem statum inter neophitos et rudes populos honestius possit ducere, ecclesiam parrochialem in Clodawa Gneznensis diocesis, quod notabiles introitus habeat, adiungit (uńiejszy cytat wedle tekstu oryg. w kod. Bibl. XX. Czart. str. 1013); ob. ks. Fijałek, Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 64/5 przyp. 1. — **2.** Daniłowicz I., Skarb. dipl. T. I str. 270 nr 551 w swoim regeście bulli zamieszcza streszczenie jej egzekucji przez Dobrogosta na podstawie kopji »w aktach kapituły wileńskiej«, drukowanej w Dziejach Dobroczynności z r. 1822 (zob. wyż. Wyd. 1). — **3.** Baliński M., Hist. m. Wilna T. I. str. 127 przyp. 20 przytacza treść bulli, wykonanie jej zaś przez biskupa Dobrogosta kładzie na schyłek r. 1389. — **4.** Kraszewski J. I., Wilno T. III (zob. wyżej wiersz 4—6). — **5.** Ks. Przyalgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 13/4 z przekładem następu końcowego »staraj się bracie najmilszy tak rządzić trzodą Pańską« i powołaniem się na »Archiwum Dyecezałne« (ob. Kop. 4, 5 lub 6).

Uw. Brak daty tegoż dokumentu łatwo uzupełnić na podstawie aktu w Archiwum Kap. Gnieźn. pod nr 227b o kollektorji biskupa Dobrogosta w Polsce po jego powrocie z Kurji rzymskiej: 13 czerwca był w Wrocławiu, gdzie stetit pluribus diebus, a na-

stępnie przybył do Krakowa, skąd wraz z królem udał się na Litwę sequendo (z Krakowa) dominum regem per regiones longinquas... ad regnum Lithuanie..., a następnie wrócił na Mazowsze (ks. Korytkowski J., Arcybiskupi gnieźnieńscy T. I [Poznań 1889] str. 748 przyp. 4).

Nos Dobrogostius miseracione divina episcopus Posnaniensis, ad perpetuam rei ⁵ memoriam ac futurorum noticiam deducere cupientes, universis christifidelibus utriusque sexus salutem in Eo, qui est vera salus. Litteras sanctissimi in Cristo ^a patris ac domini nostri, domini Urbani digna ^b Dei providencia pape sexti, in cordula canapi more Romane curie bullatas ^c, non viciatas, non abrasas, non cancellatas, nec abolitas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed prorsus omni vicio suspicioneque carentes recepimus in ¹⁰ hec verba:

Następuje bulla papieża Urbana VI »Romanus pontifex« z 12 marca r. 1388 (Nr 10 str. 20/22).

Nos igitur Dobrogostius episcopus Posnaniensis, per Sedem apostolicam specialiter deputatus, predictas litteras volentes debite executioni demandare ut tenemur, servatis ¹⁵ servandis et facta ^d indagacione singulorum invenimus locum dictum Wilna ^e aptum et abilem ad premissa ac dotem fuisse et esse factam ^f et eciam assignatam per clementissimum ^g principem dominum Wladislaum ^h Polonie, Lituaniae ⁱ, Russie etc. regem preclarum, pro ecclesia cathedrali congruentem, ac de voluntate ipsius principis et mandato ²⁰ Sedis apostolice et voluntate predicti principis et consensu speciali creamus novas dignitates et canonicatus, videlicet unam preposituram, que Deo favente erit dignitas post episcopalem principalis, et decanatum, qui decanus quoslibet ministros preterquam canonicos in ecclesia Wilnensi ^j instituere debet, et decem canonicos per episcopum qui pro tempore fuerit instituendos, qui omnes predicti communes habebunt proventus et residenciam debebunt facere personalem circa ecclesiam memoratam. His igitur peractis, ²⁵ Cristi ^a nomine invocato, locum dictum Wilna ^e in civitatem et ecclesiam, ibidem edificatam per predictum principem et dotatam, in cathedralem erigimus in honore ^k sancte et ^l individue Trinitatis et Gloriose Deigenitricis Virginis Marie ac sancti Stanislai martiris et pontificis gloriosi atque regis beati Ladislai ^m, qui locus civitas et ecclesia cathedralis debet futuris et perpetuis temporibus nuncupari. Denique nos ⁿ reverendum ^o in ³⁰ Cristo patrem dominum Andream Cerethensem ^p episcopum, auctoritate apostolica nobis data ^q et concessa, a iugo dicte ecclesie Cerethensis ^r absolventes, vos predictae ecclesie Wilnensi preficimus in episcopum pastorem. Studeatis igitur, frater carissime ^s, ita gregem dominicum vobis creditum, commissum verbo pariter et exemplo gubernare et docere, ut de animabus ipsorum vobis ^t commissis ^u in die iudicii dignam possitis et debeatis ³⁵ reddere rationem, et quos ex ipsis ligaveritis super terram, erunt ligati et in celis, et quos solveritis super terram, erunt soluti et in celis regnaturi in gloria sempiterna, ad quam nos perducatur Pater et Filius et Spiritus sanctus amen.

13. ^a Christo kopjarze ^b divina popr. na digna Lib. II ^c sigillatas Akta kap. ^d sancta kopjarze; inną ręką na marginesie facta Lib. I ^e Vilna kopjarze ^f factum Lib. I; factum popr. inną ręką 40 na factam Lib. II ^g excellentissimum Akta kap. ^h Wladislaum kopjarze ⁱ Lythuanie Lib. I; Lituaniae Csart. ^j Vilmensi Lib. I ^k honore Lib. I; honorem popr. na honore Lib. II ^l ac Akta kap. ^m Wladislai popr. na Ladislai Lib. II ⁿ uos Lib. I; vos Lib. II ^o R-mum Lib. II i Csart. ^p Ceretensem Lib. II; Coretensem Csart. ^q donata kopjarze ^r Ceretensis Lib. II; Coretensis Csart. ^s charissime kopjarze ^t nobis wszystkie kopjarze; inną ręką popr. na-vobis Lib. I ^u commissarum Akta kap., Lib. I 46 i II; commissorum Csart.

14.

(Podrobiony).

Kamieniec (Litewski), 24 lipca 1388.

Witold książę brzeski i dziedzic grodzieński oraz innych ziem Litwy i Rusi nadaje kościołowi wileńskiemu i jego biskupowi wsie swoje Terebuń i Kolodno w ziemi brzeskiej, Wasilew i Jarinice w ziemi drohiczyńskiej, tudzież Wiechotnicę w powiecie dubieńskim, położonych w ziemiach swoich Litwy i Rusi.

Or. obecnie brak. »Autentyk« tegoż przywileju przechowywał się jeszcze za czasów Krupowicza w »Archiwum Kapitulnem w Wilnie, ale uległ znacznemu przez czas uszkodzeniu« (Krupowicz M., Zbiór dypl. [Wilno 1858] str. 5 nr III). Nie wspomina o nim katalog tegoż archiwum z r. 1830; natomiast w wileńskich Dziejach Dobroczynności z r. 1822 nr 33 szpalta 875 przypis 2, w zapisku przy wydaniu bulli Urbana VI z r. 1388 (ob. wyżej Nr 10 str. 20) mieści się wiadomość, że ten przywilej »na pergaminie Aleksandra czyli Witolda, książęcia brzeskiego i grodzieńskiego« wraz z przywilejem króla Władysława Jagielly z r. 1387 znajdował się podobnie w Archiwum Diecezjalnem Wileńskiem.

Kop. 1. Lib. I k. CXIV—CXV z nagłówkiem: Privilegium ducis Vithowdi super villas Jarinycze, Vassilowo, Trebuna, Wechuthnycza et Clodno episcopo datas. Obok na marginesie ręką ks. M. Herburtą: Inscr(iptum) oraz dawna sygnatura 3. — 2. Lib. II str. 312—314 z nagłówkiem: Privilegium Alexandri Vitoldi ducis Lithuaniae super collationem pro ecclesia Vilnensi bonorum Trebuno, Kłodno, Wasilowo, Jarinice, Wechatnica. Na marginesie obok tekstu: Num. 3 przekreślone i poprawione na IV, z którego pozostał ślad po obcięciu; niżej ręką ks. W. Mocarskiego: Lectum Correctum. — 3. Czart. k. VII—VIII z nagłówkiem tym samym, co w Lib. II i dodaniem daty (z w. XVIII).

Wyd. Krupowicz M., Zbiór dyplomatów str. 5 nr III: »z teje samej księgi, co przywilej poprzedzający« (zob. tamże nr I przywilej króla Władysława Jagielly z d. 17 II 1387); opiera się ono na Lib. II.

Reg. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. I str. 273 nr 559 (według wydania Krupowicza).

Uw. 1. Autentyczność dokumentu: Przywilej ten pod względem formalnym nie jest autentyczny. Intytulacja Witolda (necnon aliarum terrarum Lythuaniae et Russiae) wzbudza podejrzenie, niemniej redakcja niezdarna dokumentu zwłaszcza w arendze, a nade wszystko charakter urzędowy trzech ostatnich świadków (palatini Brestensis, de Melnyky, Drogyccensis), niemożliwy w wieku XIV, a bezwzględnie nie przed 2 IX r. 1391, w którym z nadaniem przez Jagiellę Podlasia Januszowi księciu mazowieckiemu (Kod. dypl. maz. wyd. J. T. Lubomirski, str. 112 nr 120) mogła dopiero być wprowadzona organizacja polska. Sam fakt wszakże nadania powyższego przez Witolda na rzecz kościoła wileńskiego i biskupa nie jest wykluczony, w każdym razie nie przed ugodą ostrowską z r. 1392. Rzekome to nadanie Witoldowe zatwierdził król Władysław Jagiello w Trokach d. 21 października r. 1430 (zob. niżej pod tą datą). — 2. Wydanie niniejsze opiera się na Lib. I z uwydatnieniem odmianek z pokrewnych przekazów z Lib. II, Czart. oraz wydania Krupowicza, idącego za tekstem Lib. II.

In nomine Domini amen. Nam omnia, que regia decrevit magestas^a, rata debent consistere atque firma, necnon perhenni^b roborari testimonio litterarum. Sane igitur nos

14, ^a maiestas Lib. II; Majestas Krupowicz ^b perenni Lib. II

Allexander alias Vithowdus^o Dei gracia dux Brzestensis^d et heres Hrodnensis^o necnon aliarum terrarum Lythuanie^f et Russie, attendentes, quod nihil in creatura habeatur^g, per quod responderi beneficiis possit sui Creatoris volentesque eius misericordiam assequi^h operibus pietatis, tenore presencium futuris et presentibus recognoscimus publice et expresse profitemur nos contulisse, donasse seu tradidisse, immo exnunc damus, conferimus, incorporamus et donamus donacione perpetua et irrevocabili ecclesie Vilmensi et ipsius episcopo qui fuerit pro tempore nostras villas, videlicet Trebuna¹ cum navigio et Clodno¹ in districtu Brestensi^k, ac Vassilowo¹ etiam cum navigio et Jarinice in districtu Drogycensi^m, necnon Vechutnyczaⁿ in districtu Dubnensi in terris nostris Lythuanie et Russie situatis, cum omnibus et singulis usibus, censibus, utilitatibus, proventibus, fructibus, redditibus, iuribus, dominiis, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, nemoribus, quercetis, rubetis, gaiis, virgultis, mericis, borris, mellificiis, venacionibus animalium indifferenter quorumlibet^o, aucupacionibus, lacubus, stagnis, piscinis, paludibus, molendinis, aquis et earum decursibus, obstaculis dictis vulgariter jazy^p, piscaturis necnon venacionibus castorum seu fibrorum ac quibusvis aliis pertinenciis, obventionibus, emolimentis^u et appendiis universis ad memoratas villas spectantibus, quibuscumque nominibus appellentur, nullis penitus exclusis, prout in suis metis et graniciis^r limitate sunt et distincte; eo tamen iure et dominio, quibus ipsas villas ab antiquis temporibus nos et progenitores nostri tenuimus, habuimus et possedimus hactenus^s, nihil totaliter iuris, dominiis seu proprietatis in eisdem villis pro nobis aut nostris successoribus reservan(tes). Sed ut hec omnia premissa robur perpetue firmitatis obtineant, sigillum nostrum presentibus est^t subappensum. Datum in Camyenyecz^u, in vigilia beati Jacobi apostoli gloriosi sub anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo octavo. Presentibus nobilibus viris dominis Joanne de Leszczyno et Wyrow^v, Nagorka Czech appellato de Staczew^w (et Rogowo)^x heredibus, Nicolao castellano Wyssnensi^y, Costhcone Brestensi^z, Sancone de Melnyky^{aa}, Joanne Drogycensi^m palatinis, ceterisque quam pluribus fidedignis.

15.

Lida, 10 stycznia 1389.

Król Władysław Jagiello nakazuje ciwinom litewskim cześć i postuszeństwo biskupowi jakby samemu królowi, kiedy będzie stawiał kościoły gdziekolwiek na ziemi litewskiej, oraz zleca im bronić poddanych biskupa od wszelkich krzywd.

Or. ruskiego tego mandatu brak.

Kop. Zachowała się tylko w polskim przekładzie w Lib. I z k. CXXVIII i CXXVIII³⁵ pod nagłówkiem: Privilegium super erectione ecclesiarum in tota Vilmensi diocesi.

Reg. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wil. (Petersburg 1861) T. I str. 21 (od prałata Herburta, oczywiście z Lib. I).

14. ^o Witoldus Lib. II, Czart. i Krupowicz ^d Brestensis tamże ^o Grodnensis tamże ^f Lituaniae Lib. II; Litvaniae Czart.; Litvanie Krup. ^g tak Lib. II i Krup.; habeat Lib. I i Czart. ^h et dodaje Lib. II ¹ Trebuno popr. na Trebuna Lib. II ¹ Clodno Krup.; Klodno popr. na Clodno Lib. II ^k Brzestensi Lib. II ¹ Wassilowo Lib. II i Krup.; Wasilowo Czart. ^m Drogycensi Lib. II, Czart. i Krup. ⁿ Wechatnica popr. na Wechutnicza Lib. II; Wechatnica Czart.; Wechutnicza Krup. ^o quarumlibet Krup. ^p jazy Lib. II, Czart. i Krup. ^u emolumentis Lib. II i Krup. ^r greniciis Lib. II i Krup. ^s habuimus hactenus et possedimus Lib. II i Krup. ^t sigillum nostrum est presentibus Lib. II i Krup. ^u Camenecz Lib. II, Czart. i Krup. ^v Leszczyno et Wirowo Lib. II; Wirowo Czart.; Leszczyno et Wyrowo Krup. ^w Steczowo Lib. II, Czart. i Krup. ^x brak w Lib. I ^y Wisnensi Lib. II; Wylnensi Czart.; Wysnensi Krup. ^z Brzestensi Lib. II ^{aa} Sancone de Melniki Lib. II; Sankone de Melniki Czart. i Krup.

14. ¹ Miejscowość tę jak i następnę objaśniono wyżej przy dokumencie króla Władysława Jagielly, wydanym w Wilnie 17 lutego 1387, Tekst B (zob. Nr 1 str. 7 przyp. 2—4). ⁵⁰

Wyd. 1. Wizerunki i Roztrząsania naukowe. Poczet nowy drugi. Tomik 14 (Wilno 1840) str. 130—131 (wydanie wierne, wraz z nagłówkiem i sprostowaniem błędnej daty, którą wydawca zostawił w tekście). — 2. Ks. Kurczewski J., Kość. Zamk. II str. 15 (nieściśle wydanie).

5 Władzysław s^a bozey myloszczy krol polsky y lythewsky, rusky y ynnych zyem pan, obyawyamy^b tym lystem wszystkim czywonom, kto nany posrzy albo bądzye czczył: dalysmy xyądzv byskupowy po wschystkyey zyemy lytewskyey^c, gdzye szya yamv poluby postawycz czyrkyew, aby kaszdy czywon byl yego posluszen yako mnye samemv, czo on roskaze to yemv wczynczye a dawayczye yemv czeszcz; a kolko yego ludzy przy-
 10 danych pod ktorym (s) czywonem^d ssa, samy nye obyczczye^e a w obyda drugyemv nyedawayczye, a ktorzy bąda yego ludze wnyektorey krzywdzye, to yemv sprawczye. Na thosz dalysmy swoy lysth pod nasschą pyeczaczyą na wszystko prawo, czosmy ku swyenthym koscziolom przyłączyly. Wszyelky czywon temv da poradzenye yako wthym lyszczye napyssano, czo bysmy to nalesly wdzalano, aby szyą nam nygdy otho nyezalowa-
 15 waly; a ktory czywon tego nyeczczyne^f a bąda potym nany skarszycz, bądzye karan bes myloszczy. A tho szya stalo wLydzye^g, w nyedzelyą po Trzech Krolach anno 1389^h.

16.

Lida, 10 stycznia 1389.

Król Władzysław Jagiello nakazuje cwunom, aby kapłanom w założonych
 20 przez siebie kościołach po grodach i siolach dawali daninę pieniężną, tudzież stałą dziesięcinę od ludzi należną kościołowi, oraz aby wypełnili szczegółowo określone powinności, stanowiące uposażenie tych kościołów.

Or. tego ruskiego mandatu brak.

Kop. Dochowała się tylko w polskim przekładzie w Lib. I 2 k. CXXV i CXXVIⁱ pod nagłówkiem: Dotatio ecclesiarum noviter erectarum in diocesi Vilnensi per Vladi-
 25 slaum regem Poloniae in peccuniis, melle, agris et decimis (te dwa wyrazy dopisała ta sama ręka na marginesie czarnym atramentem obok nagłówka pisanego minją).

Reg. Istnienie takich mandatów zaznacza Długosz J., Hist. Pol. T. III str. 475 (ob. wyżej Nr 6 Reg. 1 str. 13).

30 Wyd. 1. Wizerunki i Roztrząsania naukowe. Poczet nowy drugi. Tomik 14 (Wilno 1840) str. 132—133 (wydanie wierne, wraz z nagłówkiem i sprostowaniem błędnej daty, którą wydawca zostawił w tekście). — 2. Ks. Kurczewski J., Kość. Zamk. T. II str. 1516 (nieściśle wydanie).

Władzysław krol polsky, lytewsky, rusky y ynnych zyemy pan, obyawyamy tym
 35 lystem wszystkim czywonom naschym, ktokoly posrzy albo cztącz uslysszy: kylkoszmy zalozyly y postawyly boznycz po naschych hrodach y po szyolam¹, tych wszystkich

15. ^a zdaje się później dopisane ^b popr. z obyawyamy ^c lystewskyey w tekście ^d przed tym wyrazem jest w tekście niepotrzebne ^e tu następuje przekreślony wyraz ten ^f tak w tekście ^g poprawione współczesną ręką z pierwotnego 1379

40 15. ¹ Według Wizerunków l. c. str. 131: „ruskie obiedzić znaczy skrzywdzić”.

16. ¹ Zob. wyżej Nr 4 str. 10 przywilej wydany między 17 a 22 lutego 1387.

kosczyolow sluzebnykom^a kaplanom kasdemv czywonowy dawacz poltora rubla po-
 cztyrzy rasy do roku albo yednym rasem schesch. rublow, to yedno yest, a tho dauacz
 tak dlugo do nasschey wolyey; alyesz bądą bracz swoyą dzeszyączyną na ludzech usta-
 wyczną, yako w^b ynnych zyemyach przyslusza ku szwientym kosczyolom; i yescze
 przydalysmy koszdey czyrkwy vstawne lukno. A tho vkazyvem koszdemv czywonv, ysz
 by to wszystko bylo wypelnyonyo, czo w tym lysczye napyssano. Y z naszego dwora
 dwye sossye² roly y syano szyecz y yescze dzeszyączyna z nasszey paschnyey³, takze
 przyłączycz dwa konya kormcza y trzy dworcze blysko czyrkwy, gdzye popowye
 szyeczcy⁴ y zakowye, yescz jeszyora pryluczycz. A tosm y wszystko przydaly kosczyolom
 na polyepszenye ym^c thym sluzebnykom kaplanom. A yescze przyswolymy, ysz moze
 ktory caplan karczmą yedną sobye postawycz, y on postawy. To kasdy czywon vczyny
 y wypelny yako napyssalysmy wthym lysczye pod naszą pyeczączyą zawyessystą; aby
 ktory czywon nyevczynyl tego, bądzye od nass (w) wylkym karanyv bes zaloschy. A tho
 szya stalo wLydzye^d, w nyedzelyą po Trech Krolach po Bozym narodenyv anno 1389^e.

17.

Wilno, 15 maja 1390.

*Władysław król polski i najwyższy książę litewski nadaje kościołowi ka-
 tedralnemu w Wilnie i jego kapitule wieś Ponary z przynależnościami, jak je
 posiadał ojciec jego Olgierd, jaz na Wilji z dziesiątą rybą, dziesięcinę ról
 w Niemieży, 12 talentów wosku z zamku wileńskiego, z obowiązkiem odprawia-
 nia codziennie mszy cichej za swoją duszę.*

Or. brak.

*Kop. Transumpt króla Zygmunta I wydany na sejmie brzeskim 16 grudnia 1518.
 Tekst jego dochował się w następujących przekazach: 1. Lib. II str. 204—206 nr 56 (tekst
 nadania str. 204/5). — 2. Lib. III str. 81—82 nr 38. — 3. Lib. IV str. 325—328 nr
 60 (tekst nadania str. 325—327); oryginał Jagielly przedłożyli królowi Zygmuntovi ven.
 Laurentius Miedzileski praepositus et Joannes Filipowicz decr. doctor et custos, canonici
 ecclesiae cath., podając o nim: propter praecisionem zonae sericeae, in qua sigillum illius
 maiestatis avitae subappensum erat. Nagłówek transumpty: Confirmatio privilegii Vladislai
 regis Poloniae a Sigismundo primo rege Poloniae et magno duce Lithuaniae facta super
 villam Ponary et decimum piscem de obstaculo in fluvio Vigilia necnon decimas in Nie-
 mieza. Odpis zgodny z tekstem Lib. II. — 4. Odpis notarialny przywileju oryginalnego
 króla Zygmunta, sporządzony d. 31 maja 1741 przez Michała Dymitra Oleszkiewicza
 notariusza kapitulnego, na luźnym arkuszu folio o 2 kartach (zob. niżej przywilej króla
 Zygmunta na to nadanie Jagiellowe z 16 grudnia 1518); odpis zgodny z tekstem Lib. I.*

*Reg. 1. Wizyta Archivum Kap. ks. J. Borwickiewicza z r. 1828: 1390. Przywilej Wła-
 dysława Jagielly na dobra Ponary z zatwierdzeniem króla Zygmunta. (Opisauije rukop.
 otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I str. 18 § II). — 2. Baliński M., Hist. m. Wilna I str. 144/5*

16. ^a tu na marginesie inną ręką współczesną: vide de decimis. ^b przed w zaczął pisać s. ^c ten
 wyraz dopisany nad wierszem w miejsce pierwszej napisanego: ̄y ^d tak w tekście ^e poprawione jak poprzednio
 współczesną ręką z pierwotnego 1379.

16. ² Sosie (dualis) = sochy. ³ Wyd. 1. objaśnia: pasznia = rola orna, uprawna, od
 pachat' = orać. ⁴ Według przypuszczenia Wyd. 1. może to książę świeccy.

z przyp. 38 pod nagłówkiem: »Arch. Kap. Wil. MSS. Privilegium Vladislai regis Poloniae super bona Ponary ecclesiae et capituli Vilmensis« i z zaznaczeniem, że jest potwierdzony przez Zygmunta I w r. 1518. — 3. Danilowicz I., Skarb. dipl. I str. 281 nr 582 obszernej niż Baliński, lecz z nieścisłem przez siebie zaznaczeniem, jakoby łaciński oryginał pergaminowy znajdował się w aktach kap. wil., sam wszakże miał kopję wyjętą z powyższego transumptu Zygmunta I.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Vladislaus Dei gratia rex Poloniae Lithuaniaeque^a princeps supremus et haeres Russiae etc., notitiam praesentium habituris praesentibus et futuris, significamus quibus expedit universis: Quod sincere devotionis zelo accensi diem extremi iudicii cupientes operibus misericordiae praevenire et indubitatae salutis perpetuae compendia nobis^b procurare, in immarcescibiles^c namque coelestes thesauros fiducialiter reponimus, quaecumque pro honore sacrarum aedium et augmento cultus divini liberaliter erogamus, ecclesiae nostrae cathedrali Vilmensi in honorem beatorum Stanislai pontificis et Vladislai regis martyrum nuper erectae et ipsis capitulo villam nostram Ponary¹ sitam prope civitatem nostram Vilmensem, obstaculum in superiori parte nostri obstaculi in fluvio Vigilia situati in eodem fluvio Vigilia^d construendum per ipsos, decimum piscem de dicto nostro obstaculo, decimas post nostras araturas in Niemiezha^e, duodecim^f talenta cerae pud dicta de curia nostri castri Vilmensis, (quorum) singulis quatuor temporibus tria talenta solvi debent capitulo supradicto^g, dictam villam Ponary cum omnibus fructibus, redditibus, censibus, utilitatibus, agris, pratis, campis, sylvis, nemoribus, gais, rubetis, quercetis, virgultis, piscinis, piscaturis^h, borris, mellificiis, molendinis, pascuisⁱ, venationibus, aucupationibus, pertinentiis et appendiis universis, prout Olcardus^j noster olim genitor ac nos eam tenuimus, cum omni iure, dominio et proprietate damus, attribuimus et pro donatione^k perpetua et irrevocabili assignamus per ipsam ecclesiam Vilmensem et eius capitulum tenendum, habendum, uti fructum, commutandum et pro utilitate eiusdem ecclesiae convertendum ac perpetuis temporibus affuturis possidendum. Praedictae itaque donationis intuitu, quam ob spem retributionis aeternae facimus et fecimus, in eadem ecclesia Vilmensi singulis diebus temporibus perpetuis una missa in remedium salutis nostrae animae debet legi. Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio litterarum. Actum Vilnae, die dominico infra octavas Ascensionis Christi anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo. Praesentibus his: Joanne Wislicensi^l, Cristino Sandecensi castellanis, Dimitrio marschalco, Michaelae venatore, Peregrino subcamerario Sandomiriensi, Gnevossio^m de Dalewiczeⁿ, aliis nostris fidelibus fidedignis. Datum per manus domini Zaklicze^o cancellarii aulae nostrae, nostri fidelis.

17. ^a Lithuaniaeque Lib. II; Lithuaniaeque Kop. 1741 ^b nobis compendia Lib. II i IV ^c immarcescibiles Lib. II ^d Villia Lib. II (rozumie się rzeka Wilja) ^e Niemieza Lib. II; Niemeza Lib. IV
40 ^f duodecem Lib. II ^g suprascripto Lib. II ^h piscatoribus Lib. II ⁱ piscinis Lib. II ^j Olcardus wszędzie w tekstach (rozumie się Olgierd) ^k dotacione Lib. II ^l Wislicensi Lib. II i IV ^m Gnevossio Lib. II
ⁿ Daleuice Lib. II ^o Zaklitae Lib. II

17. ¹ Ponary nad Wilją o milę od Wilna w stronie pld.-zach.; w posiadaniu kapituły wil. występują one d. 27 paźdz. 1398 (zob. niżej Nr 33). Wieś tę jako należącą do kapituły zaznacza też Długosz w swojej Historji pod r. 1390, opisując oblężenie Wilna przez Witolda z Krzyżakami, których mistrz usadowił się a parte fluvii Wilna versus Poloniam et villam Ponari capituli Vilmensis spectante (Hist. Pol. III 489). ² Niemież na pld.-wsch. od Wilna, przeszło mila przy drodze do Oszmiany, gmina Rudomino (F. Krzywicki w Słown. Geogr. VII [1886] str. 89).

18.

Mołodeczno, 21 maja 1390.

Król Władysław Jagiello uposaża kościół prepozyturalny w Bystrzycy Braci od Pokuty św. Męczenników.

Or. brak. Wiadomość o tym dokumencie podaje ks. M. Herburt w swoich wyciągach z dokumentów Arch. Kap. Wil. w rpsie Bibl. Krasińskich w Warszawie nr 3649 str. 161: Fundusz pierwiastkowy Władysława Jagielly we dwóch dyplomatach dla kanoników Regull. de Paenitt^a nastąpił w roku 1391^m Oct. Resurrectionis, który później w r. 1618^m d. 11 marca przez Zygmunta III osobnym na pergaminie przywilejem dla suffraganów wileńskich został przyznany (zob. Nr następny).

Urywek dokumentu fundacyjnego podaje ks. Kurczewski z niewiadomego źródła (może z późnej księgi wizyt) Kościół Zamkowy T. II str. 331 w tekście następującym:

Assignamus quatuor pullas mellis, duabus videlicet a Timos^a cum fratribus eius, tertia a Clausuny^b 1 et quarta a Belathuny² cedentibus, cum hominibus, silvis, borris, nemoribus, mellificiis, quercetis ... gais, aquis et earum decursibus, obvencionibus, perti-
nenciis etc.... cum campis et agris pro duobus aratris atque pratis penes fluvium Plo-
schowa³ circa eosdem agros existentibus, duobus lacubus Zalawo⁴ et Wokrszys⁵, in
Zwzymyny⁴ silva alias sancta dicta Elchiusz³, decima de aratris nostris, quinto pisce
de obstaculo Bystryciensi et taberna ibidem in Bystrycza⁵; z obowiązkim odprawiania
dwóch mszy tygodniowo. Miał być wydany ten dokument: in Młodzieczno⁶, w r. 1390
w wigilję Zielonych Świątek.

19.

Oszmiana, 2 kwietnia 1391.

*Król Władysław Jagiello wcielił uposażony przez siebie a niedawno wznie-
siony kościół w Miednikach do kościoła w Bystrzycy Braci od Pokuty św.
Męczenników, nadając prawo prezenty na tenże kościół w Miednikach pro-
boszczowi konwentualnemu w tejże Bystrzycy.*

*Or. pergaminowy znajdował się w ostatnich czasach, jeszcze w r. 1911, w Bibliotece Centralnej Wileńskiej pod sygn. B. nr 55 nr II, kiedy to sporządził sobie z niego po-
niższą notatę prof. Władysław Abraham, użyzoną łaskawie do niniejszego wydania,
z uwagą: »zdaje się bez pieczęci i bez świadków«. Wcześniejszą o nim wiadomość w pol.
w. XIX podaje ks. M. Herburt w swoich wyciągach z dokumentów Arch. Kapituły Wil.
w rpsie Bibl. Krasińskich w Warszawie nr 3649 str. 161 (zob. wyżej Nr 18).*

*Kop. W Archiwum Kap. Wil. w fasc. z r. 1822, znajdującym się tam po dziś dzień
pt.: Regesta dokumentów, służących na dobra funduszowe sufraganii wileńskiej Zadziew
zwane (z 12 sierpnia), 1528 na str. 7 czyta się: Fascykuł 3ci. Papiery różnego rodzaju*

18. ^a timos Kurczewski ^b Clausimy Kurczewski.

18. ¹ Zapewne Klaczyny w powiecie święciańskim, blisko ujścia Żejmiany do Wilji.
² Prawdopodobnie Biłoduny po prawym brzegu Żejmiany na pld. od Dubinek wśród jezior.
³ Nieznane. ⁴ Żejmiana, prawobrzeżny dopływ Wilji, mający od płu. ujście między Niemen-
czynem a Bystrzycą. ⁵ Bystrzyca, miasteczko nad Wilją po lewym jej brzegu, ok. 40 km. na
płu.-wsch. od Wilna, w pow. wileńskim. ⁶ Mołodeczno, miasteczko nad rzeką Uszą w pow.
wilejskim, przy dawnym trakcie z Wilna do Mińska.

i luźne do r. 1700. Pozycja 1^a: »R. 1391 w oktawę Zmartwychwstania Pańskiego dwie kopie dyplomaty króla Władysława fundując Braci Zakonnych w Bystrzycy y Miednikach Augustyanów de Penitentia Beatorum Martyrum nadane, oraz kopia bulli papieskiej Urbana VIII sextern ieden«.

Reg. 1. Rosyjski regest tegoż aktu wcale dokładny, z podaniem tylko daty rocznej, przytacza Opisanije rukop. otdiel. Wil. Publ. Bibl. Wyp. III (Wilno 1898) str. 1/2 nr II wśród »pergamennych gramot« Захъ В. шкафъ I nr II. — 2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy II str. 331 z datą »we czwartek wielkanocny« (30 marca) w Oszmianie, z częściowem przytoczeniem tekstu o uposażeniu, od słów: erogamus ecclesie parochiali aż do curie nostre ibidem in Mednyky...; wydawca źródła nie podaje.

Vladislaus rex...^a ecclesie parochiali in Myednyki^{b1} nuper erecte pro dote et fundatione eiusdem mediam pullam dictam pulstawnę^c mellis in Vrony^{d2} per Boeycum Voyeycum Skirutem et Staschconem^d ac eorum successores legitimos solvendum^e perpetuo, agros Dolebrud^{f3} duobus aratoribus^g exarandos, prata ibidem in Dolebrud^h, thabernam, lacum dictum Byssino¹³ necnon decimas post araturas curie nostre ibidem in Myednyky^b damus... Quam quidem ecclesiam in Myednyky... ecclesie in Bystricza deputate et assignate per nos fratribus et ordini de Penitentia Beatorum Martirum ordinis S. Augustini adiungimus et incorporamus, statuentes et decernentes, quod vacante ecclesia dicta in Myednyky prepositus in Bystrzyca qui pro tempore fuerit personam ydoneam de fratribus ordinis memorati ius presentandi ad eandem debeat perpetuis temporibus optinere. (Data:) Oszmiana in octava Pasche 1391.

20.

(Podejrzany).

Lida, 25 maja 1391.

Król Władysław Jagiełło nadaje kościołowi katedralnemu w Wilnie i jego kapitule włość swoją (districtum) Strzeszyn, z obowiązkiem odprawiania codziennie dwóch mszy za siebie, za zabitego przez Krzyżaków Kazimierza-Korygajłę, za Aleksandra-Wigunta i Bolesława-Świdrygielle, swoich braci.

Or. brak. Znajdował się on w Archiwum Kapituły Wileńskiej jeszcze we wrześniu r. 1645, jak świadczy pochodzący z tego czasu i znajdujący się w temże archiwum Fascykuł sprawy Ich Mci Xży Kapituły Wileńskiej z Xiążęty IM. Sanguszkami Kowelskiemi o Ostrów, Charlatów i jezioro Płociczno, podpisany własnoręcznie przez Krzysztofa Przewławskiego kanonika wileńskiego, w pozycji pierwszej: Przywilej KJMci Władysława Jagiełła na pergaminie z pieczęcią zawieszistą Wielebney Kapituły Wileńskiej na zamek y włość Strzeszyńską dany datą roku 1391 w dzień Bożego Ciała. W rejestrze sprawy tejże kapituły wileńskiej z JO. Xiążęciem JMcią Czartoryskim podkanclerzym WXL., starostą Homelskim, o wsi ... do Strzeszyna należące, pochodzącym z r. 1752, mieści się jako pierwsza pozycja wiadomość następująca: 1391. Król Jegomość Władysław Jagiełło ex zelo

18. ^a erogamus ecclesie Kurczewski ^b Mednyki tamże ^c Pulustawne tamże ^d—^d Vrony per
40 Weyen, Woycyemu, Skrintem et Staschkonem tamże ^e solvendam tamże ^f dalebrud tamże i regest w Opisaniu ^g aratris Kurczewski ^h dalebrud (dalehrud?) tamże ¹ Byssyno tamże

19. ¹ Miedniki, gród książęcy na Litwie, dziś miasteczko ok. 30 km. na pld.-wsch. od Wilna, przy dawnym trakcie do Oszmiany. ² Worniany, dziś miasteczko w pow. wileńskim, 60 km. na wsch. od Wilna, w pobliżu Bystrzycy. ³ Nieznane.

pomnożenia chwały Boskiej czyni pewny fundusz w kościele katedralnym wileńskim y obligacye codzienne odprawowania mszy świętych perpetuis temporibus przepisuje, nadając na to dobra Strzeszyn w powiecie rzeczyckim sytuowane ze wszystkimi attinencyami alias totum districtum Strzeszynensem, jako sonat fundusz, który producitur in originali aktykowany w kancelarii WXLit. anno Domini MDCXLII. *Okazuje się tedy, że już wówczas (w pol. w. XVIII) tego oryginału w Archiwum Kapitulnem nie było, co również stwierdza rejestr dokumentów pergaminowych tegoż archiwum sporządzony około tego czasu, zachowany w fragmencie za lata 1387—1549, w pozycji drugiej: 1391. Privilegium Smi Ladislai Poloniae regis ... quod est in pargameno cum appenso sigillo latine Lidae scriptum, ad acta cancellariae maioris MDL. anno 1642, 5 augusti oblatum est. Wreszcie w rejestrze dokumentów tejże kapituly na dobra Strzeszyn i in., już wówczas przez Rosję zajęte, a pochodzącym z r. 1794, w ustępie fascykuł 1 na pierwszym miejscu podana jest treść tego przywileju ze wzmianką: pisany na pargaminie — Extrakt (zob. niżej Kop. 4).*

Kop. 1. Lib. I k. I—II z nagłówkiem: Privilegium super Strzeschin z współczesnym zapiskiem obok na marginesie, trudnym do odczytania: non est certum (raczej niż lectum), pod czem ks. M. Herbut w pol. w. XIX dopisał Inscr. — 2. Lib. III str. 23—24 nr 12, tekst niezawisły od Lib. I. — 3. Lib. IV str. 278—281 w ingrosacji króla Władysława IV do akt kancelarii większej WXL. d. 5 sierpnia 1642 z księgi Metryki Lit. № 213 k. 124 i z nagłówkiem: Privilegium serenissimi Vladislai Jagiellonis regis Poloniae et magni ducis Lithvaniae super districtum Strzeszyn venerabili capitulo Vilenensi datum, w tym samym tekście co w Lib. III (prócz 2 odmianek); królowi Władysławowi IV przedłożono wtedy (15 VIII. 1642) pargameneum authenticum sigilloque appenso communitum, saluum, sanum, integrum omnique suspitione carens. — 4. Extrakt oryginalny króla Stanisława Augusta z 7 września r. 1776 z Metryki Lit. na czterech kartach pap. pod pieczęcią WXL. za podkanclerstwa Joachima Chreptowicza (dobrze zachowany). — 5. Odpis z Metryki Lit. ks. zapisów T. 115 k. 125 w rpsie (Narbutowskim) Bibl. Ossolińskich nr 2938 str. 246/7.

Reg. 1. Wizyta Arch. Kap. Wil. z r. 1828 (ks. Bowkiewicza) w § II fasc. I wymienia: 1391. Przywilej Władysława na dobra Starzyn (sic) w ekstrakcie (niewątpliwie w powyższym pod Kop. 4). — 2. Ks. Przyalgowski W., Żywoty bisk. wil. str. 17.

Uw. Dokument w obecnym przekazie tekstu nie jest wolny od podejrzeń. Przewszystkiem wzbudza je sama redakcja, naśladująca formularz przywileju króla Władysława Jagielly, nadającego kapitule Ponary d. 15 maja 1390 (zob. wyżej Nr 17). Wśród świadków rzeczywistych występują i zmyśleni, jak Stanisław Pepschtis, Piotr Scorpetuch i Stanisław Gasztold; o ile nazwiska dwóch pierwszych mogą być do niepoznania przekrecone, to Stanisław Gasztold jest osobistością dotychczas skądinąd zgoła nieznaną. Jeszcze silniej zaznacza się niejasność nadania pod względem rzeczowym: jest pewna sprzeczność między nadaniem Jagielly a treścią oryginalnego dokumentu ruskiego Witolda z 3 IV. r. 1399 (zob. niżej Nr 36) we wzmiance o Jerzym Toloczce; wedle powiedzenia Jagielly w niniejszym dokumencie był on poprzednio właścicielem Strzeszyna, który z łaski Jagielly otrzymuje teraz kapituła, Witold zaś wyraźnie wspomina, że «kniaź» Jerzy Toloczko dzierżył Strzeszyn poprzednio z własnego jego nadania, co wszakże przed r. 1391 jest trudnem do przyjęcia. Z wspomnianego przywileju Witolda należy wnosić, że Strzeszyn zostawał już w r. 1399 w posiadaniu kapituly, której Witold dodał był sąsiednią włość berezyńską. Wreszcie trzeba nadmienić, że nałożenie na kapitułę obowiązku odprawiania codziennie dwóch mszy jest w owym czasie niezwyyczajne i nie spotyka się w innych współczesnych nadaniach; data zaś roczna przy wspomnieniu o śmierci Korygajly wydaje się być zaczerpnięta z kommemoracji nekrologicznej.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Wladislaus^a Dei gracia rex Polonie Lythuanieque^b princeps supremus et heres Russie etc., noticiam presencium habituris presentibus ac^c futuris significamus quibus expedit universis: Quod^d sincere devocionis zelo accensi diem extremi iudicii cupientes operibus misericordie prevenire et⁵ indubitate salutis perpetue nobis compendia procurare, in immarcescibiles^e namque celestes thesauros fiducialiter reponimus, quecumque pro honore sacrarum edium et augmento cultus divini liberaliter errogamus, ecclesie nostre Vilnensi cathedrali in honorem beatorum^f Stanislai pontificis et Vladislai regis martyrum nuper erecte et ipsius capitulo districtum nostrum Strzeschyn^g¹, quem^h Georgius dictusⁱ Toloczko^j optinebat,¹⁰ ac^k agros sive terras in villa nostra Momeza, quas Gedus^l, Stabko^m, Stawboⁿ, Semon, Chodor, Voynil^o Duhonicz, dum vivebant, optinebant dictum districtum Strzeschyn^g ac agros sive terras cum omnibus fructibus, redditibus, censibus, utilitatibus, agris, pratis, campis, silvis, nemoribus, gays, rubetis, quercetis, virgultis, piscinis, piscaturis, stagnis, lacubus, fluviis, borris, mellificiis, pascuis, venacionibus, aucupacionibus, molendinis, ob¹⁵staculis, navigiis, aquis et earum decursibus, pertinenciis^p et appendiis universis, prout dictus Toloczko^j ipsum districtum ac Gedus, Stabko^q, Stawboⁿ, Semon, Chodor, Woynil^o easdem terras optinebant, damus, atribuimus cum omni iure, dominio et proprietate ac dotacione perpetua et irrevocabili assignamus per ipsam ecclesiam Vilnensem et eius capitulum tenendum, habendum, utifruendum, commutandum et pro uti²⁰litate eiusdem ecclesie convertendum ac futuris et perpetuis temporibus possidendum^r. Predictae itaque donacionis intuitu, quam ob spem retribucionis eterne facimus et fecimus, in eadem ecclesia Vilnensi singulis diebus temporibus perpetuis due misse^s pro nostra celsitudine ac illustri principe Casimiro alias Korigalone^t per Theutonicos^u Cruciferos de Prussia de anno Domini M^o CCC^o LXXX° interfecto, Alexandro alias Vi²⁵gunt^v, Boleslao alias Swytrygalone^w nostris fratribus uterinis debent legi. Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio litterarum. Actum^x Lide, ipso die Corporis Christi anno Domini M^o CCC^o LXXX° primo^y. Presentibus his: Michaele alias Minigalone, Stanislao alias Pechschtis^z, Stanislao alias Gastoldo, Prandotha^{aa} subiudice Sandomiriensi^{bb}, Petro Scorpetuch^{cc} ac^{dd} Petro Penansek^{ee}, aliisque multis nostris fide³⁰libus fidedignis. Datum per manus honorabilis Zacliffe^{ff} cancellarii aule nostre, nostri fidelis dilecti.

20. ^a Vladislaus *Lib. III* ^b Lituaniaeque *Lib. III* ^c et *Lib. III* ^d etc. *Lib. III* ^e in immerciscibiles *Lib. I* ^f sanctorum *Lib. III* ^g Strzeszyn *Lib. III*; *na marginesie tq samą ręką*: incorporatio bonorum Strzeszyn ecclesiae cath. Vilnensi a Vladislao rege ^h quam *Lib. I* ⁱ dominus *Lib. III* ^j Toloczko *Lib. III*; Boleczko *Lib. I* ^k et *Lib. III* ^l *poprawione tq samą ręką z* Godus *Lib. I* ^m Stabko *Lib. III*; Stobko *Lib. I*; Stabko *Lib. IV* ⁿ Stanko *Lib. III* ^o Woynis *Lib. III* ^p decursibus (pertinentiis *przekreślone*) currentibus *Lib. I* ^q Strabko *Lib. III* ^r *wszystkie formy na >dum< w geneście Lib. III* ^s *na marginesie tq samą ręką* Singulis diebus duae missae legi debent *Lib. III* ^t Corigalone *Lib. III* ^u Chontaricos *Lib. III* ^v *tak w tekście Lib. III*; Wyguthek *Lib. I* ^w Swidrigalone *Lib. III* ^x Datum ^y *Lib. III* ^z millesimo trecentesimo nonagesimo primo *Lib. III* ^{aa} Peksethis *Lib. III*; Pelesztis *Lib. IV* ^{bb} Prandocha *Lib. I*; Prundicha *Lib. III* ^{cc} Sandomiriensi *Lib. III* ^{dd} Petuch *Lib. III* ^{ee} et *Lib. III* ^{ff} Penasch *Lib. III* ^g Zacliffe *Lib. I*; Zaklicae *Lib. III*

20. ¹ Strzeszyn na prawym brzegu Dniepru, niedaleko ujścia rzeczki Okry, pow. roha-czewski a dawniej rzeczycki i bobrujski (*Sł. Geogr. XI [1890] str. 479*).

21.

Wilno, 30 sierpnia 1391.

Andrzej biskup wileński, na prośbę prałatów i kanoników kapituły wileńskiej, daje pełną władzę sądzenia i karania wszystkich grabieżców dziesięcin i zaborców wszelkich innych rzeczy oraz gnębieli ludzi kościoła.

Or. brak.

Kop. 1. Urywek kopjarza przywilejów kap. wil. z lat 1520—42 str. 28. — 2. Lib. I k. XVII—XVIII z nagłówkiem: Auctoritas data ab Andrea episcopo Vlnensi canonicis super omnes decimas non dantes cettare, excommunicare et post satisfactionem absolvere. Obok przy tekście współczesną ręką lectum a przy nagłówku ręką ks. M. Herburtia Inscr.; łąz ręką podkreślony i poprawiony miejscami tekst i rozwiązana data dzienna.

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 16 (z Lib. I).

Uw. 1. Zatwierdził ten przywilej z przytoczeniem prawie dosłownem jego dyspozycji od słów ut possint et valeant — omnimodam potestatem Jakub biskup wileński d. 4 grudnia 1398 (zob. niżej Nr 35). Podnieść należy, że w przywileju powyższym, jak jeszcze i w wspomnianym przywileju biskupa Jakuba z r. 1398, jest mowa tylko o dziesięcinach, rzeczach i ludziach kapituły, a niema wzmianki o jej dobrach. Okoliczność, że biskup Andrzej występuje jako świadek w Łęczycy już d. 2 września tegoż roku na dokumencie króla Władysława Jagiełły dla Ziemowita ks. mazowieckiego (Kod. dypl. ks. mazowieckiego [Warszawa 1863] str. 113), nie sprzeciwia się datacji niniejszego aktu. — 2. Tekst poniższy opiera się na Kop. 1 z uwzględnieniem odmianek z Kop. 2.

Reg. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 19|20.

Noverint quibus expedit universi^a, quod nos Andreas divina et apostolice sedis providencia episcopus Wilnensis^b, inclinati ad petitionem honorabilium virorum dominorum prelatorum et canonicorum tocusque capituli nostre cathedralis^c ecclesie Wilnensis ad sanctum Stanislaum martirem et pontificem gloriosissimum^d, ac eciam ex toto cordis affectu cupientes sanctam matrem Ecclesiam in maius et melius accrementum^e et augmentum abiliorem^f promoveri et perducı, et ne per^g aliqua gravamina indebite^h oppressorum aliquod detrimentum paciatur, eidemⁱ premissis capitulo conferimus presentibus et damus^j, ut possint et valeant omnes^k iniuriatores et occupatores violentos decimarum vestrarum et aliarum rerum quarumlibet raptores ac hominum^k vestrorum et ecclesie molestatores in diocesi nostra existentes^l citare, iudicare necnon sentenciis^l excommunicationum, premissa canonica monicione, excommunicare, aggravare, reaggravare et

21. ^a universis Lib. I ^b Vlnensis Lib. I ^c po Vlnensis Lib. I ^d gloriosum Lib. I ^e accrementum Lib. I ^f habiliorem Lib. I ^g in błędnie w Lib. I ^h oppressorum indebite Lib. I ⁱ eidemque Lib. I ^j donamus Lib. I ^k ks. Kurczewski błędnie odczytał bonorum ^l wyraz ten silnie skrócony rozwiązał na marginesie ks. Kurczewski

21. 1—1 Ta klauzula penalna powtarza się w poniższym dokumencie Jakuba biskupa wileńskiego z 4 grudnia 1398 (Nr 35).

cetera alia, que sunt iuris ad hec pertinencia facere, et gravamine innodatos ipsos ab eisdem sentenciis, habita satisfaccione de premissis, absolvere, auctoritatem nostram damus et committimus plenam et omnimodam potestatem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum in domo nostre habitacionis Wilne intra^m muros, ipso die beatorum Felicis et Auctiⁿ gloriosorum martirum anno Domini millesimo trecentesimo^o nonagesimo primo, sigillo nostro maiori subappenso.

22.

B. m. i r. (przed 5 sierpnia 1392).

Hanul namiestnik wileński, za zgodą Skirgielly najwyższego księcia Litwy oraz Andrzeja biskupa wileńskiego, darowuje kaplicy św. Mikołaja dziedzinę swoją Nakyenny (dziś Kijany), tudzież wszystkie place naokół tejże kaplicy, którą wraz z swoją darowizną zapisuje klasztorowi franciszkanów wileńskich na Piaskach w mieście Wilnie.

Or. brak. Nadanie to zachowało się jedynie w rejestrze niedatowanym, który mieści się na czele zatwierdzenia wszystkich darowizn, sprzedaży i zapisów dóbr klasztoru franciszkańskiego NMP. na Piaskach w Wilnie przez króla Zygmunta I także 5 grudnia 1522 na prośbę Ferzego z Krakowa, tegoż klasztoru gwardjana i zakonu franciszkańskiego w WXL. wikariusza generalnego; nie sam tekst przedłożonych dokumentów w nadmiernej ilości (54), ale tylko treść ich sumaryczna jest w niem podana (Quarum quidem literarum tenorem de verbo ad verbum huc inserere propter earum pluralitatem et prolixitatem obmisimus, duntaxat summarie singularum literarum sensum et materiam in eis contentam attingere et perstringere voluimus ordine infrascripto. Imprimis i t. d.). Zatwierdzeniem tem objęte zostały także te wszystkie nadania i posiadłości, których dokumenty oryginalne ojcowie już byli utracili (omnia et singula bona suprascripta, tam ea super que literas originales exhibuerunt, quam ea super que literas perdidierunt, in quoruncumque possessione ad presens existunt). Tekst tego zatwierdzenia Zygmunta I przechował się: a) w oryginale obecnie w Bibliotece Polskiej Akademji Umiejętności (rkps nr 1243), który wciągnięto do ksiąg Metryki Koronnej zaraz w r. 1525 po 6 października, T. 36 str. 274—282, tudzież b) w trzech jego transumptach pergaminowych, z których dwa znajdują się obecnie w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, a mianowicie króla Władysława IV w Wilnie d. 20 lipca 1636 i króla Jana Kazimierza w Grodnie d. 3 lutego 1653, a trzeci króla Michała w Warszawie d. 20 lipca 1672 w Bibliotece Polskiej Akademji Umiejętności (l. c.). Pierwszy transumpt tego zatwierdzenia Zygmunta I przez króla Zygmunta III na sejmie warszawskim d. 13 lutego 1596 nie dochował się w oryginale. — Wreszcie w Archiwum Kap. Wil. znajduje się kopjarz franciszkański z r. 1649, który na str. I podaje odpis dokumentu króla Zygmunta I z r. 1522 w wypisie z aktów trybunału wileńskiego z d. 31 lipca 1626.

Uw. Nadanie to niewątpliwie jest autentyczne; dokonane za zgodą najwyższego księcia Skirgielly, odnieść należy do czasu jego rządów w Wilnie, a więc przed ugodą ostrowską t. j. przed 5 sierpnia r. 1392.

21. ^m Datum et actum Villne in domo nostre habitacionis infra Lib. I ⁿ Aducti Wyd. ^{*} tricesimo Lib. I

(i). Imprimis exhibuit¹ literas, quibus nobilis Hanul^{a 2} heres in Nakyenny^{b, 3}, namyesthnyk Vilmensis dedit hereditatem suam Nakyenny nuncupatam cum omni iure, et omnes areas^c suas ante, retro et ex latere oratorii sancti Nicolai, eidem ecclesie et oratorio sancti Nicolai, quod tandem^d fratribus ordinis sancti Francisci monasterii Vilmensis asscripsit, consensu serenissimi principis Skyrgallo supremi ducis Lituaniae, antecessoris nostri et reveren(di)^e patris domini Andree episcopi Vilmensis, ad donacionem hereditatis et arearum predictarum, tum etiam in asscriptionem oratorii predicti monasterio faciendam accedente.

22. ^a Hayul w transumpcie króla Władysława z r. 1636, tak i pierwotnie w transumpcie Jana Kazimierza z r. 1653, ale poprawione tą samą ręką na Hanul; ta ostatnia forma przechodzi do transumptu króla Michała z r. 1672 ^b Nakienny we wszystkich trzech transumptach (w drugim z r. 1653 poprawione tą samą ręką z Nakiewy) ^c arces błędnie w Metr. Kor. ^d eandem we wszystkich trzech transumptach ^e reverendissimi tamże

22. ¹ Mianowicie królowi Zygmuntowi w Wilnie 5 grudnia 1522 brat Jerzy z Krakowa, gwardjan franciszkanów wileńskich. ² Hanul jest tą samą osobistością, co Hanco capitaneus Vilmensis, który wraz z księciem Borysem suzdalskim w zastępstwie księcia Skirgielly posłował od Jagielly na Węgry do królowej Elżbiety w r. 1385 (zob. Cod. epist. saec. XV T. I¹ nr 3 i Długosz J., Hist. Pol. T. III str. 450 i 451 pod r. 1385, gdzie zwany jest Hanulem; tak też i na str. 409 pod r. 1382). Umiera przed 7 stycznia 1421 r., kiedy występuje wdowa po nim Anna relicta Hanulova de Kazimiria (Castr. Crac. T. I str. 435 nr 28). Też Anne relicte Hanulonis et omnibus pueris eius heredibus de Vilna nunc vero de Casimiria d. 2 listopada 1422 r. w sądzie ziemskim krakowskim Piotr i Andrzej dziedzice Swoszowic sprzedają część swoją ojczystą; zob. Kod. dypl. kat. krak. (Kraków 1883) str. 487 nr 612. Niewątpliwie tenże miles Hanulo załatwia różne transakcje majątkowe przed sądem ławniczym kazimierskim, a mianowicie 29 kwietnia 1409 i 10 września 1416 (Acta scabinalia Casimiriensia w fascykułce z lat 1407—1427 w Archiwum aktów dawnych m. Krakowa str. 73 i 239). Syn jego Konstantyn występuje w r. 1404 jako filius domini Hanulonis de Vilna (Terr. Crac. T. 4 str. 161 nr 30 w Archiwum aktów ziemskich w Krakowie); występująca często w aktach grodzkich krakowskich już w r. 1421 wdowa po nim jest nazwana Anna Hanulonis de Vilna. ³ Nakienny dziś Kijany, pow. wileński w par. Rukojny, na pld.-wsch. od Wilna, przy drodze do Miednik i Oszmiany. Może to jednak Kiena nad rzeką Kieną (na — Kienie), dopływem Wilejki, gdzie szereg osad tej nazwy, wszystkie w par. Rukojnie (zob. Słow. geogr. T. IV 1883 str. 44). Godną uwagi jest późniejsza tradycja franciszkanów wileńskich, którzy odnosili to nadanie do r. 1410, taką o nim przekazując pamięć w wywodzie swoim historyczno-prawnym z r. 1772, zachowanym wśród papierów franciszkańskich w temże teraz Archiwum Kapit. Kat. Wil. p. t. Na Kijany służące do obżałowania: Tandem w tymże roku (1410) drugi de linea pierwszego fundatora (Gasztolda, ob. niżej pod 6 grudnia r. 1410), imieniem Hannul dziedzic na Kienie, namiesnik wileński alias wojewoda zapisał swoją Nakienie. Na co zezwalając xiążę litew. Skirgiłło, aprobując ten przywilej dołożył, ażeby do tej Nakienny przyległe dobra nabywać było wolno, a za dobrowolnym czyim zbyciem nakazał ze skarbu xiążęcego wypłacać zapłatę na to tylko, aby iak naywięcey w Wilnie Franciszkanow mieszkało i za familio iego Boga błagało (str. 4). Xiążę Skiergiłło, aprobując przywilej Hannuwela, że niemal nowy natenczas był chrześcianin z poganina, dodał, ażeby przy Nakienie można skupować przyległe dobra; na to kazał ze skarbu swego wylczyć kop 500, za które Franciszkanie sami kupowali y płacili, ale te pieniądze byli wylczone ze skarbu xiążęcego. A że nie mamy dokumentu Hannuwela, ktorego confirma Sigismunda wspomina y inni aprobuio, my to tylko wiemy ex relatis ieden drugiemu. Bo często drudzy niewiadomi zakonnicy dziwowali mówiąc, czemu to nas pierwszych funduiąc o nas zapomnieli y mało nam co dali, odpowiadali, że wylczono nam ze skarbu pieniądze, dozwalając za one przykupować, ale więcej sami ziedli,

23.

B. m., d. i r. (po ugodzie ostrowskiej t. j. po 5 sierpnia 1392).

*Witold wielki książę litewski nakazuje swoim wojewodom, namiestnikom i ciwonom przyjąć z posłuszeństwem i ugościć biskupa lub jego kapłanów, przy-
5 bywających na wizytację chrzcic Litwinów a także i Rusinów.*

Or. niegdyś w języku ruskim zredagowany, obecnie nieznan.

*Kop. w przekładzie polskim z ruskiego tekstu w Lib. I 2 str. CXXIII—CXXIV z nagłówkiem minją: Privilegium super erectione ecclesiarum in tota Vilnensi diocesi. Na marginesie str. CXXIV inną współczesną ręką czarnym atramentem: Littere seu mandatum severum Vitoudi ad ciwonos, ut adveniente episcopo congregent Lituanos et eos baptizet etc. Na początku tekstu ręką ks. M. Herburtę Inscr. — Ks. Kurczewski J. wy-
10 razy w tekście modernizuje w czterech miejscach.*

*Wyd. 1. Wizerunki i Roztrząsania naukowe. Poczet nowy drugi. Tomik 14 (Wilno 1840) str. 134|5; wydawca odnosi ten »surowy rozkaz« do końca XIV w. jako zwrócony
15 do Żmudzi, później w ostatnim tomiku 24 (1843) tychże Wizerunków na str. 230 od-
nosi go do późniejszych wypraw apostolskich, za czem mogłaby przemawiać najpierw ta
okoliczność, że wojewodowie, do których Witold się zwraca w tym mandacie, wprowadzeni
zostali na Litwie dopiero w r. 1413, a powtóre przekonanie wydawcy, iż ten akt dotyczy
wyłącznie Żmudzi. Wydanie nadzwyczaj wierne i ściśle. — 2. Ks. Kurczewski J., Kościół
20 Zamkowy T. II str. 23 pod nagł. »Uniwersał Witolda w sprawie chrztu Litwinów i Rusi-
nów«, z odniesieniem do r. 1392 (z Lib. I). — 3. Ks. Przytykowski W., Żywoty biskupów
wil. str. 21|2 (z udzielonego sobie odpisu od ks. M. Herburtę).*

Ot xyadza wyelkyego Wytvthę ku moym woiewodam y namyesnykom y ku
wszystkym moym czywonom po wszey moyey dierzawye. Bądź wam swyadomo, ysz
25 gdy ku wam przyedzye xyadz byskup^a stym lystem y z moya pyeczający sam, tedy
wy moy czywonowye sbyerczye przed nym Lythwą, ktorzy szyą nyekrczyly a tych
okrczy byskup, yako yego wola. A ktory Russyn badze a bądźże chczyal po swey woly
szya krczycz, ten szyą nyechay krczy; a ktory nyechcze, on bądźże w swey wyerze. A sa-
memu byskupowy dawayczye yeszcz pycz dosycz y yego konyem y przeuodnykom.
30 A nye przestanpuycze mego slowa xyadza wyelykyego, a ktory szyą ynaczey vczyny,
swą szyą zaplaczy. A gdzie sam byskup nyechcze yachacz a przyszle swoye popy,
a tych tak sluchayczye, yako samego byskupa tak yego kaplanow, gdzie bądź krczycz.
A ynaczey nyedzalayczye.

24.

B. m. i d. 1395.

Król Władysław Jagiełło nadaje immunitet dobrom kościoła wileńskiego.

*Or. nieznan. Dochował się jedynie rejestr poniższy w »Spisaniu przywileiow« kap.
wil. z r. 1641 (k. I poz. 2), powtórzony zaś jest w następnem »Spisaniu przywileiow«*

nisz co kupili, y owszem kupione porozprzedawali, mowie, in extrema neces(s)itate pod czas
40 inkursiow, wypłacając się od nieprzyaciół od nałożonych podatkow ciężkich y zniesnośnych
(zob. niżej pod 6 grudnia r. 1410).

23. * Tu następuje przekreślony przez pisarza wyraz stą p

z r. 1715: Przywilej Króla Je^o Mci Władysława na pergaminie z pieczęcią wielką zawieszoną, łacińskim pismem pisany, którym uwalnia wszystkie dobra duchowne od iurisdictionis świeckich, y o pomnożeniu wiary s. katolickiej żarliwie submittuie pod datą roku 1395.

Uw. Czy istotnie przywilej pochodzi z r. 1395, lub może raczej z r. 1387, zob. wyżej Nr 5.

25.

(Wielce podejrzany).

Wilno, 2 lutego 1395.

Aleksander-Witold najwyższy książę litewski, z polecenia i za zgodą Władysława króla polskiego, nadaje kościołowi katedralnemu wileńskiemu i jego kapitule dziesięciny w Cudzeniszkach, dań miodową oraz trzy wsie z ludźmi: Korzeń, Haniewicze i Wolczę we włości (districtus) Choreckowskiej.

Or. pergaminowy znajdował się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej jeszcze w drugiej połowie w. XVIII, jak świadczy następujący o nim zapisek w rejestrze dokumentów pergaminowych tejże kapitule wówczas sporządzonym (zob. wyżej str. 34 w. 7|8) na str. 1—2 pod pozycją 3: 1395. Fundatio Alexandri Witoldi supremi principis MDL-ae latino idiomate scripta in pergamento cum sigillo appenso super bonis Korzeń, Haniewicze et Wolcza, ubi etiam decima de villa Cudzeniszki penes Miedniki sita et singulis annis una pulla mellis de curia ducali V. V. capitulo designatur cum obligatione, ut singulis diebus praeter festa missa de Requiem legatur et in quatuor temporibus vigiliae novem lectionum legantur. *Przywilej ten, zregestowany w »Spisaniu przywilejów« tejże kapitule w r. 1641 (k. I poz. 1), był wtedy opatrzony sygnaturą Bb.*

Kop. 1. Lib. I k. II—III pod nagłówkiem: Privilegium super decimis in Thudenisky villa penes Medeniky sita et ad eam mellis attinentibus necnon et super villas Korzen videlicet et Wolcza et Honovicze in districtu Chorekowski iacentes. Na marg. zapisek drugą ręką XVI w. Lectum, przy nagł. ręką ks. M. Herburta II° Inscr. Data w tekście 1390 starannie wypisana, najprawdopodobniej z opuszczeniem cyfry ostatniego roku. — 2, Lib. II str. 12—13 nr 4 pod nagł.: Privilegium magni ducis Withowdi super bona Tudeniski z datą również słowami wypisaną 1396. — 3. Lib. III str. 9—10 nr 8 (opuszczony w numeracji ks. M. Herburta) pod datą słowami wypisaną 1395. — 4. Bibl. Ossol. rpis nr 2938 (po T. Narbucie) str. 236—237 nr 164 odpis z Metryki Lit. ks. zapisów II5 k. 24 z datą słowami wypisaną 1395. — Teksty wszystkich tych kopij są od siebie niezależne. Odtwarza się je na podstawie Kop. 1—3.

Reg. 1. Wizyta Arch. Kap. Wil. z r. 1828 przez ks. J. Bowkiewicza (Opisanie rukop. otd. Bibl. Wil. I Prilożenie str. 18, gdzie Staniewicze zam. Haniewicze a Wołoża zam. Wolcza określona tu »alias Bihoml«, a data dokumentu 1396). — 2. Baliński M., Hist. m. Wilna T. I (Wilno 1836) str. 161|2 przyp. 58, obszerny regest z przytoczeniem wyjątków z aktu w tekście łacińskim, zaczerpnięty z »Archiwum Kap. Wil.« z nagłówkiem jak wyżej pod Kop. 2, niewątpliwie z Lib. II, z którym ma też wspólną datę wyrażoną cyfrą arabską A. D. 1396. — 3. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. I str. 304|5 nr 658, obszernie streszczenie z przytoczeniem całych zdań w przekładzie polskim i datą r. 1396, niewątpliwie także z Lib. II, choć mylnie podaje zapewne za Balińskim: oryginalny łaciński w aktach kap. wil. — 4. Ks. Przyalgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 17|8.

Uw. Również i ten przywilej, podobnie jak na Strzeszyn (zob. wyżej Nr 20) wzbudza poważne wątpliwości, albowiem posiada niemal ten sam formularz, zwłaszcza że występujący wśród świadków Moniwid nazwany jest wojewodą, która to tytułacja zjawia się po raz

pierwszy dopiero później, w r. 1411 (zob. niżej pod d. 20 kwietnia r. 1411), następnie dlatego, że nieco później biskup Andrzej przyznaje kapitule dziesięciny ze wsi Cudzieniszek, będących w r. 1397 jeszcze własnością wielkksiążęcą (Jagielly, zob. niżej dokument z 9 maja 1397 Nr 28), wreszcie, że wsi z nadania Witolda we włości choreckowskiej (dziś w pow. borysowski) nie są wymienione w zatwierdzeniu Jagielly z 21 października r. 1430, pierwsza zaś wzmianka o nadaniu wsi Haniewicz kapitule przez w. ks. Witolda pojawia się dopiero w procesie granicznym tejże kapituły z metropolitą Soltanem w r. 1516 w dniach 24 i 25 kwietnia oraz 25 listopada (zob. Lib. I str. LVIII—LXI i LXIX—LXX).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Alexander alias Vitowdus^a Dei gracia princeps supremus Lythuanie^b etc. significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod^c cupientes extremum diem tremebundi iudicii operibus misericordie salubriter prevenire, et nostram ac fratrum nostrorum videlicet Casimiri^d, alias Corigal^e et Allexandri dicti Wigunt^e iam defunctorum salutem piis ac sanctis precibus procurare, cum in celestes et (in) immarcescibiles^f thezauros indubie^g reponere videamur, quicquid^h ad magnificandum Deum pro utilitate sacrarum edium et divini cultus augmento liberaliter elargimur: cathedrali ecclesie Vilnensi fundate in honorem sancti Stanislai martyris gloriosiⁱ ex mandato et consensu serenissimi principis domini Vladislai regis Polonie, fratris nostri charissimi^j, damus^k decimas post araturas^l nostras in Tudeniski^m villa sita penes Medenikiⁿ et singulis annis unam pullam mellis, que dicitur vsta w ne lukno^o de curia^p nostra et villas cum hominibus videlicet Korzen^q, Honobicze^r, Wolcza^s, iacentes in districtu Choreckowski^t, assigna(vi)mus et presentibus assignamus capitulo eiusdem ecclesie cum omnibus fructibus, redditibus, censibus, utilitatibus, agris, pratis, campis, silvis, nemoribus, gays, rubetis, quercetis, virgultis piscinis, piscaturis, borris, mellificiis, molendinis, venacionibus, aucupacionibus, pertinenciis et appendiis universis, prout progenitores^u nostri et nos eas tenuimus cum omni iure, dominio pro donacione perpetua et irrevocabili perpetuis temporibus duraturis, ita tamen quod iidem^v prelati et canonici qui pro tempore fuerint extunc pro animabus prefatorum fratrum nostrorum missam quolibet die, exceptis tamen diebus festivis, et vigiliis^w quibuslibet quatuor temporibus novem leccionum legere debent perpetuis tem-

25. ^a Vitoldus Lib. II; Witowdus Lib. III ^b Lithuaniae Lib. III; Lituaniae Lib. II ^c quomodo Lib. II ^d Cazimiri Lib. II ^e Koigunt Lib. I; Wigunt Lib. II ^f in marcessibiles Lib. I i II ^g indubitate Lib. III ^h quicquid Lib. II i III ⁱ gloriosissimi Lib. III ^j carissimi Lib. III ^k w Lib. I na marginesie obok tą samą ręką minją: Donatio Vitoldi de mandato et consensu Vladislai regis Polonie aratras Lib. I; pierwotne aratras popr. tą samą ręką na araturas Lib. II; per manus Lib. III ^m Modeniki Lib. III ⁿ lukno Lib. II; Lubno Lib. III ^o decima Lib. I ^p Korzen Lib. III ^q Honobicze Lib. III ^r Wolicza Lib. III; et Wolcza Lib. II ^s Choreckowski Lib. III; Choreckowski Lib. I; w Lib. II obok na marginesie inną ręką późniejszą: Fundatio Korzen, Haniewicz et Wolcza ^t postemptores Lib. I ^u idem Lib. I ^v vigiliis Lib. II

25. ¹ Książ Kazimierz-Korygajło Olgierdowicz ks. ścisławski, zabity pod Wilnem r. 1390 (zob. Wolff J., Książowie lit.-ruscy, str. 179). ² Książ Aleksander-Wigunt Olgierdowicz ks. kiernowski, zmarły r. 1392 (tamże str. 552). ³ Danilowicz I., Skarbiec T. I str. 305 nr 658 tłumaczy to przez »dziesięciny orome«. ⁴ Cudzieniszki, dzisiaj miasteczko w pow. oszmiańskim. ⁵ Miedniki, dziś miasteczko w pow. wileńskim na drodze z Wilna do Oszmiany, z kościołem fundowanym przez Jagiellę, wspomniane już w źródłach krzyżackich z w. XIV. ⁶ Zob. wyżej Nr 1 str. 7 przyp. 9. ⁷ Korzen, wieś w pow. borysowski nad rzeką Boczyłówka, na pld.-wsch. od Mińska. ⁸ Haniewiczze, wieś w pow. borysowski na pln.-wsch. od Mińska. ⁹ Wolcza, wieś nad rzeką Wierchnią w pow. borysowski, gmina Biekomla (Słown. Geogr. T. I str. 207 podaje Bieholin). ¹⁰ districtus Choreckowski nieznany.

poribus. In quorum omnium et singulorum testimonium presentes nostras litteras fecimus sigilli nostri appensione roborari. Actum et datum in Vilno^w, ipso die Purificacionis Marie Virginis Gloriose, anno Domini millesimo tricentesimo^x nonagesimo quinto^y. Presentibus nobilibus ac strenuis viris dominis Minigalone^z, Gastoldo, Moniwidone^{aa} palatino Vilnensi necnon Czupurna et Mylone^{bb} marschalcis^{cc} curie nostre, et aliis quam pluribus fidedignis.

26.

Merecz, 15 maja 1396.

Andrzej biskup wileński wraz z swoją kapitułą i szlachetnymi bojarami chrześcijańskimi jest obecny przy boku w. księcia Witolda, zawierającego przymierze i układ w sprawie wolnego handlu na Litwie z Dietrichem biskupem dorpacim, jego kapitułą i miastem Dorpatem.

Wyciąg z dokumentu dziś nieznanego z Metryki Litewskiej z ks. zapisów T. 64 str. 98 i 100 w dwóch odmiennych redakcjach podał A. Prochaska, Spór o mitrę i pastorał w Rydze 1395—1397 (w lwowskim Kwartalniku Historycznym T. IX [1895] str. 634 przyp. 3).

Uw. Tenże biskup wspomniany jest także w akcie tego przymierza, wydanym przez biskupa Dietricha w Dorpacie tegoż roku d. 26 marca; Daniłowicz I., Skarbiec dipl. (z Indeksu Napierskiego) T. I str. 305 nr 660.

Alexander alias Witoldus Dei gratia magnus dux Lithuaniae, Trocensis et Lucoeniensis ex consilio Andreae episcopi Vilnensis eiusque capituli ac nobilium christianorum boiarorum cum Ditricho episcopo Derpatensi ac huius capitulo necnon cum eiusdem civitate Derpatensi ... zawiera przymierze; pośród świadków na pierwszym miejscu: Andreas episcopus Vilnensis.

27.

(Falsyfikat).

Pińsk, 25 maja 1396.

Zygmunt książę piński, starodubski i turowski etc., założony przez siebie klasztor z kościołem pod wezwaniem Wniebowzięcia N. M. Panny w Pińsku dla zakonu braci mniejszych, za indultem apostolskim przez Andrzeja Wassilę biskupa wileńskiego konsekrowany jako zakonny oraz parafjalny i mający już wtedy ustanowionego gwardjana, zatwierdzając tę erekcję, uposaża dziesięciną snopową ze wszystkich swoich dworów do zamku miasta Pińska należących, a nadto na utrzymanie jeszcze jednego księdza zakonnego jako pomocnika rektora tejże parafji, daje temuż kościołowi swoje pola Wiszkowicze z dwoma rolnikami.

25. ^w Vilnae Lib. III ^x tricentesimo Lib. II i III ^y tak w Lib. III; nonagesimo Lib. I; nonagesimo sexto Lib. II ^z Minigalone Lib. I ^{aa} tak Lib. II; Monelordone Lib. I; Monwidone Lib. III ^{bb} Milone Lib. II i III ^{cc} marschalkis Lib. I

Falsyfikat tego przywileju fundacyjnego na pergaminie pisany, znajdował się d. 24 sierpnia r. 1840 w Archiwum klasztorne ks. franciszkanów pińskich. Pieczęć u niego była na różowym włóknie jedwabnym zawieszona, na wosku wyciśnięta, w puszcze kraglej, blaszanej z pokrywką, w której środku lak czerwony z napisem zatartym i nieczytelnym
 5 jak się zdaje, herbu Hippocentaurus* (wedle ks. M. Herburt) lub Pogoni (wedle ks. Moszyńskiego). Pod tekstem i na lewym marginesie były zapiski aktykacyjne: 1) na lewym marginesie wzdłuż: Roku tysiąc siedmsetnego miesiąca februaara siedymnastego dnia ten przywilej w Bogu Wielebny Imc Xiądz Bonawentura Gruszkowski konwentu Franciszkańskiego pińskiego do akt grodu pińskiego podał. Przyiołem Alexander Zardecki
 10 namiesnik grodu pińskiego mp.; 2) pod tekstem z lewej strony: Roku 1742 mensis januarii 5 die comparens personaliter Imc. pan Hrehory Boryczewski regent ziemski piński ten przywilej u sądu per oblatam do akt roczkowych podał. Józef Kurzeniecki, sędzia grodzki i podczaszy powiatu pińskiego, (obok:) Franciszek Antoni Szyrma, podstarości grodzki pow. pińskiego, (z prawej strony:) Antoni Orzeszko woyski y pisarz grodzki powiatu pińskiego, starosta ostr(yński)¹ (zob. niżej Kop. 2). — NB. Rzekomego tego oryginału
 15 niema już dzisiaj przy kościele pińskim, gdzie się znajdował jeszcze na krótko przed wojną.

Kop. 1. Księgi grodzkie powiatu pińskiego z r. 1742. Oblata podana do akt przez Hrehorego Boryczewskiego regenta ziemskiego pow. pińskiego, patrona, na roczkach d. 5 stycznia tegoż roku odprawowanych przed Franciszkiem Antonim Szyrmą podstarościm,
 20 Józefem Kurzenieckim sędzią y podczaszym a Antonim Orzeszkiem woyskim, pisarzem y starostą ostrzyńskim, urzędnikami sądowemi grodzkiemi pow. pińskiego, oraz wypis z tychże ksiąg wydany pod pieczęcią urzędową ks. franciszkanom konwentu pińskiego przez Antoniego Orzeszkę, skorygowany przez Nagurczewskiego i skolacjonowany przez Polłchowskiego (sic) (zob. niżej Wyd. 2). — 2. Bibl. Krasińskich w Warszawie rkps nr 3649 (z Biblioteki Józefa Wolffa), zawierający ks. M. Herburt Aktów czyli dziejów kapituly katedralnej wileńskiej siedmiu pierwszych tomów od 1501 do 1600 roku...
 25 wiek drugi, ofiarowany kapitule wileńskiej d. 28 marca r. 1843. Pośród razem w tej księdze oprawnych papierów i notat ks. M. Herburt znajduje się na k. 113' Kopja dosłowna Przywileju fundacyjnego kościoła XXzy Franciszkanów pińskich na pergaminie starożytnym 1840 r. d. 24 Aug. w Pińsku wypisana. Odpis ten ręką kolo połowy XVIII w., sporządzony wiernie z zachowaniem miejsc zapisek aktykacyjnych, skolacjonował sam ks. M. Herburt z pierwotnym falsyfikatem, poprawił z wprowadzeniem oryginalnych skrótów, ponumerował poszczególne wiersze (w liczbie 15) i podał opis pieczęci, który wpisał pod tekstem kopji. Na odwrociu na złożeniu wierzchniem sygnatura ręką XVIII w. NB. Nr
 30 1mo z przywilejów kopia.

Wyd. 1. Ks. Moszyński Ant., Historia o klasztorze pińskim xx. Franciszkanów. Athenaeum J. I. Kraszewskiego R. 1844 T. IV (Wilno 1844) str. 40|1, tekst łaciński przywileju z przekładem polskim na str. 41|2 z pierwotnym falsyfikatem z opisem dokumentu i wzmianką, że »oryginał«
 40 znajduje się w Archiwum klasztorne. — 2. Opisanije rukop. otdiel. Wilenskoj Publ. Biblioteki. Wyp. II (1897), Priloženija str. 33|4 nr 1 pod nagł. Wypis z xiąg grodzkich powiatu Pińskiego (z Kop. 1).

Przekł. zob. wyżej pod Wyd. 1.

Uw. Przywilej ten jest notorycznym falsyfikatem. Przedewszystkiem niema najmniejszego śladu, aby Zygmunt Kiejstutowicz już w tym czasie siedział na którymś z tych
 45 grodów. W Pińsku żyją jeszcze książęta dziedziczni (Wolff J., Kniaziowie litewsko-ruscy str. 366), jako książę zaś starodubski wspomniany jest Zygmunt po raz pierwszy dopiero w traktacie melneńskim r. 1422 między świadkami (Dogiel, Cod. dipl. Pol. T. IV str. 114

27. ¹ Ostryna w pow. lidzkim, małe miasteczko i starostwo.

nr 90). Starodub w owych latach dzierżawi Skirgiello (Długosz J., *Hist. Pol. T. III str. 502*). Zresztą, jak wiadomo, Zygmunt od r. 1392 do ugody salińskiej 10. X. 1398 jako zakładnik Witolda przebywał w więzieniu krzyżackim w Jurgenborgu (Posilge, *Chronik w Scr. rer. Pruss. T. III str. 180 pod r. 1392 i str. 223. pod r. 1398*); ob. Barwiński B., *Zyhimont Kiejstutowycz, węg. kn. lit. ruskij (Żółkiew 1905) str. 8 i tegoż autora Zygmunt Kiejstutowicz, książę starodubski (Lwów 1906) str. 11 i 14.*

Również brak autentycznych wskazówek, któreby stwierdzały własną a późniejszą legendę franciszkanów, że już tak wcześnie istnieli w Pińsku. Celem falsyfikatu było widocznie stwierdzenie dokumentalne starożytności osady, jak niemniej dziesięcin z wszystkich wsi należących do zamku, do czego też zmierza szereg późniejszych dokumentów (zob. 10 przywilej Kazimierza Jag. z 3 czerwca 1445 niżej pod tą datą).

Wskazują dalej falszerstwo, pomijając przypisywanie franciszkanom nawrócenia księcia Zygmunta, wyrażenia takie, jak *ex indulto apostolico*, parocia, przedstawienie 15 stosunków parafjalno-zakonnych (np. wzmianka anachronistyczna o koadjutorze rektora), co wszystko pochodzi z czasów epoki potrydenckiej. Pomimo braku pierwotnego, dzięki wiernemu odtworzeniu strony paleograficznej tekstu przez ks. Herburta, okazuje się, że pi- 15 sownia tegoż tekstu (np. używanie *e caudata* i sposób skracania wyrazów) pochodzi z XVII a najwcześniej z końca w. XVI, za czem przemawia też stanowczo pieczęć umieszczona w puszcze blaszanej.

In nomine Domini amen. Ab ipso principio, quo per devotos religiosos ordinis 20 Minorum sancti Francisci orthodoxę fidei sanctis imbuti rudimentis | ac sacro fontis lavacro conspersi sumus, nihil curę nostrę tam sollicitum fuit, quam ut conservata baptismatis innocentia fidem sanctam cal(h)olicam, quam ipsimet in Domino profitemur, per totum dominium nostrum propagare dilatateque possimus; et quia id viribus nostris 25 absque idoneis in vinea Christi^a | operariis efficere non valuimus, ideo invocato Dei Patris, Filii et Spiritus Sancti auxilio eosdem religiosos ordinis Minorum pro erudienda et ad^b agnitionem Jesu Christi veri Dei inducenda rudi gente ad oppidum nostrum Pinsko¹ introducere curavimus, eisque^c monasterium cum ecclesia ad divina peragenda sub titulo Assumptionis Sanctę et Intemeratę Virginis Dei Genitricis Marię construximus, fundavimus et ereximus. Quam ecclesiam, cum reverendissimus in Christo pater 30 frater Andreas Wassilo^d episcopus Vilnensis ad commodiorem fidelibus Christi sacramentorum perceptionem ex indulto apostolico non modo in regularem, verum etiam in parocianam consecravit et erexit, rectorem itidem populi ad ecclesiam oppidi Pinsko segregati devotum religiosum fratrem Vincentium guardianum constituit. Proinde nos Sigismundus Dei gratia Pinscensis, Starodubensis et Turowie^e etc. dux hanc erectionem 35 gratam habentes, de more aliarum ecclesiarum parocianarum dotem decimarum manipularium tam ęstivalium quam hiemalium ex omnibus curiis nostris ad castrum oppidi Pinsko pertinentibus, et ut adhuc unus eiusdem religionis sacerdos pro coadiutore rectori in munere parociei^f in praedicto monasterio maneat semper, agros nostros Wiszkowicze^g cum suis duobus agricolis supranominate ecclesię Marię assignavimus, dedimus 40 et donavimus, praesentibusque inscribimus, damus, assignamus et in perpetuum largimur cum omnibus et singulis suis pertinentiis et utilitatibus, nihil iuris vel proprietatis pro nobis ac successoribus nostris in eisdem reservando. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Actum in Pinsko, feria quinta proxima post festum Pentecosten anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo sexto. Prę- 45

27. ^a xpi ks. Herb. ^b brak u ks. Herb. ^c eiusque Opisanije ^d Wassillo Opis. ^e Turoviensis Opis. ^f parociae Opis. ^g Wiszowiszę ks. Herb.

27. ¹ Pińsk, miasto na Polesiu, nad Piną opodal ujścia do Prypeci, dawniej starożytny gród Rusi litewskiej i stolica kniaziów. ² Nic podobnego w Słowniku Geogr. ani na mapie, tylko w pobliżu Pińska Wiszłowicze (Wyżłowicze), początkowo własność ks. pińskich.

sentibus ibidem carissimo filio nostro principe Michaele et generosis nobiles Monuido marsalco et Rumboudo secretario, et aliis pluribus aulicis nostris consiliariis fidelibus testibus.

28.

Wilno, 9 maja 1397.

Andrzej biskup wileński kapitule katedralnej nadaje i wyznacza: a) dwie wsie swego stołu Luhyna i Wasilew, b) dwa jeziora w dystrykcie Taurogieńskim Pejkiński i Dobicze, c) trzy wymierzone place koło kościoła św. Mikołaja za murami zamku wileńskiego, d) dziesięciny z swego stołu z niewymienionych wsi teje kapitule oraz z dwunastu wsi króla Władysława i ziemian litewskich.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin cienki, 37,9 × 19,7 + 7 cm., splamiony, w niektórych miejscach bardzo zatarty, z dziurką na zagięciu prawem. — Pieczęci brak; zwisała ona na dochowanym cienkim jedwabnym sznurku, splecionym z nici koloru bladnoróżowego i zielonego; istniała zaś jeszcze w r. 1830, jak świadczy katalog tegoż Archiwum z owego roku na str. 15 w dziale Przywilejów (N. 2°) w pozycji 4, streszczający ten przywilej ze wzmianką: na pergaminie z pieczęcią zawieszoną. — Inicjał przez całą wysokość tekstu, z inwokacją wypisaną wydłużonymi literami. Na marginesie lewym wzdłuż inicjału zapisek ręki współczesnej: Anno M. DC. XLII die V. mensis augusti, ad acta cancellariae maioris MDL. a venerabili capitulo Vilmensi oblatum. — Na odwrociu, na złożeniu spodniem najstarszy krótki zapisek, mocno wytarty, tak że z niego pozostał tylko środkowy wyraz capitulum. Ponadto z wieku XV|XVI: *Canonicorum Vilmensium super duas villas, duos lacus in Tarogin et tres areas circa ecclesiam S. Nicolai Vilne et certas decimas; ponizej A^o 1397. Z w. XVII Consensus Andreae episcopi Vilmensis pro venerabili capitulo ex Lubona et Wasilewo proventuum (inną ręką dokończone:) tum duarum lacuum in Tauroginie, arearum 3 circa ecclesiam S. Nicolai, tum domorum; pod tem wcześniejszy, bardzo wyblakły i ledwie czytelny zapisek: Super capellam circa sacristiam et chorum ecclesiae cathedralis Vilmensis. Dlatego na złożeniu wierzchniem ręką XVIII w. wypisała: 1397. Na kaplice circa sacristiam et chorum kościoła katedralnego (tą samą ręką przekreślone). Wreszcie na zakładce z prawej strony z połowy XVIII w.: A^o 1397. Perpetua donatio et cessio duarum villarum mensae episcopalis Luhino et Wasilowo dictarum ab Andrea primo episcopo Vilmensi, pro VV. Capitulo Vilmensi facta, ubi ex uno adduntur duo lacus in Thaurogieny (zmienione inną ręką na Thuurogiowm?) dicti Penekiszki et Dupicze. Item tres areae circa ecclesiam S. Nicolai conf. extra muros castri Vilmensis sitae, eidem capitulo inscribuntur, quae viginti quatuor ulnas in latum, 30 ulnas in longum capiunt etc. (inną ręką dodane:) Item decimas etc. Ten sam zapisek aż do capiunt powtarza wspomniany wyżej rejestr dokumentów pergaminowych z drugiej poł. w. XVIII pod pozycją 5, tak się zaczynający: Perpetua donatio et cessio latino idiomate scripta in pargameno cum sigillo appenso duarum villarum i t. d. jak wyżej. — Sygnatury na złożeniu wierzchniem u dołu: N° 4to (zamazane); wyżej N° 5to, nad tem N° 30 (sic).*

Kop. 1. Lib. I k. VII—VIII pod nagłówkiem: Privilegium super duas villas Lubina (sic) et Wasilow Andree episcopi et quasdam decimas per eundem episcopum datas. Na marginesie obok nagłówka zapisek współczesny Lectum, niżej ręką ks. M. Herburta Inscr. — 2. Lib. III str. 124|5 nr 61. — 3. Lib. IV str. 20—23 w transumpcie króla Władysława IV z 5 sierpnia r. 1642 z Metryki Lit. księga 213 k. 90 z nagłówkiem: Literae rev^{mi} olim Andreae episcopi Vilmensis, quibus duas villas Lubona et Wasilewo dictas cum duobus lacubus in Taurogini, Penekiszki et Supcze (l) vulgariter

nuncupatis, necnon cum tribus domibus Vilnae circa ecclesiam S. Nicolai situs venerabili capitulo Vilnensi perpetuis temporibus confert et attribuit. — *Tekst Lib. I najmniej poprawny, najlepszy w Lib. III, z którym całkowicie zgodny jest tekst Lib. IV.*

Reg. 1. Wizyta Arch. Kap. Wil. z r. 1828 przez ks. J. Borokiewiczza § II. (Opisanie rukop. otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. 1. Priloženija str. 18). — 2. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. I str. 24.

In nomine Domini amen. Quoniam ex congruis officiorum nisibus, quibus pastoralis cura conatur nitide, nobis divina ad hoc | disponente clemencia super utilitates sacrarum edium tempore debilitatis defectuum compellit remediis vigilare, nos itaque frater^a Andreas divina | et apostolice sedis providencia episcopus Wilnensis ad perpetuam reymemariam, quorum noticie enodabitur presens scriptum: Quod considerantes in pecuniis^b | et victualibus inopiam wenerabilium fratrum nostrorum videlicet Wilnensis capituli, nolentes eciam ipsis, quantum in nobis est, aliquid deesse, ymmo potius prodesse, quorum constanciam devocionis intuemur^c, ob animarum nostre et nostrorum successorum salutem, quam quispiam in nullo consequitur, nisi ipsa devocius merente, predictis^d nostris fratribus videlicet Wilnensi capitulo dedimus damusque presentibus pariter et assignamus duas villas mense nostre Lvhyna¹ et Wassilowo^{e 2} wlgariter dictas cum singulis fructibus, redditibus, censibus, utilitatibus, proventibus inibi venientibus et in posterum venire valentibus^f, agris, pratis, campis, silvis, nemoribus, gagiis, rubetis, quercetis, virgultis, piscinis, piscaturis^g, borris, mellificiis, molendinis, pascuis, venacionibus, aucupacionibus, pertinentiis et appendiis universis, aquis, fluviis, earumque cunctis decursibus^h, uti in suis greniciis sunt limitate et circumferencialiter distincte. Insuper dicto capitulo addimus duos lacusⁱ in districtu Thurognowiensi^{j 3} sitos, Penekyszky^{k 4} et Dupcze⁵ wlgariter nuncupatos, cum eorum aquis, rivulis et proventibus ut prefertur exinde fluentibus, cum omni iure, dominio et proprietate, prout eosdem tenuimus, habuimus et possedimus ad hoc tempus; deinde tres areas circa ecclesiam sancti Nicolai confessoris Domini gloriosi extra muros castri Wilnensis situatam, triginta tamen ulnas continentes in longitudinem, viginti quattuor vero in latitudinem in ipsorum usus proprios convertendas; decimasque ad mensam nostram episcopalem spectantes post villas dicti Wilnensi capituli et^k ipsius hereditates omnimodas, quas nunc habet et habebit dante Domino in futurum et earum incolas araturasque^l, que sunt et erunt in futuro; verum eciam decimas post villas in parte preexcellantissimi^m principis et domini domini Wladislai regis Polonie aliorumque terrarumⁿ nobilium, quarum villarum nomina com-

28. ^a brak tego wyrazu w Lib. I, III i IV ^b pcutys napisane w Or., możnaby czytać i penuriis, jak też ma Lib. I ^c intuen Lib. I, III i IV ^d previsis Or.; provisus Lib. I ^e Lubina et Vassyłow Lib. I; Lubyno et Vasilowo Lib. III; Lubino et Wasielewo Lib. IV; w Or. wyrazy po duas villas podkreślone ręką znacznie późniejszą ^f habentibus Lib. I; venturis valentibus Lib. III i IV ^g piscaturis Or. ^h defluxibus Lib. I i III; defluibus Lib. IV ⁱ dwa te wyrazy podkreślone znacznie późniejszą ręką w Or. ^j Thurognow Or.; Turognowy Lib. III i IV ^k post dodaje Lib. I ^l post incolarum araturasque sunt Lib. I, III i IV ^m pisara Or. zaczął zdaje się pisać wyraz pr(incipis), lecz przerobił go na praexcellantissimi ⁿ tak w Or., może omyłka zam. terrigenarum

28. ¹ Miejscowość nieodgadniona. ² Wasilew zob. Nr 1 str. 7 przyp. 4. ³ Tauroginie zob. Nr 1 str. 4 przyp. 1. ⁴ Penekiszki: w inwentarzu dóbr stołu biskupiego z w. XVIII w kluczu sołockim wśród jezior wielkich wymienione jest Penekiszki (Opisanie ruk. otd. Wileń. Publ. Bibl. Wyp. II str. 79 nr 5); dziś w okolicy tamtejszej znajduje się na płu. od Łabonar miejscowość Pejkiszki o milę od Taurogin, na płu. w okolicy małych jezior. ⁵ Niezawodnie Dobicze o milę na płu.-zach. od Pejkiszek. W Słowniku Geogr. brak obu tych miejscowości.

muniter nuncupantur^o inferius sic habentur ut scilicet Memysz⁶, Wronani⁷, Olgymontiszki⁸, Mosztiszki⁹, Thudeniszki¹⁰, Zemana¹¹, Szerkyszolo¹², Rudemina¹³, Lebedewe¹⁴, Hanna¹⁵, Kraszneszolo¹⁶, Mlodeczno¹⁷ et earum omnium araturas similimodo dedimus et damus eo tempore, quo decimabuntur, per dictum capitulum habendum, tenendum, utifruendum, pacifice possidentum et in usus proprios perpetue convertendum. In quorum omnium premissorum testimonium nostrum sigillum magis vigorosum presentibus est appensum. Datum et actum Wilne, in crastino sancti Stanislai martiris et pontificis gloriosi sub anno Nativitatis Domini millesimo CCC^o nonagesimo septimo. Presentibus discretis nobilesque viris dominis Andrea preposito Bistriczensi^r, Nicolao plebano de Moszagola, Nicolao notario civitatis Wilnensis, Moniuido capitaneo Wilnensi, Wyszkone advocato eiusdem hiis testibus ad premissa, et aliis pluribus fidedignis.

29.

Wilno, 9 maja 1397.

Andrzej biskup wileński, za zgodą swojej kapituły, dostatnio uposaża wybudowaną przez siebie kaplicę św. Andrzeja i Franciszka obok zakrystji i chóru w katedrze wileńskiej z ołtarzem ku czci NMP. i Bożego Ciała, nadaje kapitule prawo patronatu tejże kaplicy i ołtarza na rzecz jednego z jej kanoników, określa jego obowiązki mszalne i odprawiania anniwersarzy; pierwszym altarystą ustanawia Michała kanonika wileńskiego i plebana niemenczyńskiego.

M. P. Or. w Archiwum Kapituły Kat. Wileńskiej. Pergamin dość cienki, 55,4 × 37,5, zakł. (obecna) 6,3, wskutek wilgoci w środku nadbutwiały, w kilku miejscach od robactwa przeżarty, w dolnej części w głąb tekstu z prawej strony ze spróchnienia odpadł w zupełności, z lewej zaś strony w dwóch miejscach pod koniec tekstu; podklejono go pod koniec w. XVIII podwójnym grubym papierem przez całą szerokość w dolnej części, w górnej zaś części dwa miejsca rozdarte podklejono kawałkami tego samego pergaminu. Pierwsze dwie litery inwokacji, wypisanej pismem wydłużonem, tworzą monogram. Pismo nie wzbudza podejrzania i odpowiada dacie dokumentu. — Pieczęci brak, ślady jej dochowały się w widocznych trzech wcięciach na zakładce. — Na odwrociu, na złożeniu

28. ^o nuncupancia *Lib. I* ^p w Or. błędnie Obgymontiszki ^q Myemysch, Wronany, Obgumontiszki (w Or. t zupełnie podobne do c), Mosthyszki, Thudenyszki, Zemana, Szerkyszolo, Rudomina, Lebedewe, Hanna, Kraszneszolo, Mlodeczno *Lib. I*; Wronany, Obgymontiszki, Mosztyszki, Tudiniszki, Steckiszolo, Rudomina, Lebedowo, Krasnesioło, Mlodeczno *Lib. III*; ks. *Przyalgowski l. c.* podaje powyższe nazwy w następującem bramieniu: Niemieźa, Worniany, Olgimontyszki, Mostyszki, Tudeniszki, Zemona, Sterkijsioło, Rudomina, Lebedziowo, Hanna, Krasnesioło i Molodeczna ^r Bystriczy *Lib. I*

28. ^o Niemieź, o milę na pld.-wsch. od Wilna, przy drodze do Oszmiany (*Sł. Geogr. T. VII [1886] str. 89*). ⁷ Worniany, ok. 60 km. na wsch. od Wilna (*nal. do Sunigajłów*). ⁸ Olgymontiszki może Olginiany o milę na pld. od Wornian. ⁹ Mosztiszki to albo Mostowiszki w pow. oszmiańskim okr. Mostwiliski (*Sł. Geogr. T. VI [1885] str. 713*), albo raczej Mościszczce; kilka wsi tej nazwy w pow. oszmiańskim, gm. Holszany i w pow. wilejskim, gm. Molodeczno. ¹⁰ Cudzieniszki, zob. wyżej Nr 25 str. 41 przyp. 4. ¹¹ Zemana nieodgadnione. ¹² Szerkyszolo nieodgadnione. ¹³ Rudomina 1 $\frac{1}{2}$ mili na pld. od Wilna. ¹⁴ Lebedziów na wsch. od Krewa. ¹⁵ Hanna, może Hajny w Mińszczyźnie. ¹⁶ Krasnesioło nad Uszą na pograniczu Mińszczyzny. ¹⁷ Molodeczno na wsch. od Lebedziowa.

wierzchniem zapiski: Privilegium super altare in sacristia capitulari (w. XVII). Następuje zapisek zupełnie wytarty wraz z datą z XVII w., poniżej zaś ręką jeszcze w. XVII: Privilegium Andree episcopi Vilmensis de anno 1397 super fundatione capellae cuiusdam, a sua Rma paternitate quondam erectae circa sacristiam et chorum ecclesiae cathedralis Vilmensis, in quo describitur provisio dictae capellae rectoris. Na złożeniu wewnętrznem przez pół dokumentu z poł. wieku XVIII ręką ks. J. Grudzińskiego: Fundatio sive erectio capellae in ecclesia cathedrali Vilmensi circa sacristiam et chorum ab Andrea episcopo Vilmensi in honorem S. Andree apostoli et Francisci confessoris, ad quam providetur; następuje dokładne streszczenie przywileju, wymieniające wieś Werki i dwór Boyniszki (sic) nunc Biskupice. Obligatio 4 missarum septimanatim absolvendarum imponitur 1397. Ten sam zapisek powtarza wspomniany wyżej na str. 34 w. 7 rejestr dokumentów pergaminowych z poł. w. XVIII pod pozycją 4 z dopiskiem: NB. Hoc originale iam alias lacerum in pergamenno latino idiomate scriptum. Na złożeniu dziś wewnętrznem ręką w. XVIII: Przywilej na oltarz w zakrystji kapitulnej; pod tem zapisek z w. XVII, dawniejszy, powtarzający treść poprzednią. Wreszcie na złożeniu wierzchniem w miejscu już podklejonem ręką w. XVIII|XIX: Altarya S. Andrzeja, trzy place przy kosciele S. Mikołaja za murami zamku. Folwark na gruncie werkowskim po tej stronie Wilii y wolność łowienia ryb w rzece Wilij. — Sygnatury na różnych miejscach z w. XVIII: N° 73 (przekreślone), N° 3°, N° 4°, 30mo z C. Na wierzchniem złożeniu znak Θ, który jako sygnaturę notuje »Spisanie przywilejow« kapit. z r. 1641 (f. 6 poz. 2), wspominając i o pieczęci »zawieszistej« przy tymże pergaminie.

Kop. 1. Lib. I f. X—XII z nagłówkiem: Privilegium super altare in sacristia capitulari. Na marginesie obok nagłówka ręką ks. M. Herburta Inscr., obok tekstu zaś ręką współczesną Lectum. Nadto uwagi ks. M. Herburta (4 marginesowe i 2 w tekście), z których trzy są poprawkami. Dość liczne błędy, pochodzące z niewłaściwego odczytania oryginału, które przykładowo tu się przytacza.

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy II str. 17|8 z Lib. I »w wyciągu dosłownym«.

Reg. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wil. I str. 24|5. — Ks. Fijałek J., Pierwszy biskup sufragan wileński, którego nie było (Kwart. Teolog. Wileń. R. I—II [1923|4] str. 517|8).

In nomine Domini amen. Universa enim bona nobis in hac valli^a miserie a Redemptore ex Dei^b largita clemencia, que pro honore Omnipotentis Dei et cultus divini | ampliori augmento ac valitudine sacrarum edium ob nostre salutis remedium spemque condigne retributionis erogamus, ex^c ferventi mentis devocione inmarcescibiles thezauros eademque reponi credimus et indubie speramus. Proinde nos Andreas Dei gracia episcopus Vilmensis ad perpetuam rei memoriam universorum | preteritorum, presencium et futurorum volumus noticiam quibus expedit devenire: Quod pretendentes salutem anime propriam et nostrorum successorum fidelium fideliter laborare, cupientes, ne in posterum oblivione corpusculi suffocemur, ymmo lucidiori memoria commendemur, ob hoc primum Altissimi proposito et invocato auxilio, de consensu et voluntate venerabilium fratrum nostrorum, videlicet^d Vilmensis capituli, construimus construereque fecimus unam capellam in honore beatorum Andree apostoli et Francisci confessoris gloriosi circa sacristiam et chorum katedralis Vilmensis ecclesie, videlicet beatorum^d Stanislai martiris et Ladislai confessoris, intra muros castri Vilmensis. In qua quidem capella erigimus et fundamus altare ad laudem Dei Omnipotentis

29. ^a tak Or. i Lib. I ^b credi źle odczytane z Or. w Lib. I ^c de Lib. I ^d opuszczona Lib. I

et honorem eius alme Genitricis Virginis Marie et specialiter in laudem et honorem Corporis Christi omniumque Sanctorum consecrandum. Pro cuius dotacione et ipsius rectoris^o alimento, quem in presenti constituimus ymmo et habere volumus, notanter honorabilem virum dominum Michaelem canonicum Wilnensis ecclesie et plebanum de Nemenczany^{f1}, ac ipsius successoris meliori nutrimento dedimus damusque presentibus, pariter et incorporamus centum marcas grossorum Pragensium numeri Polonicalis, quadraginta octo grossos pro qualibet marca computando, ad manus fideles predicti rectoris sive altariste per nos constituti sub forma veri et perpetui census per ipsum emendi et comparandi pro se et suis successoribus, ubi melius et fructuosius sibi videbitur expedire. Tamen hiis premissis omnibus non obstantibus, eiusdem altaris rectori qui pro tempore fuerit pro meliori sustentamento sue mansionis et officii eciam decimas cuiuslibet frumenti in villa nostra Werky^{g2} manipulatas tantum post nostras araturas, eciam decimam in nostra nova curia, videlicet olim Doyniszky^h nunc vero Biskupicze¹³, post nostras et nostrorum incolarum communiter araturas, quotquot inibi fuerint; et easdem decimas sicut prefertur exceptas post no[strorum]^l successorum araturas, mediate et inmediate assecutorum,^l pro allodio per altaristam construendo de agris Werkewn(ensibus)^k ex ista parte fluvii Vigilie quinque agrorum, quos Jurko noster fidelis olim habuit ibidem, et ex illa parte eiusdem fluvii Vigilie alios quinque mansos agrorum. Thewtunicales uterque eorum prout ius Sredense exigit et requirit, cum eorum singulis pratis, usibus, fructibus, proventibus inibi venientibus et in posterum venire valentibus, graniciis, silvis, rubetis, agris cultis et incultis, virgultis, quercetis, paludibus, molendinis, venacionibus, aucupacionibus, piscaturis omnimodis inter eosdem agros existentibus ad sui beneplacitum, aquis, rivulis et earum cunctis decursibus, velud ample et longe sunt limitati et circumferencialiter distincti; et eciam eidem altariste qui pro tempore fuerit, quod pro sua libera voluntate tocians quociens oportunum fuerit et sibi placuerit, omnem piscem indifferenter cuiuslibet generis et speciei poterit piscari in flumine Vigilia ex utrisque littoribus et omnibus graniciebus tocius nostri episcopatus Wilnensis, quam longe et late eadem Vigilia in suis limitibus continetur, damus et concedimus plenam et omnimodam potestatem; de sagena vero piscanti dicta wlgariter newoth^l, si quam fecerimus sive peragemus vel per nostros successores peracta fuerit, similiter de obstaculo decimum piscem habebit tollere absque omni contradiccione secure. Insuper unum pabulatorem equorum Weszys dictum wlgariter in districtu Werkewnensi^m, qui equum unum tenebitur pabulare, cum pulla mellis trium palmarum cum suis singulis borrisⁿ, mellificiis, agris, pratis, campis, silvis, fluviis, aquis et earum cunctis defluxibus, circumstanciis et appendiis universis ad eundem pabulatorem pertinentibus quibuscumque nominibus censeantur, prout in suis limitibus sunt distincta. Tres quoque areas circa ecclesiam sancti Nicolai extra muros castri Wilnensis^o contiguo se invicem iunctas in unum simul, sexaginta ulnas pro longitudine, quadraginta vero pro latitudine continentes, pro taberna atque totum locum in latitudinem usque ad aurifabrum et in longitudine, sicut nunc est, prope

40 29. ^o Rectore *Or. z przepisania się* ^f Nemenczony *Lib. I* ^g *Or. niewyraźnie jakby* Verky; Wirki *Lib. I popr. w tekście ręką ks. Herburtu na Werki* ^h Ydoyniszki *Lib. I* ¹ Byskupicze *Lib. I* ^l zatarte w *Or.* ^k Werkewn *Or. (ze znakiem skrócenia nad końcem wyrazu);* Werkewy *Lib. I i edycja* ^l nyewod *Lib. I* ^m Werkewn *Or.;* Verkywien *Lib. I* ⁿ można czytać bonis

45 29. ¹ Niemenczyn zob. objaśnienie w *Nrze 4 str. 10 przyp. 3.* ² Werki zob. objaśnienie w *Nrze 1 str. 5 przyp. 5.* ³ Biskupicze w pow. wolkowyskim (zob. ks. Kurczewski J., *Kościół Zamkowy T. I str. 142*).

piscinam in tergo, in quo loco taberne pronunc Paulus^o dictus Szeythar residet sub monte penes stratam publicam, que a castro procedit iuxta domum providi viri Michaelis civis Wilnensis dicti Hurcz^p. In castro vero pro domo habitacionis altariste de area sive curia nostra directe ab acie cimiterii hodierni, ut stubella nunc est posita, usque ad murum ad longitudinem, ad latitudinem autem ab eadem acie cimiterii usque ad domum honorabilis viri Johannis Boemi^q canonici Wilnensis, sic procedendo ab eadem domo per medium fontis, velud in privilegio originali tocius episcopatus Wilnensis plenius continetur⁴. Hec et omnia predicta eisdem iure, proprietate et dominio, quibus nos tenuimus, habuimus et hactenus possedimus, assignamus et donamus dotacione perpetua et irrevocabili per predicti altaris rectorem sive altaristam qui pro tempore fuerit habenda, tenenda, utifruenda et pacifice possidenda ac in usus suos proprios perpetue convertenda. Wolumus autem, ut per predictum (capitulum)^r Wilnense, cui collacionem sive ius patronatus predictarum capelle et altaris presentandi atque conferendi appropriamus, assignamus et conferimus perpetue, tam presentes quam futuri altariste sive rectores ex canonicorum gremio eligantur. Predictae itaque donacionis intuitu, quam ob spem eterne retribucionis fecimus et facimus, altarista, (qui)^r pro tempore deputatus fuerit, quatuor missas pro salute nostra et nostrorum successorum septimanatim per se vel alium presbiterum legere teneatur, ut videlicet primam de Corpore Christi, secundam de sancto Andrea apostolo glorioso, terciam de sancto Francisco confessore, quartam vero pro defunctis; dum autem et quando nos mori contingerit ut tenemur, tunc similiter singulis septimanis annis perpetuis missam de Corpore Christi, tres quoque missas defunctorum in remedium nostre anime legere tenebitur et devocius celebrare; in quatuor temporibus vero singulis perpetue vigiliis novem leccionum cum missa pro defunctis legendo, in aniversariis quoque nostris similiter vigiliis novem leccionum cum missa defunctorum voce choralis tenebitur accomodare easque devocius decantando celebrare, negli(g)enciis quibuslibet semotis. In quibus premissis [omnibus ipsius altariste conscienciam gravissime oneramus. Wolentes eciam predictorum capelle construccionem, altaris fundacionem et eorundem [donacionem inviolabiliter conservare]², ut nullo tem[pore deficere ...]¹ redargui poterit, in premissorum ideo testimonium presentem litteram nostram et dicti Wil[nensis capituli sigi]^ullorum munimine [fecimus roborari. Datum et actum]¹ Wilne, in c[ra]stino beati Stanislai martiris^u et pontificis gloriosi sub anno Domini millesimo trecentesimo [nonagesimo septimo. Presentibus honorabilibus viris Jacobo decano, Martino custode, Jacobo procuratore]^v, Mathia olim de Tracky^v, Michaela de Rawa^w, Petro de W[arta plebano, Nicolao suffraganeo]⁵, Joan[ne Boemo, Beruoldo^x et] Hincza^y prela[tis et canonicis dicte Wilnensis ecclesie te]¹stibus ad premissa, ceterisque quam plurimis fide dignis.

29. ^o Palus Lib. I; obok na marginesie ręką ks. Herburta forsas Paulus ^v Hvns Lib. I ^q Bohemi Lib. I i edycja ^r brak tego wyrazu w Or. ^u dziura i wyblakle w Or.; uzupełnione z Lib. I ¹ dziura w Or.; sive czy sine potencia Lib. I ^u dziura w Or.; castro Lib. I przekreślone i poprawione przez ks. Herburta na crastino ^v Throky Lib. I ^w Kawa Lib. I z dopisanem n po w przez ks. Herburta ^x z tego wyrazu w Or. zostały tylko szczątki liter ^y Cincza Lib. I

29. ⁴ Por. wyżej dokument króla Władysława Jagielly z d. 17 lutego r. 1387 (Nr 1). ⁵ Ob. ks. Fijałek J., Pierwszy biskup sufragan wileński, którego nie było (Kwartalnik Teologiczny Wileński. R. I—II [1923|4] str. 517|8).

30.

Lida, 20 maja 1397.

Król Władysław Jagiello i książę Witold Andrzejowi biskupowi wileńskiemu, za trud około nawracania ludu litewskiego, nadają dożywotnio 200 grzywien ze swego skarbcza i 10 miar miodu z zamku wileńskiego.

Ms. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin cienki, 35,5 × 15,6 + 4,5, dość dobrze zachowany, tylko na zagięciach zbrudzony i przez robactwo w kilku miejscach nadgryziony; z lewej strony popekany, cały zaś róg prawej strony wraz z zakładką wycięziony przez myszy. — Z dwóch pieczęci pozostały tylko paski pergaminowe, z tych drugi ze śladami wycisku na nim pieczęci (średnicy 35 mm.), która zapewne znacznie dłużej się zachowała, aniżeli pierwsza. — Inicjał wysunięty w górny margines, przy nim w poprzek dopisek ks. M. Herburta: NB. Jam transcriptum. — Na odwrociu na złożeniu wierzchniem wyblakły zapisek z w. XVII: 1397. Pensio certa ex thesauro Vitoldi (uwydatniony później ten wyraz) magni ducis Lit. Andreae episcopo Wilnensi concessa; na złożeniu wewn. bocznem ręką ks. M. Herburta: Alexandra Witowda 1-mu Wileńskiemu Biskupowi Andrzejowi, zapis w roku 1397. — Sygnatura z w. XVIII: Num. 1 (przekreślony późniejszą ręką, która zapisała obok:) V num.

Kop. 1. Lib. I z k. CXXIX'—CXXX bez nagłówka z notatą ks. M. Herburta na marg. Inscr. — 2. Lib. II str. 314—315 bez nagłówka, obok na marg. Num 4 (?) jakoby wytarty i poprawiony na V; niżej ręką współczesną: Hoc privilegium expiratum (extinctum?) cum vita donatarii; niżej ręką ks. W. Mocarskiego: Lectum, Correctum. Odpis zmodernizowany.

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 305/6 (z Lib. I).

Reg. 1. Baliński M., Hist. miasta Wilna I str. 162 przyp. 59 z »Archiwum Kap. Wil.« (w wyciągu). — 2. Daniłowicz I., Skałbicz. dipl. I str. 310 nr 677, streszczenie z »aktów kapituły wil.« (t.j. raczej kopjarz niż oryginał). — 3. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wil. I str. 23/4 (z niewłaściwą datą »w niedzielę 4 po Trzech Królach«).

Uw. Po raz pierwszy dopiero tutaj w niewątpliwym tym autentyku ukazuje się Witold, i to jeszcze jako współwystawca.

Wladislaus Dei gracia rex Polonie Lithuanieque princeps supremus et heres Russie etc. et Alexander alias Witowdus eadem | gracia dux Lithuanie dominusque Trocensis etc. tenore presencium significamus quibus expedit universis: Quia tunc divine retribucionis meritum et temporalis prosperitatis augmentum infallibiliter consequi credimus, dum sacrarum edium prelati orthodoxe | fidei auctoribus, in laudem Dei et cultum christiane religionis deputatis, munificencie nostre pias porrigimus dexteras, ut nostris suffulti beneficiis divinis officiis uberius vacare valeant, et Creatoris nostri clemenciam pro nostra et nostrorum predecessorum salute constancius exorare. Sane interne devocionis z[e]lo accensi, cupientes extremi iudicii diem pietatis prevenire operibus, habitoque respectu ad multe devocionis constanciam et fructuosorum salubriumque operum solerciam, quibus venerabilis in Christo pater dominus Andreas episcopus ecclesie Wilnensis, circa gentem Lithuanicam noviter de tenebris gentilitatis ad agnitionem katholice unitatis^a eductam insudare studuit, se et sua bona circa doctrinas neophitorum^b et exempla clarissima omnibus periculis et cunctis defectibus pro Christi nomine tam-

80 ^a tak Or. i Lib. I, raczej należałoby się spodziewać veritatis

^b neophicorum Or. i Lib. I

quam verus imitator exponendo, horum intuitu sibi de ducentis marcis ponderis et numeri Polonicalium, quadraginta octo grossos computando pro qualibet marca, centum videlicet ad tempora vite sue de thezauris nostris et centum, donec pax habeatur inter^e terram nostram Lithuanie et Cruciferos de Prussia, similiter de thezauris nostris singulis annis in festo Nativitatis Christi solvendis, ac decem pullis mellis alias s t a w n a 5
 lukna^d dictis de castro nostro Wilnensi et eius celariis similiter in festo Nativitatis Christi singulis annis eciam ad tempora sue vite graciose providimus et tenore presencium providemus, per ipsum dominum Andream episcopum tenendis, percipiendis, levandis et habendis. Harum quibus sigilla nostra appensa sunt testimonio litterarum. Datum in Lyda, d[ie] dominico quo in Ecclesia Dei »Cantate« decantatur anno Domini 10
 millesimo trecentesimo nonagesimo septimo.

31.

Lida, 3 czerwca 1397.

*Andrzej biskup wileński, z woli króla Władysława Jagielly i księcia Witolda, eryguje klasztor braci mniejszych w Lidzie i konsekruje im kościół pod 15
 wezwaniem Św. Krzyża i św. Franciszka.*

*Or. obecnie w Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie, dok. nr 1207 (Vol. X k. 42). Pergamin dość gruby, 25×9'7+3'2 cm., zabrudzony, kilka plam od rdzy i wilgoci, zresztą pismo czytelne. Po pieczęci pozostał pasek pergaminowy ze śladem okrągłej pieczęci, 20
 wyciśniętej w czerwonym wosku, średnicy 34 mm. — In dorso zapiski: 1) na złożeniu bocznem z w. XVI: pro monasterio in Lyda, niżej z w. XVII: Fundacio monasterii in civitate Lida 1397; 2) na złożeniu wierzchniem z w. XVIII: Approbatio Foundationis monasterii et consecratio ecclesiae in Lida A^o 1397 (dopisane inną ręką: PP. Franciscanorum) ab Andraea primo episcopo Vilmensi. Obok sygnatury innemi rękami: N° 39no pod 25
 nią Sub litera MM. — Wspomina ten dokument »na pargaminie z pieczęcią w Konwencie Wileńskim« ks. Antoni Grzybowski S. T. D., komisarz tegoż konwentu w dziełku »Skarb nieoszacowany Oycow Franciszkanow Litewskich« i t. d. w Wilnie 1740 str. 58. Wymienia go jeszcze rejestr dokumentów tegoż kościoła xx. franciszkanów wileńskich, sporządzony w r. 1831 i znajdujący się obecnie w rpsie Pol. Akad. Umiej. nr 1243, w fascykule 2-gim przywilejów pod pozycją 4: 1397 roku Andrzeja pierwszego biskupa wileńskiego 30
 approbacya funduszu klasztoru i konsekracja kościoła Franciszkanów w Lidzie — gdzie ich dawno niema. Przypięta na tem miejscu karteczka oznajmia: niema tego dokumentu, ktoś go wziął. Notatka ta została sporządzona w Archiwum diecezjalnem przed śmiercią ks. M. Herburta (1873) a po r. 1856, około którego to czasu przejrano na nowo 35
 wspomniany rejestr dokumentów, znajdujących się jeszcze wówczas u franciszkanów.*

Kop. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 (Kopja ks. M. Herburta z pol. w. XIX z oryginału w »Bibliotece oo. franciszkanów wileńskich«).

*Uw. W Kop. znajduje się po tekście uwaga ks. M. Herburta następującej treści: »NB. Lecz teraz w Lidzie na temże miejscu pozostał sam tylko plac pusty za kościołem parafialnym na przedmieściu od przyjazdu z Grodna, krzyżem wysokim oznaczony, gdzie 40
 żydowi karczmy zabudować nie dozwolono.«*

Andreas divina et apostolice Sedis providencia episcopus Wilnensis ecclesie. Notum fore cupimus universis et singulis noticiam presencium habituris, quoniam ad manda-

30. * pisarz pierwotnie opuszczone inter zaraz dopisał, łącząc ten wyraz dla braku miejsca z terram
^d w Or. wypisane razem, w Kop. i rozdzielone i w drugim wyrazie samo k 45

tum et voluntatem serenissimorum principum et dominorum dominorum Wladislai Dei gratia regis Polonie supremique ducis Lythwanie et heredis Russie et cetera, necnon Alexandri alias Vitowdi eadem gratia ducis Lithwanie ac domini Trocencis et Lucensis terrarum, locum in Lyda pro ecclesia et monasterio Fratrum Minorum ereximus ac presentibus erigimus, fundantes in eodem loco ecclesiam pro monasterio Minorum Fratrum, in honorem sancte ac invictoriosissime Crucis et beati Francisci confessoris venerandi ecclesiam consecrantes dedicavimus, quem locum pro ecclesia et pro domo fratrum predictorum ratificamus, approbamus et confirmamus, quantum nostri interest; volentes dictum locum, in quo iam constructum est monasterium pro memoratis fratribus ordinis Fratrum Minorum, Dei annuente presidio in sempiternum permansurum. Et in huius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Actum et datum in Lyda, dominico die infra octavam Ascensionis sub anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo septimo.

32.

15

Rzym, 2 kwietnia 1398.

Papież Bonifacy IX ustanawia biskupów płockiego (Jakuba) i poznańskiego (Mikołaja z Kurowa), tudzież opata łysogórskiego (Stefana?) konserwatorami praw i dóbr biskupstwa wileńskiego, którego ówczesny biskup Andrzej zwrócił się był do Stolicy apostolskiej o pomoc prawną i ochronę przed zaborem, krzywdzeniem i niszczeniem dóbr, klasztorów i beneficjów tegoż biskupstwa.

20

Or. nieznan.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 58 k. 80—80'; na marginesie lewym od góry: P. de Bosco, na końcu zaś inną współczesną ręką: N. XXX de Benevento.

25

Uw. Odpis prof. dra Edmunda Długopolskiego, uzupełniony przezeń w miejscach opuszczonych w tekście nad podstawie Reg. Later. T. 58 k. 78 i T. 45 k. 130—132; daje się go tu z pominięciem klauzul końcowych.

30

35

40

Bonifacius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus nostris Plocen(s) et Poznaniens(is) episcopis et dilecto filio abbati monasterii de Caluomonte Cracouiensis diocesis, salutem et apostolicam benedictionem. Ad hoc nos Deus pretulit^a (in familiam domus sue, ut oportuna singulis provisionibus auxilia fidelis servitutis iniuncte prudentia pro tempore dispensantes, eorum presertim necessitatibus intendamus et occurramus dispendiis, ipsosque ab oppressionibus relevemus, qui assumpti in partem sollicitudinis potioris sunt dignitatis titulo insigniti). Sane venerabilis fratris nostri Andree episcopi Wilnensis conquestionem percepimus, quod nonnulli archiepiscopi, episcopi aliique ecclesiarum prelati et clerici ac ecclesiastice persone tam religiose quam seculares, necnon duces, marchiones, comites, barones, nobiles, milites et laici, communia civitatum, universitates opidorum, castrorum, villarum et aliorum locorum ac alie singulares persone civitatum et diocesis et aliarum partium diversarum occuparunt et occupari fecerunt castra, villas et alia loca, terras, domos, possessiones, iura et iurisdictiones, necnon fructus, census, redditus et proventus et nonnulla alia bona mobilia et immobilia, spiritualia et temporalia ad predictum episcopum et mensam suam episcopalem Wilnensem spectantia et

32. ^a dalszy ciąg formuły w tekście opuszczony uzupełnia się tu aż do słowa insigniti na podstawie aktu zamieszczanego w tymże tomie na k. 78

ea detinent indebite occupata^b, seu ea detinentibus prestant auxilium, consilium vel favorem. Nonnulli eciam civitatum et diocesis ac parcium predictarum, qui nomen Domini in vacuum recipere non formidant, eidem episcopo super predictis castris, villis et locis aliis, terris, domibus, possessionibus, iuribus et iurisdiccionibus, fructibus, censibus, redditibus et proventibus eorundem et quibuscunque aliis bonis mobilibus et immobilibus, 5 spiritualibus et temporalibus ac rebus aliis ad episcopum et mensam ac monasteria et beneficia huiusmodi spectantibus, multiples molestias ac iniurias inferunt ac iacturas. Quare dictus episcopus nobis humiliter supplicavit, ut cum eidem valde reddatur difficile pro singulis querelis ad apostolicam Sedem habere recursum, providere sibi super hoc paterna benivolencia curaremus. Nos igitur adversus occupatores, detentores, presump- 10 tores, molestatores et iniuratores huiusmodi illo volentes eidem Andree episcopo remedio subvenire, per quod ipsorum compescatur temeritas et aliis aditus committendi similia precludatur, discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios, eciam si sint extra loca, in quibus deputati estis conservatores et iudices, prefato Andree episcopo efficacis defensionis pre- 15 sidio assistentes, non permittatis ipsum super hiis et quibuslibet aliis bonis et iuribus, spectantibus ad mensam seu monasteria ac beneficia predicta communiter vel divisim spectantibus, ab eisdem quibusvis aliis indebite molestari, vel ei gravamina seu damna vel iniurias irrogari, facturi dicto Andree episcopo, cum ab eo vel procuratoribus suis super hoc fueritis requisiti, de predictis et aliis personis quibuslibet super restitutione 20 huiusmodi castrorum, villarum, terrarum et aliorum locorum, iurisdiccionum, iurium et bonorum mobilium et immobilium, reddituum quoque et proventuum et aliorum quorumcunque bonorum, necnon de quibuslibet molestiis, iniuriis atque damnis presentibus et futuris, in illis videlicet, que iudicalem requirunt indaginem, summarie et de plano, sine strepitu et figura iudicii, in aliis vero, prout qualitas eorum exegerit, iusticie com- 25 plementum: occupatores seu detentores, presumptores, molestatores et iniuratores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscunque dignitatis, status, ordinis vel condicionis existerint, quandocunque et quocienscunque expedierit, auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, invocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis. Non obstantibus etc. 30

Datum Rome, apud Sanctum Petrum quarto nonas aprilis anno nono.

33.

Wilno, 27 października 1398.

Brat Andrzej biskup wileński każe spisać Mikołajowi synowi Mikołaja z Krakowa, notariuszowi publicznemu, swój testament: 1) nakazuje pochować się 35 w ufundowanej przez siebie kaplicy św. Franciszka i Bożego Ciała w katedrze wileńskiej; 2) wyznacza egzekutorów tegoż testamentu z grona prałatów i kanoników kapituły wil.; 3) czyni zapisy: a) kościołowi wileńskiemu i jego kapitule oddaje księgi swoje liturgiczne i wszystkie inne wyszczególnione w rejestrze kapituły, całą swoją argenterję podaną w osobnym rejestrze i cały strój biskupi; b) ka- 40

32. ^b dalszy ciąg aktu w tekście opuszczony uzupełnia się tu na podstawie aktu zamieszczonego w Reg. Later. T. 45 k. 130—132

płicy swojej grobowej i ołtarzowi w niej cały sprzęt kapłański wraz z dwiema skrzyniami na ich przechowanie, jako też dwa konie z wozem; c) na sprawienie swojego pogrzebu i egzekwie przeznacza odpowiednią ilość sukna z datkami pieniężnymi kościołom katedralnemu, św. Anny w obrębie zamku wileńskiego, P. M. franciszkanów na przedmieściu tegoż, w Oszmianie, Lidzie, Bystrzycy i Miednikach; d) zapisuje wikarjuszom katedralnym datki pieniężne, a dwóm kanonikom wileńskim i obu swoim siostronom Beacie i Krystynie szaty.

Or. pergaminowy znajdował się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej jeszcze za życia ks. M. Herburta († 1873), który z niego sporządził wierny odpis (ob. niżej pod. Kop. 1). Już w r. 1641 był on nadpsowany i miał na swem odwrociu znak X^o, jak nadmienienia »Spisanie przywilejów« kapituły z tegoż roku (k. 6 poz. 1). Dokładniejszą wiadomość o nim podaje rejestr dokumentów pergaminowych z drugiej poł. w. XVIII str. 3 poz. 6: 1398. Testamentum Andreae primi episcopi Vilmensis in pargameno scriptum, iam quodammodo putrefactum, ubi exuvias suas sepelivi voluit in capella a se fundata in ecclesia cathedrali Vilmensi sub titulo et in honorem Corporis Christi, S. Francisci conf. et Omnium Sanctorum erecta, circa sacristiam et chorum sita. Suppellectilia auri et argenti, clenodia et apparamenta pontificalia partim ecclesiae cathedrali et capitulo, partim altariae suae capellae supradictae perpetuo una cum aliis quam plurimis rebus mobilibus, equis etc. inscripsit et legavit. In eumque modum certos executores personas capitulares designavit et nominavit. Wzmiankowany jest ten testament Andrzeja pierwszego biskupa wileńskiego, z mylną wszakże datą r. 1391, w Wizycie Arch. Kap. Wil. z r. 1828 przez ks. J. Bowkiewicza (Opis. rukop. otd. Publ. Bibl. Wil. Wyp. I. (Priloženija str. 21 § III).

Kop. 1. Lib. I i k. XL—XLIII z nagłówkiem: Testamentum Andree episcopi Vilmensis primi et de capella capitulari, z zapiskiem współczesnym na marginesie Lectum i z zapiskiem ks. M. Herburta Inscr. Dwie glossy rzeczowe z w. XVI, jedna z XVII i kilka ks. Herburta i ks. Kurczewskiego. — 2. Odpis własnoręczny ks. M. Herburta, nieszczący się na osobnej karcie dużego formatu w rpsie Biblioteki Ord. Krasińskich w Warszawie nr 4028 niepaginowanym. Odpis graficznie wierny, z zachowaniem pisoroni i rozciągłości wierszy ściśle wedle oryginału, lecz tekst nie zawsze szczęśliwie rozwiązany. Jedynie tylko w tym odpisie znajduje się na odwrociu klauzula notarialna Mikołaja z Krakowa, z wielu niestety lukami, widocznie z powodu zniszczenia oryginału.

Wyd. 1. Narbutt T., Pomniejsze pisma historyczne (Wilno 1856) str. 170—175 nr XXIII z zaznaczeniem: »wyjęte z archiwum kapituły dyecezalnej wileńskiej, kopia z autentyku, na pergaminie dochowującego się i z nagłówkiem tym samym co w Lib I (wydanie błędne). — 2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamk. T. II str. 18—21 z Lib. I (wydanie również nieściśle).

Uw. Wydanie niniejsze opiera się na powyższych przekazach, nieuwzględnia jednak notorycznych błędów.

In nomine Domini amen. Noverint universi presentes et futuri, quod^a nos frater Andreas Dei gracia episcopus Vilmensis^b ecclesie sana mente^c, sospes corpore et matura deliberacione | prehabita^d ...^e considerantes, quod de facili corpus humanum sit

BB. ^a opuszcza ks. Herburta ^b Vilmensis Lib. I ^c tu luka na jeden wyraz u ks. Herburta ^d tak wszystkie teksty ^e wyraz w oryginale widocznie był już nieczytelny: ks. Herburta ma honeste poprawiane; Lib. I i Narbutt servatis; wedle ks. Kurczewskiego wyraz ten jest w kopjarzu nieczytelny

mutabile omnisque homo mortalis existat ac sue future^f corrupcionis certus, hore tamen mortis certitudinem nullus habet: cupien|tes igitur futuris periculis obviare, ne decedere valeamus aut iudicaremur^g intestati, nostrum ultimum testamentum¹ et nostram ultimam voluntatem nuncupantes, ordinationem seu dispositionem | de bonis nostris et rebus ordinamus, disponimus ac scribi facimus, petimus et postulamus per te Nicolaum 5 infrascriptum ad habendam perpetuam seu perhennem memoriam in futurum, invocantes^h ad hoc testimonium hic astancium personarum; et si quod testamentum seu testamenta, codicellum seu codicellos, donacionem seu donaciones vel quamlibet aliam voluntatem, ordinationem seu dispositionem olim fecimus, condidimus seu ordinavimus, illam, illa, illum, illos presenti testamenti testimonio cassamus, revocamus, annullamus, 10 irritamus penitus et infringimus et nullius momenti esse volumus et valoris, sed hoc presens et nuncupatum testamentum et ultimam nostram voluntatem, quod seu quam nunc facimus, modis omnibus volumus valere ac de bonis ac¹ rebus nostris ordinamus¹, quod seu que sequuntur in hunc modum.^k Inprimis quidem commendamus animam nostram Altissimo Creatori et Glorioso Virgini Marie, matri eius, totique curie 15 civium supernorum et beatis Stanislao et Ladislao dicte nostre Vilmensis ecclesie patronis ac beato¹ Francisco confessori glorioso, dum et quando ab huius carnis ergastulo fuerimus liberati. Corpori autem nostro volumus et eligimus ecclesiasticam sepulturam in capella nostra, quam fundavimus et construximus^m circa cathedralem ecclesiam prefatamⁿ, fundata tamen specialiter in honore^o Corporis Christi, omnium Sanctorum et 20 Francisci confessoris venerandi. Circa vero dispositionem et ordinationem rerum nostrarum eligimus et ordinamus veros et legitimos executores honorabiles viros dominos Jacobum^p decanum, Petrum plebanum de Wartha², Michaelem altaristam, Jacobum procuratorem^q in Ponary³, Beruoldum et Mathiam prelatos^r et canonicos ecclesie supradicte, presertim^s executores huius testamenti, ut modum subscriptum teneant et penitus 25 non excedant, et quod eciam de dictis bonis et rebus nostris ultra dispositionem nostram excrementibus, prenominati^t executores iuxta beneplacitum eorum ordinent et disponant, prout eis Altissimus inspirabit. Inprimis igitur damus et legamus nostre ecclesie Wilmensi^b et ipsius capitulo perpetue^u possidenda duo pontificalia meliora in pargameno scripta, unum ex eis novum, secundum vetus eiusdem rubrice ut primum, 30 cium autem antiquum rubrice Romane curie, et breviter alios omnes libros, quotquot

33. ^f fore *Lib. I i Narbutt*; ferre *ks. Herburt* ^g tak *ks. Herburt*; videremur *Lib. I i Narbutt*
^h involventes *ks. Herburt* ¹ et *ks. Herburt* ^j ordinavimus *ks. Herburt* ^k tu odstęp na jeden wyraz
u ks. Herburt ^l sancto *ks. Herburt* ^m constituimus *Lib. I; ks. Herburt opuszcza ten wyraz* ⁿ prae-
dictam *ks. Herburt*; obok na marginesie *Lib. I inną współczesną ręką*: Capella episcopi in cathedrali ecclesia ^o ho- 35
norem *ks. Herburt i Narbutt* ^p we wszystkich odpisach stanowczo mylnie Janussium zamiast Jacobum, który
jest wśród świadków niniejszego testamentu i w dokumencie z r. XII 1398 (zob. niżej Nr 34 str. 61) ^q prae-
sentem *popr. na procuratorem ks. Herburt* ^r palatinum *Lib. I przekreślone i nowoczesną ręką najpierw*
odwołkiem a następnie atramentem poprawione na prelatos ^s praesentium *ks. Herburt* ^t tak *u Narbutta*;
et *Lib. I; ks. Herburt wypuszcza wolne miejsce na jeden wyraz, w które następnie inna ręka wpisała wyraz* 40
Et ^u perpetuo *ks. Herburt*

33. ¹ Na krótko przedtem, dnia 12 października 1398 r. biskup Andrzej znajduje się przy boku Witolda, gdy występuje wraz z biskupami Henrykiem warmińskim i Henrykiem sambijskim jako świadek pokoju zawartego przez Witolda z Zakonem. Bunge, *Liv.-Esth. u. Curl. Urkundenb. T. IV (Reval 1859) Nr 1478 i 1479 kol. 222 i 1479 kol. 227.* 46
² Warta, miasto nad rzeką Wartą w woj. sieradzkiem ³ Ponary zob. wyżej Nr 17 str. 31
przyj. I.

habuimus, prout continentur nominati^v expresse in capituli registro⁴. Clenodia quoque argentea et de ipsis quedam deaurata, que omnia sequuntur summam in registro^w speciali: primo septem scutellas^x argenteas, quarum videlicet^y quelibet alteri imponitur; pelvim^z cum tectura; duodecim coclearia^{aa} argentea; furcam argenteam factam^{bb} pro cibariis de scutellis recipiendis; dentes weprinos ex utrisque finibus argento deaurato circumdatos^{cc} cum kathena argentea in toto deaurata^{dd}; cubellos seu cyphos argenteos septem in uno nido constructos cum tectura in circumferenciis deaurata; cistulam^{ee} argenteam pro vino et aqua fabricatam et pro divinis bene dispositam; duos cubellos argenteos, ambo unius equalitatis cum tenaculis deauratis, quorum unus alteri superponitur^{ff}; cyphum de radice nucis inclusum argento; octo scutellulas^{gg} parvas, de quibus specialiter comedere solebamus; cultellos magnos mensales, equales^{hh} pro una vagina, et tercius cultellus parvus circa eosdem maiores continentur, et alios duos cultellos similiter mensales specialiter in una vagina; cubellum argenteum, rotundum, deauratum cum tectura ipsius deaurata eciam, in cuius cubelli tectura supraⁱⁱ est unicor-

15 33. ^v nominatim wszystkie odpisy; summam ks. Kurczewski ^w tak w ed. Narbutta; numero Lib. I; indexo ks. Kurczewski; nostro ks. Herburt ^x tak w ed. Narbutta; scutellas Lib. I ^y una ks. Herburt ^z pelvis Lib. I oraz ks. Herburt dopisane inną ręką ^{aa} coclearia Lib. I ^{bb} Lib. I ma ten wyraz na marginesie znacznie późniejszą ręką ^{cc} circumdatas Lib. I ^{dd} coniunctos dod. ks. Herburt ^{ee} tak przyjmuje ks. Kurczewski; Lib. I i Narbutt instullam, poczem Narbutt dodaje ampullam; w Lib. I wyraz ten objaśnia ks. Herburt cistula; w tekście ks. Herburt intulam argenteam ^{ff} supponitur Lib. I; superimponitur ks. Herburt ^{gg} scutellas Narbutt i ks. Kurczewski ^{hh} brak u Narbutta ⁱⁱ super ks. Herburt

33. ⁴ W księgach Metryki Koronnej T. XI str. 124 wśród aktów z lat 1459/60 mieści się poniższy zapisek inwentarzowy katedry wileńskiej z r. 1398 z nagłówkiem ręką w. XVII: Descripcio cuiusdam libri in ecclesia Vilnensi depositi, który się tu w pełnym tekście przytacza:

Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo octavo serenissimus princeps dominus Wladislaus Dei gracia rex Polonie Lithvanieque princeps supremus et heres Russie etc. cum inclita domina Hedvigi invictissimi Lodvici regis Hungarie nata, consorte sua carissima, hunc librum passionalis per strenuum militem Clementem de Moskorzow regni Polonie vicecancellarium, capitaneum Sanocensem, iussit comparare temporibus illustris et magnifici principis domini Vitoldi ex parte regni Polonie supremi ducis Lithvanie et reuerendi in Cristo patris domini Andree primi episcopi Vilmensis ac eciam strennui militis domini Spithkonis palatini Cracouiensis et domini terre Podoliensis, ad laudem Dei Omnipotentis ac eius Genitricis Marie Virginis Gloriose, necnon ad honorem sanctorum Stanislai episcopi et martiris et Ladislai confessoris et patronorum ecclesie Vilmensis. Cui ecclesie liber presens passionalis per eosdem dominos regem et reginam Polonie est delegatus ad perhennem memoriam pro sua et suorum salute predecessorum. Sequitur prohemium et incipit hic (*ten wiersz inną współczesną ręką*;) Universum tempus presentis vite in quatuor partes distinguitur etc. Sequitur capitulum secundum de adventu Domini et incipit sic: Adventus Domini per quatuor septimanas agit etc. Capitulum penultimum de dedicacione ecclesie et incipit sic: Dedicacio ecclesie inter alias festivitates solenniter ab ecclesia celebratur etc. In capitulo ultimo sequitur evangelium Nicodemi.

45 *Pasjał ten jest znaną »Legenda Aurea«, z której przytoczony jest początek i koniec. Tekst tego zapisku z tego samego źródła lecz bez żadnego objaśnienia u Wierzbowskiego, Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego (Warszawa 1900) T. I str. 1 nr 1 oraz regest w Matricularum Summaria T. I str. 118 nr 33.*

X. J. Fijałek—Wł. Semkowicz, Kod. dypl. Kat. Wil. I.

nus^{ll} exsculptus et intra tecture^{kk} cervus et in fundo eiusdem cubelli intra leo. Infulam gemmis et ceteris lapidibus decusatum seu coronam episcopalem; baculum argenteum seu curvaturam deauratam cum ap(p)endili sericeo, gemmis in vertice appendilis eiusdem decoratam; chirothecas^{ll} episcopales cum annulis duobus aureis, in quorum uno est zaphyrus^{mm} flaveus sed in secundo est gemma magna, quam cum annulo serenaⁿⁿ princeps dedit Anna ducissa Lythwanie^{oo}; tertium annulum magnum, argenteum, totum deauratum, in quo est lapis beryll^{pp} et sub eodem lapide reliquie optime continentur; crucem deauratam in toto, in qua Lignum vite cum reliquis reliquiis est inclusum; corporale bonum et capsula^{qq} eiusdem corporalis est formositer auro texta et duo noduli^{rr} de gemmis conformati in clausura capse^{ss}; duo manutergia optima, auro texta et fulcita, data per supremam^{tt} ducissam⁵, et alia sex manutergia in aliquibus locis serico consuta pro curvatura bene apta. Pro capella vero nostra, in qua sepulturam eligimus^{uu}, ut supra expressum est, et altari in ea fundato^{vv}, pro qua capella et altaris eiusdem altaris damus et legamus perpetue^u ornatum presbiteralem, videlicet humerale, albam, cingulum, stolam et casulam nigram, quem ornatum ex integro excellens princeps domina Anna eadem ducissa Lythwanie dedit nobis pro nostro ornatu amisso^{ww}; dalmaticas duas nostras^{xx} meliores, tapete melius^{yy}, pulvinar valenciis, superpilicium nobis per supremam^{zz} ducissam datum; ornatum altaris integrum, videlicet pallas cum appendili de naszyessz^{aaa}; missale nostrum melius rubrice fratrum minorum seu Romane Curie ad modum viatici seu breviarii, et secundum missale magnum, notatum⁶, quod habetur in Nyemenczany^{bbb}; duos calices argenteos deauratos, minor^{ccc} ex eis ab extra sculptus, in quibus his omnibus iam dictis continue legere et celebrare missas solebamus; psalterium novum viaticum seu breviarium nostrum rubrice Romane Curie^{ddd}; cappam nostram choralem, duas quoque purpuras: una cottidiana ruffi coloris in toto pro sepulchro nostro tegendo diebus singulis ferialibus, secundam brunatici et glauci coloris, que diebus nobilibus^{eee} debet superponi nostro sepulchro, et pro his rebus omnibus conservandis duas ladulas meliores assignamus. Et ad hec duos equos valenciores inter omnes nostros equos, videlicet poledrum^{fff} meliorem, in quo soli equitaveramus vulgariter lyssy szrzebyecz et alium, quem nobis dedit noster filiaster Stanislaus Nemsta^{ggg}⁷, pro laboribus et necessariis capelle antedictae damus et legamus; qua^{hhh} perfecta et ex toto constructa vendantur dicti equi et pro ampliori decore convertantur. Item pro sepultura nostra et exequiis peragendis damus et legamus^{hhh}; primo ad beatos Stanislaum martirem et Ladislaum confessorem, patronos pyos nostre Wilnensis ecclesie,

33. ll unicorvus Narbutt^{kk} tak we wszystkich tekstach; ks. Kurczewski ma lectum^{ll} cirotecas Lib. I; chirotecas ks. Herburt^{mm} zaphirus Lib. I; saphirus ks. Herburtⁿⁿ tak ks. Herburt i Narbutt; serenissima Lib. I^{oo} Lithuanie Lib. I i Narbutt^{pp} labyl Beryll Lib. I; beryll(us) ma ed. Narbutta^{qq} tak ks. Herburt popr. z capya jak ma Narbutt; cappam Lib. I^{rr} Moduli Lib. I^{ss} tak Lib. I i ks. Herburt; cappe Narbutt^{tt} tak ks. Herburt i Narbutt; w Lib. I brak tego wyrazu^{uu} elegimus ks. Herburt^{vv} na marginesie Lib. I tą samą ręką współczesną co wyżej: capella episcopi et altare in ea fundatum^{ww} Narbutt po amisso kładzie słowko sic a w prapisku objaśnia zupełnie błędnie a missa^{xx} rubras ks. Herburt^{yy} Lib. I brak tych dwóch wyrazów^{zz} tak ks. Herburt; dominam Narbutt; Lib. I opusacza ten wyraz^{aaa} Nassyecz ks. Herburt; Naszyecz Narbutt^{bbb} Nemenczany ks. Herburt; Nemenczany Narbutt^{ccc} mior Lib. I^{ddd} Narbutt ma tylko: psalterium nostrum Romane Curie; nostre Lib. I^{eee} tak we wszystkich tekstach, sa-
pewne za solemnibus, jak w ed. ks. Kurczewskiego^{fff} poledrum Lib. I^{ggg} Nemsta Lib. I^{hhh} bbb

33. ⁶ T. j. królowa Jadwiga. ⁷ T. j. z nutami. ⁷ Rodzina Niemstów wedle Długosza była h. Fastrzębiec (Lib. Ben. I, II).

quinque ulnas panni et unum currum cum tectura et duobus equis et unam purpuram; ad sanctam Annam intra muros castri Wilnensis quinque ulnas panni; ad Beatam Virginem in suburbio castri Wilnensis ad Fratres Minores similiter quinque ulnas panni; in Oschmanamⁱⁱⁱ⁸ quinque ulnas panni et unam sexagenam grossorum; item in Lydam⁹ quinque ulnas panni cum una sexagana grossorum; item (in) Bistriciamⁱⁱⁱⁱ¹⁰ similiter quinque ulnas panni et unam sexagenam grossorum^{kkk}, et in Mednyki¹¹ tantum quinque ulnas panni. Insuper damus et legamus omnibus canonicis circa ecclesiam nostramⁱⁱⁱ kathedralem residentibus, dum nos decedere contingerit, cuilibet eorum per unam sexagenam grossorum, et vicariis tunc eciam presentibus^{mmmm} circa ecclesiam predictam eorum cuilibet per mediam marcam grossorum. Item domino Petro canonico Wilnensi etⁿⁿⁿ plebano de Wartha^o togam brunaticam sive ruffam, pellibus sobolinis subductam specialiter, et Michaeli canonico et plebano de Nemenczany^{ooo12} togam nigram pellibus mardurinibus subductam, quam nobis inclitus princeps dominus Witoldus^{ppp} dederat, eciam specialiter damus et presentibus assignamus. Item sororibus nostris germanis scilicet Beate pelles mardurinas nostras meliores novas et Cristine tecturam novam mardurinam, panno griseo tectam^{qqq} seu toral^{rrr} nostri lecti. Item damus et legamus unum currum falcatum pro cemento, lateribus et aliis necessariis pro predicta cappella decendis. In quibus omnibus premissis executorum premissorum conscienciam ad exequendam execucionem prehabitam Altissimi advocato^{sss} suffragio firmiter oneramus, ut compleant intrepide prenotata in hoc advocato consensu venerabilium fratrum nostrorum videlicet Wilnensis capituli, de quorum voluntate et consensu actum presens nostrum testamentum et ultimam nostram voluntatem ipsam cupimus fore ratam. In cuius rei testimonium nostrum et dicti nostri^{ttt} capituli sigilla presentibus sunt appensa. Datum et actum^{uuu} Wilne, in vigilia beatorum Symonis et Jude apostolorum anno Domini millesimo trecentesimo^{vvv} nonagesimo octavo^{www}. Presentibus honorabilibus viris dominis Jacobo^{xxx} decano, Martino custode, Petro de Wartha, Joanne Bohemo, Michaeli de Nemenczany, Beruoldo^{yyy}, Mathia de Troky, Jacobo procuratore, Nicolao suffraganeo et Kyncza prelati et canonicis dicte nostri Wilnensis ecclesie, ceterisque quam plurimis^{zzz} fidedignis:

Et ego Nicolaus Nicolai de Cracovia clericus ... publicus ... auctoritate ... postulacioni ... celebrato omnibusque et singulis premissis ... prelati et canonicis ac aliis fidedignis testibus ... interfui, eidemque decreto postulacionis me manu propria subscribens, signo ... et consuetis consigno in fidem et testimonium omnium premissorum ad hoc vocatus specialiter et rogatus.

33. ⁱⁱⁱ Oszmena ks. Herburt ⁱⁱⁱ Bistritiam ks. Herburt ^{kkk} Narbutt opuścił ⁱⁱⁱ praedictam Lib. I, poczem ma przekreślony wyraz eorum; Narbutt i ks. Herburt zamiast predictam mają nostram ^{mmmm} manentibus ks. Herburt ⁿⁿⁿ brak w Lib. I ^{ooo} Nemyenczyna Lib. I ^{ppp} Vitoldus Lib. I ^{qqq} opuszcza Lib. I ^{rrr} tarat ks. Herburt ^{sss} prehabito Narbutt ^{ttt} brak u Narbutta ^{uuu} brak tych dwóch wyrazów u Narbutta ^{vvv} tricesimo Lib. I ^{www} primo ks. Herburt ^{xxx} tak w tekstach, chociaż wyżej (zob. Nr 33 str. 56 przyp. p) jest nazwany Janussius ^{yyy} Bervaldo Narbutt; Berrvoldo ks. Herburt ^{zzz} pluribus Lib. I

33. ⁸ Oszmiana 7 mil od Wilna przy trakcie do Mińska, dawny gród książęcy, dziś stolica powiatu. ⁹ Lida zob. wyżej Nr 8 str. 16. ¹⁰ Bystrzyca zob. wyżej Nr 18 str. 32. ¹¹ Miedniki zob. wyżej Nr 4 str. 10. ¹² Niemenczyn zob. wyżej Nr 4 str. 10. ¹³ Ks. Fijałek, Pierwszy biskup sufragany wileński, którego nie było (Kwartalnik Teologiczny Wileński); zob. wyżej Nr 19 str. 48.

34.

Wilno na kapitule, 1 grudnia (1398).

Kapituła wileńska w pełnym swym składzie z Jakubem dziekanem i Marcinem kustoszem na czele, zebrana w kaplicy katedralnej Bożego Ciała, po śmierci i pochowaniu biskupa Andrzeja, zmarłego 14 listopada 1398, za zgodą Władysława Jagiełły i księcia Witolda wybiera Jakuba minorytę syna Jana Plichty, dawniej lektora krakowskiego a teraz wikariusza litewskiego tegoż zakonu, postuluje go na biskupa i intronizuje, przedstawiając go papieżowi z prośbą o zatwierdzenie tego aktu i o pozwolenie na konsekrację.

Or. brak. Znajdował się on jeszcze w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej w r. 1830 według jej katalogu z tegoż roku na str. 16 w dziale Przywilejów (N. 20) pod pozycją 6, z zapiskiem: Electio Jacobi Plichta Franciscani in episcopum Vिल्nensem secundum, na pergaminie bez pieczęci.

Kop. Lib. I k. XLIII—XLV z nagł.: Postulacio Jacobi monachi a canonicis Vिल्nensibus in episcopum Vिल्nensem et confirmacio, intromissio ac solennisacio. Obok na marginesie współczesną ręką Lectum oraz ręką ks. M. Herburta Inscr., który też ponumerował pralatów i kanoników podpisanych.

Wyd. Ks. Kurczewski F., Kościół Zamk. T. II str. 306—308 (z opuszczeniem większej części formuł końcowych).

Reg. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 27/8 z powołaniem się na »Archiwum Dyecezy« (niewłaściwie, bo Kapitulne) i wypisy ks. M. Herburta.

Uw. Dnia 5 maja 1399 imieniem tegoż biskupa Janusz z Lubienia (de Luben) dekretów doktor zobowiązuje się quod in partibus taxabitur (t. j. do taksy prowizyjnej, należnej Kurji); ob. Abraham Wł., Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibliotekach rzymskich w latach 1899—1913 (Arch. Kom. Hist. S. 2 T. I str. 26 ex Libris Obligationum T. 52 k. 114). Notatę tę podał także C. Eubel O. F. M., Bullarium Franciscanum T. VII (Romae 1904) str. 99 nota 9 ad N° 290. — Wydaje się ten dokument z Lib. I.

Sanctissimo in Cristo patri et domino domino Bonifacio superna providencia sacrosancte ac universalis Ecclesie summo pontifici et pape nono, Jacobus decanus et Martinus custos ac ceteri omnesque et singuli canonici et totum capitulum ecclesie Vिल्nensis oraciones in Christo devotas cum reverencia humillima ac pedum oscula beatorum. Sacrorum canonum sancciant sanctiones, quod cathedrales ecclesie pastoris solacio destitute diu vaccare non debent et precipue de novo fundate, ne in spiritualibus et episcopalibus propter diuturnam vacationem grave dispendium paciantur. Defuncto igitur reverendo patre fratre Andrea ordinis Minorum, predictae ecclesie nostre episcopo et pastore, nuper de anno Domini millesimo tricentesimo nonagesimo octavo quattuordecima die mensis novembris, et ipsius corpore cum debita reverencia tradito ecclesiastice sepulture, ne ipsa ecclesia viduitatis sue incommoda diucius deploret, fuit a nobis tunc circa ecclesiam eandem presentibus die dominico post festum sancti Andree apostoli concorditer ad electionem futuri pontificis celebrandam, citatis absentibus ac aliis omnibus, qui de iure et consuetudine eidem electioni interesse debebant, extunc convenientibus nobis in unum ac ecclesiam Vिल्nensem predictam in capella Corporis Christi et conclavi eiusdem Vिल्nensis ecclesie, in quibus capitulariter convenire consuevimus et

congregari, deliberacionibus et tractacionibus diligentibus prehabitis, post discussiones multiplices placuit nobis per viam scrutinii de pastore ydoneo et negocio eleccionis procedere, et tandem omnes unanimiter hora terciarum vel quasi, divino invocato auxilio nullo penitus discordante, non coacti nec compulsi, divina favente clemencia, ex consensu serenissimi principis domini Vladislai Dei gracia regis Polonie, summi principis Lythuanie et heredis Russie et fundatoris, ac illustris Allexandri alias Vitowti ducis Lythuanie et Russie terrarum etc., in devotum virum fratrem Jacobum ordinis Minorum, natum quondam Joannis dicti Plychta quondam lectorem Cracoviensem, nunc vero vicarium Lythuanie, eiusdemque nationis et lingue, qui hucusque laudabiliter vixit in eodem officio, discretum, idoneum, de legitimo thoro procreatum, moribus et sciencia illuminatum, sacerdocio et etate legitima constitutum, in spiritualibus et temporalibus idoneum, cautum et circumspectum, duximus vota nostra et in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti ipsum postulavimus et presentibus postulamus in episcopum ecclesie nostre supradicte et pastorem. Eademque postulacionem sic solenniter celebratam approbamus, ratamque habuimus et habemus; ipsoque requisito et humiliter consenciente, publicataque postulacione eiusdem, ipsum prefatum fratrem Jacobum nostrum postulatum ad altare maius hypnum gloriosum »Te Deum laudamus etc.« solenniter decantantes conduximus et ad stallum pastorale intronizavimus iuxta morem solitum et consuetum, postulacionemque eandem clero et populo intimavimus et fecimus publicari. Eapropter Sanctitati Vestre tam devote quam humiliter duximus voce unanimi supplicandum, quatinus postulacionem nostram sic solenniter et canonicè celebratam et in presenti decreto conscriptam Vestra Sanctitas confirmare et eidem nostro postulato munus confirmacionis et consecracionis impartiri dignetur graciosè. Et ut Sanctitas evidencius cognoscat omnium vota nostra in predictis omnibus et singulis concordasse, presens decretum postulacionis scribi et sigilli nostri capituli appensione fecimus roborari. Actum et datum in nostro capitulo predicto, anno, die, loco quo supra.

Et ego Jacobus dictus Sazin decanus predicte ecclesie postulacioni predicte solenniter celebrate omnibus et singulis premissis una cum infrascriptis prelati et canonicis presens interfui, eidem decreto postulacionis me manu propria subscripsi, sigillo et nomine meis consuetis consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum.

Et ego Martinus custos predicte ecclesie postulacioni predicte solenniter celebrate omnibus et singulis premissis una cum infrascriptis prelati et canonicis interfui eidemque decreto postulacionis me manu propria subscripsi, signo et nomine meis solitis consignavi in fidem et in testimonium omnium premissorum.

Et ego Be(r)uoldus^a canonicus predicte ecclesie postulacioni predicte solenniter celebrate omnibus et singulis premissis una cum infrascriptis prelati et canonicis presens interfui, eidemque decreto postulacionis me manu propria subscripsi, signo et nomine meis solitis consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum.

Et ego Petrus dictus Gestrabecz canonicus predicte ecclesie postulacioni predictae solenniter celebrate omnibus et singulis premissis una cum infrascriptis prelati et canonicis presens interfui, eidemque decreto postulacionis me manu propria subscripsi, signo et nomine meis consuetis consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum.

Et ego Michael canonicus predicte ecclesie postulacioni predicte solenniter celebrate omnibus et singulis premissis cum infrascriptis prelati et canonicis presens in-

terfui, eidemque decreto postulacionis me manu propria subscripsi, signo et nomine meis solitis consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum.

Et ego Mathias canonicus predictae ecclesie postulacioni predictae solenniter celebrate omnibus et singulis premissis una cum infrascriptis prelati et canonicis presens interfui, eidemque decreto postulacionis me manu propria subscripsi, signo et nomine meis solitis consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum.

Et ego Nicolaus canonicus predictae ecclesie postulacioni predictae solenniter celebrate omnibus et singulis premissis una cum infrascriptis prelati et canonicis presens interfui, eidemque decreto postulacionis me manu propria subscripsi, signo et nomine meis solitis consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum.

35.

Wilno, 4 grudnia 1398.

Brat Jakub biskup wileński przyrzeka i zobowiązuje się zachować w niezwruszonej mocy wszystko, co kapituła wileńska uzyskała od poprzedniego biskupa Andrzeja, a w szczególności: 1) bronić katedry od wszelkich krzywd i popierać jej rozwój; 2) zachować kanoników w wolnościach i prawach, jak w innych kościołach katedralnych, z nakazem rezydencji; 3) pomnażać kościoły parafjalne, klasztorów nie zmniejszać, ale je z kościołów parafjalnych usunąć; 4) zachować w mocy testament swego poprzednika jako też inne testamety (kanoników); 5) spory swoje z członkami kapituły wobec niej ugodowo załatwiać; 6) bronić kościoła i członków kapituły w razie ich zatargu z książętami lub szlachtą; 7) wreszcie nadaje kapitule prawo karania kłatwą krzywdzicieli i zaborców dóbr i dziesięcin kościelnych.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin o wymiarach $36 \times 25,7 + 3,8$, średniej grubości, dobrze zachowany, tylko na zagięciach trochę rdzą splamiony i wytarty. Pierwsza litera przeciągnięta nieco na marginesie.

Pieczęć wikariusza kontraty litewskiej wisi na pasku pergaminowym; podłużna, ostro-wańnego kształtu, średn. 44×26 mm., wyciśnięta w czarnym wosku. Obszyta w wieku XVII|XVIII w biały wełniany woreczek, zapewne już wówczas nadniszczona, uległa obecnie prawie zupełnemu skruszeniu i całkowitemu zanieczyszczeniu; na szczęście wierzchnia warstwa czarnego wosku z wyciskiem pieczęci dochowała się w przeważnej części, acz rozłupana na kilka kawałków; brak dolnej części, górnej i kawałeczka na prawym (heraldycznie) brzegu. Z pozostałych kawałków i kawałeczków po odrzuceniu woreczka złożyło się starannie pieczęć, która wyobraża na tle ozdobionem ornamentem roślinnym P. Jezusa wiszącego na krzyżu, którego adoruje zachowana prawie w całości postać kłęcząca pod krzyżem z prawej strony, z twarzą zwróconą en face, głową odkrytą, w ubiorze mnicha franciszkańskiego; nogi P. Jezusa, o ile rozpoznać można, każda z osobna są przybite. W otoku napis minuskulą gotycką: s * wiclary, lytwan... [or] dini[s f]rat[4] mi... Pieczęć ta wraz z resztkami pozostałej na pasku zwietrzalej miseczki, odrestaurowana w roku 1922, znajduje się w pudełku, na pokrywcę przyklejono zlepione w całości pozostałe kawałki (zob. niżej podobiznę).

Zapiski in dorso: 1) na złożeniu spodniem ręką w. XVIII uwydatniony zapisek starszy z w. XVII lub może XVI: Approbatio libertationum capitularium a Jacobo episcopo Vilm(ensi) A. 1398; ta data znajduje się powtórzoną dawniejszą ręką na złożeniu

wewn.; tamże na dole ręką w. XVIII/XIX: NB. Jest. 2) na złoż. wierzchn. zapisek ręką ks. Grudzińskiego, podający obszerne streszczenie aktu: Sponsio Rdmi Jacobi episcopi Vilnensis ordine secundi, favore vv. capituli facta, quod scilicet omnia gesta >< molestatores in dioecesi Vilnensi existentes excommunicare concedit cum plena et omnimoda potestate in praemissis; zaraz poniżej tą samą ręką: Connotatum a^o 1753. Przy końcu tego zapisku w ostatnich dwu wierszach znajduje się znak V z literą S w prawej łasce, wydany ręką, która poprawiła kilka wyrazów tegoż zapisku. Znak ten archiwalny przywodzi »Spisanie przywileiów« kapituły wileń. z r. 1641 (k. 6 poz. 3). W rejestrze dokumentów pergaminowych kapituły wileń. z połowy w. XVIII (zob. wyżej Nr 20) przywieziona jest treść tegoż dokumentu pod nrem 7 w tem samym brzmieniu co i powyższy zapisek z r. 1753, tylko z kilku nieznacznymi odmiankami i dodaniem: quod est in pargameno latine scriptum cum appenso sigillo. — Sygnatury: z w. XVII N° 4 (uwydatniona ręką późniejszą), obok ręką w. XVIII: N° 8. Poniżej zapisku z r. 1753 z prawej strony innemi rękami z w. XVIII: 1398 N° 7mo.

Kop. Lib. I k. XVI—XVII nr 15 z nagłówkiem: Obligacio Jacobi episcopi capitulo facta per modum iuramenti et quod capitulum potest cettare, excommunicare et absolvere omnes suos iniuriatores. Obok ręką współczesną Lectum, oraz ręką ks. M. Herburtu II° Inscr., który nadto poprawiał tekst i umieścił numerację. Dwie poprawki w tekście ręką ks. Kurczewskiego. Odpis niedbały.

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamk. T. II str. 25/6 (z Lib. I).

Reg. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 29/30.

Frater Jacobus Dei gracia episcopus Wilnensis wenerabilibus viris dominis decano omnibusque et singulis canonicis tocius capituli nostre Wilnensis | ecclesie cathedralis, salutem in Domino. Pastoralis cura sollicitudinis super hoc nobis divina disponente clemencia compellit subditorum suorum in remediis vigilare. Nolentes itaque, quantum in nobis est, vobis totique capitulo aliquid deesse, ymmo potius | prodesse, vobis sub maioris certitudinis evidencia promittimus et presentibus obligamur, quod omnia et singula facta, acta sive sint perpetua sive temporalia, que per venerabilem patrem felicis recordii dominum Andream, nostrum immediatum predecessorem, de vestro conformi consensu facta sunt et fuerunt litteris evidentibus roborata, volumus habere rata, grata atque firma, eaque prorsus omnimoda temporaliter, perpetua vero perpetue nostris litteris ratificare et totaliter approbare, aliaque quibuscumque nominibus et modo vocitari potuerint et presertim ea que subsequuntur inviolabiliter observare. Primo et principaliter promittimus et volumus nostram Wilnensem ecclesiam kathedralem ab omnibus imminentibus iniuriis et molestiis defendere et fideliter tueri et in omnibus licitis et honestis ubilibet promovere eique qua decet reverenciam Deo principaliter exhibere. Eciam volumus vos omnes et singulos tamquam nostros canonicos, prout in aliis ecclesiis katedralibus pro consuetudine habetur, liberos habere, et si aliquem ex vobis de dyocesi nostra ad partes suas transire contingerit, ponat vicarium, qui propter negligencias et pericula in ecclesia katedrali adimpleat vices suas, et quemlibet canonicum ex vobis sicut in suo honore invenimus de primo ad ultimum in eodem iure et honore eundem volumus tenere, et si aliquis intrusus contra aliquem ex vobis aliquid attemptare voluerit, fideliter se opponere volumus et promittimus pro vobis et pro quolibet nostro canonico contra intrusum. Verum etiam ecclesias parrochiales augere volumus, monasteria non minuere, sed loca pro ecclesiis parrochialibus fundata inibi monasteria, si que sunt constructa, illa remota et deposita in ecclesias parrochiales volumus creare. Testamentum quoque per predictum nostrum predecessorem de rebus et bonis suis dispositum

et ordinatum, et si quod vel que testamenta fieri possunt in posterum volumus firmissime et inviolabiliter observare. Et si aliquid de iure vel de facto cum aliquo ex nostris canonicis^a nos agere contingerit, coram vobis et nostro capitulo illud discernere volumus et non coram alio amicabiliter componendo. Et si, quod absit, aliquem ex principibus vel nobiles se contra ecclesiam nostram predictam vel contra aliquam personam ecclesiasticam manu seculari arguere contingerit, contra illum pro ecclesia et persona eiusdem ecclesie se fideliter opponere volumus incessanter. Premissis idcirco omnibus et 5
ipsis non obstantibus vobis totique capitulo presentibus offerimus, ut possitis et valeatis omnes iniuriatores, occupatores violentos decimarum vestrarum et aliarum rerum quarumlibet raptores ac hominum vestrorum et ecclesie molestatores in dyocesi nostra existentes¹ sentenciis excommunicationum 10
premissa canonica monicione et aggravacionum innodare et ipsos ab eisdem sentenciis, habita satisfaccione de premissis, absolvere de premissis auctoritatem nostram damus et committimus plenam et omnimodam potestatem. In cuius rei testimonium nostrum sigillum presentibus est appensum. Datum et actum Wylne, ipso die beate Barbare virginis et martyris gloriose anno Domini millesimo CCC^o nonagesimo octavo^b. 15

Pieczczę wikarjusza kontraty litewskiej zakonu franciszkanów w Wilnie z r. 1398.

36.

Troki, 3 kwietnia 1399.

*Witold wielki książę litewski nadaje na wieczność kanonikom wileńskim ziemię berezyńską »ku Strzeszynowi«, którą był nadał kniaziowi Furjowi 20
Tołoczce.*

*Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin 23 X 13,5 + 4 cm. średniej grubości, wcale dobrze zachowany, tylko z kilku nieznacznymi plamkami rdzy i dziurkami, zwłaszcza na zagięciu. — Po pieczęci pozostał tylko pasek pergaminowy, u którego wisi późniejszy woreczek z w. XVII lub XVIII z zielonego sukna, przeżarty przez mole. Istniała 25
ona jeszcze w r. 1830, jak notuje katalog Archiwum Kapituły z tegoż roku na str. 15 w dziale Przywilejów (N. 2°) pod pozycją 5: na pergaminie z pieczęcią zawieszoną, na małej ćwiartce. O pieczęci tej zamieszcza Lelewel (zob. niżej Wyd. 1) taką wiadomość na podobieżnie: Roku 1399 na pergaminie pieczęć wisząca na wosku wyciśnięta, nadpsuta,*

35. ^a presente canonico Lib. I ^b quarto popr. drugą wspólną ręką na octavo Lib. I

36. ¹ Powtórzona jest ta klauzula penalna z dokumentu biskupa Jakuba z d. 30 sierpnia r. 1391 (zob. wyżej Nr 21).

resztę tylko pobrzeżnego łacińskiego napisu zostało: *wita wti*. — *Zapiski: a) na lewym marginesie w poprzek tekstu współczesny dacie: Roku MDCXLII dnia V miesiąca augusta ten list od wielebney capituly Wilenskiej do act cancellariey więtszey W. X. Litt. podany (podpis własnoręczny:) Albertus Stanislaus Radziwiłł cancellarius MDLitt. mp.; b) in dorso: 1) na złożeniu wierzach. zapisek bliskoczesny: super terram datam per ducem Vithowdum ad Strzchin; 2) niżej ręką jeszcze w. XV: super terram Berezinska 1399; 3) na złożeniu spodn. z w. XVII: List Witolda Xcia na Brzeziny 1399 do Wil(na); 4) na złożeniu zwewn. zapisek wyblakły, współczesny dacie: Roku 1636 miesiąca Septembra 20 dnia ten list Xcia Litewskiego Witołda przez J^o Mci Xdza Andrzeja Hrebocewicza pisarza Wielebney Capituly Wil. do Acth podany. † J. A. Jabłowsky (?) podstarości wilenski mp.; nadto ślady innych zapisków z w. XVII i XVIII. Sygnatury: 73 (?) N. 28 (wyblakły); 56; 79; N° 9; N. 28 (czerwonym atramentem z pocz. w. XIX ręką zdaje się Polochowskiego).*

Wzmiankowany jest ten oryginał w fascykule sprawy kap. wil. z księżętami Sanguszkami kowelskimi z ok. r. 1645 (zob. wyżej Nr 20 str. 33 w. 30) na str. 3 w ustępie »Prawo należące na ziemię Berezynską«: Przywilej Xcia Litt. Witołta fundacyey do Strzeszyna ziemie Berezynskiej pod datą roku 1399. Extract z grodu Wilenskiego actykacyey tegoż funduszu w r. 1636 oraz w »Regestrze wziętych dokumentów z Archiwum Przew. Kapituły Wileńskiej na dobra Strzeszyn« przez X. Bohusza kantora pralata wileńskiego r. 1788 d. 9 decembra; w ustępie Fascykul N° 13 na pierwszym miejscu: 1399 datowanego a. 1636 septembra 20 aktykowanego w grodzie Wileńskim, Extract przywileju Xcia Imci Witołda na ziemię Berezynską P. kapitule wileńskiej daną sztuka N° 1.

Kop. 1. Lib. III str. 24 nr 13 (tekst ruski). — 2. Lib. IV str. 86/7 nr 18 z nagłówkiem: Prywilej kniazia Witołta, kotorym zemlu Berezinickuju welebney Kapitulie Wilenskoj do Strzeszyna prydaiet z Metryki Lit. ks. 213 k. 125 w oblacie króla Władysława IV z 5 sierpnia 1642 (tekst ruski zgodny z Lib. III). — 3. Bibl. Ossol. rpis nr 2938 (Narbuttowski) str. 238/9 nr 166^a z Metr. Lit. ks. zap. 115 k. 126 z nagłówkiem jak wyżej w Lib. IV (tekst ruski zgodny z Lib. III i IV). — 4. Kópja ruska dziś nieistniejąca, dołączona do dokumentu w »Trybunale WXL i grodzie wileńskim aktykowanego«; wzmianka o niej w katalogu Arch. Kap. Wil. z r. 1830. — 5. Lib. I k. LVIII—LVIII nr 33 z nagłówkiem: Littere super terram datam per ducem Vytowdum ad Strzeschyn; obok ręką współczesną Lectum (przekład polski).

Podob. miedziorytowa naturalnej wielkości, bez pieczęci, u Lelewela, zob. niżej Wyd. 1.

Wyd. 1. Lelewel J. w artykule pt. »Dodatek do rozprawy Daniłowicza w Nrze 17 umieszczony o Dyplomacye Ruskiej« pod nagłówkiem: »Donacya Witowda kanonikóm Wileńskim r. 1399 uczyniona«, zamieszczona w Dzienniku Warszawskim T. VI (1826 paźdz.-grud.) str. 227/8, w dwóch kolumnach: tekst ruski (czcionkami łacińskimi) i obok przekład polski (jego własny). — 2. Akty odnos. k' ist. zap. Rossii T. I str. 28 nr 15. — 3. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 332 (z Lib. I).

Reg. 1. Daniłowicz I., Skarbiec diplom. T. I str. 317 nr 702 z dobrą datą i z wzmianką, że oryginał był w kapitule wileńskiej, z objaśnieniem wziętem z Lelewela o Rohaczewie, wreszcie z uwagą, że jest to »najdawniejszy akt oryginalny ze znanych dotąd w Litwie w ruskim języku, atoli nieczytelnie pisany« (!). — 2. Kraszewski J. I., Wilno T. III str. 19 z mylną datą: »we czwartek po Narodzeniu Chrystusa« 1399 r. z cytatem w przypisach na str. 29, że dokument drukowany w Dzienniku Wileńskim. — 3. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wil. str. 17 (z fałszywą uwagą, że jest to zatwierdzenie Witołdowe nadania Strzeszyna przez króla Jagiellę). — 4. Prochaska A., Codex epist. Vitoldi str. 58 nr 199 na podstawie Wyd. 2).

Uw. Tekst ruski zaczerpnięto bezpośrednio z oryginału, przekład jego polski z Lib. I.

Tekst ruski.

My welikij knjazь Witowtь daemъ wѣdanъe wsѣmъ kto | na sej listъ uzozritъ ili slyszitъ: daliesmo ze|mlju kanownikom wilenskim na imja Berezynskaja kъ | Strěszinu, szto byli esmo dali knjazju Jurъju Tołoczku ot Rohaczewa oto imja. A w tu zemlju perwopisanuju ne ustupatisja nikomu ani Rohaczewcem ani inomu komu niź derżjat kanownikomъ wilenskimъ k Strěszinu wěczno neporjuszno nikimże. A nato na wse dali esmo na krępostъ sej listъ i peczjatъ swoju welĕli priwěsiti. A pisan u Trocěch u czetwerhъ po Welicě dni pod lěty po Roźdestwě hospodni Ā. i r sta i dewjatdesjat i dewjat.

(Pod zakładką z lewej strony tą samą ręką:) Moniwid.

Przekład polski.

My xyądz wyelky Witowth dayem wyedamy^a wszystkim, kto na ten lysth posrzy albo czthącz vslysszy: Dalysmy szyąmyą canonykom vilenskym na ymya Brzezynska ku Strzeschynv, czo bylysmv daly xyądzv Toloczku hod Rehaczowa. A thą szyąmyą pyrwey pyssaną nyewstam-pycz szyą nykomv any Rohaczewczem a ynnemv nykomv, telko dzerszac canonykom vilenskym ku Strzeschynv wyczno nyeporuszno nykomv. A na tho na wszystko dalysmy ten lysth y pyeczacz swoye przywyessyly. Pyssan w Troczach, we czwarthek po Wyelykyey noczy latha^b thyssacz-nego cztyrysta y^c dzewenczdzesyątnego.

37.

Rzym, 25 kwietnia 1399.

Papież Bonifacy IX Andrzejowi proboszczowi klasztoru w Bystrzycy re-guły św. Augustyna od Pokuty diecezji wileńskiej, na własną jego prośbę po-zwala ze względu na ubóstwo budującego się klasztoru przyjąć jakiegokolwiek beneficjum kościelne w tejże diecezji, nawet w nowo założonym kościele kate-dralnym.

Or. nie dochował się.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 66 k. CXV—CXVI, wedle nowej numeracji k. 92'—93. Na początku na lewym marginesie ręką tekstu: de Portu-gr(uaro).. C., na końcu zaś inną ręką współczesną: N. XX. de Benevento.

Reg. Abraham W., Sprawozdanie (II) z poszukiwań w arch. i bibl. rzym. w la-tach 1896/7 i 1897/8 (Archiwum Kom. Hist. T. IX [1899] i odb. [Kraków 1899] str. 199).

Bonifacius episcopus, (servus^a servorum Dei^a), dilecto filio Andree¹ preposito monasterii Bistricensis² per prepositum soliti gubernari ordinis sancti Augustini de Penitencia nuncupati Willnensis diocesis, salutem (et^a apostolicam benedictionem)^a. Personam tuam nobis et apostolice Sedi devotam paterna benivolencia prosequentes, illa tibi libenter concedimus, que tuis oportunitatibus fore conspicimus oportuna.

36. ^a w literze m trzecia laska jakby poprawiana ^b na początku daty na marginesie ręką współczesną 1490, przytem ręką dzisiejszą pytajnik a nad datą 19 ^c po tym wyrazie przekreślono wyraz dwudziestego

37. ^a—^a w tekście etc., które się uzupełnia zwyczajną formułą

37. ¹ Data śmierci Andrzeja niewiadoma; znany jest tylko bezpośredni jego następca Wit z niedatowanego aktu prezenty króla Władysława w „Liber canc. Stan. Ciołek. ed. Caro J. T. II str. 174 nr CIII (regest tego aktu w roku śmierci Jag. 1434). ² Bystrzyca zob. str. 32 Nr 18.

Tuis itaque, qui ut asseris in terra Litwanię pro ampliacione fidei christiane in baptizando paganos eosque in fide catholica instruendo pluribus annis laborasti, prout adhuc laboras in hac parte, tuis supplicationibus inclinati, tecum, qui eciam ut asseris monasterium Bistricense per prepositum solitum gubernari ordinis sancti Augustini de Penitencia nuncupati Willnensis diocesis, cuius prepositus existis, in dicta diocesi fundare et edificare incepisti, et cuius fructus adeo sunt exiles, quod ex illis cum canonicis eiusdem monasterii comode sustentari non potes, ut beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura, eciam si in ecclesia Wilnensi, que in illis partibus in cathedralem ecclesiam noviter est erecta, fuerit, si tibi alias canonicę conferatur, recipere et una cum dicto monasterio obtinere libere et licite valeas, generalis concilii et quibuscumque aliis constitutionibus apostolicis necnon statutis et consuetudinibus monasterii, ecclesie et ordinis predictorum contrariis, iuramento, confirmacione apostolica vel quacumque firmitate alia roboratis nequaquam obstantibus, auctoritate apostolica tenore presencium de speciali gracia dispensamus; proviso quod beneficium huiusmodi debitis non fraudetur obsequiis et animarum cura in illo^b nullatenus negligatur. Nulli ergo (omnino^a hominum liceat hanc paginam)^a nostre dispensacionis infringere (vel^a ei ausu temerario contraire)^a. Si quis autem (hoc^a attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum)^a. Datum Rome apud sanctum Petrum, septimo kalendas maii anno decimo.

38.

Rzym, 5 maja 1399.

Jan czyli Janusz z Lubienia doktor dekretów imieniem Jakuba biskupa wileńskiego zobowiązuje się Kamercze apostolskiej złożyć należną takę (prekonizacyjną).

²⁵ *Zapisek oryg. w Archiwum Watykańskiem: Oblig. et Soluc. T. 52 k. 134 zap. I (CXIII) wskazany przez Abrahama w Sprawozdaniu (III) 1899—1913 (Arch. Kom. Hist. Ser. II T. I) str. 26.*

Uw. Formuły tego aktu uzupełnia się tu w nawiasach na podstawie wcześniejszych regestrów na k. 116', 117', 126', 128' oraz T. 52 A. k. 254.

³⁰ Anno (millesimo tricentesimo nonagesimo nono), pontificatus (anno X^{mo}), loco et indiccione predictis (VII^a), die quinta maii coram presentibus^a (reverendis in Christo patribus dominis Conrado miseracione divina archiepiscopo Nicosiensi domini nostri pape camerario, Antonio Pennensi, Augustino Perusiniensi et Antonio Melfiensi episcopis, et venerabilibus viris dominis Sabba de Muscianis, Maczeo de Lamberto et Antonio de

³⁵ Racanaldis clericis Camere apostolice), reverendus pater dominus Jacobus episcopus Wilnensis in Litwania per venerabilem virum dominum Johannem alias Janussum de Luben decretorum doctorem, procuratorem suum ad hoc legitime constitutum, promisit Camere et collegio pro suo communi servicio id, ad quod taxabatur in partibus et quinque servicia consueta.

⁴⁰ Solvendo totum infra annum a die^b relacionis facta de dictis taxacionibus et pro-

37. ^a—^a w tekście etc., które się uzupełnia zwykłą formułą ^b illa Reg.

38. ^a tu na marginesie lewym Episcopi Wilnensis, a na prawym X cardinales ^b w pierwotnym a tempore die przekreślone przez pisarza tempore

ducere mandatum sufficiens infra annum. Alioquin (vos ad statum debitum reducere et totaliter mediante iusticia curabimus revocare).

39.

Rzym, 14 sierpnia 1400.

Papież Bonifacy IX mianuje Jana z Bzowa, wikariusza kontraty literwskiej zakonu dominikańskiego a professa konwentu lwowskiego, kapłana diecezji wileńskiej, swoim kapelanem.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. orig. An. XI. Litt. divers. T. VI k. 50.

Wyd. Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. I str. 773|4 nr 1044 (z Kop. bez uzupełnienia skróconych formuł).

Uw. 1. W związku z niniejszym aktem pozostaje wskazany przez Abrahama w II Sprawozdaniu (z 1896|7—1897|8) str. 221 mandat, znajdujący się w Armarium XXXI T. 36 k. 98' tej treści: Item similis processus fuit factus pro fratre Johanne de Bzowia vicario contrate Litwanie ordinis Fratrum Predicatorum, professori conventus Lamburgensis, presbitero Vilmensis diocesis. Sub data Rome apud S. Petrum etc., anno Domini millesimo quadringentesimo, indiccione octava, die quarta decima mensis augusti, pontificatus etc. anno undecimo. Wyraz processus ma tu znaczenie mandatu, jak wskazuje bezpośrednio poprzedzający akt dla kościoła akwilejskiego. — 2. Akt niniejszy świadczy niewątpliwie o zamierzeniu osadzenia się dominikanów w Wilnie i na Litwie z domu lwowskiego, zapewne w myśl uchwały kapituły generalnej tegoż zakonu. Niestety akta kapituły generalnej z tych czasów są fragmentaryczne. Dopiero po upływie wieku powstał pierwszy konwent dominikański na Litwie w Wilnie.

40.

B. m. i d. 1400 (?)

Witold nadaje przywilej na dwa jeziora benedyktynom w Starych Trokach¹.

Or. brak. Notata w powyższem brzmieniu o tym dokumencie znajduje się w liście Maurycego Krupowicza, datowanym w Wilnie d. 28 maja (między r. 1855 a 1858) do ks. prałata Dra teologii Mamerta Herburta, przy którym mu przesyła wykaz aktów kapituły, opisanych w otrzymanym raptularzu ks. Herburta, jakie mogą wejść w skład pierwszego tomu Aktów Archeologicznej Komisji (wileńskiej), a niewydrukowanych ani w Dubińskim, ani w Wizerunkach, ani w Kraszewskiego Wilnie. Pośród sześciu podanych tu w krótkich regestach aktów ostatnie miejsce zajmuje jedyny nieznany skądinąd dokument powyższy, oznaczony w raptularzu § 22. List wspomniany Krupowicza znajduje się wprawiony do rpsu Biblioteki Kraszińskich w Warszawie nr 3649 str. 222|3. Niewiadomo, czy data powyższa podana przez Krupowicza jest ściśła.

40. ¹ Stare Troki, niegdyś z opactwem benedyktynów, o pół mili od miasta Trok, naten-
czas zamek stołeczny w książąt litewskich.

41.

Lublin, 19 czerwca 1403.

Na akcie Witolda wielkiego księcia Litwy, którym przyrzeka królowi Jagielle nie zawierać przymierza tak z krzyżakami w Prusiech jak i z zakonem inflanckim bez jego woli i wiedzy, pośród biskupów, otwierających poczet świadków, Jacobus Wilnensis występuje po Piotrze krakowskim, Wojciechu poznańskim a przed Grzegorzem włodzimierskim.

Z oryginału pergaminowego bez pieczęci, przechowanego dawniej w Bibliotece Publ. w Petersburgu, tekst ogłosił Prochaska w Cod. ep. Vit. str. 92—3 nr 267.

10

42.

B. m., przed 27 lipca 1405.

Witold wielki książę litewski zakłada klasztor benedyktyński pod wezwaniem Zwiastowania NMP. w Starych Trokach diecezji wileńskiej.

15

Dokument fundacyjny Witolda nieznany, wiadomość zaś pozytywna o fundacji klasztoru mieści się w tekście przywileju odpustowego papieża Innocentego VII z 27 lipca r. 1405 (zob. Nr następny) oraz w obu Witoldowych dokumentach, dotyczących klasztoru w Starych Trokach (zob. Nr 60 i 70). Również i w Tyńcu, który był macierzą opactwa trockiego, utrzymywała się tradycja o założeniu tegoż klasztoru w r. 1405, niewątpliwie na podstawie tej bulli papieskiej (zob. Szczygielski, Series et notitia Trocensium abbatum).

20

43.

Rzym, 27 lipca 1405.

Papież Innocenty VII Borzysławowi biskupowi kijowskiemu i opatowi klasztoru benedyktyńskiego pod wezwaniem Zwiastowania NMP. w Starych Trokach, nowo założonego przez Aleksandra-Witolda wielkiego księcia Litwy, udziela prawa rozgrzeszania na każdym miejscu i nakładania pokuty nawet w wypadkach zastrzeżonych Stolicy apostolskiej tym wszystkim, którzy się przyczynią jałmużną na rzecz tegoż klasztoru.

Or. brak. Również i w Regestach Laterańskich z tegoż roku, z których przejrano tomy 119—125, niema powyższego aktu.

30

Kop. współczesna na ćwiartce papieru czytelnie pisana znajdowała się w r. 1880 w Archiwum Państwowem w Królewcu, szustada XVIIa (zob. Wyd.), gdzie jej jednak obecnie Zarząd Archiwum nie zdołał odszukać, donosząc wydawcom pismem z d. 4 stycznia r. 1928, że przypuszczalnie dostała się na inne miejsce.

35

Wyd. Prochaska A., Codex epist. Vitoldi str. 115/6 nr 320. Datacja vicesima septima mensis julii nie odpowiada praktyce kurjalnej, w której datowano datacją rzymską, nie jest więc wykluczone, że ją tak rozwiązał kopista.

Uw. Wobec braku oryginału i jego kopji królewickiej jest się zmuszonym oprzeć niniejszą edycję na powyższem Wyd.

Innocencius episcopus, servus servorum Dei, universis christifidelibus utriusque sexus sancte matris Ecclesie filiis, presentes nostras litteras inspecturis, in partibus Lyttwannie, Russie et Mazowie terrarum et alias ubilibet constitutis, filiis nobis in Christo dilectis, salutem et apostolicam benedictionem. Licet is de cuius munere venit, ut sibi a suis fidelibus digne et laudabiliter serviatur, de habundancia sue pietatis, que merita supplicum excedit et vota bene servientibus sibi multa maiora retribuit quam valeant promereri, nichilominus tamen desiderantes Domino populum reddere acceptabilem et bonorum operum sectatorem, fideles ipsos ad complacendum sibi, quasi quibusdam allectivis muneribus, indulgenciis scilicet et remissionibus omnium peccatorum a pena et a culpa a tempore baptismatis ipsorum invitamus, ut exinde reddantur divine gracie apciores. Cupientes igitur, ut monasterium Annunciacionis Beate Marie Virginis in Antiquo Troky ordinis sancti Benedicti Wilnensis diocesis, per serenissimum ac illustrissimum principem dominum Dei gracia Allexandrum alias Wittoldum supremum ducem Lytwanie, filium nostrum carissimum, noviter erectum et fundatum ex motu, gracia et devocione speciali congruis honoribus frequentetur et eciam conservetur, et ut christifideles eo libencius causa devocionis confluant ad eundem^a et ad eius conservacionem manus prompcius porrigat adiutrices, quo ex hoc ibidem dono celestis gracie uberius conspexerint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis venerabili fratri nostro Borzislao episcopo Kyouiensi ac abbati monasterii predicti vel alteri de mandato suo, quibus a data presencium pro conservacione et fabrica monasterii ac ipsius et Sedis apostolice utilitate convertenda plenam et^b omnimodam potestatem absolvendi utriusque genus sexuum^a concedimus, damus motu proprio et de consueta clemencia largimur, prout sibi visum fuerit eorum pro salute expedire; eandem, ubicumque eciam locorum ipsum^c residenciam seu mansionem personalem facere contingat, habeat auctoritatem ipsorum confessionibus diligenter auditis et eis pro commissis absolucionem debitam auctoritate nostra apostolica impendere, valeat et iniungere penitentiam salutarem, eciam si talia forent, propter que dicta nostra autoritas et Sedes apostolica merito est consulenda, auctoritate predicta tenore presencium omnimodam concedimus facultatem post biennium minime valituram. Nulli ergo omnino huiusmodi liceat hanc paginam nostre facultatis, donacionis, largicionis et absolucionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem contra hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum. Datum Rome apud sanctum Petrum, vicesima septima die mensis iulii sub anno Domini M^o CCCC^o V^o, pontificatus nostri anno primo.

44.

Kalisz, synod prowincjonalny 18—20 maja 1406.

W akcie biskupów obecnych na tym synodzie, nadającym odpust dni 40 parafjalnemu kościołowi w Starem mieście Gdańsku, wśród biskupów po Wojciechu poznańskim a przed Grzegorzem włodziemskim znajduje się Jacobus Wynlensis episcopus.

Wyd. Simson Paul, Geschichte der Stadt Danzig Bd. IV 1 str. 82 nr 119 z oryg. z 20 maja w Arch. P. Marji w Gdańsku nr 104 z 10 pieczęciami, pośród których jest

43. ^a— tak w edycji ^b co w kopji może zamiast ac ^c w edycji mylnie poprawione na ipsius

i pieczęć Jakuba. Ob. inny akt z d. 18 maja tegoż roku w kopji z poł. w. XVII, wydał ks. Henryk Likowski, Synod prowincjonalny kaliski z r. 1406, w lwowskim Przeglądzie Teologicznym R. VI (1925) str. 389.

45.

Wilno, 11 czerwca 1407.

Aleksander-Witold wielki książę Litwy i pan Rusi i t. d., z wolą i za zgodą kapituły katedralnej wileńskiej, w zamian za zbyt odległą od Wilna wieś Jarinice w ziemi drohickiej daje kościołowi katedralnemu wileńskiemu i jego biskupom wieś Lubary z dołączeniem trzech rybaków w Bystrzycy i jezioro Rynkutte.

M. s. Or. w Archiwum Kapituły Kat. Wileńskiej. Pergamin dość gruby, lichej jakości, 34 × 19 + 48, zbrudzony i splamiony, z dziurą na początku tekstu przez myszy wygrzyżona, na złożeniach popękany. — Pieczęci brak, pozostały po niej dwie dziurki oraz ślad sznurów. — Na marginesie, w inicjale, sięgającym do połowy tekstu zapisek ks. M. Herburt: NB. jest w kopii. W tekście kilka podkreśleń ręką w. XVIII. — Na odwrociu zapiski: a) Littera super Jarynicze (podobną ręką bliskoczesną, co i pierwszy zapisek dorsalny na nadaniu ruskiem Witolda z 3. IV 1399; zob. wyżej Nr 36 str. 65 w. 5); b) Vitoldi ad curiam Lyvbor et lacum Rynkouti et piscatores in Bistricza 1407 (w. XVII); c) Lubor Witoldowy fundus (w. XVII), niżej inną ręką wyblakły zapisek: ecclesiae Vilmensis; d) polskie streszczenie pismem bardzo wyblakłym o zamianie wsi Jarinicz kościoła katedralnego wileńskiego na Lubor (w. XVII|XVIII). — Sygnatury: a) 7; b) N. V (w. XVIII); c) N. 16 (czerwonym atramentem, ręką niedawna, może Połochowskiego).

Kop. 1. Lib. I z k. LXIII—LXIV z nagłówkiem: Privilegium super Jarynycze; obok 3 popr. na 4; glossy rzeczowe na marginesie inną współczesną ręką rubro. — 2. Lib. II str. 315—317 nr 101 z nagł.: Commutatio ab Alexandro Vitoldo facta pro bonis Jarinicze villę Lubor cum piscatoribus et lacu eidem ecclesiae Vilmensi incorporatae, obok Num. 4 popr. na VI i ręką W. Mocarskiego Lectum Correctum. Odpis niezawisły od Lib. I. — 3. Lib. Magn. k. V—VI z nagłówkiem takim samym jak Lib. II. — 4. Czart. k. VIII—IX z tym samym nagłówkiem.

Reg. Daniłowicz I., Skarb. dipl. T. I str. 356 nr 856 z akt Kapituły wileńskiej t. j. nie z ksiąg aktów kapitulnych, ale z kopjarzy, najprawdopodobniej z Lib. II.

Uw. Nadanie to Witoldowe zatwierdził król Władysław Jagiełło w Trokach dnia 21 października r. 1430 (zob. niżej pod tą datą).

In nomine Domini [amen]^a. Ad perpetuam rei memoriam. Cum ex successu temporis et nature hominum fragilitate humana | memoria existat muta^a bilis et transitoria, nisi scriptorum robore pro preteritorum futura reminiscencia firmitus sollidetur^b, | proinde nos Al[exan]^ader alias Witowdus^o Dei gracia dux maior Lithwanie^d et dominus Russie etc., significamus serie presencium, quibus | expedit universis: Quod cupientes statum, honorem, com(m)odum et utilitatem personarum spiritualium, presertim in ecclesie ka-

45. ^a dziura w pergaminie ^b roboretur Lib. I ^o Vitowdus Lib. I; Witoldus Czart. ^d Lythuanie Lib. I; Litvaniae Czart.

thedrali^o Vylnensi^f pro cultu divino augendo ad honorem et laudem Omnipotentis Dei, eius intemerate matris Virginis Marie, sancti Stanislai episcopi et martiris, dicte Wilnensis^g ecclesie patroni et omnium Sanctorum, sperantes nos exinde premium salutare accepturos, pro villa dicta Jarinicze^h sita in longa distancia, videlicet in districtu et terra Drohiczinensiⁱ, ab ipsa ecclesia Wilnensi, ad quam pertinebat, aliam villam dictam Lubor² cum tota familia in ipsa villa existente, cui adiunximus tres pisces in Bistricia^j dictos Mynteyko^k, Zanus^l et Breydus^m et eorum successores; item lacumⁿ dictum Rynkutte⁴ cum omni suo fructu et usu per conmutacionem cum voluntate et consensu capituli eiusdem ecclesie factam dedimus, contulimus et assignavimus, y(m)mo damus, conferimus et assignamus ecclesie Wilnensi cathedrali^o predicte et eius episcopo quicumque fuerit canonice subintrans, ac incorporamus perpetue et in ewm ad habendum, tenendum et pacifice possidendum, rendendum, conmutandum, alienandum et pro suo usu convertendum, cum omnibus iuribus, fructibus et proventibus, agris, pratis, araturis, mellificiis, piscaturis, piscinis, stagnis, lacubus, rivis, aquis et earum decursibus, venacionibus ferarum, aucupacionibus et omnibus prorsus utilitatibus, nichil penitus pro nobis et nostris successoribus in predicta villa Lubor, piscatoribus et lacu predictis proprietatis aut dominii sive iurisdictionis reservantes. Harum quibus sigillum nostrum maius autenticum est appensum testimonio litterarum. Presentibus wenerabilibus patribus Gregorio^o Wladimiriensi^p episcopo, Nicolao^q decretorum doctore, Sandomiriensis collegiate custode et canonico ac officiali Cracoviensis ecclesiarum, pro dicta Wylnensi ecclesia novo^r electo, necnon nobilibus Minigaylo^t, Monywido^u, Romboldo et Wydimyn^v nostris terrigenis ac aliis quam pluribus tam spiritualibus quam secularibus personis fidedignis. Per manus Nicolai dicti Czebulca^w nostri notarii. Datum Wylne, sabbato in festo sancti Barnabe^x apostoli anno. Domini millesimo quadringentesimo septimo.

46.

B. m., 24 lipca 1407.

Nadanie dwóch poddanych we wsi Mirkliszki wraz z ich powinnościami przez niewymienionego wystawcę (Wojciecha Moniwida starostę wileńskiego), na rzecz kościoła NMP. w Oszmianie.

Or. nie dochował się. Jedyna o nim wiadomość nieści się w inwentarzu klasztoru franciszkańskiego NMP. w Oszmianie, sporządzonym 8 marca r. 1585 przez Ferzego

45. ^o cathedrali Lib. I i Czart. ^f Vlnensi Lib. I i Czart. ^g ecclesie Vlnensis Czart. ^h Jarinicze Lib. I; Jarinice Czart. ⁱ Drohiczensi Lib. II; Drohiciensi Czart. ^j Bystricia Lib. I, Bystrzicia Lib. II; Bystrzyca Czart. ^k Myntheyko Lib. I; Minteyko Czart. ^l można czytać Zamis lub Zainis; Janus Lib. I i Czart. ^m Breytus Lib. I ⁿ locum Lib. I ^o Georgio Czart. ^p Vladimiriensi Lib. I; Vlodi-
miriensi Czart. ^q w Lib. I obok na marginesie drugą ręką współczesną, minją: N. ex custode Sand. cano-
nico et officiali Cracoviensi episcopus Vlnensis ^r ecclesia Wylnensi Czart. ^s w Or. możnaby czytać
i nova, jak w Lib. I ^t Munigaylo Lib. I; Minigailo Lib. II; Mingaylo Czart. ^u Momywydo Lib. I; Mo-
nividio Lib. II; Monwido Czart. ^v Widunyn Lib. I; Widimin Lib. II i Czart. ^w Czebulka Lib. I ^x Ber-
nabe Lib. I

45. ¹ Zob. objaśnienie do Nru 1 B na str. 7 przyp. 5. ² Lubary w pow. lidzkim ok. 2 mil na pld. od Lidy, nad rzeką Dzitwą (zob. ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 143). ³ Niewiadomo, która to Bystrzyca z kilku osad tej nazwy w diec. wileńskiej. Może ta, która jest wspomiana w dok. Nr 18. ⁴ Może Rykonty, osada nad jeziorem w pow. trockim na prawym brzegu Wilji, przy gościńcu z Wilna do Kowna.

Benigna provincjala franciszkanów na Litwie. Znajduje się ten inwentarz w Archiwum Kapituły Wileńskiej p. t. Inventarium monasterii S. Marie in Ossmiana na karcie 5' w dziale Privilegiorum registrum, Latinarum litterarum. Zapisek, tycaący się wspomnianego dokumentu, opiewa następująco: Privilegium in pargameno super duobus subditis in villa Mirkliksy¹, qui tene(n)tur dare unam datonem wlgariter dictam pol vstawy mellis cum siclo et malauze^a et cum dih^a et singulis aliis proventibus ad dictam datonem pertinentibus, anno Domini 1407 in vigilia S. Jacobi Maioris, cum uno sigillo. Dicitur modo haec villa esse Borthniki in Russia Alba, que dicitur occupata per dominum palatinum Polocensem². Sygnatura tego dokumentu, posiadającego jeszcze wówczas (r. 1585) pieczęć, zaznaczona jest na marginesie A. 1. Pod koniec inwentarza na k. 7' notata jego autora: Haec omnia privilegia superius scripta a me F. Georgio Benigno provinciali, Vilnam sunt allata et reposita in thesauro nostro clenodiorum (t. j. w archiwum franciszkanów wileńskich).

Uw. Tym niepodanym w powyższym zapisku wystawcą jest niewątpliwie Wojciech Moniwid starosta podówczas wileński, który w r. 1403 otrzymał od Witolda Mirklikski, zatwierdzone sobie wielkim przywilejem tegoż księcia z d. 13 stycznia 1407 (zob. Semkowicz Wl., Przywileje Witolda dla Moniwida, Ateneum Wileńskie 1923 z. 2 str. 255—7). Zapewne z okazji tego przywileju uczynił Moniwid wkrótce potem powyższe nadanie na rzecz kościoła w Oszmianie, wystawiając dokument, który, jak wskazuje sygnatura jego, był pierwszy z pośród dochowanych dokumentów tegoż kościoła. Niewiadomo, od jakiego czasu istniał konwent franciszkański w Oszmianie. Wedle tradycji założył im tutaj klasztor dopiero Aleksander Jagiellończyk w r. 1505 (Baliński M., Starożytna Polska [Warszawa 1846] T. I str. 219 oraz ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wil. str. 256). Nie jest jednak wykluczonem, że ich fundacja jest znacznie wcześniejsza i pochodzi z czasów Jagielly i Witolda. W każdym razie wieś Mirklikski wyszła z ich posiadania w ciągu w. XVI, tak że w drugiej połowie stulecia zatarta się już pamięć o położeniu tej osady, skoro autor powyższej zapiski szuka jej na Białej Rusi, gdzie rzeczywiście Bortniki posiadał w owym czasie Mikołaj Moniwid Dorohostajski († 1597 por. Wolff J., Senatorowie i dygnitarze W. X. L. str. 46).

47.

Sjena, 16 stycznia 1408.

Papież Grzegorz XII ustanawia biskupem wileńskim Mikołaja (z Gorkowa dekretów doktora, kustosza kolegiaty sandomierskiej, kanonika i ofcjada krakowskiego).

Or. bulli tej prekonizacyjnej nie dochował się. Wiadomość o niej mieści się w dyspenzie, udzielonej mu w tym dniu przez papieża Grzegorza XII na zatrzymanie dalsze kustodji sandomierskiej (ob. Nr 48). Niema jej również i w Regestach Later. z tego czasu.

Uw. Z wymienionemi wyżej godnościami występuje jako biskup-elekt w charakterze świadka przy boku ks. Witolda w Wilnie dnia 11 czerwca 1407 (ob. Nr 45). Data prekonizacji przypada na dzień 16 stycznia albo na krótko przedtem.

46. ^a—^a tak w tekście46. ¹ Mirklikski koło Oszmiany nad rzeką Ponarką. ² Mikołaj Moniwid Dorohostajski, zob. tutaj w Uw.

48.

Sjena, 16 stycznia 1408.

! Papiież Grzegorz XII pozwala Mikołajowi (z Gorzkowa) elektowi wileńskiemu już prekonizowanemu przez siebie na tę stolicę, by na biskupstwie zatrzymał nadal do lat pięciu kustodję kościoła NMP. w Sandomierzu diecezji krakowskiej.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 131 k. 97.

Reg. Abraham Wł., Sprawozdanie (III) 1899—1913 (Arch. Kom. Hist. Ser. II T. I str. 6).

Gregorius etc.^a dilecto filio Nicolao electo Wilnensi salutem etc.^a Sincere devocionis affectus, quem ad nos et Romanam geris Ecclesiam, promeretur, ut in hiis, que sunt favoris et gratie, nos tibi promptos gaudeas invenisse. Cum itaque nuper ecclesie Wilnensi tunc vacanti de persona tua nobis et fratribus nostris ob tuorum exigentiam meritorum accepta de fratrum eorundem consilio auctoritate apostolica duxerimus providendum, preficientes te eidem ecclesie in episcopum et pastorem, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur¹: nos igitur tuis, qui ut asseris infra tempus recipiendi munus consecracionis a canonibus diffinitum adhuc fore dinosceris, et quod dicta ecclesia, que in medio scismaticorum et infidelium consistit et olim sufficienter dotata extitit, propter guerrarum disturbia in suis fructibus adeo diminuta existit, quod de ipsius ecclesie fructibus iuxta episcopalis dignitatis decentiam commode sustentari non potes, supplicationibus inclinati, tibi, ut custodiam ecclesie Sancte Marie Sandomiriensis Cracoviensis diocesis, que dignitas non tamen curata nec principalis in eadem ecclesia existit, et cuius fructus, redditus et proventus triginta quinque marcharum argenti puri secundum communem exstimacionem valorem annuum ut asseris non ascendunt, quam tempore promocionis tue ad eandem ecclesiam Wilnensem obtinebas, sicut adhuc obtines, una cum dicta ecclesia Wilnensi usque ad quinquennium a data presentium computandum, eciam postquam munus consecracionis huiusmodi receperis retinere libere et licite valeas, quibuscumque constitutionibus apostolicis ac statutis et consuetudinibus dicte ecclesie Sancte Marie, et aliis contrariis nequaquam obstantibus, auctoritate apostolica tenore presentium de speciali gratia indulgemus; proviso, quod custodia huiusmodi debitis interim obsequiis non fraudetur. Nulli ergo etc.^a nostre concessionis infringere etc.^a Si quis autem etc.^a Datum Senis, decimo septimo kalendas februarii anno secundo. (*Inna ręką na samym końcu:*) N. XXX Acherotius (*bardzo niewyraźnie*).

49.

Kalisz, synod prowincjonalny 27 stycznia 1409.

W akcie biskupów obecnych na synodzie prowincjonalnym, nadającym odpust 40 dni kościołowi parafjalnemu w Iwanowicach diec. gnieźnieńskiej, po

48. *—* Rozwiązanie formuły takie same jak wyżej w Nrze 37

48. ¹ Zob. Nr poprzedni.

biskupach Jakubie płockim i Wojciechu poznańskim jest wymieniony Nicolaus Vilmensis episcopus.

Wyd. Liber Canc. St. Ciołek, ed. Caro T. II (Wien 1874) str. 242 pod nrem D; obacz także str. 243 pod nrem E.

50.

(Podejrzany).

Nowe Troki, 24 maja 1409.

Aleksander-Witold wielki książę litewski uposaża założony przez siebie w Nowych Trokach kościół p. w. Nawiedzenia NMP. i Ś. Jana Ewangelisty i jego trzech duchownych t. j. proboszcza i dwóch kanoników-prebendarzy, nadając wsie i dystrykt Bezdzież z tem, że połowę przeznaczają dla proboszcza z obowiązkiem utrzymywania szkoły, drugą zaś dla kanoników.

Or. brak. Tekst jego dochował się jedynie w transumpcie króla Zygmunta I z 5 marca r. 1522, zatwierdzonym przez tegoż króla dokumentem z 8 sierpnia r. 1530, który nas doszedł w zatwierdzeniu i transumpcie Zygmunta III na sejmie warszawskim 26 marca r. 1618. Wedle pierwszego transumtu proboszcz trocki Stanisław Szczekowski przedłożył królowi Zygmuntovi oryginał Witolda z prośbą o odnowienie go propter vetustatem eius atque sigilli destructionem. Niedługo zaś potem, według narracji drugiego transumtu króla Zygmunta z r. 1530, dokument ten się spalił w czasie pożaru miasta i katedry wileńskiej nuper eo tempore, quo magna pars civitatis nostrae Vilmensis cum ecclesia cathedrali conflavit, exusta illi essent privilegia ecclesiae suae Trocensis per nos antea confirmata et in unas litteras redacta, quarum exemplum seu copiam przedłożył królowi Andrzej de Valentinis proboszcz trocki, fizyk królowej Bony. Ale i ten drugi transumpt spalił się w wielkim pożarze miasta Wilna w r. 1610, dlatego Zygmunt III wydał jego odnowienie.

Kop. 1. Lib. VI k. 33'—34' N° 2[4] (bez końca ostatniego zatwierdzenia). — 2. Czart. k. 7'—8. — 3. Lib. Magn. k. 3'—4.

Wyd. Downar-Zapolskij M., Akty litowsko-russkiego gosudarstwa, Wyp. I (Moskwa [1899] str. 5[6 nr 4, z Metryki Lit. ks. zap. T. XVII k. 13—14 (z transumtu Zygmunta I z r. 1522, potwierdzonego przywilejem tegoż w r. 1530); edycja bardzo licha i z poprzekręcaniami nazwami i imionami.

Reg. 1. Ks. Przyalgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 34. — 2. Wspomina ten przywilej Baliński M., Staroż. Polska T. III (1846) str. 304.

Uw. Dokument należy uznać za mocno podejrzany najpierw z powodu przedziwnych jego losów i tej okoliczności, że się miał znajdować w Archiwum Kapituły Wileńskiej a nie przy farze nowotrockiej. Utwierdza w tem podejrzeniu fakt, że go niema w pierwszym kopjarzu beneficjów kościołów parafjalnych diecezji wileńskiej, sporządzonym w r. 1522 (t. zw. Kopjarz Tyszkiewiczowski). Dołącza się do tego względ na redakcję dokumentu, powtórzoną z odpowiedniami zmianami w formie, znanej z tekstu oryginalnego dokumentu Zygmunta Kiejstutowicza dla kościoła parafjalnego w Gieranonach z d. II listopada r. 1411, oraz przechowanych tylko w kopjach przywilejów Władysława Fagielly dla kapituły wileńskiej na Ponary z 15 maja r. 1390 i Strzeszyn z 25 maja r. 1391 (ob. wyżej Nr 17 i 20). W szczególności określenie i rozdział uposażenia między duchownych kościoła nowotrockiego, mający na celu zapobiec przyszłym sporom między nimi, jest na owe czasy niezwyčajny. Zresztą tytuł kościoła i świadkowie nie są podejrzani; występują oni wszyscy przy boku Witolda, zwłaszcza w przywileju jego dla Wojciecha Moniwida, wystawionym w Trokach

dnia poprzedniego 23 maja r. 1409 (por. Semkowicz Wł., Przywileje Witolda dla Moniwida, Ateneum Wileńskie 1923 zesz. 2 str. 259). Powyższe uwagi nie wyłączają bynajmniej rzeczywistego założenia i uposażenia w owym czasie fary nowotrockiej przez Witolda.

In nomine Domini amen. Alexander alias Witowdus^a Dei gratia magnus dux Litvaniae^b etc. Ad perpetuam rei memoriam. Significamus quibus expedit universis quam praesentibus tam futuris, praesentium notitiam habituris: Quod sincere devotionis zelo accensi, diem extremi iudicii cupientes operibus misericordiae praevenire et indubitatae salutis perpetuae nobis compendia procurare, in immarcescibiles namque caelestes thesauros fiducialiter reponimus, quaecunque in augmentum cultus divini ac sacrarum aedium liberaliter erogamus. Quare ecclesiam in Nowe Troki^c in honorem Visitationis Beatae Mariae Virginis et in honorem S. Joannis apostoli et ewangelistae duximus erigendam, in eaque tres ministros videlicet praepositum et duos canonicos sive praebendarios^d stuentes et praeficientes, quorum officio fides roborabitur christiana, eorumque actibus mentes hominum suscitentur necnon salutaribus proficiant incrementis. Cui quidem ecclesiae villas seu possessiones necnon districtum dictum Bezdzieza¹, quae fideles nostri Meskutis et Wazgierd possidebant et obtinebant, dictas villas cum dicto districtu Bezdzieza cum omnibus fructibus, redditibus, censibus, tributis, utilitatibus, agris, pratis, campis, sylvis, nemoribus, gais, rubetis, quercetis, virgultis, piscinis, piscaturis, stagnis, lacubus, fluviis, borris, mellificiis, pascuis, venationibus, aucupationibus, molendinis, obstaculis, aquis et earum decursibus, pertinentiis et appendiciis universis, quae ibi nunc sunt et in posterum fieri possunt, prout dicti Meskutis et Wazgierd ipsas villas et districtum possidebant et obtinebant, damus et attribuimus cum omni iure, dominio et proprietate ac dotatione perpetua ac irrevocabili assignamus per ipsam ecclesiam in Nowe Troki et eius ministros tenendum, habendum, utifruendum, commutandum, et pro utilitate eiusdem ecclesiae convertendum ac perpetuis futuris temporibus possidendum. Ita tamen, quod supradictorum bonorum et possessionum praepositus eiusdem ecclesiae, tanquam principalis mediam partem pro usu proprio obtinebit, qui etiam clericum sive magistrum scholae propriis stipendiis tenere et procurare sit astrictus; reliquam medietatem iam dictorum bonorum et possessionum praedicti canonici sive praebendarii pro ipsorum utilitate habebunt et possidebunt. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Actum et datum in Nowe Troki^e, feria sexta ante festum Pentecostes anno Domini millesimo quadringentesimo nono. Praesentibus his testibus: reverendo in Christo domino Nicolao episcopo Vilnensi^f, necnon strenuis viris dominis Alberto Moniuth^g capitaneo Vilnensi et Stanislao Czupurna marschalco terrae Litvaniae^h, Romboltone^h Volimontonis, Conrado Franczkzemberk, necnon aliis fidedignis.

51.

Wilno na zamku, 16 lutego 1410.

Aleksander-Witold uposaża probostwo kościoła katedralnego, istniejące od czasów jego założenia, dając mu wieś Drogimiszki w powiecie tejże nazwy z łąką na Żyźmie i ludźmi na przysiółkach.

50. ^a Vitowdus Lib. VI i Lib. Magn. ^b Litvaniae Lib. VI i Lib. Magn. ^c Nowe Troki Lib. VI ^d 40
^d praebendarii w tekście ^e Xsto w tekście i Czart. ^f Wilnensi Lib. VI ^g Momuth Lib. VI i Czart.
^h Coboltone Czart. i Lib. Magn.; Coboltone Lib. VI i ed. Downar-Zapolskij

50. ¹ Bezdzież nad Jasiołdą w pow. pińskim, wśród wielkich błot.

10 *Or. Archiwum Kapituły Katedr. Wileń. Pergamin dość cienki 47,6 × 26 + 10, nieco zbrudzony, rdzą splamiony, w kilkunastu miejscach od robactwa głównie na zagięciach przeżarty. — Pieczęci brak, została ona widocznie wydarta, czego śladem długie i głębokie rozdarcie zakładki i pergaminu pod nią w okolicy okrągłych dziurek; istniała ona*
 5 *jeszcze w r. 1630 (zob. niżej Kop. 2); obok tego zakładka na zagięciu wygryziona przez myszy. — Inwokacja piśmem wydłużonem z inicjałem na wysokość całego tekstu. Wzdłuż niego zapisek współczesny: Anno MDCXLII die V mensis augusti ad acta cancellariae maioris MDL. a venerabili capitulo Vilenensi oblatae (podpis własnoręczny zielonkawym atramentem:) Albertus Stanislaus Radziwiłł cancellarius MDL. mp. sst. — Na odwrociu*
 10 *zapiski: a) Privilegium super praeposituram (ręką bliskoczesną); b) Praepositurae Vilenensis 1410 F (w. XVII); c) Fundusz na wieś Droginiżki na probostwo wileńskie (ręka z r. 1641; ręka z w. XVIII dodaje:) y na przysiołki do tychże Droginiżek legitime cum omnibus attinenciis należący. Anni 1410 (uwydatnione później); d) Fundusz na probostwo wileńskie sub anno 1410 (ręka w. XVIII); e) 1410. Dotatio praepositurae cathedralis Vilenensis >< Acticatum in acta cancelariae maioris in MDL. ae. A^o 1642 die 5 augusti (z połowy w. XVIII ręką ks. J. Grudzińskiego obszerny regest łaciński wraz z aktykacją). Ten sam zapisek piśmem bardzo podobnem choć innej ręki znajduje się powtórzony w rejestrze dokumentów pergaminowych z drugiej połowy w. XVIII na str. 5 pod*
 20 *pozycją 8 z dodaniem przed Acticatum tych słów: quod est in pargameno latine scriptum. Już wówczas zdaje się nie było pieczęci, której brak zapisuje katalog archiwum tejże kapituły z r. 1830 na str. 17 w dziale Przywilejów (nr 3°) pod pozycją 1. — Sygnatury: XI (przy zap. pod a); piąty (nb. fundusz, tą samą ręką z w. XVIII co powyższy zapisek pod c); różne sygnatury: N° 43, N° 33, N. 9, 8 (przy zap. pod e), 17 (czerwonym atr. może ręką Połochowskiego); pod zapiskiem z r. 1641 znak †, który podaje i przerysowuje*
 25 *»Spisanie przywilejów« tejże kapituły z r. 1641 (k. 1 poz. 3).*

Kop. 1. Lib. I k. V—VI z nagł.: Privilegium super praeposituram i dopiskiem z w. XVI Lectum. Skróć misericordie na marg. ręką ks. Kurczewskiego; przy imieniu biskupa wil. Mikołaja ręką ks. M. Herburta Doctor. — 2. Transumpt oryg. króla Zygmunta III w Warszawie 8 czerwca r. 1630 na przedstawienie Jana Karola Białozora, ówczesnego proboszcza katedry wileńskiej, protonotariusza apostolskiego i sekretarza królewskiego, który mu przedłożył litteras pergamenas tegoż przywileju, opatrzonego wiszącą pieczęcią (sigillo pensili ... communitas). Odpis sporządzony zgodnie z oryginałem, prócz paru odmianek, które się w przypisach zaznacza. Transumpt ten dochował się w doskonałym stanie na białym pergaminie, z ozdobnym inicjałem złotym, wyobrażającym Pogoń wplecioną w literę S, pod którą tarcza z herbem Wieniawa (z kapeluszem kardynalskim) z lite-
 30 *I. C. B.*
 35 *rami P. V. — 3. Lib. III str. 10 nr 8; przy końcu strony pod dokumentem zapisek S. R.*

współczesny: vide f. 79 (gdzie znajduje się przywilej króla Aleksandra, wydany w Wilnie 13 kwietnia r. 1493 dla kantora kat. wileń.). — 4. Tamże str. 102—103 nr 47 w wyżej wspomnianym transumpcie Zygmunta III z 8 czerwca r. 1630 (zob. Kop. 2).

40 *Reg. 1. Baliński M., Hist. miasta Wilna T. I str. 171 przyp. (70), regest z przytoczeniem ustępu o nadaniu Drogiminiżek i z zaznaczeniem, że »autentyk tego przywileju, zachowany w archiwum kapituły, pisany jest na arkuszowej karcie pergaminowej, gockimi literami po łacinie i do dziś dnia bardzo czytelny — pieczęci były dwie: sigillum nostrum maius et authenticum cum alio sibi minori a tergo appresso — lecz*
 45 *obie stracone« (co jest mylnem, gdyż druga pieczęć jest kontrasigillum). — 2. Danilowicz I., Skarbiec dipl. T. I str. 368 nr 915 (wyłącznie na podstawie Balińskiego, którego dosłownie powtarza). — 3. Wizyta z r. 1828. Opisanije ruk. otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I str. 18 fasc. 1.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Allexander alias Wythow-
 dus Dei gracia magnus dux Lythanie^a et Russie etc. | significamus quibus expedit uni-
 versis tam presentibus quam futuris, presencium noticiam habituris: Quod sincere devo-
 cionis zelo accensi, diem extremi iudicii cupientes operibus misericordie prevenire et
 indubitate salutis perpetue nobis compendia procurare, inmarcescibiles namque celestes
 thezauros fiducialiter reponimus, | quecumque sacrarum edium et augmento cultus divini
 liberaliter erogamus, quare volentes ecclesie kathedralis Wylnensis profectum^b, augmen-
 tum et condicionem facere meliores, in qua licet tempore fundacionis et ereccionis pre-
 positura expressa sit, nondum tamen aliquibus censibus et obvencionibus dotata exti-
 terat, nos igitur eandem preposituram eiusdem ecclesie Wylnensis et prepositum qui
 pro tempore fuerit et eius omnes successores volentes habere reffectos, dotatos et con-
 solatos, sibi villam in districtu Drogymynensi^c ¹ ecciam ab eodem districtu Drogymi-
 nischky^d nominatam cum prato in fluvio Zyszma^e necnon et aliis hominibus, videlicet
 przysolky^f wlgariter dictis ad eandem legitime pertinentibus, prout Andreas filius
 olim Mostonis^g possidebat et obtinebat dictam villam, cum omnibus fructibus, redditi-
 bus, censibus, tributis, utilitatibus, agris, pratis, campis, silvis, nemoribus, gaygis^h, ru-
 betis, quercetis, virgultis, piscinis, piscaturis, stagnis, lacubus, fluviis, borris, mellificiis,
 pascuis, venacionibus, aucupacionibus, molendinis, obstaculis, aquis et earum decursibus,
 pertinenciis et appendenciis universis, que ibi nunc sunt et in posterum fieri possunt,
 damus, atribuimus et donamus donacione perpetua irrevocabili et in ewum, per ipsum
 prepositum qui pro tempore fuerit et per suos successores habendum, tenendum, uti-
 fruendum et pro aliis bonis in profectum ipsius ecclesie Wylnensis et prepositure com-
 mutandum et convertendum, necnon iuxta omnem proprietatem et libertatem, quibus
 ipsa ecclesia Wylnensis omnes suas hereditates, possessiones et villas tam episcopales
 quam capitulares tenet, habet et possidet, pacifice et perpetuis temporibus possidendum,
 pro nobis vel nostris successoribus nil proprietatis vel domini in eadem villa Drogymy-
 nyschky^d penitus reservantes, prout ipsa ab omnibus suis predecessoribus, possessoribus
 et tentoribus ab antiquo in se limitata et ab aliis distincta tenta fuit et possessa. Ha-
 rum quibus sigillum nostrum maius et autenticum cum alio sibi minori a tergo appresso
 in maius robur et evidenciam est appensum testimonio litterarum. Presentibus et de
 certa eorum sciencia reverendo in Christo patre domino Nicolao episcopo Wylnensi
 doctore iuris canonici et arcium magistro, necnon validis et strennuis militibus fideli-
 bus nostris dilectis Alberto alias Moniwydⁱ capitaneo Wylnensi, Stanislao alias Czu-
 purna^j nostre curie marschalko, Johanné alias Nemer, Widimyn^k, Olechnone filio olim
 Montigerdi nostro subpincerna, et aliis quam pluribus tam spiritualibus quam secularibus
 personis, testibus fidedignis. Per manus Nicolai Czebulka aule nostre notarii sincere

51. ^a tak w Or. ^b perfectum Trans. ^c Drogimynensi Lib. III ^d Drogymynischky Trans.;
 Drogimyniszki Lib. III ^e Zyszma Trans. ^f przysiolki Trans.; przysolki Lib. III ^g Mosthkonis Trans.
 i Lib. III ^h tak w Or. ⁱ Moniwyd Lib. III ^j Stanislao, Czupurna, alias Trans. ^k Widimin
 Lib. III

40

51. ¹ Drogimyniszki nad rzeką Żyżmą (lidzką?), może Drohizski (Dorohiszki) w deka-
 nacie oszmiańskim (ob. Schematyzm diec. wil. z r. 1744), a może dzisiejsze Biskupice nad Żyżmą.
 W Wzycie z r. 1828 (Opisanije i t. d. Wyp. I str. 18) czyta się wzmiankę: »wieś Drogimyniszki
 nad rzeką Żyżmą alias Kolodziejczki«. Kolodzierzyski, dobra skarbowe w pow. oszmiańskim,
 gm. Siedliszcz nad stawem od Dziewieniszek wiorst 13 (Słownik Geogr. T. IV str. 281
 i T. XV cz. 2 str. 107). Na mapie Chrzanowskiego nad dopływem Żyżmy Kolodziscki na zach.
 od Gieranon.

45

dilecti. Anno Incarnacionis Domini nostri Ihesu¹ Christi millesimo quadringentesimo decimo actum et datum die dominico Reminiscere, in castro nostro Wylnensi.

52.

Bolonia, 5 lipca 1410.

5 Papież Jan XXIII zatwierdza i transumuje na prośbę wikarjusza i braci zakonu minorytów na Litwie przywileje temuż zakonowi wydane przez swoich poprzedników: 1) Klemensa IV z 29 czerwca i 2) z 21 lipca r. 1265 oraz 3) Benedykta XI z 2 kwietnia r. 1304, a to z powodu, że oryginały poczęły się już nadpsuwać a zakonowi były one bardzo potrzebne.

10 Or. nieznaną.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Reg. Later. T. 144 k. 120 (nowa sygn. 121) i 124^e (nowa sygn. 125^e) w dziale De regularibus, anno primo. — 2. Transumpt notarialny Świętosława syna Myślubora z Myśliszowic, sporządzony w Krakowie d. 14 października r. 1410 (zob. Nr następny).

15 Wyd. Bullarium Franciscanum red. C. Eubel O. F. M. (Romae, typ. Vat. 1904) str. 432 nr 1209 (z Reg. Lat. T. 144 k. 120). Transumowane są tu bulle: 1) Klemensa IV z 29 czerwca r. 1265 wyd. C. Eubel w Bullarii Franciscani Epitome et Supplementum (Quaracchi 1908) str. 122 nr 1223; 2) tegoż papieża z 21 lipca r. 1265, tamże str. 284—8 nr XLIII; 3) Benedykta XI z 2 kwietnia r. 1304, wyd. tenże w Bullarium Franciscanum T. V (Romae, typ. Vat. 1898) str. 19 nr 33.

20 Uw. Transumowane są następujące bulle: 1) Klemensa IV wydana w Peruzju 29 czerwca r. 1265 »In quibusdam locis aliquando illas« dla całego zakonu braci mniejszych, mocą której papież zakazuje ut nullus de cetero ecclesias aut loca vestra ausu temerario presumat infringere aut in illis violenciam dampnabilem exercere pod grozą kłatwy, zastrzeżonej Stolicy apostolskiej lub ustanowionym przez nią konserwatorom tegoż zakonu. — 2) Tegoż papieża wielki immunitet »Virtute conspicuos^a sacri vestri ordinis profes(s)ores« wydany w Peruzju d. 21 lipca r. 1265 temuż zakonowi, nadający mu cały szereg szczegółowo określonych przywilejów; a) o objęciu urzędu przez przełożonych, lektorów i kaznodziejów od chwili dokonanego ich wyboru lub ustanowienia ich w inny sposób
25 w myśl reguły i konstytucji zakonnej; b) wolność przedstawiania biskupom braci zakonnych do święceń, bez prawa egzaminowania tychże przez biskupów; c) wolność odprawiania mszy i innych nabożeństw a także przyjmowania sakramentów na wszystkich miejscach w swoich kościołach i oratorjach; d) nawet i w czasie interdyktu generalnego, ale
30 natenczas przy drzwiach zamkniętych, bez dzwonięcia i śpiewania a z wyłączeniem obłożonych kłatwą, o ile sami bracia nie dali do niej powodu; nie dotyka taki interdykt również osób zostających w służbie, na posłudze lub jakiegokolwiek pracy dla zakonu; sami zaś bracia zakonnicy mogą w krajach kłatwą obłożonych swobodnie przebywać i zbierać jałmużnę, a przełożeni ich spełniać swój urząd nad bracią i odprawiać nabożeństwa; otrzymują również wolność przyjmowania do zakonu także obłożonych suspenzą, interdyktem lub kłatwą;
35 e) następnie w sposób bardzo szczegółowy określa ich egzempcję od wszelkich sądów duchownych, nie wyłączając trybunału legatów papieskich, jako też wolność od obciążania ich jakiegokolwiek sprawami i czynnościami duchownymi i kościelnymi, wyjąwszy wyraźną

51. ¹ Jesu Lib. I i II52. ^a carissimos w Kop. 2

wolę Stolicy apostolskiej albo i przyzwolenie swoich przełożonych; f) dalsze postanowienia dotyczą wewnętrznej dyscypliny, karnośći zakonnej, ubioru, ozdoby kościołów, przechodzenia do innych zakonów, wyjąwszy do reguły św. Augustyna oraz zakonów rycerskich bez osobnego zezwolenia, sprawy iuris sepulturae, zakazu zniewalania ich do udziału w synodach i zebraniach i t. p.; g) w końcu zatwierdza przywilej egzempcyjny papieża Innocentego IV z tem jednak, by w niczem nie naruszał on przywilejów i łask nadanych im przez Stolicę apostolską. — 3) Benedykta XI »Inter ceteros ordines quos celestis agricole« wydany w Rzymie d. 2 kwietnia r. 1304, nadający całemu zakonowi egzempcje od władzy i jurysdykcji wszelkich przełożonych i osób duchownych, zarówno dla wszystkich jego członków, jak i dla kościołów, kaplic, domów i miejsc jego.

Johannes episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis vicario et Fratribus ordinis Minorum in partibus Lithwanie^a constitutis, presentibus et futuris, secundum morem dictorum fratrum salutem et apostolicam benedictionem. Sacra vestra religio, que sub onere voluntarie paupertatis iugiter^b colitur, ut puritate fulgeatis observancie regularis et voluntatis libitum coarctantes^c dignam et sedulam exhibeatis Domino servitum. Hinc est, quod nos pium et condignum reputamus^d, ut vos illa prosequamur gracia, quam vestris necessitatibus fore conspicimus oportunam. Sane pro parte vestra fuit nobis^e humiliter supplicatum, ut quedam privilegia dudum concessa generali et provincialibus ministris ac universis fratribus ordinis vestri per literas felicitis recordacionis Clementis^f quarti et Benedicti undecimi summorum pontificum predecessorum nostrorum^g, quas in cancellaria nostra diligenter inspici, quarumque tenores de verbo ad verbum presentibus inseri fecimus, cum incipiant vetustate consumi et quibus ut asseritis vos in provincia vestra non mediocriter indigetis, innovare de benignitate apostolica dignaremur. Quarum quidem literarum tenores sequuntur per ordinem in hec verba:

Następują bulle papieży Klemensa IV z 29 czerwca i 21 lipca r. 1265 oraz Benedykta XI z 2 kwietnia r. 1403, których treść ob. wyżej w Uw.

Nos igitur huiusmodi supplicacionibus inclinati, eadem privilegia auctoritate apostolica innovamus et presentis scripti patrocinio communimus. Per hoc autem nullum ius de novo^h acquiri volumus, sed antiquum, si quod generalis et^h provinciales ministri ac fratres predictiⁱ vosque per ipsos habetis^l, tantummodo conservari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre innovacionis, comunicacionis et voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum. Datum Bononie, tercio nonas julii, pontificatus nostri^l anno primo.

(W Kop. 1 inną ręką współczesną:) Stplis. L. Residuum pro Deo, de Prato.

53.

Kraków, w klasztorze św. Franciszka, 14 października 1410.

Świętosław syn Mislibora z Mysłeszowic, duchowny diecezji krakowskiej i notariusz publiczny mocą cesarską, na prośby Jakuba gwardjana konwentu franciszkańskiego w Krakowie transumuje przedłożoną przez niego oryginalną bulle papieża Jana XXIII z 5 lipca r. 1410.

52. ^a Litwanie Kop. 1 ^b w Kop. 2 wyraz satarty, jakby integre ^c domitantes Kop. 2 ^d reputantes Kop. 1 i 2 ^e nobis fuit w Wyd. ^f Kop. 1 i 2 błędnie wszystko w 4 przypadku ^g denuo Kop. 2 ^h vel Kop. 2 ⁱ w Kop. 2 ten wyraz niewyrażony ^l brak tych dwóch wyrazów w Kop. 2

M. ^A Or. w Archiwum Kap. Wileńskiej, do którego dostał się w poł. w. XIX z Arch. klaszt. franciszkanów wileńskich. Pergamin gruby, na wewnętrznej tylko stronie wyprawiony, 69·2 X 70·2, na prawem zagięciu w środku olbrzymia dziura z mniejszą powyżej wygryziona przez myszy, zbrudzony, splamiony i zwłaszcza na zagięciach zatarty; na całym prawie odwrociu ciemne plamy z rozlanej brunatnej cieczy. — Inicjał na całą wysokość tekstu; pierwszych ośm wierszy ponumerowanych w I poł. w. XIX, w czasie, z którego pochodzi kartka przymocowana szpilką do dokumentu z napisem Fasc. 1, 17. Pod tekstem z lewej strony znak notarialny w kształcie kielicha z literą S pod nodusem na stopie, stojący na dwóch stopniach, u góry ozdobiony ornamentem liściowym z krzyżem. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek ręką notariusza: Transumptum litterarum Apostolicarum factarum ordini et (w tem miejscu dziura) et debet dari fratri Jacobo gwardiano monasterii Sti Francisci [in C]racovia 36; 2) powyżej ręką w. XVI: Transumptum litterarum apostolicarum (reszty brak); 3) poniżej dwiema rękami z w. XVII: 1410, 14 octobris. Transumptum litterarum apostolicarum diversarum gratiarum spiritualium, prout intro contentarum, anno millesimo quadringentesimo decimo, decima quarta mensis octobris, dilectis filiis vicario et fratribus ordinis Minorum in partibus Lithuaniae constitutis, praesentibus et futuris, secundum morem dictorum fratrum autoritate apostolica concessarum. Quas litteras apostolicas venerabilis pater Jacobus gwardianus conventus et monasterii sancti Francisci ordinis Fratrum Minorum in Cracovia per notarium publicum exhibuit et praesentavit.

Uw. Transumowana tym aktem bullę Jana XXIII z 5 lipca 1410 ob. w Nrze poprzednim.

In nomine Domini amen. Sub anno nativitatis eiusdem millesimo quadringentesimo decimo, indiccione tercia, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini domini Johannis divina providencia pape vicesimi tercii, anno ipsius primo, die decima quarta mensis octobris, horis terciarum vel quasi, in stuba que dicitur | gwardiani in monasterio S. Francisci ordinis Fratrum Minorum in Cracouia, in mei notarii publici testiumque infrascriptorum presencia constitutus personaliter venerabilis frater Jacobus gwardianus conventus et monasterii predicti exhibuit, presentavit et publice ostendit literas apostolicas sanctissimi patris domini et domini | Johannis pape predicti, eius vera bulla plumbea in filis sericeis depen(dente) more Romane curie bullatas, sanas, salvas et integras, non abollitas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas omnique falso et suspicione carentes. Quarum litterarum tenor sequitur in hec verba: Johannes episcopus, servus | ...

Następuje bulla papieża Jana XXIII z d. 5 lipca 1410 (czyt. wyżej w Nrze poprzednim).

Quibus quidem literis sic ut premissum est presentatis, exhibitis et ostensis, prefatus frater Jacobus gwardianus conventus et monasterii sancti Francisci predicti, me notarium publicum solempniter et cum instancia debita de facto coram testibus infrascriptis habuit requisitum, ut ipsas literas apostolicas originales prescriptas transscribere et in publicam formam redigere mei tabellionatus ex officio deberem, ut ex hoc ipsi transumto in omnibus et per omnia exhibeatur plena fides, tam in iudiciis quibuscunque quam extra, sicut originalibus literis prescriptis ipsumque transumptum fidem faciat in quibusvis agendis. Super quibus omnibus et singulis premissis ipse frater Jacobus gwardianus prenomiatus sibi peccit fieri a me notario hoc presens transumpti publicum instrumentum. Acta sunt hec anno, indiccione, pontificatu, mense, die, hora et loco quibus supra. Presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris Johanne Kruczbore bacala-

rio sacre theologie, Nicolao de Proszouice magistro arcium liberalium, Jacobo altaris sancti Thome in ecclesia Omnium Sanctorum in Crac(ouia) presbiteris Cracouiensis et Wratislouiensis diocesum et aliis quam pluribus fidedignis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

(Znak notarialny). Et ego Swanthoslaus Misliborii de Mieszouice clericus diocesis Cracouiensis, publicus auctoritate imperiali notarius, dictarum literarum apostolicarum originalium presentacioni et exhibicioni aliisque omnibus et singulis una cum nominatis testibus presens interfui, eaque omnia et singula, dum sic ut agerentur et fierent sic fieri vidi et audivi, et ad requisicionem et petitionem dicti fratris Jacobi facta prius diligenti auscultacione cum originalibus, nichil addendo, nichil deponendo nec mutando preter forte literam vel silabam, que sensum non mutant nec variant intele(c)tum, manu propria conscripsi et in hanc publicam formam redegim, signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum rogatus et requisitus.

54.

(Podejrzaný).

Soleczniki, 6 grudnia 1410.

Stanisław Czupurna marszałek najwyższy w. ks. Aleksandra-Witolda funduje i uposaża kaplicę pod wezwaniem PMarji w kościele franciszkanów wileńskich, określając szczegółowo należne im daniny i robocizny, jakie ciężą na ludziach jego w posiadłości Kwacze i nakładając obowiązek odprawiania dwóch mszy w tygodniu (w sobotę »de Beata« a w środę za zmarłych), oraz anniwersarza we wszystkie suchedni.

Or. brak.

Kop. Ekstrakt oryginalny z ksiąg grodzkich wileńskich z 15 października r. 1576, dochowany na luźnym arkuszu folio (na zagięciach potarganym) wraz z odpisem jego w dwóch egzemplarzach na arkuszach folio z drugiej poł. w. XVIII i z pocz. w. XIX, obejmujących początkowe i końcowe formuły ruskiego ekstraktu alfabetem łacińskim, oraz tekst przywileju łaciński, nadto na luźnej karcie folio »kopja aryngi ekstraktu« (formuły jak wyżej). Do oblaty w tychże aktach wniósł przywilej ten za »ponamiestnikostwa« w Wilnie Bohdana Werbowskiego ks. Stanisław Białucki, przedstawiając »list funduszu na parkaminie po łacinie pisany« (w protokole wstępnym), przy którym (według słów protokołu końcowego) wisiała pieczęć. Sam ekstrakt, wydany w nieobecności pisarza grodzkiego Koryzny przez Jana Aleksandrowicza, posiada ślad pieczęci.

Uw. Wcześniejszych wzmianek o tym wielce podejrzanym a w każdym razie interpolowanym przywileju brak. Nie wspomina o nim również wielki przywilej króla Aleksandra z 5 grudnia r. 1522, zatwierdzający najdawniejsze nadania dla franciszkanów wileńskich. Nadanie, mieszczące się w przywileju Stanisława Czupurny, tradycja franciszkanów wileńskich wiąże z początkami i zasługami swego zakonu w Wilnie, w szczególności z powyższą dla nich bullą papieską Jana XXIII z 5 lipca r. 1410 (ob. Nr 52). Zapisana jest ona w wywodzie ich prawnym z r. 1772, znajdującym się w Archiwum Kap. Kat. Wileń. wśród papierów franciszkańskich p. t.: »Na Kiiany służące obżałowania« w wstępnym tegoż ustępie »Kiiany iak się Franciszkanom dostali« (!) na str. 4: »Na ten czas — w r. 1386 — jeszcze Franciszkani żadnych nie mieli dobr własnych, ale żyli z annuat y przez

fundatorów y innych dobrodzieiow hoinie naznaczonych. Nawet dom Jagielonski nie zapomniał: z szcudroblowości swoiey wiele łask nadał, iuż zapisuiąc trzy place obszerne przy klasztorze na trzy szynki libertowane, iusz to ieziorami opatrując. Nie były iakie dobra xiążące czy krolewskie, gdyby annuato iako Franciszkanow nie opatrywali, ale y to wszystko po trzecim wprowadzeniu (*pierwsze w r. 1332, drugie 1342, trzecie 1386*) w lat 17 ukrociło, kiedy przez nieiakiegoś wodza kiiowskiego za xiążęcia Algimontowicza rządow y za trzecim razem wprowadzonych Franciszkanow do Wilna pomęczono znajdujących sie w liczbie siedmiu R. P. 1403. Lecz gdy tak częste męczęństwa donoszono do stolicy apostolskiej, iż w naszey tylko Litwie trzema razami na 61 zamęczono osob franciszkańskich, a w tychże czasiech w Bochemii, w Węgrzech, w Czechach y na samey Rusi nawracaiąc z pogan na chrześcian tylo albo więcey męczęstwem okrutnym gineło, zaczym Kościół maiąc o wszystkim wiadomość, zawdzięczaiąc im takie krwawe pracy, dispęsował od ścisłego ubostwa zachowania, dozwalaiąc, iż ktobykolwiek czy z fundatorów czy dobrodzieiow a fundowalby na iakich dobrach, nakazano, aby bez żadnego skrupułu Franciszkanie przymowali, aby z kwesto miedzy pogany nie naprzykrzali, ale ich do iedney wiary świętey nawracali. Ta dyspensa wydana z Rzymu R. P. 1409 (!). Po kturey promulgacij naypierwiei z pozostałych sukcesorow fundatora wysz pomienionego Gasztolda (*Piotr Gasztold wojewoda wileński przyjął habit i apostołował, umęczony z wszystkimi franciszkanami w Wilnie r. 1341 przez Tatarów namowionych od pogan litewskich*), I. W. Imc Pan Czupryna, marszałek naywyszszy Alexandra Witolda wielkiego xiążęcia litewskiego zapisał Kwiece leżące w Połocku, aby do nich te ludzie należeli y swoim czynszem Franciszkanow w Wilnie sustentowali. Ten zapis stanął R. P. 1410. Tandem w tymże roku drugi de linea pierwszego fundatora (*Piotra Gasztolda*) imieniem Hannul (*ob. wyżej Nr 22*).

In nomine Domini amen. Ea quae aguntur in tempore ne simul lapsu temporis labantur, anniculo cursu et testimonio litterarum solent roborari. Ob hoc nos Stanislaus^a dictus Czupvna^b marsalchus^c supremus serenissimi Allexandri alias Vitoldi magni ducis Lithuaniae caeterarumque terrarum, significamus tam praesentibus quam futuris quibus expedit universis, quod de consilio nostro maturo nostrorumque propinquorum, necnon animo et mente sana, deliberata ereximus, fundavimus et fundamus capellam in Vilno ad Beatam Virginem in monasterio Fratrum Minorum ordinis Sancti Francisci. Ad quam capellam pro salute nostra nostrorumque successorum bona memoria duximus pie propter Deum largiendo et assignando unam pullam magnam mellis dictam stawne cum duobus cicliis argenti iuxta decursum terrae consuetudinis praedictam elemosinam assignantes et donantes, necnon appropriantes pro anniversario nostro nostrorumque successorum, necnon pro habitu et vestitu dicatorum fratrum supradictae capellae ministrantium. Quam elemosinam iam expressam debent et tenebuntur solvere nostri homines morantes in Qwecz¹ sive circa fluvium dictum Qweczca et penes viam versus Poloczko tendentem, ante vel post Nativitatem Christi in hyeme^d et adducere per se praefatam elemosinam in Vilnam ad conventum Beatae Virginis perpetuis temporibus duraturis. Et si praedicti homines saepedictam elemosinam dare vel persolvere per impedimenta non poterint, extunc haeredes et successores strenui militis domini Czupvnae^e defendere semper tenentur et adimplere. Praedicti vero fratres pro salute nostra nostrorumque successorum obligati sint propter Deum ac anniversarium sabbato unam missam voce cantare de Beata^f Virgine et aliam missam defunctorum pro anniversario nostro feria

54. ^a Stanislaus nos *Ekstrakt* ^b Czuprina *tamde* ^c marsalchus *tamde* ^d hyemem *tamde*
^e Czuprine *tamde* ^f Beatha *tamde*

54. ¹ Najprawdopodobniej Kwacze, osada położona przy drodze z Wilna do Połocka, między Danilowiczami a Głębokiem, w pobliżu rzeki zwanej dziś Mordwą, dopływu Disny.

quarta; si non poterint, alia die persolvant luminibus accensis in eadem capella et quatuor vigiliis Quatuortemporibus in anno in eodem loco persolvantur. In cuius rei testimonium et evidentiam sigillum nostrum sigillo sub serico duplici colore nigro et albo subappenso. Datum et actum in Solcznik in curia nostra, sexta die mensis decembris, quando amicos nostros terrigenas ad honorem et ad solennitatem convocavimus eiusdem ecclesiae in Solcznik sancti Nicolai, sub anno Domini millesimo quatuorcentesimo decimo. Praesentibus nobiles viris Montivim^a Eyrdowicz, Montholth^h Jolvm-gowdowicz, Jaginth cum germano Romeikowicz, Sowigailo Vginth, Daud Kwaczozowicz, civibus et consulibus Vlnensibus Andrea Matheiwicz, Lawrin A(n)dreiwicz, Hanczvss, Luhina Mycznowicz, (et) aliis quam plurimis fidedignis.

55.

Troki, 20 kwietnia 1411.

Aleksander-Witold wielki książę litewski na prośbę biskupa Mikołaja i kapituły katedralnej wileńskiej, w zamian za wieś Wiechotnicę w pow. wołkowyskim, daje temuż biskupowi i kościołowi katedralnemu wsie swoje Milejkowo i Moranonnykouwycze w pow. krewskim, oraz dziedzinę Bluzę nad rzeką Świśloczą, na tych samych prawach, które posiadali niegdyś synowie Andrzeja ks. Druckiego, ze wszystkimi dochodami i przynależnościami, wyjąwszy jedynie prawa i części dziedziczne, należące do Rumbolda i innych ziemian.

Or. brak. Miał się znajdować jeszcze w pierwszej połowie w. XIX w Archiwum Kapituły Wileńskiej (zob. niżej Reg. 1).

Kop. 1. Lib. I z k. LXII—LXIII z nagł. Privilegium super Myleykouo et Moranonnykowycze; obok numeracja ówczesna 4 popr. później na 5. — 2. Lib. II str. 317—320 nr 102 z nagł. Commutatio ab Alexandro Vitoldo facta pro bonis Wechetnica villarum Milejkowo et Moranonnikowice, Blusza ecclesiae cathedrali Vlnensi incorporatarum; obok nr 4 popr. na VI i ręką ks. W. Mocarskiego Lectum correctum. — 3. Lib. Magn. k. VI—VI z nagłówkiem takim samym jak w Lib. II. — 4. Czart. k. IX'—X' z tym samym nagłówkiem (tylko: Wechatnica).

Reg. 1. Baliński M., Historia miasta Wilna T. I str. 171—172 w przypisie 70, z zaznaczeniem, że ten przywilej wraz z innymi »dotąd zachowany« znajduje się w Archiwum Kapituły Wileńskiej. — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 3—4 nr 959 z błędnym zapiskiem: »Oryginał przechowuje się w kapitule wileńskiej«, z powołaniem się na Balińskiego l. c.

Uw. Zamianę tę Witoldową zatwierdził król Władysław Jagiello w Trokach d. 21 października r. 1430 (zob. niżej pod tą datą). Wydanie niniejsze opiera się na przekazie tekstów w Lib. I i II bezpośrednio od siebie niezawisłych. Witoldowe nadanie Wiechotnicy na rzecz kościoła wileńskiego zob. wyżej Nr 14; por. też Nr 1.

In nomine Domini amen. Nos Allexander alias Witowdus^a Dei gracia magnus dux Lythuanie^b, Russie dominus et^c heres etc., significamus tenore presencium perpetue memorie commendantes presentibus et futuris, quibus expedit universis: Quod cum re-

54. ^a można czytać i Montivino ^b i dopisane tą samą ręką

55. ^a Alexander alias Witoldus Lib. II; Vitoldus Czart. ^b Lituaniae Lib. II; Litvaniae Czart. ^c atque Lib. II i Czart.

verendus in Christo pater dominus Nicolaus episcopus honorabileque capitulum ecclesie cathedralis Vilmensis villam suam et ecclesie predictae Wechethnycza^d in districtu Volkowiska^e sitam et locatam propter situs incompetenciam nobis sponte ac voluntarie resignassent, nos autem statum, honorem, commodum et utilitatem^f ecclesiarum spiritualiumque personarum, presertim in ecclesia cathedrali Vilmensi dicta pro cultu divino adaugendo ad honorem et ad^g laudem Omnipotentis Dei eiusdemque Intemerate Virginis Matris Dei^h Marie ac beatorum Stanislai episcopi martirisqueⁱ, Ladislai^j regis et confessoris, memorate cathedralis ecclesie^k Vilmensis patronorum, prehonorare et ampliori favore prosequi cupientes, spe future remuneracionis maiora et^l utiliora et in situ competenciori bona et hereditates pro eadem villa Vechethnycza^m et alias ex nostre liberalitatis munificencia addere, incorporare et attribuere eidem domino episcopo et ecclesie Vilmensi cathedrali anhelantesⁿ, villas sive hereditates nostras Mileykowo^o² et Moranonnykouczyce^p³ nuncupatas in districtu Crewnensi^q sitas hereditatemque Blusza^r⁴ in flumine Svislocz^s et districtu^t Svislociensi^u eo modo et iure, quo ipsam filii Andreani^v ducis de Druczsko^w⁵ tenuerunt, cum triginta pudis mellis, eiusdem Andreani^v filiis et duabus pullis alias stawna lukna^x mellis Mileykoni in eadem Blusza olim dari consuetis, una cum decem marduribus castorum, venacionibus ac modo stacionis poludze appellato, domino Nicolao episcopo et successoribus suis legitimis ac ecclesie Vilmensi cathedrali nominatis dedimus, contulimus, donavimus et assignavimus rite ac rationabiliter modo^y predictae ecclesie cathedrali Vilmensi iamque dicto domino Nicolao episcopo et successoribus suis legitimis damus, conferimus, donamus, assignamus ac perpetue^z incorporamus per presentes villarum ac hereditatum predictarum totalem possessionem integram, actualem et realem tenendum, habendum et^{aa} pacifice possidendum, utifruendum condicione meliori attenda, vendendum et commutandum cum omnibus et singulis sepedictarum villarum et hereditatum iuribus, fructibus, utilitatibus, obventionibus^{bb} et pertinenciis universis, agris, pratis, agriculturis, silvis, borris, nemoribus, rubetis, quercetis, mellificiis, pascuis, piscaturis, piscinis, stagnis, rivis, obstaculis, aquis et aquarum decursibus, ferarum venacionibus et avium aucupacionibus, necnon familiis et hominibus earundem villarum, ceterisque omnibus et singulis^{cc} coniunctim et divisim³⁰ usibus in predictis villis undecumque provenientibus, quibuscumque nominibus et voca-

55. ^d Wechetnica Lib. II; Wechetnica Csart. ^e Wolkowiska Lib. II; Wolkowyska Csart. ^f utilitates Lib. II i Csart. ^g brak w Csart. ^h brak w Lib. II i Csart. ⁱ ac martiris Lib. II i Csart. ^j Wladislai popr. na Ladislai Lib. II ^k ecclesiae cathedralis Csart. ^l brak w Csart. ^m j. w. pod ^d ⁿ anhellantes Lib. II ^o można czytać i Maleykowo Lib. II ^p Moranonnykonice Lib. II i Csart. ^q Creunensi Lib. II; Crewnensi Csart. ^r Blusza Csart. ^s Swislocz Lib. II i Csart. ^t districtum Lib. I ^u Swislociensi Csart. ^v Andream Lib. I ^w tak Lib. II popr. z Druczsko i Csart.; Druciscko Lib. I ^x Lubka Csart. ^y numero Lib. I; primo Lib. II i Csart. ^z perpetuo Lib. II i Csart. ^{aa} ac Lib. II; brak w Csart. ^{bb} advencionibus Lib. I ^{cc} brak tych dwóch wyrazów w Lib. I

55. ¹ Objaśnienie zob. wyżej str. 7 przyp. 6. ² Milejkowo nad rzeką Krewlanką w pow. wówczas krewskim, dziś oszmiańskim, około mili na pld.-wsch. od Krewa (Słown. Geogr. T. VI str. 422). Wedle ks. Kurczewskiego, Kościół Zamk. T. II str. 143 Milejkowo w pow. oszmiańskim. ³ Miejscowość nieznaną. ⁴ Bluża, wieś wówczas nad rzeką Swisloczą i w dystrykcie swislockim, dziś w pld.-wsch. stronie pow. ihumeńskiego u źródeł rzeki Talki, pobocznej Świsłoczy (mińskiej), pół mili od miasta Świsłoczy (Słown. Geogr. T. I str. 254 Jelski). Wedle ks. Kurczewskiego, Kościół Zamk. T. II str. 144, Bluże nad Świsłoczą. ⁵ Andrzej Dymitrowicz ks. Drucki, pasierb kn. Dymitra Wasilewicza Druckiego, który poległ nad Worskłą (zob. Wolff J., Kniaziowie lit.-ruscy, str. 56).

bulis censeantur, sepefate ecclesie Vlnensi et ipsius episcopo vigore commutationis sed magis munificencie ascribimus liberalitate, nichil penitus pro nobis et nostris successoribus in predictis villis iuris, proprietatis et dominii sive iurisdicionis reservan(tes); iuribus tamen et porcionibus hereditariis ad fideles nostros Rvmboldum^{da 6} et alios terri- 5 genas in predicta hereditate Blussia pertinentibus, que ab ipsis absque^{ea} eorum voluntate alienari non debeant, semper salvis et exclusis. Harum quibus sigillum nostrum maius est appensum testimonio literarum. Actum et datum Troki, feria secunda proxima post dominicam »Quasimodo geniti« anno Domini millesimo quadringentesimo undecimo. Presentibus nobiles ac strenuis viris dominis Michaelae alias Minigallo^f de Dewenyszki^{ga}, Alberto alias Moniwid^{hh} voyeuodaⁱⁱ Vlnensi, Stanislao alias Czupurna mar- 10 schalko^{ll} aule nostre, Nicolao alias Kynsgal^{kk}, Rumpoldo^{ll} capitaneo Samagittiarum^{mmm}, Gregorio alias Gedigoldⁿⁿ, multisque aliis nostris nobiles fidedignis.

56.

Geranony, 11 listopada 1411.

Zygmunt książę litewski, brat rodzony Aleksandra-Witołda w. ks. litew- 15 skiego, uposaża kościół wybudowany w swojej wsi Geranonach a mający być erygowanym przez biskupa wileńskiego Mikołaju pod wezw. Zwiastowania P. M. i św. Piotra i Pawła apostołów, nadając temuż kościołowi i jego plebanom: 1) dziesięciny szczegółowo wymienione z ról, zboża, ogrodowizn i bydła prócz 2) pole między dwiema dolinami, Dawidową i Munatewą nad rzeką Poplą; 20 3) łąkę zwaną Nową Łąką przy kościele; 4) plac koło długiego mostu nad rzeką Żyżmą, będący niegdyś w posiadaniu jego brata rodzonego Konrada (Towciwila); 5) 40 wozów siana rocznie z łąk swoich nad rzeką Żyżmą; 6) trzech ludzi w dobrach swoich Dobromysli nad rzeką Szczarą wymienionych wraz z ich 25 powinnościami dani miodowej i woskowej.

M. A. Or. znajdował się w r. 1921 w Archiwum Konsystorza Biskupiego w Wilnie. Pergamin gruby 53,5 × 26,5 + 8,5 cm (zakładka i część pergaminu pod nią z prawej strony na długość 15 cm odcięta), zbrudzony, na zagięciach zwłaszcza w środku tekstu liczne dziury wyżarte od robactwa. Pismo w wielu miejscach wyblakłe, późniejszą ręką w kilku wyrazach grubo poprawiane; parę podkreśleń z późniejszych wieków, minja i atramentem. — 30 Inicjał na wysokość prawie całego tekstu w postaci ryby, trzymającej w pyszczku gałązkę, z ogonem zakończonym ornamentem liściastym. — Na sznurku jedwabnym wiśniowo-zielonej barwy, doskonale zachowana pieczęć, wyciśnięta w wosku czerwonym, okrągła, średnicy 31 mm., wyobrażająca księcia zbrojnego na koniu, w prawą pędzącego stronę; w prawej ręce trzyma miecz wzniesiony nad głową, na której helm spiczasty; w otoku napis ruski: 35 ПЕЧАТЬ КНАЗА | ЖИГРИМОИТА. — Obok inicjału na lewym marginesie zapisek

55. ^{da} można czytać i Romboldum jak mają Lib. II i Czart. ^{ea} eorum absque Lib. I ^f Mu- 40 nigalo Lib. I (pierwsza laska *rusk* ma kropkę); Minigaylo Czart. ^{ga} Deweniszki Lib. II i Czart. ^{hh} Muni- wid Lib. I; Monwid Czart. ⁱⁱ wojewoda Lib. II i Czart. ^{ll} mareschalco Czart. ^{kk} Kinsgal Lib. II i Czart. ^{ll} Rumboldo Czart. ^{mmm} Samogitarum Lib. II i Czart. ⁿⁿ Giedigold Lib. II i Czart.

55. ^a Bojar litewski Rumbold Wolimuntowicz, starosta żmudzki 1409—1411, zob. Sem- kowicz Wł., O litewskich rodach bojarских, zbratanych ze szlachtą polską w Horodle 1413 r. (Miesięcznik Heraldyczny 1914 str. 9—10).

współczesny dacie w nim podanej: Anno Domini 1644 die 18 novembris venerabilis Andreas Gierlachowski personaliter constitutus ad acta cancellariae maioris MDL. has litteras obtulit et ingrossari petiit (*podpis własnoręczny*;) Albertus Stanislaus Radziwiłł cancellarius MDL. mppa. — *Na odwrociu zapiski*: 1) *na złożeniu wierzchniem ręką w. XVI*: 1411 Sigismundus dux^a erigit ecclesiam in villa Goran[oyi]no eidemque applicat tres homines ecclesiae in villa Dobromych (*obok inną ręką w. XVI*;) Zigmuncisky; 2) *na złożeniu spodniem ręką w. XVIII*: Zigmunciszki (*inną ręką*;) in villa Voranojni (*sic*) nominata ecclesia est fundata a Sigismundo tercio anno 1411; 3) *obok na temże złożeniu ręką z drugiej połowy w. XVIII*: Zigmunciszki w D(ekanacie)^b Raduńskim. Fundusz Zygmunta, którym nadaie 1° dziesięcinę ze wszelkiego ziarna etiam żywołu procz koni z całych Woranoynow, 2° rolę między dolinami Daudawą i Minatową nad rzeką Poplą, 3° pole pod skarbowym placem, 4° plac z polem do niego należącym jak w swym ograniczeniu nad rzeką z lasem do tegoz należącym, które przed tym trzymał Symradus, 5° 40 wozow siana w rok z łąk skarbowych, 6° w Dobromychi nad Szczarą trzy siedziby z ludzmi, z których kazdy według obowiązku miód i wosk z...^c dawać maia. (*Ręką w. XVIII/XIX*;) Aktykowany w większej cancellaryi R. 1644. — *Signatura ręką nieco późniejszą*: Fascykuł 1. N° 1mo.

Uw. O śladach »wymurowania« kościółka w Geranonach przez ks. Zygmunta wspomina ks. W. Przytykowski, Żywyoty biskupów wil. T. I str. 35 § 9. Powtarza to za nim Cz. Jankowski w Powieście Oszmiańskim cz. III (Petersburg 1898) str. III, wspominając nieściśle, że Zygmunt Kiejstutowicz stawił w tymże roku kościół drewniany w Lipniskach (niewątpliwie za Słownikiem Geogr. T. V [1884] str. 277).

In nomine Domini amen. Sigismundus dei gracia dux Littuanie frater germanus Alexandri alias Witoldi magni ducis Littuanie etc. Ad perpetuam rei memoriam. | Significamus quibus expedit universis tam presentibus quam futuris presentium noticiam habituris: Quod sincere devocionis zelo accensi, diem extremi iudicii cupientes | operibus misericordie prevenire et indubitate salutis perpetue nobis compendia procurare, in immarcescibiles namque celestes thesauros fiducialiter reponimus, quecumque | sacrarum edium et augmento cultus divini, necnon pro uberiori propagacione fidei katholice liberaliter erogamus. Quapropter ecclesiam in Goranoyni¹ nostra willa construximus et eandem per reverendum in Christo^d patrem et dominum dominum Nicolaum Dei gracia episcopum Wilnensem in honorem Anunciacionis Beate Marie Virginis et in honorem beatorum Petri et Pauli apostolorum duximus erigendam; in eaque plebanum seu pastorem ovium Christi statuantes et prefigentes, quantum ad nos videtur pertinere, cuius officio sedes roborabitur christiana, ut de gracia Omnipotentis Dei speramus, cuiusque actibus bonis et exemplis mentes hominum suscitentur, necnon salutaribus proficiant incrementis. Sed ut ipse rector seu plebanus qui pro tempore fuerit in eadem ecclesia digna retribucionis emolumenta percipiendo ad exequenda ea, que ipsi incumbunt, alacris fiat, et ceteri eius exemplo eciam spe firma bonaque refecti ad aquirendum vitam eternam fervencius elaborent, eidem ecclesie in Goranoyni et rectori eiusdem ecclesie pro tempore existenti omnes et singulas decimas post omnes araturas curie nostre predictae in Goranoyni, tam manipulares quam non manipulares, videlicet tritici, ordei, avene, scruti, pisi, canapi, lini, papaveris, caulis, rape, cepe, siliginis et generaliter de omnibus hiis

56. ^a możliwe rex ^b wyłarte ^c dwa do trzech wyrazów sarmatyckich na zagłębciu ^d Xpo
45 w tekście

56. ¹ Geranony (zwane później Murowane i Gasztoldowskie) w powieście oszmiańskim, 6 mil na pld.-zach. od Oszmiany.

seminibus vel leguminibus, que humano usui possunt competere; item de omnibus pecudibus et pecoribus in predicta curia nostra in Goronoyni duntaxat exceptis equis; item agrum, qui in suis limitibus circumferencialiter inter duas valles est et continetur, quarum una nominatur Daidovadolina et altera sortitur denominationem videlicet Munateuadolina circa fluvium dictum Popla² mediate, sed penes nostrum pratum inmediate; item pratum, quod cognominatur Novum Pratum in nostra nova area in prefata Goronoyni prope eandem ecclesiam; insuper aream una cum agris ad eandem pertinentibus, prout in suis metis et limitibus et circumferencialiter late longeque ab antiquo continetur, que est sita circa longum pontem Sismia¹ fluvii, silvis, borris³, quercetis, virgultis, ad eandem aream pertinentibus, quam quidem aream, agros et alia inmediate dicta olim Cunradus frater germanus noster³ pacifice et quiete possidebat et obtinebat, ceterum feni falcastrati et cumulati quolibet anno quadraginta currus de pratis nostris penes fluvium Szizma⁴ adiacentibus; item in Dobromisl⁵ bonis⁶ nostris tres homines, qui habitant et sedent circa fluvium Szczara⁶, quorum unus Michael alter Anania et tercius Paulus nominatur, cum omnibus silvis, nemoribus, borris, mellificiis, rubetis, quercetis, virgultis, fluviis, pertinenciis, appendenciis et obvencionibus universis, prout in suis limitibus et metis nunc continentur vel imposterum ampliari possint bona cura et provisione mediante, quorum hominum Michael et Anania et eorum posteri dare debent et tenebuntur singulis annis semel ecclesie sepedicte in Goronoyni et rectori eiusdem qui pro tempore fuerit pullam mellis, que vulgariter dicitur szeszczipanthne pudlo [et]¹ quatuor mardures et unum lapidem cere vulgariter dicitur pud vosku, Paulus autem et eius posteri dare tenetur et te[n]ebitur eidem ecclesie et rectori in eadem pro [temp]ore residenti pullam mellis quinque palmorum vulgariter dicitur panczikipanthne pudlo et duas mard[ures]¹ damus, atribuimus cum omni iure, dominio et proprietate ac dotacione [perpe]tua et [i]rrevocabili assignamus per ipsam ecclesiam in Goronoyni et eius plebanum seu rectorem tenendum, habendum, utifruendum et pro utilitate eiusdem ecclesie convertendum ac futuris et perpetuis temporibus possidendum. Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio litterarum. Actum in Goronoyni, ipso die sancti Martini anno Domini millesimo quadringentesimo undecimo.

57.

80

Troki, 31 maja 1412.

Aleksander-Witold wielki książę litewski Mikołajowi biskupowi wileńskiemu i wszystkim jego następcom nadaje cały swój dystrykt zwany Uborć, leżący nad rzeką Uborcią, z wszystkimi wsiami i posiadłościami.

Or. brak. Miał się znajdować jeszcze w pierwszej połowie w. XIX w Archiwum Kap. Wil. (zob. niżej Reg. 1).

56. ¹ poprawione bardzo późno na Sumia ² poprawione później na pratis ³ poprawione później na boris ⁴ na dziurze

56. ² Dawidowa Dolina, Munatewa Dolina i rzeka Popla, dziś nieznane na obszarze Geranon. ³ Konrad = Towciwil książę nowogrodzki, młodszy brat Witolda, zabity podczas oblężenia Wilna we wrześniu roku 1390 (zob. Wolff J., Kniaziowie litewsko-ruscy str. 160). ⁴ Żyżma rzeka, dopływ Gawji, pobocznej Niemna. ⁵ Dobromysł wieś nad Szczarą, na prawym jej brzegu, na pld.-wsch. od Słonimia. ⁶ Szczara, dopływ lewobrzeżny Niemna.

Kop. 1. Lib. I z k. LXXX'—LXXXI z nagłówkiem: Privilegium super districtum Huborth poprawione z oryginału, tylko pisownia zmodernizowana. — 2. Lib. II str. 385—387 z nagłówkiem (ręką ks. W. Mocarskiego:) Privilegium Witowdi ducis Littuaniae super incorporationem districtus totalis Huborth ecclesiae cathedrali Vilnensi; obok na marginesie: N. 131 (błędnie 133) Num. 31 przekreślone i obok napisane XXXV; wreszcie ręką ks. W. Mocarskiego: Lectum correctum. — 3. Lib. Magn. k. XXI—XXI z nagłówkiem jak w Lib. II, tekst zaczerpnięty zdaje się z Lib. II. — 4. Luźna niedbala kopja z początku w. XIX wprawiona w rękopis Bibl. Krasińskich w Warszawie Nr 3649 (po ks. M. Herburcie) k. 89—89' z nagłówkiem: Dyplom Witowta służący Wilenskiej katedrze (z Lib. II).

Reg. 1. Baliński M., Historia miasta Wilna T. I str. 172 w przypisie 70 pod 4) z zaznaczeniem, że przywilej ten wraz z innymi »dotąd zachowany« znajduje się w Arch. Kap. Wil. (regest bardzo zwięzły). — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 9 nr 985 z powołaniem się na Balińskiego l. c. (prawdopodobnie z Lib. Magn.).

Uw. Nadanie to Witoldowe zatwierdza król Władysław Jagiełło w Trokach dnia 21 października r. 1430 (zob. niżej pod tą datą).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam huius rei memoriam. Sane tunc^a divine retributionis et temporalis prosperitatis augmentum infallibiliter credimus, dum personis ecclesiasticis et ecclesiis ad laudem Dei Omnipotentis munificencie nostre manus porrigimus^b adiutrices. Nam inter cetera pietatis opera, que de fonte procedunt charitatis, elemosina uberius commendatur, que nos abluit a peccatis et gratiam nobis restituit Salvatoris. Pro quo nos Alexander alias Vithowdus^c Dei gracia magnus dux Lythuanie^d et Russie etc. eiusdem elemosine zelo accensi, ut pro nobis et^e nostris successoribus creator omnium Deus suplicius exoretur, reverendo in Christo patri domino Nicolao, Dei gracia ecclesie Vilnensis episcopo et suis successoribus, ad laudem Dei Omnipotentis et Beate Marie Virginis, in honoremque beati Stanislai pontificis et martyris gloriosi, patroni dicte Vilnensis ecclesie^f, districtum nostrum totalem Huborth^g nuncupatum^h in fluvio Huborth^h iacentem cum omnibus villis et possessionibus, quibuscunque nominibus vocitentur, in eodem districtu situs et in posterum situandis, cum omni iureⁱ et dominio, censibus, redditibus, borris, mellificiis, nemoribus, silvis, pratis^l, agris, campis, pascuis, venacionibus, aucupacionibus, fluviiis, lacubus, stagnis, piscinis, piscaturis, obstaculis, aquis, aquarum decursibus, proventibus, usufructibus^l ac utilitatibus, que nunc sunt et in futurum Deo duce fieri possunt meliori provisione mediante, nihil penitus pro nobis vel nostris successoribus in eodem districtu iuris et^k dominii reservan(tes), prout ipsimet tenuimus et^l habuimus, de innata nostre celsitudinis clemencia damus, assignamus, adiungimus, appropriamus, incorporamus et presentibus confirmamus perpetuis temporibus duraturum et per ipsum dominum Nicolaum episcopum et successores suos Vilnensis ecclesie episcopos perpetuo tenendum, habendum, utifruendum et^m possidendum,

57. ^a huic Lib. I ^b manus dopisuje Lib. I nad wierszem a porrigimus poprawione z porreximus
^c Alexander alias Witowdus Lib. II; Alexander alias Witowdus Lib. M. ^d Lituaniae Lib. M. ^e Lib. I
 przekreśla w tem miejscu pro ^f dicta ecclesie Vilnensis Lib. I ^g obok na marginesie ręką w. XVIII
 dopisek Uborć jedna ^h Hubort Lib. I ⁱ campis, agris, pratis Lib. I ^l utifruendus Lib. I ^k vel
 Lib. II ^l brak w Lib. II ^m brak w Lib. I

57. ¹ Uborć, dystrykt w woj. brzeskiem litewskim, w pow. mozyrskim (zob. niżej dok.
 45 Władysława Jagiełły z dnia 21 października r. 1430) nad rzeką Uborcią, prawobrzeżnym dopływem Prypeci.

in ususque suos et successorum suorum ultrone(e)^a et libere ac secure convertendum, prout sibi et suis successoribus melius ac utilius videbitur expedire. In cuius rei testimonium et robur perpetuum sigillum nostrum maius presentibus iussimus et decrevimus subappendendum^o. Actum et datum in Troki^p, feria tertia proxima ante festum Corporis Christi anno incarnationis eiusdem millesimo quadringentesimo duodecimo. Presentibus hiis nobilibus ac strennuis viris terre nostre Lythuanie Michaelae alias Minigalo^q, Alberto alias Moniuído^r capitaneo Vilmensi, Rumpoldo Ducatus nostri marschalkone, Kynsgalo^s capitaneo Samagittarum^t, Cristino alias Ostyk^u, Joanne alias Jawnys^v capitaneo in Troki^w, multisque aliis terrarum nostrarum nobilibus omnibus fidedignis. Per me Nicolaum Maldrzyk^x de Cobiele notarium. Ad relacionem domini ducis personaliter etc.^y

58.

Horodło, z października 1413.

Mikolaj (z Gorzkowa) biskup wileński przywiesza swą pieczęć do aktu szlachty polskiej w unji horodelskiej, adoptując do rodu swego Geraltów bojara litewskiego Surguta z Reszynek.

Oryginał pieczęci dochował się dotychczas w stanie bardzo dobrym u aktu szlachty polskiej, znajdującym się w Archiwum XX. Radziwiłłów nieświeskich. Pieczęć ta wyciętna w czerwonym wosku, okrągła, średnicy 29 mm., wisi na pasku pergaminowym jako pierwsza w drugim dolnym rzędzie; wyobraża w tarczy herb Geralt (Osmoróg), nad tarczą popiersie biskupa in pontificalibus; w otoku napis: * s * nicolai * dei gra | * epi * wylnen. Zob. niżej podobiznę pieczęci a podobiznę wspomnianego aktu w pracy W. Semkowicza Braterstwo szlachty polskiej z bojarstwem litewskim w unji horodelskiej 1413 r.

Uw. O pochodzeniu biskupa Mikołaja pisze X. Jan Fijałek w Uchrześcjanieniu Litwy przez Polskę str. 133—5.

57. ^a ultroneos bez następnego et Lib. I i Lib. M. ^o subappendi Lib. II i Lib. M. ^p Troki Lib. I dopisane tą ręką późniejszą nad wierszem; Trocki Lib. II ^q Minigalo Lib. II; Minigalo Lib. M. ^r Alberto Moniwido Lib. I ^s Kinsgalo Lib. II i Lib. M. ^t Samogitarum Lib. II i Lib. M. ^u Ostik Lib. II i Lib. M. ^v Jalbnys Lib. I; Jawnis Lib. II; Jawnys Lib. M. ^w Trocki Lib. II ^x Drzemlyk mylnie Lib. II ^y Tak w Lib. II; w Lib. I brak tych formuł od Per me do etc.

57. ¹ Ob. Długosz, Hist. Pol. T. IV str. 411, gdzie wymieniony Nicolaus Maldrzyk de Kobyle, jako poseł ze strony Witolda w r. 1430.

59.

Konstancja, 13 lutego 1415.

Papież Jan XXIII do Piotra elekta wileńskiego, na prośbę Anny wielkiej księżnej litewskiej, dozwala jej wybudować klasztor żeński z kościołem, w miejscu
 5 odpowiedniem w W. Ks. Lit., z regułą zatwierdzić się mającą (benedyktyńską) i wezwaniem przez też księżnę obranem, oraz nakazuje biskupowi po uposażeniu tegoż klasztoru przyjąć go i ustanowić jedną z zakonnicy księżną¹.

Or. nieznan.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Lateran. T. 175 k. 204.

10 Johannes etc. dilecto filio Petro electo Wylnensi salutem (et apostolicam benedictionem etc.). Piis supplicum votis, illis presertim, que religionis propagacionem et divini cultus augmentum respiciunt, libenter annuimus, illaque favoribus prosequimur opportunis. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilecte in Christo filie nobilis mulieris Anne ducisse
 15 magne Litwanie peticio continebat, quod ipsa de propria salute recogitans ac cupiens terrena in celestia et transitoria in eterna felici commertio commutare, de bonis sibi a Deo collatis ad laudem Dei Omnipotentis et ob reverenciam et honorem Beate Marie Virginis Gloriose, ad quam gerit specialis devocionis affectum, in ducatu Litwanie in loco predicto ad
 20 id congruo et honesto unum monasterium sororum seu monialium tam virginum quam etiam viduarum, que in eodem pro tempore commorantes Deo perpetuo famulentur, queve sub regula et ordine ac ad honorem et sub vocabulo eiusdem Sancte, quas videlicet ipsa ducissa duxerit nominandas, et iuxta regularia instituta eiusdem ordinis per
 25 Sedem apostolicam approbata vivere debeant et Altissimo famulari, fundari et construi facere ac illud sufficienter dotare proponit. Quare pro parte dicte ducisse nobis fuit humiliter supplicatum, ut sibi fundandi et construendi seu fundari et construi faciendi
 30 huiusmodi monasterium cum cimiterio, campana, campanili, ecclesia, domibus et aliis necessariis officinis licenciam concedere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur huiusmodi pium propositum eiusdem ducisse in Domino plurimum commendantes, huiusmodi supplicationibus inclinati, discrecioni tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus eidem ducisse, postquam huiusmodi dotem sufficientem assigna-
 35 verit ut prefertur, fundandi et construendi seu fundari seu construi faciendi in loco ad id ut prefertur ydoneo et honesto in eodem Ducatu huiusmodi monasterium cum cimiterio, campanili, campana, ecclesia, domibus et aliis necessariis officinis, iure tamen parochialis ecclesie et cuiuscumque alterius in omnibus semper salvo, auctoritate apostolica licenciam largiaris. Et nichilominus hac vice primario moniales seu sorores huiusmodi
 40 in eodem monasterio, postquam constructum et dotatum fuerit ut prefertur, auctoritate predicta recipias et recipi facias, ac unam ex eis seu aliam monialem vel sororem ordinem ipsum expresse professam et ad regimen eiusdem novi monasterii utilem et ydoneam ipsi monasterio in abbatissam preficias, curam et administracionem ipsius mona-

59. ¹ Tego samego dnia także papież Jan XXIII udziela: 1) Witoldowi dyspenzy
 40 na jedzenie mięsa i nabiata w wielkim poście i w inne dni postne; 2) jego żonie Annie przywileju spowiedniczego z zamianą ślubów w młodości uczynionych, których teraz na starość nie może zachować, na inne dobre uczynki (Reg. Lat. T. 175 k. 205'—206). — Już poprzednio Aleksander Witold otrzymał był od tegoż papieża pismami z 13 stycznia r. 1412 w Rzymie datowanemi dyspensę od postu we środy, piątki i soboty w czasie drogi, oraz pozwolenie na
 45 używanie łaźni w niedziele i święta (Reg. Lat. T. 158 k. 78),

sterii sibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo sibi que facias a suis subditis obedienciam et reverenciam debitas exhiberi; contradictores per censuram (ecclesiasticam appellatione postposita compescendo). Et insuper postquam dictum monasterium constructum et dotatum fuerit ut prefertur, abbatisse et moniales sive sorores predictae omnibus et singulis privilegiis et indulgenciis eidem ordini per Sedem apostolicam aut alias quomodocumque concessis perpetuo uti et gaudere valeant, eisdem abbatisse et monialibus seu sororibus eadem auctoritate concedas; constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque. Datum Constantiae, idus februarii anno quinto. (*Pod tem inną ręką:*) Franciscus de mandato de Agello.

60.

Troki, 14 lutego 1415.

Aleksander-Witold wielki książę Litwy i pan Rusi klasztorowi Zwiastowania NMP. i św. Benedykta w Starych Trokach, przez siebie założonemu, nadaje dziesięciny swojego dworca w Starych Trokach, plac z dwoma ogrodami i niwką tamże, wieś nad rzeką Waką niegdyś Sunigajły i Mozgajły braci oraz innych braci Vesconicorum z prawem stawiania jazdów na tej rzece, wieś Obrowo i jezioro Korweko.

Or. brak.

Kop. 1. Kop. Tyszk. k. 16—16' Nr 18^a w transumpcie króla Zygmunta I wydanym w Wilnie 23 listopada r. 1517. — 2. Rescriptorium klasztoru tynieckiego z r. 1634, rkps Bibl. Ossolińskich w dziale D. I (w transumpcie j. w.).

Wyd. 1. Szczygielski Stanisław O. S. B., Series et notitia Trocensium abbatum ord. S. Benedicti (Cracoviae, Schedel 1668) K. A₃ vo [A₄] pod nagłówkiem: »Literae foundationis monasterii Trocensis«, z tekstu znajdującego się w archiwum klasztoru tyneckiego: »Hae literae habentur Tineciae in Archiuo sub litera D. num. 1«; pisownię modernizuje i w końcu swej edycji tekstu dodaje: »Locus + sigilli« (co mogłoby przemawiać za odpisem z Rescriptorium). — 2. Kodeks dyplomatyczny klasztoru tyneckiego, cz. I wyd. Dr. W. Kętrzyński (Lwów 1875), str. 225—228 nr 143 w dwóch kolumnach z tekstem polskim, według kopji transumptu Zygmunta Augusta z r. 1558 w Rescriptorium pod D. 4 i z odmiankami z Kop. 2. i Wyd. 1.

Uw. Podejrzenia wydawcy ś. p. W. Kętrzyńskiego o interpolację tegoż nadania, wypowiedziane zresztą z wszelkiem zastrzeżeniem, nie są przekonywujące, bo opierają się na niedokładnym przekazie tekstu w ustępie quas quidem decimas i t. d., który istotnie niegramatycznością swoją mógł budzić wątpliwości. W niniejszej edycji tekst zrestytuowany nie wzbudza już żadnych podejrzeń. Stąd też odpada dalsze podejrzenie nieautentyczności tego dokumentu, chociażby przytoczona w ekspozycji opowieść o oderwaniu pieczęci tegoż dokumentu przez Tatarów nie zasługiwała ze wszystkim na wiarę.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam huius rei memoriam. Sane tunc divine retributionis premia et temporalis prosperitatis augmentum ineffabiliter^a consequi credimus, dum ec(c)lesiis et personis ec(c)lesiasticis ad laudem Dei Omnipotentis munificencie nostre dexteram impartimur, ut ipsi cultui divino liberius vaccare poterint^b et

60. ^a tak i w Reser. D. 1; nos dodaję Scz. ^b tak i w Reser.; vacare possint Scz.

Creatorem nostrum pro nobis et nostris successoribus suppliciter exorare. Proinde nos Alexander alias Wythowdus^o Dei gracia magnus dux Lithvanie et terrarum Russie dominus atque heres etc. significamus tenore presencium, quibus expedit universis presentibus et futuris harum noticiam habituris, quomodo anhelantes^d sanctam per^e sancti^f baptismatis renovacionem^o assumptam fidem piis vivificare operibus et meritorum premia pro salutis nostre compendio in eternitatis errario feliciter cumulare, honorabili viro fratri^z Luce ordinis sancti Benedicti abbati monasterii in Antiquis Throky, ad honorem et ad laudem Dei Omnipotentis^h et Gloriose Virginis Annunciacionis Marie et sancti Benedicti confessoris per nos erecti, fratribus et successoribus suis pro cultu divino deputatis vel deputandis damus, conferimus et incorporamus perpetualiter et in ewm presentibus^l confirmamus^l: primo decimas omnium^k frugum curie nostre ibidem in Antiquis Throky cum^l avena et feno; aream cum duobus ortis^m, unum circa stratam, que mediat castrum et ortum predictum, et secundum circa cimiterium iacentem, et agellum circa curiam; item villam quondamⁿ Sungalonis^{o1} et Mosgalonis fratrum germanorum et Vesconicorum^p aliorum fratrum circa Vakam^z fluvium sitam, cum omni iure et^a dominio, utilitatibus et pertinenciis eiusdem ville universis, et obstacula in Vaka fluvio facere pro utilitate et voluntate ecclesie et monasterii supradicti; item villam Obrowo^z dictam cum totali tributo, venacionibus et utilitatibus universis, que ad dictam villam nunc spectant et in futurum spectare poterint meliori reformacione mediante; item lacum Korweko^{r4} dictum, in quem fluit fluvius^o et in eiusdem fluvii medietate obstacula et alias, quecunque fieri^t possunt, utilitates facere pro commodo^u et utilitate^v monasterii supradicti in Antiquis Throky. Quas quidem decimas, aream^w, ortos^x, agellum, villam^y et lacum suprafatus Lucas abbas^z modernus et sui successores et fratres monasterii supradicti in Antiquis Throky habebunt, tenebunt, utifruentur et possidebunt pacifice et^{aa} quiete, perpetualiter et in ewm. Harum quibus sigillum nostre maiestatis est appensum in robur et testimonium literarum. Actum et datum in Throky, feria quinta ipso die beati Valentini sub anno Domini millesimo quadringentesimo quinto decimo^{bb}. Per manus Nicolai Maldrzyk notarii eiusdem domini magni ducis.

61.

Konstancja, 15 lutego 1415.

Papież Jan XXIII a) do Piotra elekta wileńskiego: unieważnia dokonana przez kapitułę elekcję biskupią z powodu zastrzeżonej sobie prowizji tejże stolicy jeszcze za życia poprzednika jego Mikołaja, ale równocześnie nadaje mu to bi-

60. ^o Vitoudus Scz. ^d anhelantes Tyszk. ^{e—o} u Scz. ^{ujęte w nawias} ^f sacri Scz. ^g brak tych dwóch wyrazów w Tyszk. ^h Omnipotentis Dei Scz. ⁱ brak tego wyrazu w Tyszk. ^j confirman(tes) Tyszk. ^k omni Tyszk. ^l brak tego wyrazu w Tyszk. i Rescr. ^m hortis Scz. ⁿ quondam Scz. ^o Smigalonis w tekście Tyszk. Rescr. i Scz. ^p tak Rescr.; Vescomcorum Tyszk.; Vasconum Scz. ^q brak w Tyszk. ^r tak Rescr. i Scz.; Kerweko Tyszk. ^s fluvius fluit Tyszk. ^t faceri Tyszk. ^u quomodo w tekście Tyszk., ^{zle odczytane z gmodo} ^v usu Scz. ^w areamque Scz., ^{opuszczając hortos} ^x quos Tyszk. i Rescr. ^y villas Rescr. i Scz. ^z prefatus dodaje Tyszk. ^{aa} brak w Tyszk. ^{bb} MCCCCXV Scz.

60. ¹ Prawdopodobnie identyczny z Janem Sunigajłą kasztelanem trockim, który w Horodle przyjął herb Lis; zob. Senkowicz, O litewskich rodach bojarskich (Mies. Herald. 1914 zesz. 3/4 str. 54 i nast.). ² Waka, rzeka w pow. trockim i wileńskim, lewy dopływ Wilji. ³ Miejscowość nieznaną, zapewne w okolicy Trok. ⁴ Jezioro nieznaną, zapewne jedno z licznych jezior w okolicy Trok.

skupstwo; b) do kapituły kościoła wileńskiego; c) do duchowieństwa; d) do ludu miasta i diecezji: o przyjęcie przez nich tegoż biskupa z należną czcią i winnem posłuszeństwem; e) wreszcie do arcybiskupa gnieźnieńskiego, oddając mu w opiekę prawną i obronę ten kościół, jako jemu podległy (suffraganeam), i jego biskupa.

Or. nieznaną.

Kop. Archiwum Watykańskie. Regesta Lateran. T. 178 k. 299.

a.

Johannes etc. dilecto filio Petro electo Wilnensi salutem etc. Apostolatus officium, quamquam insufficientibus meritis nobis ex alto commissum, quo ecclesiarum omnium regimini presidemus, utiliter exequi coadiuvante Domino cupientes, solliciti corde reddimur et solertes, ut cum de ipsarum regiminibus agitur committendis tales eis in pastores preficere studeamus, qui commissum sibi gregem dominicum sciant non solum doctrina verbi, sed etiam exemplo boni operis informare, commissasque sibi ecclesias in statu pacifico et tranquillo velint et valeant duce Domino salubriter regere et feliciter gubernare. Dudum siquidem bone memorie Nicolao episcopo Wilnensi regimini Wylnensis ecclesie presidente nos, cupientes eidem ecclesie, cum eam vacare contingeret, per apostolice Sedis providenciam utilem et ydoneam presidere personam, provisionem eiusdem ecclesie ordinacioni et disposicioni nostre ea vice duximus specialiter reservandam, decernentes extunc irritum et inane, si secus super hiis per quoscumque quavis autoritate scienter vel ignoranter contingeret attemptari. Postmodum vero dicta ecclesia per obitum eiusdem Nicolai episcopi, qui extra Romanam curiam diem clausit extremum, vacante, dilecti filii capitulum eiusdem ecclesie reservacionis et decreti predictorum forsitan ignari te, tunc prepositum ipsius ecclesie et in sacerdocio constitutum, in eorum et dicte ecclesie episcopum concorditer elegerunt, licet de facto tuque reservacionis et decreti predictorum similiter inscius eleccioni huiusmodi illius tibi prenominato decreto consentisti, similiter de facto ac demum reservacione et decreto predictis ad tuam deductis noticiam huiusmodi eleccionis negocium proponi fecisti in consistorio coram nobis: nos igitur eleccionem huiusmodi et quecumque inde secuta utpote post et contra reservacionem et decretum predicta de facto ut premittitur attemptata, irrita prout erant et inania reputantes et ad provisionem eiusdem ecclesie celerem et felicem, de qua nullus preter nos hac vice se intromittere potuit sive potest, reservacione et decreto obsistentibus supradictis, ne ecclesia ipsa longe vacacionis exponeretur incomodis, paternis et sollicitis studiis intendentes, post deliberacionem, quam super hiis cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad te, cui de literarum sciencia, vite mundicia, honestate morum, spiritualium providencia et temporalium circumspeccione aliisque multiplicium virtutum meritis apud nos fidedigna testimonia perhibentur, direximus oculos nostre mentis, quibus omnibus necnon dictorum capituli te eligencium concordii voluntate debita meditatione pensatis, de persona tua nobis et eisdem fratribus ob dictorum tuorum exigenciam meritorum accepta, eidem ecclesie de dictorum fratrum consilio auctoritate apostolica providemus, teque illi preficimus in episcopum et pastorem, curam et administracionem ipsius ecclesie tibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo in illo, qui dat gracias et largitur premia; confidentes, quod prefata ecclesia sub tuo felici regimine, gracia tibi assistente divina, salubriter et prospere dirigitur ac grata in eisdem spiritualibus et temporalibus suscipiet incrementa. Iugum igitur Domini tuis impositum hu-

meris prompta devocione suscipiens, curam et administracionem predictas sic exercere studeas solíciter, fideliter et prudenter, quod ipsa ecclesia^a gubernatori provido et fructuoso administratori gaudeat se commissam, tuque preter eterne retribucionis premium nostram et dicte sedis benevolenciam et gratiam exinde uberius consequi merearis. Datum Constancie, quinto decimo kal. marcii anno quinto.

b.

Simili modo: Dilectis filiis capitulo ecclesie Wilnensis salutem etc. Apostolatus etc. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus eundem Petrum electum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum grato admittentes honore ac exhibentes sibi obedienciam et reverenciam debitam et devotam, eius salubria monita et mandata suscipiatis humiliter et efficaciter adimplere curetis. Alioquin sentenciam, quam idem Petrus electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

c.

Simili modo: Dilectis filiis clero civitatis et diocesis Wylnensis salutem etc. Apostolatus etc. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsum Petrum electum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum devote suscipientes ac debita honorificencia pertractantes, eius monitis et mandatis salubribus intendatis, ita quod ipse in vobis devocionis filios et vos in eo per consequens patrem invenisse benivolum gaudeatis. Datum ut supra.

d.

Simili modo: Dilectis filiis populo civitatis et diocesis Wylnensis salutem etc. Apostolatus etc. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus et hortamur attente per apostolica Vobis scripta mandantes, quatenus eundem Petrum electum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum devote suscipientes et debita honorificencia prosequentes, eius monitis et mandatis salubribus intendatis, ita quod ipse in vobis devocionis filios et vos in eo per consequens patrem invenisse benivolum gaudeatis. Datum ut supra.

e.

Simili modo: Venerabili fratri archiepiscopo Gneznensi salutem etc. Ad curam etc. Cum igitur ut idem Petrus electus in commissa predicte ecclesie sibi cura facilius proficere valeat, tuus favor ei fore noscatur plurimum oportunus, fraternitatem tuam rogamus et hortamur attente per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus predictos electum et commissam sibi ecclesiam suffraganeam tuam habens pro nostra et apostolice Sedis providencia propensius commendatos in ampliandis et conservandis iuribus suis sic eos tui favoris presidio prosequaris, quod ipse electus tuo fultus auxilio in commisso sibi ecclesie prefate regimine se possit utiliter exercere, tuque divinam misericordiam valeas exinde uberius promereri. Datum ut supra. (*Besposrednio potem inną ręką:*) Franciscus XXII. XI. XI. XI. XI. de Agello.

61. * w tem miejscu na nowej karcie 299° cztery i pół wiersza powtórzono od sub tuo felici at do quod ipsa ecclesia i następnie przekreślono

62.

Konstancja, 15 lutego 1415.

Papież Jan XXIII zezwala Piotrowi elektowi wileńskiemu na konsekrację w przytomności dwóch lub trzech biskupów przez niego dowolnie obranych i na złożenie przed konsekratorem zwykłej przysięgi, zaznaczając przytem wyraźnie przynależność biskupa wileńskiego do prowincji gnieźnieńskiej.

Or. nieznan.

Kop. Archiwum Watykańskie. Regesta Lateran. T. 185 k. 266.

Johannes etc. dilecto filio Petro electo Wynlensi salutem etc. Cum nos nuper ecclesie Wynlensi, tunc pastoris regimine destitute, de persona tua nobis et fratribus nostris ob tuorum exigenciam meritorum accepta, de eorundem fratrum consilio duximus auctoritae apostolica providendum, proficiendo te illi in episcopum et pastorem, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur. Nos ad ea, que ad tue commoditatis augmentum cedere valeant favorabiliter intendentes, tuis hac parte supplicationibus inclinati, tibi, ut a quocumque malueris catholico antistite gratiam et communionem apostolice Sedis habente, ascitis et in hoc sibi assistentibus duobus vel tribus aliis catholicis episcopis, similem gratiam et communionem habentibus, munus consecrationis recipere valeas ac eidem antistiti, ut munus predictum auctoritate nostra impendere libere tibi possit, plenam et liberam concedimus tenore presencium facultatem. Volumus autem, quod idem antistes, qui tibi prefatum munus impendet, postquam illud tibi impenderit, a te nostro et Romane ecclesie nomine fidelitatis debite solitum recipiat iuramentum iuxta formam¹, quam sub bulla nostra mittimus interclusam, ac formam iuramenti, quod te prestare contigerit nobis de verbo ad verbum per tuas patentes litteras, tuo sigillo signatas, per proprium nuntium quantocius destinare procuret. Quodque per hoc venerabili fratri nostro archiepiscopo Gnesnensi, cui prefata ecclesia metropolitico iure subesse dinoscitur, nullum imposterum preiudicium generetur. Datum Constancie, septimo kal. marcii anno quinto. (*Pod tem inną ręką.*) Franciscus XII. de Agello.

63.

B. m. d. i r. (po 15 lutego 1415).

Formula przysięgi Piotra biskupa wileńskiego na wierność i posłuszeństwo papieżowi Janowi XXIII i Kościołowi rzymskiemu.

Tekstu brak. Jedyna o nim wzmianka mieści się w powyższej bulli papieża Jana XXIII do tegoż biskupa jako elekta z d. 15 lutego r. 1415, z którą została przysłana formula przysięgi (ob. Nr poprzedni). Przeszukano się bez rezultatu tomy (177—185) Regestów laterańskich z tegoż roku.

64.

Konstancja, 26 lutego 1415.

Papież Jan XXIII ustanawia Aleksandra-Witolda księcia Litwy wikarjuszem generalnym Stolicy apostolskiej na kraje schyzmatyckie i niewierne, sąsiadujące z Litwą.

62. ¹ Zob. Nr następny.

Or. nieznan. O wydaniu takiej bulli wspomina papież Jan XXIII w analogicznej bulli, wydanej tegoż dnia dla króla Władysława Jagielly, w końcowem zastrzeżeniu: Per predicta autem nullum volumus preiudicium generari facultati, per nos hodie etiam concessa circa premissa dilecto filio nobili viro Alexandro alias Wictoldo duci Lithwanie circa fines sive metas scismaticorum et hereticorum huiusmodi eius dominia obtinencium (ob. Codex epist. saec. XV T. II str. 69—71 z oryginału w Bibl. XX. Czartoryskich).

Uw. Ob. takiż przywilej papieża Marcina V dla Witolda, wydany w Konstancji 13 maja r. 1418 (ob. niżej Nr 75).

65.

Konstancja, 15 marca 1415.

Amadeusz de Saluciis poświadcza, że Piotr biskup wileński, przez Mikołaja sekretarza Aleksandra-Witolda wielkiego księcia litewskiego złożył Kamerze apostołskiej za kościół wileński należne taksy.

Regest w Archiwum Watykańskiem, Obl. et soluc. T. 55 A k. 45' (nowa sygn. 78'), wskazany przez Abrahama w Sprawozdaniu (III) 1899—1913 (Arch. Kom. Hist. S. II T. I) str. 26.

Amedeus^a (de Saluciis, universis presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Universitati vestre notum facimus per presentes), quod reverendus in Christo pater dominus Petrus Dei gracia episcopus Wilnensis^b pro totali solutione sui communis servicii, in quo Camere dicti collegii sub certis penis ac sentenciis ac termino nundum^c elapso racione dicte sue ecclesie tenebatur et extitit efficaciter obligatus XVI flor. auri de camera, s(olidos) XXXIII et d(enarios) III^{or} monete Romane. Et pro totali solutione sui minuti servicii, in quo familiaribus et officariis dictorum dominorum cardinalium sub eisdem penis^d (et sentenciis ac etiam termino) XLV flor. similis monete die date presencium nobis pro ipso collegio recipientibus per manus honorabilis viri domini Nicolai...^e Cracouiensis diocesis, secretarii domini ducis Alexandri alias Wytoldi magni ducis Litwanie tempore debito realiter solvi fecit et cum effectu. De quibus etc.^f In quorum etc.^f Datum Constancie, sub anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXV^o, indiccione VIII, die vero XV mensis marcii, pontificatus^g (sanctissimi in Christo patris et domini nostri) domini Jo(hannis Dei providencia) pape XXIII anno quinto. (Niżej:) flor. I gross. II.

66.

Konstancja, 15 marca 1415.

Mikołaj Cebulka kanonik sandomierski a sekretarz Aleksandra-Witolda wielkiego księcia litewskiego imieniem Piotra biskupa elekta wileńskiego składa Kamerze apostołskiej należne taksy za kościół wileński, zobowiązując się pod przysięgą złożyć resztę w dwóch ratach w odstępach półrocznych.

65. ^a w tekście regestu Amedeus etc., resztę tytułu uzupełnia się tu z tekstem innych regestów z tego czasu ^b tu na lewym marginesie tą samą ręką: Episcopus Wilnensis ^c tak w tekście ^d penis etc. w tekście, co się tu uzupełnia wedle formuł analogicznych regestów ^e miejsce opuszczone na 1—2 wyrazy, niewątpliwie dla jego nazwiska i urzędu ^f miejsce tych nie uzupełnia się tutaj, gdyż w regestach z tego czasu nie znalaziono odpowiednich formuł ^g ut supra w tekście, co się tu uzupełnia z tekstem innych aktów tego czasu

Regest w Archiwum Watykańskim, Obl. et soluc. T. 56 k. 125'—126 (nowa sygn. 172'—173), wskazany przez Abrahama w Sprawozdaniu (III) str. 27.

Die veneris eadem^a Nicholaus Czebulca canonicus Sandomiriensis Cracouiensis diocesis, magnifici domini Alexandri alias Wittoldi magni ducis Litwanie secretarius, tanquam principalis et privata persona nomine domini Petri electi Vilnensis^b in Lithuania⁵ racione ecclesie Wilnensis obtulit Camere apostolice pro communi servicio debito flor. camere XXXIII et fertonem, ad quos ipsa ecclesia hodie et noviter est taxata, et quinque minuta servicia consueta pro familiaribus et officariis domini nostri et dicti collegii. Item recognovit pro familiaribus et officariis predictis, eorundem autem communis et quinque minorum serviciorum medietatem infra sex menses proxime futuros; et reliquam medietatem infra alios sex menses extunc proxime futuros et recognita in similibus terminis anno revoluto solvere promisit, iuravit, renunciavit, submitit et se obligavit. Et dominus Morinensis^c (ex commissione domini cardinalis) tulit sententias. Actum^d (Constancie, presentibus reverendo patre domino Gentili Neocastrensi episcopo et venerabilibus viris dominis Angelo de Wallionibus auditore Camere et Jacobo de Caluis apostolice Camere clericis et me Ludolpho Rolring). Et promisit producere mandatum ratificationis infra unum annum. 15

67.

Troki na zamku, 22 kwietnia 1415.

Aleksander-Witold wielki książę litewski kościołowi katedralnemu wileńskiemu, cierpiącemu różne braki, daje na własność swój dystrykt czyli terytorjum Kamieniec w ziemi kijowskiej, który posiadała kniahini Stepańska. 20

Or. dziś nieznan. Znajdował się on jeszcze w drugiej połowie w. XVIII w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, lecz już był zupełnie zbutwiały i zgoła nieczytelny, jak świadczy zapisek w Rejestrze dokumentów pergaminowych tejże kapituły (ob. wyżej Nr 20) na str. 9 pod pozycją 15: Originale donationis bonorum Kamienszczyna V. V. Capitulo Vilnensi a Vitoldo A^o 1415. Quod in pargameno scriptum totum plane putrefactum, vix in aliqua sui parte reliquiam praefert. 25

Kop. Lib. I k. VI—VII z nagłówkiem: Privilegium super Camyenyecz i zapiskiem inną ręką współczesną: Lectum. 30

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sane tunc divine retributionis et temporalis prosperitatis augmentum consequi infallibiliter credimus, dum ecclesiis et ecclesiasticis personis ad laudem Dei Omnipotentis munificencie nostre dexteram impartimur adiutricem, ut ipsi cultui divino liberius vaccare poterint et Creatorem omnium pro nobis et nostris successoribus suppliciter exorare. Proinde nos Alexander alias Vitowdus Dei gracia magnus dux Lythuanie et terrarum Russie etc., perpendentes multiplices et varios defectus, quibus ecclesia cathedralis Vilnensis in honorem Dei Omnipotentis et beatorum Stanislai pontificis et martyris necnon Ladislai regis et confessoris 35

66. ^a t. j. 15 marca, jak wynika z poprzedniego aktu ^b Vilnensis w tekście ^c ut supra w tekście ^d Actum et presentibus ut in obligatione tertia precedente w tekście regestu, który uzupełnia się tu na podstawie wskazanego aktu 40

erecta est oppressa, cui pro charitatis aff(ect)u compacientes volentesque, ut ab huiusmodi defectibus sub nostro felici regimine valeat uberius respirare, prefate ecclesie cathedrali Vilnensi ipsiusque capitulo districtum sive territorium nostrum Camyenyecz¹ dictum in terra nostra Kyowyensi iacentem, quem ducissa Stepanska² habuit et possedit, cum omni iure, dominio, utilitatibus, proventibus, censibus, contribucionibus, agris, pratis, silvis, nemoribus, borris, mellificiis, venacionibus, aucupacionibus, aquis, stagnis, lacubus, piscaturis et aquarum decursibus, cum omnibus aliis pertinenciis et obvencionibus, quibuscunque nominibus nuncupantur, quomodolibet ad predictum districtum ab antiquo spectantibus, dedimus, contulimus et presentibus damus, conferimus et incorporamus perpetualiter et in ewm, per supradictam ecclesiam cathedralem et ipsius capitulum tenendum, habendum, utfruendum et perpetuis temporibus pacifice possidendum, et (in) commodum predictorum ecclesie et capituli libere convertendum, quomodo sibi melius videbitur expedire. Harum quibus sigillum nostre magestatis presentibus est appensum in fidem et robur perpetuum litterarum. Actum et datum in castro nostro Throki, feria secunda proxima ante festum beati Georgii martyris sub anno Domini millesimo quadringentesimo quintodecimo. Presentibus strenuis ac nobilibus viris Joanne alias Jawnis palatino Trocensi, Rumboldo marschalkone tocius Lythuanie, Conrado Frankyenburg, Nicolao Sapienski, pluribusque aliis fidedignis.

68.

Konstancja, 11 sierpnia 1416.

Sobór powszechny w Konstancji w czasie wakansu (apostolica Sede vacante) na prośbę Władysława króla Polski i Witolda księcia Litwy, wyrażoną przez osobne ich poselstwo (per suos solennes oratores), udziela pełnej władzy Janowi (Rzeszowskiemu) arcybiskupowi lwowskiemu i Piotrowi biskupowi wileńskiemu, jako swoim komisarzom i legatom, do ochrzczenia ludu żmudzkiego, Rusinów i innych narodów pogańskich (ad gentem et partes Samaytarum... necnon Ruthenorum et alias gentes et partes septentrionales infidelium) i pouczenia ich o prawdach wiary katolickiej; do zakładania i uposażania kościołów na Żmudzi katedralnych i metropolitalnych, kolegiackich i parafjalnych oraz klasztorów (za zgodą tych, do których to należy) i konwentów jakichkolwiek zakonów, szpitali i innych miejsc pobożnych; do przeprowadzenia podziału tych ziem na prowincje i diecezje; do ustanowienia w tychże kościołach, klasztorach, konwentach i innych miejscach pobożnych arcybiskupów, biskupów, kapłanów, diakonów i innych sług oraz osób kościelnych, dostojenstw, kanonij i prebend; do konsekrowania kościołów, arcybiskupów, biskupów i udzielania innych święceń, benedykowania opatów, dziewic i czynienia tego wszystkiego, czego wymaga

67. ¹ Włość kamieniecka czyli Kamięszczyzna lub ziemia Smolniana w pow. wówczas mozyrskim a województwie kijowskim, nad rzeczką Biegunka, dopł. Uborci. Zob. A. Jabłonowski Atlas Ziem Ruskich, karta 815 oraz Źródła dziejowe T. XX str. 90—92 i T. XXII str. 173, 566 i 653. ² Z współczesnych kniazów Stepanskich znany jest jedynie kniaź Symeon Stepanski 1118 r. 1387 w Cod. Vit. str. 13 nr 35, wskazany przez Wolffa, Kniazowie lit.-ruscy, str. 504.

część Boża według tradycji i przepisów Ojców, Kościoła rzymskiego i świętych kanonów; wreszcie do wykonywania władzy sądowniczej i karnej w tychże ziemiach w całej rozciągłości (w szczególności inquirendi ac omne inquisitionis heretice pravitatis et scismatis negotium exercendi).

Or. nieznany.

Kop. Transumpt w akcie Jana arcybiskupa lwowskiego i Piotra biskupa wileńskiego w Nowych Trokach d. 24 października r. 1417; zob. niżej Nr 71.

Wyd. Holtzmann W. w Zeitschrift für die Geschichte des Oberrheins N. F. Bd XXXII [Heidelberg 1917] str. 79—81. Powołuje się na to wydanie H. Finke w Acta Concilii Constanciensis T. II (Münster 1923) str. 576.

69.

Troki na zamku, 24 grudnia 1416.

Witold wielki książę litewski przedstawia Piotrowi biskupowi wileńskiemu Alberta mnicha tynieckiego, wybranego przez opata i cały konwent tyniecki do inwestytury na opata konwentu benedyktyńskiego NMP. (Zwiastowania) w Starych Trokach, założonego i uposażonego przez siebie.

Or. brak.

Kop. Rescriptorium klasztoru tynieckiego z r. 1634 w Bibliotece Ossolińskich dział D. 2.

Wyd. 1. Szygielski Stanisław O. S. B., Series et notitia Troc. abb. (Cracoviae 1668) k. [A. 4°]-B z uwagą: cuius tenorem ex archivo Tynecensi transcribo (niewątpliwie z Rescriptorium). — 2. Kodeks dypl. klasztoru tynieckiego, cz. I, wyd. W. Kętrzyński str. 228—229 (nr CXLIV) z Kop. i Wyd. 1.

Uw. Ogłasza się tu ten dokument na podstawie Wyd. 1 z uwzględnieniem odmianek tekstu w Kop.

Alexander alias Wytowdus^a Dei gratia magnus dux Lithuaniae ac terrarum Russiae etc. reverendo in Christo patri domino Petro eadem gratia episcopo Wilnensi devoto nobis sincere dilecto salutem et perfectam in Christo Jesu charitatem. Omnis mortalium cura quamvis diverso calle procedat, ad unum tamen beatitudinis finem nititur pervenire. Nos itaque cum mortales existamus, de salute animae nostrae et thesauro immarcescibili futurae gloriae sinceriter cogitantes, ad laudem Dei Omnipotentis et gloriosae Virginis Mariae monasterium ordinis sancti Benedicti in patrimonio nostro in Antiquis Troki pro augmento sanctae fidei catholicae inter neophytos nostrarum terrarum de novo^b ereximus et fundavimus iuxtaque donationem a^c nobis datam desuper dotavimus et privilegiis nostris, prout decet, munivimus et confirmavimus, pro cuius quidem monasterii regimine spirituali et temporali religiosum virum Albertum monachum professum nobisque per abbatem Tynecensem et per totum conventum dicti monasterii Tynecensis canonice electum, praesentatum et transmissum suscepimus, quem in abbatem verum

69. ^a Vitoudus Sca. ^b denuo Reser. ^c brak Reser.

ibidem in Antiquis Troki eligimus, elegimus et statuimus vestraeque paternitati eundem dignum duximus praesentandum; eandem vestram paternitatem requirentes sincero ex affectu, quatenus ipsum investire velitis de monasterio supradicto et in abbatem verum legitime confirmare, adhibitis aliis ceremoniis et solemnitatibus circa talia fieri solitis et
 5 consuetis, prout ad paternitatis vestrae officium pertinet pastorale. Harum quibus sigillum nostrum praesentibus est appensum testimonio litterarum. Actum et datum in castro nostro Trocensi, in vigilia Nativitatis Christi sub anno eiusdem millesimo quadringentesimo sexto decimo^d. Per Nicolaum Maldrzyk.

70.

Troki, 23 października 1417.

10 *Witold wielki książę litewski na ufundowane przez siebie biskupstwo niednickie na Żmudzi daje prezentę mistrzowi Maciejowi proboszczowi wileńskiemu na ręce Jana arcybiskupa lwowskiego i Piotra biskupa wileńskiego, legatów soboru.*

15 *Or. nieznaną.*

20 *Kop. »Kodeks Babinowskiego« podobno w Archiwum Diecezjalnem w Kownie, zatytułowany »Fundationes, privilegia ecclesiae cathedralis Mednicensis totiusque dioecesis Samogitiae ex mandato illustrissimi, reverendissimi domini Stanislai Kiszka, episcopi Samogitiae, per me Matthaeum Babinowski canonicum dictae cathedralis, sacra apostolica auctoritate notarium, fideliter ex authenticis descripta et collecta, Vornis seu Mednicis anno 1619 mensis augusti die 7. Znajduje się ten akt w tymże kopjarzu na k. 2 i 3'; zob. niżej Wyd.*

25 *Wyd. bez początku i końca Walther Holtzmann w Zeitschrift für die Geschichte des Oberrheins N. F. Bd XXXII [Heidelberg 1917] str. 82 przyp. 2 z kodeksu Babinowskiego; zob. Kop.*

Uw. Wzmiankuje ten akt ks. biskup Maciej Wołonczewski, Biskupstwo Żmudzkie (w przekładzie polskim M. Ilryszkiewicza [Kraków 1898] str. 24 przyp. 32), niewiadomo jednak, czy z oryginału, czy też raczej z powyższego odpisu w kodeksie Babinowskiego.

Wobec niemożności dotarcia do tekstu wydaje się niniejszy akt wedle Wyd.

30 ... Ne igitur sicut navis sine remige derelicta facile periclitat, sic gens ista Samagitarum nondum in fide sancta instructa et firmata, deficiente pastore in errores priores paganicos et revera peiores recidivare videretur, nos igitur huiusmodi pericula evitare et opus tam sanctum solemniter inchoatum fine laudabili cupientes terminare, episcopatum seu ecclesiam cathedralem ibidem in terra Samagitarum in districtu Mednicensi dignum
 35 duximus erigendum et fundandum et de facto erigimus et fundamus, ad quem venerabilem virum magistrum Matthiam origine Lithuanum praepositum Vilnensem, idoneum et discretum postulamus, quem paternitatibus vestris Christi nomine invocato praesentamus... Actum et datum in Trockis, sabbato proximo post Undecim Millia Virginum anno Domini millesimo quadringentesimo (decimo)^a septimo.

40 69. ^d MCCCCXVI Scz.70. ^a ten wyraz w edycji opuszczony

71.

Nowe Troki, 24 października 1417.

Fan (Rzeszowski) arcybiskup lwowski i Piotr biskup wileński, jako upelnomocnieni legaci soboru konstancjeńskiego, oznajmują wprowadzenie przez siebie w życie otrzymanego od tegoż soboru zlecenia, którego tekst z bulli oryginalnej i nienaruszonej przytaczają w całości. A mianowicie, jako z woli i za zgodą Aleksandra-Witolda wielkiego księcia Litwy i t. d. przybyli na Żmudź i wiele tysięcy ludu płci obojga z wielką mnogością dzieci ochrztili; a że nie było tam żadnego miasta, wspomniany książę osobiście przybywszy do tejże ziemi locum dictum Worni in districtu Medicinensi pro civitate satis aptum assignavit, nomen Medniki eidem imponendo, w którym założyli kościół na katedrę biskupią pod wezwaniem św. Trójcy, NMP. Bożej Rodzicielki, św. apostołów Piotra i Pawła i Aleksandra papieża i męczennika; określili wraz z księciem należyte uposażenie tegoż kościoła; miejsce rzeczzone erygowali na miasto z nazwą Miedniki, a kościół uposażony na katedralny miednicki po wieczne czasy; w tymże kościele ustanowili kapitułę, składającą się z 6 kanonij kolacji biskupiej, określając ich obowiązki osobistej rezydencji. Wreszcie na przedstawienie sobie przez wielkiego księcia Litwy Aleksandra (nazwanego tutaj huius sanctissimi operis inceptor et director), konsekrowali wraz z przybranym trzecim współbiskupem katolickim (niepodanym imiennie) honorabilem virum Mathiam de Wilna magistrum arcium et ecclesie Wilnensis prepositum; jego to książę zalecił eum fore ydoneum ad huius oneris levamentum, a którego życie i obyczaje sami także dobrze znali, nadając mu mocą soboru jako biskupowi diecezjalnemu plenam et omnimodam tam in spiritualibus quam in temporalibus potestatem. Świadcami tego aktu są: honorabilis et discretus viri domini Paulus canonicus Wilnensis et Jacobus Martini presbiter diocesis Gneznensis, necnon strenui milites Jawnus palatinus Nowotrocensis et Michael alias Keysgal capitaneus terre Samaytarum, et alii quam plurimi.

Or. pergaminowy niegdyś w Archiwum Diecezjalnem w Kownie, w marcu r. 1916 w czasie okupacji niemieckiej, złożony przez żołnierza niemieckiego w tamtejszem Muzeum miejskiem. Z dwóch pieczęci zachowała się lewa, arcybiskupa lwowskiego, z prawej pozostały tylko resztki okrywającego ją woreczka płóciennego.

Kop. »Kodeks Babinowski« z r. 1619 k. 2'—4' (jak wyżej w Nrze 70).

Wyd. Holtzmann W. w Zeitschrift für die Geschichte des Oberrheins N. F. Bd XXXII [Heidelberg 1917] str. 79 i 81—83 (z Or. i Kop. nie całkiem wzorowo).

Uw. Niewątpliwie to pismo wspomina ks. biskup Maciej Wołonczewski, Biskupstwo Żmudzkie, str. 24 (§ 30) przyp. 34, jako »legaci soboru pismo to zostawili biskupowi Maciejowi, aby było pamiątką dla następnych pokoleń« (zob. Nr poprzedni).

72.

Troki, 24 października 1417.

Aleksander-Witold wielki książę Litwy, Żmudzi i t. d. dla rozszerzenia i pomnożenia wiary katolickiej w ziemi swej żmudzkiej venerabili magistro Mathie preposito Wilnensi, postulato ad ecclesiam Medenicensem nove plantacionis oraz kanonikom, mającym być ustanowionymi przy tej katedrze, daje uposażenie w pieniądzach, zbożu i miodzie.

Wyd. z kopji w Archiwum Królewieckiem (N. Z. szust. XVII^a) A. Prochaska w Cod. epist. VII. str. 393—4 nr 743, z Kop.

Uw. Dopelnienie uposażenia tejże katedry przez króla Jagiellę na ręce biskupa Macieja (błędnie nazwanego w niedatowanym przekazie N. episcopus Mednicensis) dochodami z żup wielickich i bocheńskich zob. w Liber cancellariae Ciolka, wyd. Caro T. I str. 69 nr 32.

73.

Troki, b. dn. (24 października lub w najbliższym czasie) 1417.

Jan arcybiskup lwowski i Piotr biskup wileński do soboru konstancjeńskiego i przyszłego papieża: donosząc szczegółowo o dopelnieniu w ciągu trzech miesięcy zleconej sobie przez sobór misji ochrzczenia Żmudzi przy pomocy Władysława króla polskiego i Aleksandra-Witolda w. księcia litewskiego, tudzież o wyświęceniu (w Trokach) na pierwszego biskupa żmudzkiego ze stolicą w Miednikach wenerabilem virum magistrum M(athiam) prepositum Wilnensem de vite puritate, morum venustate et sciencia ceterisque virtutibus multipliciter commendatum ac de ydiomate Samagitico sufficientissime institutum, ex hominibus assumptum et pro hominibus in pontificem constitutum Medicensem ad instanciam prefatorum clarissimorum principum in virtute Trinitatis vivifice consecravimus.

Wyd. z »Kodeksu ks. Chodyńskiego« A. Lewicki w Codex epist. saec. XV T. II (Mon. medii aevi T. XII) str. 93—96 nr 78.

Uw. Tej samej treści pismo sprawozdawcze czy upelnomocnieni delegaci soboru wysłali do kardynałów Kurji rzymskiej na soborze (reverendissimi in Christo patres et domini reverendissimi), zamieszczając w niem następujący ustęp o ustanowionym przez siebie biskupie miednickim: venerabilem dominum Mathiam magistrum arcium, prepositum Wilnensem Lythwanum necnon ydiomate Samagitico plenissime eruditum, virum utique et morum eminencia stabilem et virtutum laudabili venustate redimitum, cuius merita brevitate contenta, que plus luce lucent meridiana, (hominum) subiecta sunt oculis testimoniis (!) relinquimus, consentientibus prefatis serenissimis principibus in episcopum Mednicensem, qui in dicta Samagittarum terra situs est locus et dictorum dominorum regis et ducis Withowdi benignitate pro ecclesia cathedrali cum sufficienti dotatione deputatus et a nobis consecratus iuxta mandati nobis a beatissima paternitate exhibiti formam et decretum. Wyd. w Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum T. III (Poznań 1856) str. 191—192. — Ob. Długosz, któremu znane były te pisma, w Hist. Pol. T. IV str. 215 pod nagłówkiem: Ecclesia cathedralis in Samagittia erigitur (z mylną

wiadomością o obecności króla Władysława Jagielly wtedy na Żmudzi). Por. X. Fijałek, *Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę*, str. 60 i nast.

74.

B. m. dn. i r. (między 24 października a 19 listopada¹ 1417).

Witold donosi któremuś z biskupów prusko-inflanckich o chrzcie Żmudzinów, zarazem o fundacji katedry, kapituły i diecezji na Żmudzi, dokonanych w swej obecności przez Jana (Rzeszowskiego) arcybiskupa lwowskiego i Piotra swego biskupa wileńskiego, z upoważnienia i mocą soboru konstancjeńskiego, do którego o to Witold poprzednio był się zwrócił. Donosi również o udzieleniu prezenty na toż biskupstwo mistrzowi Maciejowi oraz o urządzeniu i uposażeniu jego kapituły, wreszcie o dokonanej w Trokach konsekracji wspomnianego mistrza Macieja na biskupa miednickiego przez owych legatów soboru w obecności książąt śląskich Konrada Kanthnera i Konrada Białego.

Wyd. z kopji w Archiwum Królewieckiem (N. Z. szufl. XVII^a) A. Prochaska w Cod. epist. Vitoldi str. 394 nr 744.

Uw. Długosz, *Hist. Pol. T. IV str. 196* pod r. 1416 zaznacza wyraźnie dane to upoważnienie przez sobór *per litteras*; ob. Nr poprzedni w Uw. Wzmiankowana konsekracja odbyła się zatem w Trokach a nie w Worniach, jak sądzi Wolonczewski (*Biskupstwo Żmudzkie*, l. c. str. 24 § 30).

75.

Konstancja, 13 maja 1418.

Papież Marcin V ustanawia Aleksandra-Witolda księcia Litwy wikarjuszem generalnym in temporalibus Stolicy apostolskiej w temże księstwie i w innych częściach jego władztwu podległych, na Żmudzi i Rusi, tudzież w Wielkim Nowogrodzie i Pskowie, z poleceniem złożenia należynej przysięgi wierności na ręce biskupa wileńskiego.

Or. nieznan.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Vat. T. 348 k. 80—81; na marginesie z prawej strony tą samą ręką: *Gratis de mandato domini nostri pape*, z lewej strony: F. Aretiñ.

Wyd. Theiner A., *Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II str. 21—22* nr 26 (z opuszczeniem tekstu w istotnej części bulli).

Reg. 1. Raynald Od., *Annales Ecclesiastici T. VIII (Lucae 1752) str. 494 kol. 1* pod r. 1418 nr 20 (z Regestów Watyk.). — 2. Daniłowicz I., *Skarbiec dipl. T. II str. 57* nr 1239.

Uw. 1. Zob. takąż bullę papieża Jana XXIII dla Witolda, wydaną w Konstancji dnia 26 lutego r. 1415 (ob. wyżej Nr 64) oraz analogiczną do powyższego bullę papieża Marcina V dla króla Władysława Jagielly, wydaną w Konstancji dnia 13 maja r. 1418

74. ¹ W końcu aktu wzmianka o mającej nastąpić koronacji Elżbiety trzeciej żony Jagielly, dokonanej dnia 19 listopada r. 1417, co służy do określenia daty tego aktu.

(wyd. A. I. Turgeniew, *Historiae Russiae Monumenta T. I [Petropoli 1841] str. 117—119 nr 69 z Reg. Vat. w T. powyższym k. 79—79', oraz A. Theiner, *Vet. Mon. Pol. et Lith. T. II str. 20|21 nr 25 z Reg. Vat. jak wyżej*). — 2. *Opuszczone w tekście Reg. Vat. formuły niniejszego dokumentu uzupełnia się tu z wspomnianej dopiero co bulli papieża Marcina V dla króla Władysława Jagielly z podobizny regestu.**

Martinus etc. dilecto filio nobili viro Allexandro alias Wictoldo duci Lithwanie, in Lithwania et ceteris partibus temporalis dominio tuo subiectis ac in omnibus locis Sagmaitarum ac Russie, necnon in Magnanouagroda ac Pszykow civitatibus ac in dominiis earundem in temporalibus pro nobis et Romana Ecclesia generali vicario, salutem etc.

10 Etsi de cunctis negociis^a (cure atque regimini nostris humeris superna dispositione iugiter incumbentibus nos cogitare conveniat ex apostolice servitutis officio, circa illa tamen propensioribus vigilancia atque cura extendere compellimur mentis nostre vigilias, per que orthodoxe fidei profectus ac infidelium detestanda malignitas ad patrem luminum^b et ad unitatem apostolice Sedis conversio auctore Domino valeant incrementis

15 salutaribus atque felicibus salubriter provenire). Cum igitur, sicut manifeste didicimus, plurimorum et catholico principe dignissimorum operum ab effectu, Tua Nobilitas, exponens iugiter se ac sua, non nullis abstinendo laboribus et expensis erga consecucionem pacis et unionis in eadem universali Ecclesia sancta Dei ac pro tutela et incremento orthodoxe fidei et conversione infidelium quorumcumque ad ovile dominicum, necnon

20 unione Orientalis Ecclesie ad veritatem et integritatem catholice et apostolice, sacrosancte et universalis Ecclesie, ut fiat etiam Tue Nobilitatis cooperante ministerio ovile unum et pastor unus, non desierit neque desinat incessanter exponere tocius vigilancie sue curas: et propterea intendentes, ut^c eo vigilancioribus studiis curisque propensioribus circa premissa et eorum effectum eadem Tua Nobilitas valeat insudare, quo per nos

25 et Sedem apostolicam maiori fuerit auctoritate munita, et ut exemplo huiusmodi laudabili ac honorabili ceteri principes christianitatis excitentur ad similia imposterum peragenda, premissis et nonnullis aliis causis rationabilibus ad hoc animum nostrum moventibus^e inclinati, personam tuam in ducatu Lithwanie et ceteris partibus, temporalis dominio tuo subditis ac in omnibus locis Sagmoitarum ac Russie, necnon in Magnanouagroda et in

30 Pszmkow^d civitatibus et dominiis earundem et pro conversione infidelium quorumcumque ad cultum prefate fidei et maxime ac presertim in Magnanouagroda et Piszykow civitatibus et earum dominiis Russie, quoad vitam duxeris in humanis, eadem Nobilitate Tua tamen in nostra et successorum nostrorum Romanorum pontificum canonice intrancium et eiusdem Ecclesie fidelitate, devocione et obediencia permanente, cum iurisdictione, potestate et officio, oneribus et honoribus, aliis vicariis in temporalibus in Ducatu et partibus predictis hactenus per Sedem apostolicam deputatis, in eisdem temporalibus tenore presencium auctoritate apostolica generalem vicarium ordinamus, constituimus et etiam deputamus, eidem Tue Nobilitati nichilominus in Ducatu et partibus huiusmodi contra scismaticos et infideles ac hostes prefatos et adherentes complices et

40 sequaces, ac pro conversione eorundem et aliorum quorumcumque oberrancium ad ovile dominicum ac unione Orientalis Ecclesie ad eandem Romanam et universalem Ecclesiam et ab hiis dependentibus et connexis dicto vicariatu durante omnia et singula faciendi, gerendi, exercendi ac etiam exequendi, que eadem Tua Nobilitas viderit salu-

75. ^a dalszy ciąg formuły w tekście opuszczony z odesłaniem do dokumentu poprzedzającego, w słowach: etc. ut in precedenti usque. Uzupełniono go tu aż do salubriter provenire wedle tegoż dokumentu (ob. wyżej Uw. 2) ^b luminum mylnie w Reg. ^c—^e opuszczone w ed. Theinera ^d możnaby czytać Pszinkow i Psznikow.

briter expedire et que ad huiusmodi vicariatus officium de consuetudine vel de iure spectare noscuntur, plenam et liberam facultatem ac potestatem harum serie concedentes ac mandantes venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis electis administratoribus, abbatibus ceterisque ecclesiarum et monasteriorum prelati-
 5 ac universis et singulis christifidelibus in virtute sancte obediencie ac pro incremento dicte fidei orthodoxe, quatenus per viscera misericordie Dei nostri ac nostram et apostolice Sedis reverenciam eidem Tue Nobilitati tanquam nostro et eiusdem ecclesie in temporalibus vicario in Ducatu et partibus supradictis, quociens requiri contigerit, archiepiscopi, episcopi, electi administratores, abbates ceterique ecclesiarum et monasteriorum prelati
 10 per censuras ecclesiasticas et alia iuris remedia contra obstinatos appellacione cessante et alio quocumque modo, reliqui autem quibusvis presidiis faveant in cunctis oportunitatibus fideliter et assistant, ut fructus uberrimi Altissimo inspirante per Tue Nobilitatis studium iuxta desideratam conceptamque spem valeant pervenire ad Omnipotentis Dei laudem et gloriam, statum et honorem militantis Ecclesie ac nostras tranquillitatem Ducatus et partium predictorum et christifidelium quorumcumque. Volumus autem, quod
 15 antequam huiusmodi officium incipias exercere, in manibus venerabilis fratris nostri . . . episcopi Wilnensis fidelitatis debite ac de huiusmodi officio sollerter ac fructuose, prout speramus et cupimus, exercendo pro nobis et eadem Ecclesia recipienti prestare debeas in forma solita iuramentum. Tua igitur Nobilitas, sic ut abunde concipimus, onus officii huiusmodi prompta devotione suscipiens, sic illud studeat in singulis exaltacionem status
 20 et incrementa fidei Ecclesie nostrique pariter et christifidelium quorumcumque concernentibus laudabiliter et saluberrime exercere, ut apud Altissimum, qui solus regibus et principibus dat salutem, ultra nostram et ipsius Sedis benedictionem et gratiam, palmam sempiternae beatitudinis et gloriam valeat promereri. Datum Constancie, tercio idus maii anno primo. (*Pod tem:*) Collacionatum per me Jo. Cordurerij. (*Poniżej:*) G. de Callio.
 25

76.

Genewa, 27 sierpnia 1418.

*Aleksander-Witold wielki książę litewski uprasza papieża (Marcina V) o udzielenie odpustu siedmiu lat i czterdziestu kwadragen nowozałożonemu a niedostatecznie uposażonemu kościołowi miednickiemu w ziemi żmudzkiej na
 30 czas oktawy św. Piotra i Pawła oraz kościołowi św. Ducha w Wilnie. — Papież w załatwieniu tej prośby nadaje kościołowi miednickiemu odpust lat pięciu na przeciąg dwudziestu lat a kościołowi św. Ducha w Wilnie odpust lat trzech.*

Tekst supliki w Archiwum Watykańskim, Regesta Supplicationum T. II 2 k. 212'—213' z nagłówkiem na lewym marginesie: Rotulus diversarum supplicationum Vitoldi ducis Litwanie. Coll. P.

Uw. Proboszczem (prepositus) kościoła św. Ducha w Wilnie w r. 1428 był Paweł (z Bojanczyc), który naonczas został biskupem kamienieckim; ob. niżej Nr 102.

Supplicat S(ti) V(re) devotus e(iusdem) S(tis) et sancte Romane Ecclesie filius
 40 Allexander alias Vitoldus magnus dux Litwanie, quatenus ipsum in petitionibus infra-

scriptis, que per diversos summos pontifices perante dudum sibi concessa fuerunt, dignemini misericorditer exaudire cum »non obstantibus« et clausulis oportunis

(*Jako ósmy i dziewiąty, t. j. ostatni punkt następuje na k. 213:*)

Item cum ecclesia Medinensis^a in terra Samagitarum de novo fundata et exiliter
 5 dotata existat¹ et pro ipsius edificiorum et eciam conservacionem christifidelium suffra-
 giis plurimum indigere noscatur: ut igitur christifideles eo devocius ad ipsam ecclesiam
 confluent et manus porrigant adiutrices, quo ex hoc uberioris dono celestis gracie con-
 spexerint se refectos, supplicat^b S. V. humiliter idem dux, quatenus omnibus vere pe-
 nitentibus et confessis, qui dictam ecclesiam in octavis Petri et Pauli apostolorum devote
 10 visitaverint et ad conservacionem et construccionem huiusmodi manus porrexerint adiu-
 trices, septem annos et totidem XL^{us}° temporibus perpetuis dignemini misericorditer
 indulgere.

Fiat de quinque annis ad viginti annos propter novam conversionem. O.^d

Item similes indulgentie pro ecclesia Wilnensi Sancti Spiritus concedere dignemini.

15 Fiat de tribus annis alias in forma. O.^d

Datum Geben(nis), sexto kalendas septembris anno primo °.

77.

Czerwińsk koło klasztoru na brzegu Wisły, 15 lipca 1419.

Na akcie przymierza króla Jagielly i w. ks. Witolda z Erykiem królem
 20 duńskim, pośród biskupów polskich po Albercie krakowskim, Andrzeju po-
 znańskim i Janie kujawskim a przed Maciejem miednickim występuje Petrus
 Wilnensis.

Wyd. Z kodeksu Bibl. Kórnickiej T. II 68 wydał A. Prochaska, *Cod. epist. Vitoldi*
 str. 457 nr 845.

25

78.

Wieluń), między 15 a 22 stycznia (1420).

Synod prowincji gnieźnieńskiej w Wieluniu na podstawie relacji obecnego
 na nim biskupa wileńskiego (Piotra) zwraca się do Witolda, dziękując mu za
 troskę o rozszerzenie wiary Chrystusowej i kościołów i uprasza gorąco o wy-
 30 datne uposażenie kościoła katedralnego w Wilnie dziesięcinami snopowemi, jakie
 posiadają inne kościoły.

Or. nieznanym.

Kop. Biblioteka Uniw. w Królewcu, Liber cancellariae Stanisława Ciolka k. 128'.

76. ° tak w tekście ° tu obok tekstu na lewym marginesie tą samą ręką litera M(edinensi) oraz inną
 35 Indulg(entie) ° t. j. quadragenas ° t. j. Otto (Colonna, imię chrześne papieża Marcina V) ° tu obok
 tekstu na lewym marginesie inną ręką Indulg(entie)

76. 1 Akt uposażenia biskupstwa miednickiego przez wielkiego księcia Witolda w Trokach
 dnia 24 października r. 1417, w *Cod. ep. Vitoldi* wyd. A. Prochaska, str. 393/4 nr 743. W akcie
 40 tym wymieniony jest mistrz Maciej proboszcz wileński jako postulat przedstawiony przez Wi-
 tolda na katedrę miednicką.

Wyd. Caro J., Lib. conc. Stan. Ciolek T. II str. 115 nr 61.

Uw. Ścisłą datę tego synodu ob. w wydaniu jego statutów w nrze 5 Studjów i materjałów do ustawodawstwa synodalnego w Polsce (Polska Akad. Umiej. 1929).

Na prośbę wydawców skolacjonował tekst Dr L. Kolankowski.

Preclarissime Princeps etc. Magnis laudibus reverendus episcopus W(ilnensis) nobiscum in hac sacra nostra synodo constitutus, ad quam per S. V. missus magnifice apparuit, devocionem et favorem, quibus fidem catholicam et sacras ecclesias V. S. prosequitur, commendat coram nobis, pro qua re sacra nostra synodus Vestre Claritati ad graciaram acciones et vota laudis debita astrictam se fatetur in visceribus Jesu Christi eandem Serenitatem obsecrando, ut in auspiciis tam sancti propositi S. V. ad ductis desiderii dignetur iugiter permanere. Cum autem, Princeps Humanissime, zelus divini amoris cordis vestri inflat precordia, ut tanta solitudine fidem Christi promoveat et ecclesias divino cultui dedicatas tantis donis munificencie sue et graciis preveniat, non dedignabitur Vestra Sublimitas ecclesiam kathedralem Wylnensem^a tam insignem quam tot copiis ipsa V. S. fulcire dignata est, amplioribus perficere incrementis et presertim decimis manipularibus redonare, in quibus omnes ecclesie iure divino et humano sunt fundate, quas eciam dominus noster Jesus Christus in testamentum sempiternum ecclesiis derelinquit, ut non solum opera vestra salutis eterne promissa premia amplectantur, sed magis fame vestre posteri(s) memoria commendetur; quodque in tempore vestro tam prestantissima ecclesia vestris subnixta presidii in condicione et iuribus aliis basilicis connumeretur equalis, nec post fata vestra hoc, quod ad V. S. fuerat dedicandum, in titolos aliorum convertatur et succedat. Sic enim, Princeps Amplissime, opera vestra non solum celebri perpetuabuntur memoria, sed eterne beatitudinis remuneratione gaudebunt, S. V. per nos nostros cum ecclesiis et clero nostris devote comendamus, quam dignetur Altissimus in longitudine dierum et felicitatis continuacione servare. Datum etc. Sacra synodus provincialis provincie Gneznensis in V(yelun) celebrata.

79.

Rzym, 4 maja 1422.

Papież Marcin V a) do Macieja biskupa mednickiego, postulowanego przez kapitułę wileńską na biskupa wileńskiego: przenosi go na też stolicę wileńską i nakazuje mu złożyć przysięgę wierności w formie załączonej w tejże bulli na ręce arcybiskupa gnieźnieńskiego i biskupa chełmskiego (Jana Biskupka); b) do kapituły kościoła wileńskiego; c) do duchowieństwa; d) do ludu miasta i diecezji wileńskiej; e) do wasalów kościoła wileńskiego; f) wreszcie do arcybiskupa gnieźnieńskiego, oddając mu w opiekę prawną i obronę ten kościół jako jemu podległy (suffraganeam) i jego biskupa.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 221 k. 136'—138. Na karcie 136' na lewym marginesie przy intytulacji pierwsze litery imienia korektora Ja, z drugiej strony Comlli (sic).

78. * Wylunensem błędnie w Kop., oczywiście wskutek pomieszania przez kopystę z podobnie brzmiącym miejscem wystawienia aktu.

a.

Martinus (episcopus, servus servorum Dei), venerabili fratri Mathie episcopo Vilnensi salutem etc. Divina disponente clemencia, cuius inscrutabili altitudine ordinacionem suscipiunt universa, in apostolice Sedis specula licet immeriti constituti ad universas orbis ecclesias aciem nostre consideracionis extendimus et pro earum statu salubriter dirigendo apostolici favoris auxilium adhibemus; sed de illis propensius cogitare nos convenit, quas propriis carere pastoribus intuemur, ut eis iuxta cor nostrum pastores preficiantur ydonei, qui commissos sibi populos per suam circumspeccionem providam salubriter dirigant et informant. Dudum siquidem ecclesia Vilnensi, cui bone memorie Petrus episcopus Vilnensis dum viveret presidebat, per obitum dicti Petri episcopi, qui extra Romanam curiam diem clausit extremum, vacante, dilecti filii capitulum ipsius ecclesie te tunc Medicincensem in Vilnensem episcopum concorditer postularunt, tuque postulacionem huiusmodi illius tibi presentato decreto consensisti et demum premissa proponi fecisti in consistorio coram nobis. Nos igitur huiusmodi te postulancium concordii voluntate pensata, ad provisionem ipsius Vilnensis ecclesie celerem et felicem, ne ecclesia ipsa ulterioris vacacionis exponatur incommodis, paternis et sollicitis studiis intercedentes post deliberacionem, quam de preficiendo eidem ecclesie personam utilem et etiam fructuosam cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad te Vilnensem tunc episcopum Medicincensem, consideratis grandium virtutum meritis, quibus personam tuam ipsarum largitor Dominus insignivit, et quod tu, qui Medicincensi ecclesie hactenus laudabiliter prefuisti, eandem Vilnensem ecclesiam scies et poteris auctore Domino salubriter regere et feliciter gubernare, convertimus oculos nostre mentis. Intendentes itaque tam ipsi Vilnensi ecclesie quam eius gregi dominico salubriter providere, te a vinculo, quo prefate Medicincensi ecclesie cui tunc preeras tenebaris, de dictorum fratrum consilio et apostolice potestatis plenitudine absolventes, te ad eandem Vilnensem ecclesiam auctoritate apostolica transferimus teque illi preficimus in episcopum et pastorem, curam et administracionem ipsius Vilnensis ecclesie tibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo, liberamque tibi tribuendo licentiam ad ipsam Vilnensem ecclesiam trans-eundi firma spe fiduciaque conceptis, quod ipsam Vilnensem ecclesiam per tue circumspeccionis industriam et studium fructuosum grat(i)a^a tibi assistente divina regetur utiliter et prospere dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus et temporalibus suscipiet incrementa. Volumus autem, quod antequam possessionem administracionis bonorum dicte Vilnensis ecclesie recipias, fidelitatis prestes iuramentum in forma, quam sub bulla nostra mittimus interclusam. Nos enim venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Gneznensi¹ et episcopo Chelmensi² et eorum cuilibet per alias nostras literas mandamus, ut a te nostro et Romane ecclesie nomine huiusmodi recipiat seu recipiant iuramentum. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus ad prefatam Vilnensem ecclesiam cum gratia nostre benediccionis accedens, curam et administracionem predictas sic diligenter geras et solaciter prosequaris, quod ipsa Vilnensis ecclesia gubernatori provideo et fructuoso administratori gaudeat se commissam, ac bone fame tue odor laudabilibus actibus lacius diffundatur, tuque preter eterne retribucionis premium nostram et apostolice Sedis gratiam exinde uberius consequi merearis. Datum Rome apud sanctum Petrum, quarto^b nonas maii anno quinto.

79. ^a grata Reg. ^b wyraz ten ręką tekstu z dopiskiem pisarza Ju. de Cerretanis uzupełniony na marginesie

45 79. ¹ Mikołaj zw. Trąba, arcybiskup gnieźnieński, 1412 † 2 lub 3 grudnia 1422. ² Jan Biskupek, biskup chelmski, 1417 † 22 kwietnia 1452.

b.

Simili modo: Dilectis filiis capitulo ecclesie Vilmensis salutem etc. Divina disponente etc. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus eidem Mathie episcopo tamquam patri et pastori animarum vestrarum humiliter intendentes ac exhibentes sibi obedientiam et reverentiam debitas et devotas, eius salubria monita et mandata suscipiatis devote et efficaciter adimplere curetis. Alioquin sententiam, quam idem episcopus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra. 5

c.

Simili modo: Dilectis filiis clero civitatis et diocesis Vilmensis salutem etc. Divina disponente etc. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus eundem Mathiam episcopum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum grato admittentes honore ac exhibentes sibi reverentiam debitam et devotam, eius salubria monita et mandata suscipiatis humiliter et efficaciter adimplere curetis. Alioquin sententiam, quam idem Mathias episcopus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra. 15

d.

Simili modo: Dilectis filiis populo civitatis et diocesis Vilmensis salutem etc. Divina disponente etc. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus et hortamur, attente vobis per apostolica scripta mandantes, quatinus eundem Mathiam episcopum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum devote suscipientes ac debita honorificentia prosequentes, eius monitis et mandatis salubribus humiliter intendatis, ita quod ipse in vobis devocionis filios et vos in eo per consequens patrem invenisse benivolum gaudeatis. Alioquin sententiam, quam idem Mathias episcopus rite tulerit in rebelles, faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra. 25

e.

Simili modo: Dilectis filiis universis vasallis ecclesie Vilmensis salutem etc. Divina disponente etc. Quocirca universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus eundem episcopum debito prosequentes honore ac eius monitis et mandatis efficaciter intendentes, ei fidelitatem solitam necnon consueta servicia et iura a vobis sibi debita exhibere integre studeatis. Alioquin sententiam sive penam, quam idem episcopus rite tulerit seu statuerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra. 35

f.

Simili modo: Venerabili fratri archiepiscopo Gneznensi salutem etc. Ad cumulum etc. Cum igitur ut idem Mathias episcopus in commissa sibi predictae ecclesie cura facilius proficere valeat, tuus favor sibi fore noscatur plurimum oportunus, frater-

79. ° *następuje przekreślony wyraz Mathiam* ^d *seu statuerit dopisane na marginesie*

nitatem tuam rogamus, monemus et hortamur attente per apostolica tibi scripta mandantes, quatinus eundem Mathiam episcopum et ecclesiam sibi commissam suffraganeam tuam habens pro nostra et apostolice Sedis reverentia propensius commendatos in ampliandis et conservandis iuribus suis sic eos tui favoris presidio prosequaris, quod ipse episcopus tuo fultus auxilio in commisso sibi ecclesie prefate regimine se possit utilius exercere, tuque divinam misericordiam et nostram ac dicte Sedis benivolentiam valeas exinde uberius promereri. Datum ut supra. (*Pod tem.:*) Ja. XXIII. XII. XII. XII. de Cerretanis.

80.

Rzym, 25 maja 1422.

Papież Marcin V do arcybiskupa gnieźnieńskiego (Mikołaja) i biskupa chełmskiego (Jana Biskupka): zleca im odebrać przysięgę wierności od Macieja biskupa wileńskiego, świeżo przeniesionego na tę stolicę z kościoła miednickiego, według formuły z niniejszą bullą przesłanej.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Lateran. T. 222 k. 68'. Na tejże karcie na marginesie lewym: Ja.

Uw. Do tekstu wspomnianej przysięgi stosuje się to samo, co powiedziano o przysiędze Piotra biskupa wileńskiego, o czym wyżej w Nrze 63.

Martinus (episcopus, servus servorum Dei) venerabilibus fratribus archiepiscopo Gneznsensi et episcopo Chelmensi salutem etc. Cum nuper venerabilem fratrem nostrum Mathiam Vilmensem tunc Medicinensem episcopum licet absentem a vinculo, quo ecclesie Medicinensi cui tunc preerat tenebatur, de fratrum nostrorum consilio et apostolice potestatis plenitudine absolventes, ipsum ad ecclesiam Vilmensem tunc vacantem duxerimus auctoritate apostolica transferendum, preficiendo ipsum eidem ecclesie Vilmensi in episcopum et pastorem, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur: nos volentes eiusdem episcopi in illis partibus commorantis parcere laboribus et expensis, ne propter hoc cogatur veniendo ad Romanam curiam personaliter laborare, fraternitati vestre presentium tenore committimus et mandamus, quatenus vos vel alter vestrum ab eodem episcopo nostro et Romane ecclesie nomine fidelitatis debite solitum recipiatis seu recipiat iuramentum iuxta formam, quam sub bulla nostra mittimus interclusam. Formam autem iuramenti, quod dictus episcopus prestabit nobis de verbo ad verbum, per eius patentes litteras suo sigillo signatas per proprium nuncium quantocius destinare curetis. Datum Rome apud sanctum Petrum, octavo kalendas iunii anno quinto. (*Pod tem.:*) Ja. XVI. de Cerretanis.

81.

Rzym, 29 maja 1422.

Stanisław syn Jana kanonik wileński, prokurator Macieja (biskupa przedtem miednickiego), przeniesionego na stolicę wileńską, zobowiązuje się imieniem

jego pod przysięgą Kamerze apostołskiej złożyć za kościół wileński w dwóch ratach w odstępach półrocznych należną opłatę.

Regest w Archiwum Watykańskiem, *Oblig. et soluc. T. 60 k. 7* (nowa sygn. 32'), wskazany przez Abrahama w *Sprawozdaniu III (1923) str. 27.*

Eadem^a die honorabilis vir dominus Stanislaus Johannes canonicus Wilnensis tanquam principalis et privata persona, ac etiam tanquam procurator assertus R^{di} patris domini Mathie translati episcopi Wilnensis dictis nominibus et quolibet dictorum nominatorum in solidum nomine prefati domini Mathie obligavit atque promisit Camere et Collegio ut supra pro eius communi servicio flor. triginta tres auri de camera et unum tertium alterius flor. aut illud plus, quod per commissionem fiendam in partibus dicta ecclesia taxaretur et quinque^b minuta servicia consueta, solvendo medietatem promissorum hinc ad sex menses proxime venturos, et reliquam medietatem infra alios sex menses extunc^c proxime secuturos. Submisit (se insuper iurisdictioni et cohercioni Camere predictae pro premissis firmiter observandis et adimplendis, et obligavit se et bona sua omnia ecclesiastica et mundana presencia^d et)^d renunciavit (privilegiis et exceptionibus omnibus, quibus contra premissa excipere possent quomodolibet vel venire in forma dicte Camere in obligacionibus prelatorum fieri solita et consueta)^d et iuravit (ut est moris in forma predicta consueta)^d. Et R^{mu}s dominus vicecamerarius tulit sententias in scriptis. Et dictus dominus Stanislaus promisit producere mandatum ratificationis infra primum terminum. Actum orti residence dicti domini vicecamerarii, presentibus dominis B(enedicto) de Perusio et N(icholao) de Mercatello clericis et me C(ino) de Lambardis notariis^f.

82.

Wilno, 16 lipca 1422.

Maciej Wołoch mieszczanin wileński wraz z żoną Dorotą zapisuje konwentowi P. Marji oo. franciszkanów w Wilnie łąkę swą koło rzeki Niemieży przy drodze z Wilna do Oszmiany.

M. A. Or. w Archiwum Kapituły Wileńskiej. Pergamin gruby, wcale dobrze zachowany, nieco splamiony, zwłaszcza na zagięciach w kilku miejscach wyżarty, 23 X 17 + 4,3 cm., z inicjałem aż po zakładkę. — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć wyciśnięta w czarnym wosku, średn. 22 mm. w dolnej części i z lewej strony częściowo zagnieciona, wyobraża postać siedzącą na krześle w długiej szacie jakoby rzymskiej z głową uwieńczoną czy w aureoli, trzymającą w prawej ręce laskę, rozwidloną na otoku w gałązkę. Napis w otoku minuskulą gotycką: dni (r) + marci. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu bocznem wewnątrz: Super pratum Nemesz (bliskoczesny); 2) Littera noviter inventa . . . super pratum penes Nyemyeza in dextram manum (w. XV|XVI); 3) na złożeniu wierzchniem zewnętrznem zupełnie zatarty i wyblakły zapisek późniejszy w trzech wierszach. Nad nim data: A^o 1422,

81. ^a tu na marginesie lewym tą samą ręką: Epi. Wilnen. ^b tu na marginesie prawym tą samą ręką: Card. XIII ^c tu na marginesie prawym tą samą ręką innym atramentem: sol(vit) ^d w tekście etc. przylacza się tu w nawiasie tę formułę z poprzedniego aktu ^e tu wyraz niezrozumiały jakoby in legp; w innych datacjach występuje Actum in orto ^f tu na marginesie prawym tą samą ręką: XXXIII i t(ercium)

w środku sygnatura z w. XVI ledwie widoczna A (cyfra zatarta). Niżej: 4) Donatio prati Mathiae Woloch prope Niemież (inną ręką:) 1422 (w. XVII); 5) na złożeniu wewnętrznem: Prawo na łąki nazwane Popławy przy karczmie pana Kotła na Nowogrodzkim gościńcu pultory mile od Wilna (w. XVIII); 6) na złożeniu wierzchniem zewnętrznem: Donatio prati a Mathia Woloch prope fluvium Niemież A^o Dni 1422. Niżej innymi rękami: N° 28vo sub litt. A. A. (w. XVIII); 7) sygnatura franciszkańska: Odd. 3, fas. 3. N. 1. (pocz. w. XIX).

Kop. Archiwum Kapituły Wileńskiej, wśród papierów franciszkańskich dwie kopje na luźnych ćwiartkach (pół folio) z w. XVIII różnymi rękami; na odwrociu jednej z nich: Donatio prati a Mathia Woloch prope fluvium Niemież A^o Dni 1422 (inną ręką dodane:) Jul. 16 N° 28vo Sub litt. AA. Sygnatura ręką w. XIX: Odd. 3, fas. 3. N. 1.; na drugiej zaś ćwiartce tamże inną ręką »zgodnie«, sygnatura, jak na poprzedniej tą samą ręką i ta sama.

Przekł. polski z drugiej połowy w. XVIII (ok. r. 1772) mieści się w temże Archiwum Kapituły Wileńskiej w fascykule kopij dokumentów—franciszkańskich u Panny Marji w Wilnie na str. 3 Nr 8.

In nomine Domini amen. Cuncta que aguntur in tempore ne simul lapsu temporis labantur, | anniculo cursu^a et testimonio literarum solent roborari. Et ob hoc ego Mathias^b | alias Woloch^b civis Vilmensis et uxor mea Dorothea, cupientes animarum nostrarum | salubriter providere, scientes quod non per aliud nisi per elemosinas et bona opera illa consequi debemus, ideo conventui Sancte Marie Virginis in Vilna, ad laudem et animarum nostrarum ad salutem, Fratribus Minoribus ordinis sancti Francisci in Vilna, ad remedium nostre salutis pratum nostrum verum patrimonium, situm circa fluvium Niemiesz^c in wlgari comuniter dicendo na Nemeszi in dextra manu transeundo de Vilna ad Oszmenam, et dictum pratum damus perpetuis temporibus. Ut similibus congaudeant, sepe dicti fratres racione dicte elemosine similiter nobis promiserunt, quamdiu vixerimus, pro sanitate nostra Deum exorare et post decessum nostrum perpetuis temporibus pro animabus nostris Deum implorare. Ut eadem donacio predicti prati retro fluvium Niemiesz firmiter robor obtineat, sigillum nostrum est appensum. Actum et datum in Villna, feria V^a in vigilia sancti Alexii sub anno Domini M^o·C^o·C^o·C^o·XXII°. Presentibus hiis dominis nobilibusque viris domino Petro cive Vilmensi, domino Marco aurifabro, domino Laurino, et aliis fidedignis ad hoc vocatis.

83.

W obozie nad jeziorem Melnem, 27 września 1422.

Paweł de Rusdorf mistrz zakonu NMP. i brat Zygfryd Lander de Spanheim landmistrz zakonu instlanckiego zawierają pokój wieczysty z królem Władysławem Jagiellą i Aleksandrem-Witoldem w. ks. Litwy oraz z ziemiami Mazowszem i Rusią, którego to aktu tekst dosłownie zgadza się z takimże aktem pokoju, wystawionym tamże natenczas przez króla Jagiellę i Witolda.

82. ^a tych dwóch wyrazów przekład polski nie uwzględnił ^{b—b} podkreślone tym samym atramentem
* poprawione przez pisarsa z nemesz

82. ¹ Niemież, dopływ Wilji na pld. od Wilna.

Or. dawniej przechowany w Archiwum Koronnem na Zamku krakowskim, obecnie znajduje się w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie pośród dokumentów rewindykowanych z Rosji.

Kop. Lib. I 2 k. LXXII—LXXIX' w transumpcie biskupa Wojciecha Tabora w Wilnie 1 lutego 1492 pod nagłówkiem: Privilegium et inscriptiones inter Vladislaum regem Poloniae (sic) et magistrum generalem Prussiae; zob. niżej pod datą.

Reg. Inventarium omnium privil. wyd. E. Rykaczewski, str. 82 (na samym dole).

Uw. Podaje się regest powyższy ze względu na transumpt aktu wydany przez biskupa Tabora, a wciągnięty do I księgi przywilejów kapituły wileńskiej. W akcie wystawionym przez władców Polski i Litwy, pośród świadków litewskich bezpośrednio po Świdrygielle księciu czernichowskim i Zygmuncie księciu starodubskim, występują Mathias episcopus Wilnensis et Nicolaus Mednicensis ecclesiarum electus, zob. Dogiel, Cod. dipl. Regni Pol. T. IV str. 114.

84.

B. m., 20 stycznia (1423).

Witold, zniecierpliwiony zbyt długo trwającym wakansiem stolicy biskupiej w Miednikach, uprasza usilnie papieża (Marcina V) o nadanie tegoż biskupstwa mianowanemu już przez Władysława króla polskiego oraz przez siebie Mikołajowi proboszczowi kolegiaty trockiej.

Or. brak.

Kop. Biblioteka Uniw. w Królewcu; Liber cancellariae Stanisława Ciołka k. 45—46.

Wyd. 1. Napiersky K. E., Russisch-Livländische Urkunden (St. Petersburg 1868) str. 176 nr 214 (pod błędna, zbyt wczesną datą 1421). — 2. Caro J., Liber cancellariae Stanislai Ciołek, cz. I str. 106 [424]—108 [426] nr 60 (z datą 1421).

Reg. 1. Napiersky K. E., Index corp. hist. dipl. Liv. T. I str. 220 nr 975. — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 70 nr 1312 (obszerny regest wedle Reg. 1 z datą 1421). — 3. Prochaska A., Cod. epist. Witoldi, str. 511 nr 925 (z datą 1421).

Uw. 1. Akt ten w Lib. canc. Stan. Ciołka ma tylko datę dzienną. Błędnie oznaczany dotychczas rok 1421 posunąć należy conajmniej do roku 1423, albowiem przeniesienie papieskie Macieja ze stolicy miednickiej na wileńską nastąpiło dnia 4 maja r. 1422 (ob. wyżej Nr 70); por. X. Fijałek, Uchrześcjanienie Litwy przez Polskę (Kraków 1914) str. 114 i nast. z przypisem 4. Prekonizacja biskupa Mikołaja nastąpiła dnia 25 lipca r. 1423, por. X. Fijałek, l. c. str. 117. — 2. Mikołaj jako proboszcz prepozyturalny fary w Nowych Trokach był w chwili promocji swojej na biskupstwo wileńskie także kanonikiem katedry wileńskiej, którą to godność zatrzymał jako biskup miednicki (ob. niżej dok. z 1 lipca r. 1429). — 3. Ze względu na to, że akt dotyczy właściwie biskupstwa żmudzkiego, podano się tu jedynie regest.

85.

(Wilno), 1423.

Albert Moniwid funduje w katedrze wileńskiej altarzę pod wezwaniem św. Wojciecha i Jerzego męczenników, jako swoją kaplicę grobową z uposażą ją wsią Gudele, domami w mieście Wilnie i dochodami z innych dóbr.

Or. obecnie nie istnieje. Był jeszcze w Archiwum Kapituły Wileńskiej w r. 1830, jak stwierdza katalog Archiwum z tegoż roku str. 130 w dziale »Przywileje i prawa na altarye kościoła katedralnego« N. 23 Litt. ZZ na altaryą Montwidowską pod pozycją 1: 1423 na pergaminie fundusz w autentyku Alberta Moniwida. Altaryą Montwidowska (!) fundowana w r. 1423 przez Alberta Montwida (!) wojewody wileńskiego do kościoła katedralnego wileńskiego in honorem B. Alberti et Georgii martirum. Fundusz oney składa się wieś Gudele¹ w powiecie oszmiańskim, jurydyka w mieście Wilnie w trzech miejscach: pod młynem królewskim domow 3, na Skopowce domow 5, na Zarzeczcu domow 3 lecz domy są własnością mieszkancow, tylko tawagia czyle placowe opłaca się i kapitał rs 750.

Kop. mieści się w księdze wizyty kościoła katedralnego wileńskiego przez biskupa Michała Jana Zienkowicza dnia 13 maja r. 1743, znajdującej się niegdyś (przed wielką wojną) w Archiwum Czerwonodworskiem hr. Tyszkiewiczów; ob. ks. J. Kurczewski, Kościół Zamkowy T. II str. 288 (gdzie jest podany dokładniejszy regest) i 304.

86.

(Wilno), 1423.

Witold (wielki książę litewski) zatwierdza uposażenie altarzy Montwidowskiej w katedrze wileńskiej (zob. Nr poprzedni).

Or. pergaminowy dziś nieznan, istniał jeszcze w r. 1828 w Archiwum Kapituły Wil. według świadectwa katalogu tegoż Archiwum str. 76 w dziale »Dokumenty na altarye« nr 14 a (zob. niżej pod Reg.).

Kop. 1. Dołączona do oryginału, z niewiadomego czasu, niezawodnie późna, również się nie dochowała; wzmiankowana w wspomnianym katalogu z r. 1828 (zob. niżej pod Reg.) — 2. Wizyta kościoła katedralnego wileńskiego przez biskupa Michała Jana Zienkowicza dnia 13 maja r. 1743, znajdowała się niegdyś (przed wielką wojną) w Archiwum Czerwonodworskiem hr. Tyszkiewiczów; ob. ks. J. Kurczewski, Kościół Zamkowy T. II str. 288 i 304.

Reg. w wspomnianym wyżej pod Or. katalogu Archiwum Kapituły Kat. Wileńskiej: Altaryą Montwidowska (!), Kaplica Św. Woyciecha 1423. Przywilej na tę altaryą Montwida (!) przez Witolda zatwierdzony na pergaminie in autentyku z kopią po łacinie pisany. Przytoczony jest ten regest w edycji wizyty Archiwum pomienionego z r. 1828 w Opisaniju rękopisnego oddzielenija Wileńskiej Publ. Biblioteki. Wyp. I (Wilno 1895) str. 29 nr 14 a.

87.

Rzym, (po 11 listopada 1423 a przed 7 marca 1424).

Papież Marcin V do w. księcia Witolda: przychyła się do jego prosby, by Maciej biskup wileński, którego obecność wraz z innymi pralotami była pożądana na soborze powszechnym (pawijsko-sjeneńskim), pozostał przy swoim kościele wileńskim.

Or. nieznan.

Kop. Biblioteka Univ. w Królewcu, Liber cancellariae Stanisława Ciołka k. 159.

85. ¹ Gudele w Oszmiańskim, około 3 mile na pld.-zach. od Oszmiany.

Wyd. Caro J., Liber canc. Stan. Ciolek, cz. II str. 208 nr 131.

Reg. Prochaska A., Codex epist. Vitoldi str. 614 nr 1121 z oznaczeniem, że pochodzi z końca r. 1423.

Uw. Tekst skolacjonowany ponownie przez Dra L. Kolankowskiego. Datę tego aktu wyznacza rok VII pontyfikatu (od II. XI. 1417) i czas soboru pawijsko-sjeneńskiego, który się zakończył 7 marca r. 1424; najprawdopodobniej wydany został z końcem r. 1423.

Martinus etc. Quamvis cupiamus venerabilem fratrem nostrum Mathiam^a episcopum Wylnensem propter eius singularia virtutum merita interesse una cum aliis prelati concilio generali, tamen quia ipsum episcopum in partibus statui tuo non solum utilem sed necessarium esse scribis, contenti^b sumus consideracione Excellencie Vestre, cui sumus dispositi complacere, ut (in) ecclesia sua remaneat et Deum oret pro statu nostro et Ecclesie sue sancte. Preterea, Fili Dilecte, intelleximus que dilectus filius nobilis vir Jacobus¹ orator tuus et carissimi in Christo filii nostri W(ladislai) regis P(olonie) illustris nobis pro parte eiusdem nobilitatis exposuit, ex quibus cognovimus sinceram affectionem tuam erga personam nostram, nec nos latent opera fructuosa per te hactenus impensa, et que tenemur^c, indubie impensuros^c fore cum summa tui nominis gloria defensione catholice fidei et pro heresibus extirpandis de agro Ecclesie militantis. Et nos, qui personam tuam precipua affectione diligimus et paterna complectimur caritate, quandocumque nos requisiveris erga^d tuos et tuorum honores et comoda, semper invenies propicios et benignos, sicut de optima nostra intencione erga Excellenciam Tuam prefatus Jacobus te plenius informabit. Et quoniam ipsum Jacobum, quem status honorisque tui iamdiu per expergenciam esse cognovimus ferventissimum zelatorem, vos et negocia Celsitudinis Tue in nostra curia non minori fide quam diligencia continuo promoventem, dignum esse iudicamus eum eidem nobilitati propensius commendare; quem ideo, quia eum diucius experti sumus, et fidelissimum servitorem tuum semper invenimus, tali commendacione et laude dignum esse iudicamus allaturum quidem Excellencie Tue pro negociis sibi comissis et gloriam ac honorem. Datum Rome, anno septimo etc.

88.

(Podrobiony).

Wilno, 9 kwietnia 1424.

Siemion Gdygoldowicz pan wileński i dzierżawca smoleński, funduje i uposaża w dobrach swoich Wiszniew kościół parafjalny pod wezwaniem św. Piotra apostoła i Jerzego męczennika.

Uw. Ob. ten falsyfikat niżej pod datą 9 kwietnia r. 1451.

87. ^a Matheum w tekście i wyd. ^b contempti l. c. ^c—^c tenemus indubie impensurum l. c. ^d et 85 w tekście, dobrze zaś erga w wyd.

87. ¹ Jacobus de Paravesino, medjolańczyk, znany poseł króla Władysława Jagielly; zob. X. Jan Fijałek, *Polonia apud Italos scholastica. Saec. XV Fasc. I (Cracoviae 1900) str. 14|15*, a także J. Płaśnik, *Włoski Kraków za Kazimierza Wielkiego i Władysława Jagielly (Rocznik Krakowski T. XIII [1911] str. 91—94)*.

89.

Tyniec, 13 października 1424.

Stanisław opat klasztoru tynieckiego oznajmia Maciejowi biskupowi wileńskiemu, że mocą uchwały kapitulnej godzi się teraz na objęcie i wykonywanie przez Jakuba urzędu opata w klasztorze Matki Bożej w Starych Trokach, wakującego po rezygnacji Wojciecha Żegoty, na który to urząd intronizował go już poprzednio zmarły biskup wileński Piotr.

Or. nieznaną.

Kop. Biblioteka Ossolińskich, Rescriptorium klasztoru tynieckiego z roku 1634 w dziale D. 3.

Wyd. 1. Szczygielski Stanisław O. S. B., *Series et notitia Trocensium abbatum ord. S. Benedicti (Cracoviae, Schedel 1668) k. B. i B'* z uwagą: Hec nota in Archivo eiusdem caenobii habetur. — 2. Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego cz. II, wyd. Dr Stanisław Smolka (Lwów 1875) str. 238—239 nr 154 z Kop. i Wyd. 1 (niezupełnie ściśle).

Venerabili ac reverendissimo in Christo patri et domino, domino Mathiae Dei gratia episcopo Wilnensi Stanislaus divina providentia abbas monasterii Tinciensis^a totusque conventus monasterii eiusdem ordinis sancti Benedicti Cracoviensis dioecesis orationum suffragia devotarum intima cum in Domino caritate. Quoniam quidem venerabilis frater et dominus Jacobus abbas monasterii Sanctae Dei Genitricis in Stare Troki per liberam resignationem religiosi viri fratris Adalberti dicti Zegotha, ultimi et immediati antecessoris sui, possessionem actualem et realem abbatiae eiusdem nec non inthronisationem et confirmationem a reverendissimo in Christo patre et domino, domino piae memoriae Petro eadem gratia episcopo Wilnensi assecutus exstitit^b gratiose, nostro tamen prius consensu literario^c non accedente, unde scrupulum in^d ipsius animo perficere est exortum^d et accedens nostram praesentiam humiliter supplicavit, ut videlicet noster nostrique capituli consensus ad factum praedictum accederet favorosus^e: nos vero unanimiter capitulariterque congregati ex unanimi consensu parilique voce prefatam resignationem, ut praefertur, possessionem, inthronisationem et confirmationem innovamus, approbamus, confirmamus, rata omnia et singula habentes in eum, prout in literis videlicet resignationis et confirmationis reverendissimi patris domini Petri etc. plenius continetur. Insuper autem^f concedimus et (per)mittimus^g prefato domino Jacobo abbati Statrotrocensi in favorem religionis nostrae et christianitatis augmentum assumendi ad religionem et induendi quaslibet idoneas personas pro religione valentes ad profitendum eos secundum morem ordinis auctoritate nostra, qua in hac parte fungimur^h speciali. In quorum omnium confirmationem et facti ratihabitionem sigilla nostrumⁱ et conventus nostri presentibus sunt appensa. Datum in nostro monasterio Tinicensiⁱ, anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo quarto^k, decima tertia die mensis octobris.

89. ^a Tinicensis Scayg. ^b est Scayg. ^c literario Rescr. ^{d—d} in animo suo exortum perscrutare volens Scayg. ^e favorabilis Scayg. ^f etiam Scayg. ^g promittimus Rescr. i Scayg. ^h nostra in hac parte qua fungimur Rescr. (na razurze) ⁱ sigillum nostrum Scayg.; sigilla nostra Rescr. ^j Tinicensi Scayg. ^k MCCCCXXIV Scayg.

90.

(Podrobiony).

B. m. 1424.

*Stanisław i Andrzej Prostołowicze (sic) Skinderowie fundują i uposażają kościół parafjalny pod wezwaniem św. Stanisława w Lacku*¹.

Uw. Wiadomość o tej rzekomej fundacji z wizyty z r. 1817 przywodzi jako autentyczną ks. Wincenty Przyałgowski w Żywotach biskupów wileńskich T. I str. 48, co powtarza ks. J. Kurczewski w Biskupstwie wileńskim str. 210. O Stanisławie i Andrzeju Prostywilowiczach ob. niżej dok. z 29 czerwca r. 1460.

91.

(Podrobiony).

Tawiany dwór, 22 maja 1425.

Michał Rakowicz szlachcic królewski wilkomierski funduje kaplicę pod wezwaniem św. Michała i św. Anny przy kościele parafjalnym w Wilkomierzu, założonym przez jego przodków; w uposażeniu daje jej swój dwór Tawiany, dziesięciny wszelkiego zboża i owocu z dworów swoich braci, za ich zgodą, zobowiązując altarystę do odprawiania dwóch mszy, jednej za żywych, drugiej za umarłych.

Tekst tego falsyfikatu mieści się w trzech kopjarzach: 1. Lib. VI k. 340'—341' N° 248 z dopiskiem Lectum Correctum oraz inną ręką Descriptum. — 2. Czart. k. 11'—12 pod nagłówkiem Fundus Michała Rakowicza na altaryę. — 3. Lib. Magn. k. 6'—7'.

Uw. Notoryczne to falszerstwo ujawnia się zarówno w redakcji, pochodzącej z czasów znacznie późniejszych niż data, jak i w szeregu innych wewnętrznych kryteriów (nieznany nadawca, świadkowie i t. p.). Stwierdzają to dowodnie późniejsze nadania na rzecz altaryj tejże fary wilkomierskiej, znajdujące się w kodeksie Czartoryskich i Lib. Magn., a mianowicie: a) nadanie dworu Tawiany przez Alberta i Jerzego braci Stanikowiczów na altaryę św. Mikołaja w kościele wilkomierskim dnia 21 kwietnia r. 1509 oraz b) akt fundacji kaplicy grobowej pod wezwaniem NMP. i św. Krzyża w tymże kościele przez Kaspra Stefanowicza Daugerłowicza sędziego grodzkiego wilkomierskiego i jego żony Barbary z dnia 8 września r. 1583 (znajdujący się w Czart. k. 232'—234), na którym to akcie oparł się falszerz w redakcji całego formularza, poczynając od pierwszych słów arengi: Cum cunctorum periret memoria factorum. Po tym przeto roku powstał ten falszyfikant w pierwszych dziesiątkach w. XVII.

In nomine Domini amen. Cum cunctorum periret memoria^a factorum, nisi veridicis testibus et publicis scriptis atque sigillis sint roborata, proinde ego Michael Rakowicz nobilis regius Wilkomiriensis^a notum facio tam praesentibus quam futuris quibus expedit universis et singulis praesentium notitiam habituris et visuris, non coactus nec compulsus sana mente et ratione, animo bene deliberato fratrisque sui Stanko, caeterorum amicorum ac consanguineorum salubri consilio praehabito, attenden(do) cum hu-

91. ^a Wilkomiriensis Czart.90. ¹ Lack w ziemi lidzkiej, koło Szczuczyna, około 7 mil na pld.-zach. od Lidy.

mano generi nil commodius et dignius censeatur^b, quam ut memoria hominum bona^c habeatur et aeterna merces pro caducis et temporalibus bonis lucretur, et id quod intuitu aeternae remunerationis^d datur, apicibus litterarum ac testium annotatione roborentur, accensus itaque zelo devotionis singulari et tactus divino spiramine nec non proponen(s)
 5 saluti animae meae nec non praedecessorum ac successorum meorum, in honorem Omnipotentis Dei et individuae Trinitatis ac Intemeratae semperque Virginis Mariae et in honorem S. Michaelis archangeli patroni mei atque sanctae Annae, fundo sacellum ac capellam penes ecclesiam Wilkomiriensem^e parochialem dioecesis Vilmensis per me et meos antecessores aedificatum, et constituo, ascribo atque dono pro altarista moderno
 10 Nicolao Sosnowski sive pro eius nutrimento meliori de bonis meis temporalibus, quibus me gratia Dei liberaliter ampliavit, dote et redditibus infrascriptis do^f, incorporo, proprio, confero et donatione perpetua et irrevocabili perpetuis temporibus praesentibus ascribo. Inprimis bonorum meorum curiolam meam propriam patrimonii mei, a fratribus seiunctam et divisam, cognomine Thawiany^g, adiacentem luto et paludi Ilgowolki^h dicto
 15 cum omnibus aedificiis, campis cultis et incultis, seminatis et seminandis, eradicatis et eradicandis, cum pratis, sylvis, gais, borris, nemoribus, aquis, paludibus, cum lacu vel stagno atque sylva cognomine Łany, cum subditis, servitiis duodecem, videlicet Andree Gaydziun, Thomko Doilidaⁱ, Nicolao Cwikło^j, Piotras Michno, Stanislawo Proscion, Mika Rimdzius, fratribus Staniulo^k Gowieno, Petro Pinigelis, Bogdano et Marco Laniecziei^l, tres fratres Stanio Burtniko, Joanne Buiak, Gregorio Witel cum eorum uxoribus,
 20 filiis, filiabus, amicis et propinquis, cum eorum servitiis, bonis, terris, possessionibus, utilitatibus et proventibus, et generaliter cum omnibus prout egomet tenui et habui ita longe, late et circumferentialiter, prout praefata curia et bona eius atque homines hominumque^m terrae extant in suis graniciebus et limitibus sunt distincta, limitata et ex
 25 antiquo divisa, nihil iuris, proprietatis et dominii pro me ac meis successoribus, propinquis ac consanguineis reservan(do), sed cum omni iure, proprietate, dominio praedicto altaristae protunc existenti ac successoribus in posterumⁿ futuris tenere, habere, utifrui, possidere^o do, confero, ascribo et perpetuis temporibus attribuo irrevocabiliter. Item decimam omnis grani et de omnibus fructibus ex duabus curiis fratrum meorum de consensu eorum dictarum Thawiany^o, de eorum bona voluntate eidem altaristae ac successoribus annuatim extradendam ascribo aeviternae et perpetuis temporibus. Qui quidem altarista et alii post eum sequentes tenebuntur et erit astrictus duas missas, unam pro peccatis vivorum et aliam pro defunctis animabus praedecessorum nostrorum qualibet septimana celebrare et adimplere. In quorum omnium et singulorum praemissorum
 35 fidem, robur et testimonium sigillo meo quo utor proprio literas praesentes communi et appendi. Actum et datum anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo quinto, die vigesima secunda mensis maii in eadem curia Thawiany. Praesentibus honorabilibus et nobilibus Martino a Posnania plebano Wilkomiriensi^p, Gregorio de Wislowo altarista^q Wilkomiriensi^r, Iwasko Butrymowicz^s, Alexandro Gieltuldowicz^t, Woitko Dolmontowicz, Gasparo Daiklowicz, Matulo Kierkuso, Januszko Jaczkowicz^u, Woytko Triczo, et aliis quam pluribus fide dignis testibus ad praemissa vocatis. Actum et datum ut supra.

91. ^b pierwotne censetur poprawione na censeretur Lib. VI; censeretur Csart. i L. M. ^c bene Csart. i L. M. ^d remunerationis Csart. i L. M. ^e Wilkomiriensis Csart. ^f brak w Csart. ^g Ilgowolki Csart. i L. M. ^h Doylida Csart. i L. M. ⁱ Cwikla Csart. i L. M. ^j poprawione z pierwotnego Stasiulo Lib. VI ^k Łanieczei Csart. ^l w miejsce przekreślonego hominumque kładzie huiusmodique Lib. VI; huiusmodi Csart. i L. M. ^m drugą ręką prostium (sic) Lib. VI; w L. M. po successoribus jest luka; w pierwotną lukę wpisano in post Csart. ⁿ poprawione na possideri Lib. VI ^o Tawiany L. M.; Trawiany poprawione na Tjawiany Lib. VI ^p altaristae Lib. VI ^q Butrymowicz Lib. VI ^r pierwotnie Gieltultowicz Lib. VI; Gieltultowicz Csart. i L. M. ^s Jaczkowicz Csart.

91. ^t Tawiany, dziś Towiany, dworzec, dwie mile na płn. od Wilkomierza.

92.

Rzym, 21 lipca 1425.

Teodoryk zw. Ticza z Obolec kapłan diecezji wileńskiej, popadłszy w nieprawidłowość (irregularitatem) wskutek współuczestniczenia w krwawem pobicciu Tomki, żony swego sługi niewolnego Aleksego, winnej kradzieży, wnosi do papieża Marcina V suplikę o udzielenie abszolucji i zwolnienia od nieprawidłowości, na co papież daje swoje »Fiat«.

Tekst supliki w Archiwum Watykańskiem, Regesta Supplic. T. 186 (nowa sygnatura 193) k. 87—88 (nowa folj. 85—86); na lewym marginesie na początku aktu inną ręką W(ilhelmus), przy końcu zaś Dispen(sator).

Beatissime Pater. Exponit Sanctitati Vestre devotus vester Theodoricus dictus Ticza de Obolec¹ presbiter Vilmensis diocesis, quod cum ipse olim quendam Alexium Thorathotha laicum dicte diocesis in servum non emancipatum more dicte patrie haberet, ipseque Alexius quendam uxorem legitimam nomine Thomcam haberet, ipsaque Thomca mulier et uxor dicti Alexii plurima furta exponenti predicto, in cuius domo habitabant, fecisset, et ratione dictorum furticiniorum ipse exponens dictum Alexium suum servum more patrie predictae cum virgis castigari fecisset, ex eo ut ipse Alexius ulterius suam uxorem, ut a furto huiusmodi cessaret, castigaret, ipseque exponens, postquam ipse Alexius ipsius exponentis servus a verberibus sive castigacionibus relaxatus fuisset et uxor sua predicta eidem Alexio gubernanda seu castiganda per ipsum exponentem tradita fuisset, licet in tradicionem huiusmodi ab ipso exponente cum ligno flagelli, quod flagellum tunc idem exponens in suis tenebat manibus unius digiti spissitudinis existens, eidem mulieri unus tractus inter ipsius humeros factus fuisset, ipse tunc Alexius laicus suam predictam uxorem ad manus suas capiens ipsam graviter verberavit, et de hiis non contentus sed mala malis accumulans, ipsam in terram prostravit ac pedibus conculcavit, ipso tamen exponente absente. Postquam vero ab aliis hominibus tunc ibidem existentibus visa fuisset ita graviter verberari, ipse exponens in ipsius mulieris subsidium vocatus fuit, ut ipsam mulierem ab ictibus et verberibus suis relevaret, ipseque exponens una cum aliis hominibus veniens eam defendit ac de ipsius Alexii sui servi, dictaeque mulieris mariti legitimi, manibus eripuit et liberavit, et nil plus faciens recessit. Demum tunc ipsa mulier post duas septimanas citra vel ultra secrete unam massam de se emisit, quam abortum esse asseruit, una tamen muliere alia hoc vidente et non pluribus. Verum Pater Sancte, cum ipse exponens ab illo tempore, quod premissa ad ipsius pervenisset noticiam, a divinis officiis se abstinuit, nec eisdem se immiscuit, bonarumque mencium est ibi culpam timere, ubi culpa non reperitur, licet ipse exponens pueros postea baptisaverit et confessiones ex sui tamen ordinarii licencia audiverit, timet maculam irregularitatis incurrisse. Supplicat igitur Sanctitati Vestre ipse exponens, quatenus ipsum ab excessibus huiusmodi et peccatis suis aliis absolvi, secumque super irregularitate, si quam occasione premissorum incurrisset, dispensare dignemini de gracia Vestra speciali. Attentis Pater Sancte, quod istud factum est occultum et novi christiani sunt ibidem, ita quod de more patrie illius est habere servos et pro excessibus castigare

92. ¹ Zob. wyżej str. 19 przyp. 1.

eosdem. Fiat ut petitur (O). Datum Rome apud sanctos Apostolos, duodecimo kl. augusti anno octavo.

93.

Troki, 7 kwietnia b. r. (1414 albo raczej 1425).

Witold wielki książę litewski rozsądza spór między biskupem wileńskim a Wigajdą o łowy na Gołem błocie, przysądżając je obu po połowie do przyległych do ich dzierżaw; wydał ten akt wielki książę biskupowi.

Or. znajdował się niegdyś w Archiwum Kapituły Wileńskiej aż do początku w. XIX, o czym świadczy następujący ustęp notaty Symona Żukowskiego p. t.: »Dekret W. X. L. Witolda względem sporów na ów czas zaszłych o łowy między biskupem wileńskim a Wikhaylem, z krótkim jegoż opisaniem«, ogłoszonej w Dzienniku Wileńskim T. I (w Wilnie r. 1822 z marca) str. 399—400 z dołączoną w końcu tomu podobizną miedziorytową dokumentu, naturalnej wielkości, wraz z transkrypcją grażdanką, w notacie zaś samej transkrypcja drukiem łacińskim: »Dokument ten pisany jest na pergaminie w takim formacie jak jest rycina: dwa zacięcia u spodu bardzo wyraźnie dowodzą, iż pieczęć była przywieszona. Kopia, polskimi literami tu ogłaszająca się, z takimiż znakami interpunkcyi jest wydrukowana, jakie się postrzegają woryginalu. Krótko mówiąc, naywierniej facsimile jest wykonane. Na stronicy tylnej znajduje się starodawny napis gotyckimi literami (Mönchschrift, pismo mniskie, zwanemi) taki: PRIVILEGIUM EPISCOPI VILNESIS SUPER VENATIONIBUS FERARUM ANTE SCHESCHULI. Ten napis wskazuje niby ubikacyą, jak zwykłe zowiemy, miejsca, o które rzecz idzie w dokumencie. Ażeby zaś mógł on być czytany podług terażniejszego sposobu pisania po rossyjsku, dołączyłem przepis literami rossyjskimi, zupełnie odpowiadający samemu oryginalowi... Ze ten z wielu miar ciekawy dokument otrzymałem, oświadczam publicznie wdzięczność P. Janowi Połochowskiemu Regentowi ziemskiemu wileńskiemu, mężowi przychylnemu dobru nauk, który nie małej wartości darami przysłużył się bibliotece uniwersytetu wileńskiego, i jest bardzo biegły w czytaniu skoropisów, jak zowiemy, ruskich. Symon Żukowski. Dokument ten następnie znajdował się w Bibliotece rzym.-kat. Duchownej Akademji w Petersburgu, skąd go w podobiznie cynkotypowej wydali A. I. Sobolewski i S. L. Ptaszycki w wydawnictwie Paleograficzeskije Snimki s russkich gramot (St. Petersburg 1903) na tabl. 18 z mylną datą roczną 1398 i wzmianką, że znajduje się w tejże bibliotece przy rękopisie nr 3. 3. 13. Powtórnie wydał go w takiejże podobiznie A. I. Sobolewski w swoich Lekcjach p. t. Sławjano-russkaja Paleografija, wyd. II (St. Petersburg 1908) na tablicy 7, bez wskazania źródła, z odniesieniem tegoż aktu do końca w. XIV. Dalsze losy tego dokumentu są nieznanne.

Wyd. Hołowackij J. F., Pamiatnyki dyplomatyczeskoho i sudiebno-dilowoho jazyka ruskoho w drewnym halycko-wolodymirskom kniaźestwi (Lwów 1867) str. 18.

Przekł. polski z początku w. XVI w Kop. I z k. CXXVIII—CXXIX, który to tekst załącza się w drugiej kolumnie.

Uw. Dokument nie posiada daty rocznej, dzienna zaś data wielka sobota przypadła za rządów Witolda na dzień 7 kwietnia tylko w r. 1414 i 1425. Pobyt Witolda w Trokach na Wielkanoc w tych latach nie jest skądinąd znany, jednakowoż działalność biskupa Macieja ku utrzymaniu nienaruszalności dóbr stołu biskupiego każe położyć ten akt raczej pod tą ostatnią datą. Zob. analogiczny akt pod Nrem 108.

My welikii knjaz Witowtż czynim
znaemo simż naszym listom, | ktokoli eho

Mi wyelyky knyjas Vitulth czynym
snamyono thym naszym lystem, kto gy

uzrit ili usłyszit cztucz. Dosmotriliesmo | toho: żalowałъ knjaz biskupъ na Wikhaila a Wikhail | o żalował na biskupa o lowiszcza; i my toho dosmotrili i rozděliliesmo imъ Holoe boloto na poly: szto otъ biskupowa sela polowina Holoho bolota, to powernuliesmo kъ biskupowu selu, a szto ot Wikhailowy zemlě polowina Holoho bolota, to esmo powernuli Wikъkhailowi. Biskupъ imaetъ lowiti na swoei polowině a Wikhailowi sja u taja lowiszcza ne ustupati, a Wikhailu lowiti u swoei polowině u lowiszczehъ a biskupu sja u to ne ustupati. A na to na wse daliesmo biskupu sjuju naszju hramotu i peczatъ swoju prilożili A dan u Trocěchъ, u welikuju subotu aprilja u 7 denъ.

vszrzy abo cztącz slyshy. Dosmotrzylysm y tego: żalował xyadz byskup na Wygayla a Wygaylo żalował na byskupa o lowy; y my tego dosmotrily y rosdzelylysm ym Holoye blotho na poli: czo byskupowv^a syolv^b polowyna Holoo blota, tho obroczylysm y ku byskupowemv syolv, a szto od Wygaylowey szyemye polowyna Holoo blota, tosmy obroczyly Wygaylowy. Byskup ma lowycz na swej polowynye a Wygaylowy sye u thaya^c lowyszczad^d nye wstąmpacz, a Vygaylv lowyczy w swojey polowynye v lowyszczeh a byskupu sye u to nye^e wstąmpącz. A na tho na wszystko dalysmy byskupowy then nasch lysth y pyeczącz swoją przylożyly. A dan w Troczech, wyelyką sobothą aprila w szosti^f dzen.

94.

Rzym, 27 maja 1426.

Papież Marcin V przyzwala Grzegorzowi de Guraw franciszkaninowi, w konwencie wileńskim lektorowi, na uzyskanie stopnia bakalarza i mistrza teologii w studjum generalnem.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie. Reg. Lateran. T. 261 k. 196; na lewym marginesie od góry Pe, na prawym pro A. Wyt Ja. de Ugolinis.

Wyd. Eubel C., Bullarium Franciscanum T. VII (Romae 1904) str. 655 nr 1712.

Martinus (episcopus, servus servorum Dei). Venerabili fratri episcopo Cracoviensi salutem (et apostolicam benedictionem). Sincere devocionis affectus, quem dilectus filius Gregorius de Guraw¹ ordinis Fratrum Minorum professor ad nos et Romanam gerit ecclesiam, promeretur, ut ipsum apostolicis favoribus prosequamur. Cum itaque, sicut pro parte dicti Gregorii fuit propositum coram nobis, ipse qui ut asserit in conventu domus Wilnensis dicti ordinis de partibus Litwanie lector existit in theologica facultate de sui superioris licencia aliquandiu studuit, ut pro incremento catholice fidei et impugnatione infidelium et scismaticorum in eisdem partibus habitancium illis ferventer obsistere possit, pro baccallariatus et magisterii gradibus in dicta facultate adipiscendis studium huiusmodi in ipsa facultate in loco, ubi illud vigeat generale, continuare desideret, pro parte dicti Gregorii fuit nobis humiliter supplicatum,

93. ^a ostatnia litera wskutek poprawiania niepewna ^b tą samą ręką nadpisany nad przekreślonym padła ^c Sluthaya w tekście, bo istotnie można było tak się paleograficznie pomylić ^d po lowiszcza daje kreskę interpunkcyjną, bo w oryginale ruskim jest kropka ^e podobnie i tu w tekście błędnie Sloutonye ^f zapewne zamiast siódmy

94. ¹ Niewątpliwie Góra, ale niewiadomo która.

ut sibi quod in quocumque huiusmodi studio libere studere valeat licentiam concedere de speciali gratia dignemur: nos itaque huiusmodi supplicationibus inclinati Fraternitati Tuę per apostolica scripta mandamus, quatinus si premissis veritas suffragetur prefato Gregorio, ut in quocumque huiusmodi generali studio in facultate predicta statutis et consuetudinibus dicti ordinis ceterisque contrariis nequaquam obstantibus libere et licite ad acquirendum gradus huiusmodi studere valeat, auctoritate nostra plenam licentiam largiaris eumque ob nostram, et apostolice Sedis reverentiam favore benivolo prosequaris. Contradictores etc. premissis per censuram ecclesiasticam (appellatione postposita compescendo). Non obstantibus, si aliquibus communiter vel divisim a Sede apostolica indultum existat, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Rome apud sanctum Petrum, sexto kalendas junii anno nono. (*Pod tem.:*) Petrus. Gratis pro Deo. de Casatiis.

95.

Rzym, 5 kwietnia 1427.

Papież Marcin V udziela pełnej władzy odpuszczania grzechów Piotrowi synowi Wacława z Waśniowa, kanonikowi wileńskiemu.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Lat. T. 273 k. 203 (nowa pag. 189) w dziale »De plenaria remissione«, rozpoczynającym się w tym tomie od k. 197 (nowa pag. 183).

Uw. Podaje się tu ten regest bez uzupełnienia formuł, gdyż ich niema zupełnie w tym tomie Regestów.

Martinus etc. Dilecto filio Petro Wenceslai de Wansznow¹ canonico ecclesie Vilenensis, salutem etc. Provenit etc. Et insuper etc. Porro etc. Datum Rome apud sanctos Apostolos, nonas^a aprilis anno decimo.

96.

Rzym, 13 maja 1427.

Papież Marcin V udziela odpustu jednego roku wszystkim pokutującym i spowiadającym się, którzy nawiedzą w Wielki Piątek ołtarz św. Krzyża w katedrze wileńskiej, pomodlą się i przyczynią datkiem do naprawy i utrzymania tegoż ołtarza.

*M. A. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, od wilgoci zbutwiały, poplamiony, w całej prawie górnej części, głównie z lewej strony rdzą przeżarty, tudzież z wielu dziurami przez myszy i robactwo, zwłaszcza na zagieciach wygrzyziony. — Po bulli pozostały dwie dziurki. — Zapiski: A) kancelaryjne: 1) na zakładce z prawej strony ręką tekstu: Jo de Montemarcio; 2) pod zakładką z lewej strony: $\frac{v}{x}$ (niżej:) P de Magio (*pod tem.:*) Jo de Montemartis, z prawej: A. de Luschi; 3) in dorso na złożeniu wierzchniem: R(egestrata). B) archiwalne: in dorso na złożeniu spodniem ręką blisko-czesną: 1) Indulgentie altaris Sancte Crucis in ecclesia cathedrali Vilenensi in Parasceve devote visitantibus et aliquid porrigentibus Martinus papa unum annum concessit (*a nadto data:*) 1500; 2) poniżej ręką XVI/XVII w.: Indulgentie ecclesie cathedrali in Parasceve;*

95. ^a tak w tekście95. ¹ Prawdopodobnie Waśniów w Sandomierskiem.

3) ręką ks. M. Herburt: Ex anno 1440mo a Martino V^{to} Papa; 4) Sygnatury na złożeniu spodniem: 1) 3 KB; 2) N° 16 (w. XVIII); 3) 4; 4) 7; 5) N 21 (w pocz. w. XIX czerwonym atramentem).

Reg. w katalogu Arch. Kap. Kat. Wil. z r. 1830 na str. 42 w dziale bull papieskich N. 2° w pozycji 7 pod wspomnianą wyżej datą r. 1500 i nagłówkiem: Breve apostolicum Martini papae. 5

Uw. Poszukiwania tegoż aktu w regestach papieskich w Archiwum Watykańskiem nie wydały rezultatu.

+^a Martinus episcopus, servus servorum Dei. Univer[si]s christifidelibus, presentes litteras inspecturis, salutem | et apostolicam benedictionem. Etsi cuncta loca et altaria 10 sub Sanctorum fundata vocabulis digne honorentur et a christifidelibus frequententur, illa tamen maiori veneracione et devociori frequentacione convenit honorari, que constructa sub vocabulo sanctissime Crucis, in qua Salvator noster Dominus noster Ihesus Christus de hoste | humani generis triumphavit et quos ille sua fraude abduxerat, preciosi sui sanguinis sparsione dignatus est misericorditer liberar[e]. Cupientes igitur, ut 15 altare sancte Crucis situm in ecclesia Wilnensi noviter in cathedralem erecta, quod reparacione et conservacione noscitur indigere, congruis honoribus frequentetur et eciam conservetur, et ut fideles ipsi causa devocionis confluentes ad ipsam Salvatori nostro pro salute ipsorum ac fidei dilatacionem suas fundant preces et ad reparacionem et conservacionem huiusmodi manus prompcius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono 20 celestis g[r]acie uberius conspexerint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui in die Parasceve seu veneris sancta, festivitatem Resurrectionis eiusdem Domini nostri immediate precedente, ipsum altare devote visitaverint annuatim et eo prompcius [et]^b ad reparacionem et conservacionem huiusmodi manus porrexerint adiutrices, unum annum de iniunc[t]is eis penitentiis misericorditer relaxamus. Volu(mus)^c 25 autem, quod si alias ipsum altare visitantibus et ad reparacionem aut conservacionem huiusmodi manus adiutrices porrigentibus seu alias aliqua alia indulgencia imperpetuum vel ad certum tempus nondum elapsam duratura per nos concessa fuerit, presentes littere nullius sint roboris vel momenti. Datum Rome apud sanctos Apostolos, III idus 30 maii pontificatus nostri anno decimo.

97.

Rzym, 13 maja 1427.

Papież Marcin V udziela odpustu jednego roku na lat 10 wszystkim pokutującym i spowiadającym się, którzy nawiedzą z wysłuchaniem kazania i mszy 35 uroczystej katedrę w wymienione święta Pańskie, NMP. oraz św. Jana Chrzciciela, apostołów Piotra i Pawła, św. Stanisława, patrona tegoż kościoła i Wszystkich Świętych tudzież w ich oktarwy; unieważnia zaś wszystkie inne nadane odpusty, wieczne lub czasowe, z wyjątkiem odpustu 3 lat i tyluż kwadragen na uroczystość św. Stanisława w tymże kościele z przyczynieniem się datkiem na 40 jego naprawę.

96. ^a Podłużny krzyż z ramieniem pionowym nadmiernie wydłużonym o zawiniętych obu końcach, górnem w lewą, dolnem w prawą stronę ^b ten wyraz zarlaty ^c volu w tekście

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Lat. T. 276 k. 74'—75 (nowa sygn. 226'—227). Na lewym marginesie przy imieniu papieża ręką korektora Pe, niżej ręką tekstu A. de Luschi.

Martinus etc. Universis etc. Salutem etc. Tunc iniunctum nobis desuper apostolice
 5 servitutis officium peragere digne non ambigimus, dum christifideles quoslibet ad spiri-
 tualia complectenda munera frequencius invitamus. Cum itaque habitatores et incole
 parcium, in quibus ecclesia Wilnensis noviter in cathedralem erecta consistit, divina ilu-
 strati gracia ad fidem orthodoxam sint reducti, et ut amplius proficiant firmenturque in
 ea, pabulo ipsos fovere dominico censeri debeat multipliciter opportunum. Nos cupientes,
 10 ut christifideles quique ad huiusmodi contemplandum pabuli ministerium et colligendum
 ex eo sermone quoque ac predicacione verbi Dei suarum fructuum animarum ferven-
 tius^a excitentur, de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli aposto-
 lorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui in Nativitatis,
 Circumcisionis, Epiphanie, Resurrectionis, Ascensionis et Corporis Domini nostri Ihesu
 15 Christi, Penthecostes necnon Nativitatis, Annunciacionis, Purificacionis et Assumpcionis
 Beate Marie Virginis ac Nativitatis beati Johannis Baptiste apostolorumque Petri et Pauli
 predictorum necnon sancti^b Stanislai martiris, sub cuius vocabulo ipsa ecclesia dedicata
 existit, festivitatis, et in celebritate Omnium Sanctorum necnon per ipsarum Nativi-
 tatis, Epiphanie, Resurrectionis, Ascensionis et Co(r)poris Domini ac Nativitatis et As-
 20 sumpcionis Beate Marie ac Nativitatis beati Johannis Baptiste eorundemque apostolorum Petri
 et Pauli festivitatum octavas et per sex dies dictam festivitatem Penthecostes immediate
 sequentes, eandem ecclesiam devote visitaverint annuatim et sermoni ac predicacioni
 premissis, quos infra maiorum in dicta ecclesia celebrandorum^c missarum solemnia fieri
 contigerit, animo et intencione illas^d audiendi similemque fructum consequendi tunc in-
 25 terfuerint, unum annum de iniunctis eis penitenciis misericorditer relaxamus presentibus,
 post decennium minime valuturis. Volumus autem, quod si alias ratione vel intuitu
 ecclesie predictae aliqua alia indulgentia imperpetuum vel ad certum tempus nondum
 lapsum duratura, preterquam trium annorum et totidem quadragenarum pro illis, qui in
 festivitate sancti Stanislai ipsius ecclesie huiusmodi ad reparacionem, conservacionem ac
 30 fabricam manus adiutrices porrexerint, per nos concessa fuerit, huiusmodi presentes lit-
 tere nullius existant roboris vel momenti. Datum Rome apud sanctos Apostolos, tercio
 idus maii anno decimo. (*Niżej ręką korektora:*) Pe XVI de Casatiis.

98.

Rzym, 13 maja 1427.

35 *Papież Marcin V udziela odpustu 3 lat i tyluż kwadragen wszystkim po-
 kutującym i spowiadającym się, którzy w uroczystość św. Stanisława nawiedzą
 kościół wileński i złożą jałmużnę na jego naprawę, unieważnia zaś wszystkie
 inne nadane odpusty, wieczne lub czasowe, z wyjątkiem odpustu 1 roku nadanego
 równocześnie na rzecz tegoż kościoła.*

40 *Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Lat. T. 276 k. 75 (nowa pag. 227). Na lewym
 marginesie przy imieniu papieża ręką korektora Pe, niżej zaś ręką tekstu A. de Luschi.*

Uw. Formuły tutaj skrócone zob. wyżej w bulli tegoż papieża z tejże daty Nr 96.

97. ^a poprawione na marginesie prawym inną ręką przez »Pe« (korektora) w miejsce niewyraźnie wypisane w tekście ^b dopisane na marginesie prawym przez tegoż korektora »Pe« ^c tak w tekście ^d illos w tekście

Martinus etc. Universis etc. Salutem etc. Licet is etc. Cupientes igitur, ut ecclesia Wilnensis noviter in cathedralem erecta, que ut accepimus in suis structuris et edificiis reparacione indiget non mediocriter sumptuosa, congruis honoribus frequentetur et eciam conservetur ac in eisdem structuris et edificiis reparetur, et ut fideles ipsi eo libencius causa devocionis confluant ad eandem ecclesiam et ad reparacionem huiusmodi ipsiusque ecclesie conservacionem ac fabricam manus prompcius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono celestis gracie uberius conspexerint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui in festivitate sancti Stanislai martiris ecclesiam ipsam devote visitaverint annuatim et ad reparacionem, conservacionem ac fabricam huiusmodi manus porrexerint adiutrices, tres annos et totidem quadragenas de iniunctis eis penitencii misericorditer relaxamus. Volumus autem, quod si alias visitantibus ecclesiam vel ad reparacionem, conservacionem aut fabricam huiusmodi manus adiutrices porrigentibus vel alias inibi pias elemosinas errogantibus seu alias aliqua alia indulgencia imperpetuum vel ad certum tempus nondum elapsum duratura, preterquam unius anni pro illis, qui iuxta tenorem nostrarum sub data presencium confectarum litterarum¹ sermoni ac predicacioni verbi Dei ad populum faciendis ibidem interfuerint, per nos concessa extiterit, huiusmodi presentes littere nullius sint roboris vel momenti. Datum Rome apud sanctos Apostolos, tercio idus maii anno decimo. (*Niżej ręką korektora:*) Pe XXV de Casatiis.

99.

Rzym, 23 czerwca 1427.

Mikołaj Wawrzyńcowic dziekan kościoła wileńskiego imieniem Mikołaja biskupa-elektu miednickiego składa Kamerze apostolskiej i kolegium kardynałów 40 flor. na poczet należnej taksy za kościół miednicki, zobowiązując się pod przysięgą złożyć resztę w ciągu 8 miesięcy.

Kop. Archiwum Watykańskie, Obligaciones et soluciones T. 60 k. 169' (nowa sygnatura 194'). Na lewym marginesie obok daty dziennej ręką tekstu: Electus Mednicensis. Na prawym marginesie w środku inną ręką: Card. XVII, niżej ex(hibi)tus^a.

Uw. Formuły uzupełnia się tu na podstawie poprzedzających aktów.

Die XXIII mensis junii honorabilis vir dominus Nicolaus Laurencii decanus ecclesie Wilnensis, habens mandatum ad obligandum se nomine reverendi patris domini Nicolai electi Mednicensis, non tamen in totum sufficiens, tanquam procurator in vim ipsius quantum potest necnon tanquam principalis et privata persona, nomine dicti domini electi obtulit Camere apostolice et Collegio dominorum cardinalium pro suo communi servicio debito flor. auri de camera quadraginta vel illud plus vel minus, ad quod ipsa Mednicensis ecclesia per informacionem taxabitur. Et quinque minuta servicia consueta pro familiaribus et officiariis domini nostri et dicti Collegii. Eorundem autem communis et minorum serviciorum medietatem infra octo menses extunc proxime secuturos solvere promisit, iuravit, renunciavit, remisit et se obligavit in forma. Actum in domo domini (locum tenentis), presentibus testibus in infra(nomina)ta proxima obligacione

99. ^a extg w tekście

98. ¹ Zob. wyżej bullę tegoż papieża z tej samej daty Nr 96.

positis (f. Cinno, f. Antonio de Pisis, f. Jo. de Vallesio et me Antonio de Sarzana eiusdem camere notariis), quoniam similiter facte fuerunt.

100.

Nowogródek, 28 listopada 1427.

5 Aleksander (Witold wielki książę litewski) uprasza papieża (Marcina V), aby na wakujące biskupstwo kamienieckie w ziemi podolskiej po zmarłym w czerwcu biskupie Zbigniewie zamianowany został Paweł N. z Bojanczyc ksiądz diecezji krakowskiej, kanonik wileński, którego gorąco poleca.

Or. brak.

10 Kop. Biblioteka Uniwersytecka w Królewcu, Liber cancellariae Stanisława Ciolka, k. 91'.

Wyd. Caro J., Liber cancellariae Stan. Ciolek T. I str. 196 nr III.

Uw. Nominat ten Witolda, jak wskazuje akt następny, bawił wówczas osobiście w Rzymie.

15 Beatissime Pater, domine clementissime. Ecclesia Kameneensis in terra Podolie¹ dominio meo, nuper videlicet de mense junii per mortem reverendi patris domini Sbignei predictae ecclesie ultimi et immediati pontificis pastoris solacio destituta, talem S. V. personam ad huiusmodi ecclesiam curavi promovere, qui vita et sciencia foret commendatus, ut possit in illa parte, que confiniat hominibus diversorum rituum, prodesse et preesse.
20 Verum quia vir venerabilis dominus Paulus N. de Boyanczyce² actu presbyter Cra-couiensis diocesis, canonicus ecclesie Wilnensis, apud me et omnem clerum ac populum istius patrie propter suas virtutes extitit multipliciter commendatus: ideo S. V. supplico humiliter et devote, quatenus eadem S. V. prefato domino Paulo de huiusmodi ecclesia vacante dignetur misericorditer providere ipsumque in eadem preficere in episcopum et
25 pastorem³, ut sub ipsius felici regimine meoque patrocinio recipere valeat incrementa, et ut eo per hoc a V. S. reddar cum subditis meis consolatus. Personam S. V. dignetur conservare Altissimus tempora per longeva. Datum in Nowogrodek, feria VI^a proxima ante festum Andree anno etc. XXVII.

Eiusdem S. V. devotus filius Allexander etc.

30

101.

Rzym, 23 grudnia 1427.

Papież Marcin V udziela Zygmuntowi Kiejstutowiczowi księciu litewskiemu przywilej ołtarza przenośnego.

35 Reg. Archiwum Watykańskie. Reg. Lateran. T. 279 k. 297 w dziale De altaribus portatilibus, zaczynającym się w tym tomie od k. 295. Na lewym marginesie obok imienia papieża inną ręką Pe, w środku rejestru ręką tekstu Cincius.

100. ¹ O biskupstwie kamienieckim czyt. W. Abrahama, Założenie biskupstwa łacińskiego w Kamieńcu Podolskim. Księga pamiątkowa Uniw. Lwowskiego (Lwów 1912) T. I str. I i nast.; datę roku Zbigniewa jakoby 1428 podaną tamże na str. 28 należy sprostować na
40 rok 1427. ² Bojanczyce, wieś w parafji Góra św. Jana koło Szczyrzyca w woj. krakowskiem.
³ Zob. o nim Abraham l. c. str. 28—30.

Martinus etc. Dilecto filio nobili viro Sigismundo Keystodii duci Lithwanie salutem etc. Provenit etc. Et insuper etc. Porro etc. Datum Rome apud sanctos Apostolos, decimo kl. januarii anno undecimo. (*Zaraz potem odmienną ręką:*) Pe XIII de Casatiis.

102.

Cave, 25 czerwca 1428.

Suplika Władysława króla polskiego i Aleksandra-Witolda wielkiego księcia litewskiego, którzy proszą papieża o pozwolenie, aby Paweł syn Mikołaja proboszcz kościoła św. Ducha w Wilnie, prekonizowany biskupem kamienieckim, ze względu na ubóstwo tego biskupstwa, założonego w sąsiedztwie niewiernych, mógł zatrzymać nadal i po konsekracji swojej toż probostwo świętoduskie wraz z kanonją i prebendą kościoła katedralnego w Wilnie, które należą do patronatu króla i księcia.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 227 k. 123 i 123'.

Uw. W temże Archiwum w dziale Miscellanea Arm. XII. T. 121 k. 227 znajduje się zapisek tej treści: Die lune III nonas julii (5 lipca) ecclesie Camenecensi, post obitum, de persona domini Pauli prepositi ecclesie sancti Spiritus Vuilnensis ad relacionem domini cardinalis Placentinensis, z dodaną na prawym marginesie datą 1429, jakkolwiek aż do k. 232 jest u góry napis 1428. Abraham w Sprawozdaniu (II) str. 224 uważa ten niezupełny zapisek jako streszczenie aktu prekonizacji tegoż biskupa.

Beatissime Pater. Cum S. V. providerit ecclesie Camenecensi, vacanti per obitum, de persona devoti eiusdem Pauli Nicolai prepositi ecclesie Sancti Spiritus Wilnensis, que ecclesia noviter fundata, videlicet in terminis infidelium Turcorum et Tartarorum ac modici valoris existit, supplicatur S. V. pro parte devotorum filiorum eiusdem Wladislai regis Polonie et Alexandri alias Wycoldi magni ducis Lictwanie, quatinus eidem electo concedere gracie dignemini, quod preposituram ac canonicatum et prebendam ecclesie Wilnensis, quos obtinet, cum illos per munus consecracionis per ipsum electum suscipiendum aut lapsum temporis de consecrandis episcopis vacare contigerit, et quorum fructus etc. quindecim marcharum argenti communi(s) extimacionis valorem annum non excedunt, quamdiu eidem ecclesie Camenecensi prefuerit, valeat retinere, attento maxime, quod fructus ecclesie Camenecensi sunt exiles et prepositura ac canonicatus et prebenda predicti de iure patronatus ipsorum regis et ducis communiter et in solidum existere dinoscuntur; in contrarium facien(do) non obstantibus quibuscunque.

Fiat ut petitur ad beneplacitum Sedis apostolice. O. Fiat.

Datum Caus Penestrinensis diocesis, septimo idus julii anno undecimo.

103.

Rzym, 27 czerwca 1428.

Suplika Władysława króla polskiego i Mikołaja biskupa miednickiego, którzy upraszają papieża, aby tenże nowokonsekrowany biskup mógł zatrzymać aż do końca życia kanonję i prebendę kościoła wileńskiego, które dotychczas posiadał, a to ze względu na wielkie ubóstwo swego stołu biskupiego na Żmudzi.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 227 k. 30—30'.

Beatissime Pater. Cum canonicatus et prebenda ecclesie Wilnensis, quos devota creatura Vestra Nicolaus episcopus Mednicensis tempore promocionis facte de persona sua ad ecclesiam Mednicensem predictam obtinebat, et ad quos illorum vaccacionis pro tempore occurrentis dilecti filii E. S. (Wladislaus) rex Polonie et magnus dux Witoldus Lictwanie pro tempore existentes personam ydoneam presentare habent, per promocionem huiusmodi et munus consecracionis eidem episcopo impensum vacare noscantur, fructus quoque, redditus et proventus mense episcopalis dicti Mednicensis, cuius ecclesia in terra Samagitarum novicia fidei neophitorum eciam subexilis assignacione dotis noviter est erecta, adeo tenues existunt, quod valorem decem marcarum argenti annum non excedunt: supplicant igitur S. V. devotissimi E. S. filii Wladislaus rex Polonie et dictus episcopus Mednicensis, quatenus cum huiusmodi fructus ad eius sustentacionem et ministrorum dicte ecclesie decentem minime sufficiant, canonicatum et prebendam predictos in ecclesia Wilnensi ut premittitur vacantes, quorum fructus etc. quatuor marcharum argenti communis extimacionis valorem annum non excedunt, eciam si alias quovismodo aut ex alterius cuiuscunque persona vacent, et specialiter vel alias generaliter reservati, devoluti, affecti vel litigiosi, cuius litis statum presentibus habere placeat pro expresso, existant, eidem Nicolao episcopo predicto Mednicensi per eum quoad vixerit tenendos, regendos et gubernandos de eorundem videlicet regis et magni ducis voluntate et consensu commendare seu commendari mandare dignemini graciose²⁰, et nichilominus dispensan(tes) cum eodem, ut dictos canonicatum et prebendam in ecclesia Wilnensi una cum episcopatu suo predicto Mednicensi licite valeat ut premittitur obtinere et cum non obstantibus et clausulis oportunis.

Fiat ut petitur ad beneplacitum Sedis apostolice, si non sit mandatum alteri provideri. O. Fiat.

Datum Rome apud sanctos Apostolos, quinto kalendas julii anno undecimo.

104.

Rzym, 27 czerwca 1428.

Władysław król polski i Witold wielki książę litewski upraszają papieża o udzielenie dyspensy małżeńskiej na ręce biskupa żmudzkiego dla swych poddanych zarówno stanu szlacheckiego jak i plebejów na Żmudzi, by mogli pozostać nadal w swych małżeństwach, zawartych jeszcze przed przyjęciem wiary katolickiej w wypadkach zakazanych prawem Kościoła.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 226 k. 277'—278.

Beatissime Pater. Multi habitatores et incole nobiles et plebei districtuum Samagitarum in gradibus a iure prohibitis coniuncti, qui noviter ad procuracionem et solitudinem devotissimorum et obedientium S. V. et Romane Ecclesie filiorum Wladislai regis Polonie et Wictoldi magni ducis Litwanie illustrium, quibus subesse noscuntur, deposito infidelitatis errore ad agnicionem veri luminis pervenerunt et ad fidem cristianam sunt conversi, eis in errore predicto persistentibus matrimonia iuxta ritum eorum contraxe-

103. * tu na marginesie tą samą ręką commenda

runt et prolem exinde procrearunt. Cum autem habitatores et incole supradicti in matrimoniis huiusmodi de iure sustinendi non existant, et si divorcia fierent inter eos, ex hoc plura dissensiones et scandala possent verisimiliter exoriri, et plures ex eis antequam divorcia huiusmodi permetterent, cum in fide predicta nondum firmiter stabiliti sint, ut canes ad vomitum redeuntis sprete fide predicta ad pristinam perfidiam diverterentur: ut igitur conversi predicti spiritualibus graciis et favoribus immobiles columpne in Ecclesia Dei constituentur, et eorum exemplo alii celerius ad fidem catholicam, extra quam nullus salvatur, protrahantur, supplicant humiliter S. V. rex et dux predicti, quatenus pro salvacione conversorum et incremento fidei huiusmodi ac in favorem susceptę prolis devote creature Vestre episcopo Samagitarum, ut omnibus et singulis conversis eisdem et inantea convertendis, qui ante conversionem eorum matrimonia iuxta ritum predictum contraxerunt et contrahent in futurum, in quibuscunque gradibus coniuncti fuerint, et defectibus et impedimentis a iure prohibitis quomodolibet introductis et aliis, quecunque quotcunque et qualiacunque sint, in quibus S. V. dispensare poterit, cum hic iusta, honesta et necessaria causa subesse videatur, quantum ex premissis proveniunt, non obstante, in matrimoniis huiusmodi licite remanere valeant, concedere et dispensare valeat prolem susceptam ex illis et suscipiendam legitimam nunciando, concedere dignemini de gracia speciali. Cum non obstantibus et clausulis oportunis.

Fiat ut petitur in tercio et quarto gradu infra biennium. O.

Datum Rome apud sanctos Apostolos, quinto kl. julii anno undecimo.

105.

B. m. (zapewne w Nowogródku) i d. (między 28 listopada 1427 a końcem czerwca 1428).

(Witold wielki książę litewski) przedkłada papieżowi (Marcinowi V) przez P(awła z Bojanczyc) swego kapelana a nominata biskupa kamienieckiego prośbę o unieważnienie małżeństwa Jana zwanego Jawnus wojewody i starosty trockiego a pozwolenie wstąpienia w nowe związki z powodu zamachu żony na jego życie, jak to już był postanowił poprzedni biskup wileński Piotr, a czemu się sprzeciwia biskup terażniejszy (Maciej), nie pozwalając mu przystępować do sakramentów św.

Or. brak.

Kop. Bibl. Uniw. w Królewcu, Liber cancellariae Ciolek, k. 92 z nagłówkiem: Pro Johanne Jawnus ad d(ominum) apostolicum.

Wyd. Caro J., Liber cancellariae Ciolek str. 197 nr 113.

Beatissime Pater, domine clementissime. Vestre innotescat S., quomodo vivente^h adhuc domino Petro ecclesie Wilnensis, predecessore immediato domini M(athie) moderni episcopi predictę W(ilnensis) ecclesie, in presencia mei et coram eodem domino Petro episcopo cleroque eius non pauco et in presencia baronie mee tunc presentis comperatum fuerat realiter et probatum coniugem nobilis et generosi Johannis dicti Jawnus¹

105. * veniente w tekście

105. ¹ Jawnuta Wolimuntowicz h. Zadora ob. Semkowicz, *O litewskich rodach bojarskich zbratanych ze szlachtą polską w Horodle. r. 1413; Miesięcznik Heraldyczny, Tom VII (1914) zes. 1/2.*

palatini et capitanei mei Trocensis in eiusdem mariti sui necem et interitum toxico et pluribus argute exquisitis maleficiis nequiter fuisse machinatam, unde tunc diuorcium eorum processum fuerat conclusum et consumatum. Qui Johannes racione premissorum hactenus eidem mulieri non commansit, sed nec commanere in perpetuum presumat, neque poterit quovismodo. Quare peto S. V., quatenus dignemini cum eodem Johanne, ut aliam possit uxorem ducere et in lege Domini vivere et sacramentis non privari ecclesiasticis, ad que per modernum episcopum non admittitur, graciose dispensare, prout venerabili domino P(aulo)² nominato ad ecclesiam Kamenecensem, capellano meo fideli dilecto, lucidius coram S. V. in eo negotio declarandum commisi. Cui eadem S. V. benignam audienciam dare et fidem in dicendis parte mei dignetur adhibere. Altissimus etc. Dominus autem modernus episcopus in vim compulsionis eos adinvicem cohabitandum ipsum Johannem predictum communionem sacratissimi sacramenti Eucharistie decrevit privandum, qui hactenus ab eadem communionem prohibetur.

106.

Brześć (Litewski), 5 października 1428.

Aleksander-Witold nadaje szlachetnym Maciejowi, Mikołajowi, Dobiesławowi Wawrzyńcowi, Wisławowi i Andrzejowi braciom, prawem wileńskim wieś swoją Tchórznicę w powiecie drohickim, z obowiązkami służby wojskowej, zastrzegając sobie jednak daniny i posługi kmieci z tejże wsi.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument z cienkiego pergaminu 30,5 × 22 + 3,5 cm., poplamiony i w paru miejscach, zwłaszcza w lewym zagięciu przez robactwo i myszy pogryziony. — Inwokacja nieco większymi literami. — Po pieczęci pozostały tylko dwie okrągłe dziurki; nie było już jej w r. 1830, jak świadczy katalog tegoż archiwum, gdzie dokument ten zapisano na str. 17 w dziale Przywilejów (Nr 38) w pozycji 2. — Zapiski: 1) wzdłuż tekstu na lewym marginesie zapisek: NB. Jam transcriptum § 32°, ręką ks. M. Herburta, który też pokreskował w dokumencie literę »i« i podkreślił najważniejszą część imion; 2) in dorso: a) na złożeniu bocznym wierzchniem: Do Braszewicz¹ (ręką w. XVII); wyżej: b) 1428. Privilegium perpetuae donationis a serenissimo Alexandro Witowdo MDL^{ae} villae Thorznicza et flumen eiusdem nominis Thorznica sitae in districtu Drohicznensi viris nobilibus Laurentio et Andreae, Woslao fratribus etc. (w. XVIII); na złożeniu środkowym wewnętrznym zapisek ręką ks. M. Herburta: NB. Wielkiego Xięcia Litt.: Alexandra Witowda zapis na dobra w R. 1428.

Uw. Jakkolwiek niniejszy nieznany dokument treścią swą nie dotyczy przedmiotu wydawnictwa, podaje się go tu w całej rozciągłości nie tylko ze względu na jego ze wszech miar ciekawą osnowę, ale przede wszystkim dla tego, że oryginał dokumentu zachował się w Archiwum Kapitulnym Wileńskim, dokąd, jak świadczy zapisek dorsalny, dostał się widocznie z archiwum dóbr kapitulnych Braszewicze (od r. 1636), z którymi Tchórznica pozostawała w jakimś związku gospodarczym.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Alexander alias Witawdus Dei gracia magnus | dux Lithuanie, Russie etc. significamus tenore presencium quibus

105. ² Paweł z Bojanczyc, zob. o nim w poprzednich aktach Nr 101 i 102.

106. ¹ W pow. kobryńskim, nadane kapitule przez Alberta Stanisława Radziwiłła r. 1636; por. ks. J. Kurczewski, Kościół Zamkowy T. II str. 164.

expedit universis presentibus et futuris: | Quomodo inspectis et diligenter consideratis
 serviciis nobilium Mathie, Nicolai, Dobeslai, Laurencii, | Wyslai et Andree fratrum, fide-
 lium nostrorum, que nobis hactenus exhibuerunt et in futurum aucto fidelitatis studio
 prestancius poterunt exhibere, sibi et ipsorum successoribus legitimis villam nostram
 Tchorznicza¹ cum area dicta Gumencze, in districtu Drogiczinensi et flumine Tchorzni- 5
 cza sitas, damus, donamus et inscribimus perpetuo et in ewm iure tamen feodali alias
 lenskim, prout hoc ipsum ius in omnibus articulis, sentenciis, punctis, condicionibus et
 clausulis suis postulat et requirit, cum omnibus et singulis utilitatibus, fructibus, censibus,
 redditibus, agris, pratis, pascuis, mericis, borris, mellificiis, venacionibus, fluviis, rivis, stan- 10
 gnis, lacubus, piscinis, piscaturis, molendinis et ipsorum emolimentis et omnibus perti-
 nentiis ad ipsam villam et aream quomodolibet spectantibus, prout in earum metis et
 limitibus longe, late et circumferencialiter sunt limitate et distincte, per ipsos et eorum
 successores legitimos habendum, tenendum, utifruendum et pacifice possidendum, necnon
 commutandum, vendendum, donandum, obligandum de nostro et nostrorum successorum
 consensu speciali; ita quod iidem Mathias, Nicolaus, Dobeslaus, Laurencius, Wislaus et 15
 Andreas fratres et ipsorum successores nobis et nostris successoribus ad omnes genera-
 liter expeditiōnes et terrarum defensionēs servire tenebuntur, prout ceteri terrigene terra-
 rum nostrarum famulantur. Kme(tho)nes autem et incole ville et aree prefatarum, expi-
 rata libertate eis data vel danda per fratres supradictos, nobis et nostris successoribus
 omnia et singula servicia pro castrorum edificacionibus et reformacionibus, contribuciones 20
 et exacciones terrestres generales facere, dare et complere tenebuntur, prout ceteri kme-
 thones aliorum nostrorum terrigenarum sive boiarorum Ruthenorum facere, dare et com-
 plere sunt consueti; hoc eciam specialiter excepto, quod si qui alii vicini Poloni sive
 Rutheni arbores mellificiorum intra granicies earundem ville et aree habuerint, in ipsis
 eis iniuria non debeat irrogari. Harum quibus sigillum nostrum maius appensum est te- 25
 stimonio literarum. Actum in Brzeszcze, feria tertia post festum beati Francisci anno
 Domini millesimo quadringentesimo vigesimo octavo. Presentibus preclaro Loduigo duce
 Slesie, necnon nobilibus et strenuis Mstugio de Skrzin, Jacobo de Cobilani curie nostre
 marschalko, Nicolao Slancka, Nicolao Cebulka consiliariis et secretariis, Passkone de
 Crzemien, Johanne Strasch, aliisque quam pluribus fidedignis. Datum per manus Nicolai 30
 scribe, notarii nostri fidelis.

107.

B. m., 1429.

*Piotr Sienko Gedygōldowicz (w tekście mylnie Bedygilowicz) czyni zapis
 na Tolociszkach na rzecz altarji WWŚwiętych, niewątpliwie w katedrze wi- 35
 leńskiej.*

*Or. nieznaný. Wzmianka o tym dokumencie jako bliżej nieokreślonym »ekstrakcie«
 mieści się w zapiskach dawnych katalogów Archiwum Kapituły Kat. Wileńskiej. Miano-
 wicie katalog z r. 1830 na str. 188 w dziale »Dokumenty na dobra prestymonialne ka-
 pituły Nr 7° Na folwark Tolociszki pralata scholastyka« wspomina: Dokumentów zbyt 40
 dawnych niema, prócz pięciu kopii przywilejów na ten folwark przez pralata schola-
 styka X. Osinskiego, wypisanych z ksiąg kapitulnych przywilejów: 1429. Zapis na Tolo-
 ciszki od Piotra Sienki Bedygilowicza na altarję WWŚwiętych. — Podobną wzmiankę
 powtarza katalog Arch. Kap. Kat. Wil. z r. 1848 na str. 133.*

106. ¹ Tchorznica w powiecie drohiczyńskim, 12 klm. na płn. wsch. od Sokolowa. 45

108.

Troki, 27 listopada b. r. (1399, 1414 lub raczej 1429).

Witold wielki książę litewski rozsądza spór między biskupem wileńskim a kniaziami Gedrojckimi o jezioro Oyszeto, przysądżając je obom po połowie.

Or. nieznany.

Przekł. pol. Lib. I k. CXXIX z nagłówkiem ręką współczesną: Littere super Gessothy lacum oraz z zapiskiem na marginesie ręką ks. M. Herburtu Inscr. Obok nagłówka numer bieżący aktu ręką współczesną: 36 (zamazany).

Uw. Podana w niniejszym dokumencie indykcja VII przypada na lata 1399, 1414 i 1429. Kładzie się tu ten akt pod datą ostatnią ze względu na to, że w tym czasie Witold bawił na Litwie (3 grudnia był w Grodnie; Cod. ep. Vitoldi, str. 873 nr 1390), a także ze względu na działalność biskupa Macieja, zmierzającą do zachowania w całości dóbr biskupich. Zob. analogiczny akt wyżej pod Nrem 93.

My wyelyky xyadz Vitowth dayemy wyedomo tym naschym lystem, szto spyeraly szyą Gedroyczkye^a knyasy s byskupem Wylenskim o yesyoro Oyszeto¹, a my ym rosdzelyly na poly to yesyoro: byskupowy ta polowyna czo Klynkyenom, a Gyedroyczkym druga polowyna. Pysan w Troczech, nouembra dwudzestego syodmego dnja, indzycta szyodmego.

109.

Troki, 21 października 1430.

Aleksunder-Witold wielki książę litewski zapisuje biskupom wileńskim swój dystrykt czyli terytorjum Ihumen na wieczną własność po swojej śmierci, przeznaczając jego dochody na uposażenie: 1° psalterzystów; 2° altarysty ołtarza św. Michała przy grobie zmarłej żony Anny, gdzie i sam każe się pochować; 3° z reszty wyszczególnionych dochodów dwie trzecie przeznacza na stół biskupi a jedną trzecią dla kapituły na jej refekcje; 4° wszystkie inne pożytki i przychody przypaść mają na stół biskupi. W końcu zobowiązuje biskupa i kanoników do odprowadzania nabożeństw za duszę swoją i obu swych żon, Anny i Fuljanny.

Or. brak. Znajdował się on w skarbcu biskupim (zob. niżej Lib. 1), a istniał jeszcze w r. 1559, już wtedy od starości nieco nadniszczony, kiedy Walerjan biskup wileński przedkładał go do zatwierdzenia królowi Zygmuntovi Augustowi: literas in pergameno descriptas sub titulo illustris... domini Alexandri alias Witowdi Dei gracia magni ducis Lituaniae emanatas sigillisque eiusdem publicis in cęra e [ser]icea zona dependente ex utraque parte, intus quidem maiori, foris autem minori effigiatu seu expressis munitas...

108. * inną ręką współczesną na marginesie: Gyedrothi

108. ¹ Jezioro to zapewne identyczne jest z jednym z jezior w kluczu i parafji wówczas Kukuciszki a w puszczy łobonarskiej w dobrach biskupich, z których jedno zwie się Oysiady, drugie Eysiady; zob. inwentarz dóbr biskupich z w. XVIII w Opisanii rukopisn. otdiel. Wil. Publ. Bibl. Wypusk II str. III; por. też Słownik Geogr. T. II str. 319 pod Ejsiada jezioro. Istotnie dobra Gedrojciów sięgały w te strony; por. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojar-skich, Rocznik Herald. T. V (1920) str. 53 i mapa.

quandoquidem eiusmodi literae essent vetustate in aliquod locis corruptae. Drugą i ostatnią o nim wiadomość podaje zapisek w Lib. II z okolo r. 1620 ob. niżej Kop. 5.

Kop. 1. Akta kapitulne T. I k. 20—21 (nr 18) między zapiskami z lat 1511 a 1513, odmienną ręką, niż zapiski aktów kap., z nagł. inną ręką współczesną: Copie privilegii super Ihumyeno. Taż druga ręka pod koniec tekstu dodata: Originale habetur apud dominum episcopum in thesauro; wskazuje ten tekst aktów kap. Dr Wł. Zahorski w komunikacie p. t. Sklep grobowy W. Ks. Lit. Witolda w Kat. Wil. (Sprawozd. Kom. do bad. hist. szt. w Pol. T. IX szp. CCXXXVII, sprawozd. z 24 listop. 1909). — 2. Lib. I k. III—III (nr III) z nagł. Privilegium super Humyeno i dopiskiem na marginesie inną współczesną ręką Lectum oraz ręką ks. M. Herburta III°, w tekście prawie zupełnie zgodnym z tekstem poprzednim i bezsprzecznie pochodzącym z księgi aktów kap. (Lib. I a). — 3. Tamże k. XCIII—XCV w transumpcie biskupa Jana z książąt litewskich z 6 kwietnia r. 1521 (zob. w T. II pod tą datą). Ręka rubrycysty rejestruje na ośmiu miejscach treść nadawczą (Lib. I b). — 4. Transumpt oryg. króla Zygmunta Augusta w Wilnie d. 2 paźdz. 1559, którego tekst najbardziej zbliżony jest do tekstu poprzedniego transumtu. Na odwołaniu tego transumtu na złożeniu bocznym zapisek z r. 1752, podający treść przywileju Witolda i nakazujący ją wciągnąć do rejestru (którego dochował się tylko początek do r. 1549, ob. wyżej we wstępie wydawnictwa): Anno 1559. Confirmatio dati olim seorsivi privilegii ab Alexandro Witowdo MDL^{ao} super bonis Ihumieno episcopo Vilnensi et III^{mo} capitulo servientis sub anno 1430 scripti, per Ser^{mum} Sigismundum Augustum regem Poloniae MDL^{ao} facta, ubi... (dokładny regest dokumentu aż do słów:) celebrare obstringuntur. Tak wpisać do rejestru. Connotatum et registratum anno 1752. (Zob. w T. II pod datą). — 5. Lib. II str. 383—385 bez nagłówka, N. 130 (false 131) Num. 30 przekr. i napisano XXX[IV]. Inną ręką współczesny zapisek: niepotrzebny, bo confirmowany tenże wyżej y zgnił wszytek oryginał. Brak wzmianki Lectum correctum, bo tekst jest niekorygowany. Tekst zaczerpnięty prawdopodobnie z odpisu oryginału a poprawiony według transumtu z r. 1559. — 6. W Arch. Kap. Wil. uędzny odpis prywatny z końca w. XVIII na dużym arkuszu, wspomnianego wyżej transumtu biskupa Jana z książąt litew. (zob. Kop. 3) z nagłówkiem Privilegium foundationis Humeni i mylną datą 1403.

Wyd. Ks. J. Kurczewski, Kościół Zamk. II 23—25 (z Lib. I).

Reg. 1. Daniłowicz I., Skarbiec II 110/11 nr 1514 (ślaciński, wypisany z archiwum wileńskiej kapituły). — 2. Opisanie rukop. otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I 52 nr 4 (regest sporządzony przez ks. Bohusza z Aktów kap., zob. wyżej pod Kop. 1).

Uw. Wielki książę Aleksander na prośbę Walentego altarysty ołtarza św. Michała, z powodu zmniejszenia się uposażenia tejże altarzy, dokumentem z d. 22 lipca r. 1499 na nowo ją uposaża, wspominając przytem o zaginięciu dokumentu uposażenia przez Witolda; ob. niżej pod tą datą.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Alexander alias Witawdus^a Dei gracia magnus dux Lythvanie^b, Russie etc. significamus tenore presencium quibus expedit universis presentibus et futuris, presencium notitiam habituris: Quomodo in spem retribucionis eterne et nostri memoriam sempiternam ac in remedium animarum nostre videlicet et coniugum nostrarum, tam Anne dive recordacionis defuncte, quam superstitis et in^c humanis nobiscum agentis illustris Iuliane, perpetuam salutem, eternum remuneratorem pre oculis habentes, ad laudem et gloriam sui ac Gloriose Genitricis Sancte Marie, sancti Michaelis archangeli, sancti Stanislai martiris et pontificis glorio-

109. ^a Witoldus Lib. I a i Lib. II ^b Lythuanie Lib. I a; Lyttuanie Lib. I b; Lituaniae Trans. ^c te brak w A. kap., Lib. I a i II; in brak w Lib. I b i Trans.

sissimi ac^d omnium Sanctorum, districtum sive territorium nostrum Hvmien^e ¹ dictum veri, iusti et hereditarii nostri patrimonii reverendo in Cristo patri domino Mathie^f episcopo Vlnensi eiusque^g veris et legitimis successoribus episcopis omnibus, cum omnibus iuribus, iurisdicionibus^h et pertinenciis singulis, puta eiusdem districtus sive territorii hominibus, agris, pratis, pascuisⁱ, mellificiis, silvis, nemoribus, mericis^j, gays, virgultis^k, sareptis^l, montibus et vallibus, arboribus, aquis, fluminibus, stagnis, lacubus, rivis, torrentibus et aquarum decursibus, molendinis et ipsorum emolimentis^m, censibus, proventibus, obvencionibus, pabulacionibus equorum, venacionibus omnium ferarum, aucupacionibus, tributis et piscaturis, necnon omnibus et singulis spectanciis et adiacenciis universis, prout nos ipsi tenuimus et hactenus tenemus, cum plena potestate et iure domini, nihil pro nobis et successoribus reservan(do) dedimus, attribuimus et ascripsimusⁿ, et vigore presencium damus, attribuimus et ascribimusⁿ perpetue et in ewum haben(di), tenen(di) post mortem tamen nostram et pacifice possiden(di). Ita tamen, quod predictus dominus episcopus et quilibet successor suus pro tempore regiminis sui singulis annis stipendiare tenebitur psalteristas sive psalterium in eadem ecclesia legentes^o et continue legere debent(tes), octoginta^p sexagenas grossorum ad singula Quattuor Tempora per viginti sexagenas monete in terra nostra Lithuanie^q communiter decurrentis sine omni retardacione et negligencia eis perpetuo solutur(us)^r; capellano vero seu altariſte sive^s rectori pro tempore altaris sancti Michaelis archangeli siti^t penes sepulcrum consortis nostre Anne defuncte, ubi et nostri sepulturam^u corporis eligimus, idem dominus episcopus et quilibet successor suus pro tempore suo quolibet anno viginti sexagenas ad singula Quattuor Tempora per quinque sexagenas de proventibus prefati districtus perpetuo similiter sit astrictus; de residuitate vero proventuum mellis videlicet, castorum, argenti^v et mardurum prenomiatus dominus episcopus et quilibet successor suus pro tempore^w duas partes pro se et mensa retinebit, de tertia vero communitati capituli et ecclesie predictae pro refeccionibus eorum annis singulis respondebit perpetue; alias autem omnes utilitates et obvenciones, puta iudicia cum penis, venaciones, equorum pabulaciones, honores et alia omnia quibuscumque nominibus vocentur^x, tam que nunc sunt, quam^y que per industriam hominum augeri et excogitari poterint, predicti^z districtus et territorii cum pleno iure^{aa}, regimine et dominio ipse dominus episcopus et quilibet successor suus legitimus tempore suo pro se et mensa sua perpetue conservabit, nullo alio sibi in hoc^{bb} preiudicante, qui providere debet^{cc}, ne in lectura psalterii et circa ministracionem altaris^{dd} predicti et execucionem peraccionemque divinatorum officiorum infrascript-

109. ^a et Lib. Ib ^e Humyen Lib. Ia; Humen Lib. Ib; Humien Trans. ^f Matthiae Trans.
^g eiusdem A. kap., Lib. Ia i II ^h iurisdictionibus Lib. Ib ⁱ brak w A. kap., Lib. Ia i II ^j Lib. Ia
 35 ^k przez omyłkę powtórzył od iurisdictionibus do eiusdem districtus, czego korektor w zupełności nie poprawił
^l virgultibus A. kap. ^m sarreptis Trans. ⁿ emolumentis Lib. Ia i b i Lib. II ^o Tak A. kap. i Lib. Ia;
 ascripsimus popr. na inscripsimus Lib. Ia i b i Lib. II ^p legendum Lib. Ia, popr. ręką późniejszą na le-
 gentes ^q octuaginta Lib. Ia i b ^r Lythuanie Lib. Ia i b ^s soluturi A. kap., Lib. Ia i b i Lib. II;
 40 solutur Trans. ^t seu Trans. ^u sive A. kap. i Lib. Ia; sui Lib. Ib; sive popr. na siti Lib. II ^v tak
 A. kap., Lib. Ib i Lib. II; pulchrum Lib. Ia i Trans. ^w argenti, castorum Lib. Ib i Trans.; Lib. II pier-
 wotnie jak Lib. I i A. kap., popr. później wedle Trans. ^x suo dodaje Lib. Ib, Lib. II i Trans. ^y vo-
 centur nominibus Lib. Ib i Trans.; Lib. II przedstawia tak samo ^z tam A. kap., Lib. Ia i II ^{aa} dicti
 Lib. Ia; dicti popr. na praedicti Lib. II ^{bb} et dodaje Trans. ^{cc} sibi opuścił Lib. Ib i Trans.; brak
 45 in hoc w A. kap. i Lib. Ia; sibi przekreślił Lib. II ^{dd} debent Lib. Ib i Trans. ^{ee} regiminis Lib. Ib
 i Trans.; tak poprawia i Lib. II

109. ¹ Ihumen, miasto powiatowe w woj. mińskim, nad rzeką Ihumenką, 69 km. na pld.-wsch. od Mińska przy trakcie z Mińska do Bobrujska (Słown. Geogr. t. III str. 249—254).

tam^{ee} negligencia qualiscunque committatur; super quo consciencias eorum oneramus, ita quod canonici ecclesie predicte singulis Quattuor Temporibus anni pro nostra ac^{ff} nostrorum coniugum animarum salute tenebuntur ratione huiusmodi nostre donacionis vigiliis^{gg}, missas et alia officia defunctorum perpetuo solenniter celebrare. Harum quibus sigillum nostrum maius appensum est testimonio litterarum. Actum et datum Throki^{hh}, sabbato 5 Undecim Milia Virginum anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimoⁱⁱ. Presentibus magnificis et nobilibus Georgio alias Gedigoldo Vilnensi, Jawno Trocensi^{jj} palatinis, Rumboldo terre nostre Lythuanie marschalko et Gastoldo curie nostre marschalko ceterisque quam plurimis^{kk} fidedignis. Per manus nobilis Johannis Luthek^{ll} de Brzesie^{mmm}, secretarii nostri fidelis dilecti etc.ⁿⁿ. Ad relacionem eiusdem Joannis Nicolaus 10 scriba etc.^{oo}.

110.

Troki, 21 października 1430.

Król Władysław Jagiello, na prośby Macieja biskupa wileńskiego i jego kapituly, zatwierdza i wolnościami obdarza wszystkie nadania Aleksandra-Witolda w. ks. Litwy na rzecz biskupa, kapituly i sług tegoż kościoła, w szczególności młyn miejski na rzece Wilnie (Wilejce) koło ruskiego monastera, włości Uborc, Ihumeń i Kamieniec, tudzież wsi: Lubor otrzymaną w zamian za Jarinicze, Milejkowo, Błużę również z zamiany za Wiechotnice, wreszcie Włoszyny i Starzyny, otrzymane niegdyś od Kuczuka w zamian za Terebui. 20

Or. brak. Istniał on, jak się zdaje, w Archiwum Kap. Wil. jeszcze w r. 1830, katalog jego bowiem z owego roku na str. 17 w dziale Przywilejów (nr 3°) pod pozycją 3, obok notaty, że był w grodzie wileńskim w r. 1773 aktykowany, podaje, iż był na pergaminie w autentyku ze znakiem sznura jedwabnego koloru granatowego z karmazynowym od byłej pieczęci. Pieczęć ta istniała jeszcze w r. 1641 (a może nawet 25 jeszcze w r. 1715), jak zaznacza »Spisanie przywilejów« Kapituly z r. 1641 (k. I, poz. 4), podając regest oryginalny ze wzmianką, że »był na pergaminie z pieczęcią wielką zawieszistą i miał znak monogramiczny, złożony z liter Y i E. »Spisanie« z r. 1715 przypisuje regest jak zwykle bez podania znaku.

Kop. 1. Metr. Kor. (w Arch. Głównem w Warszawie) T. XI str. 122—123. Kopja 30 ta wciągnięta jest w księgę z lat 1459/60; tytuł ręką w. XVII: Confirmacio privilegii super bonis episcopatus Vilnensis (do tegoż tekstu najbardziej się zbliża przekaz Długoszowy i tekst w Lib. II). — 2. Długosz, Hist. Pol. w Ks. XI pod r. 1430 (wyd. Przędziecki, T. IV str. 408—410) z uwagą, że na usilne prośby biskupa Macieja i kapituly wileńskiej, którzy sądzili, iż nadania Witolda languidas fore, nisi illas obtinerent a Władisłao Poloniae rege confirmari zostały one przez króla zatwierdzone (niewątpliwie z 35 Metryki Kor.). — 3. Lib. I str. LXXXIX'—XCF z nagłówkiem: Littere Vladislai regis Polonie libertacionis ecclesie Vilnensis (inna współczesna ręka uzupełniła na marg.) et

109. ^{ee} divinorum (et aliarum infrascriptarum przekreślone tą samą ręką) officiorum (wypisane inną ręką w porostawionem wolnem miejscu;) infrascriptam A. kap. ^{ff} et Lib. Ib i Trans. ^{gg} Lib. I na marginesie inną współczesną ręką minij: Vigilie mortuorum, que singulis Quattuor Temporibus debent legi ^{hh} Troki Lib. Ia i b ⁱⁱ trigesimo Lib. Ib, Lib. II i Trans. ^{jj} Throcensi Lib. Ia ^{kk} pluribus Lib. Ib ^{ll} Kutek popr. z Lutek Lib. II i Trans.; Lutek Lib. Ia; Lib. Ib na marg. (XCV) pisze poprawnie miniją ręką współczesną: per manus Lutek de Brze. ^{mmm} Brzesie Trans.; Brzesie Lib. Ia i b ⁿⁿ brak w Lib. Ib i Lib. II ^{oo} całej tej formuły relacyjnej brak w A. kap; i Lib. Ia 45

conventualium ecclesiarum. *Na marg. ręką współcz.* Lectum; *drugą ręką na marg. przy ustępie o nadaniu Witolda:* concessa per Vitoldum mag. Lit. ducem confirmantur per Vladislaum Polonie regem, supremum Lithuanie principem. *Nadto dwie uwagi rzeczowe na marg. z w. XVI i XVII. — 4. Lib. II str. 363—365 nr 122 z nagłówkiem:* Confirmatio regis Vladislai facta super molendinum episcopale Vilnae situm et districtus Uborc, Humien, Lubor, Mieleykow, Bluscha, Wołożyn, Starzyny bona episcopalia et Kamieniec districtum capitulum (*sic*). *Obok na marg. ręką ks. W. Mocarskiego* Lectum correctum, *pod tem współczesną ręką* Non reperta; *nadto numeracja* Num. 22 *przechr. i wypisane* XXVI. — 5. *Luźna i niedbala kopja z w. XIX z błędną datą roczną 1413, wprawiona w rpis Bibl. Krasińskich w Warszawie nr 3649 k. 82/3 z nagłówkiem:* Dyplomata Władysława Jagiełły służący Katedrze wileńskiej (*z Lib. II*). *Tą samą ręką pisany co kopja dokumentu Nr 57.*

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamk. II 21—23 (z Lib. I).

Reg. 1. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. II str. III nr 1515 (z Długosza). — 2. Opisanie rukop. oddiel. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I str. 18 § II w fasc. 1-ym. — 3. Wierzbowski T., Matric. R. P. Summ. I 120 nr 55.

Uw. Zatwierdzone są niniejszym dokumentem nadania Witolda: 1) 24 lipca 1388, 2) 11 czerwca 1407, 3) 20 kwietnia 1411, 4) 31 maja 1412, 5) 22 kwietnia 1415, 6) 21 października 1430; zob. Nry 14, 45, 55, 57, 67 i 109.

In nomine Domini amen. Acta presentis temporis solent citto deperire, nisi scripture presidio et amminiculo testium roborata fuerint. Ad memoriam futurorum sempiternam. Proinde^a nos Wladislaus^b Dei gracia rex Polonie necnon terrarum Cracouie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuyauye Lithvanieque^c princeps supremus, Pomeranie Russieque dominus et heres etc., significamus tenore presencium quibus expedit univ^{ersis} presentibus et futuris, presencium noticiam habituris: Firmiter^d nobis ad salutis nostre et eterne vite gaudia credimus provenire, cum ad statum et profectum spiritualium personarum die noctuque in oracionibus excuban(cium) intendimus et eis favorem regium libenter impartimur. Sane pro parte reverendi in Christo patris domini Mathie Dei gracia episcopi Vilmensis et sui capituli sincere nobis dilectorum nobis oblata peticio continebat, quatenus^e infrascripta bona, hereditates et possessiones^f, per magnificum principem dominum Alexandrum alias Vitawdum^g magnum ducem Lithvanie^h etc., fratrem nostrum carissimumⁱ, ipsi domino episcopo Vilmensi et suo capitulo predictaeque ecclesie donatas et ex commutatione certorum bonorum hereditariorum^j inter ipsum dominum^k magnum ducem^l et prefatos dominum episcopum, capitulum^m et ecclesiam perpetue factaⁿ proveniencium^o, de innata nostre^p celsitudinis clemencia ratificare, confirmare, gratificare, approbare et innovare dignaremur. Nos itaque, petitionibus ipsorum tanquam iustis et rationabilibus benigniter annuentes, eadem bona, possessiones et hereditates, primo videlicet molendinum civitatis Vilmensis in fluvio Vylna^q circa

110. ^a Prouidi *Metr.*

^b Vladislaus *Lib. I;* Wladislaus *Lib. II*

^c Cuyawye, Lithuaniae *Lib. I;*

^d quatinus *Lib. I* ^e possessionesque *Lib. I* ^f Allexandrum alias Vtiovdum *Lib. I;* Witovdum *popr. z Witoldum Lib. II;* Withawdum *wyd. Długosza* ^g Lythuanie *Lib. I* ^h w *Lib. I* *obok tekstu na marginesie ręką współczesną minjā:* concessa per Vitoldum mag. Lith. ducem confirmantur per ser. Wladislaum Polonie regem, supremum Lithuanie principem ⁱ haereditatis *Lib. I* ^j tak i *Lib. II popr. s magnificum;* Lythuanie *dad. Lib. I* ^k et capitulum *Lib. I* ^l factis *Lib. I* ^m perpetuo factas provenientes *wyd. Długosza* ⁿ de innate nobis *Lib. I* ^o Vilna *Lib. I i wyd. Długosza*

X. J. Fijałek—Wł. Semkowicz, Kodeks dypl. Kat. Wil. I.

18

monasterium Ruthenicale situm; item districtus^p videlicet Huborth¹, Humyen et Camyene-
 necz^q cum ipsorum iuribus, dominiis, proprietatibus, oppidis, villis, possessionibus, da-
 cionibus, contribucionibus, proventibus et utilitatibus universis; necnon possessionem
 villarum, ut puta Lyubor^r, ex causa permutacionis pro Jarinicze^s provent(em); item
 Mileykowo^t cum tributariis censuariisque et reddituariis; item in Bluscha^u etiam ex
 commutacione pro Vochotnycza^v ceden(te)^w; item ville in Wloschina^x et in Starzini^y,
 quas alias Cuczuk^z pro Trebyna^{aa} possidebat, aliaque omnia et singula bona, hereditates
 et possessiones, districtus atque villas supradictas, que et quas dicta ecclesia Vilmensis,
 episcopus, capitulum et ministri in presenti obtinent et in posterum successu felici tem-
 porum obtinebunt^{bb}, prout in suis metis et limitibus longe, late et circumferencialiter
 sunt distincte et limitate, cum omnibus et singulis earum utilitatibus, fructibus, censibus,
 redditibus, proventibus, agris, pratis, campis, pascuis^{cc}, silvis, borris, mericis, rubetis, gais,
 mellificiis, venacionibus, aucupacionibus, stagnis, lacubus, paludibus, rivis, aquis aqua-
 rumque decursibus, piscinis, piscaturis, molendinis et ipsorum emolumentis^{dd}, tributis
 censuariis, exaccionibus, contribucionibus, solucionibus, iuribus, consuetudinibus, dominiis,
 proprietatibus, laboribus, vecturis, poduodis, stacionibus aut quibusvis pensionibus in
 terris Lithvanie dari et conferri solitis solvique consuetis^{ee}, a quibus dictum dominum
 episcopum, capitulum, ecclesiam et ministros eximimus et perpetuo libertamus^{ff}, confir-
 mamus, ratificamus, innovamus, gratificamus et approbamus. Decernentes ea omnia et
 singula suprascripta et per prefatum dominum Alexandrum Vitawdum^{gg} magnum ducem
 donata, inscripta et ipsi ecclesie Vilmensi, domino episcopo, capitulo^{hh} et ministris pri-
 vilegiata et annexa robur obtinere perpetue firmitatis, facientes et constituentes prefatos
 dominum episcopum, capitulum, ecclesiamⁱⁱ et ministros ac conventuales ecclesias veros
 dominos, heredes et perpetuos predictorum bonorum^{ll}, possessionum, districtuum villa-
 rumque presencium et futurorum possessores. Harum quibus sigillum nostrum appen-
 sum est testimonio literarum. Actum in Troky^{kk}, ipso die Undecim milia Virginum anno
 Domini millesimo quadringentesimo tricesimo. Presentibus ibidem strennuis et nobilibus
 Georgio alias Gedigowd^{ll} Vilmensi^{mm}, Johanneⁿⁿ alias Jawnus^{oo} Trocensi palatinis, Rum-
 boldo terre Lithvanie marschalko, Gaschthowtho^{pp} et Dobkone de Oleschnicza^{qa} castellano
 Voynicensi^{rr}, Johanne Glowacz^{ss} de Oleschnicza regni Polonie marschalko, Joanne Thaschka^{so}
 de Conyeczpolye^{tt}, Andrea de Lubyn^{uu} succamerario Dobrinensi, Vincencio de Scha-

110. ^p Lib. II popr. z districtum ^q Camyenyecz Lib. I; Huborc, Humien et Kamieniec Lib. II; Kamyenyecz wyd. Dług. ^r Lynbor Metr. i Lib. I; Lubor Lib. II ^s Jarinicze Lib. II ^t Mylyeykovo Lib. I; Mileykovo Lib. II; Mylenkovo wyd. Dług. ^u Blusa Lib. II ^v Vechetnycza Lib. I; Vechotnica Lib. II; Wochotnycza wyd. Dług. ^w ceden Lib. I i II ^x Wołozina popr. na Wloschina Lib. II ^y Starzini Lib. I ^z Cuczuk Lib. I i wyd. Dług. ^{aa} Trebina Lib. II i wyd. Dług. ^{bb} w Lib. I ręką współczesną minją: non modo concessa ecclesie et clero diocesis Vil(nensis), sed et concedenda libertantur ^{cc} piscinis błędnie wyd. Dług. ^{dd} emolumentis Lib. I i wyd. Dług. ^{ee} dari et solvi consuetis Metr. i Lib. I; na marg. Lib. I inną ręką jeszcze w. XVI: libertatio seu exemptio a laboribus, vecturis, poduodis, stacionibus et quibusvis pensionibus ^{ff} liberamus wyd. Dług. ^{gg} j. w. pod f ^{hh} et capitulo Lib. I ⁱⁱ et ecclesiam Lib. I; brak w wyd. Długosza ^{ll} dominiorum Lib. I ^{kk} Troki Lib. I; Trokky wyd. Długosza ^{ll} Gedigold popr. na Gedigoud Lib. II; Gedigowth wyd. Dług. ^{mm} Lib. II dopisuje ⁿⁿ Joanne Lib. I ^{oo} Jawnus Lib. II ^{pp} Gastoldo Lib. I; Gastowdo wyd. Dług.; Lib. II popr. na Gastautho ^{qa} Oleschnycza Lib. I; Olesnica Lib. II ^{rr} Voynycienski Lib. I; Woynycienski Lib. II ^{ss} Glowacz Lib. II ^{tt} Taszka de Konieczpole Lib. II; Taschka de Conyeczpolye wyd. Dług. ^{uu} Lynbyn ⁴⁵ Lib. I; Lubin Lib. II

110. ¹ Objasnienia miejscowości, w tym dokumencie występujących, zob. w poprzednim Nrze.

motuli^{vv}, Laurencio Zaramba^{ww} de Calynowa^{xx} et Clemente Vantropka^{yy} de Strzelcze^{zz}, multisque nostris^{aaa} aliis fidelibus fidedignis. Datum per manus reverendi in Christo patris domini Johannis episcopi Wladislaiensis^{bbb}, regni Polonie cancellarii^{ccc} et venerabilis Wladislai^{ddd} de Oporow decretorum doctoris, S. Floriani ante Cracoviam prepositi, Gnesnensis, Cracoviensis prepositi, Regni eiusdem vicecancellarii, sincere nobis dilectorum.

111.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witold wielki książę litewski funduje i uposaża oltarz w kościele katedralnym wileńskim, noszący później jego imię.

Dokumentu brak. Wzmianka o nim mieści się w nowem uposażeniu wielkiego księcia Aleksandra, wydanem w Wilnie 22 lipca 1499 (zob. niżej pod tą datą) w następujących słowach: hon. Valentinus protunc praebendarius altaris, quod felicis recordationis praedecessor noster Alexander alias Witowdus magnus dux Lithuaniae dotavit et de novo erexit, allegans diminutionem proventuum, dicto altari per dotationem ipsam pertinentium, literas etiam dotationis ex inadvertentia primorum praebendariorum perditas referens...

Uw. Za oltarz Witoldowy (altare Vitoldi) uchodził później oltarz św. Krzyża na środku kościoła, który w pożarze w r. 1610 znacznie ucierpiał (por. ks. Kurczewski F., Kościół Zamkowy T. II str. 274), a zburzony został w czasie zajęcia Wilna przez Moskali w r. 1655 (por. Kirkor A. H., Bazylika Litewska, Kraków 1886, odb. z Przeglądu Powszechnego str. 20).

112.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witold wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny w Daugach.

Dokumentu brak. Zaginął on wedle wzmianki w dokumencie króla Aleksandra z 14 sierpnia r. 1503 (zob. niżej pod tą datą), wznowiającym tę upadłą fundację Witolda, o której wspomina ten dokument w słowach: ecclesiam parochialem in oppido Daugy¹... per divum olim Witoldum magnum duce Lithvaniae fundatam, competenterque dotatam... quia eadem ecclesia privilegium, quod super dotem habuit, amiserit.

Uw. W Biskupstwie Wileńskim ks. F. Kurczewskiego (str. 192) data erekcji kościoła drewnianego przez Witolda, oczywiście na podstawie późnych wizyt, podana na r. 1393.

113.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witold wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny w Dubinkach.

110. ^{vv} Schamotuly Lib. I; Samotuli Lib. II ^{ww} Zaramba Lib. I ^{xx} Kalinowa Lib. II; Kalinowa wyd. Dług. ^{yy} Vantrobka Lib. I; Wanthrobka wyd. Dług. ^{zz} Wątrobka de Strzelce Lib. II
^{aaa} aliis nostris Lib. I ^{bbb} Vladislaviensis Lib. I; Vladislaviensis Lib. II ^{ccc} brak tych trzech wyrazów w Metr. i w wyd. Dług. ^{ddd} Wladislai Lib. II

112. ¹ Daugi, miasteczko w pow. trockim, nad jeziorem tejże nazwy, koło Olkienik.

Dokumentu brak. Wzmianka o tej fundacji znachodzi się w dokumencie króla Kazimierza Jagiellończyka, wydanym w Wilnie d. 23 kwietnia 1449 (zob. niżej pod tą datą) w słowach: donacionem ecclesie in Dubyngy¹ per preclarum principem dominum Wythowdum magnum duces Lythwanie, patrum nostrum carissimum erecte factam similiter et donatam...

5

114.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witold wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny pod wezwaniem Wniebowzięcia NPM., św. Jana Chrzciciela i św. Agnieszki w Goniądzu.

10

Dokumentu brak. Wiadomość o tej fundacji mieści się w dokumencie wielkiego księcia litewskiego Aleksandra, wydanym w Wilnie d. 14 kwietnia r. 1493 (zob. niżej pod tą datą) w słowach: ecclesiam parochialem in oppido nostro Goniądz¹... per dominum Vitoldum piae memoriae avum nostrum, magnum duces Lituaniae, praedecessorem nostrum erectam, fundatam et aedificatam.

15

Uw. Wzmianka o dokumencie w. ks. Aleksandra z pomyłką datą 1484 u ks. W. Przyalgowskiego, Żywoty Biskupów Wil. I 96.

115.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witold wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny pod wezwaniem P. Marji w Grodnie¹.

20

Dokumentu brak. Zagiął on wedle wzmianki dokumentu Aleksandra wielkiego księcia litewskiego z d. 28 lutego r. 1494 (zob. niżej pod tą datą) w słowach: retulit coram nobis hon. Andreas plebanus S. Marie in Grodno, quod privilegium eiusdem ecclesie adhuc antecessores ipsius ammiserunt... Nos... iuxta dotacionem predecessorum nostrorum magni ducis Wytholdi et serenissimi regis Casimiri parentis nostri... dedimus...

25

Uw. Wzmiankowany jest ten akt Aleksandra u ks. W. Przyalgowskiego w Żywotach Biskupów Wileńskich I 39.

116.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

30

Witold wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny w Nowogródku¹.

Dokumentu brak. Wzmianka o tej fundacji Witoldowej mieści się w dokumencie króla Kazimierza Jagiellończyka, wydanym w Nowogródku d. 28 lipca r. 1449 (zob. niżej

113. ¹ Dubinki, miasteczko o 7 mil na płu.-wsch. od Wilna, niegdyś stolica włości 35 dubińskiej.

114. ¹ Goniądz, miasteczko na Podlasiu nad rzeką Biebrzą.

115. ¹ Grodno, miasto na Litwie nad Niemnem w wojew. trockiem.

116. ¹ Nowogródek, miasto na Litwie, później stolica województwa,

pod tą datą) w słowach: quatinus serenissimi principis celebris memorie domini Alexandri alias Wytholdi magni ducis Lithvanie, patru i et predecessoris nostri, qui ipsam ecclesiam parochialem in Novogrodek de nova radice erexit et his bonis temporalibus... donavit et dotavit, huiusmodi donaciones et dotaciones... ratificare dignemur.

5 *Uw. Wzmiankowany jest ten akt Kazimierza Jagiellończyka u ks. W. Przyalgowskiego w Żywotach Biskupów Wileńskich I 39.*

117.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

10 *Witold wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny w Świen-
cianach¹ pod wezwaniem Wszystkich Świętych.*

*Dokumentu brak. Zaginął on wedle wzmianki w dokumencie króla Zygmunta Staro-
rego z d. 26 stycznia r. 1514 (zob. niżej pod tą datą), wznowiającym tę fundację Wi-
tolda, o której wspomina ten dokument w słowach: retulit coram nobis hon. Lucas ple-
banus ecclesiae Omnium Sanctorum in Swienciany... quod privilegium eiusdem ecclesiae
15 adhuc antecessores ipsius amiserunt... Nos itaque iuxta dotacionem antecessorum nostro-
rum, magni ducis Witoldi et serenissimi regis Casimiri parentis nostri, praedictae eccle-
siae... dedimus.*

118.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

20 *Witold wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny pod
wezwaniem św. Mikołaja w Wolkowysku.*

*Dokumentu brak. Wzmianka o tej fundacji mieści się w dokumencie króla Zyg-
munta I, wydanym w Brześciu Litewskim d. 9 sierpnia r. 1517 (zob. niżej pod tą datą)
w słowach: quia prefata ecclesia S. Nicolai in Wolkowisko¹ ex primeva illius erectione
25 facta per illustrissimum ducem Littuanie Vitholdum et rectores eiusdem in dote hactenus
habuere... prout ista omnia magnus dux Litt. Vitholdus ad praedictam ecclesiam resi-
gnavit, dedit et ascripsit...*

30 *Uw. Wspomina o tym dokumencie króla Zygmunta ks. J. Kurczewski w Biskup-
stwie Wileńskim str. 227; wie o tej fundacji Witoldowej ks. W. Przyalgowski w Żywotach
Biskupów Wileńskich T. I 22.*

119.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

35 *Witold wielki książę litewski nadaje klasztorowi franciszkanów wileńskich
na Praskach w mieście Wilnie jezioro Popiszki we włości trockiej wraz z ry-
bakami.*

*Or. brak. Wiadomość o tem nadaniu zachowała się jedynie w niedatowanym re-
gistrze, mieszczącym się w zatwierdzeniu króla Zygmunta I z d. 5 grudnia r. 1522 (zob.
o niem wyżej Nr 22 str. 37).*

117. ¹ Świeniany, miasto na Litwie w woj. wileńskim, 80 klm. na płn.-zach. od Wilna.

40 118. ¹ Wolkowysk, miasto na Litwie nad rzeką Wolkowycją, dopływem Niemna.

(3) Item Allexander^a Witoldus^b magnus dux Lithwanie^c literis suis piscaturam seu lacum Popiski^{d1} nuncupatum, in districtu Trocensi iacentem, cum piscatoribus secus lacum consistentibus eisdem fratribus donavit cum ea^e condicione, quod presente magno duce Lithwanie^e in Vilnensi aut Trocensi districtibus tres piscatores^f pro mensa ducali et duo pro monasterio predicto piscari debent, absente vero ipso magno duce omnes pro monasterio servient et de omnibus respondebunt piscaturis. 5

120.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witold wielki książę litewski zakazuje stawiać świątyni (oratoria) ruskich, nakazuje zaś zburzyć postawione wbrew temu mandatowi. 10

Dokumentu brak. Wzmianka o tym mandacie Witolda, skądinąd nieznanym, mieści się w statutach synodu prowincjonalnego łeczyckiego z r. 1527, wyd. B. Ulanowski w Materjalach do historii ustawodawstwa synodalnego w Polsce w w. XVI (Archiwum Komisji Prawniczej Akad. Umiej. T. I str. 368 i osobne odbicie Kraków 1895 str. 44 nr 8). Dotyczący ustęp statutu brzmi następująco: Similiter supplicandum erit Sacrae Regiae Maiestati, ut in Vilnensi et Mednicensi [diocesisibus] faciat ponere in exequutione privilegia Vytholth olim magni ducis Lythphaniensis de non construendis oratoriis Ruthenorum et de iam constructis contra eadem privilegia demoliendis... 15

Uw. Ob. X. Dr Jan Fijałek, Pierwszy synod diecezji wileńskiej w katedrze św. Stanisława 1520|21 r. (Kwartalnik Teologiczny Wileński R. I [1923] zesz. I str. 81 i nast.) 20

121.

Rzym, 13 lipca 1431.

Papież Eugenjusz IV udziela zupełnego odpuszczenia grzechów Mikołajowi Schurden człowiekowi świeckiemu diecezji wileńskiej i żonie jego Praksedzie.

Kop. w Archiwum Watykańskiem, Regesta Lateran. T. 306 k. 305 (nowa sygn., 306 stara) w dziale de plenaria remissione. Na marginesie lewym Poggius An. 25

Eugenius etc. Dilecto filio Nicolao Schurden laico Wilnensis diocesis et dilecte in Christo filie Praxedi eius uxori salutem etc. Provenit etc. Et insuper etc. Porro etc. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentesimo tricesimo primo tercio idus julii anno primo. An. XVI de Adria. 30

122.

Rzym, 13 lipca 1431.

Papież Eugenjusz IV udziela pełnego odpuszczenia grzechów Mikołajowi Moyszagalle kapłanowi diecezji wileńskiej.

119. ^a Alexander *Trans.* 1636 ^b Vitoldus *Trans.* 1653 ^c Lithuaniae *Trans.* 1636 ^d tak 85
Akta Tryb. wil. z 1626; Popiszki *Kop. franc.* 1649 ^e wyraz ten dodany ręką pisarza w *Trans.* 1653
^f piscaturas *Metr.*

119. ¹ Jezioro Popiszki, niewątpliwie przy wsi tej nazwy w pow. trockim koło Daugów (łączy się z jeziorem Daugi).

Kop. w Archiwum Watykańskim, Regesta Lateran. T. 306 k. 305 (nowa sygn., 306 stara) w dziale de plenaria remissione. Na marginesie lewym Idem (tj. Poggius) An.

Eugenius etc. Dilecto filio Nicolao Moyszagalle presbytero Wilnensis diocesis salutem etc. Provenit etc. Et insuper etc. Porro etc Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadingentesimo tricesimo primo tercio idus jului anno primo. An. XIII de Adria.

123.

Rzym, 13 lipca 1431.

Papież Eugenjusz IV udziela zupełnego odpuszczenia grzechów Mikołajowi Mechnick kapłanowi diecezji wileńskiej.

Kop. w Archiwum Watykańskim, Regesta Lateran. T. 306 k. 305 (nowa sygn., 306 stara) w dziale de plenaria remissione. Na marginesie lewym Idem (tj. Poggius) An.

Eugenius etc. Dilecto filio Nicolao Mechnick presbytero Wilnensis diocesis salutem etc. Provenit etc. Et insuper etc. Porro etc. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadingentesimo tricesimo primo tercio idus jului anno primo. An. XIII de Adria.

124.

Troki, 24 września 1432.

Zygmunt wielki książę litewski za duszę zmarłego brata księcia Witolda nadaje klasztorowi franciszkanów PM. na Piaskach w Wilnie trzy karczmy.

Or. brak.

Kop. Jedyny odpis tego dokumentu z końca XVIII lub raczej z pocz. XIX w. mieści się w Kopjarzu przywilejów franciszkańskich konwentu PM. na Piaskach z r. 1649, przechowanym w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, na str. 60 pod nagłówkiem: Copia largitionis trium tabernarum conventui Fratrum Minorum ecclesiae BMV. in harena sitae penes torrentem eorum Vinger. Niżej tą samą ręką: Similis copia reperitur in libro, cuius titulus est talis: Księga wpisywanych różnych dokumentow pag. 66.

Reg. na luźnym arkuszu fol. z samej połowy w. XVIII w temże Archiwum wśród papierów franciszkańskich z sygnaturą na odwrociu na złożeniu wierzchniem z pierwszej poł. w. XIX. Odd. 3. fas. 4. N. 33 (popr. tą ręką na 32) pod nagłówkiem: Meritum actionis w sprawie Ichmci XX. Franciszkanow wileńskich z JO. Xięciem Imci Wojewodą Hetmanem WW. X. Lit. y innymi. Regest ten brzmi następująco: 1432 feria 4 ante festum S. Michaelis Zygmunt pierwszy xiąże litewski ieszcze ante unionem JXX. Franciszkanom wileńskim nadał osobliwszym prawem, przywilejem donacyjnym funduszowym darował za duszę brata swego y antecesora WXLitt. Witolda y za duszę swoją wiecznymi czasy OO. Franciszkanom konwentu wileńskiego trzy karczmy, to iest trzy domy ze wszelką intratą, uwolniwszy od wszelkich podatkow tak swoich hospodarskich y całego Xięstwa Lit. skarbu od placenia in perpetuum, tylko temuż konwentowi na używanie darował, y te trzy place, w których ad praesens mieszkaią: 1mo Gawarkowski, 2do Jastrzębski, 3do Michał Jakowski. Tymże przywilejem pomienione trzy domy, na wieczne zapisuiąc czasy, od wszelkich podatkow y exakcyi uwolnił. Producitur przywilej in castro Trocensi dany.

Uw. Według »Petitum« tegoż Meritum trzy owe domy były »przy cmentarzu JXX. Franciszkanow wileńskich«.

In nomine Domini amen. Nos Sigismundus Dei gratia magnus dux Lithwaniae, Russiaeque etc. Huius mundi fragilitatem perpendentes, volentesque temporalia et ca-
 duca commutare pro aeternis, sperantes post vitae occasum ad vitam transferri aeter-
 nam, publice tam coram praesentibus quam futuris recognoscimus et ad laudem Omni-
 potentis Dei eiusque Gloriosae et Intemeratae semper Virginis Mariae pro anima incliti
 principis domini Vitoldi, olim antecessoris et fratris nostri carissimi, salute nostraque
 sanitate ac peccatorum nostrorum remedio pro salutari, conventui ordinis Fratrum Mi-
 norum ecclesiae Beatae Mariae Virginis in civitate nostra Vilnensi in harena sitae penes
 torrentem eorum Vinger, ut tanto ferventius pro nobis Dominum valeant et debeant
 exorare, praefatis Fratribus in eodem conventu morantibus penes cimiterium praefatae
 ecclesiae et conventum Fratrum eorundem, eisdem pro subsidio tres tabernas dedimus,
 contulimus, donavimus et vigore praesentium conferimus et largimur perpetuis temporibus
 habendas, possidendas, utifruendas cum omni iure, prout incolae nostrae civitatis a prae-
 fatis tabernis solent solvere et exactiones dare, nos tamen^a ibidem pro nobis nihil re-
 servantes. In cuius rei testimonium, ne umquam aliquid ambiguitatis super huiusmodi
 nostram largitionem et dotationem^b in futurum quomodolibet suboriat, praesentem
 literam per nostrum sigillum appensum fecimus roborari et commu(ni)ri. Datum in
 castro nostro Trocensi, feria quarta ante festum S. Michaelis anno Domini millesimo
 quadringentesimo trigesimo secundo. Praesentibus praeclaro principe Allexandro Ollel-
 kone^c necnon magnificis, strenuis et nobilibus Kiezygal^d capitaneo Samogitarum,
 Rumpoldo terrae Lithvaniae generali marschalcone, Johanne Jawnus^e palatino Tro-
 censi, Petrasio^f Montygerdowicz^g palatino Novogrodensi, Ivaschcone Gastold et Saulo
 Tuardaua^h secretario nostro, qui praesentia habuit in comissis, aliisque quam pluribus
 fidedignis etc.

125.

Grodno, 15 października 1432.

*Na akcie Zygmunta wielkiego księcia litewskiego, którym przyrzeka wier-
 ność królowi polskiemu Władysławowi i Koronie Polskiej, określając swoje wobec
 nich obowiązki (unja t. zw. grodzieńska), poczet osób, poręczających pod przy-
 sięgą ten akt, otwiera Maciej biskup wileński, który też przywiesza doń swoją
 pieczęć.*

*Or. w Muzeum Czartoryskich, dok. nr 380. Pieczęć biskupa Macieja wisi na
 drugim miejscu, zaraz po pieczęci wielkoksiażęcej, na sznurku jedwabnym czerwonej
 barwy, wyciśnięta w wosku czerwonym, okrągła, średn. 33 mm., znakomicie zachowana;
 wyobraża pod gotyckiem podniebieniem popiersie biskupa, pod niem tarczę z herbem »Zuin«*

123. ^a tales Kop. ^b popr. z donationem ^c Olletkone Kop. ^d Liczygal Kop. ^e Jawrenis
 Kop. ^f Piotrase Kop. ^g Montygordowicz Kop. ^h Taurdana Kop. W dok. Zygmunta Kiejstutowicza,
 wydanym w Trokach dnia 22 września r. 1432 dla miasta Wilna, występuje tenże sekretarz książęcy jako Saul
 Twardowa, zob. Dubiński P., Zbior praw y przywilejow miastu Wilnowi nadanych (Wilno 1788) str. 3.

(majuskuła łacińska Z w środku przekreślona); w otoku pieczęci napis: + sigillū mathe + dei gra + epi + wilmensis.

Wyd. Kutrzeba St. i Semkowicz Wł., Akty unji Polski z Litwą (Kraków 1930) str. 77 nr 55.

Pieczęć Macieja biskupa wileńskiego z r. 1432.

126.

Grodno, 15 października 1432.

Na akcie Zygmunta wielkiego księcia litewskiego, którym stwierdza, że Horodło z okregiem należało i należeć ma do Korony Polskiej, poczet świadków otwiera Maciej biskup wileński.

Or. obecnie nieznany. Tekst tego aktu zachował się tylko u Długosza Historia Poloniae str. 486—7.

Wyd. Kutrzeba St. i Semkowicz Wł., Akty unji Polski z Litwą str. 81 nr 56.

127.

B. m. 1432.

Zygmunt wielki książę litewski nadaje konwentowi franciszkańskiemu Panny Marji w Oszmianie ludzi zobowiązanych do dani miodowej.

Or. brak.

Reg. tego aktu znajduje się w inwentarzu franciszkanów oszmiąńskich z 8 marca 1585 (ob. wyżej Nr 46), przechowanym w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej na k. 5' tej treści: Sigismundus magnus dux Lithvaniae legat homines quosdam tributarios mellis. In pargameno, deest sigillum, anno 1432. Obok regestu na marginesie podana sygnatura dokumentu A. 19.

128.

Troki, 20 stycznia 1433.

Na akcie Zygmunta wielkiego księcia litewskiego, w którym przyrzeka wierność królowi polskiemu Władysławowi i Koronie Polskiej, określając zarazem swoje względem nich obowiązki (unja t. zw. trocka), poczet osób, poręczających ten akt, otwiera Maciej biskup wileński, który też przywiesza doń swoją pieczęć.

Or. w Muzeum XX. Czartoryskich, dok. nr 384. Pieczęć biskupa Macieja wisiała nigdy na drugim miejscu, zaraz po pieczęci wielkoksiażcey. Dziś oderwana, pozostał po niej tylko sznurek jedwabny, spleciony z nici białych, czerwonych i niebieskich.

Wyd. Kutrzeba St. i Semkowicz Wł., Akty unji Polski z Litwą str. 90 nr 59.

129.

5

Wilno, 31 lipca 1433.

Jan Gasztold dziedzic Gieranon, z przyzwoleniem Władysława króla polskiego i Zygmunta wielkiego księcia litewskiego, zapisuje kościołowi katedralnemu wileńskiemu i jego kapitule wieś swoją zwaną Reschniki Gaschtowti, nabytą przez jego ojca, z prośbą o pamięć w modłach.

10

Or. Istniał on jeszcze w r. 1641, w którym przedłożony był do oblaty w aktach kancelarji WXL. do księgi nr 213 k. 73, jak świadczy »Spisanie przywileiow« Kap. Wileńskiej z tegoż roku na k. 3 w poz. 4, gdzie podany regest dokumentu: Fundusz Jana Gasztolda na Goranoynach dziedzica na wieś Rzeszniki Gasztolty nazwane kapitule wileńskiej w dacie roku 1433 sub signo

*++
△△
++*

15

Kop. 1. Lib. I k. VII—VII' z nagłówkiem: Privilegium super Rzesznyky; na marginesie ręką bliskoczesną lectum. — 2. Lib. II str. 214—215 N° 60. — 3. Lib. III str. 110—111 nr 71 (55).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nihil cercius sit morte et nihil incercius hora mortis et unicuique iuxta opera sua eadem mensura, qua quis mensus fuerit, remecietur, proinde ego Joannes^a alias Gaschthowth^b heres de Goranoyni^c, cupiens pefatam horam mortis prevenire, iudicisque universalis, qui mitis et pius est ac placabilis, operibus misericordie sentencie irrevocabili obviare, meeque ac patris et matris aliorumque omnium^d predecessorum et successorum meorum saluti consulere animarum, quod tunc sane et indubitanter credo consequi, cum pro cultu divino et sacris edibus manum extendero adiutricem: unde ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et sanctorum eius Stanislai martyris et pontificis et Ladislai^e confessoris ecclesie cathedralis Vilmensis patronorum, pro salute mea ac patris et matris aliorumque omnium predecessorum et successorum meorum, de voluntate et sciencia serenissimorum principum et dominorum, dominorum^f Vladislai^g regis Polonie etc. et Sigismundi magni ducis Lythuanie^h etc.ⁱ do, attribuo, incorporo, approprio et dono donacione perpetua et irrevocabili ac perpetue inscribo predictae ecclesie cat(h)edrali Vilmensi et ipsius capitulo vilmam meam^j Reschniki Gaschtowti^k nuncupatam^l, patrimonium meum pecunia per patrem

129. ^a Johannes Lib. III ^b Gastowd Lib. II; Gastowth Lib. III ^c Goranyoni Lib. I; Geranoyni Lib. III ^d brak w Lib. I ^e Vladislai Lib. II ^f brak w Lib. I ^g Vladislai Lib. II ^h Lituaniae Lib. II i III ⁱ w Lib. I na marginesie obok drugą ręką współczesną minją: de voluntate et sciencia serenissimorum Vladislai regis Polonie et Sigismundi Magni Ducis Lituaniae ^j brak w Lib. I ^k Gastoudi Lib. II; Gasthowthi Lib. III ^l w Lib. III obok na marginesie ręką współczesną: Stephanus rex Reschniki Gasthowthi bona capitulo inscripsit

129. ¹ Reszniki Gasztoldowe, dziś nieznane, wymienione są w wielkim przywileju wielkiego księcia Zygmunta dla Gasztolda z 13 lutego 1433 r., którym zatwierdza mu dawne majątki i nadaje nowe; zob. Wł. Semkowicz, O litewskich rodach bojarских zbratanych z szlachtą polską w Horodle 1413 r. (Rocznik Tow. Herald. T. VI [1923—3] str. 126 i nast.).

meum comparatum, cum omnibus hominibus, campis, terris, agris, silvis, mericis, pratis, pascuis, rivis, aquis et earum decursibus, ceterisque utilitatibus quibuscunque nominibus pociantur ad dictam villam quovismodo spectantibus, nunc existentibus et que in posterum per humanam industriam possunt excogitari, cum omni iure et^m dominio, nihil⁵ iuris, domini sui proprietatis pro me et successoribus meis reservando, meipsum ac patrem et matrem aliosque omnes predecesores meos et successores oracionibus prefati capituliⁿ recommendans^o. In cuius rei testimonium sigillum meum presentibus est subappensum. Actum et datum Vilne, feria sexta in vigilia sancti Petri apostoli ad Vincula sub anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo^p tertio. Presentibus reverendisimo in Christo patre domino Mathia episcopo Vilmensi ac magnifico^q et strenuis dominis Dowgyrd^r palatino Vilmensi, Petrassio^s Montigirdowycz^t, Wasgalo conucho^u Vilmensi, aliisque quam pluribus personis fidedignis.

130.

Grodno, 27 lutego 1434.

15 *Na akcie Zygmunta wielkiego księcia litewskiego, w którym przyrzeka wierność królowi polskiemu Władysławowi i Koronie Polskiej, określając zarazem swoje względem nich obowiązki (potwierdzenie unii grodzieńskiej i trockiej z lat 1432/3), poczet osób, utwierdzających pod przysięgą ten akt, otwiera Maciej biskup wileński, który też przywiesza doń swoją pieczęć.*

20 *Or. w Muzeum Czartoryskich, dok. nr 392. Pieczęć biskupa Macieja wisi na drugim miejscu, zaraz po pieczęci wielkoksiążęcej, na sznurku jedwabnym, splecionym z nici biało-czerwono-czarnych, zagnieciona, zwłaszcza w górnej części, herb na tarczy jeszcze widoczny, napis jednak niewidoczny. Jest to pieczęć identyczna z przywieszoną do aktu wielkiego księcia Zygmunta z d. 15 października r. 1432 (zob. wyżej Nr 125).*

25 *Wyd. Kutrzeba St. i Semkowicz Wł., Akty unji Polski z Litwą str. 100 nr 61.*

131.

(Podrobiony).

Troki, 21 maja 1434.

30 *Zygmunt wielki książę litewski na kościół parafjalny w mieście Mały Miadzioł pod wezwaniem św. Andrzeja a nadto w tymże kościele na ufundowany przez siebie wielki oltarz daje parochowi księdzu Marcinowi Dobrzyłowskiemu i jego następcom uposażenie w uprawnej ziemi wraz z ludźmi, w części jeziora Narocz, w borze i dwóch dziesięcinach, z obowiązkiem odprawiania jednej mszy tygodniowo.*

35 *Or. brak.*

Kop. 1. Czart. k. 16—17. — 2. Lib. Magn. k. 10'—11.

129. ^m brak w Lib. I ⁿ capituli prefati Lib. II ^o recommendamus Lib. III ^p trigesimo Lib. II ^q magnificis Lib. I ^r Dowgird Lib. II i III ^s Petrussio Lib. I; Petraszio Lib. II ^t Montigirdowicz Lib. II i III ^u konucho Lib. II; conucho Lib. III

*Uw. Mimo, że świadkowie są współcześni i nie budzą wątpliwości, zarówno niedo-
 pełna stylizacja dokumentu, jak przedewszystkiem niezwykle w tym czasie formy nazwiska
 odbiorcy oraz nazw miejscowych (Niwki, Markowski etc.) zniewalają uznać go za podrobiony
 w czasach znacznie późniejszych. Zobowiązanie do odprawiania jednej mszy tygodniowo
 jest to samo co w dokumencie Stanisława ze Świru na altarję w Świrze z 22 lipca 5
 1503 r. (zob. niżej pod tą datą).*

In nomine Domini amen. Sigismundus Dei gratia magnus dux Littvaniae, Samogitiae
 nec non terrarum Russiae dominus et haeres, videntes autem nos et considerantes piam
 mentem, sanctam, iustam et^a laudabilem subditorum nostrorum et memores verbi Dei ubi
 enim est thesaurus tuus, ibi est cor tuum¹, quomodo scientes nos esse mortales et non alio 10
 quam oblationibus et elemosinis animabus nostris et parentum nostrorum posse subvenire
 et peccata redimere, ad eandem ecclesiam parochialem in oppido minori Medalo² S. An-
 dreae ad honorem fundatam et dotatam, insuper in ecclesia praefata ad maius altare funda-
 vimus et fundamus ad honorem Dei Omnipotentis et Beatissimae Marie Virginis nec non 15
 S. Mariae Magdalenae et Epiphaniae Domini, ut ei magis, melius ac uberius augeatur di-
 vinus cultus, pro salute nostra ac praedecessorum nostrorum et successorum legitimorum
 honorabili ac discreto Martino Dobrilowski^b presbytero vel eius successoribus dignae
 retributionis emolumenta et congruentes vel competentes census, quibus praefatus paro-
 chus contentatur^c et eius successores, ordinavimus, statuimus, dedimus et contulimus ad 20
 praefatam ecclesiam culturam cum hominibus dictam Kaczanki et alteram culturam cum
 hominibus dictam Niwki prope Wilia^d et Kurzeniec legamus et ascribimus cum omni-
 bus hominibus tributariis ad istas culturas ab antiquo spectantibus, nec non ad ho-
 mines. Item lacum nostrum dictum Narocz ad portionem spectantem ascribimus ad prae-
 fatam ecclesiam. Item portionem ad sylvam alias boru aut desertum dictam Markowski
 et Iski ascribimus. Item duas decimas ascribimus, primam de villa nostra dicta Junadopi 25
 alias Swierani, secundam de curia Stirmilewicze alias Rabon de omni grano tritici, sili-
 ginis et cuiusvis annonae quicquid fuerit seminatum, dedimus, donavimus, tribuimus et
 in perpetuum adscribimus ad praefatam ecclesiam et pro rectore ipsius ecclesiae et eius
 successoribus cum omnibus utilitatibus, censibus, redditibus, proventibus, obventionibus, con-
 tributionibus, mellificiis, apisteriis, tributariis et caeteris quibusvis exactionibus et ritu terrae 30
 Litvaniae^e ad easdem culturas et homines singulatim spectantibus, agris cultis et incultis,
 silvis, galiis, nemoribus, quercetis, rubetis, boris, equorum pabulationibus, aquis, flumini-
 bus, fluviis et ripis eorum, rivis, lacis et lacubus, stagnis, piscibus, piscinis, piscaturis,
 torrentibus et quarumlibet aquarum decursibus, venationibus, aucupationibus, molendinis,
 breviter cum omnibus et singulis usibus et proventibus, quibuscunque nominibus generalibus 35
 et specialibus valeant nominari, longe, late ac circumferencialiter cum ipsorum
 singulis metis et gradibus limitantur et distinguuntur, cum omni iure et dominio, cum
 quo vel cum quibus nos hactenus tenuimus, possidebamus et habuimus, nihil penitus
 iuris ac dominii nobis et nostris successoribus in eisdem reservando. Et quicumque
 praeiudicium in his omnibus praemissis, datis, legatis et ascriptis faceret, coram superno 40
 iudice iustitiam recepturus. Praefatus vero parochus aut eius legitimi successores et altarista
 debent et tenebuntur perpetuo unam missam legere cum tribus orationibus una pro sanitate,
 alia pro peccatis et tertia pro defunctis singulis septimanis, (n)ullam omittendo per se vel
 per alium. In cuius rei testimonium et robur firmitatis obtineri sigilla nostrae maiestatis
 suspendentur praesentia iussimus communiri^f. Actum et datum in castro nostro Trocko 45
 maiori, feria sexta^g infra octavas Pentecostes anno Domini millesimo quadringentesimo
 trigesimo quarto. Praesentibus magnificis et strenuis Dawgerth palatino Wilnensi, Osty-

131. ^a ac Lib. M. ^b Dobrzilowski Czart. ^c contentatus Lib. M. i Czart. ^d Villia Lib. M.
^e Lituaniae Lib. M. ^f tak w obu kopjach ^g sexta feria Lib. M.

131. ¹ Matth. 6, 21. ² Mały czyli Nowy Miadziol alias Kobylnik, miasto na Litwie 50
 na płu. od Wilna, w dekanacie świrskim, położone na północnym brzegu jeziora Narocz; zob.
 Baliński, Starożytna Polska, wyd. 2 T. IV str. 199.

kone castelano Wilnensi, Gedigoldh^b de Vichniowo, Kezigal¹ de Dewiltowo¹, Chodkone et nobili Nicolao curiae nostrae notario, qui praesentiam habuit in commissis, caeterisque quam pluribus testibus fide dignis.

132.

Wilno, 9 czerwca 1434.

Andrzej Sakowicz dziedzic Niemenczyna uposaża oltarz sw. Szczepana i Wawrzyńca w katedrze wileńskiej: a) dziesięciną zbożową z swojego dworu w Święcianach nad rz. Mera; b) siedmiu ludźmi, składającymi dań miodową, z tych pięciu w Dubrowach a dwóch w Sali, z obowiązkiem odprawiania przez
10 altarystę trzy razy w każdym tygodniu godzin kanonicznych.

Or. Archiwum Kapituły Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości 24,5×19+3,5, na odwrotnej stronie źle wyprawiony, zresztą dobrze zachowany prócz wyżarcia w kilku punktach na zagięciach. — Inicjał kształtu ryby na wysokość tekstu i nad inwokacją; tekst w czterech miejscach najważniejszych podkreślony. — Na pasku pergaminowym przywieszona pieczęć wystawcy, okrągła, śr. 25 mm., wyciśnięta w czarnym wosku, częściowo zwłaszcza na brzegu wypróchniała i przez robactwo zniszczona; w tarczy można jeszcze rozemnać herb Pomian t.j. głowę wołu z mieczem na rogach poziomo leżącym, z napisu otokowego zaledwie ślad liter łacińskich zachowany (zob. podobiznę tej pieczęci z dobrze dochowanego egzemplarza w pracy Wł. Semkowicza O litewskich rodach bojarskich zbratanych z szlachcią polską w Horodle 1413 r., Rocznik Heraldyczny T. VIII [1926—7] str. 134). — Na odwrocie zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem w miejscu pierwotnego kilkuwierszowego zapisku, z którego pozostały tylko ślady wyrazu decima oraz kilku liter później uwydatnionych, wypisano ręką XVIII w.: Privilegium pro altaria Andreae Sakowicz; 2) na złożeniu spodniem ręką ks. J. Grudzińskiego z poł. XVIII w.: Literae perpetuae inscriptionis Andreae Sakowicz, haeredis de Niemenczyn et fratrum eius, qui pro altari in cathedrali ecclesia, in honorem O. D. et SS. Stephani et Laurentii martyrum extracto, sive pro altaria eius altaris assignant decimam de curia Swonthani super fluvio Mera, excepta avena et orcis (sic). Item septem subditos in Dubrowi sedentes donant et legant cum obligatione, ut triplex divinum officium in qualibet hebdomada pro salute eorum peragatur. 1434. Ten sam zapisek powtarza się we wspomnianym wyżej na str. 34 w. 7 rejestrze dokumentów pergaminowych tejże Kapituły z poł. w. XVIII na str. 5 pod pozycją 9 z dodaniem po wyrazie Sakowicz słów: in pargameno latino idioma scriptae cum sigillo appenso; 3) sygnatura z w. XVIII: N° 4.

Kop. Centr. Archiwum Państwowe w Kownie. Wizyta kościoła katedralnego wileńskiego, dokonana przez ks. Michała Jana Zienkowicza biskupa wileńskiego w r. 1743 str. 182—3.

Reg. 1. Wizyta Archiwum Kap. ks. J. Bowkiewicza z r. 1828: Na altaryą świętego Stefana i świętego Wawrzyńca fundacyi Sakowiczów, dziedziców Niemenczyńskich pod rokiem 1434 (Opisanije rukop. otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I str. 28 § VIII). — 2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 295.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nichil sit cercius morte et nichil | incercius hora mortis et unicuique iuxta opera sua eadem mensura,

131. ^b Bedigoldh Lib. M.; Bedigolth Csart. Lib. M. i Csart.

¹ Bozigal Lib. M. i Csart.

¹ Dewiwoltowo

qua qui mensus fuerit, remecietur, | proinde nos Andreas Sakowicz heres de Nemen-
czina¹ cum omnibus fratribus nostris, cupientes | ipsam mortis horam prevenire, iudi-
cisque universalis, qui modo mitis et pyus est, operibus misericordie sentencie irrevoc-
cabili obviare, nostrequae et nostrorum predecessorum ac successorum saluti consulere
animarum, quod tunc sane et indubitanter consequi credimus, cum pro cultu divino et
sacris edibus manus extenderimus adiutrices: unde ad laudem et honorem Omnipotentis
Dei et sanctorum Stephani et Laurentii eius martirum, pro salute nostra nostrorumque
predecessorum et successorum damus, attribuimus, appropriamus, incorporamus et do-
namus donacione perpetua atque irrevocabili ac perpetue inscribimus altari in ecclesia
katedrali Wilnensi in honorem et laudem Omnipotentis Dei et sanctorum Stephani et
Laurentii eius martirum predictorum constructo et ipsius ministro pro tempore exi-
stenti: inprimis decimam cuiuslibet grani post araturas nostras curie nostre Schwen-
thani² super fluvio Mera³, que quondam fuit cuiusdam Voythko, avena tamen et ortis
exceptis. Item septem tributarios homines nostros, quinque in Dubrowi⁴ sedentes, quo-
rum primus Mikita, secundus alter Mikita, tertius Cusma Semaszicz, quartus Navmecz, quin-
tus alter Navmecz, qui omnes solvunt viginti lapides alias pudi mellis, et duo in Sali⁵,
quorum unus Costhus alius Purschka, qui ambo solvunt quinque lapides alias pudi
mellis, cum omnibus posteris et successoribus eorundem tributariorum ac cum ipsorum
terris, agris, campis, pratis, pascuis et universis fructibus ac utilitatibus quibuscumque
vocentur nominibus, nunc existentibus et que in posterum per humanam industriam ex-
cogitari possunt, cum omni iure et dominio, nichil iuris et domini in predictis tribu-
tariis ac eorum posteris et successoribus pro nobis et nostris successoribus in posterum
reservantes; sic quod cum quibuscumque hominibus et in quibuscumque terris ab an-
tiquo ambulaverunt et participaverunt alias sabrili, eciam nunc et in futurum tempo-
ribus perpetuis debent et possunt ambulare et participare alias sabricz, ita tamen quod
quilibet minister predicti altaris pro tempore existens in qualibet ebdomada triplex di-
vinum officium peragat et peragere tenebitur temporibus perpetuis. Harum quibus sigillum
nostrum est appensum testimonio litterarum. Actum et datum Wilne, feria quarta post
octavas Corporis Christi statim proxima sub anno Domini millesimo quadringentesimo
tricesimo quarto. Presentibus reverendo in Christo patre domino Mathia episcopo, ma-
gnifico et strenuis nobilibus dominis Dowgirdo palatino, Vagalo procuratore, Gyniwilo
konucho Wilnensibus, aliisque quampluribus personis ydoneis et fidedignis. Scriptum per
me Nicolaum predicti domini episcopi Wilnensis notarium et capellanum.

133.

Florenceja, 9 września 1434.

*Papież Eugenjusz IV Bolesławowi wielkiemu księciu Litwy i Rusi oraz jego
małżonce Zofji, na ich prosby daje przywilej wyboru spowiednika z zastrzeże-
niem rezerwatów papieskich; ponadto przywilej oltarza przenośnego ze zwyklemi*

132. ¹ Niemenczyn zob. objaśnienie na str. 10 w. 35. O Andrzeju Sakowiczu i jego
rodzie zob. wspomnianą wyżej pracę Wl. Semkowicza O litewskich rodach bojarskich, l. c. str. 40
133—8. ² Prawdopodobnie Święciany, miasteczko w woj. wileńskim, w dawn. pow. oszmiań-
skim. ³ Rzeka tej nazwy nieznaną. ⁴ Prawdopodobnie Dubrowy, miasteczko w Mińszczyźnie,
w par. rakowskiej, 8 km. na zach. od Radoszkowic (Słow. Geogr. T. II str. 202). ⁵ Tej nazwy
miejsce znajduje się w pow. kowieńskim, 8 km. od Kowna (Słow. Geogr. T. X str. 215).

przy tego rodzaju zastrzeżeniami; wreszcie przywilej poszczenia przez jeden rok najbliższy lub w razie przeszkody w następny w każdy piątek albo też w inny dzień tygodnia, o ile do postu piątkowego są skądinąd obowiązani.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 366 k. 18'—19.

Eugenius etc. Dilecto filio nobili viro Boleslao Lituanie et Russie magno duci ac dilecte in Christo filie nobili mulieri Sophie eius uxori salutem etc. Devotionis Vestre sinceritas promeretur, ut votis Vestris in hiis presertim, que ad animarum Vestrarum salutem cedere valeant, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Hinc est, quod nos Vestris devotis supplicationibus inclinati, ut quilibet Vestrum aliquem idoneum et discretum presbiterum in suum possit eligere confessorem, qui, quotiens Vobis videbitur, confessionibus Vestris diligenter auditis pro singulis per Vos commissis, nisi talia forsitan existant, propter que Sedes sit apostolica merito consulenda, debitam Vobis absolutionem impendat et iniungat penitentiam salutarem, omnium quoque peccatorum Vestrorum, de quibus corde contriti et ore confessi fueritis, semel in vita et semel in articulo mortis plenam remissionem Vobis in sinceritate fidei, unitate sancte Romane Ecclesie ac obedientia et devotione nostra vel successorum nostrorum Romanorum pontificum canonicè intrantium persistentibus, auctoritate apostolica concedere possit; quodque cum reverentia et honore debitis altare habeatis portatile, super quo sine iuris alieni preiudicio in locis ad hoc congruentibus et honestis ac etiam antequam illucescat dies, circa tamen diurnam lucem, cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, necnon si forsitan ad loca ecclesiastico interdicto supposita Vos declinare contingerit, in illis clausis ianuis, excommunicatis et interdictis exclusis, non pulsatis campanis et submissa voce in Vestrum et familiarum Vestrorum domesticorum presentia per proprium vel alium sacerdotem idoneum, dummodo Vos vel illi causam non dederitis interdicto nec eius occasione id Vobis vel illis specialiter interdicti contingerit, celebrari facere missas et alia divina officia licite valeatis, auctoritate predicta tenore presentium indulgemus. Provisoque quoad celebrationem antequam dies illucescat utamini parce concessionem predictam, quia cum in altaris officio imoletur Dominus noster Dei filius Ihesus Christus, qui candor lucis est eterne, congruit hoc non noctis tempore fieri, sed in luce. Quoad remissionem vero huiusmodi quod idem confessor de hiis, de quibus fuerit alteri satisfactio impendenda, eam Vobis per Vos, si supervixeritis, vel per heredes Vestros, si tunc forte transieritis, faciendam iniungat, quam Vos vel illi facere teneamini ut prefertur, et ne quod absit propter huiusmodi gratiam reddamini procliviores ad illicita in posterum committenda, volumus, quod si ex confidentia remissionis huiusmodi aliqua forte committeretis, quoad illa predicta remissio Vobis nullatenus suffragetur. Et insuper quod per unum annum a tempore, quo presens nostra concessio ad Vestram notitiam pervenerit, computandum, singulis sextis feriis impedimento cessante legitimo ieiunetis; quod si predictis feriis ex precepto Ecclesie regulari observantia iniuncta penitentia voto vel alias ieiunare teneamini, una alia die singularum septimanarum eiusdem anni, quoad ieiunandum ut premittitur non sitis astricti, ieiunetis. Si vero in dicto anno vel aliqua eius parte essetis legitime impediti, anno sequenti vel alias quamprimum poteritis modo simili huiusmodi ieiunium supplere teneamini. Porro si forsitan alias prelibatum ieiunium in toto vel in parte quandocunque adimplere commode nequiveritis, eo casu confessor predictus ieiunium ipsum in alia

43 133. * po tym wyrazie wypisany i przekreślony wyraz quomodocunque

pietatis opera, prout animarum Vestrarum salutē expedire viderit, commutare valeat, que Vos pari modo debeatis adimplere, alioquin huiusmodi nostra concessio nullius sit roboris vel momenti. Nulli ergo omnino hominum etc. Datum Florentie, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo trigesimo quarto quinto idus septembris, pontificatus nostri anno quarto.

134.

Florencja, 9 września 1434.

Papież Eugenjusz IV Bolesławowi wielkiemu księciu Litwy i Rusi oraz jego małżonce Zofji, na ich prosby udziela przywileju przenośnego ołtarza ze zwyklemi przy tego rodzaju przywilejach zastrzeżeniami, przyczem zastrzega rzadkie odprawianie mszy św. o wschodzie słońca, tudzież dla każdego z nich prawa wyboru odpowiedniego spowiednika, z obowiązkiem zadośćuczynienia, które ciąży na nim lub na jego dziedzicach.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 328 k. 33—33' w dziale De diversis formis; na lewym marginesie obok imienia papieża inną ręką (korektora) An., poniżej inną ręką Blondus.

Eugenius etc. Dilecto filio nobili viro Boleslao Litwanie et Russie magno duci ac dilecte in Christo filie nobili mulieri Sophie eius uxori salutem etc. Magne devotionis affectus, quem ad nos et Romanam geritis Ecclesiam, non indigne meretur, ut petitionibus Vestris, illis presertim, per quas animarum Vestrarum salutē consulatur ac devocionis Vestre sinceritas adaugeatur, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Hinc est, quod nos Vestris devotis supplicationibus inclinati, ut habere altare portatile cum debita reverencia et honore, super quo in locis ad hoc congruentibus et honestis absque iuris alieni preiudicio, necnon si forsā ad loca ecclesiastico interdicto supposita vos declinare contigerit, ut Vos aut familiares Vestri, si interdicto huiusmodi causam non dederitis, ut in locis predictis clausis ianuis, excommunicatis et interdictis exclusis, non pulsatis campanis et summissa voce missam et alia divina officia ac antequam illucescat dies orta tamen diurna luce, cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, huiusmodi missam per proprium vel alium sacerdotem ydoneum in Vestra et eorundem familiarum presentia celebrari facere possitis, Vobis liceat. Et ut quilibet Vestrum aliquem ydoneum et discretum presbiterum in suum possit eligere confessorum, qui quociens Vobis oportunum fuerit, confessionibus Vestris diligenter auditis pro commissis, nisi talia fuerint, propter que Sedes apostolica sit merito consulenda, debitam Vobis absolutionem impendat et iniungat penitentiam salutarem, necnon ut confessor, quem eciam quilibet Vestrum duxerit eligendum, omnium peccatorum Vestrorum, de quibus corde contriti et ore confessi fueritis, semel in vita et semel in morte plenam remissionem Vo(bi)s in sinceritate fidei, unitate sancte Romane Ecclesie ac ob(e)diencia et devotione nostra vel successorum nostrorum Romanorum pontificum canonicē intrancium persistentibus auctoritate apostolica concedere valeat, Devocioni Vestre auctoritate predicta tenore presentium indulgemus. Ita tamen quod nec Vobis nec sacerdoti quoad missam in ortu lucis huiusmodi per eum celebrandam ad culpam valeat imputari, ac in ea parte concessione huiusmodi parce utamini, quia cum in altaris officio immoletur Dominus noster Ihesus Christus, qui candor est

mam concessionem huiusmodi confessor predictus de hiis, de quibus fuerit altari satisfactio impendenda, eam Vobis per Vos, si supervixeritis vel per heredes Vestros, si tunc forsitan transieritis, faciendam iniungat, quam Vos vel illi facere teneamini ut prefertur. Et ne quod absit propter huiusmodi ultimo concessam gratiam reddamini procliviores
 5 ad illicita imposterum committenda, volumus, quod si ex confidencia remissionis huiusmodi aliqua forte committeretis, quoad illa predicta remissio Vobis^a nullatenus suffragetur. Et insuper etc. Porro etc. Nulli ergo etc. nostre concessionis et voluntatis infringere etc. Si quis etc. Datum Florencie, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo tricesimo quarto quinto^b idus septembris, anno quarto. (*Innā ręką:*) An. LXXX de
 10 Adria.

135.

Troki, 15 września 1434.

Zygmunt wielki książę litewski Maciejowi biskupowi wileńskiemu i jego kościołowi (katedralnemu) nadaje wieś i ziemię we włości miednickiej, jezioro
 15 Lakoe w pobliżu dworu biskupiego Jakubiszek wraz z uchodzącymi do jeziora rzekami we włości dubińskiej oraz ludzi we włościach lyncmiańskiej i niemeczyńskiej.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. I 2 k. LXVII—LXVIII z nagłówkiem: Privilegium episcopi super villa circa Mednyky et lacu dicto Lekroy; *obok nagłówka współczesna numeracja 6. —*
 20 *2. Lib. II str. 320—322 z nagłówkiem:* Privilegium Sigismundi regis (*sic*) super fundationem certae villae in districtu Mednicensi et certarum terrarum ac hominum pro ecclesia cathedrali Vilnensi; *na marg. z lewej strony ręką ks. Herburta 103, obok nr 6 popr. na VIII i ręką ks. W. Mocarskiego Lectum correctum. — 3. Lib. Magn. k. VI—VII*
 25 *z nagłówkiem jak pod 2., tylko zamiast regis jest ducis. — 4. Czart. k. X—XI.*

Reg. 1. Baliński M., Historia miasta Wilna T. II str. 25|6 przyp. 28, podaje dłuższy ustęp z tegoż aktu z Archiwum Kapituły Wileńskiej. — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 157 nr 1692 (z Reg. 1).

Uw. Tekst dokumentu występuje w dwóch przekazach, z których jeden poprawniejszy, wzięty w niniejszem wydaniu za podstawę, dochował się w Lib. I, drugi zaś w reszcie kopjarzy (por. przypisy do tekstu).

In nomine Domini amen^a. Ad perpetuam rei memoriam. Tunc^b eternos thesauros nobis conciliamus^c in celis, cum ecclesiis et earum ministris ad laudem Omnipotentis Dei et sanctorum eius manus nostre munificencie porrigimus adiutrices, hos^d namque
 35 thesauros nec erugo consumit nec tinea demolitur nec^e fures possunt effodere et furari, his in vita futura credimus nos infallibiliter sustentari. Proinde nos Sigismundus Dei gracia magnus dux Lythuanie, Russie etc., premissa ex corde considerantes devote, re-

134. ^a wyraz dodany na marginesie przez korektora, który przy tym wyrazie podpisał się An. ^b ręką korektora na marginesie dodane z podpisem An.

40 135. ^a In nomine sanctae et individuae Trinitatis amen *Lib. II, Lib. M, i Czart.* ^b tak *Lib. M, i Czart.*; pierwotne Nunc poprawione tą samą ręką na Tunc *Lib. I*; tak samo poprawił ks. Mocarski w *Lib. II* ^c cumulamur *Lib. II, Lib. M, i Czart.* ^d has *Lib. I* ^e demollitur ne *Lib. I*

verendo in Christo patri domino Mathie^f episcopo Vlnensi et eius successoribus ad laudem Omnipotentis Dei et Gloriose Virginis Marie in honoremque^g sancti Stanislai pontificis et martiris et sancti Wladislai^h confessoris, patronorum ecclesie Vlnensis, villam nostram in districtu Mednyczensiⁱ, quam olim Iwaszko^j et Fedko^k germani Korewicz^l dicti possidebant, et unam terram cuiusdam cmetonis^m nostri Ondrusch dicti eidem ville adiunctam; item lacum nostrumⁿ Lakoe^o prope curiam episcopi Jacubyschki^p dictam iacentem cum fluminibus eundem^q lacum intrantibus et exeuntibus, quorum primus Lekoyo, secundus Komoszo, tercius Kerthnoy^r, quartus Troma, quintus Roszo in districtu Dubinensi^s; adicimus^t etiam duos homines in districtu Lenkmenj^u, Kyrkilo^v et Szodeyko cum eorum filiis et posteris; item homines dictos Monduny in districtu Nemenczany^w: hec omnia et singula cum eorum fructibus, utilitatibus, campis, silvis, pratis, borris, nemoribus, aquis et earum decursibus, piscaturis, obstaculis, wlgariter jazy^x et breviter cum omnibus et singulis usibus et proventibus quibuscunque nominibus generalibus et specialibus nominantur possint aut valeant nominari, longe, late ac circumferencialiter, prout in suis limitibus ab antiquo sunt distincta et limitata et cum appendiis universis, que nunc sunt et in posterum per industriam humanam possunt adinveniri meliori provisione mediante, nihil penitus iuris et domini pro nobis et successoribus nostris in eisdem reservantes, de innata clemencia nostra assignamus, damus, incorporamus et presentibus confirmamus temporibus perpetuis per ipsum dominum Mathiam^y episcopum et suos successores ecclesie Vlnensis episcopos perpetue tenendum, habendum, possidendum et in usus suos, prout sibi et suis successoribus melius expedire videbitur, convertendum. In cuius rei testimonium et robur perpetuum sigillum nostre magestatis^z presentibus est appensum. Actum et datum Trocki^{aa}, feria quarta in octava Nativitatis Beate Marie Virginis Gloriose anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo^{bb} quarto. Presentibus magnifico et strennuis Ostykone^{cc} castellano Vlnensi, Dewgerd^{dd} Vlnensi, Leluschio^{ee} Trocensi palatinis, Kezygal^{ff} de Demwoltouo^{gg}, Petraschio Montigerdowycz, Chodkone^{hh} Jurgeowyczⁱⁱ, Iwaschkone^{jj} Gastoltowycz^{kk}, Olechnone Dowoynowycz^{ll} et nobili Nicolao curie nostre notario, qui presencia habuit^{mm} in commissis, aliisque quam pluribus testibus fidedignis.

135. ^f Matthiae Csart. ^g honoremque *poprawione* na honoreque *Lib. II*; honoreque *Lib. I* ^h pierwotne Wladislai *poprawione* na Ladislai *Lib. II*; *zgodnie Lib. I* i *Lib. M.* ⁱ Mednicensi *Lib. II*, *Lib. M.* i *Csart.* ^j tak pierwotnie *Lib. II*, który *poprawił* na Iwaszko; Iraszko *Lib. I*; Iwaszko *Lib. M.*; Iwaszko *Csart.* ^k tak *poprawia Lib. II* z Fedetko; Fiedko *Csart.* ^l Korewicz *Lib. II*, *Lib. M.* i *Csart.* ^m kmethonis *Lib. M.* ⁿ nostram w *kopjarzach* ^o Lacoc *Lib. II*, *Lib. M.* i *Csart.* ^p Jakubiszki *Csart.*; Jakubischki *Lib. M.*; *Lib. II* *poprawia* na Jakubischki ^q eandem *Lib. I* i *II*; eandem *Csart.* ^r Kertnoy *Lib. II*, *Lib. M.* i *Csart.* ^s Roscho *Lib. II*, *Lib. M.* i *Csart.* ^t Addicimus *Lib. II*; Adicimus *Lib. M.* i *Csart.* ^u Lenkmem *Lib. II*, *Lib. M.* i *Csart.* ^v Kirkilo *Lib. II*, *Lib. M.* i *Csart.* ^w Nemenczam *Lib. II*, *Lib. M.* i *Csart.* ^x jazy *Lib. II* i *Lib. M.* ^y Matthiam *Csart.* ^z maiestatis *Lib. II*, *Lib. M.* i *Csart.* ^{aa} in Trocky *Lib. II* i *Lib. M.*; in Troki *Csart.* ^{bb} trigesimo *Csart.* ^{cc} Ostikone *Lib. II*, *Lib. M.* i *Csart.* ^{dd} Dawgerd *Csart.* ^{ee} Leluszchco *Csart.* ^{ff} Krzygal błędnie *Lib. I* ^{gg} Douoltowo *Csart.*; Deuwoltowo *Lib. II* i *Lib. M.* ^{hh} Pirdkone *Lib. I* ⁱⁱ Jurgeowicz *Lib. II*, *Lib. M.* i *Csart.* ^{jj} Iwaszkone *Csart.*; Iwaschkone *Lib. II* i *Lib. M.* ^{kk} Gastoldowicz *Csart.*; Gastoltowicz *Lib. M.* ^{ll} Dowoynowicz *Lib. I*; Dowoynowicz *Lib. II*, *Lib. M.* i *Csart.* ^{mm} brak w *Lib. I*

135. ¹ Feziuro tej nazwy jest nieznanne. ² Z pośród wielu osad tej nazwy żadna nie znajduje się na obszarze dawnej włości dubieńskiej. ³ Dubno w Grodzieńskim nad Niemnem, zob. objaśnienie na str. 7 w. 43. ⁴ Lyngmiany, miasteczko w Święciańskim, 28 km. od Święcian (Słown. Geogr. T. V str. 851). ⁵ Niemenczyn zob. objaśnienie na str. 10 w. 35.

136.

Florencja, 20 października 1434.

Papież Eugenjusz IV prosi, upomina i zobowiązuje Macieja biskupa wileńskiego, by starał się koniecznie pogodzić walczących ze sobą książąt litewskich
 5 *Bolesława i Zygmunta.*

Or. brak.

Kop. współczesna w Archiwum Królewieckim, szuflada 18 nr IIe.

Reg. 1. Kotzebue A., Switrigail str. 162|3 w uwadze. — 2. Narbutt T., Dzieje Narodu Litewskiego T. VII. Dodatek VIII str. 63.

10 *Uw. Równocześnie w tem samym literalnie brzmieniu otrzymał także upomnienie Paweł biskup kamieniecki. Tekst jego u Kotzebuego l. c. i (za nim) u Narbutta l. c. str. 62|3 pod 4. — Teżte sprawy dotyczy szereg listów papieża Eugenjusza IV w sprawie unji kościoła ruskiego z tej samej daty do 1) Bolesława (Świdrygielły) wielkiego księcia Litwy, 2) Herasyma metropolity ruskiego. Teksty tych listów zob. u Kotzebuego l. c. str. 156—161 i (za nim) u Narbutta l. c. str. 56—60.*

Eugenius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Mathie episcopo Wilnensi salutem et apostolicam benedictionem. Nonnullorum a Lituaniae partibus venientium fide digna didicimus relatione dilectos filios nobiles viros Boleslaum et Sigismundum Lituaniae duces, inimico pacis et humani generis instigante, apertis invicem odiis
 20 certare et acerrimum quoad possunt bellum continuo gerere. Cuius rei causa preter in(n)umerabilia utriusque partis subditorum damna, finitimorum etiam illis locorum populos agitari et maximis affici damnis audivimus. Quare et illorum errori et populorum, qui damna sustinent, incommodo paterno compatiens affectu, litteras ad eos duces dedimus, exhortantes et quantum oportere visum fuit urgentes, ut ea que pacis sunt cogitantes, quemadmodum sanguinitate iuncti sunt, ita etiam velint fraterna caritate et benevolentia copulari. Huiusmodi autem litteras et si multum in ea re credimus efficaces futuras, vocem tamen vivam, que alterutros movere, urgere et impellere posset, plurimum momenti habituram speramus. Ideoque munus hoc pietate plenum episcopo et viro Deum
 25 timente dignissimum existimamus, tuam hortamur fraternitatem, ut apud predictos duces oportune et importune summa cum sollicitudine velis instare, eosque ad pacem, caritatem et animarum quietem unionemque nitaris inducere. Argumenta enim ad hanc rem illis suadendam nullatenus deesse poterunt, quoniam eos faciliter adduci in sententiam credimus, nisi modo sese homines, sese christianos, sese consanguineos esse voluerint oblivisci. De hac autem re fraternitatem tuam strictissime oneramus, quoniam nulla esse
 35 posset, que nostris precordiis tenacius insideret, quam ut duces istos tot christianorum dominos ad pacis caritatisque dulcedinem iungi sentiamus. Datum Florentie, anno Dominice Incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimo quarto XIII kalendas novembris, pontificatus nostri anno quarto.

137.

B. m. i d. (1434).

40 *Król Władysław Jagiello brata Wita, wybranego kanonicznie proboszczem kanoników reg. od Pokuty w Bystrzycy po śmierci Andrzeja, proboszcza tegoż*

klasztora, którego patronat należy do niego, udzieliwszy mu prezenty, za zgodą biskupa przedstawia papieżowi do zatwierdzenia.

Or. nieznanymi.

Kop. Biblioteka Uniw. w Królewcu, Liber cancellariae Stan. Ciotka k. 147'.

Wyd. Caro J., Liber cancellariae Stanislai Ciolek T. II str. 174 nr 103. 5

Uw. O wspomnianym tutaj Andrzeju proboszczu klasztoru bystrzyckiego ob. wyżej Nr 37. Domysł Cara, że akt ten król wydał około 4 października r. 1421, bo wtedy bawił w tej Bystrzycy, jest bezpodstawny, gdyż król przebywał wówczas w Bystrzycy lubelskiej.

Reverendissime pater devote nobis dilecte. Quia fratre Andrea olim preposito 10
monasterii in Bistrzycza¹ nostri dominii iuxta voluntatem divinam per mortem de medio
sublato fratres eiusdem ordinis qui pro tunc aderant, ne monasterium suprascriptum
patre orbatum in spiritualibus et temporalibus incomoda sustineret, religiosum fratrem
Vitum canonice eligentes, nobis, ad quem ius patronatus prefati monasterii legitime per- 15
tinere dinoscitur, presentarunt humiliter supplicantes, ut electioni sic facte assensum pre-
bere dignaremur. Nos vero nominati fratris Viti audita conversacione et fama laudabili
a multis personis fidedignis eleccioni de ipso Vito fratre nostrum consensum prebuimus;
videtur enim nobis consonum, ut hii, qui secuntur mores et dispositionem hominum in
terris nostris, ad huiusmodi dignitates deberent potius promoveri, quam ii, qui hec ipsa 20
ignorant. Unde affectamus et petimus, quatenus iuxta ordinis vestri formam et regulam
dictum fratrem Vitum, per fratres electum et per nos et episcopum assu(m)ptum, velitis
approbare, scientes, quod ignotum nullomodo convenit nobis acceptare.

138.

Troki, 7 lutego 1435.

*Na akcie Bolesława alias Michała księcia litewskiego, nadającym swojej 25
żonie Eufemji tytułem wiana w dożywocie Brześć (nad Bugiem) wraz z zie-
miami Kamieńcem, Słonimem i Wołkowyskami, poczet dostojników, poręczających
to nadanie, otwiera Mathias Dei gracia episcopus Wylnensis.*

Kop. w Bibl. kórnickiej, rpis nr II 68 str. 72—3.

Wyd. Lewicki A., Codex epistolaris s. XV T. II str. 342—3 nr 232. 30

139.

Nowe Troki, 9 czerwca 1435.

*Zygmunt wielki książę litewski funduje urząd archidiakona w kościele ka-
tedralnym wileńskim, złączony z jedną z istniejących kanonij, i uposaża go wsią
Rukojny w dystrykcie miednickim wraz z dworem, ludźmi i daniną miodową 35*

137. ¹ Zob. objaśnienie na str. 32 w. 41.

we włości Kurzeniec oraz dannikami, należącymi do tejże wsi Rukojny; prezente na tę archidiaconję nadaje kanonikowi Marcinowi.

Or. brak.

Kop. 1. Transumpt dokumentu dochowany jest w oryginalnem potwierdzeniu przywilejów na archidiaconję wileńską przez króla Zygmunta I w Krakowie 1. XI 1537 w formie dużego poszytu pergaminowego na str. 3—5, mieszczącego się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej (ob. tom następny). — 2. Lib. III str. 83—4. — 3. Luźna kopja papierowa z w. XVII, zawierająca wspomniany pod *Kop. 1* transumpt, przechowana w tenże Archiwum. — 4. Kopja w Archiwum Państwowem w Wilnie, zob. Sprogis, Geograficzeskij ukazatel str. 9. — 5. Lib. IV str. 345—351.

Reg. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. III str. 535/6 (z Kop. 5).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Presentis aevi lubrica condicio cunctas hominum actiones in oblivionis abissum plerumque demergere consuevit, nisi literarum apicibus et testimonio fidedignorum fuerint perhennate. Proinde nos Sigismundus Dei gratia magnus dux Lituaniae, Samagitie Russieque dominus et heres etc., huius mundi fragilitatem perpendentes, volentesque temporalia et caduca commutare pro eternis, sperantes post vite presentis occasum ad vitam transferri eternam, universis et singulis tam presentibus quam futuris, presentium noticiam habituris, quibus expedit significamus tenorem per presentium: Quomodo ecclesia nostra Vilnensis cathedralis hucusque archidiaconatu et archidiacono caruit, qui tamen in ipsa ecclesia sicut et in aliis ecclesiis cathedralibus et collegiatis est summe necessarius et utilis; ad laudem igitur Omnipotentis Dei Gloriosoque Genitricis ipsius necnon omnium sanctorum et precipue beatorum Stanislai et Ladislai ipsius ecclesie nostrae Vilnensis patronorum gloriosorum, archidiaconatum predictum in eadem nostra ecclesia erigimus et de facto fundamus, adiungentes ipsum et adunantes uni canonicatum sive prebendarum dicte nostre cathedralis ecclesie, quem canonicatum sive prebendam honorabilis dominus Martinus fidelis et bene meritus noster sincere dilectus hucusque tenuit et possedit tenetque et possidet canonicum, quem dominum Martinum pro primo archidiacono ad ipsum archidiaconatum presentamus. Quibus quidem archidiaconatui predicto simul cum prebenda donamus, damus, attribuimus et incorporamus villam nostram Rvkoyni^a dictam in districtu Mednicensi sitam cum curia dicte ville et hominibus una cum tributo mellis in districtu Kurzeniecz² nuncupato, dimidiam alteram pullam vsta^a dictam simul cum tributariis dicti tributi ad dictam villam Rvkoyni dudum pertinentibus, cum omnibus utilitatibus, agris cultis et incultis, silvis, nemoribus, quercetis, rubetis, borris, mellificiis, pratis, pascuis, aquis, fluminibus, venationibus, aucupationibus et breviter cum omnibus et singulis usibus et proventibus quibuscumque nominibus censeantur pronunc existentibus et in futurum dante Domino per humanam industriam inveniendis, longe, late et circumferencialiter, prout ipsa villa predicta Rvkoyni et dictorum tributariorum terra in suis limitibus et metis ab antiquo sunt distincte et limitate, cum omni iure et dominio

139. ^a Lib. III Rukojny z dopiskiem współczesnym obok na marginesie Rukojnie archidiacono; nieco wyżej napisek tą samą ręką: Josephus Jasienski, archidiaconus simul et canonicus

139. ¹ Rukojnie, dziś miasteczko 19 km. na pld.-wsch. od Wilna, przy trakcie do Mińska. ² Kurzeniec, dziś miasteczko nad rzeką Pienią w pow. wilejskim o milę na ptn. od Wilejki (Słown. Geogr. T. IV 945).

perpetuo assignamus, nobis et nostris successoribus in eisdem bonis nichil omnino reservando, dictum archidiaconatum et canonicatum cum suis bonis predictis per ipsum dominum Martinum primum archidiaconum et suos successores legitimos tenenda, habenda et iure perpetuo possidenda. Harum quibus sigillum nostrum maius est appensum testimonio literarum. Datum et actum in Noua Throki, feria quinta intra octavas festi Pentecostes anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo quinto. Presentibus magnificis, strenuis^b et nobiles viris dominis, videlicet Dewgert^c Vilnensi, Leluschio Trocensi palatinis, Georgio alias Gedigoldo de Wissnewo^d, Petrassio Montigerdowicz, Andrusskone^e Nemerowicz^f, Andrusscone^g Zacowicz et Nicolao nostro secretario, qui presentia habuit in commissis, aliisque quam pluribus testibus fidedignis.

140.

Bazyleja, 17 lipca 1435.

Sobór bazylejski przychyła się do prośby Macieja biskupa wileńskiego, należącego do metropolji gnieźnieńskiej, uwalniając go od obowiązku odbycia podróży do grobu apostołów.

1. Or. Archiwum Kapituły Katedralnej Wileńskiej. Pergamin 41 × 24,5 + 7,5, delikatny, biały, tylko w dolnej części na zakładce kawał pergaminu wyżarty przez myszy. — Pieczęci brak. — Pierwszy wyraz pisany majuskulą, z inicjałem przeciągniętym do połowy tekstu. — Zapiski: A) kancelaryjne współczesne: 1) na zakładce z prawej strony zewnątrz: E. de Oclpe; 2) pod zakładką na marginesie z lewej strony: Jul. a pod tekstem tamże: ^v Raiscop; 3) in dorso duże: R(egestrata), w dolnej części tej litery: .n. Tiburtin; na prawym marginesie znak w kształcie długiego § mającego w środku i u dołu po 3 kropki, obok niego na prawo litera S. B) archiwalne: 1) na złożeniu wierzchniem zatarty, ledwie czytelny adres współczesny: pro domino Vlnensi episcopo; 2) Relaxatio iuramenti quod praestiterat Matthias episcopus Vylnensis de visitandis liminibus orthodoxis (w miejscu zdaje się wyrazu sanctorum) apostolorum (bliskoczesny zapisek ten przeciągnięty został w późniejszych wiekach i to dwiema rękami); poniżej data A^o 1435; 3) sygnatury różne: a) pod datą 20 (nowsza), b) N° 5to (w. XVIII).

Sacrosancta generalis Synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam representans, venerabili Mathie episcopo Wilnensi salutem et Omnipotentis Dei ben(edictionem). Personam tuam nobis et universali Ecclesie devotam benivole prosequentes, votis tuis, quantum cum Deo possumus, libenter annuimus in hiis presertim, que status tui quietem et comoda respicere dinoscuntur. Sane pro parte tua nobis oblata peticio continebat, quod tu olim tempore, quo ad ecclesiam Wilnensem tunc vacantem per Sedem apostolicam promotus illique prefectus in episcopum et pastorem fuisti, iuramento ut moris est prestitum promisisti, quod apostolorum limina de biennio in biennium per te vel alium visitares, quamquam ecclesia ipsa privilegium exempcionis non habeat, sed venerabili.. archiepiscopo Gnesnensi^a iure metro-

139. ^b tak w Kop. 1 ^c Dewgert Lib. III ^d tamże Wiszniewo ^e tamże Andrusskone ^f tamże Nemirowicz ^g tamże Andrusskone

140. ^a pierwotnie był w dokumencie inny wyraz, prawdopodobnie Leopoliensi, poprawiony inną współczesną ręką (ale nie w Kurji) na Gnesnensi

politico sit subiecta; cum autem, sicut eadem peticio subiungebat, tu a quadriennio citra propter damna irrecuperabilia ac insultus et persecuciones, que tu et dicta ecclesia interim passi estis et patimini in dies a perfidis scismaticis et Tartaris, in vicinio dicte ecclesie constitutis, comode visitare nequiveris neque possis in futurum: pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum, ut tibi et ecclesie tue compati, tecumque graciose in hac parte agere dignemur. Nos igitur, tue devocionis exigentibus meritis huiusmodi supplicacionibus inclinati et volentes eciam te et dictam ecclesiam ab ulterioribus oneribus, laboribus et expensis, que vos subire propterea oporteret, relevare, te a iuramento predicto, quo ad huiusmodi visitacionem dumtaxat, dummodo ad eam faciendam alias realiter non tenearis, necnon eciam a reatu periurii, si quod propter non visitacionem liminum huiusmodi quomodolibet incurristi, auctoritate universalis Ecclesie tenore presencium absolvimus, volentes iuramentum ipsum in ecclesiis aliis inviolabiliter observari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre absolucionis et voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei ac universalis Ecclesie se noverit incursum. Datum Basilee, XVII kalendas augusti anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo quinto

141.

Bolonja, 18 stycznia 1436.

Papież Eugenjusz IV udziela odpustu 3 lat na przeciąg lat 20 wszystkim pokutującym i spowiadającym się, którzy w wymienione szczegółowo uroczyste święta z dotyczącymi oktavami nawiedzą kościół katedralny w Wilnie, wysłuchają kazania i nabożeństwa, przyczem unieważnia wszystkie inne odpusty z wyjątkiem odpustu 3 lat z tyłuż kwadragenami, nadanego już tejże katedrze na uroczystość św. Stanisława.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 338 k. 265' w dziale de diversis formis. Na marginesie A. de Floren. Ja.

Uw. Podobny odpust ale tylko I roku i na przeciąg 10 lat w te same uroczystości dał był już katedrze wileńskiej papież Marcin V w Rzymie 13 maja r. 1427, równocześnie nadał był tenże papież odpust w uroczystość św. Stanisława, który to odpust następca zachowuje niniejszą bullą w mocy (zob. wyżej Nr 97 i 98).

Eugenius etc. universis etc. salutem etc. Tunc iniunctum nobis desuper apostolice servitutis officium peragere digne non ambigimus, dum christifideles quoslibet ad spiritalia complectenda munera frequentius invitamus. Cum itaque habitatores et incole partium, in quibus ecclesia Wilnensis noviter in cathedralem erecta consistit, divina illustrati gratia ad fidem orthodoxam sint reducti, et ut amplius proficiant firmenturque in ea, pabulo ipsos fovere dominico censeri debeat multipliciter oportuum. Nos cupientes, ut christifideles quique ad huiusmodi contemplandum pabuli ministerium et colligendum ex eo sermone quoque ac predicacione verbi Dei suarum fructuum animarum ferventius excitentur, de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui in Nativitatis, Circumcisionis, Epiphanie, Resurrectionis, Ascensionis et Corporis Domini nostri Ihesu Christi, Penthecostes necnon Nativitatis, Annunciationis, Purificationis ac Assumptionis Beate Marie Virginis ac

Nativitatis beati Johannis Baptiste apostolorumque Petri et Pauli predictorum necnon sancti Ladislai et Stanislai martirum, sub quorum vocabulo ipsa ecclesia dedicata existit, festivitibus, et in celebritate Omnium Sanctorum necnon per ipsarum Nativitatis, Epiphannie, Resurrectionis, Ascensionis et Corporis Domini ac Nativitatis et Assumptionis Beate Marie ac Nativitatis beati Johannis Baptiste eorundemque apostolorum Petri et Pauli festivitatum octavas et per sex dies dictam festivitatem Penthecostes immediate sequentes, eandem ecclesiam devote visitaverint annuatim et sermoni ac predicacioni predictis, quos infra maiorum in dicta ecclesia celebrandarum missarum solemnita fieri contigerit, animo et intentione illas^a audiendi similemque fructum consequendi tunc interfuerint, tres annos de iniunctis penitentiis misericorditer relaxamus presentibus, post viginti annos minime valituris. Volumus autem, quod si alias ratione vel intuitu ecclesie predictae aliqua alia indulgentia imperpetuum vel ad certum tempus nondum lapsum duratura, preterquam trium annorum et totidem quadragenarum pro illis, qui in festivitate Stanislai huiusmodi ad ipsius ecclesie reparationem, conservationem ac fabricam manus adiutrices porrexerint, per nos concessa fuerit, huiusmodi presentes littere nullius existant roboris vel momenti. Datum Bononie, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo tricesimo sexto quinto decimo kalendas februarii, anno sexto. Ja XXIII Aprutin.

142.

Bolonja, 18 stycznia 1436.

Maciej biskup wileński uprasza papieża (Eugenjusza IV) o zupełne odpuszczenie grzechów na godzinę śmierci swojej i wolność wyboru spowiednika, mającego władzę odpuszczania od rezerwatów papieskich, na co papież udziela swej łaski.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 323 k. 175.

Supplicatur S(anctitati) V(estre) pro parte devote vestre creature Mathie episcopi Wilnensis, qui in partibus, in quibus ecclesia Wilnensis noviter in cathedralem ecclesiam erecta consistit, verbum Dei noviter conversis ad fidem orthodoxam predicando et diversos infideles baptizando residet, quatinus sibi omnium suorum peccaminum semel in morte plenariam remissionem concedere et impertiri dignemini de gratia speciali, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque, cum clausulis necessariis et oportunitis; quodque idem episcopus eligere valeat sacerdotem idoneum, qui confessione sua diligenter audita eum, dum et quociens oportunitum fuerit, ab omnibus suis peccatis etiam in casibus Sedi apostolice reservatis absolvere possit et valeat. Cum clausulis oportunitis.

Concessum de utroque in forma in presencia domini nostri pape. Johannes de Mella. Datum Bononie, quinto decimo kalendas februarii, anno sexto.

143.

Bolonja, 20 stycznia 1436.

Mieszkańcy diecezji wileńskiej upraszają papieża (Eugenjusza IV) o odpust siedmiu lat i tyłuż kwadragen za nawiedzenie kościoła katedralnego w po-

141. * illos w tekście

szczególne dni święte i złożenie jałmużny na jego naprawę z dopełnieniem warunków pokuty, na co papież udziela zgody.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 323 k. 179'.

Beatissime Pater. Exponitur S(anctitati) V(estre) pro parte humilium et devotorum
 5 vestrorum habitatorum et incolarum^a parcium, in quibus ecclesia Wilnensis noviter in ca-
 thedralem erecta consistit in honorem sanctorum Ladislai et Stanislai martirum, quatenus
 cum ecclesia ipsa cathedralis reparacionibus multum indigeat et aliis ornamentis, verum
 etiam propter tenuitatem fructuum et reddituum dicte ecclesie, que vix ad sustentacionem
 10 presbiterorum et aliorum ibidem famulancium (sufficere) possint, propter quod elemosine
 christifidelium pro huiusmodi reparacionibus complendis quam plurimum sunt necessarie:
 eapropter dignetur S(anctitas) V(estra) omnibus et singulis christifidelibus vere confessis
 et penitentibus, qui pro reparacione huiusmodi ecclesie cathedralis de bonis sibi a Deo
 collatis grata subsidia caritatis erogaverint et donaverint, illamque ecclesiam cathedralem
 devote visitaverint ac manus porrexerint adiutrices, singulis diebus festivitatum per can-
 15 cellariam e(iusdem) S(anctitatis) V(estre) dari consuetis et per octavas earundem septem
 annos et totidem quadragenas de vera indulgencia concedere ut in forma, in contra-
 rium facientibus non obstantibus quibuscumque et cum clausulis oportunis.

Concessum in forma, in presencia domini nostri pape. Johannes de Mella. Datum
 Bononie, terciodecimo kalendas februarii, anno sexto.

20 144.

Bolonja, 25 stycznia 1436.

Papież Eugenjusz IV udziela zupełnego odpuszczenia grzechów Maciejowi biskupowi wileńskiemu.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 346 k. 313 w dziale De pleraria remissione. Na marginesie obok tekstu: Cincius An.

Uw. Ob. wyżej suplikę biskupa Macieja w tej sprawie z dnia 18 stycznia r. 1436, Nr 142.

Eugenius etc. venerabili fratri Mathie episcopo Wilnensi salutem etc. Provenit etc.
 Et insuper etc. Porro etc. Datum Bononie, anno Incarnacionis Dominice millesimo qua-
 30 dringentisimo sexto octavo kal. februarii, anno sexto. An. XIII de Adria.

145.

Bolonja, 3 lutego 1436.

Jan rektor kościoła parafjalnego w Oszmianie diecezji wileńskiej uprasza papieża (Eugenjusza IV) o absolucję i zwolnienie od nieprawidłowości z powodu śmierci złodzieja, już poprzednio za swoje zbrodnie okaleczonego, którego poddał karze chłosty za włamanie się do kościoła, acz się nie poczuwa winnym jego zgonu; łaski tej papież mu udzielił.

143. * Incole w tekście

Kop. Archivum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 324 k. 135'.

Beatissime Pater. Cum sub regimine rectoris parrochialis ecclesie in Oschmana¹ Wilnensis diocesis nonnulli obnoxii sclavi et servi illiberi esse consueverunt, inter quos quidem dudum extitit fur insignitus, cui propter eius dimerita et maleficia nasus, aures et digiti utriusque pedis abscisi fuerunt, prout pro castigacione maleficiorum inibi circa eorum necem seu mortem fieri consuevit, deinde ipse fur sub regimine devoti vestri Johannis, tunc rectoris eiusdem ecclesie existens prout existit de presenti, non attendens suas mutilaciones ac asperas castigaciones sibi per predecessores dicti Johannis propter malleficia sua, prout inibi moris est, inflictas, ubi preterita mala deplangere deberet, ibi se ad deteriora exhibebat, incipiens rumpere ecclesiarum ostia et subtus parietes fodendo ecclesiam subintravit et inibi nonnulla pro laude Dei et cultu divino deportata surripiendo; quod percipiens dictus Johannes rector, eius dominus, dictum furem detinere fecit, requirendo ab eo huiusmodi sublata ut restitueret, quemadmodum pro parte restituit, diversis incolis instigantibus atque clamantibus, ut dictus fur morti traderetur, prefatus tamen rector attendens, quod in partibus neophitorum seu ad fidem catholicam noviter conversorum non esset consuetudo tales deliquentes morti tradere, sed illos per amputationem membrorum secundum antiquam eorum consuetudinem castigare, prout ipse fur ut prefertur prius fuerat castigatus; nolens eciam ipse rector propterea irregularitatis maculam incurrere, pro excessibus maleficiorum ac penitencia iussit dictum furem flagellare et virgis cedere secundum morem illius patrie, ne deinceps talia et similia committeret, quod si non fecisset, ac eum penitus incorrectum reliquisset, huic maleficio seu sacrilegio visum fuisset consentire. Qui quidem fur deinde decima die vel circa non detentus nec carceribus mancipatus de dictis correctione, castigacione seu pocius ut creditur ex aliquo alio adiectu vel naturali casu suum clausit diem extremum. Cum autem, Pater Sancte, prefatus Johannes rector in morte dicti furis laici alias quam ut premittitur culpabilis non fuerit, et ex magno devocionis fervore cupiat in omnibus suis ordinibus perpetuo Domino famulari, supplicatur igitur S(anctitas) V(estra) humiliter pro parte dicti Johannis, quatenus ipsum, cum sit optimus predicator et omni die infideles scilicet paganos et Valachos ac Ruthenos ad fidem catholicam reduxit et convertit eis predicando eosque fidem catholicam docendo, ac eciam propter sacerdotum paucitatem in partibus illis, ab huiusmodi homicidii reatu et excessu huiusmodi ac peccatis suis alias absolvi mandare, secumque super irregularitate dicto modo contracta, ita quod in omnibus suis ordinibus ministrare, dictamque ecclesiam, cum inibi paucissimi sint sacerdotes ut prefetur, retinere libere et licite valeat; dignemini misericorditer dispensare omnemque inhabilitatis et infamie maculam quomodolibet contractam benigne abolendo, premissis et aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Cum clausulis necessariis et oportunis.

Concessum ut petitur, in presencia domini nostri pape. Johannes de Mella. Datum Bononie, tercio nonas februarii, anno sexto.

146.

Troki, 15 lutego 1436.

Zygmunt wielki książę litewski kościołowi katedralnemu w Wilnie i jego kapitule nadaje wieś Wojniółgona zwaną Swetglicza z danią miodową i dan-

143. ¹ *Oszmiana zob. objaśnienie na str. 59 Nr 33.*

nikami we wsiach Boyancze i Polyanye, jeziorem Narocz, łowami między rzeką Narocz a włością Kurzeniec, jazami i przewozem na tejże rzece z wszystkimi prawami, które służyły dotąd temuż Wojniolgonowi.

M. A. Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin gruby, wyprawiony z jednej tylko
 5 strony, 42·8 × 23·5 + 5·2, mocno zbrudzony; pismo spłowiałe i blade, nad zakładką na kilka wierszy dość mocno zatarte, tak że kilka wierszy nieczytelnych, w zagięciach parę dziurek od robactwa. — Pieczęci brak, pozostał tylko gruby sznur jedwabny, podwójnie spleciony, wiśniowo-białego koloru. Zginęła ona po r. 1830, gdyż o niej wspomina Katalog tegoż Archiwum z owego roku na str. 18 w dziale przywilejów (IV. 3°) pod pozycją
 10 5, w słowach: na pergaminie w autentyku przy zawieszonej pieczęci w wosku wyciśnionej na jedwabnym sznurze z kolorem karmazynowym z białym. — Inicjał na marginesie na wysokość tekstu wyrysowany w kształcie ryby. — Zapiski: 1) na odwrociu, na złożeniu wierzchniem ślad współczesnego zapisku, z którego pozostał tylko wyraz: Woynalgouo; również i późniejsze zapiski są prawie zupełnie starte, widocznym jest tylko u dołu zapisek z w. XVII: Privilegium super Woynalgow; 2) na złożeniu spodniem z w. XVIII znacznie
 15 zatarte: Villa Wołniaginie ad Capellam S. Stanislai in Ecclesia Cathedrali Vilm. inscripta a Sigismundo Duce Lith. A^o 1436; inne późniejsze zapiski zatarte, z których tylko widać wyraz Woynalgonis. Data inną ręką: 1436, nad którą data 1737 i zaznaczona różnica lat 301; 3) na złożeniu wewnętrznem zapisek z poł. w. XVIII ręką ks. Grudzińskiego: 1436. Privilegium Serenissimi Sigismundi haereditarii MDL^{ae} super villa Woyniałgow dicta olim
 20 Woyniałgonis nuncupata ecclesiae cathedrali Vilmensi Eiusque VV. Capitulo datum, Incorporando ac perpetuo donando Eam cum omnibus attinentiis intro contentis. Quod habetur in actis Metrices cancellariae Maioris MDL^{ae}. Unde per extractum sub anno 1726 die 29 men: 9 bris est extraditum cum subscriptione Illustrissimi Vicecancellarii MDL. sigilloque Regio MDL^{ae} munitum ad supplicationem VV. Capituli Vilmensis. Extrakt autentyczny nayduie się in archivo VV. Capituli Vilmensis między Przywilejami ułożony i do Regestru ingrossowany. Niżej tą samą ręką: Connotatum 1752 in agosto. W tym
 25 zapisku wyraz haereditarii jest wypisany tą samą ręką na razurze, w miejsce pierwotnego wyrazu Regis, który to wyraz znajduje się w równobramiowym regescie tegoż dokumentu, w wcześniejszym nieco rejestrze dokumentów pergaminowych tejże kapituly (sob. o nim przy nrze 20) na str. 5/6 pod pozycją 10, aż do wyrazów: ad supplicationem capituli Vilmensis, poczem następuje: vide infra suo loco, quod originale est in pargameno latine scriptum; 4) na złożeniu wierzchniem zapisek z końca w. XVIII: Kaplica S^o Stanisława w zamku wileńskim (przekreślony tą samą ręką); 5) sygnatury: a) na złożeniu spodniem 1mo (tak uwydatnione w w. XVIII); N 10mo; b) na złożeniu bocznem N. 27 czerwonym atramentem niedawną ręką.

Kop. 1. Lib. I k. IIII—V z nagłówkiem: Privilegium super Sweyglicza Voynolgonis, z bliskoczesną glossą. — 2. Lib. II str. 177—8 z numeracją na marginesie
 40 N° 45. — 3. Odpis luźny na osobnym arkuszu z w. XVII w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, z nagłówkiem: Unum ex privilegiis capituli Vilmensis super certam villam prope Magnum Narocz; u spodu na drugiej stronie: In libro Reginae Bonae qui inscribitur Regestrum diversorum privilegiorum et literarum Lithuanicalium fol. 23°; na odwrociu na złożeniu wierzchniem ręką w. XVII: Copia Przywileiu na Woniałgowo N° 1°, sygnatura druga poniżej z w. XVIII: 1mo. — 4. W temże Archiwum w zeszycie o 5 kartach folio z w. XVII p. t. Privilegia et documenta praestimonii capitularis Woyniałgowo dicti. Na
 45 pierwszym miejscu t. j. na I karcie: Fundatio Woyniałgowo 1436. Następują tą samą ręką odpisy pięciu dokumentów królewskich i innych z r. 1522—1530, nakoniec własnoręcznie: Concordat cum originalibus Joannes Andreas Zgierski can. Vilmensis, parochus Slonimensis, venerabilis capituli causarum procurator z pieczęcią jego wyciśniętą przez

papier. — 5. Nadto dochował się przekład polski z w. XVIII na luźnym arkuszu z pergaminu łacińskiego Swoglicza y Narocz.

Uw. Wzmianka o tym dokumencie znajduje się u ks. J. Kurczewskiego, Kościół Zamkowy T. II str. 160, oraz u M. Balińskiego, Historia miasta Wilna T. II str. 26.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Presentis ewi lubrica condicio cunctas hominum acciones in oblivionis | abyssum^a plerumque demergere consuevit, nisi litterarum apicibus et testimonio fidelium fuerint perhennate^b. Proinde nos Sigis|mundus Dei gracia magnus dux Lithwanie, Russie etc.; huius mundi statum perpendentes volentesque temporalia et caduca commutare pro eternis, sperantes post vite presentis occasum ad vitam transferri eternam, universis et singulis tam presentibus quam futuris, presencium noticiam habituris, quibus expedit, significamus tenorem per presencium universis^c: Quod ad laudem et honorem Omnipotentis Dei, Glorioseque Genitricis ipsius^d necnon omnium Sanctorum et precipue beatorum Stanislai et Ladislai ecclesie nostre Wilnensis patronorum gloriosorum, pro nostra nostrorumque successorum animarum salute ac nostrorum peccaminum remedio salutari, prefate nostre kathedrali ecclesie^e et capitulo eiusdem villam Woynalgonis^f in fluminibus Swetglicza^g et Norocz^h cum tributo et tributariis mellis duarum pullarum alias puolustawiⁱ in villis scilicet Boyancze^j ac Polyanye^k et lacu Norocz dicto, de quo ipse fluvius Norocz emanat^l, cum venacionibus inter predictum fluvium Norocz et districtum Kureniec^m dictum sitis et obstaculis alias jasziⁿ in predictis fluminibus, simul cum navigio in flumine prefato Norocz ad ipsam villam Swetglicza^o predictam pertinentibus dedimus, donavimus, contulimus, adiunximus et assignavimus presentibusque damus, donamus, conferimus, assignamus et imperpetuum largimur cum omnibus utilitatibus, censibus, redditibus, introitibus et obventionibus, agris cultis et incultis, silvis, nemoribus, gais, quercetis, rubetis, mericis, borris, pinetis, mellificiis, campis, pratis, pascuis, stagnis, paludibus, lacubus, fluviis, fluminibus, rippis, rivis, piscinis et earum piscaturis, torrentibus et aquarum decursibus, aucupacionibus, molendinis et eorum emolimentis, et breviter cum omnibus et singulis usibus et proventibus, quibuscumque nominibus generalibus et specialibus nominentur aut nominari valeant, pronunc existentibus et in futurum, dante Domino per humanam industriam inveniendis, longe, late et circumferencialiter, prout ipsa villa Woynalgonis et dictorum tributariorum terra in suis limitibus et metis sunt distincte et limitate, cum omni iure et dominio, quemadmodum ipse Woynalgon dictam villam

146. ^a abyssum Lib. II ^b perennatae Lib. II ^c brak w Lib. II ^d Virginis Lib. II ^e ecclesiae cathedrali Lib. II ^f te dwa wyrazy podkreślone ręką w. XVIII ^g Swetglicza Lib. I i II ^h Lib. I na marginesie obok innej współczesną ręką hic duo polvstawi ⁱ Boiancze ac Polance Lib. II ^j emanet Or. i Lib. II ^k Jazy Lib. II

146. ¹ Wojniatgowo, pierwotnie Swetglicza, wieś w pow. święciańskim nad rzekami Swetglicza i Narocz (zob. niżej), dziś należy do gminy pol. Wojstom, położonej 20 km. na płn.-zach. od Wilejki. (Słown. Geogr. T. XIII str. 752). ² Może to dzisiejsza Sniahllica al. Spiahlica, dopływ rzeki Narocz z jez. wiszniewskiego (zob. mapę gen. Chrzanowskiego, karta Wilno). Wedle Słown. Geogr. (T. VI str. 914) dopływ tej nazwy nie istnieje. ³ Narocz, rzeka odprowadzająca wody jeziora tejże nazwy na płd. do Wilji. ⁴ Może Bijance koło Żodziszek, niedaleko Wojstomia (na płn.-zach.) ⁵ Nieznana miejscowość, zapewne w okolicy jeziora Narocz. ⁶ Kurzieniec zob. objaśnienie wyżej str. 157 w. 43. ⁷ Jest osada Sniahllica al. Spiahlica nad rzeką tej nazwy na płn.-zach. od Wojstomia, a na płd. od jeziora wiszniewskiego.

Swetglicza cum dictis tributariis et terra ipsorum tenuit, habuit et possedit, nil penitus¹ iuris et domini nobis et nostris successoribus in eadem reservan(tes), tenendum, habendum, possidendum et in usus suos beneplacitos, prout ipsis melius, salubrius et consulcius expedire videbitur, convertendum¹. In cuius rei testimonium et robur perpetue firmitatis optinere sigillo nostro maiori presencia^m iussimus communiri. Actum et datum in Troky, feria quarta post festum sancti Valentini anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimoⁿ sexto. Presentibus magnificis et strenuis Dewgerd^o Wynnensi et Petro alias Lelusch Trocensi palatinis, Petraschio^p Montigerdowicz^a terre Lithwanie marschalco, Andruschkone Nyemyerowicz^r, Andruschkone^a Sakowicz, Olechnone Dowoynowicz^t et nobili Nicolao nostro secretario, qui presencia^u habuit in commissis, aliisque quam pluribus testibus fidedignis.

147.

Rzym, 18 maja 1436.

Prowizja Jakuba kanonika wileńskiego na biskupstwo niednickie po śmierci
15 *Mikołaja.*

Zapisek w Archiwum Watykańskiem, Obl. et Solut. T. 66 k. 25' (powa sygn. 49'). Na lewym marginesie tą samą ręką: Medniczeñ. Por. Abraham, Sprawozdanie (III) str. 28.

Uw. Jakub biskup niednicki, bezpośredni następca Mikołaja (Dzierzkowicza), zmarł
20 *8 czerwca r. 1439. (Kod. dypl. Wpol. T. V str. 623 nr 643).*

Die veneris XV kl junii pontificatus anno VI° ad relationem domini cardinalis Placentinensis provisum fuit ecclesie Medniczensi, vacanti post obitum quondam Nicolai ultimi episcopi extra Romanam Curiam defuncti, de persona domini Jacobi canonici Wilnensis ad ipsam ecclesiam promoti.

25

148.

Ciecierzyn, 1 lipca 1436.

Konrad alias Kuczuk dziedzic na Żyrmunach nadaje kościołowi franciszkańskiemu NMP. w Wilnie miarę miodu ze wsi swojej Dokudów oraz dziesięć miar żyta.

30 *M. Or. Archiwum Kap. Kat. Wil. Dokument pergaminowy, gruby, w trzech miejscach przez myszy nadgryziony, 32 × 19,5 + 3,5 cm. — Inicjał na całą wysokość tekstu. — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć, wyciśnięta w czarnym wosku, średn. 23 mm.; wyobraża ona w polu Topór żelazcem w prawo; w otoku napis ruski nieczytelny. — Zapiski in dorso: 1) na złożeniu wierzchniem: 1436. Pro mensura mellis et decem vasis siliginis ex*
35 *parte domini Cunradi de Szirmvni (współczesny); 2) poniżej: ten Dokudow za Lidą mil dwie Xze Pan Hetman trzyma (w. XVII); 3) tamże: Dominus Conradus de Szyrmuni legat*

146. ¹—¹ w Or. zatarte z wyjątkiem niektórych wyrazów; nihil proprietatis Lib. I ^m brak w Lib. II
40 ⁿ trigesimo Lib. II ^o Demgerd Lib. II ^p brak w Lib. I ^q Montugierdowicz Lib. II ^r Andruskone Niemierowicz Lib. II ^s Andruskone Lib. II ^t Dowoynowicz Lib. II ^u quia praesentiam Lib. II

mensuram mellis dictam vszatek in Dokudow millesimo quadringentesimo tricesimo sexto (w. XVII); 4) tamże A. 72 (w. XVI); 5) na złożeniu spodniem z w. XVIII: N° 2 (przekreślone). Legatio pro una mensura mellis ex villa Dokudow et pro decem vasis siliginis ex Ostrow a domino Conrado de Szyrmin. A° Dni 1436 Jun. 24; 6) sygnatury in-nemi rękami z w. XVIII: N° 40mo Sub litera MM.; obok Oddział 5 (popr. z 4). Fascykuł 1. Numer 1.

Kop. Niezdarna tego dokumentu kopja z zapiskiem wszakże »do poprawienia« z pocz. w. XIX dochowała się na kartce dołączonej do dokumentu z tą samą sygnaturą co wyżej (Oddział 5 i t. d.)

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei^a memoriam. Sane et sine omni esitacione tunc credo ab Omnipotenti Deo eternam et incomutabilem consequi retributionem, cum pro cultu divino et sacris edibus de bonis a Domino Deo | michi in hac vita collatis dextram porrexero adiutricem. Proinde nos Cunradus alias Kuczuc^b heres | de Szyrmuni¹, volentes cultum divinum augmentare, dotavimus et dedimus ad ecclesiam Beate Virginis monasterii sancti Francisci in Wilna unam mensuram mellis 15 wlgariter dictam szathec in villa nostra Dokudow² eiusdem wille mesure et decem wasa siliginis (de) Ostrow³ perpetuis temporibus duraturum. Presentibus religiosis et discretis viris videlicet fratre Stanislao confessore nostro ordinis sancti Francisci et Paulus alias Tólcus et Agapita, Mathia Polono et notario ipsius Philimono et aliis quam plurimis fidedignis viris in veritate probatis. Actum et datum in Teterin⁴, in 20 octava sancti Johannis Baptiste sub anno Domini M°CCCC°XXX° VI°.

149.

Wilno, 9 kwietnia 1437.

Stanisław alias Dowgiało chorąży wileński nadaje kościołowi katedralnemu w Wilnie ziemię swoją zwaną Nowiny »na dziesięć beczek«. 25

Or. brak.

Kop. 1. Lib. I k. VIII—IX z nagłówkiem: Privilegium Stanislai (nad tem dopisane ręką późniejszą Dowgalo) vexiferi (sic) Vilmensis super terram decem tunnarum alias Beczki. — 2. Lib. III str. III nr 72.

Uw. Tekst aktu odtworzono tu zasadniczo na podstawie Kop. 2, której przekaz, 30 aczkolwiek zmodernizowany, jest lepszy niż w Kop. 1.

148. ^a regi Or. ^b tu następuje błędnie napisany ale nieprzekreślony wyraz hederes

148. ¹ Żyrmuny, miasteczko w pow. lidzkim, 2 mile na płu. od Lidy przy drodze do Wilna, dziedzictwo rodziny Butryma, który przyjął w Horodle herb Topór. Może Konrad al. Kuczuk jest synem Aleksandra Montowta h. Topór, starosty solecznickiego i ejkszyskiego. Michał Montowtowicz, zapewne brat Konrada, miał jakiś dział w Żyrmunach Butrymowych, do 35 których w r. 1497 rościł sobie prawo bliźszości Wojciech Kuczukowicz (Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich, Rocznik Heraldyczny T. V [1926] str. 48[9]. ² Dokudowo, miasteczko w pow. lidzkim, poniżej ujścia Dzitwy do Niemna. ³ Zapewne to nazwa osady niewiadomego położenia, może Ostrownia na lewym brzegu Niemna dwie mile na południe od 40 Dokudowa. ⁴ Teteryn al. Ciecierzyn nad Druczą w pow. mohylowskim, 43 klm. na płu-zach. od Mohylowa.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sane tunc et sine omni dubio^a credo ab Omnipotente Deo eternam et^b incommutabilem consequi mercedem, et mee^c meorumque predecessorum et successorum saluti consulere animarum, cum pro cultu divino et sacris edibus de bonis a Domino Deo mihi in hac luce collatis manus extendero adiutrices: proinde ego Stanislaus alias Dowgalo^d vexillifer^e Vilnensis ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et sanctorum Stanislai martyris et pontificis Ladislaique^f confessoris ecclesie cathedrali Vilnensi, que dictorum sanctorum est insignita nominibus, et ipsius ecclesie canonicis pro tempore existentibus terram meam camporum meorum Nowiny¹ vocatorum ad decem tunnas alias becзки do, confero, approprio, attribuo et irrevocabiliter ac perpetuo^g inscribo. Harum quibus sigillum meum est subappensum testimonio litterarum. Actum et datum Vilne, feria tertia proxima post dominicam »Quasimodo etc.« anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo septimo. Presentibus reverendissimo in Christo patre domino Mathia episcopo Vilnensi, discretisque^h et nobiles dominis magistro Joanne plebano Cownensi¹, commendario de Szymvny¹, magistro Stanislao de Ponary, Petro Kensingalowicz^k, Conrado Gudigirdowycz¹ et aliis quam pluribus^m fidedignis.

150.

B. m., 24 czerwca 1437.

Dowgiał Girdowicz z małżonką swą Oluszką dają kościołowi franciszkańskiemu NMP. w Wilnie na Piaskach jako jałmużnę 10 miar żyta ze wsi swej Scarini, położonej nad jeziorem Worno.

M. G. Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin gruby, rdzą w paru miejscach splamiony, zresztą dobrze zachowany, 37,3 × 12,5 + 4 cm. — Inicjał na całą wysokość tekstu. Pismo przyponina rękę dokumentu Konrada al. Kuczuka z Żyrmun z 1 lipca r. 1436 (zob. wyżej Nr 148). — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć, wyciśnięta w czarnym wosku, okrągła, średn. 20 mm., wyobrażająca w polu pieczęci herb Zadora (Płomieńczyk); napis w otoku łaciński, lecz niewyraźny i nieczytelny. — Zapiski in dorso: 1) na złożeniu wewnętrznym zwykły zapisek współczesny: Litere super X vasa siliginis in Starini, pod tem późniejsza ręka dodała: Scaryny circa lacum Worno (dwa wyrazy nieczytelne) Dowgiał; 2) na złożeniu wierzchnim: Dominus Dowgiał Girdowicz legat decem vasa siliginis in villa circa lacum Vornie seu in Szczeriny MCCCCXXXVIII (sic, ręką w. XVIII); 3) tamże: A. 74 (przekreślone) A. 1437 (w. XVI); 4) na złożeniu spodnim z w. XVIII: N° 3 (przekreślone) Legatio pro decem vasis circa lacum vulgariter dictum Wozno alias in Starini a domino Dowgiał Girdowicz anno Domini 1437, innemi rękami sygnatury franciszkańskie: N° 67mo Sub litera N. N.; 5) z w. XIX: Oddział 5 (poprawione z 4) Fascykuł 1. Numer 2. (poprawione z 1).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sane et sine omni esitatione tunc credo ab Omnipotenti eternam | et incontempnabilem consequi retribucio-

149. ^a Lib. I rozpoczyna Sane omni dubio ^b ac Lib. I ^c meo mylnie Lib. III ^d Dowgiał
40 Lib. III ^e vexifer Lib. I ^f Vladislaique Lib. III ^g et perpetue Lib. I ^h discretis Lib. I
¹ Caunensi Lib. III ¹ Szymuny Lib. III ^k Kreuschalowycz Lib. I; Kensingalowicz Lib. III ¹ Sudi-
girdowicz Lib. III ^m plurimis Lib. I

149. ¹ Osad tej nazwy wymienia Słownik Geograficzny (T. VII 239 i XV 390) kilkanaście. Niewiadomo wobec tego, o której z nich jest mowa w niniejszym dokumencie.

nem, cum pro cultu divino et sacris edibus de bonis a Domino Deo nobis in hac vita collatis | dexteram adiutricem porrexero et eciam alias dicit(ur): in cunctarum rerum periiit memoria factorum, nisi veridicis testibus, con|sangwineorum maturo prehabito^a consilio, fuerint roborati. Nos igitur Dowgal Gyrdowicz una cum conturali^b nostra domina Oluszkca sane deliberate mentis dedimus et damus elemosinam ad ecclesiam Beate Virginis pro sustentacione Fratrum Minorum in eodem monasterio commorancium^c in conventu Wilnensi in Arena, videlicet decem vasa siliginis in villa nostra sedenti circa lacum wlgariter dictum Worno¹ alias in Scarini² perpetuis temporibus duraturum. In huius rei testimonium sigillum nostrum est appensum. Presentibus nobilibus et strenuis militibus domino Michaeli Downuszowicz de Szviro, domino Szastoltone de Geydrothy, Juskone filio Taliathonis, Nicolao Polono alias Glodonis et quam pluribus fidedignis. Datum in die sancti Johannis Baptiste sub anno Nativitatis Domini millesimo quadricentesimo tricesimo septimo.

151.

Slonim, 9 lipca 1437.

Michał książę litewski, syn Zygmunta (Kiejstutowicza) wielkiego księcia Litwy, funduje i uposaża kościół parafjalny we wsi swej Cholchło pod wezwaniem NPM., św. Stanisława i WWŚŚ., nadając temuż kościołowi i jego plebanowi Pawłowi, kapelanowi swemu nadwornemu na plebanję tę prezentowanemu, dziesięciny zbożowe w tejże wsi, wolną karczmę i sześciu danników miodu i czynszowników, nadto ziemię Hrycz z wszystkimi przynależnościami.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 59—59'; na marginesie ręką współczesną N° 39 oraz Lectum — 2. Lib. Magn. k. II'—12 (z datą 1431) w transumpcie króla Zygmunta III wydanym w Warszawie 29 kwietnia r. 1600. — 3. Czart. k. 17 w transumpcie j. w.

Reg. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 48 (z mylną datą 1431); rok błędny założenia 1473 zam. 1437 podaje ks. J. Kurczewski w Biskupstwie Wileńskim str. 216.

Uw. Dokument niniejszy budzi pewne wątpliwości z powodu nazwisk trzech ostatnich świadków, które brzmią, jak na owe czasy, dość niezwykle, oraz nazwisk niektórych poddanych, również dziwnie brzmiących, które wszakże w odpisach mogły być przekręcone. Dnia 3 lipca tegoż roku wystawił książę Michał dokument w Brańsku (podlaskim), mógł więc 9 lipca być w Slonimiu (Inventarium privilegiorum ed. Rykaczewski str. 358/9; por. też A. Kopyściański, Książę Michał Zyguntowicz, Kwartalnik Historyczny T. XX [1906] str. 98).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Michael Dei gratia dux Lituaniae, natus serenissimi principis domini et domini Sigismundi Dei gratia ducis

150. ^a prehabitu Or. ^b tak w Or. ^c comemorancium Or.

150. ¹ Zapewne Wornie, jezioro w Święciańskim, około 26 klm. na płu. od Święcian (Słown. Geogr. T. XIII str. 941). ² Miejscowość nieznana.

magni ducatus^a Lituaniae, Samogitiae et Russiae^b terrarum etc., notum facimus quibus expedit universis: Quomodo zelo devotionis accensi et diem extremi divini iudicii volentes praevenire operibus pietatis thesaurosque caelestes, quos nec^c fures effodiunt nec tinea demolitur, in humanis existentes nobis cupien(tes) comparare, ut tempore suo pro terrenis caelestia, pro caducis stabilia et pro temporalibus aeterna capiamus, ecclesiam parochialem in villa nostra Chołchło¹ ad laudem Omnipotentis Dei et memoriam Virginis Mariae et S. Stanislai martyris cum omnibus Sanctis pro salute nostra et nostrorum praedecessorum ereximus. Quam quidem ecclesiam discreto domino Paulo capellano curiae nostrae iure patronatus conferimus, dotantes possessionibus infrascriptis. Damus igitur et assignamus et incorporamus irrevocabili donatione perpetue et in aevum praedictae ecclesiae et ipsi domino Paulo et suis successoribus legitimis saltim^d plebanis pro tempore existentibus legitime inrantibus in primis decimas^e in dicta villa cuiuslibet^f grani in campis et in^g hortis seminati; tabernam liberam et sex homines: Rudak, Jakowecz^h, Philipowiczⁱ, qui debent solvere quatuor tunnas^l mellis et quatuor mensuras videlicet pudy cum triginta^k grossis, Budwil^l, Philipecz^m, Lewonteieczⁿ, Schidorzecz^o, Hołubczyc^p cum eorum posteris et bonis mobilibus et immobilibus; terram vero dictam Hrycz^q cum omnibus iuribus^r, redditibus, fructibus et cum spectantibus^s et pertinentibus^t usibus, sicut praedicta terra ab antiquo possessa est, cum aquis, fluctibus, paludibus, stagnis, vallis et eorum decursibus, cum areis^t, allodiis, agris, pratis, pascuis, silvis, rubetis, quercetis, borris, mellificiis et omnibus aliis pertinentiis, quibuscunque nominibus censentur, tam longe et late, prout limites huius terrae ab antiquo se extendebant; haec omnia et singula cum omni iure et dominio, nihil iuris et domini pro nobis et nostris successoribus nil^u penitus^u reservantes. Itaque^v praedictus dominus Paulus et sui successores plebani pro salute nostra et nostrorum praedecessorum et successorum exorare habebit et tenebuntur^w, dictumque dominum Paulum suae paternitati^x reverendae praesentamus, supplicantes, quatenus ipsum dignetur^y ad ipsam^z ecclesiam investire et confirmare, curam spiritualium et temporalium committendo. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Actum et datum in Słonim, feria tertia in octava Visitationis Mariae anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo^{aa} septimo^{bb}. Praesentibus strenuis nobilibusque dominis Dolgerdo capitaneo Vilnensi, Vaskone, Paulo Paczkowski, Vito Radczynski, Nicolao Vitanski et aliis quam pluribus.

151. ^a brak w Lib. M. ^b Prussiae Csart. ^c ne Csart. ^d saltem Csart. i Lib. M. ^e decimam Csart. ^f cuiuscunque Csart.; cuiusque Lib. M. ^g brak w Csart. i Lib. M. ^h Jakowicz Csart. i Lib. M. ⁱ Philipkowicz Csart. ^j Lib. VI poprawia na the(o)nas; tonas Csart. i Lib. M. ^k viginti Csart. i Lib. M. ^l Budwil Csart. i Lib. M. ^m Philipecz Csart.; Philipez Lib. M. ⁿ Lewonteiec Csart. i Lib. M. ^o Schidorzecz Csart. i Lib. M. ^p Hołubczyk Csart. i Lib. M. ^q Hrycz Csart. i Lib. M. ^r nostribus Csart. i Lib. M. ^s spectantiis et pertinentiis Lib. VI ^t horeis Lib. VI ^u penitus nihil Csart. i Lib. M. ^v Ita quod Csart. i Lib. M. ^w tenebitur poprawia na tenebuntur Lib. VI; tenebitur Csart. i Lib. M. ^x Vestrae Paternitati Lib. VI, poczem dopisane ręką poprawiacza reverende 4) pater ^y Lib. VI poprawia na dignetur; dignemini Csart. i Lib. M. ^z Lib. VI tąż ręką poprawione na dictam; dictam Csart. i Lib. M. ^{aa} Lib. VI poprawia na trecesimo; trecesimo Csart. i Lib. M. ^{bb} primo Csart. i Lib. M.

151. ¹ Chołchło, wieś (nazywana niekiedy miasteczkiem) w pow. wilejskim, 38 klm. na pld. od Wilejki. ² Miejscowość nieznaną.

152.

Polonka, 3 listopada 1437.

Piotr Raczko Stroczewicz dziedzic Polonki, za zgodą wielkiego księcia Zygmunta założony przez siebie kościół w Polonce pod wezwaniem Nawiedzenia NMP., apostołów Piotra i Pawła oraz św. Jerzego, uposaża dziesięcinami, danią miodową i jednym kmięciem; plebanowi zaś daje »płótno lunskie«, pole rolne z dąbrową i łąkami, ponadto karczme, prawo mlewa w swoim młynie i prawo rybołówstwa.

Or. brak.

Kop. 1. Kopia z pocz. w. XVI, spisana na odwrotnej stronie wielkiego dokumentu kościoła w Polonce, w górnym złożeniu z lewej strony (zob. niżej pod r. 1502). — 2. Lib. VI k. 309 (odpis z Kop. 1). — 3. Czart. k. 51'—52. — 4. Lib. Magn. k. 309.

Reg. Wzmiankuje ten dokument ks. W. Przyalgowski, Żywoty bisk. wil. T. I str. 79, jako dla Poloneczki.

Uw. Dokument niniejszy na ogół nie budzi większych podejrzeń; jedynie zbyt szczegółowe określenie uposażenia wskazuje prawdopodobieństwo interpolacji przy sporządzeniu kopji w pocz. w. XVI, jednak wydzielenie tychże jest niemożliwym.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nihil sit certius morte et incertius hora mortis, in qua unicuique iuxta opera sua retribuetur, proinde ego Petrus Raczko^a Szthroczevycz^b heres de Polonka^c dictam^d horam mortis pietatis operibus cupiens prevenire, volensque^e temporalia et caduca pro eternis co(m)mutari^f, publice tam coram presentibus quam futuris recognosco, quod ad laudem Omnipotentis Dei, eiusque Gloriose Matris semperque Virginis Mariae Visitationis ac beatorum apostolorum Petri et Pauli, martirisque^g gloriosi beati Georgii pro animarum genitorum meorum saluteque^h mee ob spem retributionis sempiternaeⁱ ecclesiam parochialem in dicta villa Polonka^l mea ex consensu serenissimi principis et domini Sigismundi Dei gracia magni ducis Lithphanie^l, Russie etc. erexi, construxi, fundavi dotavique his infrascriptis: Primo tres decimas villarum mearum post araturas meas^k, videlicet unam in prefata villa mea Polonka de omni grano et eciam de ortis^l in Szulathycze^m eciam de omni grano excepta avenaⁿ, eciam in Czczyrnyechovo^o eciam de omni grano excepta eciam avena; item de melle unam pullam dictam czothyry^p pyadna, duas to(n)nas continentem^q, apud homines dictos Szyemyonovyczy^r; item in eadem villa mea in Polonka unum kmethonem dictum Moyszey^s cum suis successoribus, cum campis, agris et^t pratis et omnibus aliis, que ante possidebat; item plebano eiusdem ecclesie pannum

152. ^a w tekście pisarz pierwotnie napisał Racz, potem nadpisał ko ^b Stroczewicz Lib. VI ^c Polonka i Polonka Lib. VI ^d dicta Lib. VI ^e w Kop. 1 pro temporalia, tak i w kopjarsach ^f commutare Lib. VI ^g martyrisque Lib. VI ^h Lib. VI pierwotne salutesque poprawia na salute quam ⁱ aeterne Lib. VI ^j Lituaniae Lib. VI ^k Lib. VI pierwotne araturam meam poprawia na araturas meas ^l te 3 wyrazy w Kop. 1 w miejscu pródnem, wypisane inną ręką błiskoczesną; hortis Lib. VI ^m Lib. VI pierwotne Szulaticze poprawia: na Szulaticze ⁿ w Lib. VI ręką korektora dodane et ^o Czernichowo ^p czotyry poprawia: 3 czotyry Lib. VI ^q continentes Lib. VI ^r Siemionowicy Lib. VI ^s Moysiey Lib. VI ^t brak w Lib. VI

152. ¹ Polonka, dziś Poloneczka, miasteczko nad rzeką Dźwieją, lewym dopływem Uszy, w pow. nowogrodzkim ok. 60 km. na pld. od Nowogródka (Słow. Geogr. T. VIII str. 725).

Lunensem alias Lunszkye^a ad tunicam quolibet anno; item eciam et^v campum pro aratura eiusdem plebani in fine pontis eundo ab e(c)clesia versus occidentem ad quadraginta mensuras seminis dictas alias dzyacla^w et mericam cum pratis adiacentibus eidem campo pro quinque cumulibus wlgariter sthogy^x iam de pratis paratis et totidem non de paratis; item eciam tabernam perpetuam, sic quod^v alia taberna in dicta villa mea Polonka non potest esse alia taberna preter ecclesiasticam neque ulla propinacio pro pecunia; item eciam in molendino meo molare^z plebano huius ecclesie omnia sine mensura ulla; item eciam et pisces prandere in eodem fluvio, stagno penes eandem ecclesiam feria quarta, sexta et sabbato et in omnibus vigilliis apostolorum atque Beate Virginis Marie, ut sit illi libere cum rethe tantum, videlicet szwatha alias et cum kryha^{aa}. Hec omnia do et attribuo ac irrevocabiliter inscribo dicte ecclesie et eius rectori pro tempore existenti cum omni iure et dominio, nihil iuris et domini pro me et successoribus meis penitus in posterum reservando. In cuius rei testimonium sigillum meum est subappensum. Actum et datum in dicta villa mea Polonka, die dominico proximo post festum Omnium Sanctorum anno Domini millesimo Q^oXXXVII^o bb. Presentibus Rmo in Christo patre domino Mathia Dei gracia episcopo Villnensi et^{cc} discretis et honorabilibus^{cc} Nicolao canonico de Vilna^{cc}, Andrea plebano de Vilna^{cc}, plebanis prontunc ex(iste)ntibus in Kleczko et in Novogrodek etc.

153.

Soleczniki, 1 sierpnia 1439.

Ferzy i Stanisław synowie Radziwilla, franciszkanom u NMP. w Wilnie na Piaskach zapisują dziesięcinę z żyta, pszenicy i gryki ze dworu swego Pomusze z obowiązkiem odprawiania co wtorek mszy żałobnej śpiewanej, we czwartek cichej za żywych a po śmierci wypominek.

A. C. Or. Archiwum Kap. Kat. Wil. Dokument pięknie zachowany, pergamin średniej grubości, biały, 31·8 × 17·3 + 5·6. — Inicjał do połowy tekstu. Pismo to samo co w dokumentach z 21 października 1440 oraz 19 lipca 1441 (zob. niżej pod temiż datami). — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć w ciemnozielonym wyciśnięta wosku, średn. 22 mm., wyobrażająca w tarczy herb Sulimę; w otoku napis nieczytelny. — Zapiski in dorso: 1) na złożeniu wewnętrznym współczesną ręką: In Pomosche decima et annona ex parte Stanislai Radvilonis; 2) tamże inną późniejszą ręką: datum in conventu nostro Solecznicensi 1439; 3) na złożeniu wierzchniem ręką w. XVI: decima in Musniki A. 75; 4) na złożeniu wewnętrznym z w. XVII: Decimae de curia Pomosci domini Georgii et Stanislai Radziwil 1439; 5) na złożeniu spodniem z w. XVIII: N° 4 (przechr.). Legatio pro decima silliginis et annonae de curia Pomosche ad presens Musniki a dominis Georgio et Stanislao filiis domini Raddivillonis anno Domini 1439 (inną ręką:) N° 41mo; niżej późniejszą ręką z w. XVIII: Sub litera MM; 6) z w. XIX: Oddział 5 (przerob. z 4), Fas. 1, N° 3.

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presencium noticiam habituri, quod nos dominus Georgius | et Stanislaus filii domini Radwylonis felicitis recordacionis

152. ^a Lunskie Lib. VI ^v brak w Lib. VI ^w dziakla Lib. VI ^x stogi Lib. VI ^y Lib. VI poprawia z que ^z Lib. VI poprawia z molare na molere ^{aa} Lib. VI szwatą krichą poprawia na krychą; szwatą krychą Lib. M. ^{bb} Lib. VI słowami quadringentesimo poprawia z quingentesimo ^{cc} brak w Lib. VI

cum uxoribus et liberis nostris ad honorem Dei Omnipotentis et Virginis Gloriosae Marie nostrae ac carorum nostrorum tam vivorum quam defunctorum ob salutem mera et spontanea voluntate ac matura deliberacione duximus decimam dare sili-ginis et annone et precipue grycki de curia nostra Pomoſzcze¹ singulis annis tempo-ribus eviternis Fratribus Minoribus in conventu Wilnensi apud Sanctam Mariam in Arena commorantibus tam presentibus quam futuris; cupientes, quod fratres predicti conventus teneantur feria secunda missam pro defunctis decantare et feria quinta missam pro salute vivorum legere singulis septimanis eciam temporibus eviternis et nos in suis oracionibus recommendatos habeant; post obitum vero nostrum animas nostras suis libris asscribent et pro ipsis Altissimum iugiter exorent. Si quis autem post decessum nostrum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum in conventu² Soleczninensi, ipso die Ad vincula sancti Petri apostoli anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono. Presentibus nobilibus strenuisque viris domino Muntrim videlicet cum filio suo Bogdan et domino Sowigal cum filio Narcone et domino Michaele Ghedroccki et Clemente cum filio suo Juszkone et aliis quam pluribus fidedignis in premissis constitutis.

154.

Bazyleja, 21 sierpnia 1439.

Sobór powszechny w Bazylei na prośbę Macieja biskupa wileńskiego udziela mu przywileju spowiedniczego (wyboru spowiednika) na godzinę śmierci, z obowiązkiem postzczenia przez rok od otrzymania bulli w piątce pod określonymi warunkami.

M. P. Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, 55,5 × 27 + 8,5, dobrze zachowany, pismo wyraźne i czytelne, w jednym tylko miejscu na prawym zagięciu rdzawą plamą zalane. — Na prawym marginesie obok tekstu znak w kształcie długiego f z ozdobami w kształcie punktów i przecinków. — Po pieczęci pozostał tylko ślad w dwóch dziurkach, przez które niegdyś sznur był przewleczony. — Zapiski kancelaryjne: 1) na zakładce z prawej strony: pro rescribentario $\frac{x}{x}$, poniżej ręką pisarza C. Kuenlin;

2) pod zakładką z lewej strony: Sep(tember) $\frac{|||}{x}$ A. de Pamgaliis, niżej inną ręką: R.

Malherbe; 3) na odwrociu na złożeniu głównem: R(egestrata); wewnątrz tej litery: N. Holrat (H niepewne) Slausanen. — Zapiski archiwalne in dorso: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek współczesny, podający regest bulli pismem zupełnie wyblakłym (w czterech wierszach); 2) powyżej ręką w. XVII, później uwydatniane i poprawiane: Bulla universalis concilii Basiliensis de anno Dni 1439, apostolica sede vacante, in qua praefatum concilium indulget illustrissimo Matthiae episcopo Vlnensi, ut confessarius, quem sibi duxerit eligendum (drugą ręką słusznie poprawione: quem vult absolverit, indulgentiam) omnium peccatorum suorum, de quibus corde contritus et integre confessus fuerit, semel in vita et semel in agone ipso mortis remissionem concedere valeat. Ita tamen, ut per annum integrum quamprimum poterit una die singulis septimanis legitimo impedimento

153. ¹ Pomusze, wieś w pow. wileńskim gm. Muśniki nad rzeką Musą, niedaleko jej ujścia do Wilji. ² Istnienie konwentu franciszkańskiego w Solecznikach jest w tym czasie nieznane, więc chyba tu conventus oznacza jakiś zjazd.

non obstante ieiunet; 3) na złożeniu spodniem z w. XVIII: Indultum Matthie episcopo; 4) na złożeniu wierachniem z w. XVIII: Indult Mathiaszowi biskupowi z synodu Bazylieńskiego universalnego remissionis peccatorum plenarie semel in anno ipsi soli; 5) Sygnatury z w. XVIII: N° 2 i N° 17. — Na stronie głównej, na lewym marginesie obok inicjału ręką ks. M. Herburta Inscr(iptum) M. H.

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 46 (z mylną datą dzienną 12 września).

Uw. W wizycie ks. J. Bowkiewicza z r. 1828 wymieniona jest jako znajdująca się w fascykułe 5-tym bulla z r. 1439 Eugenjusza papieża Maciejowi (w tekście błędnie Mateuszowi) biskupowi wileńskiemu o procesjach (mylnie zam. o indulgencjach); zob. Opisanie rukop. otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I str. 19 szp. 2.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam representans, | venerabili Mathie episcopo Willnensi salutem et Omnipotentis Dei benedictionem. Provenit ex tue devocionis affectu, quo nos et universalem Ecclesiam revereris, ut petitiones tuas | illas presertim, que anime tue salutem respiciunt, ad exaudicionis gratiam admittamus. Hinc est, quod nos tuis supplicationibus inclinati, ut confessor tuus, quem | duxeris eligendum, omnium peccatorum tuorum, de quibus corde contritus et ore confessus fueris, semel in vita et semel in mortis articulo plenam remissionem tibi in sinceritate fidei, unitate sancte universalis et Romane Ecclesie ac obediencia et devocione nostra et alterius generalis concilii pro tempore legitime congregati ac Romanorum pontificum canonice intrancium persistenti, auctoritate eiusdem universalis Ecclesie concedere valeat devocioni tue tenore presencium indulgemus; sic tamen, quod idem confessor de hiis, de quibus fuerit alteri satisfactio impendenda, eam tibi per te, si supervixeris vel per alios, si tunc forte transieris, faciendam iniungat, quam tu vel illi facere teneamini, ut prefertur. Et ne, quod absit, propter huiusmodi gratiam reddaris proclivior ad illicita imposterum committenda volumus, quod si ex confidencia remissionis huiusmodi aliqua forte committeres, quoad illa predicta tibi remissio nullatenus suffragetur. Quodque per annum a tempore, quo presens nostra concessio ad tuam noticiam pervenerit, computandum singulis sextis feriis impedimento legitimo cessante ieiunes; quod si predictis feriis ex precepto Ecclesie, iniuncta penitencia, regulari observancia, voto vel alias ieiunare tenearis, una alia die singularum septimanarum eiusdem anni, qua ad ieiunandum, ut praemittitur, non sis astrictus, ieiunes; et si in dicto anno vel aliqua eius parte esses legitime impeditus, anno sequenti vel alias quamprimum poteris modo simili supplere huiusmodi ieiunium tenearis, alioquin huiusmodi nostra presens concessio nullius sit roboris vel momenti. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis et voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei et universalis Ecclesie se noverit incursum. Datum Basilee, XII kalendas septembris anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono, apostolica Sede vacante.

155.

Basyleja, 7 września 1439.

Sobór powszechny w Bazylei Zygmuntovi wielkiemu księciu Litwy i Rusi na jego prośby pozwała: a) wybrać sobie odpowiedniego spowiednika z możliwością zamiany ślubu pielgrzymki i postu na inne pobożne uczynki z wyjątkiem

zastrzeżonych Stolicy apostolskiej; b) słuchać mszy o świcie i nawet godzinę po południu, z zastrzeżeniem rzadkiego korzystania z tego przywileju; c) rzeczy zabrane, jeśli nie może dojść ich właścicieli, obrócić na służbę bożą i pobożne uczynki.

Or. Archiwum XX. Radziwiłłów w Nieświeżu, obecnie w Warszawie, dok. nr 162 (dawn. 42). Pergamin biały, dość dobrze zachowany, pismo trochę zatarte, nacieki z wilgoci u dołu, na prawym marginesie parę dziurek od robactwa, 52 × 20,1 + 23. — Na niciach iedwabnych różowo-żółtej barwy wyciśnięta w ołowiu wisi znana pieczęć soborowa dość dobrze zachowana (por. Urkunden u. Siegel hgb. v. G. Seeliger, H. IV: Philippi F., Siegel, Tab. VIII nr 19). — Na zakładce z prawej strony zapisek kancelaryjny: C. Kuenlin, niżej na prawo pone sericum C. arelaten.; na lewym brzegu zakładki inną ręką: N. Voluit. Y. Tanguidi; pod zakładką: $\frac{1}{X}$. — Na odwrociu zapiski archiwalne: 1) na złożeniu środkowem duże R(egestrata), w które wpisano wyraz Slauzanen; niżej 2) ręką w. XVIII: Consensus a synodo universali Basiliensi datus Sigismundo duci Litvanie etc. eligendi pro arbitrio confessorium. Datum Basileae anno 1439; niżej 3) sygnatura: Litera A. Szufłada 3. Sztuka 5.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam representans, dilecto Ecclesie filio nobili viro Sigismundo duci magno Lithwanie et Russie, salutem et Omnipotentis Dei benedictionem. Benigno sunt illa Tibi concedenda favore, per que, sicut pie desiderare videris, consciencie pacem et salutem anime Deo propicio consequi valeas et spiritualis salutis Tibi proveniat augmentum. Hinc est, quod nos Tuis devotis supplicationibus inclinati, ut aliquem ydoneum et discretum presbiterum in Tuum possis eligere confessorem, qui, quociens Tibi fuerit oportunum, confessione Tua diligenter audita pro commissis Tibi debitam absolutionem impendere ac penitentiam salutarem iniungere, vota vero peregrinationis et abstinencie, que emisisti et commode observare non potes, in alia pietatis opera commutare valeas, nisi forsan talia fuerint, propter que Sedes apostolica sit merito consulenda; quodque missam, antequam illucescat dies, circa tamen diurnam lucem et eciam per horam post meridiem, cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, liceat Tibi per proprium vel alium sacerdotem ydoneum facere celebrari, ita quod nec id Tibi nec sacerdoti taliter celebrandi ad culpam valeat imputari; quod eciam per Te male ablata sive extorta, dummodo noticiam illorum, quibus esset satisfactio impendenda, habere non possis, ad divinum cultum et in alia similia pietatis opera iuxta eiusdem confessoris consilium convertere valeas, Devocioni Tue auctoritate universalis Ecclesie tenore presencium de speciali gracia indulgemus, proviso quod parce huiusmodi concessione eciam ante diem utaris, quia cum in altaris officio ymmoletur Dominus noster Dei filius Jhesus Christus, qui candor est lucis eterne, congruit hoc non noctis tempore fieri sed in luce. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei et universalis Ecclesie se noverit incursurum. Datum Basilee, VII idus septembris anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono, apostolica Sede vacante.

156.

Bazyleja, 17 września 1439.

Sobór powszechny w Bazylei ogłasza jako dogmat wiary naukę o Niepokalanem Poczęciu NMP. i nakazuje święcić w całym Kościele uroczystość tegoż

Poczęcia dnia 8 grudnia, z nadaniem wszystkim spowiadającym się i pokutującym wiernym odpustu 100 dni za wysłuchanie sumy i za obecność na pierwszych lub drugich nieszporach, 50 zaś dni za obecność na kazaniu w to święto.

5 *Ms. Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin 51×30,7+0,7 cienki, rozdarty z rogu lewej strony w głąb tekstu prawie aż do połowy, rdzą trochę i tłuszczeniem, zwłaszcza na marginesie prawym, splamiony, na zagięciach przetarty a na zakładce nadgryziony przez myszy. — Pierwszy wyraz pismem wydłużonem z inicjałem w kształcie koła, pod którym w poprzek na marginesie notata z poł. w. XIX: Inscr. M. H. (Mamertus Herburth). — Pieczęci brak. — Zapiski kancelaryjne: 1) na zakładce z prawej strony współczesną ręką: De curia; 2) niżej: Mi-Galterj; 3) z lewej: Auscult[ta] cum originali plumbata per me Johannem de Rocapetri et concordat. De Rocapetri. — Na odwrociu zapiski archiwalne: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek współczesny wyblakły, uwydatniony wraz z datą w znacznie późniejszych czasach: Determinatio quod Beata Virgo est concepta sine peccato originali. Indulgentye (ten wyraz zmodernizowany). De data A^o 1439; 2) obok tego zapisku ślady innego nieco późniejszego zapisku: MDL; 3) na złożeniu wewnętrznem z w. XVIII: 1439 Decretum consilii generalis Bazilejensis de conceptio(ne) Beatissimae Virginis absque originali peccato, tum de celebratione in perpetuum diem Ejus conceptionis et elargiens vere paenitentibus indulgentias; 4) sygnatury: najstarsza zatarta (75 lub 15); z w. XVIII N. 5 i czerwonym atramentem niedawna N. 64.*

20 *Kop. Lib. I z k. CXLVII—CXLIX z nagłówkiem: Determinatio quod Beata Virgo est concepta sine originali peccato.*

Reg. Ks. Przyalgowski W., Żywyoty biskupów wileńskich T. I str. 46.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata universalem Ecclesiam representans, ad | perpetuam rei memoriam. Elucidantibus divine
25 gracie misteria mercedem gloriosam repromisit eterna Dei Patris sapiencia, dum ait
»Qui elucidant me, vitam eternam habebunt«. Quod eciam de Gloriosa Virgine, que
ipsam Patris sapienciam, Dei Filium eternum, in utero p[ro]tulit^a ac mundo | peperit,
sacrosancta legit Ecclesia, nam quicquid de dignitate et sublimitate Virginis Matris edu-
citur in lucem, hoc non dubium est ad laudem et honorem Filii sui pertinere, et qui
30 honorificant gratiam et sanctitatem Matris, honorificant et elucidant gloriosum nomen
Filii eius, qui ipsam sanctificavit et replevit gracia. Unde si in ceteris rebus elucidatio
veritatis, que a Domino Deo est, preclara merita parturit, in ea re specialiter fructus
uberrimos afferre speranda est, que sanctificationem et dedicationem templi illius con-
cernit, in quo ante secula, antequam terra fieret et ab eterno sibi mansionem ordinavit,
35 prima et eterna veritas, id quoque maxime congruit, ut pax habeatur in questionibus
concernentibus sanctitatem illius, per quam pax diffusa est in terris. Hactenus vero diffi-
cillis questio in diversis partibus et coram hac sancta synodo super conceptione ipsius
Gloriose Virginis Marie Matris Dei et exordio sanctificationis eius facta est, quibusdam
docentibus^b ipsam Virginem et eius animam per aliquod^c tempus aut instans temporis
40 subiacuisse actualiter originali culpe, aliis autem e converso dicentibus a principio crea-
tionis sue Deum ipsam diligendo gratiam eidem contulisse, per quam a macula originali
illam beatissimam personam liberans et preservans^d sublimiori sanctificationis genere
redemit, cum fundaret eam ipse Altissimus et ipsam fabricaret Filius Dei Patris, ut esset

156. ^a początek wyrazu na zagięciu rozdartem satarty i nieczytelny; pertulit Lib. I ^b dicentibus
46 Lib. I ^c illud Lib. I ^d perseverans Lib. I

eius mater in terris. Nos vero diligenter inspectis auctoritatibus et rationibus, que iam a pluribus annis in publicis relationibus ex parte utriusque doctrine coram hac sancta synodo allegate sunt, aliisque eciam plurimis super hac re visis et matura consideratione pensatis, doctrinam illam disserentem^o Gloriosam Dei Genitricem Mariam, preveniente^f et operante divini muneris gracia singulari, nunquam actualiter subiacuisse originali peccato, sed immunem semper fuisse ab omni originali et actuali culpa sanctamque et immaculatam, tanquam piam et consonam cultui ecclesiastico, fidei catholice, recte rationi et Sacre Scripture ab omnibus catholicis approbandam fore, tenendam et amplectendam diffinimus et declaramus, nullique decetero licitum esse in contrarium predicare seu docere. Renovantes preterea institutionem de celebranda sancta eius^g Conceptione, que tam per Romanam quam alias ecclesias VI idus decembris antiqua et laudabili consuetudine celebratur, statuimus et ordinamus eandem celebritatem prefata die in omnibus ecclesiis, monasteriis et conventibus christiane religionis sub nomine Conceptionis festivis laudibus colendam esse, cunctisque christifidelibus vere penitentibus et confessis ea die missarum solemnibus^h centum, primis autem vel secundis vespersis totidem, sermoni vero verbi divini de ea festivitate interessentibus quinquaginta dies concessione perpetuis temporibus duratura de iniunctis sibi penitentiis hec sancta synodus elargitur. Datum Basilee in sessione nostra publica in maioreⁱ ecclesia Basiliensi solenniter celebrata, XV kalendas octobris anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono.

157.

Bazyleja, 27 września 1439.

Sobór powszechny w Bazylei Maciejowi biskupowi wileńskiemu przysłał dekrety synodalne i inne pisma, powiadaniające o swoich prawach i działalności, osobliwie zaś o złożeniu Gabryjela zwołującego się Eugenjuszem IV, z prośbą, aby o tem powiadomił współbiskupów swoich na Litwie oraz swoje duchowieństwo i wiernych.

M. A. Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument dobrze zachowany, 60 X 39,5. Pergamin biały, dość cienki, nieco poplamiony i w kilku miejscach na zagięciach wyżarty. Ponieważ była to t. zw. littera clausa, więc przy otwarciu dokumentu, zamkniętego niegdyś sznurkami bulli, której dziś brak, powstały w górnym i dolnym brzegu pergaminu przecięcia, podczas gdy nieprzecięte dziurki w dolnym brzegu z prawej strony są śladem przywieszenia bulli. — Pod inicjałem S, mającym kształt koła, obok tekstu w poprzek zapisek ręką ks. M. Herburta: Inscr. § 23°, a przy dacie na lewym marginesie wypisany rok 1439 atramentem ręką ks. J. Kurczewskiego. — Zapiski kancelaryjne: 1) pod tekstem z prawej strony ręką współczesną: Mi. Galterj; 2) na samym dole inną ręką współczesną: placet, powtórzone tą samą ręką na odwrocie na złożeniu wewnętrznym; 3) na złożeniu wierzchnim ręką pisarza adres: Venerabili Mathie episcopo Wilnensi. — Zapiski archiwalne: 1) na złożeniu wierzchnim ręką współczesną: Bula Ruthenorum, w ciągu dalszym ręką w. XVII|XVIII uzupełniła: contra Gabrielem postea Eugenium IIII ex concilio Constanciensi et Basiliensi; 2) na złożeniu wewnętrznym ręką bliskoczesną: Sacrosanctum concilium generale Basiliense universalem ecclesiam representans, reverendissimo olim Mathie episcopo Vylnensi scribit, mittens decreta synodalia, que tunc pro unione ecclesie

156. ^o differentem *Lib. I* ^f prae mente *Lib. I* ^g eius sancta *Lib. I* ^h solennis *Lib. I*
 maiori *Lib. I*

fiabant. Scribitque Eugenium papam causam fuisse, quod Greci atque Armeni ad unitatem (dalej zatarte) professionem fidei (zatarte) assignans illis alium locum celebrandi concilium scilicet in Ferrara, ubi illi venire commode non potuerunt; 3) *sygnatury na złozeniu wierzchniem z w. XVIII: a) N° 26; b) N° 12; c) z w. XIX: 2.*

5 *Reg. Ks. Przyałowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 46 (z mylną datą 5 października).*

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam representans, venerabili Mathie episcopo Wilnensi salutem et Omnipotentis Dei benedictionem. Desiderantes | devocionem tuam de hiis rebus veraciter
10 informari, que pro salute universalis Ecclesie per hanc sanctam synodum aguntur, mittimus eidem nostras litteras, decreta synodalia et alias scripturas, ex quibus veritatem et iusticiam huius sacri concilii | magna ex parte poterit conspiceret et quomodo necessarium est toti religioni christiane, ut in regimine Ecclesie provisio salutaris apponatur. Videbit autem hec omnia, ut credimus, tua devocio atque plenius necessitatem ipsius
15 Ecclesie intelliges, | quam a suis calamitatibus et languoribus relevari opus est per providenciam alicuius probi pastoris, qui mores hominum exemplo salutari et Deo digna administracione in melius convertat, sacrosque canones et decreta salubria prudenter ac feliciter exequatur in edificacionem cunctorum, qui eciam debite revereatur auctoritatem conciliorum generalium et non res Ecclesie pro libito voluntatis agere velit. Si vero
20 absque huius provisione relicta fuisset Ecclesia Dei et postquam hec sancta synodus tot annis congregata extitit, cui reges catholici, principes et prelati fere omnes incorporati sunt, dimissus fuisset ille pro suo libito voluntatis in ipsa Ecclesia regnare, qui eiusdem sancte synodi auctoritatem eiusdemque decreta et sacros canones bonum publicum universe christiane religionis concernentes contempnebat et parvipendebat ac eciam deter-
25 minacionem catholice fidei de ipsa auctoritate generalium conciliorum representancium universalem Ecclesiam in sacro Constanciensi concilio elucidatam violabat per contrariam heresim, et dum aliis exemplum correctionis et emendacionis proferre debuerat, ipse abusus augmentabat, facile omnes conspiciunt, quanta desolatio, quanta ruina imminabat Ecclesie Dei, cum amplius summi pontifices non potuissent in futurum per concilia generalia corrigi, sed liberum fuisset eis quidquid voluissent agere, unde si quispiam
30 eorum fidem evertere voluisset, hominesque passim in dampnacionem ducere, non potuisset Ecclesia congregata eius correctionem efficere, si talis incorrigibilitas Gabrielis, prius nuncupati Eugenii papae III, qualis nunquam inventa est in^a alio pontifice, quasi a principio seculi prevaluisset adversus huius sancte synodi auctoritatem. Sed Deus hoc
35 non permisit, qui usque ad ipsius seculi consumacionem Ecclesiam suam non^b deseret, quique, ut speramus, talem pastorem donabit eidem Ecclesie sue, sub quo universa christianitas consolacionem accipiet; tua autem devocio, sicut presulem fidelem veritatis ac iusticie et salutis publice zelatorem decet, velit omnibus favoribus et auxiliis ipsam iuvare Ecclesiam in hoc necessitatis tempore ad suam ac suorum perpetuam salutem in
40 gloriam divine maiestatis. Nec ipsam devocionem tuam ac aliorum quorumcunque a prosecucionem prefate iusticie et veritatis retrahant cautele supradicti Gabrielis, qui sub umbra unionis et reductionis Grecorum sua facta cooperire conatur et reformationem evitare atque hanc sanctam synodum et decreta eius prosternere. Satis enim potest cognoscere universus orbis, quibus artibus Grecos ipsos ad se traxit et impedivit, ne cum
45 hac sancta synodo convenirent, sicut fuerat cum eis concordatum magnumque scisma in

157. ^a w tekście in powtórzone ^b w tekście no

orbe posuit, ut ipsos ad se traheret, mittens oratores et galeas in Constantinopolim in contrarium illorum, qui mittebantur ex parte huius sancte synodi et de facto aliud pre-
tensum concilium in Ferraria erigens, ubi ipsa reductio Grecorum cum unione et bona pace
Ecclesie nostre fieri poterat, si ipse non talia obiecisset impedimenta. Si quam autem
professionem veritatis prefati Greci fecerint in articulis, in quibus a nobis dissidebant, 5
cuiuscunque impulsu vel inductione id factum sit, gratias agimus divine bonitati, que
nonnunquam ex malis aliqua bona elicere dignatur et valde desideramus, ut Greci ipsi
in recta fide semper permaneant, pro quorum^o unione, procuranda multos labores gra-
vissimosque sumptus hec sancta synodus sustinuit. Sed cavebit ecclesiastica providencia,
ne sub umbra huius rei prefatus Gabriel Ecclesiam nostram Latinam pessundare possit, 10
nec ea, que in tribus conciliis generalibus Constanciensi, Senensi et Basiliensi pro re-
formatione et salutifera gubernacione Ecclesie elaborata sunt, nunc miserabiliter corruiere
permittantur, maneatque tam enormiter prostrata conciliorum auctoritas. Has autem lit-
teras et decreta nostra intimare curavimus tue devocioni, ut noticiam habeat eorum,
que per hanc sanctam synodum aguntur propter animarum salutem et gloriam nominis 15
Dei, iniungentes eidem devocioni tue, ut ipsa decreta, que transmittimus singulis co-
episcopis tuis parcium Litwannie omnique clero et populo tibi subiectis, notifices dili-
genter, ut omnes agnoscant iusticias Domini et eius misericordiam deprecentur super Ec-
clesia sua, ut secundum multitudinem dolorum, quas sub pontifice iam deposito et iu-
stissime privato perpressa est, consolaciones accipiat sub probo et virtuoso pastore, quem 20
populo suo donare dignetur Dominus, qui tuam devocionem conservare dignetur in eter-
nam salutem. Datum Basilee, V^d kal. octobris anno à Nativitate Domini millesimo qua-
dringentesimo tricesimo nono, apostolica Sede vacante.

158.

Stuck, 28 października 1439. 25

Michał książę litewski w mieście swoim Stucku kościół pod wezwaniem Św. Jana Chrzciciela i Św. Mikołaja wybudowany przez siebie i poświęcony uposaża sześciu ludźmi daninikami imiennie podanymi, dziesięciną z czterech osad Iwannie, Ostrow, Pohost, Omchowicze, ziemią rolną i bartną oraz wolną karczmą.

Or. brak. Znajdował się on przed wojną światową w Archiwum XX. Radziwiłłów 80 w Nieświeżu, gdzie miał sygnaturę nr 198; dziś, po przewiezieniu archiwum do Warszawy, nie można go tam znaleźć.

Kop. 1. Lib. VI k. 59—59', akt oznaczony na marginesie N° 39 z dopiskiem Lectum. — 2. Czart. str. 18'—19 w transumpcie króla Zygmunta III z 22 stycznia r. 1632. — 3. Lib. Magn. k. 12'—13 w transumpcie j. w. 85

Reg. Ks. Przyalgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 48|9. — Wspomina o tem uposażeniu ks. J. Kurczewski w Biskupstwie Wileńskim str. 473.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sane et sine omni haesitatione tunc credo ab Omnipotente Deo aeternam et incommutabilem consequi retributionem, cum pro cultu divino et sacris aedibus^a communibus de bonis a Domino Deo 40

157. ^a w tekście pierwotnie quarum, poprawione przez korektora ^d raczej V niż X

158. ^a brak w Czart. i Lib. M.

mihi in hac vita^b collatis dexteram porrexero adiutricem. Proinde nos Michael Dei gratia dux Lituaniae in oppido nostro dicto Slucko^{c1} ecclesiam ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et beati Joannis Baptistae et S. Nicolai ac omnium sanctorum construximus et aedificavimus et dedicari procuravimus. Ut autem ipsa ecclesia per nos, sic
 5 ut praemittitur, constructa et aedificata a rectore ipsius pro tempore existente eo salubrius et attentius regatur, et ipse rector pro tempore existens defectum in victualibus et aliis^d necessariis minime patiat, damus igitur, conferimus, attribuimus, appropriamus, donamus ac perpetue et irrevocabiliter inscribimus^e ipsi ecclesiae et eius rectori pro tempore existenti: inprimis sex homines tributarios, primus Siemion, secundus frater
 10 ipsius Malischa, tertius Timosch^f Thobuszowicz^g, quartus Hichnath^h frater eius, quintus Zeleszkowicz Wereszkoⁱ, isti omnes dant quatuor tunnas^j mellis, quorum tres videlicet Hichnath^k, Siemion et Malischa^l dant quadraginta grossos latos et solus Timosch^m triginta, item Veresch trigintaⁿ, item sextum hominem dictum Maloschiniati^o; item decimas: prima in Iwanie^p, secunda in Ostrow^q, tertia in Pohoszcze^{r8}, quarta in Mhowiczy^{s4},
 15 et hoc de qualibet supradicta cuiuslibet grani et de hortis^r; item terram pro aratura Odinczowo²; item terram^s mellificiorum^s alias podlasna^t ipsius Sawae Odinczowicz^u; item liberam tabernam. Haec omnia et singula damus, conferimus, attribuimus, appropriamus, donamus ac perpetue inscribimus ipsi ecclesiae et rectori ipsius pro tempore existenti cum omni iure et dominio, nihil iuris et dominii pro nobis et successoribus
 20 nostris reservantes, cum agris, pratis, silvis, borris, nemoribus, rubetis, montibus, vallibus, aquis et earum^v decursibus ceterisque utilitatibus nunc existentibus et in posterum, quae per humanam industriam possunt excogitari. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Actum et datum in Sluczko^w, feria quarta ipso die beatorum^x apostolorum Simonis et Judae, quae fuit vigesima octava^y mensis octobris, anno
 25 Domini millesimo quadringentesimo trigesimo^z nono. Praesentibus reverendissimo in Christo patre et domino domino Mathia^{aa} Dei gratia episcopo Vilmensi et honorabilibus ac discretis viris dominis Joanne officiali et Nicolao canonicis Vilmensibus, Mathia, Swantosla^{bb} capellanis praefati serenissimi principis Michaelis ducis Lituaniae, et aliis quam pluribus^{cc} fidedignis.

80

159.

Bazyleja, 3 grudnia 1439.

Sobór powszechny w Bazylei gwardjanowi i braciom domu kowieńskiego zakonu oo. franciszkanów na ich prośby udziela przywileju słuchania spowiedzi,

158. ^b Lib. VI dodaje drugą ręką in hac vita co powtarza Czart. i Lib. M. ^c Sluczko Czart. i Lib. M. ^d suis Czart. i Lib. M. ^e ascribimus Czart. i Lib. M. ^f Timosoch Czart. i Lib. M. ^g Lib. VI poprawia
 35 ^h tą ręką na Thabushowicz; Thabuschowicz Czart. i Lib. M. ⁱ Hycnach Czart. i Lib. M. ^j Lib. VI przed k drugą ręką dodaje h; Zeleskowicz, Jerezko Czart. i Lib. M. ^k tinas Czart. i Lib. M. ^l Ichnath Czart. i Lib. M. ^m Malisch Lib. VI i Lib. M. ⁿ Timoch Czart. i Lib. M. ^o brak w Czart. i Lib. M. tych 3 wyrazów
 40 ^p Lib. VI pierwsze i drugą ręką poprawione na e; dictum Milosch Hichnath Czart. ^q Lib. VI poprawia tą ręką z P (trzy litery nieczytelne) chisce; Poboszcze Czart. i Lib. M. ^r Mehowiczy Czart. i Lib. M. ^s ortis Czart. i Lib. M. ^t brak w Lib. VI ^u Podlasnia Czart. i Lib. M. ^v Odynczowicz Lib. VI. ^w eorum Lib. VI i Lib. M. ^x Lib. VI nad z drugą ręką pisze s długie; datum Slucko Czart. i Lib. M. ^y SS Czart. i Lib. M. ^z XXVIII Czart. i Lib. M. ^{aa} Lib. VI poprawia g na c ^{bb} Matthia Czart. i Lib. M. ^{cc} Swentosla^o Czart. i Lib. M. ^{cc} plurimis Czart. i Lib. M.

158. ¹ Sluck, miasto na Litwie, nad górną Sluczą. ² Miejscowość nieznana. ³ Pohost
 45 ⁴ dziś miasteczko w pow. sluckim, nad rzeką Sluczą, 20 km. na pld. od Slucka. ⁵ Omchowicze, wieś w pow. bobrujskim nad Wiesiejką, dopływem Sluczy, 16 km. na wsch. od Slucka.

odpuszczania grzechów, udzielania w razie potrzeby innych sakramentów i grzebania wszystkich kupców i innych osób, przybywających do Kowna z Prus i Infant, tudzież przyjmowania jałmużny i zapisów z zastrzeżeniem praw kościoła parafjalnego.

Or. obecnie nieznany. Istniał on jeszcze w połowie w. XIX i posiadał zachowaną na sznurze z jedwabiu płowego pieczęć ołowianą (ob. Kop.). 5

Kop. w Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 16—17. Kopia z poł. w. XIX zmodernizowana, z oznaczeniem końców wierszy, bezpośrednio z oryginału przechowanego niewątpliwie w Archiwum franciszkanów wileńskich. Zapiski kancelaryjne: pod tekstem z lewej strony C. Fabri a pod nim May (raczej Mag.) Jo Peregallus, z prawej strony: Jo Helptem. 10

Reg. Ks. Kantak K., Die Entstehung der polnischen Konvente der böhmisch-polnischen Franziskaner-Provinz (Franziskanische Studien, Münster 1929 Jhg. 16 z. 1|2 str. 119 nr 3).

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repraesentans, dilectis ecclesiae filiis gardiano et fratribus domus Counenensis^a ordinis fratrum Minorum Vilnensis dioeceseos, salutem et Omnipotentis Dei benedictionem. Sacrae religionis, sub qua devotum et sedulum mundanis abdicatis illecebris exhibetis Domino famulatum, promeretur honestas, ut petitionibus vestris illis praesertim, per quas etiam divini nominis perseverantia^b animarum propagata salute domus vestrae ac personarum in illa divinis laudibus dedicatarum^c profectibus consulitur, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Cum itaque, sicut exhibita nobis pro parte vestra petitio continebat, ad civitatem Counensem^a de Prussiae et Livoniae aliisque diversis mundi partibus mercatores et aliae personae per mare et alias pro mercaturis et aliis rebus plerisque accedant, et inibi nonnunquam per longa tempora remaneant et morentur, qui etiam singularis devotionis fervorem, quem ad domum sive in eadem civitate fratres illic de diversis mundi partibus et insulis confluentes inibique degentes habere solent, illis propter intelligentiam idiomatis confiteri et ab eis nonnunquam ecclesiastica sacramenta eis pro tempore necessaria recipere desiderant et requirunt: nos igitur vestris in hac parte humilibus supplicationibus inclinati, vobis ut gardianus et per eum deputati pro tempore fratres dictae vestrae domus etiam futuris temporibus omnium et singulorum mercatorum et advenarum extranearumque personarum ad praefatam civitatem pro quibusvis causis seu peragendis inibi negotiis accederint vobisque confiteri eligerint, confessiones diligenter audire eisque pro commissis per eos, in casibus tamen Sedi apostolicae minime reservatis, debitam absolutionem impendere et poenitentiam salutarem iniungere ac eis, si id desiderent, intra conventum vestrum ecclesiastica sacramenta ipsis pro tempore necessaria ministrare, decedentes quoque ex eisdem ad ecclesiasticam sepulturam et perinde vobis et domui vestrae in elemosynam pie legata sive erogata recipere, iure tamen parochialis ecclesiae et cuiuslibet alterius nihilominus semper salvo, libere possint et valeant, constitutionibus et ordinationibus apostolicis, nec non statutis et consuetudinibus ordinis et domus praedictae, licet etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, caeterisque contrariis nequaquam obstantibus, vobis auctoritate universalis Ecclesiae tenore praesentium de specialis dono gratiae indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam

159. ^a tak w Kop. ^b w Kop. perseverantiam atoli z zaznaczonym odnotnikiem, którego kopia nie wypelnił ^c dedicatis Kop.

nostrae concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et universalis Ecclesiae se noverit incursum. Datum Basileae, III die decembris anno a Nativitate Domini quadringentesimo tricesimo nono, apostolica Sede vacante.

160.

Miedniki, 13 stycznia 1440.

Kapituła miednicka na Zmudzi po śmierci Jakuba biskupa tegoż kościoła, zmarłego 8 czerwca r. 1439, zebrana uroczystie w dniu 11 czerwca t. r., wybrała jednomyślnie biskupem swoim Bartłomieja kanonika katedr. wileńskiego, którego przedstawia papieżowi Eugenjuszowi IV do zatwierdzenia i udzielenia mu konsekracji.

Or. 1. w Archiwum Kap. Metrop. Gnieźnieńskiej nr 426. Wedle wydawcy dokument pergaminowy, znacznie zniszczony, opatrzony był pierwotnie jedną pieczęcią, po której tylko pasek pergaminowy pozostał. — 2. Tamże nr 427, drugi egzemplarz tego samego aktu adresowany jednak do soboru bazylejskiego, dziś pozbawiony pieczęci.

Wyd. Codex dipl. Maioris Poloniae T. V wyd. Fr. Piekosiński, nr 643 str. 623—4 (wedle Or. 1).

161.

Florencja, 27 lutego 1440.

Papież Eugenjusz IV do Zygmunta księcia litewskiego: zachęca go i upomina, aby wytrwał w jedności Kościoła; po szczegółowym przedstawieniu walki swojej i zatargu z soborem bazylejskim, ubolewając nad wyborem nieszczęsnego Amadeusza, którego wyborców przytacza, podnosi swoje zasługi około unji z Grekami i Ormianami i wskazuje niebezpieczeństwo, grożące od pogan (Turków), zwłaszcza Węgrom i Bośni; wkońcu zwraca się do adresata z gorącą zachętą do wytrwania za przykładem swych przodków katolickich w obediencji biskupom rzymskim i do działania w tym kierunku przez listy i poselstwa.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości 57,5 × 37,5; bulla naogół dość dobrze zachowana prócz dużej tłustej plamy w środku tekstu i kilku mniejszych rdzawego koloru, zwłaszcza na odwrociu; nadto cztery dziurki od wytarcia. Przy otwarciu bulli, która była t. zw. littera clausa, obcięto ją w górnej części marginesu do połowy prawie inicjału E, oraz w dolnej części, gdzie z zapisków kancelaryjnych z prawej strony widać tylko w jednym miejscu ślady. Dolny prawy róg karty pergaminowej oderwany. — Pieczęci brak, pozostały po niej tylko przecięte dziurki na obu tych marginesach. — Pod inicjałem obok tekstu w poprzek zapisek ks. M. Herburta: Inscr. § 21°. Zapiski kancelaryjne współczesne: 1) na złożeniu wierzchniem adres ręką pisarza: Dilecto filio Nobili viro Sigismundo Duci Lituaniae; 2) na złożeniu spodniem: a (ledwie czytelne) domino Jo. Rey preposito presentatur. — Zapiski archiwalne: 1) na złożeniu wierzchniem współczesny: Eugenii pape littera ad Sigismundum ducem Lithfanie; 2) na złożeniu wewnętrznym zapisek z w. XV, podający dokładnie treść bulli: Queritur in presentibus sanctissimus dominus noster Eugenius papa adversus Bazilienses, quia tempore concilii inibi celebrati factionem quandam adversus suam sanctitatem clandestinam et tandem

apertam moverunt, illumque indignis iniuriis affecerunt, vocantes suam sanctitatem dilapidatorem, hereticum et aliis probris, obstiteruntque aliquatenus unioni Sanctę Ecclesię, adhortando serenissimum ducem magni ducatus Lithuanię, ut adhereat vestigiis predecessorum suorum sitque conformis Romane Ecclesie ut capiti, ad extremum ut gratuletur ex unione Romanę Ecclesię cum Orientali Ecclesia et Armenis, qui noningentis annis a Romana Ecclesia erant seiuncti, utque ipsos sua gratia prosequatur prosequique faciat; 5
 3) *na złożeniu wierzchniem ręką w. XVI*: Continetur intro, quod hec bulla contineat et desuper est annotatum brevioribus verbis; 4) *ponizej z w. XVII*: Justificatio Eugenii papae de haeresi ad Sigismundum ducem Lithuaniae scripta, *z błędną datą nad tem inną wcześniejszą ręką*: 1433; 5) *wreszcie pod zapiskiem o Reju z w. XVIII*: Justificatio Eugeniusza papieża o schyzmie do Zygmunta krola Roku 1439 (*krola inną ręką przekreślone i napisane*: W. Xzcia Litt.); 6) *sygnatury z w. XVIII*: *na złoż. wewn. N° 8, na wierzchn. N° 11.* 10

Reg. Wizyta ks. J. Bowkiewicza z r. 1828 w Opisaniju rukop. otciel. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I str. 20 § II fasc. 7 (z pomyloną datą 1433). 15

Eugenius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro Sigismundo duci Lituaniae salutem et apostolicam benedictionem. Rem pestiferam ac scelestam, deflendam certe atque exhorrendam omni fidei christiano non dubitamus | videri Tibi Fili dilecte hoc portentuosum et informe monstrum^a, quod Basiliensium perversa temeritas hiis diebus in Dei Ecclesia excitavit. Quis enim Christi fidelis non horreat ac lamentetur insidias ac dolos sathane in illa Basiliensi colluvione sic valuisse, ut qui ad tollendas hereses et scismata tanto antetempore se convenisse iactabant, hii nunc malorum omnium pessimi scismatis ac heresis auctores existant, Christi inconsutilem tunicam, quam gentilis miles servavit, impiis manibus abrumpere et lacerare conentur. Que nos dudum de huiusmodi hominibus suspicantes, omnem servande in Dei Ecclesia unitatis et pacis po(s)sibilem operam dedimus, et quidem per multa honesta media nichilque in ea re ex parte nostra, ut notissimum est, pretermisimus. Verum ad quid impia pectora non cogit ambitionis fames aut ad que invidie et odii rabies a furore non impellitur? Non illos Sedis apostolice reverentia, non iusiurandum quo ipsi sancte Sedi tenentur astricti, non ut assolet fidelium principum preces, non protestationes, non ipsum bonum unitatis et pacis, non denique ex alto prospectans Deus a scelere revocarunt; quinimo in ipsis multiplicatis precibus in maiorem erecti superbiam dudum conceptum virus evomerunt, quo dissensiones et scandala ac intestina bella omni populo christiano pararent, nichil profecto periculosius allaturi maxime hiis temporibus, quibus nullum regnum, nulla patria a perturbationibus et angustiis videtur immunis. Et ut multa pretereamus, presertim illa, que in nostre persone destructionem ac confusionem nominis nostri variis artibus moliti sunt, ne personales iniurias accusare videamur, sed potius eas constanti animo ferre atque utinam digni habiti simus pro nomine Ihesu contumeliam pati, quid in illa sancta unione Orientalis Ecclesie tam contrarium sensimus, quam Basilien(sium) factionem illam, nichil enim factioni huiusmodi defuit machinationis et fraudis, quibus sancta illa unio interciperetur omnino. Infinitis pene artibus tum publicis, tum privatis tam sancti operis se hostes apertissime ostenderunt, apponentes contumelias et terrores, fulminantesque impias ac funestas contra nos sententias et omnes catholicos nobis adherentes, sicque sedebant in locum iudicis rei, sic fidei hostes, sic innocentie persecutores auctoritatis sibi tribunalia vendicabant. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectum cordis. Quid de Armenys dicemus, qui noningentis annis a sancta apo-

161. ^a w tekście in przez pisarza wyrzucone niepotrzebnie; por. niżej informę portentum

stolica Sede divisi fuerant? nonne pergentibus illis ad unionem fidei et apostolici capitis per informe portentum in ipso uno capite dissidium posuerunt, quo illos disturbarent et ab unione averterent penitus? O cecam rabiem, o malum omni seculo detestandum! Licuit Grecis et Armenys per tanta terrarum ac marium spatia sine ulla^b infidelium molestia ad Petri sedem pervenire, apud eam ob Basilien(sium) factiones sine gravi molestia esse non licuit. Neque id tale sacrilegium illis satis fuerat, nisi et Latine Ecclesie, quantum in eis est, rumperent unitatem ac puritatem fidei, ab exordio nascentis Ecclesie semper servatam, per nova et impia documenta. Hec est illa extirpatio heresum, hec pax in populo christiano, hec morum reformatio, quam tantopere buccis tumentibus concrepabant. Ista est illa professio in hec verba prorumpens: Quid felicius gloriosiusque Ecclesie Dei contingere unquam^c posset, quam tot orientales populi, qui numero hominum ab hiis, qui nostre fidei sunt, non multum distare videntur, in eadem nobiscum fidei unitate conveniant? Et in alio loco inquirunt: Nos advertentes, quantus Dei honor et profectus Ecclesie, quanta exaltatio fidei orthodoxe, quantum incrementum nominis christiani, quot milium animarum salus, quantaque utilitas et innumerabilia bona populo christiano hinc forent proventura, non solum impensas sed etiam personas proprias fore exponendas dignum iudicamus. Hec omnia ad optatum effectum licet gravissimis laboribus et impensis Deo disponente perduximus, pro quibus apud Basilien(ses) illos perditos homines hoc premium reportamus, ut nos Ecclesie scandalizatorem, dilapidatorem et hereticum vocent ac veluti hereticum crudelissimum persequantur. Nunquid tanti nostri labores pro gloria Dei, pro salute tot milium animarum ista meruerunt? An vero ambitio, cupiditas, furor, odium, indignatio istos iustos persecutores effecit? Hec est illa eorum liberalitas impense fatiende pecunias, pro unione huiusmodi congregatas, continuo rapere illamque in eversione eius ac pacis Ecclesie omnino consumere conantur. Postremo ne quid eorum iniquitati complende deesset, teterrimum monstrum, ut ante conceperant sicut prediximus, erexerunt. In quo quam variis et dudum exquisitis artibus usi sint, nemo prudens ignorat. Adinvenerunt infelicem Amadeum Sabaudie ducem, secularem hominem, quem hiis laqueis implicarent, ut dum ipsa rei novitate admiraretur nec quo traheretur, veluti ecclesiasticarum rerum ignarus penitus intelligeret, irretiretur potius ac solo tantum odore summi pontificatus illectus illorum impietatem per omnia sequeretur. Advertentes in primis illius potentiam et thesauri quantitatem ut fertur, quibus vi et armis nos et catholicos omnes opprimerent ac sic sibimet ipsis per eum omnia subiugarent atque ita miserabilem principem seduxerunt, ut esset lapis offensionis et petra scandali omni fidei populo, ut domus sue fieret obprobrium sempiternum. In qua re inter alia ad tantam cecitatem constat esse perductum, ut sui dominii episcopos et prelatos inferioris gradus pene omnes minis et terroribus ad se eligendum Basileam ire compulerit. Quod iniquius detestabiliusque, Fili dilecte, tam turpi factioni astrui posse videtur? Quid etiam aliis huiusmodi electionis circumstantiis execrabilius? Pudet certe commemorare, tamen aliquid dicendum est. Octo italici interfuisse dicuntur omnes subditi Sabaudiensi dominio, quorum nomina hec sunt: episcopus Augustensis de Pedemontium¹, episcopus Vercellensis², episcopus Ypo-

161. ^b w tekście ulla powtórzona, ale skasowane pod- i nadkreśleniem ^c w tekście pierwotnie nunquam, w którym pierwsza »n« podkreślone celem skasowania

161. ¹ Biskupem Aosty (w Piemoncie) był od 16. II. 1433 Georgius de Saluciis (Saluzzo) (Eubel C., Hierarchia Catholica m. ae. Vol. II ed. altera Monasterii [1914] str. 98). ² Biskupem Vercelli w Piemoncie był od 17. V. 1437 Guilelmus (Didier) ep. Bellcen. (Eubel l. c. str. 265).

rigensis³, episcopus Taurinensis⁴, abbas de Careto⁵, abbas de Segusia⁶, preceptor sancti Antonii de Ranuerso⁷, preceptor sancti Antonii de Clauasso⁸; Gallici octo et hii magna ex parte Sabaudienses, videlicet episcopus Tarantasiensis⁹, episcopus Gebennensis¹⁰, episcopus Marsiliensis¹¹, abbas Conchensis¹², Nicolaus Tibut¹³, Thomas de Curcellis¹⁴, quidam Johannes de Brito archidiaconus Metensis¹⁵; ex vera Gallia nulli; Germani octo homines pretio empti, qui aut nichil saperent aut de fide et Ecclesia male sentirent hiis nominibus appellati, videlicet episcopus Basiliensis¹⁶, abbas de Scurcola¹⁷, abbas de Scocia¹⁸, decanus Basiliensis¹⁹, quidam archidiaconus Cracoviensis²⁰, magister Christianus²¹, Henricus de Judeis²², Jacobus de Salzburga²³; Ispani totidem, quorum sex ex regno Aragonum, quorum nomina hec sunt: episcopus Dertusensis²⁴, episcopus Vicensis²⁵, abbas sancti Cucufatis²⁶, abbas Arularum²⁷, Nicolaus Bosch²⁸, Raymundus Albioli²⁹; episcopus Visensis³⁰ de Portugalia; Johannes de Segobia³¹ de Castella³² supernumeratus Arelatensis. An talis electio dici debeat, an vere profanatio et vilissimorum

161. ³ Biskupem w Iwrei w Piemoncie był od 6. III. 1437 Joannes de Parella (Eubel l. c. str. 168). ⁴ Biskupem Turynu w Piemoncie był od 10. X. 1438 Ludovicus de Romagnano (Eubel l. c. str. 247). ⁵ Cerreto w Lombardji koło m. Lodi, opactwo cysterskie. ⁶ Suza w Piemoncie, diec. turynskiej; opatem był podówczas Jakub (Concilium Basiliense, ed. F. Haller, Basil. 1903, t. VI w indeksie). ⁷ Reversium (Revers) w Piemoncie, diec. turynskiej; preceptorem św. Antoniego był podówczas Jan de Monte Canuto (Concilium Basiliense l. c. w indeksie). ⁸ Chivasso w Piemoncie, na płu.-wsch. od Turynu w diecezji Ivrea; preceptorem św. Antoniego był podówczas Bartłomiej de Provanis (Concilium Basiliense l. c.). ⁹ Biskupem Tarentaise w Sabaudji był od 4. XI. 1433 Marcus (Condulmarus) bisk. awinjoński (Eubel l. c. str. 245). ¹⁰ Biskupem Genewy był od 4. III. 1426 Franciscus (de Meez) opat klaszt. św. Eugendiusza (Eubel l. c. Vol. II str. 261). ¹¹ Biskupem Marsylji był w owym czasie Ludwik (Concilium Basiliense l. c.). ¹² Conques, we Francji w depart. Aveyron; opatem klasztoru benedyktynów był Reymund (Conc. Bas. l. c.). ¹³ Był magistrem teologii, kanonikiem i penitencjarzusem kościoła w Konstancji (Conc. Bas. l. c.). ¹⁴ Magister Pisma św., kanonik w Amiens (Conc. Bas. l. c.). ¹⁵ Metz w Lotaryngji, stolica biskupstwa. ¹⁶ Biskupem elektem bazylejskim był w tym czasie Fryderyk de Ryn (Conc. Bas. l. c.). ¹⁷ Zapewne Courcelles. ¹⁸ Opatem de Scocia był Tomasz opat de Dundrainan zak. cysterskiego w diec. Candide Case w Szkocji (Conc. Bas. l. c.). ¹⁹ Dziekanem kość. bazylejskiego był Jan Wiler elektor niemiecki (Conc. Bas. l. c.). ²⁰ Mowa tu o Derślawie z Borzynowa h. Kopacz, mistrzu arciym i doktorze dekretów, archidiaconie i kanoniku krakowskim, kilkakrotnym rektorze Uniwersytetu Jagiellońskiego, wysłanniku biskupa krakowskiego na sobór bazylejski (ks. Fijatek J., Jakób z Paradyża T. I str. 187/8 i nast. oraz indeks w Tomie II). ²¹ Christianus de Greczregine t. j. z Königrätz, mag. teol., kanon. olom., proboszcz kość. św. Piotra w Bernie, elektor z Czech (Conc. Bas. l. c.). ²² Henricus de Judeis doktor praw z Kolonji (Conc. Bas. l. c.). ²³ Licencjat prawa kanon., kanonik ratyboński, elektor niemiecki (Conc. Bas. l. c.). ²⁴ Biskupem Tortozy w Katalonji był Otton (Conc. Bas. l. c.). ²⁵ Biskupem Vich w Katalonji był Jerzy (Conc. Bas. l. c.). ²⁶ S. Cucufate de Valles w diecezji barcelońskiej, z klasztorem benedyktyńskim, którego opatem był Piotr (Conc. Bas. l. c.). ²⁷ Arles-sur-Tech, dziś we Francji w depart. wschodnio-pirenejskim; opatem był Antoni (Conc. Bas. l. c.). ²⁸ Może identyczny z Mikołajem de Besza, rektorem kość. paraf. św. Stefana w Vercelli? (Conc. Bas. l. c.); chyba że to pomyłka zam. Bernardus de Bosco, który był elektorem aragońskim (Conc. Bas. T. VI. str. 729). ²⁹ Kanonik tarazoneński w Aragonji (Conc. Bas. l. c.). ³⁰ Biskupem Visen w Portugalji był Ludwik (Conc. Bas. l. c.). ³¹ Jan z Segowji profesor św. teologii w Salamance, archidiacon w Villaviciosa w diec. Oviedo w Asturji i kanonik toledoński, jeden z najwybitniejszych i najgorliwszych uczestników soboru i jego historyk (Conc. Bas. l. c.). ³² Kastylja, prowincja hiszpańska.

hominum conspiratio adversus sanctum Domini et Petri sedem? Tibi perspicuum esse non dubitamus. Misit manum hostis ad omnia desiderabilia eius, ascendit gens prophana supra sanctuarium Domini, de qua preceperat, ne intraret Ecclesiam eius. Ad hec ingemiscamus potius quam loquamur, nichil honoris aut commodi proprii prosequentes; quippe qui gloriam nostram non querimus nec diem hominis desideramus, sed christiane religionis dampna deploramus. In quo quid primum conqueramur, an senem miserabilem et utinam non miserum et omni lacrimarum fonte plangendum, an ipsos impios seductores? non satis conspiciamus. Neque enim credere poteramus, ut is, quem hominem prudentem et timentem Deum extimabamus, tam ceca mente permetteret se seduci et huiusmodi impietatis laqueis irreteri, presertim cum alias per solennes litteras ad nos ex consulto destinatas, se nobis contra Basilienses perpetuo adhesurum libere repromiserit. An non etiam lamentamur, ut hii nepharii homines sic in preceps ruere permittantur et tandiu de suis iniquitatibus gloriantur, timeamusque, ne quos alios incautos forte seducant, obtenebrent, capiant aut certe multa et magna bona nobis et christiano populo a Domino preparata impediunt et perturbent. Profecto magna nimis semper fuit potestas tenebrarum! Constitueramus enim inter alia, ut post huiusmodi Grecorum unionem sanctissima ipsa Orientalis Ecclesia, que ab infidelibus maxime opprimitur simul et Latina Ecclesia, que molestias multas ab hiis etiam patitur huiusmodi sancte unionis pace fruerentur ac perfidi Teucri e Grecia et Europa, ut facile erat, Deo propitio pellerentur illisque perpetuo obstrueretur aditus ad nocendum, quemadmodum ipsi Greci de nobis et Occidentali Ecclesia sperant^d ac prestolantur. Quid si per horum impiorum hominum impedimenta et scissuram totius Ecclesie molientium hac spe frustarentur intuerenturque nos ipsis tantis dissensionibus laborare tantisque periculis subici. Nonne spe subsidii adempta in hac sancta unione tepescere possent cum innumerabilium perditione animarum ac sempiterna infamia totius Occidentalis Ecclesie. Quid etiam Vngarie, Bosne amplissima regna hostili vastitate nunc pene labentia, nonne ex nostra mutua dissensione amissa resistendi fiducia^e Teucrorum potentie cederent, viamque relaxarent ad multas alias provincias procurrendum, vastandum, diripiendum? Quid preterea nobis hic Basiliensium furor affere potest, nisi intestinum bellum et incendium maximum omni populo christiano, ad que quantum in eis est concitatissime pergunt. Verum fiduciam habemus in Domino, qui non derelinquit sperantes in se, ut excellentiam Tuam simul cum aliis principibus ad unionem Ecclesie defendendam sincera voluntate et ardentem disposita continuo magis inspirabit et sanctiora Tibi ministrabit consilia, quo hec, que diximus altiori consideratione metiaris ac plane intelligas, quibus artibus, quibus consiliis et per quos homines hec prophanatio fluxerit ac que pericula ex ea fidelibus immineant; et veluti fidelis princeps et sancte unitatis defensor impiorum hominum scelera perhorresces, nec iuxta preceptum Domini eorum tabernaculis Te proximum fieri patieris, ne ipsorum involvaris peccatis, sed nobis et Petri cathedre constantior adherebis, ut teneris, per vestigia Tuorum progenitorum catholicorum principum incessurus. Tu^f ut verus filius et successor unionem huiusmodi serva et eam illibatam custodi ac ceteros principes, ut idem faciant, per Tuas litteras et nuntios exhortare. Grecis quoque et Armenys in hac sanctissima unione congratulare litteris Tuis, illos consolare, illos confirma, illos spe bona nutrias. Certe iam Tui fratres sunt in Christo per fidei unitatem atque conservi: hos iuvare et confovere teneris, si Christo placere desideras, si ut fidelis Deum et proximum

161. ^d w tekście pierwotnie sperantur, poprawione na sperant praes praekrslenie »ur«
^e w tekście mala litera i bez interpunkcji poprzedzającej

diligis. Hec a Te requirimus, hec prestolamur, que ut exequaris celsam Tuam nobilitatem per viscera Domini nostri Ihesu Christi hortamur et obsecramus in Domino. Datum Florentie, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo tricesimo nono, tertio kalendas martii, pontificatus nostri anno nono.

162.

B. m. i d. (przed 20 marca 1440).

Zygmunt wielki książę litewski nadaje klasztorowi franciszkanów wileńskich na Piaskach w Wilnie trzy jeziora Thekesz, Syemeth i Szemedoczysz.

Or. brak. Wiadomość o tem nadaniu zachowała się jedynie w niedatowanym regeście, mieszczącym się w zatwierdzeniu króla Zygmunta I z dnia 5 grudnia r. 1522 (zob. o niem wyżej Nr 22 str. 37) po regeście, dotyczącym nadań jezior Popiszek i Juzina przez Witolda (zob. Nr 119 i 119^b).

(5). Prefatus vero dux Sigismundus alias literas, quibus tres lacus Thekesz, Syemeth et Szemedoczysz¹ cognominatos monasterio prefato et fratribus ipsius monasterii contulit.

163.

B. m. i d. (przed 20 marca 1440).

Zygmunt wielki książę litewski nadaje klasztorowi franciszkanów wileńskich na Piaskach w Wilnie trzy karczmy obok cmentarza i konwentu w mieście Wilnie.

Or. brak. Wiadomość o tem nadaniu zachowała się jedynie w niedatowanym regeście, mieszczącym się w zatwierdzeniu króla Zygmunta I z dnia 5 grudnia r. 1522 (zob. o niem wyżej Nr 22 str. 37) po regeście, dotyczącym nadań Hanula (tamże); po nim idą nadania Witolda (zob. Nr 119 i 119^b).

(2). Item alias literas, quibus illustrissimus Sigimundus magnus dux Lithwanie, predecessor noster¹, contulit eidem monasterio tres tabernas penes cimiterium et penes conventum fratrum predictorum in civitate Vilmensi cum omni eo iure possidendas, prout maiestati ducali incole civitatis predicte de aliis tabernis solvere consueverunt.

164.

B. m. i d. (przed 20 marca 1440).

Zygmunt wielki książę litewski kościołowi w Pobojskach diec. wileńskiej i jego rządcom nadaje 12 ludzi imiennie przywiedzionych.

Or. brak. Wiadomość o tem nadaniu mieści się w zatwierdzeniu Kazimierza Jagiellończyka, wydanem w Wilnie dnia 3 stycznia r. 1441 (ob. niżej Nr 168).

162. ¹ Dziś nazwy te nie są znane.

163. ¹ T. j. króla Zygmunta I.

165.

(Podrobiony).

B. m. i d. (przed 20 marca 1440).

Zygmunt wielki książę litewski zatwierdza uposażenie ówczesnego rektora
 5 kościoła w mieście Małym Miadziole Marcina Dobrzyłowskiego i jego następców,
 dane i zeznane przez książąt Świrskich Jana Talimonta, Piotra zwanego Pieczko,
 Stanka Talimonta, Stanisława Lodwika i Mikołaja Tura braci stryjecznych.

Or. brak.

10 *Kop. 1. Czart. k. 15—16 w transumpcie króla Zygmunta III, wydanym w Kra-
 kowie dnia 28 lipca r. 1608. — 2. Lib. Magn. k. 10'—11 (w transumpcie jak pod Kop. 1).*

*Uw. W szeregu falsyfikatów miadziolskich dokument niniejszy jest w całości naj-
 niezdarniej podrobiony (brak eschatokołu) i jeszcze niedołężniej, aniżeli podany wyżej do-
 kument tegoż księcia dla kościoła parafjalnego w Małym Miadziole i jego parocha Mar-
 cina Dobrzyłowskiego (zob. wyżej str. 147—9 Nr 131).*

15 In nomine Domini amen. In honorem excellentissimae ac individuae Trinitatis Vir-
 ginisque Mariae Sanctissimae necnon SS. Andreae apostoli et Michaelis archangeli. Sigis-
 mundus Dei gratia magnus dux Littvaniae^a, Samogitiae necnon terrarum Russiae do-
 minus et haeres. Ut humana opera sic(ut) in se sunt labilia, a memoria hominum, quae
 20 labilis est et caduca, ad durabilitatem aeviternorum temporum faciliter non evanescent,
 necessarium est, ut ad persistentiam ipsorum literarum apicibus et testimonio fidelium
 perhennentur. Ad cunctorum perhennem memoriam praesentium et futurorum significa-
 mus tenore praesentium, quibus expedit universis et singulis notitiam habituris, visuris,
 25 lecturis pariter et auditoris pateat evidenter et sit notum: Constituti personaliter generosi
 duces haeredes de Swir Joannes Thalimonth et Petrus cognominatus Pieczko, Stanko
 Thalimonth, Stanislaus Lodvik, Nicolaus Thur fratres patruelles coram nostra praesentia
 et praesentibus infrascriptorum pia mente et animo plene deliberato ac bono intellectu,
 non vi, fraude aut aliquo dolo seducti aut circumventi, sed ex sua mera propria ac
 spontanea voluntate, volentes animarum suarum, praedecessorum suorum animarum, a qui-
 bus cuncta bona habent, salubriter providere ecclesiam parochialem S. Andreae in oppido
 30 suo Minori Medalo funditus erectam per olim Joannem Thalimonth et Pieczko et Krik
 patronorum ac praedecessorum suorum in oppido suo Medalo diu fundatam ac dotatam
 melius ac uberius, et ut cultus divinus eo magis augeatur, dotare rectorem eiusdem ec-
 clesiae protunc existentem, videlicet honorabilem Martinum Dobrzyłowski^b dioec. Craco-
 viensis pinguiori stipendio providere per hanc suam ultimam voluntatem et testimo-
 35 nium suum ad meliorationem ac amplificationem fundati approbaverunt, beatificave-
 runt, approbatamque beatificatamque esse voluerunt. In primis igitur praefati duces
 ascripserunt atque legaverunt ad ecclesiam praefatam et ad altare Assumptionis
 Sanctissimae Virginis Mariae et ad altare S. Michaelis archangeli pro rectore et
 altarista ipsius honorabili domino Dobrzyłowski necnon pro successoribus eius perpet-
 40 tue et in aevum ac irrevocabiliter de speciali consensu ac voluntate uxorum suarum
 necnon consanguineorum suorum ad hoc consentientium curiam suam in oppido suo
 Minori Medalo nuncupatam iuxta fluvium Siermiezicza cum cmetonibus ac eorum filiis
 et successoribus. Item etiam partem civium et mitha alias targowego duas partes
 exceptis duabus partibus civium, et mitha alias targowego unius partis pro se et
 45 successoribus suis reservaverunt. Item tabernam in oppido suo Minori Medalo antiquitus
 sitam, supra quam nulla alia taberna in toto oppido suo Medalo fieri debet. Item in villa
 sua Postarzinie^c duodecim cmetones ascripserunt, iacentes prope fluvium Vilia nominibus
 Bohdan Kilewicz, Fiecko Kilewicz, Procuł Sziszie, Siemion Skutowicz, Kosten Kilicz,
 Wasil Iwaskowicz, Sebestyan Iwaskowicz, Chodzko Pawłowicz, Bibko Iwaskowicz, Ty-

50 165. ^a Lituaniae Lib. M. ^b Dobrzyłowski Lib. M. ^c Podstarzinie Lib. M.

musz Szerokowicz, Sieliwon Owdzieiowicz, Fiedor Kieckowicz. Item aliam culturam cum hominibus in variis locis iacentem Szkiniewczizna, Żołnierzewczizna, Skopkowczizna, Rodziewczizna, Łantuchowczizna, Kowalewczizna^d, Woronkowczizna, Sawkowczizna, Iciniewczizna^e, Hrynczewczizna^f, Czuprinowczizna, Sołaiewczizna, Bakunowczizna, Bohdanczewczizna, Pazdziukowczizna^g, Szustułowczizna, Chwalewczizna, Lipowczizna, Michalewczizna, Ciuchowczizna, Hawłasowczizna, Misiewczizna, Izebkowczizna, Bernatowczizna^h. Item pratum dictum Wołczino et Swidawka. Item adscripserunt ad praefatam ecclesiam in Minori Medalo ad eandem curiam ab antiquo spectantem de speciali consensu ac voluntate collectim silvam alias boru aut desertum quatuor miliaria tam late et longe et circumferentialiter, quae est in suis metis et graniciebus, una cum magnifico Dowgierth palatino Vilnensi et magnifico domino Ostykone castelano Vilnensi et plebano Swirenensi, videlicet a curia et oppido suo Minori Medalo usque ad Hrezdzienica, a Hrezdzienica usque ad Nanos, a Nanos usque ad Niesłucz, a Niesłucz usque ad Zanoloczeⁱ, a Zanolocze usque ad Mokrzica, a Mokrzica usque ad Łantuchowczizna, a Łantuchowczizna usque ad Rodziewczizna et Siermieze magno, a Siermieze^j usque ad Żołnierzewczizna et Kłodna, a Kłodno usque ad Szykiniewczizna, a Szykiniewczizna usque ad villam Wincewici, a Wincewici usque ad Boaczki, a Boaczki usque ad Slinki et Bakszti, a Bakszti usque ad spaciosam viam quae ducit Vilnam et gradibus et limitibus Niemenczenski Puszczi, a spatiosa via usque ad Hłuboki Ruczay, a Hłuboki Ruczay^k usque ad Domancziszki, a Domancziszki usque ad praefatam ecclesiam S. Andreae in Minori Medalo. Item ascripserunt portionem spectantem ad silvam alias boru dictam Kurzopolska. Item ascripserunt portionem ad tredecim stagna, quae nuncupantur primum stagnum Swir una cum fluvio dicto Thuszcza et obstaculum alias z jazem, secundum Spore, tertium Swito, quartum Hlubokie, quintum Wiewirowo, sextum Switlo, septimum Woroniec, octavum Borsuich, nonum Maszarynych, decimum Solza, undecimum Cieczwierc^l, duodecimum Siermieze^j, tredecimum Szwakszti maius et minus una cum fluvio dicto Jodup et obstaculum alias z jazem. Et ut praefata ecclesia et eius rectores legitimi plebanus et altarista uberioribus abundant fructibus et Deo Omnipotenti valeant famulare securius, de curiis suis in Minori Medalo in toto districtu et de curiis Spori et Czeczwierc^m et Siermieze iuxta fluvium Niesłucz de agris earundem curiarum universas omnis grani decimas quidquid fuerit seminatum dederunt, tribuerunt et in perpetuum ascripserunt una cum filiis et filiabus natis et nascentibus, et generaliter cum universis et singulis proventibus, fructibus, censibus, taxis ordinariis et inordinariis, silvis, boris, venationibus, pratis et agris, campis cultis et incultis et excolendis, caeteris utilitatibus, mellificiis, apisteriis, gaiis, rubetis, aquis tam magnis quam parvis et universi generis piscibus, stagnis et molendinis tam late et longe et circumferentialiter, prout et quemadmodum dictae terrae cum hominibus ab antiquo sunt, fuerunt tentae et limitatae in suis metis et graniciebus, generaliter universis, quoquomodo ad eosdem homines pertinentibus, nihil iuris, proprietatis, domini sui in praemissis datis, legatis et ascriptis pro se et successoribus suis legitimis in eadem curia Minori Medalo et oppido suo penitus reservaverunt. Et ut praefatae ecclesiae dotatio et inscriptio ac omnium et singulorum superius ipso privilegio contentorum perpetuae robor obtineat firmitatis, rogaverunt nos, ut munimine nostro et titulo sigillique appensione faciamus communiri, quod libenter et hilariter fecimus.

166.

Wilno, 13 lipca 1440.

Kazmierz (Fagiellończyk) wielki książę litewski nadaje Marcinowi archidiakonowi wileńskiemu i wszystkim jego następcom na tym urządzie ziemię

165. ^d Kowalewczizna Lib. M. ^e Iciniewczizna Lib. M. ^f Hrynczewczizna Lib. M. ^g Pazdziukowczizna Lib. M. ^h Bernatowczizna Lib. M. ⁱ Zanolocze Lib. M. ^j Siermieze Magno a Siermieze Lib. M. ^k Hłuboki Ruczai Lib. M. ^l Cieczwierc Lib. M. ^m Czeczwierc Lib. M.

Bohdana Tartari w dystrykcie miednickim z człowiekiem i wszelkimi przynależnościami.

Or. brak.

*Kop. 1. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej w transumpcie króla Zygmunta I w Krakowie z duty 1 listopada r. 1537 w formie poszytu na str. 5—6, ob. wyżej str. 157 Nr 139 pod Kop. 1. — 2. Lib. III str. 84—5. — 3. Luźna kopja papierowa z w. XVII, przechowana w temże Archiwum. — 4. Kopja w Archiwum Państwowem w Wilnie (zob. *Sprogis, Geograficzeskij ukazatel* str. 9). — 5. Lib. IV str. 349—350.*

Reg. Wizyta ks. J. Bowkiewicza z r. 1828 w Opisaniju Wil. Publ. Bibl. Wyp. I. Priloż. str. 18 § II.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Presentis evi lubrica condicio cunctas hominum actiones in oblivionis abissum plerumque demergere consuevit, nisi scripturarum apicibus et testium annotatione fuerint perennate. Proinde nos Kasimirus Dei gratia magnus dux Lituanie, Russie etc. significamus tenore presentium tam presentibus quam futuris quibus expedit universis: Quomodo considerantes nichil certius morte et nichil incertius hora mortis, volentesque diem extremum piis prevenire operibus attentisque serviciis fidelibus, quibus nobis honorabilis^a dominus Martinus archidiaconus Vilnensis hactenus placuit et in futurum dante Domino placere poterit attentius, terram nostram quandam Bohdani Tartari dictam in districtu Mednicensi^{b 1} sitam cum homine Melczuss dicto ipsam terram inhabitante, cum omnibus eiusdem terre utilitatibus, campis, pratis, pascuis, borris, silvis, rubetis, piscinis, aquarum decursibus et generaliter omnibus et singulis pertinentiis ad eandem terram ex antiquo spectantibus, nunc inventis et in futurum humana industria inveniendis, late, longe et circumferentialiter, prout ipsa terra ab aliis est distincta et limitata, eidem domino Martino archidiacono predicto et ipsius archidiaconatui incorporando dedimus, donavimus presentibusque damus, donamus et largimur perpetuo, eandem terram per eundem dominum Martinum archidiaconum et successores ipsius ecclesie Vilnensis archidiaconos futuros tenendam, habendam, utifruendam^c et pacifice possidendam, nec ab ipso archidiaconatu aliquatenus alienandam temporibus perpetuis, pro nobis et nostris successoribus in dicta terra nichil iuris aut domini reservantes. Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio literarum. Actum et datum Vilne, ipso die festi S. Margarete virginis anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo. Presentibus reveren(do) in Christo patre domino Mathia Vilnensi episcopo, illustribus Allexandro alias Olelkone^d, Georgio Se-meonis principibus et magnificis viris dominis Christino alias Ostik castellano, Dawgert^e palatino Vilnensi, Joanne Gastoldo^f palatino Trocensi et aliis quam pluribus fidedignis ad premissa testibus.

167.

Wilno, 21 października 1440.

Aleksander al. Muntholt wraz z żoną Heleną i synami Michałem, Janem al. Thautwil Bartłomiejem i Konradem zapisują franciszkańskiemu kościołowi

166. ^a honoratus Lib. III ^b Miednicensi Lib. III ^c uti fruendum Trans. ^d Olechnone Lib. III ^e Dawgerd Lib. III ^f Gastolto Lib. III

166. ¹ Miedniki, ob. objaśnienie do Nru 4 na str. 10 przyp. 4.

Panny Marji na Piaskach w mieście Wilnie jako coroczną dań 20 beczek żyta i jedną krowę ze wsi swojej Orłaukiski, z obowiązkiem odprawiania dwóch mszy tygodniowo, po śmierci zaś wpisania ich imion do księgi wypominków.

*M. l. Or. w Archiwum Kap. Kat. w Wilnie. Dokument pergaminowy średniej grubości, dobrze zachowany, tylko w dwóch miejscach na dolnem zagięciu wzdłuż przez myszy wyżarty, 30,5 × 17 + 7 cm. — Inicjał na całą wysokość tekstu, ręka ta sama, co wyżej w dokumencie Nr 153 (str. 171). — Na pasku pergaminowym wisi doskonale zachowana pieczęć, wyciśnięta w czarnym wosku, okrągła, średnicy 25 mm., wyobraża ona w polu herb Topór (ostrzem w prawo), w otoku napis ruski: **ПЕЧАТЬ МОНТОРТОРА**. — Zapiski na odwrociu: 1) na złożeniu spodniem napis z w. XV zatarty, prawie zupełnie nieczytelny i uwydatniany w w. XVII; ledwie dostrzegalne ślady słów: supra XX tunnas siliginis ... Allexandro aliter Mvntolt; 2) tamże niżej ręką w. XVI: A domino Mątholth decima; 3) na złożeniu wewnętrznem ręką w. XVII, przepisana w w. XVIII: Supra XX tunnas decima a domino Alexandro aliter Mątholt oraz ślad sygnatury z w. XVII A. 79; 4) na złożeniu wierzchniem z w. XVIII: N. 5. Legatio pro viginti tunnis siliginis et una vacca de villa Orłaukiszki a domino Alexandro Munholt et conthorali ejus Helena anno Domini 1440; poniżej innemi rękami z w. XVIII: N° 42do Sub litera MM; 5) sygnatury z w. XIX: Oddział 5 (popr. z 4), Fasc. 1, N° 4.*

Kop. Transumpt króla Zygmunta III z dnia 2 czerwca r. 1595 w temże Archiwum (ob. w tomie II pod tą datą).

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli praesencium noticiam habituri, quod nos dominus | Allexander alias Muntholt una cum conthorali mea domina Helena ac filiis nostris, videlicet Michaele | Johanne alias Thautwil, Bartholomeo, Cunrado^a, ad honorem Dei Omipotentis et Virginis Gloriose | Marie, nostram carorumque nostrorum tam vivorum quam defunctorum ob salutem, mera et spontanea voluntate ac matura deliberacione duximus dare singulis annis in perpetuum viginti tunnas siliginis et unam vaccam de villa nostra Orłaukiski^{b 1} Fratribus Minoribus in conventu Wilnensi apud Sanctam Mariam in Arena commorantibus; cupientes, quod fratres conventus predicti tam presentes quam futuri teneantur duas missas in abdomada^c celebrare, unam de Beata Virgine, aliam pro defunctis et nos in suis oracionibus recommendatos iugiter habere, post obitum vero nostrum animas nostras suis libris asscribere et eas diebus festivis post sermonem pronuncciare. Si quis autem supradicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat nobis coram altissimo iudice de iniuria illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum in Wilna, ipso die sanctarum Undecim Milia Virginum anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo. Presentibus nobilibus strenuisque viris domino Petro alias Sowigal, domino Yaczkone, domino Talkone Dangwidowicz^d, domino Narkone Sowigalowicz, domino Naributh Yatoltowicz, domino Stanislao Radwlowicz^e et aliis quam pluribus fidedignis in premissis constitutis.

167. ^a Conrado *Trans.* ^b Orłankiski *Trans.* ^c tak w *Or.*; hebdomada *Trans.* ^d tak w *Or.* ^e Sowigal, Jackone, Zarkone, Jatoltowicz, Radwilowicz *Trans.*

167. ¹ *Miejscowość nieznana; może Orłowciszki w pow. oszmiańskim (Słown. Geogr. T. 15 str. 415).*

168.

Wilno, 3 stycznia 1441.

Kazimierz (Fagiellończyk) wielki książę litewski zatwierdza kościołowi w Pobojskach i jego rektorom nadanie 12 ludzi przez Zygmunta (Kiejstutowicza) swego poprzednika, z przydatkiem daną miodowej od innych ludzi z tegoż dystryktu.

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 20 (w odnowieniu tegoż króla Kazimierza z dnia 20 stycznia r. 1492). — 2. Lib. Magn. k. 13'—14 (w odnowieniu jak pod Kop. 1).

Uw. Przy odnowieniu tegoż dokumentu otrzymał Kazimierz pełną intytulację: rex Poloniae i Prussiae (dominus et haeres). Sama treść uposażenia nie budzi wątpliwości.

[Kazimirus Dei gratia <rex Poloniae,> magnus dux Littuaniae^a, Russiae <Prussiae>que dominus et haeres, significamus tenore praesentium quibus expedit universis: Quomodo volentes, ut in nostro magno ducatu Littuaniae^b christianitas lausque Christi in ecclesiis tantummodo augeatur, homines infrascriptos^c pro tempore existentibus, videlicet Wotris, Teykathos^d, Pinus, Gaczus, Gayszus, Szinus, Geduczys, Czysch^e, Dako, Jaczysz, Godzyeythoszch et Spathko, quos illustrissimus olim dominus princeps^f Sigismundus eadem gratia antecessor noster eidem ecclesiae dederat et assignaverat, cum novem pullis mellis alias thtyrankij per alios homines de eodem districtu singulis annis exsolvendis dedimus, inscripsimus et largiti sumus, damusque, largimur et inscribimus tenore praesentium mediante cum omnibus fructibus, censibus, dationibus, servitiis et generaliter cum omnibus proventibus, attinentiis quibuscunque vocentur nominibus, nihil pro nobis aut successoribus nostris reservando, per eosdem rectores tenendum, habendum, utifruendum, possidendum pacifice et quiete ac in aevum. Harum quibus sigillum nostrum est subimpressum testimonio literarum. Datum Vilnae, feria tertia in octava Circumcisionis Domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo quadragesimo primo. Ad relationem magnifici Sandiwogii protunc cancellarii.

169.

Wilno, 19 lipca 1441.

Marcin Maciejowicz z żoną i dziećmi, imiennie podanemi, zapisuje franciszkanom wileńskim u P. Marji na Piaskach dziesięcinę z pół swojego folwarku Raczkiszki, prosząc o odprowadzanie za siebie dwóch mszy tygodniowo i wpisanie imion swych do ksiąg wypominkowych.

M. A. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, lekko poplamiony, zresztą dobrze zachowany, 30.3 × 14.4 + 3.2. — Inicjał na większą część wysokości tekstu; pismo ręką, która spisała dokumenty z 1 sierpnia r. 1439 i z 21 października r. 1440 (ob. Nry 153 i 167). — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć w czarnym wy-

168. ^a Lythwanie Lib. M. ^b Lythuanie Lib. M. ^c Lib. M. dodaje ecclesiae in Poboyska
40 dioecesis Vylnensis et eius rectoribus. ^d Theykathos Lib. M. ^e Czysch Lib. M. ^f princeps dominus
Lib. M.

ciśnięta wosku, sredn. 22 mm., w dolnej części wykruszona; w polu pieczęci wyobrażony znak (gmerk) widocznie u dołu uszkodzony, w kształcie laski u góry ukosem załamanej w lewo i przekrzyżowanej; w otoku napis ruski: + ПЕЧАТЬ М[АРТ]ИНОВА. — Zapiski na odwrocin: 1) na złożeniu wewnętrznem ręką współczesną: X de Raczkiszki; 2) zaraz niżej z w. XVII: Decima nomine Rat'kyszki, nunc X vocata Jasszyny a domino Raczko fratre Kloczkonis (ostatni wyraz bardzo wyblakły i ledwie czytelny), poniżej z tegoż wieku: decima in Raczkiszki; 3) na złożeniu wierzchniem z w. XVII: Fundatio decimae domini Martini Maciejowicz in Rakiszki 1441; 4) na złożeniu spodniem ręką z w. XVIII: N° 6. Legatio decimae de omnibus, quae sumuntur ex campis curiae Raczkiszki a domino Martino Maczejowicz et conthorali eius Margaretha alias Maska Anno Domini 1441; 5) sygnatury: a) A. 80 (w. XVI), b) N° 60mo sub litera MM. (w. XVIII), c) Odd. 5 (popr. z 4) Fasc. 1, N° 5 (w. XIX).

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presentium noticiam habituri, quod nos | dominus Martinus Maczeyowicz cum conthorali nostra Margaretha alias Ma-
szka liberisque nostris | Stanislae, Michaelae, Andrea, Nicolao, Anna, Helena, Anastacia
et aliis sequentibus, ad honorem Dei | Omnipotentis et Virginis Gloriose Marie, nostram
carorumque nostrorum tam vivorum quam defunctorum ob salutem, mera et spontanea
voluntate ac matura deliberacione duximus decimam dare de omnibus, que seruntur in
campis curie nostre Raczkiszki¹ singulis annis temporibus eviternis Fratribus Minoribus
in conventu Wilnensi commorantibus tam presentibus quam futuris; cupientes, quod fra-
tres predicti conventus teneantur qualibet abdomada^a duas missas celebrare, unam pro
salute nostra, aliam pro defunctis singulis septimanis temporibus eviternis et nos in suis
oracionibus recommendatos habeant, post obitum vero nostrum animas nostras libris
suis ascribent et pro ipsis Altissimum iugiter exorent. Si quis autem post decessum no-
strum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudi-
cium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In
cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum in conventu
Wilnensi, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo feria quarta
ante festum Marie Magdalene. Presentibus providis et discretis viris domino Petro
Gosschowicz cum fratre suo domino Jaczcone et domino Johanne Tilcowicz et aliis
quam pluribus fidedignis in premissis constitutis.

170.

Merecz, 18 marca 1442.

Kazimierz (Jagiellończyk) wielki książę litewski kościołowi w Mereczu (Wielkim) pod wezwaniem św. Mikołaja, założonemu przez ojca swego Władysława (Jagielle), nadaje dziesięcinę rybną ze stawów, należących do grodu Merecza oraz jezioro Pilwingis.

Or. brak.

Kop. Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie w transumpcie Zygmunta III z r. 1593, dok. nr 1230.

169. * tak w tekście

169. ¹ Jak zapisek dorsalny objaśnia, są to późniejsze Jaszyny, dziś miasteczko w pow. wileńskim nad Mereczanką przy drodze z Wilna do Lidy.

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 191/2. — Ks. Przywałowski W. w Żywotach bisk. wil. na str. 22 wspomina o kościele w Mereczu jako o fundacji Władysława Jagiełły.

In nomine Domini amen. Cum praesentia opera cito ab hominum labuntur memoria, necesse est, ut ea, quae futurorum debeant respicere cognitionem et maxime, quae ad cultum divinum dirigenda sunt perpetuis temporibus, hominum et literarum testimoniis confirmentur. Proinde nos Kazimirus Dei gratia magnus dux Litvaniae, Russiae etc., ad universorum notitiam volumus pervenire presentium per tenorem: Quoniam huiusmodi fragilitatem perpendentes, volentesque temporalia et caduca commutare pro terrenis, sperantes post vitae occasum ad vitam transferri aeternalem, ad laudem Omnipotentis Dei eiusque Gloriosae et Intemeratae Matris semper Virginis Mariae pro anima divinae memoriae serenissimi principis domini et domini Wladislai Poloniae regis, genitoris nostri carissimi salute nostrorumque peccatorum venia salutari, ecclesiae in Merecz in honorem beati Nicolai confessoris et pontificis gloriosi, per praefatum nostrum genitorem serenissimum erectae, discreto Jacobo plebano et rectori eiusdem et eius successoribus legitime in ipsa ecclesia intransitibus in flumine Merecz de piscaturis stagnisque nostris (ad) castrum Merecz pertinentibus, decimam omnium piscium dedimus, tribuimus, contulimus, inscripsimus et sumus largiti, et lacum Pilingis^{b1} dictum damus, donamus, conferimus, inscribimus, perpetuo largimur, per nostros officiales dicti castri videlicet tenutarium et clavigerum pro tempore existentes ecclesiae, rectori ipsius et successoribus ut prefertur dandum, exhibendum et irrefragabiliter observandum. Harum quibus sigillum nostrum presentibus est appensum testimonio literarum. Actum in Merecz, dominica Judica anno Domini millesimo quadringentesimo quadragésimo secundo. Praesentibus praeclaro principe Georgio Siemionowicz magnificisque et strenuis Petro Montgierdowicz^c terrę Lituanicae supremo^d marsalco et Venceslao Mongirdowicz^e, aliisque quam pluribus fidedignis. Per manus Nicolai nostri secretarii fidelis dilecti.

171.

(Podejrzany).

Szczuczyn, 25 lipca 1442.

Piotr Lelusz wojewoda trocki swemu kościolowi parafjalnemu w Szczuczynie nadaje dziesięcinę wszelakiego zboża i jarzyn.

*Or. brak.**Kop. 1. Czart. k. 20'. — 2. Lib. Magn. k. 14—14'.*

Uw. Stylizacja tego aktu nie budzi zaufania, wydając się zreżymowanym zlepkiem formuł o cechach późniejszych. Uderza zaś w tym zapisie data zmylona, gdyż dzień św. Jakuba w tym roku przypadał na środę, nie na niedzielę.

170. * wyraz *de* przez kopystę odczytany jako *sagneisque*, poprawiony na niemożliwe *agrisque* ^b nazwa ta w *Trans.* niewyraźnie wypisana na zagięciu i poprawiana * Antrigierdowicz błędnie w *Trans.* ^d sublimo błędnie w *Trans.* * Monwidowicz błędnie w *Trans.*

170. ¹ *Pilingi, jezioro; wedle ks. Kurczewskiego (Bisk. Wil. str. 192) od r. 1867 już nie istnieje.*

In nomine Domini amen. Cum humana opera a memoria hominum cito labuntur, necesse est ergo, ut ea, quae futurorum debeant respicere et maxime, quae ad cultum divinum sunt dirigenda, temporibus perpetuis testimonio fidedignorum et literarum apicibus confirmantur. Ego Petrus alias Lelusche palatinus Trocensis, huius mundi fragilitatem perpendens, volensque temporalia et caduca commutare pro aeternis, sperans post vitae huius occasum ad vitam transferri aeternalem, publice coram praesentibus quam futuris recognosco, quod ad laudem Omnipotentis Dei eiusque Gloriosae et Intemeratae Matris semperque Virginis Mariae pro animarum proavorum meorum^a salute suorumque peccaminum remedio salutari decimam omnium frumentorum et leguminum, puta sili-
ginis, tritici, hordei, scruti, pisi, millii, papaveris et aliorum frumentorum, quae seminantur in agris, campis et hortis ecclesiae nostrae parochiali in Szczuczyna¹ tribuo et assigno, avena duntaxat excepta. Et ut haec donatio et assignatio quaelibetque^b praescripta dispositio^c ferventius innotescat roburque obtineat firmitatis sempiternum, et ne cuiquam ambiguitatis aliquid super huiusmodi donatione et assignatione praescriptaque dispositione in futurum quomodolibet suboriat, sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum in Szczuthyno^d, die dominico ipso die beati Jacobi apostoli gloriosi anno Domini millesimo quadringentesimo quadragésimo secundo.

172.

(Interpolowany).

Kroszyn, 2 sierpnia 1442.

Ferzy alias Joschko Gojcowicz kościół we wsi swojej Kroszynie, wybudowany przez siebie a konsekrowany przez biskupa Macieja pod wezwaniem Bożego Ciała, św. Ferzego i św. Mikołaja uposaża: a) dziesięcinami z czterech swoich wyliczonych dworów, b) ziemią z ośmiu wymienionymi ludźmi wraz z ich daninami i powinnościami, c) danią miodową, pieniężną i skórkami, d) rolą z dworem i ich przynależnościami, e) bobrami na rzekach Szczarze i Kołpienicy, wolnem mlewem, rybołostwem, jazami na tejże Szczarze, f) służbą domową.

Or. brak.

Kop. Tekst z datą zmyloną 1542 zam. 1442 dochował się w transumpcie w. ks. Aleksandra z 27 kwietnia r. 1498 (zob. niżej pod tą datą), zatwierdzonym przez Zygmunta I 16 marca 1536. 1. Lib. I z k. CXXXV—CXXXVI pod liczbą 39 i nagłówkiem: Tenor privilegii fundacionis ecclesie parochialis diocesis Vlnensis in Croszyno. — 2. Lib. VI k. 170—171. — 3. Czart. k. 191. — 4. Lib. Magn. k. 183—3'.

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 49 (z mylną oczywiście datą 1452).

Uw. Zbyt rozwlekły protokół dokumentu oraz drobiazgowy wymienienie uposażenia wraz z imionami ludzi uzasadniają dostatecznie podejrzenie o interpolację uposażenia z końcem w. XV przed jego transumowaniem, jakkolwiek trudno dzisiaj wydzielić części interpolowane z tekstu, by go przywrócić do pierwotnego brzmienia.

171. ^a oba kopjarsze dodają ac ^b quaelibet Czart. ^c oba kopjarsze mają assignatio, co atoli jest przepisaniem się ^d Szuthyno Lib. M.

171. ¹ Szczuczyn zw. Litewskim, miasteczko nad Szczuczynką w pow. lidzkim, na wsch. od Grodna.

In nomine sancte Trinitatis et individue unitatis amen. Omnia que geruntur in tempore, simul labuntur cum tempore, nisi fuerint proborum hominum testimonio et scripture roborata munimento. Eatenus ego Georgius alias Joschko^a Goyczowicz^b universis et singulis presentibus et futuris quibus expedit notifico per presentes, quod^c volens laudem et honorem Omnipotentis Dei et sanctorum eius pro meo posse ampliare, elemosinis quoque peccata mea et parentum meorum seu predecessorum redimere et extremi iudicii terrorem operibus misericordie in mansuetudinem convertere, celestia etiam pro terrenis et aeterna pro temporalibus in quantum valeo promereri, quod mihi dante Domino tunc fieri non diffido, dum de bonis meis paternis mihi a domino Deo^d collatis edes seu e(c)clesias eius per me erectas et edificatas sufficienter dotavero, proinde e(c)clesiam in Crossyno^{e1} villa mea per me denuo^f constructam in honorem Omnipotentis Dei et sacrosancti Corporis Domini nostri Jesu Christi et SS. Georgii martiris^g et Nicolai episcopi et confe(s)soris per reverendum in Christo patrem et dominum dominum Mathiam Dei gracia episcopum Vilmensem dedicari et consecrari procuravi^h. Cui quidem e(c)clesie prefate in Croszynoⁱ et eius rectori, qui pro tempore fuerit, do, dono, proprio, incorporo, at(t)ribuo et presentibus perpetuo inscribo hec bona mea^l infra-scripta: Primo et principaliter quatuor decimas in quatuor curiis meis post araturas meas, primam ibidem in Croszyno^k cuiuslibet grani et^l seminis, secundam in Szyenno^{m2} etiam cuiuslibet grani et seminis, terciam in Szirowicze⁸ similiter cuiuslibet seminis, quartam in Woranczanczeⁿ⁴ etiam cuiuslibet grani et seminis; item terram cum octo hominibus dictis Soczewcziczi^{o5} cum octo hominibus ipsis et cum tributo mel(l)is quatuor tunnarum^p et cum omnibus laboribus, censibus dictorum hominum, quorum nomina sunt hec: primus homo Hricz^q Wozilowicz^r, secundus Pawlicz^s Diedowicz, tercius Lukjan^t Klimowiczi^u, quartus Paulus frater eius, quintus Wewssey, sextus Budziey, septimus Borisz, octavus Andreas Szmokoth^v cum eorum filiis et posteris, terris cultis et incultis, boris, silvis, gaiis, rubetis, indaginibus, aucupiis, venacionibus, aquis, fluviiis, rivis, tor(x)entibus, lacubus, aquarum decursibus, piscinarum locacionibus et aliis utilitatibus, quas ipse plebanus et pro tempore existens excogitare et adinvenire poterit, ita late et longe ac circumferencialiter, prout dicta terra cum hominibus per me et anteces(s)ores meos (erat) tenta; nec non mediam tunnam^w mel(l)is dictam^x tiwuncziczna^y una cum media sexagena latorum grossorum et ibidem triginta asperiolos; item ibidem agrum sive terram arabilem cum omni mea curia Andrichowcziczna^z seu predio ac omnibus campis, mericis, pratis ac fluvio Colpinicza⁶ ad dictam terram seu curiam spectantibus^{aa}; item

172. ^a Joszko *Czart. i Lib. M.* ^b Boyczowicz *Lib. I; Lib. VI poprawia z Boyczowicz* ^c quia *Lib. VI i Lib. M.* ^d a domino Deo mihi *Lib. M.* ^e Kroszyno *Lib. VI i Lib. M.* ^f w snaczeniu de novo ^g martyris *Lib. VI i Lib. M.* ^h procurari *Lib. I; takte Lib. VI poprawia z procurari* ⁱ Kroszyno *Lib. VI i Lib. M.* ^j *Lib. I opuszczna* ^k Kroszyno *Lib. VI i Lib. M.* ^l sive *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* ^m Sienno *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* ⁿ Woranczancze *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* ^o Soczewicz *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* ^p tinnarum *Lib. I* ^q Hucz *Lib. I* ^r Wozilowicz *Czart. i Lib. M.* ^s Pawlec *Czart. i Lib. M.* ^t Lukian *Czart. i Lib. M.* ^u Klimowczy *Czart. i Lib. M.* ^v Pawlec, Lukian, Klimowczy, Gudziey, Beris, Smokoth *Lib. VI i Lib. M.* ^w tinnam *Lib. I* ^x dictam melis *Lib. I* ^y tiwuczyczna *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* ^z Andrichowczyczna *Lib. M.* ^{aa} spectantem *Lib. VI, Czart. i Lib. M.*

172. ¹ Kroszyn, miasteczko w pow. nowogrodzkim nad Szczarą (*Słown. Geogr. T. IV str. 710*). ² Miejscowość nieznana. ³ Żyrowice (Żurowice), miasteczko nad rzeczką ⁴ Wiknią, dopł. Szczary, 8 km. na pld. od Stonimia. ⁵ Soczewki, osada położona o 2 km. na płu. od Kroszyna (*Słown. Geogr. T. XI str. 7*). ⁶ Kołpienica, prawobrzeżny dopływ Szczary na pld. od Stołowicz.

eidem plebano et pro tempore existenti do et dono in utroque fluvio dicto Sczar⁷ et Colpinicza liberam castorum venacionem^{bb}; item do prefato plebano liberam molicionem ibidem in Croszino^{cc} in meo molendino decima sive alia die aut quodocunque idem plebanus aut pro tempore existens indiguerit, similiter et liberam piscacionem in piscina feriis quartis, sextis et sa(b)batis, aliis vero diebus ubi et quando voluerit, in fluvio; item duo obstacula in flumine dicto Sczar in superiori parte mee piscine e(t) tertium obstaculum in eodem flumine ex opposito curie plebani ibidem in Croszino^{dd}; item undecem capita de familia obnoxia et unum servitorem nomine Jacobum. Hec igitur omnia et singula bona superius scripta do, dono, a(t)tribuo, approprio, incorporo et pagina presenti perpetuis temporibus, nihil pro me et succes(s)oribus meis reservando, inscribo supradicte e(c)clesie mee in Croszino^{ee} et eius rectori, qui pro tempore suo fuerit, habenda, tenenda, utifruenda et pacifice tempore perpetuo possidenda ac in usus proprios convertenda et cum omnibus usibus, fructibus, proventibus, emolumentis aut quocunque nomine vocentur utilitatibus universis, nihil iuris et dominii ac proprietatis in supradictis bonis dicte ec(c)lesie mee in Croszino^{ff} ut premit(t)itur donatis pro me et successoribus meis reservando. In cuius rei evidens testimonium sigillum meum^{gg} presentibus est appensum. Actum et datum in Croszino, in mense augusto feria quinta in crastino ad Vincula S. Petri anno a Nativitate Domini mil(l)esimo quadringentesimo^{hh} quadragesimo secundo. Presentibus venerabilibus, honorabilibusⁱⁱ et discretis viris domino Joanne Gomolka^{jj} officiali et domino Georgio canonicis Vilmensibus ac domino Nicolao de Lypa^{kk} plebano et domino Alberto curie prefati domini episcopi capellano ac nobili Chviejtkone^{ll} fratre meo germano, testibus ad premissa, et aliis quam plurimis fidedignis. Per manus Nicolai Jakobi de Kłodawa, tunc domini episcopi vicenotarii.

173.

Wilno, 30 września 1442.

Anastazja wdowa po Gedygoldzie zapisuje kaplicy św. Wojciecha i Jerzego na zamku wileńskim przy kościele katedralnym dziesięcinę snopową każdego zboża ze swojego dworu Tołociszek; czyni to w myśl swego dawnego ślubu, że przekaże tę dziesięcinę kościołowi lub kaplicy, w której spocznie ciało jej męża.

Or. dziś nieznanym. Wzmianka o istnieniu jego jeszcze w r. 1743 mieści się w wizerunku biskupa Zienkowicza (zob. Kop.) z tegoż roku w słowach: Haec fundatio in exigua charta pergameni scripta est, ad quam sigillum in cera veteri impressum in funiculo pergameneo appensum est.

Kop. Archiwum Państwowe w Kownie. Wizyta kościoła kat. wileńskiego przez ks. biskupa Michała Zienkowicza z r. 1743.

Reg. 1. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 267 i 288. — 2. Ks. Przywałowski W., Żywoty biskupów wileńskich str. 49 (z Arch. Diecez.).

172. ^{bb} Croszino Lib. VI i Lib. M. ^{cc} brak w Lib. I ^{dd} Kroszino Lib. VI, Ckart. i Lib. M. ^{ee} Kroszino Lib. VI i Lib. M. ^{ff} Kroszino Lib. VI i Lib. M. ^{gg} Lib. M. dodaje proprium ^{hh} Kopjarze pisać bezmyślnie quingentesimo (w Lib. M. pytajnik kopisty) ⁱⁱ Ckart. i Lib. M. przedstawiają: honorabilibus, venerabilibus ^{jj} Gomolka Lib. M. ^{kk} Lipa Lib. VI, Ckart. i Lib. M. ^{ll} Chwiedkone Lib. VI i Lib. M.

172. ⁷ Szczara, rzeka, dopływ lewobrzeżny Niemna.

Uw. Kaplica pod wezwaniem św. Wojciecha i Jerzego w katedrze wileńskiej jest fundacją Wojciecha Moniwida, którego Jerzy Gedygold, mąż Anastazji, był bratem rodzonym; zob. wyżej Nr 85 i 86 (por. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Miesięczniku Heraldycznym z r. 1913 nr 11—12 str. 184). — Tołociszki, jak widać z tego dokumentu, należały jeszcze wówczas do Gedygoldowiczów (zob. wyżej Nr 107).

In nomine Domini amen. Cum inter singula opera humana futurum opus sigillis et testibus est roborandum, ego igitur Anastasia uxor domini pie memorie Gedigaudonis^a, cupiens pro terrenis celestia pro transitoriis aeterna possidere, ob salutem meae virique mei praedicti animarum do, tribuo et perpetuo adscribo capellae S. Adalberti et Georgii martyrum, sitae et muratae in castro Vilnensi iuxta templum S. Stanislai episcopi et martyris, decimam manipulare cuiuslibet grani in curia nostra dicta Tołociszki¹ colligendam et in usus tam praesentis quam futurorum dictae capellae ministrorum convertendam. Votum namque prius super hoc pie et sponte coram Domino Deo emisi dicens, in quacunque ecclesia vel etiam capella sepultum fuerit corpus mariti mei, illi ecclesiae vel capellae decimam praenominatae curiae dabo ac perpetuo adscribam, nihilque iuris ac proprietatis seu domini in decimam praedictae capellae mihi ac successoribus meis reservabo. In cuius rei testimonium sigillum proprium meum praesentibus est appensum. Datum et actum in Vilna, anno Domini 1442 ipso die sancti Hieronymi confessoris. Praesentibus honorabilibus dominis Philippo, Georgio de Dworzyszczy canonicis Vilnensis ecclesiae, necnon strenuis viris dominis Joanne et fratre eius Debeslao filiis domini Kiesgał.

174.

Horodziłowo, 2 lutego 1443.

Jakób Ralowicz dziedzic Horodziłowa kościół przez siebie wybudowany a przez Macieja biskupa wileńskiego ku czci Bożego Ciała, MB. Gromniczej i WWŚŚ. konsekrowany uposaża, nadając pierwszemu jego rektorowi Janowi z Płońska: a) dziesięciny snopowe w czterech wymienionych miejscowościach, b) dwóch ludzi czynszowników przywiedzionych imiennie wraz z ziemią bartną, c) dwie beczki miodu z swego dworu rocznie, d) czterech robotników również imiennie podanych, e) rolę dwóch ludzi.

Or. brak.

Kop. 1. Tyszk. k. 68—9 nr 61. — 2. Ekstrakt z transumptu biskupa Walerjana Protasewicza z 16 maja r. 1565 z aktów biskupich, wydany dnia 27 lutego r. 1759 z aktów Archiwum Diec. Wileńskiej, na czterech kartach folio razem z sobą zszytych sznurkiem karmazynowym, którego koniec znajduje się pod pieczęcią kanclerza tejże diecezji i z podpisem pod nią jego zastępcy, wicekanclerza ks. Jana Grudzińskiego. Do aktów biskupich ingrosowany był przez Baltazara Krassowskiego, tychże aktów i publicznego notariusza, z oryginałów łacińskiego dla kościoła parafjalnego w Horodziłowie a ruskiego dla jego altarzy, bez wzmianki, czy te »originalia« były pergaminowe; zabrał je z sobą napowrót pleban i zarazem altarysta horodziłowski Wawrzyniec.

173. ^a w kopji mylnie memorati Bedigaudonis

173. ¹ Tołociszki, folwark i wieś w pow. oszmiańskim, 14 km. na ptn. od Oszmiany.

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 201 (tylko krótka wzmianka o tej fundacji).

Uw. Dokument współczesny posiada formularz bardzo zbliżony do formularza dokumentu Andrzeja Sakowicza dla kościoła w Hruzdowie, wystawionego w dniu następnym (ob. zaraz niżej), w którym wystawca niniejszego jest jednym ze świadków tamtejszego a notariusz wymieniony jest w obu aktach ten sam.

In nomine Domini amen^a. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam^b humana memoria eternitati non comparatur, expedit igitur, ut ea, que in humanis fiunt negociis, ad perpetuitatis ratitudinem deducantur scripturarum^c testimonio ac sigillorum munimento. Proinde ego Jacobus Ralowicz^d heres de^e Horodzyłowo^f universis et singulis tam presentibus quam futuris presentes literas lecturis, inspecturis^g vel audituris quibus interest notum facio per presentes: Quod volens laudem Dei Omnipotentis pro meo posse ampliare, elemosinis quoque peccata mea parentumque^h meorum redimere et extremi iudicii iram pietatis operibus prevenire, celestia etiam pro terrenis et eterna pro caducis in quantum valeo promereri, quod michi fieri tunc nonⁱ ambigo, dum de bonis meis¹⁵ paternis michi a Deo collatis edes seu^j ecclesias eius per me de novo^k erectas sufficienter dotavero, unde ecclesiam in villa mea Horodzyłowo^f per me de novo^k constructam, per reverendum^l in Christo patrem et dominum, dominum Mathiam Dei gratia quintum episcopum Wylensem, in honorem Omnipotentis Dei et sacrosancti Corporis Domini nostri Jhesu Christi ac memoriam Beatissime Genitricis eius Marie Purificacionis²⁰ et^m Omnium Sanctorum dedicari et consecrariⁿ facere procuravi. Ut autem predicta ecclesia mea in Horodzyłowo^f per me sic ut premittitur constructa et edificata a rectore ipsius primo, videlicet discreto domino Joanne de Plonsko^o Plocensis diocesis presbitero ac ab alio pro tempore existenti^p eo melius et salubrius regatur Christique fideles sexus utriusque, qui ipsius ecclesie sunt et erunt parrochiani, in ecclesiasticis minime negli-²⁵gantur sacramentis, rector quoque ipsius ecclesie prefatus seu pro tempore existens in victualibus aliisque^q necessariis defectum minime paciatur, do igitur, attribuo, proprio et^m incorporo, dono quoque donacione perpetua et irrevocabili et presentibus perpetue inscribo dicte ecclesie mee in Horodzyłowo^f et eius rectori pro tempore existenti bona et dominia infrascripta: Primo et principaliter quatuor decimas manipulares in^r quatuor³⁰ curiis meis^r post araturas meas, primam hic in Horodzyłowo^f, secundam in Słyszyna^s, terciam in Jurgowczyzna^t et quartam in Dubrowny², omnes predictas tocuis seminis seu^u grani; demum duos homines tributarios, quorum nomina sunt hec: primus Maxymycz et secundus Bok ibidem in Dubrowny et cum omni tributo eorum ac terra mellefiosa wlgariter podlasnvyv^v, tam longa et lata sicut ab antiquo in suis metis³⁵ est metita; quam terram et iam^w cum tributariis prefatis olim Prolyeszybok^x tenuit et

174. ^a In nomine sanctae et individuae Trinitatis Amen Ekstr. ^b Quum Ekstr. ^c scriptorum Tysak.; scripturis Ekstr. ^d Ralowicz Ekstr. ^e in Ekstr. ^f Horodzyłowo Ekstr. ^g universis et futuris et presentibus presentes literas inspecturis Tysak. ^h ac parentum Ekstr. ⁱ brak w Tysak., uzupełnione ręką ks. M. Herburta ^j sive Ekstr. ^k denuo Ekstr. ^l reverendissimum Ekstr. ^m ac Ekstr. ⁿ dedicare et consecrare Ekstr. ^o Płońsko Ekstr. ^p existente Ekstr. ^q absque Tysak. ^r brak w Ekstr. ^s Słizina Ekstr. ^t Jettowszczyzna Ekstr. ^u et Tysak. ^v pod Łaznoju Ekstr. ^w et Tysak. ^x Prołczhebok Ekstr.

174. ¹ Horodzyłów, osada w pow. oszmiańskim nad rzeką Berezyną tuż koło Hruzdowa około 50 km. na pld.-wsch. od Oszmiany (ob. Jankowski Cz., Powiat Oszmiański T. II str. 22). ² Tych trzech miejscowości nie udało się odszukać.

possedit; item do et dari^v ad tempora perpetua inscribo duas tunnas^z mellis de curia mea annuatim; item quatuor homines laboratores et cum terris eorum, quorum nomina sunt ista: primus Jamylecz, secundus Syemyenyecz, tercius Orsa et quartus Macharzewc^{aa}; item terram arabilem dictam Rodkowicz duorum hominum alias dwa slyedy^{bb}, tam
 5 longam et latam, sicut in suis graniciis ab antiquo est distincta^{cc}. Hec igitur omnia et singula bona et dominia prescripta do, dono, attribuo, approprio, incorporo et per presentes perpetuis temporibus inscribo sepedicte ecclesie mee in Horodzylowo^{dd} et^{ee} prefato eius rectori aut qui pro tempore suo fuerit habenda, tenenda, utifruenda et pacifice perpetuo tempore possidenda ac in usus proprios^{ff} convertenda et cum omnibus
 10 iuribus, usibus, fructibus et^{gg} proventibus ac etiam emolumentis^{gg} universis inventis et inveniendis quocunque nomine censeantur, nichil^{hh} iuris et dominii ac proprietatis in suprascriptisⁱⁱ bonis sic ut preferturⁱⁱ dicte ecclesie datis sive^{kk} donatis pro me et meis successoribus reservando. In^{ll} cuius rei testimonium sigillum meum proprium presentibus est appensum^{ll}. Actum et datum in Horodzylowo^{dd}, in mense februario sabato ipso die
 15 Purificacionis sancte Marie Virginis anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo tercio. Presentibus his testibus: magnifico domino Andrea Sakowicz et nobili Nyecrassio^{mmm} de districtu Zuprany ac honorabilibus viris dominoⁿⁿ Joanne alias Gmolka et Georgio^{oo} canonicis Wylensibus et discreto Alberto de Thrlang curie dicti domini episcopi capellano, ac aliis quam pluribus^{pp} fidedignis. Per manus Nicolai de Klo-
 20 dawa, tunc dicti domini episcopi vicenotarii.

175.

Hruzdowo, 3 lutego 1443.

Andrzej Sakowicz dziedzic Hruzdowa kościół parafjalny w tejże wsi przez siebie założony a przez biskupa Macieja konsekrowany ku czci św. Trójcy, św. Ducha i Wniebowzięcia NMP. uposaża, nadając mu: a) dziesięcinę snopową ze wsi Hruzdowa, b) dwóch ludzi czynszowników, c) rolę na cztery sochy z dworem i łąkami, d) pięciu robotników wyliczonych imiennie, trzech z Hruzdowa i dwóch z Wytroczy, e) cztery grzywny z lży płacone przez danników, f) jaz na rzece Brzezynie.

30 *M. A. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin sredniej grubości 29,2×8,1+3,5, na zagięciach przetarty, w czterech miejscach rozdarty, nieco nadgryziony przez myszy. — Pieczęć wraz z paskiem pergaminowym wydarta, jak wskazuje oderwanie kawałka pergaminu na zewnętrznej stronie dokumentu. — Inicjał prawie do połowy tekstu z wydłużeniem inwokacji wydłużonem pismem. Tekst w dwóch miejscach podkreślany i w czterech wyrazach niżej wskazanych wskutek zatarcia i rozdarcia nieczytelnych uwydatniany
 35 tą samą ręką w. XVIII, która dopisała na lewym marginesie przy dotyczącym ustępie: chłopci z Hruzdowa. — Na odwrociu: 1) na złożeniu bocznem wewnętrznem zapisek dość wyblakły współczesny: Privilegium super ecclesiam in Hruzdowo. W ciągu dalszym innemi rękami w. XVII: 1443. N° 47. rescriptum (ten ostatni wyraz znacznie zatarty i później*

40 174. ^v dare Ekstr. ^z tynas Tysak. ^{aa} Manuliecz, Siemieniecz, Orscha, Maszarecz Ekstr. ^{bb} szlady Ekstr. ^{cc} distincta Tysak. ^{dd} Horodzilowo Ekstr. ^{ee} ac Ekstr. ^{ff} perpetuos Tysak. ^{gg} emolumentis Ekstr. ^{hh} nil Ekstr. ⁱⁱ suprafatis Ekstr. ^{ll} premittitur Ekstr. ^{kk} seu Ekstr. ^{ll} brak w Ekstr. ^{mmm} Niecrasko Ekstr. ⁿⁿ brak w Tysak. ^{oo} Gregorio błędnie Ekstr. ^{pp} plurimis Tysak.

innym atramentem przekreślony). Przed »Privilegium« podobnym atramentem później dodano: N° 21; 2) na złożeniu wierzchniem pierwszy zapisek z w. XVII zatarty, a wypisano w tem miejscu ręką w. XVIII: 1443. Hruzdow, drugi zaś z w. XVII zatarty, uwydatniony późniejszą ręką (w. XVIII): Fundusz Imc P. Andrzeja Sakowicza dziesięciny na plebanię Hruzdowską de omni grano (z dawniejszego zapisku z w. XVII zostały wy-
5
razy:) cum semine post araturas nostras; ponad tem widoczny wyraz inną ręką w. XVII: descriptum (tą samą ręką co w Lib. VI) NB. Tych samych rąk te ostatnie zapiski znajdują się i na falsyfikacie tegoż kościoła z dnia 15 paźdz. r. 1475 (ob. niżej pod tą datą).

Kop. 1. Lib. VI k. 66'—67' nr 46 z zapiskiem Lectum. — 2. Czart. k. 21—21'. — 3. Lib. Magn. k. 14'—15. — 4. Ekstrakt na luźnym arkuszu folio o 2 kartach w Archiwum Kap. Kat. Wil. z uwagą: ex actis Archivi dioecesis Vilmensis pod pieczęcią tegoż archiwum za biskupa I. J. Massalskiego z 11 stycznia 1778 a z podpisem obok Jacka Miłosza wikariusza kat. wil., kanclerza diecezjalnego (dosłownie z Kop. 2).

Uw. Pierwszy to jest prywatny dokument uposażenia kościoła parafjalnego, docho-
wany w oryginale, pochodzący z dawnego Archiwum Diecezjalnego.

In nomine sancte Trinitatis et individue unitatis amen. Ad perpetuam rei memo-
riam. Quoniam ea que fiunt et geruntur | sub tempore, simul eciam labuntur s[ub]^a tem-
pore, nisi scriptorum serie pro futura preteritorum reminiscencia debite roborentur, ne
oblivioni | hominum qui sunt et fuerint^b tradantur. Sane tunc et sine omni dubio credo
ab Omnipotente Deo eternam et incommutabilem | consequi mercedem et mee meorumque,
20
predecessorum ac successorum saluti consulere animarum, dum pro cultu divino et sa-
cris edibus de bonis a Domino Deo in hac vita michi collatis manum porrexero adiu-
tricem. Proinde ego Andreas Sakowicz^c, heres de Hrusdowo^{d1}, universis et singulis tam
presentibus quam futuris presentem literam inspecturis quibus expedit notifico per pre-
sentes: Quod ecclesie parochiali in villa mea Hrusdowo per me de novo erecte et edi-
25
ficate ac in honorem Sancte Trinitatis et S. Spiritus ac in memoriam Assumpcionis
Sancte Marie Virginis per reverendum in Christo patrem et dominum, dominum Mathiam
Dei gracia quintum^e episcopum Wylnensem dedicate et consecrate do, attribuo, appro-
prio, incorporo donoque donacione perpetua et irrevocabili ac presenti pagina perpetuis
temporibus inscribo, rectori quoque eius qui^f tempore suo fuerit bona hec infrascripta:
30
Primo et principaliter decimam manipularem hic in Hrusdowo omnis seminis sive grani
post araturas meas; demum duos homines tributarios, quorum nomina sunt [hec]^g: pri-
mus^h Bresteny¹, secundus Racholowicz¹ et cum tributo, quod ipsi^k dant et dare te-
nentur, annuatim videlicet viginti pundos¹ mellis; item terram arabilem ad quatuor
aratra alias sochi^m dictam Synakowskaⁿ² et cum curia seu predio in dicta terra Sina-
35
kowskaⁿ constructo seu construendo pefatam terram arabilem ita longam et latam, prout

175. ^a na dziurze widać kreskę skracającą ślady liter s i b, które każą czytać raczej sub jak ma Lib. VI, niż cum jak mają Czart. i Lib. M. ^b tak w Or., fuerunt Kopjarze ^c Sakowicz Kopjarze ^d Hrusdowo Kopjarze ^e Qutū Or., ordinatum Lib. M. a Lib. VI i Czart. ręką korektora nominatum ^f pro dodaje Czart. ^g w Or. na zagięciu rozdarcie, niewątpliwie był tu wyraz videlicet, przepisany w w. XVIII zdaje się na scilicet i na haec; Lib. VI ma haec, Czart. i Lib. M. opuszcza ^h poprawiany w w. XVIII ¹ Lib. VI poprawia z Bresteni ¹ oba te wyrazy przepisane ręką w. XVIII, przycem nazwisko wypisane Pacholowicz; Bachelowicz Lib. M. ^k ipso Czart. ¹ pudos Lib. VI, nad tym wyrazem ręką korektora na podstawie Or. wypisano niewłaściwie pundls; pudos Czart. i Lib. M. ^m soche Czart. ⁿ Sinakowska Lib. VI

175. ¹ Hrusdowo dziś z kościołem par. w Oborku, miasteczko w pow. oszmiańskim, nad rzeką Brzezina (Berezyńa) na pld.-zach. od Mołodeczna (zob. Jankowski Cz., Powiat Oszmiański T. II str. 115 i nast.). ² Prawdopodobnie Senkowszczyzna, kilka km. na pln.-zach. od Oborka (zob. mapę Chrzanowskiego).

in suis metis ab antiquo est distincta, una cum pratis ad dictam terram spectantibus; item quinque homines laboratores, tres hic in Hruzdowo^o, quorum nomina sunt ista: primus Pyctus^p, secundus Bytonicz^q, tercius Petrus, duos vero in Wytrocz^r^s, unus Semyen^s, secundus Olexa; item quatuor marcas latorum grossorum in Yzha^t, quas tributarii ibidem solvere tenebuntur; item obstaculum alias yaz^u in fluvio dicto Brzezyna^v⁴. Hec igitur omnia et singula bona suprascripta do, dono, adiungo, attribuo, approprio, incorporo prefate ecclesie mee in Hruzdowo et eius rectori, qui pro tempore suo extiterit, habenda, tenenda, utifruenda et pacifice perpetue possidenda ac in usus proprios convertenda, cum omnibus iuribus, usibus, fructibus, proventibus ac universis emolimentis, nichil iuris et dominii ac proprietatis in dictis bonis, sic ut premittitur, ecclesie predictae datis et donatis pro me et meis successoribus reservando. In cuius rei testimonium sigillum meum proprium presentibus est appensum. Actum et datum in Hruzdowo, in^w mense februario die dominico in festo S. Blasii episcopi et martyris anno Nativitatis Domini millesimo quadringentesimo quadragésimo tercio. Presentibus his testibus, scilicet^x honorabilibus viris dominis Johanne alias Gomolka et Georgio canonicis Wylensibus ac^y nobiles dominis Necrassio^z de districtu Zhuprani^{aa}, Jacobo Relowicz^{bb} et Promczykone^{cc} ac eciam discreto Al[ber]to de Trlang curie prefati domini episcopi cappellano, et aliis quam pluribus fidedignis. Per manus Nicolay de Clodawa^{dd} tunc dicti domini episcopi vicenotarii.

20

176.

Wilno, 13 lipca 1443.

Jan [książe świrski] al. Kryg wraz z żoną Dorotą i rodziną zapisuje francuszkonom wileńskim u Panny Marji na Piasku ofiarę w zbożu a zwłazszcza w gryczce ze wsi swej Miadziola, prosząc o odprawianie co tydzień dwóch²⁵ mszy i wpisanie do ksiąg wspominkowych po ich śmierci.

M. L. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, w górnej części w kilku miejscach bardzo znacznie wyżarty przez myszy, 33,5 × 12,6 + 3,5 cm. — Inicjał na całą wysokość tekstu. — Po pieczęci pozostał tylko pasek pergaminowy. — Zapiski in dorso: 1) zapiski z w. XV i XVI z powodu dziur przepadły; 2) na złożeniu wierzchniem z w. XVII: Dominus Joannes dux de Swir legat eleemosinam annuam de villa Medelo 1443; 3) na złożeniu dziś spodniem z w. XVIII: N° 7 (przekreśl.) Legatio siliiginis et annonae et præcipue gryczki de villa Medelo a domino Joanne duce de Swir anno Domini 1443; 4) sygnatury: A. 67 (w. XVII) oraz różnemi rękami w. XVIII: N° 43mo Sub litera M. M.; z w. XIX: Od. 5 (popr. z 4), Fas. 1 N° 6.

25

Uw. Tekst dokumentu w miejscach brakujących odtworzony na podstawie dokumentu Nr 153 z 1 sierpnia 1439, mającego ten sam formularz.

175. • Hruzdow Ckart. ^p Pictus Lib. VI ^q Bytonisz Lib. VI, poprawione drugą ręką na Bytonicz; Bytonicz Ckart. ^r Witrocz Lib. VI ^s Siemien Lib. VI, Ckart. i Lib. M. ^t Vsza Ckart. i Lib. M.; Isza Lib. VI ^u Jaz Lib. VI i Lib. M. ^v Brzezina Lib. VI ^w dodane ręką korektora w Lib. VI ^x videlicet Ckart. ^y et Lib. M.; Lib. VI poprawia pierwotne et na ac ^z Lib. VI poprawia z pierwotnego Nicassio ^{aa} Zhuprany Lib. VI ^{bb} Belowicz Ckart. i Lib. M. ^{cc} Promczykone Lib. VI; Promczykone Ckart. ^{dd} Nicolai de Klodawa Lib. VI

40

175. ^s Nieznane. ^t Berezyna, prawobrzeżny dopływ Niemna.

In nomine D[omini amen]. Noverint univ[ersi et singuli presencium noticiam habituri], quod nos Johannes [dux de Swir]^{a 1} | alias Crig una [cum conthorali nost]ra Dorothea (brak 9—10 wyrazów) . . . gert (brak 1—2 wyrazów) . . . [ux]orib[us et liberis] | nostris ad honorem [Dei Omnip]otentis et Virginis [G]loriosae Mariae [in Vilna] nostram carorumque nostrorum tam viv[oru]m quam d[efunctorum] ob salu]tem, mera et spontanea voluntate ac matura delib[eracione] duximus elemosinam sanct]am dare siliginis et [annone et] precipue gryczky de villa nostra Medelo² singulis annis temp[oribus] eviternis Fratribus Minoribus in conventu [Wylnensi] aput Sanctam Mariam in Arena comorantibus tam presentibus quam [fururis]; cupientes, quod fratres predicti conventus teneantur missas legere, unam pro defunctis et aliam pro sanitate vivorum sing[ulis] septimanis eciam temporibus eviternis et nos in suis oracionibus recommendatos habeant; post obitum vero nostrum animas nostras suis libris ascribent et pro ipsis Altissimum iugiter exorent. Si quis autem post decessum nostrum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum in conventu Wilnensi, ipso die sancte Margarete virginis anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo tercio. Presentibus nobiles strenuisque viris domino Georgio Gottoltowycz et domino Allexandro Yadogowycz et Yusko Radywyłowycz, et aliis quam pluribus fidedignis in premissis constitutis.

177.

Wilno, 25 lutego 1444.

Waszko Sakowicz wraz z żoną Miłochną i dziećmi franciszkanom wileńskim u P. Marji na Piaskach zapisuje dziesięć beczek żyta, jednego wieprzka i beczkę grochu corocznie ze wsi swej Minkowa, prosząc o dwie msze tygodniowo i wspominki w modłach.

11. 4. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, cienki, w kilku miejscach w górnem zagięciu wygryziony przez myszy, pergamin w miejscu przywieszenia pieczęci, której brak, wydarty, 29,5 × 13 + 2,2 cm. — Inicjał sięga pod zakładkę. — Zapiski in dorso: 1) na złożeniu dziś wewnątrz: X siliginis 1 pisi 1 porcum ex parte Basilii in villa Mynkowo X (ręką współczesną); 2) Privilegium super decem tunnas siliginis, unum porcum, unam tunnam de pisa de villa Mynkowo (z w. XVI); 3) na złożeniu spodniem (z w. XVII) A^o 1444. Privilegium X tunnarum siliginis etc. de villa Minkowo; 4) poniżej inną ręką, raczej z w. XVIII: R. 1444. Wieprz, 10 beczek żyta, grochu beczka co rok z Mynkowa. Zato dwie obligi na każdy tydzień; 5) na złożeniu wierzchniem z w. XVIII: N° 8 (przekreślone). Legatio decem tunnarum siliginis unius porci et unius tunnae de piso de villa Minkowo a domino Basilio Waszko et conthorali eius Miłochna, anno Domini 1444; 6) sygnatury z w. XVIII: N° 44to sub litera MM.; z w. XIX: Od. 5 (popr. z 4), Fas. 1 N° 7.

176. * uzupełnione wedle dorsum podanego wyżej w Or.

176. ¹ Świr, miasteczko w pow. święciańskim na płu.-zach. brzegu jeziora tejże nazwy, 35 km. na pld.-wsch. od Święcian. ² Miadziol (Nowy) nad jeziorem Miastro w pobliżu Starego Miadziola, miasteczko w pow. wilejskim, 40 km. na płu. od Wilejki.

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presencium noticiam habituri, quod nos dominus Basilius alias | Waschko Sackowycz una cum conthorali nostra Mylochna et filia mea scilicet Katherina et ceteris liberis nostris tam | presentibus quam futuris, ad honorem Dei Omnipotentis et Virginis Gloriose Marie nostramque ac carorum nostrorum tam vivo|rum quam mortuorum ob salutem, mera et spontanea voluntate ac matura deliberacione duximus elemosinam sanctam dare decim^a tunnas siliginis, unum porcum et unam tunnam de pisa^a de villa nostra Mynkowo¹ singulis annis temporibus eviternis Fratribus Minoribus in conventu Wilnensi aput^a Sanctam Mariam in Arena commorantibus tam presentibus quam futuris; cupientes, quod^b fratres predicti conventus teneantur missas legere, unam pro defunctis et aliam pro sanitate vivorum singulis septimanis eciam temporibus eviternis et nos in suis oracionibus recommendatos habeant; post obitum vero nostrum animas nostras suis libris ascribent et pro ipsis Altissimum iugiter exorent. Si quis autem post decessum nostrum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum^c in conventu Wylnensi, feria tertia post dominicam «Esto michi in Deum protectorem» anno Domini millesimo quadringentesimo quadragésimo quarto. Presentibus nobilibus strenuisque viris domino Bohdan Mutrymowycz et domino Georgio Radwylowycz et Jaczko Goyschewicz et Suchy Jan, et aliis quam pluribus fidegnis in premissis constitutis.

178.

Wilno, 8 kwietnia 1444.

Kazimierz (Jagiellończyk) wielki książę litewski, ruski etc., Marcinowi archidiakonowi kościoła wileńskiego zatwierdza nadanie stryja swego Zygmunta wielkiego księcia litewskiego archidiakonji wileńskiej, mianowicie ludzi i ziemię w Lelkuskach wraz z łąką zwaną Skirmunciszki.

Or. brak.

Kop. 1. Transumpt króla Zygmunta I w Krakowie z I. XI 1537 j. w. przy dokumencie w. ks. Zygmunta z 9 czerwca r. 1435 (Nr 139 str. 157) na str. 6—7. — 2. Lib. I k. LXXXVII—LXXXVIII z nagłówkiem: Confirmatio regis super Lelkuszky et super pratum Skyrmuntyzsky circa Kutuywy. — 3. Lib. III str. 85—6 (w transumpcie j. w.). — 4. Luźna kopja z w. XVII j. w. przy dok. Nr 139. — 5. Kopja w Archiwum Państwowem w Wilnie j. w. przy dok. Nr 139. — 6. Lib. IV str. 350—2.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum presencia opera cito ab hominum labuntur memoria, necesse est ergo, ut ea que futurorum debeant respicere cognitionem et maxime, que ad cultum divinum respiciunt, perpetuis temporibus hominum et literarum testimoniis confirmentur. Nos igitur Casimirus Dei gracia magnus dux

177. ^a tak w Or. ^b que w Or. ^c odtąd do końca tą samą ręką, ale później innym, ciemniejszym atramentem

177. ¹ Może Mińków; dwie osady tej nazwy znajdujemy w Słowniku Geograficznym (T. XV cz. 2 str. 337), jedną w pow. wołkowyskim, drugą w pow. rohaczewskim; niewiadomo, czy i o której z nich tu jest mowa.

Lituanie, Russie etc., significamus tenore presencium quibus expedit universis: Quomodo consideratis et attentis serviciis venerabilis domini Martini nostre Vilnensis ecclesie cathedralis archidiaconi, nobis ac^a predecessori et^b patruo nostro charissimo domino^c Sigismundo magno duci fideliter exhibitis, bona per eundem antecessorem et patruum nostrum^d predictum eidem domino Martino archidiacono data et donata, ymmo archidiaconatui ipsius et ecclesie cathedrali perpetuo incorporata, videlicet quattuor homines cum terra Lelkusski^{e1} dicta simul cum curia, quam ipse dominus Martinus in eadem terra construxit, quos et quam idem dominus Sigismundus Ostasschkoni clavigero Vilnensi donaverat ac demum ab ipso commutatione sufficienti facta recipiens, prefato domino Martino archidiacono et ecclesie predictis una cum prato seu palude Skirimuntiski^{f2} dicto, quod pratum alias Tartari de Nemisza^{g3} hucusque tenuerant, iure perpetuo donavit. Ipsam igitur huiusmodi donacionem, in spem retribucionis eterne gratam habentes, ratificamus et presentibus perpetuis temporibus confirmamus, cum omnibus eiusdem terre campis cultis et incultis, pratis, pascuis, silvis, nemoribus, borris, rubetis, quercetis, montibus, collibus^h, vallibus, torrentibus, rivis, aquarum decursibus, piscinis, piscaturis, stagnis, paludibus, molendinis et eorum emolimentis, venacionibus et aucupacionibus et generaliter cum omnibus et singulis utilitatibus ad eandem terram ab antiquo quovismodoⁱ spectantibus modo existentibus, et que humana ratione in eadem terra quomodolibet in posterum poterint^j adinveniri; decernentes ipsam nostram et ipsius patru^ki et predecessoris nostri donacionem robur habere perpetue firmitatis. Harum quibus sigillum nostrum, quo nunc utimur, presentibus est appensum testimonio litterarum. Actum et datum Vilne, feria quarta ante festum Pasche anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto. Presentibus reveren(do) in Cristo patre domino Mathia episcopo Vilnensi, necnon magnificis strennuis et nobilebus Joanne Gastoldi Vilnensi et Joanne Moniwidowicz^l Trocensi palatinis, Joanne Nemyrowicz^m, Michaele cancellario, Alberto marsalco etⁿ Nicolao nostro secretario, qui habuit presenciam in commissis.

Adⁿ relationem solius domini magni ducis et dominorum suprascriptorumⁿ.

179.

(Podejrzany).

Wilno, 16 kwietnia 1444.

Kazimierz (Jagiellończyk) wielki książę litewski, ruski etc., Marcinowi archidiaconowi kościoła wileńskiego zatwierdza dokument fundacyjny stryja swego

178. ^a tak i Lib. III; et Lib. I ^b tak i Lib. III; ac Lib. I ^c w obu Kop. brak tego wyrazu ^d nostrem Trans. ^e tak i Lib. III; Lelkuszky Lib. I; w Lib. III na marginesie inną współczesną ręką: terra Lelkuszki cum quatuor hominibus archidiacono ^f tak i Lib. III; Skyrmunthyszky Lib. I ^g tak i Lib. III; Myemysza Lib. I ^h collibus, montibus Lib. I ⁱ tak i Lib. III; quovismodo ab antiquo Lib. I ^j poterunt Lib. III ^k tak i Lib. III; Monylwydolwycz Lib. I ^l Nomywyldowycz Lib. I ^m w Lib. I tego wyrazu brak ⁿ w Lib. I brak tego adania

178. ¹ Nieznane w diec. wileńskiej, może Lelkisaki w pow. rosińskim gm. Taurogi (Słown. Geogr. T. XV cz. 2 str. 46). ² Miejscowość nieznana, niewątpliwie położona koło Niemieży (zob. niżej). ³ Niemież pod Wilnem, przy drodze do Oszmiany, gdzie Witold miał osiedlić Tatarów, pokonanych w r. 1397 nad Donem.

Zygmunta wielkiego księcia litewskiego (ob. wyżej Nr 139), który polecił przejrzeć i zbadać, oraz swoje własne nadanie ludzi i ziemi w Lelkuskach (zob. Nr poprzedni).

Or. brak.

Kop. 1. Transumpt króla Zygmunta I w Krakowie z 1. XI 1537 j. w. przy dokumencie w. ks. Zygmunta z 9 czerwca 1435 (Nr 139 str. 157) na str. 7—9. — 2. Lib. I k. XIV—XVI z nagłówkiem: Confirmatio regis Casimiri super archidiaconatum. — 3. Lib. III str. 86—87 (w transumpcie j. w.). — 4. Luźna kopja z w. XVII j. w. przy dok. Nr 139. — 5. Kopja w Archiwum Państwowem w Wilnie j. w. przy dok. Nr 139. — 6. Lib. IV str. 352—5 (w transumpcie j. w.).

Reg. 1. Ks. Kurczewski F., Kościół Zamkowy T. I str. 331 (w dodatku do str. 158 z niewłaściwą datą »we czwartek wielkanocny« i z błędną nazwą Delkuszki zam. Lelkuszki). — 2. Tenże, Kościół Zamkowy T. III str. 535|6 (z Kop. 6).

Uw. Nie wydaje się zupełnie pewnem to nadanie przedewszystkiem ze względu na sprzeczność, dotyczącą nadania Lelkuszek, jaka zachodzi między niem a dokumentem tegoż Kazimierza Jagiellończyka tylko o 8 dni wcześniejszym, albowiem w dokumencie z dnia 8 kwietnia, niewątpliwie autentycznym, Lelkuszki nazwane są nadaniem w. ks. Zygmunta, tymczasem w niniejszym akcie nadawcą tychże jest sam Kazimierz. Zwraca przytem uwagę w niniejszym dokumencie wzmianka o przedłożeniu Kazimierzowi dokumentu w. ks. Zygmunta, który tenże polecił przeczytać i zbadać, czy nie sprzeciwia się jego prawom. Poza tem formularz zwłaszcza w drugiej części prawie dosłownie powtarza tekst dokumentu z dnia 8 kwietnia. Wreszcie najbardziej zastanawia fakt nowego zatwierdzenia dopiero co przed tygodniem przez tegoż wystawcę dokonanego nadania. Byłżeby ten dokument podrobiony bezpośrednio przed transumowaniem przez Zygmunta I?

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Ea que voluntas principum et serenissimorum magnificencia ducum^a ex^b gratitudinis animo in subditis adimplere decreverat, non decet^c per aliquem serenitatis principem secus facere, sed multo magis benignitatis animo confirmationis robore largiter confirmari. Nos igitur Kasimirus Dei gratia magnus dux Lituanie, Russie etc., significamus tenore presentium quibus expedit universis: Quod constitutus coram nobis venerabilis dominus Martinus nostre Vilnensis ecclesie cathedralis archidiaconus, fidelis noster^d, nostro proferens^e conspectui^f literas privilegiales sibi, archidiaconatui^g et ecclesie predictis a preclaro principe Sigismundo magno duce, predecessore ac patruo nostro charissimo pro libertate ville Rukoini^h dicte et curie eiusdem traditas speciali; quas quidem literas perlectionisⁱ et audicionis iuste titulo diligenter examinare commisimus et nichil in ipsis reperientes^j, quod iuri nostro seu dominio in aliquo derogare videretur^k, sed solum dicti domini Martini obsequiositatem eiusque copiosius fidelitatem narraverunt, quorum occasione libertatem in prefatis litteris contentam videtur merito possidere: nos igitur, videntes ipsius^k obse-

179. ^a dudum in Trans. i Lib. I ^b et Lib. I ^c licet Lib. I ^d tak w Trans. i Lib. III; Lib. I ^e dodaje dilectus ^f tak w Trans.; proferens Lib. I; praeferens Lib. III ^g conspectu Lib. I ^h archidiaconatuique Lib. I; ⁱ que^e dodano rubro ^j Rukoiny Lib. I; Rukoinie Lib. III; obok na marginesie inną współczesną ręką Rukoinie ^k recipientes Lib. III ^l viderentur w obu kopyjach ^m eius w obu kopyjach

179. ¹ objaśnienie ob. str. 157 Nr 139 przyp. I.

quiositatem et fidelitatem nobis ac nostro predecessori quam pluries sudorose¹ impensas et adhuc in futurum maioris continuitatis exercitio exhibendas, omnia et singula in dictis literis contenta aprobamus^m, ratificamus et ratificando presentibus confirmamus, dantes et concedentes prefato domino Martino, archidiaconatuiⁿ et ecclesie prefatorum bonorum, videlicet Rukoini^o ville cum hominibus et curia, servis et ancillis, pecoribus et pecudibus in eadem curia existentibus, ius et potestatem ev(itern)o tempore cum omni iure et dominio, nichil penitus pro nobis et nostris successoribus in eisdem reservando, campis cultis et incultis, pratis, pascuis, silvis, nemoribus, borris, rubetis, quercetis, montibus, collibus et vallibus, venationibus, aucupationibus fibrorum seu castorum captionibus, torrentibus, rivis, aquis et aquarum decursibus, piscinis, piscaturis, stagnis, paludibus, molendinis et eorum emolumentis, et breviter cum omnibus et singulis fructibus, utilitatibus et preventibus, veluti in literis prefatis dictionatim ac clausulatim est contentum, possidendum pacifice ac^p tenendum. Insuper adicimus prefato domino Martino et suo archidiaconatui quatuor homines cum terra Lelkuskii^{q2} dicta simul cum curia, quam ipse dominus Martinus in eadem terra construxit, quos et quam idem dominus Sigismundus Ostasskoni^r clavigero Vilmensi donaverat ac demum ab ipso commutatione sufficienti facta recipiens, prefato domino Martino archidiacono et ecclesie predictis una cum prato seu palude Skirmuntisski^{s3} dicto, quod pratum alias Thartari de Niemysza^{t4} hucusque tenuerunt, iure perpetuo donavit. Ipsam igitur huiusmodi donationem in spem retributionis eterne gratam habentes, ex speciali gratia nostra ratificamus et presentibus perpetuo confirmamus, cum omnibus et singulis utilitatibus ad eandem terram ab antiquo quomodolibet spectantibus, pronunc existentibus, et que in eadem terra in posterum quovismodo poteruntⁿ inveniri, decernentes ipsam nostram et patrum nostri et predecessoris predicti donationem robur habere perpetue firmitatis. Ne autem literarum nostrarum presentis nostre confirmationis traditio ab aliquibus successoribus nostris violata ac lesa fieret, presentes literas privilegiales subappenso nostro, quo utimur, sigillo, non obstantibus etiam quibuscumque munimentis in contrarium editis, roborari fecimus ac signari. Actum et datum Vilne, feria quinta intra^v octavas solennitatis Pascalis^w anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto. Presentibus reveren(do) in Christo patre domino Mathia episcopo Vilmensi, necnon magnificis, preclaris, strennuis et nobilibus Joanne Gastoldi^x Vilmensi palatino, Vasilio de Ostrog duce, Andruszkone^y Szacowicz^z in Poloczko^{aa} et Degerdt^{bb} in Ossmiana^{cc} tenentariis, Dowgone^{dd}, Radyl^{ee} Osticowicz^{ff}, Michaelae cancellario et Alberto curie nostre marsalco^{gg}, aliisque quam pluribus testibus fidedignis. Per manus nobilis Nicolai nostri secretarii, fidelis nostri^{hh} dilecti.

Ad relationem solius domini magni ducis Lituaniae et dominorum suprascriptorum.

179. ¹ sudoroso *Lib. I* ^m probamus *Lib. I* ⁿ archidiaconatuique *Lib. I*, »que« *dodano rubro* ^o Rukoyni *Lib. I*; Rukoyni *Lib. III* ^p et *Lib. I* ^q Lelkuschkj *Lib. I* ^r Ostaschkoni *Lib. I*; Ostaschkoni *Lib. III* ^s Skyrmunhhyszki *Lib. I*; Skirmuntiszki *Lib. III* ^t Niemysza *Lib. I*; Niemysza *Lib. III* ^u poterint *w obu kopjach* ^v infra *w obu kopjach* ^w Paschalis *Lib. III* ^x Gastold *Lib. I* ^y Andrischkone *Lib. I* ^z Sakowycz *Lib. I* ^{aa} Polocko *Lib. III* ^{bb} Degerd *w obu kopjach* ^{cc} Oschmana *Lib. I*; Oszmiana *Lib. III* ^{dd} Dowgrone *Lib. I* ^{ee} Radul *Lib. I*; Radul *Lib. III* ^{ff} Ostikowycz *Lib. I* ^{gg} marschalko *Lib. I*; marschalko *Lib. III* ^{hh} brak *w Lib. I*

179. ² *Zob. wyżej objaśnienie na str. 204 przyp. 1.* ³ *Zob. wyżej objaśnienie na str. 204 przyp. 2.* ⁴ *Zob. wyżej objaśnienie na str. 204 przyp. 3.*

180.

B. m. i d., 1444.

Ferzy „Pyetkonis“ z Żupran¹ zapisuje konwentowi franciszkańskiemu w Oszmianie pole Illoylupiis nad rzeką Wcabło.

5 Wiadomość o tem nadaniu znajduje się w Inwentarzu franciszkanów oszmiańskich z 8 marca r. 1585 k. 5' z podaniem sygnatury dokumentu »A. 14«, dochowanego jeszcze wówczas w oryginale in pargameno cum sigillo, oraz z regestem: Dominus Georgius Pyethkonis de Zuprani legat campum in prato sito circa fluvium Wcablō, nuncupatom (s.) Illoylupiis².

181.

Rudniki, 3 czerwca 1445.

10 Kazimierz wielki ksiązę litewski kościołowi w Pińsku pod wezw. Wniebowzięcia NMP., założonemu przez stryja swego Zygmunta wielkiego księcia litewskiego, na ręce brata Wacława (gwardjana klasztoru) nadaje: a) czterech
15 ludzi wymienionych po nazwisku, b) dziesięciny snopowe jare i ozime, c) pola w Wyszkowicach, d) jezioro Błudne i e) karczmę w Pińsku.

Or. nieznan. Przedstawiony był ten dokument »na pergaminie pisany« do oblaty w księgi grodzkie pow. pińskiego dnia 5 stycznia r. 1742, gdzie zanotowano: »u tego przywileiu pieczęć w wosku na laku (sic) wybita, na sznurze iedwabnym wisząca« (ob. niżej Wyd.).

20 Kop. 1. Transumpt Wojciecha Tabora biskupa wileńskiego z dnia 7 lutego r. 1504 (zob. niżej pod tą datą). — 2. Biblioteka Seminarjum duchownego w Pińsku. Transumpt króla Zygmunta I w Warszawie r. 1513 (ob. niżej Reg.). — 3. Rps Bibl. Krasieńskich w Warszawie nr 3649 (notaty ks. Herburt zob. o nich wyżej pod Nrem 27 str. 43).

25 Wyd. Opisanije rukop. otd. Wilen. Publ. Bibl. Wyp. II 2 str. 34 nr 2 i str. 35 nr 3 (z ksiąg grodzkich powiatu pińskiego z r. 1742).

Reg. Ks. Kantak K., Die Entstehung der poln. Konwente etc. (Franz. Studien 1929 T. 16 str. 119 nr 4).

30 Uw. W Opisaniju rukop. otd. Wilen. Publ. Bibl. Wyp. II 2 str. 38 nr 5 transumpt króla Zygmunta I nosi datę: w Krakowie 12 października r. 1510.

In nomine Domini amen. Cum humana opera in se sint^a labilia et a memoria hominum, que labilis est et caduca, facillime evanescant, nisi fuerint literarum apicibus et fidelium testimonio perennata, eapropter^b nos Cazimirus Dei gratia magnus dux Lithwaniae, Russiae^c etc., huius mundi fragilitatem perpendentes, volentesque temporalia

85 181. ^a tych trzech wyrazów brak u Herburt ^b brak u Herburt ^c Prussiae Wyd.

180. ¹ Żuprany włość na płu.-wsch. od Oszmiany ² Rzeka i miejscowość nieznane.

et caduca commutare pro aeternis, sperantes post huius vitae occasum ad vitam transferri aeternam, publice recognoscimus tam praesentibus quam futuris, quod ad laudem Omnipotentis Dei eiusque Glorioso et Intemeratae Matris semper Virginis Mariae, pro animae genitoris nostri carissimi salute nostrorumque peccaminum remedio salutari, ecclesiae in Pynsko per praeclarum principem dominum Sigismundum magnum ducem Lithwaniae, Russiae etc., patrum nostrum carissimum, in honorem Assumptionis Beatae Mariae Virginis Gloriosae erectae et constructae ac religioso et devoto Wenceslao fratri ordinis Minorum suisque successoribus legitimis bona infrascripta, videlicet quatuor homines, in Hochowo tres, scilicet Petrum fabrum alias rudnik, Hnath tokarz^d dictum et Maslus, quartum vero^e Gressko^f sinkarz^g dictum circa lacum Bludne residentem; item decimas manipulares tam aestivales quam hiemales omnium curiarum^b ad castrum Pynsko pertinentium; item agros in Wyschowycze^h, quos ipse frater Wenceslaus hucusque in pacifica possessione habuit et tenuit; item lacum supra dictum Bludne nuncupatum; item tabernam in Pynsko liberam donavimus, dedimus, inscripsimus et assignavimus praesentibusque damusⁱ, assignamus, inscribimus et in perpetuum largimur cum omnibus et singulis utilitatibus, usibus, proventibus^j, tributis, agris cultis et incultis, aquis, stagnis, paludibus, piscinis, fluviis, rivis, aquarum decursibus, montibus, collibus, vallibus, pratis, graniciebus, pabulis, silvis, rubetis et nemoribus et cum omnibus et universis spectantiis quibuscumque nominibus generalibus et specialibus valeant nominari, longe late et circumferencialiter ab antiquo in suis limitibus distinctis, quae nunc sunt et meliori provisione mediante in futurum fieri possunt, nihil iuris et proprietatis pro nobis ac nostris successoribus in eisdem reservantes, habendi, tenendi, utifruendi, perpetuis temporibus pacifice et quiete possidendi et in usus beneplacitos prout dictae ecclesiae rectoribus protunc existentibus melius videbitur convertendi. Harum quibus sigillum nostrum praesentibus est appensum testimonio literarum. Datum in Rudnyky, feria quinta in octava Sacri Corporis Christi anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto.

182.

Wilno, 8 marca 1446.

Jan al. Koniuch z żoną Małgorzatą i dziećmi swemi konwentowi franciszkanów wileńskich u P. Marji na Piaskach zapisuje dziewięć beczek żyta, dziesięć sięćcinę grochową i wieprzka ze wsi swojej Szastowo, a z drugiej wsi swojej koło Merecza krowę i kopę groszy corocznie z obowiązkiem odprawiania dwóch mszy św. co tydzień, jednej za zmarłych, drugiej za żywych, ponadto anniwersarz we wszystkie suchednie w roku i wypominki.

M. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, dość dobrze zachowany, zbrukany, 275 X 97 + 15. — Inicjał aż pod zakładkę. — Na pasku pergaminowym wisi miseczka z pieczęcią, w której być może nigdy wycisku nie było. — Zapiski in dorso: 1) na złożeniu dziś wewnątrz: X siliginis et 1 pisum et 1 porcus ex parte Johannis dicti (?) Conyuch una cum uxore (współczesny); 2) niżej: novem tunnas siliginis,

181. ^a Żegotarz Wyd. ^e tych dwóch wyrazów brak u Herburt ^f brak tego wyrazu w Wyd. ^g Sucharz Wyd. ^h Wiszkowicze Wyd. ⁱ brak u Herburt ^j proprietatibus Herburt

unam pisi, uno porco in villa Markowo (XVI w.); 3) A. 70 (XVI w.) tamże: Dominus Joannes Koniuth fundat dari conventui novem tonnas siliginis, unam de pisis, porcum in Markowo 1446 (XVII w.); 4) na złożeniu dziś spodniem: N° 9 (przekreślone) Legatio novem tunnarum siliginis unius tunnae de piso et unius porci de villa Sekastowo (sic) sita circa villam Markowo. Et de alia quae jacet supra Merecz legatio unius vaccae et unius sexagenae a domino Joanne Coniuth et conthorali eius Margaretha, anno Domini 1446; 5) *sygnatury*: A. 70 (XVI w.), z w. XVIII: N° 66to Sub litera NN, z w. XIX: Od. 5 (popr. z 4), Fas. 1. N° 8.

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presencium noticiam habituri, quod nos Johannes alias Conyuch una | cum conthorali nostra Margaretha et filiis nostris et ceteris liberis nostris tam presentibus quam futuris ad honorem Dei Omnipotentis et | Virginis Gloriose Marie nostramque ac carorum nostrorum tam vivorum quam mortuorum ob salutem mera et spontanea voluntate ac | matura deliberacione duximus elemosinam sanctam dare, novem tunnas siliginis et decimam de piso et unum porcum de villa nostra Schastowo¹ sita circa villam Markowo Scholo² et de alia villa nostra, que iacet supra Merecz³, unam vaccam et unam sexagenam grossorum^a singulis annis temporibus eviternis Fratribus Minoribus in conventu Wynnensi aput Sanctam Mariam in Arena comorantibus tam presentibus quam futuris; cupientes, quod^b fratres predicti conventus te-
neantur missas legere, unam pro defunctis et aliam pro sanitate vivorum, singulis septimanis eciam temporibus eviternis. Volumus nos Johannes prefatus eciam habere per eosdem fratres et conventum Sancte Marie Wynnen(sem) singulis Quatuor temporibus seorsum currentibus in quolibet anno, ut missas cantent pro defunctis similiter et vigiliis eciam temporibus eviternis, et nos in suis oracionibus recomendatos habeant; post obitum vero nostrum animas nostras suis libris ascribent et pro ipsis Altissimum iugiter exorent. Si quis autem post decessum nostrum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum in domo eiusdem predicti Johannis Wylne, feria tertia proxima post dominicam »Invocavit« etc. anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo sexto. Presentibus circumspectis viris domino Petro Goschewycz, Jaczko Goschewycz civibus de Vilna et nobili viro domino Martino Conyuchssso^c, et aliis quam pluribus fidedignis in premissis constitutis.

183.

Labiewo, 23 czerwca 1446.

W raporcie przesłanym przez marszałka Zakonu wielkiemu mistrzowi o układach z pełnomocnikami wielkiego księcia litewskiego Kazimierza w sprawie granic i w niektórych sprawach handlowych, na czele tych pełnomocników wymieniony jest biskup wileński.

Reg. 1. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 183 nr 1823. — 2. Index actorum saec. XV. ed. A. Lewicki str. 290 nr 2498.

182. ^a dopisane w skróceniu tą samą ręką ^b pisane jak que ^c końcowe (1° dopisane tą samą ręką

182. ¹ Miejscowość nieznana. ² Może Markowo w pow. wilejskim, 30 km. na pld.-zach. od Wilejki. ³ Dopływ prawobrzeżny Niemna, uchodzący doń pod miastem Mereczem.

184.

Malborg, 25 czerwca 1447.

Wielki mistrz Zakonu niemieckiego do landmistrza inflanckiego w sprawie rokowań, jakie prowadzili w dniu 4 czerwca pełnomocnicy wielkiego księcia litewskiego z (Maciejem) biskupem wileńskim na czele, z pełnomocnikami Zakonu inflanckiego o granice między Litwą a Inflantami.

Wyd. Bunge F. G., Liv.-Est.- u. Kurl. Urkundenbuch T. 10 (Ryga—Moskwa 1896) str. 248 nr 359.

Reg. 1. Daniłowicz Ć., Skarbiec dipl. T. II str. 186 nr 1847. — 2. Index actuum saec. XV ed. A. Lewicki str. 294 nr 2540.

185.

Rzym, 11 października 1447.

Mikołaj z Błażejowic proboszcz wileński i kanclerz Księstwa Litewskiego uprasza papieża Mikołaja V o zatrzymanie tegoż probostwa kościoła (katedralnego) wileńskiego bez obowiązku wyswięcenia się na kapłana przez lat siedm, ze względu na to, że jest zajęty obowiązkami urzędu sekretarza króla polskiego Kazimierza. — Otrzymuje dyspensę tylko na lat dwa.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplicationum Mikołaja V T. 413 k. LIV.

Uw. Udzielenie tej dyspensy ob. w Nrze następnym.

Nicolaus de Blazeyewicze prepositus Wilnensis in Lithwania, cancellarius ducatus Lythwanie¹, quatinus ipsam dignitatem post pontificalem maiorem, absque se promoveri ad ordinem presbyteratus, per septennium possidere possit. »Attento Pater Sancte, quod dictus praepositus serviciis domini regis Poloniae Casimiri, cuius secretarius existit, occupatus detinetur«.

Fiat ad biennium. Romae, V idus octobris anno 1.

186.

Rzym, 11 października 1447.

Papież Mikołaj V Mikołajowi z Błażejowic proboszczowi kościoła wileńskiego a Kazimierza króla polskiego sekretarzowi i Księstwa Litewskiego kanclerzowi pozwala, by przyjąwszy w ciągu dwóch lat święcenia subdiakonatu, wolnym był od przyjmowania dalszych święceń.

185. ¹ Był sekretarzem Zygmunta Kiejstutowicza w r. 1432, występując w tymże roku dnia 22 września na zamku trockim: per manus Nicolai de Blaseowicz secretarii nostri fidelis dilecti (Dubiński P., Zbiór praw i przywil. m. Wilna. Wilno 1788 str. 3). Występuje jeszcze w r. 1437 (Barwiński B., Żigimont Kiejstutowycz. Żółkiew 1905 str. 130).

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Later. T. 443 k. 310. Na marginesie na początku tekstu: A. de Cortesiis.

Nicolaus etc. Dilecto filio Nicolao de Blazeyouicze preposito ecclesie Wilnensis salutem etc. Vite ac morum honestas aliaque laudabilia probitatis et virtutum merita, super quibus apud nos fidedigno commendaris testimonio, nos inducunt, ut te specialibus favoribus et gratiis prosequamur. Hinc est, quod nos volentes te, qui ut asseris carissimi in Christo filii nostri Cazimiri regis Polonie illustris secretarius et ducatus Lithwanie^a cancellarius existis, premissorum meritorum tuorum intuitu favore prosequi gratie specialis, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, tecum ut usque ad biennium a data presentium computandum, dummodo hinc ad annum ad subdiaconatus ordinem rite promotus fueris, ratione prepositure ecclesie Wilnensis, que dignitas inibi post pontificalem existit cuique cura inminet animarum, quam ut asseris inter cetera obtines, et ad alios sacros ordines promoveri facere minime tenearis nec ad id a quoquam invitatus valeas coartari, generalis concilii et quibuscumque aliis apostolicis necnon in provincialibus et synodalibus editis generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, statutis quoque et consuetudinibus dicte ecclesie iuramento, confirmatione apostolica seu quacumque firmitate alia roboratis, ceterisque contrariis nequaquam obstantibus, auctoritate apostolica tenore presentium de speciali gratia dispensamus, proviso quod prepositura huiusmodi debitis propterea non fraudetur obsequiis et animarum cura in ea nullatenus negligatur. Nulli ergo etc. nostre dispensationis infringere etc. Si quis etc. Datum Rome apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo quadragésimo septimo quinto idus octobris anno primo. (*Pod tem.:*) A. XVI. de Jeletis.

187.

Radoszkowicze, 29 października 1447.

Piotr Sienko dziedzic Wiszniewa założony przez siebie kościół parafjalny we wsi swej Radoszkowiczach pod wezwaniem Św. Trójcy, św. Anny i św. Szczepana uposaża, nadając mu pięciu ludzi zw. Sieczewlanie z ich ziemiami, szóstego w Radoszkowiczach, dziesięcinę zbożową w Radoszkowiczach i Buczewiczach oraz cztery beczki miodu.

Or. brak.

Kop. w transumpcie króla Aleksandra z dnia 2 czerwca r. 1503 (zob. niżej pod tą datą): 1. Czart. k. 21'. — 2. Lib. Magn. k. 15—15'. — 3. Luźna kopja w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej w inwentarzu kościoła radoszkowickiego z 23 marca r. 1720 (zob. wspomniany dok. z 2 czerwca r. 1503).

Reg. 1. Ks. Przyalgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 49. — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 214/5.

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria aeternitati non commensuratur, expedit igitur, ut ea quae sunt in humanis actibus, ad perpetuitatis ratitudinem^a deducantur, proborum testium et sigillorum munimentis roborentur. Proinde nos strenuus

186. ^a lischwanie *Regesta*

187. ^a rectitudinem *Czart.*; gratitudinem *Kop. 3*

Petrus Sienko¹ haeres de Wisniowo^{b 2} notitiae universorum, tam praesentium quam futurorum, harum serie literarum fieri volumus manifestum, (quod) ad corroborationem et ad exaltationem fidei catholicae devotissime acclinati, ecclesiam parochialem in villa nostra Radoszkowicze^{c 3} fundamus et erigimus in honorem S. Trinitatis, S. Annae et S. Stephani protomartyris, fundatamque et erectam donis et utilitatibus et proventibus infrascriptis donamus et dotamus, videlicet quinque homines dictos Sieczewlanie^{d 4} cum eorum terris, pratis, silvis, nemoribus ac cum omnibus aliis pertinentiis universaliter universis, quocunque nomine censi valeant, item sextum hominem in Radoszkowicze^{e 5}; duas decimas, unam in Radoszkowicze^{e 6} et aliam in Buczewicze^{f 4} omnis grani; item quatuor tunnas mellis alias poludne^{g 5}. Praesentibus venerabili et honorabili nobilibusque viris dominis Georgio^{h 10} archidiacono et Mathia praelato et canonico Vilnensibus, Andrea Sakowicz, Woydyto genero eiusdem, Sowkone^{l 1} plebano in Naliboki, Andrea Wasilowicz¹ et aliis quam pluribus. Datum in Radoszkowicze, die dominico ante festum Omnium Sanctorum anno Domini millesimo quadringentesimo quadragésimo septimo, nostro sub sigillo.

188.

(Ragneta), 29 grudnia 1447.

Najwyższy marszałek Zakonu i komtur Ragnety składa (wielkiemu mistrzowi) sprawozdanie z rokowań o zaprzysiężenie pokoju wieczystego, jakie toczyły się w Wilnie w dniach 28 i 29 grudnia tegoż roku z królem polskim i jego panami, na których czele wymieniony jest biskup wileński.

Wyd. Bunge F. G., Liv.-Est.- u. Kurl. Urkundenbuch T. 10 (Ryga—Moskwa 1896) str. 270—272 nr 401.

Reg. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 188 nr 1858 (bez wzmianki o udziale biskupa wil.). — 2. Index actorum saec. XV ed. A. Lewicki str. 297 nr 2569.

189.

B. m. i r. (1444—1447).

Księżna Fedorowa Korybutowiczowa Nastazja, za przyzwoleniem wielkiego księcia Kazimierza wydawszy córkę swoją księżniczkę Annę za Piotra Montygierdowicza marszałka ziemskiego, zapisuje im Łosk, zastrzegając sobie opiekę zięcia nad sobą i dwiema swemi córkami, Wasilisz i Marją, które on ma wydać za mąż.

187. ^b Wisznowo Kop. 3 ^c Radoszkowice Czart. i Lib. M. ^d Sieczewlanie Kop. 3 ^e Radoszkowice Czart. ^f Buczewicze Czart. i Lib. M. ^g poludnae Kop. 3 ^h Gregorio Czart. i Lib. M. ^l Siwkone Lib. M.; Snukonae Kop. 3 ¹ Masilowicz Kop. 3

187. ¹ Piotr Sienko Giedygoldowicz herbu Leliwa, dziedzic Wiszniewa, występuje w latach 1429—1451; ob. Semkowicz W., O litewskich rodach bojarskich etc. w Miesięczniku Heraldycznym T. VI (1913) str. 186. ² Wiszniew, miasteczko nad rz. Olszanką, dopł. Berezyny w pow. oszmiańskim, 35 km. na pld.-wsch. od Oszmiany (Słown. Geogr. T. XIII str. 623). ³ Radoszkowicze, miasteczko w pow. wilejskim na pograniczu pow. mińskiego, 33 km. na płn.-zach. od Mińska (Słown. Geogr. T. IX str. 458). ⁴ Buczewicze, wieś położona 11 km. na wsch. od Radoszkowicz (Słown. Geogr. T. I str. 430).

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Papierowy na ćwiartce ($\frac{1}{4}$ folio) 21,8 X 19,5, znak wodny w kształcie korony o dwóch bocznych liściach lilji z krzyżem pośrodku, podobny do znaku, podanego przez C. M. Briqueta w dziele *Les filigranes* (Genève 1907) T. II nr 4639 i 4640 dla papieru bardzo rozpowszechnionego w latach 1438 i 1441, pochodzenia włoskiego; bardzo podobny też znak podaje Lichaczew, *Paleograficz. znac. bumaż. znaków* T. III nr 1037 dla papieru używanego w Moskwie w latach 1460/1; papier na zagięciach zwłaszcza w środku i na dolnym brzegu popękany, zresztą dobrze dochowany. — Poniżej tekstu z prawej strony ślad pieczęci okrągłej 23 mm., wyciśniętej w czarnym wosku, z którego tylko drobne okruchy pozostały. Na przeciwległym złożeniu odbicie pieczęci wykazuje słabe ale jeszcze widoczne zarysy godła pieczętnego w kształcie jakoby krzyża, którego dolne ramię (stopa) rozczepione i kotwicznie w obie strony wygięte, jak na pieczęci ks. Fedora Korybutowicza z r. 1433 (por. Semkowicz Wł., *Korybutowicze w świetle sfragistyki. Miesięcznik Heraldyczny, Lwów 1913 str. 200—204*); w otoku ślady liter, których jednak odczytać nie podobna. — Na odwrociu na złożeniu wierzchniem zapisek z w. XVII: List X. Nastazii Fiedorowey Korybutowiczowey która dawszy corke swoje X. Anne za pana Piotra Montygierdowicza za pozwoleniem krola Kazimierza zapisuie im Łosk wiecznością (niżej inną ręką:) bez daty. Sygnatury: tamże ręką zapisku powyższego nad nim: 1; obok z w. XVIII: »B« oraz »A«, która to sygnatura łąz samą ręką jest wypisana obok tekstu na lewym marginesie u góry; pod rzezonym zapiskiem z w. XVIII: 1; na złożeniu spodniem z tegoż wieku: Łosk. Fascykuł 1. N° 1. Litera A.

Reg. Semkowicz Wł., *Łosk i wygaśnięcie Korybutowiczów* (Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie T. VII [1924—5] str. 202).

Uw. Termin a quo 1444 uzasadnia wzmianka o Iwju, które nadane zostało Pietraszowi Montygierdowiczowi 24 sierpnia 1444. (oryginał w Iwju, por. Fankowski Cz., *Powiat Oszmiański* T. III str. 18); termin ad quem 1447 określa wzmianka o wielkim księciu Kazimierzu jako jeszcze »królewiczu«, nie królu (por. cyt. wyżej rozprawę Wł. Semkowicza o Łosku).

† Milostъju Boъbeju se jazъ knjahinja Fedorowa Korybutowicz(a) Nastasъja po ospodarja | welikoh(o) knjazja priwolensъja Kazimira korolewicz(a) i po swoej ljubwi dala esmi doczъku swoju knjazъnu Anъnu za pana Petra Monъtikirdowicz(a) marszałъka | zemskoh(o) a Loszeskъ¹ dala esmi doczъce swoej knjazъne Anъne a na to esmi i listъ svoj zapisъnyj dala zjatju swoemu panu Petru Monъtikirdowicz(u) i doczъce swoej knjazъne Anъne; panъ Petrъ Monъtikirdowicz Losъku ospodarъ kakъ i Iwъju², a mene emu knjahinju Nastasъju korъmiti do żywota i cztiti, kakъ żo to matъku roditelja swoeho, a doczъkъ moi knjazъnu Wasilisu i knjazъnu Marъ]ju otъdawati za muъ, kakъ otъsju detъmi swoimi, a po moemъ żywote Loszeskъ³ zjatju moemu panu Petru Monъtikirdowicz(u) i eho żone a moej doczъce knjazъne Anъne. A szъto Bohъ dastъ meъi inni detej ino i detemъ tymъ.

190.

Rzym, 27 lutego 1448.

Aleksander Sudymuntowicz laik diec. wileńskiej uprasza papieża Mikołaja V o przywilej zupełnego odpuszczenia grzechów raz w życiu i na godzinę śmierci, co też uzyskał.

189. ¹ wyraz podkreślony współcześnie

189. ¹ Łosk, miasteczko w pow. oszmiańskim, 32 km. na pld.-wsch. od Oszmiany; ob. Fankowski Cz., *Powiat Oszmiański* T. II str. 16 i nast. ² Iwje, miasteczko w pow. oszmiańskim, 58 km. na pld. od Oszmiany; ob. Fankowski Cz., l. c. T. III str. 56 i nast.

Reg. Archivum Watykańskie, Regesta Supplic. Mikołaja V T. 416 k. CLVI.

Alexander Sudimuntowycz^a laicus Wilnensis in eadem causa (i. e. de plenaria omnium peccatorum remissione semel in vita et semel in articulo mortis) supplicat.

Fiat. Romae, IV kal. martii anno I.

191.

5

Wilno, 4 kwietnia 1448.

Olechno Sudymuntowicz z Chożowa podczaszy litewski kościół parafjalny we wsi swojej nowozałożonej Ostroszycach pod wezw. Niepokalanego Poczęcia NMP., św. Piotra i Pawła i św. Mikołaja uposaża, nadając mu jako też jego rektorom czyli plebanom dwunastu ludzi Smolniewiczów i Chlepkowiczów z obowiązkami składania daniny miodowej i dwóch bobrów corocznie oraz dziesięcinę zbożową z tejże wsi.

Or. brak.

Kop. Tyszk. k. 66—66' nr 58.

Reg. Ks. Mamerta Herburta dokładny regest w rpsie Czart. nr 3516 (z Kop.) pod koniec tomu w dodatku, zawierającym streszczenia dokumentów kościelnych.

In nomine Domini amen. Ad rei memoriam sempiternam. Consulte saluti animarum prospicitur, dum illorum, qui se benignitatibus exhibent devotis, actus pietatis in eterni regis beneplacitum diriguntur et eorum iugis memoria habeatur, scripture testimonio commendantur. Proinde ego Olyecho Svdymonthovicz¹ de Chozowa² serenissimi principis et domini domini Casimiri regis Polonie et magni ducis Lithvanie supplicerna significativo tenore presencium quibus expedit universis presentibus et futuris, presencium noticiam habituris: Quomodo considerans et intimis cordis mei assidua meditatione revolvens, quam sit honestum et animarum saluti saluberrimum divinum cultum adaugere sacrasque edes, in quibus petitiones suum sorciuntur effectum pro vita eterna consequenda, de novo erigere vel edificare ministrosque eisdem Domini Dei et cultui deputare dotatos, ea consideratione non immerito deliberavi atque decrevi ecclesiam parochialem in villa mea Ostrosszicze³ nuper per me de nova radice erectam ad honorem Omnipotentis Dei eiusque Gloriosissime Matris perpetue Virginis omniumque sanctorum et specialiter sub titulis et vocabulis Conceptionis eiusdem Gloriosissime Virginis Marie et sanctorum Petri et Pauli apostolorum et beati Nicolai confessoris gloriosi. Et nedum ipsam ecclesiam, verum etiam ipsius rectores sive plebanum dotare cupiens, bona mea

190. ^a w tekście błędnie Suchimuntowycz

191. ¹ Olechno Sudymuntowicz dziedzic Chorzowa występuje w latach 1448—9 jako supremus subpincerna magni ducis (zob. niżej Nr 194 str. 220), w tymże też roku jako lazienbny królewski (rps Czart. nr 821 str. 128), w r. 1453 supremus cubicularius (Akta gr. i ziem. XI nr 3103). Z tytułem pincerna występuje jeszcze później, w latach 1466 i 1475, poczem zostaje wojewodą wileńskim i kanclerzem W. Ks. L. (ob. Wolff, Senatorowie i dygnitarze str. 77, 288).
² Chożów, wieś w pow. wilejskim, 26 km. na płd. od Wilejki (Sł. Geogr. T. I str. 641).
³ Ostroszycze, wieś nad rzeką Dubrowką dopł. Usiaży w ptn. stronie pow. mińskiego, należąca do dominium Gródek (Sł. Geogr. T. VII str. 695).

infrascripta, non coactus non compulsus sed de mera ac libera mea voluntate ex causisque superius expressis concitatus et pro salute animarum patris, matris ac aliorum parentum meorum pro dicta ecclesia ipsiusque rectores sustentacione dedi, contuli, donavi ac assignavi et presentibus do, confero, dono et assigno irrevocabiliter et in ewm per huiusmodi rectores pro tempore existentes habenda, tenenda, possidenda et gubernanda pacifice et quiete. Et primo do, dono, confero et assigno duodecim homines cognomine Smolnyeviczii et Chlepkoviczy, quorum decem, qui morantur in districtu Osthrosszicze ecclesie prefate et suis rectoribus singulis annis unum wst haw mellis et duos castores dent et solvant cum omnibus et singulis utilitatibus, fructibus, censibus, proventibus, agris cultis et incultis, pratis, campis, pascuis inventis seu inveniendis ac cum omni iure et dominio, prout solus eosdem duodecim homines usque in hactenus tenui et possedi, nichil iuris, domini aut proprietatis pro me meisque successoribus in eisdem reservando; item decimam cuiuslibet grani et seminis post agros et araturas curie mee in villa prefata Osthrosszicze. Que omnia et singula superius enumerata cum serviciis, honoribus, attineneciis, pertinentiis et coherentiis universis do, dono, ascribo et approprio ecclesie prememorate et rectoribus eius pro tempore existentibus temporibus perpetuis et eviternis per presentes. Harum quibus sigillum meum est appensum testimonio literarum. Actum et datum Wilne, feria quinta in festo sancti Ambrosii anno Domini millesimo quadringentesimo quadragésimo octavo.

192.

Rzym, (ok. 1 lutego) 1449.

Papież Mikołaj V Maciejowi biskupowi wileńskiemu zleca, by zbadał sprawę znieważenia, okaleczenia i obrabowania Teodoryka syna Albryka, księdza diecezji krak., proboszcza kieleckiego i kanonika krakowskiego oraz rektora kościoła parafjalnego w Maninie tejże diecezji, akolita papieskiego i winnych tej zbrodni mocą apostolską ukarał, a Teodorykowi dał zadośćuczynienie.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Vatic. T. 409 k. 2.

Uw. W tej samej sprawie pod datą 1 lutego r. 1449 wydał papież Mikołaj V venerabilibus fratribus archiepiscopo Leopoliensi et Premisliensi ac Tricaricensi¹ także samo zlecenie, w innej wszakże redakcji werbalnej (wyd. Theiner, Vetera Monumenta Pol. et Lith. T. II str. 62—3 nr 91: Ex Reg. orig. An. II de Curia Tom XXXIV fol. 285). Zlecenie tej sprawy kapłana diecezji krakowskiej biskupom lwowskiemu, przemyskiemu i wileńskiemu można tłumaczyć niezłożeniem jeszcze w owym czasie obediencji papieżowi Mikołajowi V przez biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego. — Podaje się tu tylko początek aktu, przedstawiający stan faktyczny, dyspozycję zaś papieską treści kanonistycznej, bardzo obszerną, pomija się ze względu na brak bezpośredniego związku z niniejszem wydawnictwem oraz wydanie aktu przez Theinera.

Nicolaus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Vilenensi salutem et apostolicam benedictionem. Ex suscepti pastoralis officii cura tenemur perversorum rescindere conatus, ut ab aliis subtrahatur audatia delinquendi. Sane non sine gravissima

192. ¹ Tricarico, biskupstwo w pld. Włoszech.

displicentia dilecti filii Theoderici Albrici² presbiteri Cracoviensis diocesis, prepositi Kelciensis et canonici Cracoviensis ac rectoris ecclesie parochialis in Manina eiusdem diocesis, accoliti nostri, querelis animum nostrum perturbantibus ad nos provenit, quod nonnullae iniquitatis tam ecclesiasticae quam seculares persone dicte diocesis maligno tradente spiritu non solum in ipsius tum etiam in illis partibus nuncii nostri ausu temerario in eius personam manus violentas inicere, et ipsius membra mutilare, bonis rebusque fere omnibus spoliare, denudare litterasque nostras violare, sed etiam, quod gravius ferimus, linguam eius perforare et abscindere, aliqua nephanda quam plurima in eius persona inferre presumpserunt, adeo quod in ipsius Theoderici corpus, sensus et membra maxima subsecuta sunt detrimenta, in presbiteralis ordinis vilipendium, divine maiestatis offensam, apostoli Petri iniuriam nostrique et apostolice Sedis contemptum, pernitiosum quoque exemplum et scandalum plurimorum, sententias, censuras et penas in tales generaliter promulgatas dampnabiliter incurrendas.

Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo, secundo pontificatus.

193.

Wilno, 23 kwietnia 1449.

Kazimierz Jagiellończyk król polski i wielki książę litewski kościołowi w Dubinkach, założonemu przez Witolda wielkiego księcia litewskiego i jego rektorowi Świętosławowi daje w uposażeniu dziesięciny snopowe ze swojego dworu przy Dubinkach, w Szeszalach, Bolnikach; folwark z ludźmi, łakami i jeziorom Wilno; czterech ludzi wymienionych z rodzinami do służby kościelnej we włości szeszolskiej; czterech ludzi wymienionych z rodzinami we włości mojszagolskiej; wreszcie nieokreślone bliżej nadanie Witolda.

Or. brak.

Kop. Tyszk. k. 6'—7 nr 0.

Reg. Ks. Mamerta Herburta bardzo dokładny regest w rpsie Czart. nr 3516 przy końcu tomu w dodatku, zawierającym streszczenia przywilejów kościelnych.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum presencia opera cito ab hominum labuntur memoria, necesse est, ut ea que futurorum habeant respicere cognitionem et maxime, que ad cultum divinum dirigenda sunt perpetuis temporibus, hominum et litterarum testimonio confirmentur. Nos igitur Casimirus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithvanie, Russie, Samogithie etc. heres, ad universorum deducimus noticiam: Quomodo cupientes extremum diem iudicii operibus pietatis prevenire et terrena commutare pro eternis, donacionem ecclesie in Dubyngy¹ per preclarum principem do-

192. ² Jest to Teodoryk syn Albryka z Wawrzeńczyc (koło Krakowa), proboszcz kielecki i kanonik katedry krakowskiej; otrzymuje on od papieża Mikołaja V d. 20 października r. 1447 godność akolita papieskiego i Stolicy apostolskiej (ob. Theiner, Vet. Mon. Pol. et Lith. T. II str. 51 nr 72).

193. ¹ Dubinki, miasteczko w pow. wileńskim, 43 km. na płu. od Wilna nad jeziorem Oswe albo Dubinka (Słow. Geogr. T. II str. 191).

minum Wythowdum magnum ducem Lythwanie, patrum nostrum carissimum, erecte
 factam similiter et donatam per nos ipsi ec(c)lesie et discreto Swanthoslao rectori eius-
 dem additam, et imprimis decimas manipulares: prima videlicet in curia nostra prope
 Dvbingi sitta omnis grani (et)^a seminis, secundam in Schescholi² eciam de omni grano,
 5 terciam in Bolnyky³ similiter de omni grano, dempta avena in qualibet decimarum; item
 allodium alias dworecz cum hominibus, pratis et lacu Vylna⁴ dicto ad ipsum spectan-
 tibus; item quatuor homines ad serviendum dicte ec(c)lesie, scilicet Wydvs, Sthabvth,
 Eypvs, Tanthnyvs cum fratribus ipsorum et eorum successoribus, cum frumentis, siligine,
 avena, melle et lyno in districtu Schescholi sitt(os); item quatuor homines per nos ipsi
 10 et prefato rectori eiusdem donatos, videlicet Poczis, Gaylwdos, Wydenys et Rodus cum
 fratribus et eorum successoribus in districtu Moyschegola; item ibidem in Dvbingi...^b cum
 agris spectantibus et per prefatum dominum Wythawdum magnum ducem Lythwanie ipsi
 ec(c)lesie in Dvbyngi datam, ad quam postea et nos nostrum prebuimus consensum, ipsi
 15 ecclesie et rectori prefato et suis successoribus ratifican(tes) et confirmantes donacionem
 supradictam prefati domini Wythowdi et nostram dedimus, inscripsimus, incorporavimus
 et sumus largiti, presentibusque damus, inscribimus, incorporamus et perpetuis tempo-
 ribus largimur cum omnibus utilitatibus ad ipsos homines supradictos et allodium pre-
 dictum spectantibus, agris cultis et incultis, quercetis, rubetis, lacu, pratis, mellificiis,
 aquis, fluminibus, pascuis, piscinis, aquarum decursibus, nihil pro nobis iuris, dominii et
 20 proprietatis in eisdem reservan(do), et generaliter cum omnibus et singulis utilitatibus,
 proventibus, qui modo sunt vel postea per humanam industriam meliori provisione me-
 diante fieri possunt quibuscumque nominibus censeantur, longe, late et circumferencia-
 liter in suis metis et limitibus ab antiquo distinctis, prout prefatus dominus Wythowdus
 plenius habuit, tenuit et possedit, nosque tenuimus, habuimus et possedimus, habendum,
 25 tenendum, possidendum et in usus ec(c)lesie beneplacitos, prout sibi et suis successoribus
 legitimis melius expedire videbitur, convertendum. Harum quibus sigillum nostrum pre-
 sentibus est subimpressum testimonio litterarum. Datum et actum in Wylna, feria quarta
 ipso die sancti Georgii anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono.
 Hiis presentibus: reveren(do) in Christo patre et domino Mathia Dei gracia episcopo
 30 Wylnensi, nec non magnificis Joanne Kyesgal castellano et capitaneo Samogithie, Ivasch-
 kone Gastold palatino Wylnensi, Petro Mongyrdowicz marsalco generali terre Lithvanie,
 Joanne Nyemyrowicz, et aliis quam pluribus personis fidedignis. Per manus venerabilis
 Nicolai prepositi Wylnensis et maiestatis nostre secretarii.

194.

Nowogródek, 28 lipca 1449.

85 *Kazimierz Jagiellończyk król polski i wielki książę litewski na prośbę
 Arnolda z Warki rektora kościoła parafjalnego w Nowogródku zatwierdza
 temuż kościołowi, założonemu przez Witolda wielkiego księcia Litwy, i jego ple-*

193. ^a opuszczone w Kop. ^b w tem miejscu widoczny brak przedmiotu nadania, chociaż w tekście luki
 40 nie zaznaczono

198. ² Szeszole, miasteczko w pow. wileńskim, 55 km. na płu. od Wilna a 15,5 na
 pld.-wsch. od Wilkomierza (Sl. Geogr. T. XI str. 909). ³ Bolniki, miasteczko w pow.
 wilkomierskim, 23 km. na wsch. od Wilkomierza, nad jeziorem Pirszą (Sl.-Geogr. T. I
 str. 302). ⁴ Może jezioro Wilnoje w pow. wileńskim w dobrach Suderwa, 15 km. na płu-
 45 zach. od Wilna (według mapy gen. Chrzanowskiego).

banom uposażenie we wsiach Luky i Horodeczna oraz w gruntach Syvyr i Krzywonogi tudzież we wsiach Mysz, Wołochwa i Kolpienica we włości nowogrodzkiej; ponadto pomnaża je dziesięciną snopową i polną ze dworów wsi swoich Bryciańka i Horodeczna oraz ze wsi Kuborka; wreszcie zezwala na wybudowanie karczmy na placu kościelnym i na wypuszczenie jej w dzierżawę, z nadaniem karczmarzowi wszelkiej wolności.

Or. brak.

Kop. 1. Tyszk. k. 57—58 nr 51 w transumpcie króla Zygmunta I wydanym w Brześciu dnia 13 grudnia r. 1518 (z błędną datą 1409). — 2. Czart. k. 22'—24' w transumptach: a) Jana biskupa wileńskiego z 3 sierpnia 1529; b) króla Zygmunta I, jak wyżej w Kop. 1, zatwierdzonym przez tegoż króla w Krakowie 14 sierpnia 1531 (ze skróconym tekstem przywileju Kazimierzowego i powołaniem na poprzedni transumpt). — 3. Lib. Magn. k. 16'—18 w transumptach jak Kop. 2.

Reg. 1. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wileńskich str. 39 (ułamkowy regest z wiadomością niepodaną w samym dokumencie, jakoby »z czasem papiery zaginęły«). — 2. Ks. Mamerta Herburta streszczenie polskie w rpsie Czart. nr 3516 przy końcu (z Kop. 1).

Uw. Nie można wyłączyć prawdopodobieństwa interpolacji powyższego dokumentu przy sposobności transumowań, zwłaszcza w końcowym ustępie, dotyczącym uprzywilejowania karczmarza (por. przywilej króla Aleksandra dla kościoła w Daugach z 14 sierpnia r. 1503 ob. niżej pod tą datą). — Por. wyżej Nr 116.

In nomine Domini amen. Nos Casimirus Dei gratia rex Polonie^a, magnus dux Lithvanie, Russie^b, Prussie Samogitieque, significamus tenore presencium quibus expedit universis, presentibus et futuris presencium noticiam habituris: Quomodo per honorabilem Arnoldum de Varka^c rectorem parrochialis ec(c)lesie in Nowogrodek nobis oblate petitionis tenor continebat in effectu: quatinus serenissimi principis celebris memorie domini Alexandri alias Wytholdi^d magni ducis Lithvanie patris et predecessoris nostri, qui ipsam ec(c)lesiam parochialem in Nowogrodek de nowa radice erexit et his bonis temporalibus, videlicet villis Luky¹ et Grodzeczyanka² ac areis Syvyr¹ et Crzywonowo³ communi⁴ wlgari vocabulo vocatis et in ipso Nowogrodensi territorio sitis cum omnibus ipsarum villarum et arearum utilitatibus, fructibus, proventibus, tributis, curiis, allodiis, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, borris, mellificiis, gaiis, indaginibus, sareptis, venacionibus, fluviis, lacubus, piscinis, piscaturis, aquis, molendinis, graniciis, Mysz, Wołochpha, Colpyenyca⁴ cum singulis attinenciis, pertinenciis, coherenciis, ap(p)endiis universis ad prescriptas villas et areas quomodolibet spectantibus et pertinentibus, nichil iuris, domini et proprietatis in eisdem pro se et suis successoribus reservan(do), pro sustentatione ipsius ecclesie rectorum seu plebanorum pro tempore existencium donavit et dotavit^h, huiusmodi donaciones et dotaciones superius expressas ratificare, approbare con-

194. ^a et dodaje Tyszk. ^b etc. dodaje i opuszcza resztę intytulacji Tyszk. ^c Warka Czart. i Lib. M. ^d Witowdi Czart.; Withowdi Lib. M. ^e Łuki i Grodeczanka... Swir et Krzywonow Czart. i Lib. M. ^f eorum Czart. i Lib. M. ^g Wołochowa, Kopienica Czart.; Wołochwa, Kolpienica Lib. M. ^h donat et dotat Czart. i Lib. M.

194. ¹ Miejscowość nieznaną. ² Niewątpliwie Horodeczna, wieś w pow. nowogrodzkim, 4 km. na płu.-wsch. od Nowogrodka (Sl. Geogr. T. III str. 133). ³ Zapewne Krzywonogi, wieś w tymże pow., 11 km. na płu. od Nowogrodka (Sl. Geogr. T. IV str. 768). ⁴ Mysz, Wołochwa i Kolpienica, wsie w tymże pow. pod Stwołowiczami, ok. 45 km. na pld. od Nowogrodka (ob. mapę gen. Chrzanowskiego).

firmare et innovare dignaremur. Et nos petitionibus¹ ipsius plebani Arnoldi acclinati, ipsas donaciones et dotaciones¹ per memoratum patrum nostrum magnum ducem Lithvanie^k Witholdum¹ taliter ut prescripsimus factas, ex speciali magni ducatus nostri^m Lithvanie consiliariorum tunc ad latus nostrum assistencium consilio et assensu
⁵ ratificamus, approbamus, confirmamus, ac eciam intimo ex affectu cupien(tes) ipsorum nostrorum predecessorumⁿ, qui gratia Spiritus S. cooperante ad agnicionem fidei christiane vocati in his dominiis M. D. Lithvanie ipsam fidem christianam radicantes, roborantes, stabilientes et amplificantes, ec(c)lesias quam plures de nova radice erexerunt et certis bonis dotaverunt, huiusmodi imitari^o vestigia laudabilia, omnia bona prescripta taliter^p per prefatum patrum nostrum magnum ducem Wytholdum^r donata,
¹⁰ prescripta ec(c)lesie parochiali in Nowogrodek ac ipsi Arnoldo^s moderno dicte ec(c)lesie rectori et suis successoribus ipsius ec(c)lesie rectoribus pro tempore existentibus de novo damus et donamus donacione perpetua^t et irrevocabili per presentes, per ipsum Arnoldum plebanum et suos successores dicte ec(c)lesie rectores pro tempore existentes nomine
¹⁵ ipsius ec(c)lesie tenend(um), habend(um), utifruend(um), possidend(um), gubernand(um) et disponend(um) pacifice et quiete, prout ipsi Arnoldo et suis successoribus dicte ec(c)lesie rectoribus melius et utilius videbitur expedire, temporibus perpetuis et eviternis. Et ulterius ad illius gloriam seu illi in holocaustum^u, qui nos suo^v precioso redemit sanguine et pro magnificando ac amplificando in ipsa ec(c)lesia parochiali Novogrodensi cultu
²⁰ divino et pro rectorum seu plebanorum ampliori circa ipsam ec(c)lesiam sustentacione decimas^w manipulares et campestris cuiuslibet grani et seminis post curias villarum nostrarum, videlicet Bryczyona^b et Grodzieczno^{x6} et in villa Cvbyerka^{v7}, similiter post curiam decimam manipularem cuiuslibet grani preter avenam ad prescriptam nostram donacionem damus, donamus et adiungimus ac^z ascribimus, per prefatum Arnoldum et
²⁵ suos successores dicte ec(c)lesie rectores pro tempore existentes singulis annis percipiend(as), levand(as), tollend(as) et^{aa} utifruend(as) pacifice et quiete temporibus perpetuis et eviternis. Eciam memorato Arnoldo plebano in area ipsius ec(c)lesie Novogrodensi^{bb} in Nowogrodek^{cc} tabernam novam et liberam edificare et in ea tabernatorem, qui mel braxare et alia potagia braxataque libera propinare libere poterit, locare indulsimus et
³⁰ concessimus ac^{dd} indulgemus per presentes; cuiusmodi tabernatorem eciam ab omnibus nostris solucionibus et serviciis presentibus eximimus et libertamus, quod non alteri preterquam rectoribus prefate ec(c)lesie de solucionibus et serviciis respondere^{ee} tenebitur. Que omnia et singula per nos^{ff} modo premissa ratificata et approbata, confirmata et de novo data, ascripta, adiuncta et donata in ius et proprietatem ec(c)lesie prefate Novogrodensis et rectorum eiusdem pro tempore existentium ap(p)ropriamus et incorporamus
³⁵

194. ¹ petitioni *Czart.* ¹ et dotaciones *opuszcza Tyszk.* ^k *opuszcza Tyszk.* ¹ Witowdum *Czart. i Lib. M.* ^m *opuszcza Czart.* ⁿ praedecessorum nostrorum *prnestawia Czart. i Lib. M.* ^o *opuszcza Czart. i Lib. M.* ^p totaliter *Czart.* ^r Witowdum *Czart.;* Witowdum *Lib. M.* ^s Arnolfo *Tyszk.* ^t perpetua donacione *Czart. i Lib. M.* ^u holocaustum *Tyszk.*
⁴⁰ ^v *opuszcza Czart. i Lib. M.* ^w detimas *Tyszk.* ^x Grzczona et Grodzieczno *Czart. i Lib. M.* ^y Kuberka *Czart. i Lib. M.* ^z et *Czart. i Lib. M.* ^{aa} brak w *Czart.* ^{bb} plebano ipsius ecclesiae Novogrodensi in area *smienia szyk Czart. i Lib. M.* ^{cc} Novohrodensi, Nowohrodek *Tyszk.* ^{dd} et *Czart. i Lib. M.* ^{ee} responderi *Tyszk.* ^{ff} modo praemisso per nos *Czart. i Lib. M.*

⁴⁵ 194. ^b *Dziś Brycianka, wieś w tymże pow., 4 km. na płn. od Nowogródka tuż przy Horodecznej (mapa gen. Chrzanowskiego).* ^c *Horodeczna j. w.* ^d *Kuborka, wieś w tymże pow., 2 km. na płd. od Nowogródka.*

per presentes, decernentes premissa omnia robur obtinere perpetue firmitatis^{ss}. Harum quibus sigillum nostrum, quo ut magnus dux Lithvanie utimur, presentibus est appensum testimonio litterarum. Datum et actum in Nowogrodek, feria secunda post festum beati^{hh} Jacobi apostoli proxima anno domini millesimo quadringentesimo quadragésimo^{ll} nono. Presentibus ibidem generosis et strennuis Saczkone^{ll} curie nostre marsalco, Olyecho Svdyvyntho^{kk} supremo nostro subpincerna, Andruszkone Golgynovicz^{ll} co-
quine nostre magistro, Olyecho^{mm} Dylⁿⁿ et aliis nostris familiaribus.

195.

Wilno, 28 września 1449.

Dorota al. Sońka z synem Talimuntem księciem na Świrze kościołowi PM. na Piaskach w Wilnie nadaje dziesięcinę ze wsi swojej Miadziol za duszę ich dziadów i ojca z dziećmi, podanych imiennie, z obowiązkiem odprawiania dwóch mszy tygodniowo i śpiewania wilij w suchedni z wypominkami.

A). A. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy dość dobrze zachowany, tylko na pierwszym zagięciu wyżarty przez myszy, 36 × 23,5 + 5,5. — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć wyciśnięta w czarnym wosku, okrągła, średnicy 28 mm.; wyobraża ona w tarczy herb Lis (strzała ostrzem w słup), w otoku napis ruski: + КНА[ЗА]... РЕ (?)... ДА ПЕЧАТЬ. — Zapiski na odwrociu: 1) Na złożeniu wewnętrznym współczesną ręką: Dorothea cum filio Talymunth duce de Swyr decimam in Medelo, poniżej ręką jeszcze w. XV: X (i. e. decima); 2) także poniżej z w. XVI (później uwydatnione): Decima in Medelo de omnibus frumentis; 3) na złożeniu spodniem z w. XVI: A. 82, tamże z w. XVII: 1449 Miedziol; 4) na złożeniu wierzchniem z w. XVIII: Nie lenując się dochodzić pewne; poniżej ręką w. XVIII: N° 10 (przekreśl.) Legatio decimae omnium frumentorum de villa Medelo a domina Dorothea et filio eius Talimuth. A° Dni 1449 (inną ręką) N° 45to, jeszcze inną ręką w. XVIII: Sub littera MM., z w. XIX: Od. 5 (popr. z 4) Fas. 1. N. 9 (popr. z 10).

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presencium noticiam habituri, lecturi et audituri, tam presentes quam | futuri, ad quos presens scriptum pervenerit, quod nos Dorothea alias Sonyka cum filio nomine Thalymunth duce de Swyr | dedimus et assignavimus decimam in villa nostra Medelo¹ omnium frumentorum pro sanitate nostra et pro animabus predecessorum | nostrorum, videlicet pro anima avi nostri nomine Dittus et uxoris sue Anne et anima patris nostri Johannis alias Krik ducis de Swyr.² et pro animabus filiorum ipsius, videlicet Vaszko, Nyechrasz, Georgius, Daugyr, ceterisque predecessoribus nostris. Quam decimam damus et assignamus pro ecclesia Beate Virginis Marie in Arena Fratibus Minoribus commorantibus in Wylna, tam presentibus quam futuris, perpetuis temporibus duraturis; ita tamen cupientes, quod pre-

194. ^{ss} firmiter *Czart. i Lib. M.* ^{hh} S. *Czart. i Lib. M.* ^{ll} opuszczona *Tyszk.* ^{ll} Daczhone *Czart.; Sazkone Tyszk. i Lib. M.* ^{kk} Olichno Sudimunto *Czart.; Olyecho Sudimunto Lib. M.* ^{ll} Golgynowicz *Czart. i Lib. M.* ^{mm} Oychno *Czart. i Lib. M.* ⁿⁿ Syl *Tyszk.*

195. ¹ *Miadziol (Nowy) ob. objaśnienie na str. 202 w. 42.* ² *Ob. wyżej dok. Nr 176; por. o nich Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarских etc. Mies. Herald. T. VII (1914) str. 57—8.*

dicti fratres tenentur singulis septimanis duas missas^a celebrare, unam pro sanitate et aliam pro defunctis et eciam singulis Quatuor temporibus tenentur vigiliis decantare et in suis oracionibus eos recommendatos habere, et libris suis animas eorum^b ascribere. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum, videlicet domino
 5 Andrea duce de Swyr filio Allexandri, domino Georgio Kyrmalis, domino Hosthey[k]o^c Rymtholthovycz^d et domino Barnardo altarista^e de castro magni ducis Lythwanie Wytholdi, domino Jaczko plebano de Swyr, et aliis quam pluribus fidedignis. Actum et datum in Wyna, die dominico in festo sancti Venceslai anno Domini millesimo etc. XLIX° etc.

10

196.

Wilno, z listopada 1449.

Dorgys Getowtowicz sprzedaje Piotrowi kuchmistrzowi biskupa wileńskiego Macieja i jego dziedzicom za 70 kóp groszy praskich wieś swoją Loschycze al. Vaszylewo wraz z ziemią nad rzeką Slepłą al. Podlasna.

15 *M. f. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin dość cienki, 31.6 × 20.1 + 0.5, dobrze zachowany, nieco tylko splamiony i na zagięciach w kilku miejscach nadgryziony. — Brak pieczęci, której śladem są trzy nacięcia pod sobą na zakładce, z wyciskami paska pergaminowego. — Inwokacja wypisana większym pismem z inicjałem na marginesie przez całą prawie wysokość tekstu. Przy inicjale w poprzek marginesu ręką ks. M. Herburta z poł. w. XIX: NB. jam perscriptum. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wewnętrznym z w. XVI, przeciągnięte w w. XVIII: Littera Dergyss Getoltowycz venditionis (s); 2) na złożeniu wierzchnim z w. XVII: 1449 Venditio villae cuiusdam sed haec non pertinet ad capitulum 1449, niżej inną ręką: Przedaza wsi Thoszyce (s) alias Wasilewa od Jerzego Getholotowicza niejakiemu szlachetnemu Piotrowi kuchmistrzowi (I—2 wyrazy z powodu zalania nieczytelne) Mathiasza Biskupa Wileńskiego y ziemie nad rzeką Slepłą alias Podlasną A^o 1449 pod spodem wyrysowany może tą samą ręką znak w kształcie herbu Pobóg z tą odmianą, że z lewego boku obok oceli wychodzi ukosem mała strzała, z dopiskiem przytem sigillum; 3) na złożeniu spodnim z w. XVIII: A^o 1449. Przedaza wsi Wasilewa, inną późniejszą ręką z w. XVIII: kuchmistrzowi biskupa Wileńskiego; 4) sygnatury: na złożeniu wierzchnim 15 (przekreślone), wyżej wyblakłe N° 29, u samej góry 4.*

Kop. Lib. I cz. II k. LXVIII—LXIX' z nagłówkiem: Littere Dergyss Getoltowycz vendicionis ville etc.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam humana memoria eternitati non comensuratur, expedit igitur, ut ea quae in humanis sunt negociis ad perpetuitatis ratiudinem proborum testimonio et sigillorum munimento deducantur. Proinde ego Dorgys Gethowthowycz^{a 1} universis et singulis presencium noticiam habituris, lecturis et | audituris publice recognoscendo profiteor: Quomodo non coactus^b nec

40 195. ^a missas Or. ^b eos Or. ^c wydarte na zagięciu ^d pierwotnie napisał Rinutholthovycz, później z i zrobił y uchodzące na pierwszą łaskę n, tak że należy czytać Rymtholthovycz ^e altariste w Or.

196. ^a Dorgys Getolotowycz Lib. I ^b actus Or.

196. ¹ Bojar litewski herbu Kopacz; ob. o nim Semkowicz Wl., O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Herald. T. VII (1924/5) str. 218.

compulsus nec aliquo dolo seductus, sed animo deliberato ac meorum amicorum et consanguineorum maturo consilio prehabito, villam meam Loschycze alias Vaszy-lewo^{c 2} dictam possessam vendidi et presencium tenore vendo nobili domino Petro reverendi in Christo patris et domini domini Mathie Dei gracia episcopi Wilnensis magistro coquine suisque heredibus et legitimis successoribus pro septuaginta sexagenis latorum grossorum Pragensis monete ad utilitatem meam et meorum successorum integre et complete receptorum. Quam quidem villam^d prefato Petro et suis successoribus legitimis cum omni iure et dominio et potestate et libertate, quibus ipsam hactenus possedi, cum omnibus agris cultis seu colendis, locatis seu locandis, arvis, argulis, silvis, nemoribus, sareptis, rubetis, borris, mericis, mellificiis, venacionibus, pratis, pascuis inventis et inveniendis, constructis et construendis, stangnis^e, lacubus, paludibus, vallibus, collibus, montibus, antris, aquis, fluminibus, vadis, piscinis, rivis, obstaculis et aquarum decursibus, molendinis aquaticis factis et fiendis et que per humanam industriam excogitari possunt, prout se longe lateque in suis graniciis et limitibus ab antiquo tentis et observatis extendunt et difundunt, cum omnibus usibus et universis fructibus, utilitatibus, censibus et proventibus, contribucionibus, redditibus et donacionibus, prout solus tenui, habui et pacifice hucusque possedi, et cum terra, que est super flumine Slepla alias Podlasna³ dicta libere et perpetue resigno habendum, tenendum, possidendum, fruendum, utendum, vendendum, comutandum, alienandum et ad usus proprios convertendum, cum omni iure et dominio, nichil iuris et domini pro me aut pro meis successoribus reservando. Harum quibus sigillum meum presentibus est subappensum testimonio litterarum. Actum et datum Wilne, die dominico in crastino Omnium Sanctorum anno Domini millesimo quandringsesimo quadragesimo nono Presentibus nobilibus dominis Andrus Nacz Dowgyalowycz, Jurgi Irnystowthowycz, Raczko Mosgeykowycz^f.

197.

Iszkoldź, 16 listopada 1449.

Mikołaj Niemirowicz dziedzic Wsieluba zbudowanemu w swoich dobrach Iszkoldzi nowemu kościołowi ku czci Św. Trójcy, Zwiastowania PM. i św. Mikołaja nadaje dwóch ludzi w Małym Lulinie wraz z danią miodową, trzech w samej Iszkoldzi z ich gruntami, dziesięcinę zbożową z czterech dworów swoich, wreszcie rolę w granicach opisanym nad rzeką Chyrpówką.

Or. brak.

Kop. Tyszk. k. 63—63' nr 54.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nichil sit cercius morte et nichil incercius hora mortis, proinde nos Nicolaus Nyemyrowicz heres de

196. • Loszycze, Vasyłow *Lib. I* ^d Quam villas *Lib. I* • stangnis *Lib. I* ^f Jurgy Irnystowtowycz, Mosgeykowycz *Lib. I*

196. ² Może Łosice na Podlasiu w pow. konstantynowskim, 20 km. na płd. od Drohiczyna. ³ Może Podleśna, rzeczka na Podlasiu, dopływ z prawego brzegu Leśny (Białki), uchodzący do niej koło Bordziłówki, na płn. od Białej Podlaskiej.

Syelyvb, volens ipsam horam mortis operibus misericordie prevenire, mee meorumque predecessorum et successorum animarum saluti consulere, ec(c)lesiam nove fundacionis in patrimonio meo Iskolka¹ in honorem sancte Trinitatis, Virginis Marie An(n)unciacionis et beati Nicolai confessoris erexi et fundavi. Cui quidem ec(c)lesie imprimis do et assigno⁵ et perpetuis temporibus ascribo in parvo Lvlyn² tributarios, videlicet Malynyczi et Pavel, et isti dant duas pullas czothyrypyadne lvkno mellis, cum omnibus serviciis eorumque terris, venacionibus, pratis, borris, gaiis, mericis, aquis et aquarum decursibus ac cum omnibus terris inventis et post inveniendis; item Pyotrkvicz cum tributis suis exceptis serviciis, et hii homines post tributa sua dant duas sexagenas latorum grossorum sine decem grossis; item in Iskolka do et ascribo homines, scilicet Zuncziczi et Malyskvicz et Boris alias Nonaszath cum eorum terris, agris cultis et colendis, pratis, serviciis et singulis posszlynys; item quatuor decimas de curiis meis omnis grani excepta avena, scilicet de Iskolka, de Lyssyca³, de Zvchovicze⁴ et de Rudnyky⁵; item terram arabilem ad tria aratra, cuius terre granicie currunt a gayo Chyrpowka ad calvum lapidem et ad altum pinum alias sosna usque ad finem antique vie, tendentis usque¹⁰ in Ostrowky, iterum ad vallem venientis de Zaboye et secus prata Zaboyksne usque ad rywm Podolchne et ad prata Makacz usque ad fluvium Chyrpowka, una cum fluvio Chyrpowka et pratis ibi existentibus usque supra Chyrpowka. Hec omnia et singula do et assigno et perpetua donacione inscribo ipsi ecclesie et rectori eius pro tempore existenti, nichil iuris et dominii pro me et meis successoribus penitus reservando. Harum quibus sigillum meum presentibus est apensum testimonio literarum. Actum et datum in Iskolka, dominico die infra octavas sancti Martini anno Domini millesimo quadringentesimo quadagesimo nono. Presentibus reverendo in Christo patre domino Mathia episcopo Wylnensi, honorabili Georgio archidiacono et Joanne canonico ec(c)lesie Vylnensis.²⁵

198.

Nowogródek, 17 lipca 1450.

*Andrzej Mostywilowicz dziedzic wsi Rudikouice z tegoż dworu swojego nadaje kościolowi w Klecku ku czci Św. Trójcy i NPM. dziesięcinę wszelakiego zboża.*³⁰

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 25. — 2. Lib. Magn. k. 18.

In nomine Domini amen. Nos Andreas Mostyuilowicz haeres in Rudikouice¹ ad perpetuam rei memoriam significamus quibus expedit universis, tam praesentibus quam³⁵ futuris, harum notitiam habituris: Quod sincero devotionis zelo accensi diem extremum iudicii cupientes operibus misericordiae praevenire et indubitatae salutis perpetuae nobis compendia procurare, immarcescibiles namque caelestes thesauros fiducialiter reponimus,

197. ¹ Iszkoldź, miasteczko w pow. nowogrodzkim, 46 km. na pld.-wsch. od Nowogródka (Sl. Geogr. T. III str. 308). ² Miejscowość w tej okolicy nieznana. ³ Lysice, wieś kilka⁴⁰ km na wsch. od Iszkoldzi. ⁴ Zuchowicze, wieś kilka km. na ptn. od Iszkoldzi. ⁵ Nieznane.

198. ¹ Prawdopodobnie dzisiejsze Rotkiewiczze, mała osada kolo Iszkoldzi okolo 50 km. na pld.-wsch. od Nowogródka (sob. mapę gen. Chranowskiego).

quapropter decimam in curia nostra Rudicowicz^a omnis seminis, videlicet siliginis, tritici, hordei^b, avenae, pisi, scruti damus ecclesiae in Cleczo¹ ad honorem S. Trinitatis et S. Mariae Virginis, et hiis scriptis perpetue assignamus et incorporamus. Quam quidem decimam nos et nostri successores legitimi dare tenebuntur singuli pro nostra nostrorumque salute animarum per ipsam ecclesiam et eius rectorem seu plebanum qui tunc pro tempore fuerit tenendam, habendam et pro utilitate eiusdem ecclesiae committendam ac futuris et perpetuis temporibus possidendam Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio literarum. Testes circa praemissa rogati et vocati: reverendissimus pater in Christo dominus Matthias episcopus Vilnensis, archidiaconus dominus Georgius ecclesiae Wilnensis et dominus Matthias canonicus eiusdem ecclesiae, et alii quam plures fidedigni. Actum et datum in Nowogrodek, ipso die S. Alexii confessoris gloriosi sub anno millesimo quadricentesimo quinquagesimo.

199.

Wilno, 16 października 1450.

Wawrzyniec al. Sobol z żoną Elżbietą i synami Waśkiem i Maciejem braciom minorytom u PM. w Wilnie nadaje dziesięcinę żyta i grochu z jednym wieprzkiem corocznie, zobowiązując tychże braci do anniwersarzy w suchedni i do mszy następnego dnia za siebie i swoich.

M. A. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, z prawej i lewej strony od wilgoci poplamiony, atrament wyblakły, 22 × 10 + 2,5. — Po pieczęci zachował się pasek pergaminowy. — Zapiśki na odwrociu: 1) na złożeniu wierzchniem współczesną ręką: 1450 Pro decem vasis de siligine ex parte domini Laurentii dicti Sobol; ręka znacznie późniejsza dodała: nie mianuje zkąd; 2) tamże niżej z w. XVII: Donat conventui Laurentius Sobol decem tonnas siliginis, pisorum unam et porcum 1450; 3) na złożeniu spodniem z w. XVIII: N° 11 (przekreślone), Legatio super decem vasa siliginis unum de piso et unum porcum bene nutritum a domino Laurentio alias Sobol et contorali eius Elisabeth anno Domini 1452 (s); non est expressum de quibus bonis; 4) sygnatury: z w. XVI A. 78, z w. XVIII N° 46to, Sub litera MM., z w. XIX Od. 5 (popr. z 4), Fas. 1. N° 10.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Noverint universi tam presentes quam futuri, presencium | noticiam habituri: Quod ego Laurentius alias Sobol una cum contorali mea legitima nomine Elizabeth | necnon et filiis meis precaris, videlicet Vaszkone sequentique Mathia, perpendens huius mundi | caducitatem, volensque pro temporalibus eterna commutare, ad laudem et ad honorem Omnipotentis Dei eiusque Gloriose et Intermerate Virginis Marie dedi et assignavi Fratribus Minoribus ad Sanctam Mariam in Wylna commorantibus decim vasa siliginis cum uno de piso et unum porcum bene nutritum annuatim; ita tamen, quod predicti fratres tam presentes (quam)^a futuri tenentur singulis Quatuor temporibus vigiliis decantare cum una missa^b pro defunctis predecessoribus meis caris, sequentemque missam^b sanitate pro mea et eciam contoralis mee necnon et filiis meis precaris quo supra. In cuius rei testimonium ne alicui videatur ambiguitas fieri, sigillo mei contor(al)is^c presentem litteram roboravi. Datum in conventu

198. ^a Budicowicz Czart. i Lib. M. ^b ordeí Lib. M.

199. ^a brak w Or. ^b misa Or. ^c contoris Or.

198. ¹ Kleck, miasteczko w woj. nowogrodzkim nad rzeką Łań.

Vylnensi, ipso die sancti Galli sub anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo etc.

(Na zakładce wewnątrz z prawej strony tą samą ręką trzy ozdobne sigle, zapewne podpis pisarza:) P. D. O.

200.

B. m. i d. d. (w drugiej połowie) 1450.

Kazimierz król polski, po ogłoszeniu bulli jubileuszowej „*Immensa et innumerabilia sunt*“ z 19 stycznia 1449, ogłaszającej śladem niektórych poprzednich papieży pełne odpuszczenie grzechów w roku jubileuszowym pod warunkiem odbycia spowiedzi i dopełnienia pokuty, tudzież nawiedzenia osobiście w Rzymie czterech kościołów, uprasza papieża o zwolnienie wszystkich wiernych chrześcijan swoich poddanych od osobistego nawiedzenia tychże kościołów w Rzymie i odpowiednie zarządzenie, by mogli dostąpić tegoż odpustu jubileuszowego, pozostając w swem Królestwie, a to ze względu na konieczność obrony jego i wiary katolickiej przed okrutnem barbarzyństwem Tatarów, którzy niespodziewanie napadli ziemie tegoż Królestwa, Podole i Ruś, i przed innymi nieprzyjaciółmi Krzyża Chrystusowego.

Or. brak.

Uw. Przedłożenie tej supliki stwierdza papież Mikołaj V w bulli wydanej w Rzymie dnia 7 grudnia r. 1450 (ob. Nr następny), w której ona jest niemal dosłownie przytoczona. — Rieczona bulla papieża Mikołaja V, ogłaszająca wszystkim wiernym w Kościele jubileusz w Rzymie na r. 1450 za przykładem papieża Klemensa VI z 27 stycznia r. 1342 i Grzegorza XI z 29 kwietnia r. 1373, znajduje się w Archiwum Kapitułnym Kat. Krak. dypl. nr 393; O. Raynald w *Annales ecclesiastici T. IX* (wyd. F. D. Mansi'ego w Luce r. 1752) 543 pod r. 1449 nr 15 bez arengi i w skróceniu, z datą XI kal. febr. p. n. a. secundo t. j. 22 stycznia. — O niespodziewanym napadzie Tatarów XI kal. febr. na Podole i Ruś z końcem lata 1450 w czasie mało szczęsnej wyprawy polskiej przeciwko Bogdanowi moldawskiemu czyt. Długosza *Hist. Pol. V* 78|9.

201.

Rzym, 7 grudnia 1450.

Papież Mikołaj V na prośbę Kazimierza króla polskiego (ob. Nr poprzedni), obowiązek nawiedzenia osobiście czterech kościołów w Rzymie, mianowicie Św. Piotra, Św. Pawła, laterańskiego i Matki Boskiej Większej, celem dostąpienia zupełnego odpuszczenia grzechów, zamienia na nawiedzenie jednego z tych kościołów: gnieźnieńskiego, lwowskiego albo krakowskiego i wileńskiego przez trzy dni bezpośrednio lub z przerwami, na złożenie połowy tej sumy, którąby wydali na podróż, udając się osobiście na jubileusz do Rzymu i dopełnili tam nakazanych warunków odpustowych, przyczem kapłanom nadaje władzę słuchania spowiedzi i nakładania pokuty nawet w wypadkach zastrze-

zonych Stolicy apostolskiej; wreszcie zleca, ażeby skarbone przy owych czterech katedralnych kościołach miały każda po cztery klucze, które mają posiadać wskazane osoby, pośród nich na pierwszym miejscu król; połowę pieniędzy jubileuszowych przeznacza królowi na obronę państwa, z drugiej zaś połowy jedną część królowej Zofji na posag dziewcząt, powracających do wiary katolickiej, drugą zaś kolektorowi papieskiemu Mikołajowi Spicimirowi kantorowi krakowskiemu na naprawę czterech owych kościołów rzymskich; trwać ma ten jubileusz w Polsce od najbliższych świąt Bożego Narodzenia aż do końca sierpnia.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Vat. T. 393 k. XVII—XVIII. Na początku regestu na marginesie treść aktu: Cazimiro regi Polonie et omnibus eius subditis conceditur indulgentia Jubilei. Przy końcu pod tekstem ręką tekstu De curia, niżej inną ręką (korektora) A. de Racaneto.

Wyd. 1. Raynald O., *Annales ecclesiastici* T. IX (Lucae 1752) str. 551/2 pod r. 1449 nr 9 (dopiero od słów: sicut pro parte charissimi in Christo filii nostri Kazimiri...). — 2. Theiner A., *Vet. Mon. Pol. et Lith.* T. II str. 80 nr 119 (z podaną sygnaturą: Ex Reg. orig. An. IV. Secret. Tom. IX fol. 17).

Reg. 1. Długosz, *Hist. Pol.* V 99 pod r. 1451, przyczem nie królowi ale Zbigniewowi biskupowi krakowskiemu przypisuje uzyskanie tego odpustu dla Polski. — 2. *Index actorum* s. XV ed. A. Lewicki str. 312 nr 2700.

Nicolaus (episcopus, servus servorum Dei). Ad futuram rei memoriam. Catholice fidei defensionem et animarum salutem summo desiderantes affectu, ad ea libenter attendimus, per que perfidorum ac crudelissimorum hostium eiusdem fidei nefanda conteratur iniquitas, ac eorum furiosa compescatur audacia, et ut christifideles, maxime ipsi hostibus vicini, ad opportunum huiusmodi defensionis auxilium eo ferventius animentur, quo maius ex hoc animarum suarum commodum se speraverint adepturos, nonnumquam pro temporalibus suffragiis spiritualia eis iniuncta, videlicet remissiones et indulgentias elargimur. Dudum siquidem, videlicet de anno proxime preterito, nonnullorum Romanorum pontificum predecessorum nostrorum vestigiis inherentes, indulgentiarum remissiones per eosdem pontifices fidelibus singulis beatorum Petri et Pauli ac Lateranensem et Sancte Marie Maioris de Urbe ecclesias in quolibet jubilei anno devote visitantibus olim factas innovantes et approbantes, de venerabilium fratrum nostrorum sancte Romane Ecclesie cardinalium consilio et apostolice potestatis plenitudine decrevimus, indulsumus, statuimus, concessimus et ordinavimus, quod omnes et singuli utriusque sexus fideles ubicunque consistentes, qui de presenti anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo in festivitate Nativitatis eiusdem Domini nostri Jhesu Christi proxime preterita inchoato, personaliter ad Urbem prefatam accederent, ac vere penitentes et confessi ecclesias predictas per quindecim dies continuos vel interpolatos devote visitarent, veniam peccatorum suorum omnium plenariam obtinerent, prout in aliis nostris desuper confectis litteris plenius continetur¹. Verum, sicut pro parte carissimi in Christo filii nostri Kazimiri Polonie regis illustris nobis nuper exhibita petitio continebat, licet ipse catholicus ac sancte Romane Ecclesie devotissimus bono zelo motus, omnibus Regni et ducatus magni Litwanie ac dominiorum suorum utriusque sexus christifidelibus Urbem

201. ¹ Mowa tu o bulli z 19 stycznia 1449, ob Nr poprzedni.

et eius ecclesias supradictas ad suarum salutem animarum pro remissione antedicta plenarie consequenda personaliter visitandi plenam et gratissimam prebuisset voluntatem: his tamen novissimis diebus crudelis Tartarorum barbaries in certis terris Regni sui, Podolie videlicet et Russie, tunc a remotis a gente tam inopinatam tamque funestam de-
5 populationem fecit, ut preter infandam et molestam promiscui sexus cedem, preter virginum, matronarum et adolescentum sine certo numero miserandam direptionem, preter aliam omnium aliorum bonorum nephario latrocinio predam et cetera innumera perpetrata mala nihil incolume relictum sit, quod ferro aut igni devastari posset; cum autem,
10 sicut eadem peticio subiungebat, novus allatus sit rumor de incredibili ipsorum Tartarorum apparatu et vallidissimis exercitibus passim iam prope fines Regni sui vagantibus, ex quibus non modo dicto Regno, quod in faucibus prefatorum Tartarorum et aliorum Crucis Christi hostium tanquam murus positum christianitatis scutum esse censetur, sed etiam ipsi universe christianitati maximum afferri posset detrimentum ad non mediocrem nominis et religionis christiane confusionem: idcirco pro parte dicti regis asserentis
15 se pro ipsa fide catholica contra dictorum Tartarorum perfidiam velle ad Omnipotentis Dei laudem et ipsius fidei catholice exaltationem omnes Regni sui vires exponere, nobis fuit humiliter supplicatum, ut prefati christifideles in dicto Regno permanere et maiori cum fervore prefatis Tartaris resistere valeant, ad tot et tanta pericula evitanda apostolicam clementiam impendere, necnon in premissis statui et indemnitati prefati Regni
20 providere de benignitate apostolica dignemur. Nos igitur premissa omnia et singula pie, debite et paterna caritate pensantes, ac etiam attendentes, quod Regnum predictum, mediantibus virtutibus dicti regis aliorumque in illo commorantium murus fortissimus multis aliis fidelium regionibus fore dignoscitur, quodque si ille rumperetur et infidelibus ipsis pateret aditus, proculdubio gloria eiusdem christiani nominis in magno periculo versaretur, ac propterea circumspectionem dicti Regni condignis in Domino laudibus commendantes, et pium propositum suum, cum Dei causa agatur, coadiuvare volentes, necnon super premissis statui et indemnitati Regni prefati et animarum saluti incolarum
25 in eodem Regno consistentium providere cupientes, ut omnibus proficiat ad salutem, et christifideles defensionem huiusmodi pro totius christianitatis utilitate eo ferventius prosequantur, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, dicti quoque Regis supplicationibus inclinati, universis et singulis archiepiscopis, episcopis, abbatibus et prioribus aliisque presbiteris et clericis, cuiuscunque gradus, status seu preeminencie existant, tam secularibus quam regularibus, ac nobilibus, palatinis, castellanis, proceribus ceterisque omnibus utriusque sexus regni Polonie, magni
30 ducatus Lithwanie et provinciarum predictarum, (qui) Gneznensem et Leopoliensem aut Cracouiensem vel Wilnensem ecclesiam per tres dies continuos vel interpolatos devote visitaverint, ac in certa ad id in qualibet ecclesiarum predictarum deputanda capsam medietatem eius totius, quod essent verisimiliter exposituri, si de Regno ipso ad predictam Urbem accederent, ac in ea per quindecim dierum huiusmodi spatium permanerent, et
40 exinde ad propria remearent, realiter et cum effectu in pecunia numerata persolverint, plenariam veniam ac remissionem peccatorum suorum omnium consequantur et obtineant, perinde in omnibus et per omnia, ac si vere penitentes et confessi personaliter ad Urbem accessissent et sanctorum Petri et Pauli, necnon Lateranensem Sancteque Marie Maioris ecclesias per quindecim dies continuos personaliter visitassent, auctoritate
45 apostolica tenore presentium de specialis dono gratie indulgemus. Et insuper omnibus et singulis sacerdotibus ydoneis tam secularibus quam regularibus, quos quilibet prelatorum Gneznensis, Leopoliensis, Cracouiensis et Wilnensis ecclesiarum, quilibet in sua

ecclesia, duxerit eligendos, omnium et singularum^a utriusque sexus personarum predictorum Regni, Magni Ducatus et provinciarum, (que) Gneznensem vel Leopoliensem seu Cracouiensem aut Wilnensem ecclesias devote visitaverint ut prefertur, semel duntaxat pro earum qualibet confessiones audiendi, eisque pro commissis, etiam si talia forent, propter que Sedes apostolica foret merito consulenda, absolutionem debitam impendendi et salutarem penitentiam iniungendi plenam et liberam auctoritate apostolica tenore presentium concedimus facultatem. Volumus autem, quod in singulis Gneznensi, Leopoliensi, Cracouiensi et Wilnensi ecclesiis predictis una capsula cum quatuor clavibus pro predictis reponendis pecuniis deputetur: quarum primam carissimus in Christo filius noster Kazimirus rex prelibatus seu pro eo palatinus seu castellanus loci, secundam prelatus ipsius ecclesie, tertiam consules seu magistri civitatis eiusdem, quartam dilectus filius Nicolaus Spyczimiri decretorum doctor, cantor Cracouiensis et in partibus regni Polonie ac provinciis predictis denarii sancti Petri ac fructuum, reddituum et proventuum Camere apostolice debitorum generalis collector, teneant et pecuniarum huiusmodi custodiam habeant; quodque illarum medietas prefato regi ad exercitus adversus Tartaros supradictos decetero parandos ac alias in prefati Regni utilitatem, prout idem rex desuper duxerit ordinandum, exhibeatur, reliqua vero medietas in duas partes equaliter dividatur: quarum una carissime in Christo filie nostre Zophie regine Polonie illustri ad maritandas puellas, quas ad fidem orthodoxam reducere poterit, assignetur, reliqua vero pars collectori predicto, quocumque cessante impedimento, libere et sine aliqua diminutione consignetur pro reparatione dictarum quatuor ecclesiarum Urbis per ipsum collectorem ad eandem Urbem fideliter transmittendam. Preterea omnes et singulos christifideles predictos in Domino exhortamur, ut ad suscipiendum remissionem huiusmodi toto mentis affectu, confessione, contritione veris et debitis precedentibus, se parare studeant et procurent, ita quod illis mediantibus per Salvatoris Domini nostri Jhesu Christi ac ipsius Gloriose Genitricis Beate Marie Virginis, apostolorumque predictorum ac reliquorum omnium sanctorum et sanctarum Dei merita eadem remissione gaudentes, ab insidiis et periculis Tartarorum eorundem liberati, de eis optatam ad laudem et gloriam ipsius christiani nominis victoriam, ac demum eterne felicitatis premia consequantur, presentibus per totum mensem augusti proximum firmiter valituris. Nulli ergo etc. nostre concessionis, voluntatis et exhortationis infringere. Si quis etc. Datum Rome apud S. Petrum, anno etc. millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo idus decembris, pontificatus nostri anno quarto.

202.

Smoleńsk, 7 kwietnia 1451.

Siemion Giedygoldowicz kasztelan wileński i namiestnik smoleński zapisuje kościołowi parafjalnemu w Radoszkowiczach ludzi nad rzeką Hują, płacących dań miodową, w czem mają ich wspomagać ludzie Rokuczanie, jak dotychczas.

Or. ruskiego brak; tekst niniejszy jest lacińskim jego przekładem, jak świadczy o tem wyraźna wzmianka w transumpcie króla Aleksandra z 2 czerwca r. 1503: versum hoc privilegium ex Rutenico.

201. ^a singularum Reg.

Kop. 1. Czart. k. 22 w przekładzie łacińskim znajduje się we wspomnianym transumpcie króla Aleksandra z 2 czerwca r. 1503. — 2. Lib. Magn. k. 15' (w transumpcie j. w.). — 3. Luźna kopja z w. XVIII w Arch. Kap. Kat. Wil.

Uw. Indykcja 14 odpowiada r. 1451, zgodna z czasem kasztelanstwa wileńskiego Siemiona Giedygołdowicza.

Nos dominus Siemion Giedygołdowicz^a castellanus Vilmensis¹ et capitaneus alias namiestnik Smolenensis¹ notum facimus praesentibus literis nostris^b, quia dedimus, donavimus et inscripsimus ecclesiae parochiali in Radoszkowicze^{c 2} homines tributarios cum datiis et tributis, qui resident in fluvio Huya^d mellificatores et dant pullam crudi mellis alias ustaw, et ad istam pullam mellis iuvant homines Rokuczynie^e istis tributariis mellificatoribus supradictis, et ideo isti homines Rokuczynie tenentur supportare ad istam pullam crudi mellis homines supradictos, sicut tempore possessionis nostrae iuverunt eos, quos homines Huianie^f una cum redbibus ecclesiae Radoszkowicze inscripsimus in perpetuum. Datum in Smolensko, die septima aprilis, indictione^g quarta decima.

203.

(Podrobiony).

Wilno, 9 kwietnia 1451.

Siemion Giedygołdowicz kasztelan wileński i namiestnik smoleński funduje i uposaża w dobrach swoich Wiszniew kościół parafjalny pod wezwaniem NMPanny, Św. Piotra apost. i Fergzego męczennika, nadając mu swój dwór Otmyt z ludźmi służebnymi, dalej ludzi imiennie wyliczonych z daninami i posługami w trzech miejscach, nadto dziesięcine, role, jazy, sianożęcia itd.

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 10'—11' (z błędną datą 1424). — 2. Lib. Magn. k. 6—6' (z błędną datą j. w.).

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 199 (z błędną datą j. w.).

Uw. Dokument niniejszy jest w swej obecnej redakcji o frazeologii późniejszej, rozwlekłej treści i zbytnio drobiazgowych nadaniach, zwłaszcza dla plebana, widocznie w różnych czasach dopisywanych, niewątpliwie podrobiony w czasach wiele późniejszych, aczkolwiek można przyjąć, że nadanie testamentowe Siemiona Giedygołdowicza na rzecz kościoła w Wiszniewie rzeczywiście istniało, tylko w skromniejszym znacznie zakresie i zwartej formie; świadkowie jego przecież nie budzą wątpliwości. Nadanie również testamentowe tegoż Siemiona na rzecz żony jego Milochny z tego samego dnia, niewątpliwie autentyczne, mieści się w Metryce Litewskiej, Księga zap. T. II k. 126 (ob. Boniecki, Poczet szlachty litewskiej str. 65 i Wolff J., Senatorowie i dygnitarze str. 50). Dwa dni

202. ^a Giedygołdowicz Lib. M. ^b brak w Lib. M. i Kop. 3 ^c Radoszkowice Czart. ^d Huia Lib. M.; Hude Kop. 3 ^e Rocucianie Kop. 3 ^f Hajanie Kop. 3 ^g opuszcza Kop. 3

202. ¹ Piotr Siemion (Sienko) Giedygołdowicz namiestnik smoleński r. 1450, kasztelan wileński r. 1451, zmarł w tymże roku 1451 (ob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. w Miesięczniku Heraldycznym R. VI [Lwów 1913] str. 186). ² Radoszkowicze, ob. objaśnienie na str. 212 przyp. 3.

przedtem, dnia 7 kwietnia sporządził tenże Siemion Giedygoldowicz akt nadawczy na rzecz kościoła w Radoszkowiczach (ob. wyżej Nr poprzedni).

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria aeternitati non commensuratur, expedit igitur, ut ea, quae in humanis negotiis fiunt, ad perpetuitatis ratitudinem deducantur proborum testimoniis et sigillorum munimentis. Nos igitur Siemion Gdygoldowicz¹ dominus Vilmensis et tenentarius Smolnensis significamus tenore praesentium universis et singulis, praesentium notitiam habituris: Quomodo devotione ducti animadverentesque, quod in his inferioribus omnia fluxa et corruptibilia sunt, quapropter in animo stabilimus nostro^a, existentes compos rationis et corpore sanus, ut ea, quae ex divina gratia sortiti sumus in vita^b, in opera pietatis convertamus. Quare in laudem et gloriam Omnipotentis Dei et suae Matris Sanctae, totiusque gerarchiae coelestis et SS. Petri apostoli, Georgii patronorum ac omnium sanctorum ecclesiam parochialem in bonis nostris Wisniowo² erigere et fundare volumus, fundamusque per praesentes. Ad quam ecclesiam inibidem in Wisniowo incorporamus^c curiam nostram Othmyth^d cum hominibus dictae curiae servientibus praesentibus et futuris, cum terris, areis, pratis, pascuis, sylvis, nemoribus, borris, gais, mellificiis, indaginibus, rubetis, fluviis et aquarum decursibus, venationibus castorum et aliarum ferarum, obstaculis in dicto fluvio Suła^e, piscinis et aquis et aliis quibuscunque utilitatibus, obventionibus^f, fructibus et quomodolibet de facto per humanam industriam inveniendis, ad dictam curiam spectantibus; item etiam adscribimus et incorporamus ad praefatam ecclesiam in Wisniowo quatuor homines nomine primus Petrus Buziewicz, secundus Sawynysz, tertius Truchon, quartus Sudyssz, qui praefati dent et solvant praedicto plebano, qui pro tempore fuerit, mellis pullas triginta; insuper ad eandem capellam adiicimus, donamus quatuor homines illiberos propriis nominibus descriptos, primum Kuszma, secundum Iwaniecz, tertium Ponos, quartum Jacobum cum eorum uxoribus, qui plebano praefatae ecclesiae servire tenebuntur cum successoribus eorum; item praeter eos alios inscribimus et incorporamus homines trans ripam fluvii alias Brzezyna, videlicet Sosnius Buniowicz, secundus Chodor, qui hi praefati duo cum filiis et filiabus serviant plebano praefatae^g ecclesiae cum terris, pratis, pascuis, sylvis, nemoribus, indaginibus, rubetis, fluviis et aliis omnibus obventionibus, utilitatibus, fructibus, qui praedicti dent et solvant in manus plebani tres tunnas mellis; addimus insuper plebano eiusdem capellae montem altum alias Zorawia gora^h cum agro alias z paszniąⁱ, qui sub monte est, quod eosdem agros nullus audeat occupare et colere praeter plebanum existentem. Et ut rector eiusdem capellae, quicumque pro tempore fuerit, facilius et commodius ministros eiusdem ecclesiae servare possit, eidem plebano inscribimus quendam limitem incipiendo ab Hanuss Ciołkowicz et etiam Gierwieczy alias Dubinczy ducis Mscisławskie, qui praefatus plebanus et eius successores teneant pacifice cum omni iure, dominio, proprietate, prout soli tenuimus, habuimus, possedimus, habeat, teneat et possideat sine contradictione quorumcunque perpetualiter. Ordinamus insuper et Deo teste statuimus, quod nullus audeat violentiam inferre praedictae ecclesiae SS. Petri apostoli, Georgii martyris in omnibus per nos eidem ecclesiae collatis, donatis, inscriptis, hoc est in nemoribus, indaginibus et omnibus expressis, in quibus praedicti homines possent commoda sua attemptare et conducere melius. Non minus etiam incorporamus praedicto plebano et eius successo-

203. ^a animo nostro stabilimus Lib. M. ^b in vita sortiti sumus Lib. M. ^c brak w Lib. M.; w Cart. wyraz ten dopisany inną współczesną ręką (korektora) ^d Othmuth Lib. M.; tak też pierwotnie w Cart. ręką korektora poprawione na Othmyth ^e obventionibus, utilitatibus Lib. M. ^f praedictae Lib. M. ^g Żurawia gura Lib. M. ^h pasznią Lib. M.

203. ¹ Ob. o nim wyżej na str. 229 Nr 202 przyp. 1. ² Wiszniew, ob. objaśnienie na str. 212 przyp. 2. ³ Otmyt, wieś w pow. mińskim nad bezimiennym dopływem Suly, około 54 km. na pld.-zach. od Mińska. ⁴ Suła, prawobrzeżny dopływ Niemna w pow. kojdanowskim. ⁵ Żorawja góra, wieś dziś Żurawce nad Berezyną, 14 km. na pld.-wsch. od Wiszniewa.

ribus agrum alias pasznią Girimuszki cum omni iure, dominio et proprietate, prout soli tenuimus, habuimus et possedimus, nil penitus pro se aut successoribus nostris reservantes, cum pratis, pascuis, sylvis, nemoribus, borris, gaiis, mellificiis, indaginibus, rubetis, fluviis et aquarum decursibus, venationibus castorum et aliarum ferarum, obstaculis cum fluviis dictis Brzezina aliter Łossuna¹, piscinis, aquis aliisque¹ quibuscunque expressa ecclesia augeri et ampliari posset; item etiam damus, ascribimus in Wisniowo decimam de omni grano et de fructibus hortorum, de equis, de galinis, de caseis, de butiro, de ovis; interea etiam radicamus inibidem nomine Dapsiski et Iposzniszki prata alias sianozaczy ad eandem ecclesiam una cum alto monte, ubi situata fuit passio Christi una cum campanella; item etiam ascribimus decimam in Wołma⁶ modo eo ut in Wisniowo; insuper etiam appropriamus, inscribimus decimam in Swyrznko⁷ eo modo sicut in praefatis curiis similiter de omni grano. Quicunque autem privilegium praefatum et voluntatem nostram, sicut scriptum est, ordinatam et dispositam violare et infringere voluerit, eidem coram districto iudicio Dei parere volumus. Actum et datum Vilnae, dominica Judica anno Christi millesimo quadringentesimo vigesimo quarto. Praesentibus magnifico ac generosis dominis Michaele Gieźgałowicz^k cancellario serenissimi domini regis Poloniae et magni ducis Littuaniae, domino Sopia et domino Jaczyna, et aliis pluribus fidedignis.

204.

Wilno, 30 kwietnia 1451.

Koreywa Adaugowicz za wiedzą króla Kazimierza sprzedaje Maciejowi biskupowi wileńskiemu i katedrze wileńskiej za 25 kóp groszy włość własną Wołkowyska, którą był kupił u Bartosza przezwiskiem Kozimistrz wraz z ziemią kupioną u Maczka Wołkowianina.

Or. (przypuszczalnie ruskiego) brak.

Kop. Lib. I z k. CXXVII—CXXVIII z nagłówkiem: Privilegium super Wołkowysky. Na marginesie ręką ks. M. Herburt: Rok 1451.

W ymyą boze amen. Se ya a nye ynaczyy Koreywa Adaugowycz przedalem dobrowolnye y s szwyadomym hospodara crola Casimira szemyą swoyą wlasną wolosczy^a Volkowyska¹, którą tho szyąmya kupylem byl v Barthosza przeswyskyem Kosyego mystrza y s tą szyemyą, którąm cupyl v Maczka Wołkowyanyna, xyądzv Maczeyv byskupowy^b Vilenskyemv y czyrkwy Wylenskey swyentego Stanislaua a wszyalem v nyego za tą szyąmya duadzesczya y pyacz kop gr. a tą szemyą przedalem ze wszystkymy vszytky y s polmy przedzalany y nyprzedzalany y zyemyamy podlasznymy y z bormy y z lassy y dubrowamy y s worczmy y s rzekamy y ze stawy y s syenozaczmy a konyecznye ze wszystkymy vszytky, ctore nyny ssą y napothym mogą bycz luczkym rosvmem wymyslone, ny^c yednego praua sobye y moym potvmkom w thych

203. ¹ Łossuna Lib. M. ¹ et aliis Lib. M. ^k Kieźgałowicz Lib. M.

204. ^a ręką w. XVII popr. na wolosczy ^b buskupowy w tekście ^c nye w tekście, lecz e zalane
40 i lekko przekreślone

203. ⁶ Wołma, wieś w pow. mińskim, 38 km. na zach. od Mińska. ⁷ Może Świerzeń nad Niemnem, na płn. od Nieświeża.

204. ¹ Wołkowysk, raczej wieś w pow. ihumeńskim gm. Hrebieńka (Słown. Geogr. T. III str. 879), aniżeli znane miasto powiatowe w gub. grodzieńskiej.

szyemyach zachowawayacz ale ze wszystkim prauem przerzeczonemv byskupowy y ktorzy po nym bądą byskupi thymy szyemyamy ym włodacz y dzerszacz na wyeki, jako ty szyemye bądą dlugye y szerokie w swoych graniczach. A slubuyą przy czczy y przy wyerze: bądzely kto w thych szyemyach byskupa y cosczyol^d nagabacz, ya chczą o tho szyą wstampycz, bronycz, oczyszcz tą szyąmyą. A przy thym byly Mohorycznyky na ymyą Voythko konyvszy wolkowski y s synem Mikolayem, Paschko y Maczko Oszeneyczy a Maczko Wolkownyanyn. A kolym thy szyemye zawodzyl, bylo przy thym ynnych dobrych ludzy dosycz Wolkowyąn y ynnych stronnych. Pisan Vilnye, aprila myessyacza trzydziestego dnya, indzycta czternastego. A przy thym byly czy panowye: pan Pyetrassz Montigerdowycz marszalek zyemly lythewskye, pan Sudzywoy namyesnyk kowyensky, Davgyrd Dadauxyss y ynnych wyelye dobrych ludzy, ktorzy przy thym byly. A pisan Vilnye, lata Bozego thysseyecznego czotyrysta pyczdzeszyatnego pyruego.

205.

B. m. i d., 1451.

Kazimierz król polski uprasza papieża o zniżenie wszystkim jego poddanym, mającym dostąpić pełnego odpustu jubileuszowego w Polsce, do czwartej części sumy, którąby wydali na podróż, udając się osobiście na jubileusz do Rzymu.

Or. brak.

Uw. Fakt wniesienia takiej supliki stwierdza bulla papieża Mikołaja V wydana w Rzymie dnia 12 lipca 1451 (ob. Nr następny).

206.

Rzym, 12 lipca 1451.

Papież Mikołaj V na prośbę Kazimierza króla polskiego wszystkim wierznym w Królestwie Polskiem i Wielkiem Księstwie Litewskiem a w gnieźnieńskiej i lwowskiej prowincjach, którzy przez trzy dni nawiedzą jeden z czterech kościołów (katedralnych): gnieźnieński, lwowski, krakowski lub wileński, i złożą tylko czwartą część (zamiast połowy) tej sumy, którąby wydali na podróż jubileuszową do Rzymu, dopełniając przy tem nakazanych poprzednio warunków — nadaje pełne odpuszczenie grzechów, przyczem określa szczegółowo rozdział tych pieniędzy jubileuszowych w połowie królowi na obronę państwa, z drugiej zaś połowy jedną część królowej Zofji na uposażenie sierot, resztę kolektorowi papieskiemu.

M. A. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości 48 × 31 + 7 cm., bardzo zniszczony, zbutwiały, zapleśniały, podziurawiony, przez robactwo i myszy nadgryziony, dziś grubym papierem podklejony; że zniszczenie nastąpiło dopiero w ostatnim stuleciu, świadczą zapiski z w. XVII i XVIII w miejscach dziś nadniszczonych. — Pismo w znacznej części zatarte i wyblakłe, z wielką trudnością daje się odczytać. Intytulacja

201. ^d nad tym wyrazem tą samą ręką wypisano sunt ° po tym wyrazie przekreślone tą samą ręką by

i formułka uwieczniająca wypisane ozdobnem, wydłużonem pismem na całą długość pierwszego wiersza. — Po pieczęci pozostał szczątek nici jedwabnych barwy wiśniowo-żółtej. — Zapiski: 1) kancelaryjne: a) na zakładce z prawej strony: de cu[ria] A. de Racaneto; b) pod zakładką z tejże strony: Pe de Noxeto; c) na odwrociu, na złożeniu wierzchniem: R(egestrata), obok: apud me p[etrum de No]xe[to]; 2) archiwalne: a) na złożeniu spodniem ręką bliskoczesną: Littera Nicolai papae cum Jubileo pro contributione; b) na złożeniu wierzchniem zapisek z w. XVII, wyrażający treść bulli, z którego pozostały tylko poszczególne litery i słowa; c) powyżej zapisek zdaje się jeszcze z w. XVII, zupełnie spłowiały i uwydatniony w w. XVIII lub XIX: Bulla Nicolai summi pontificis anno Domini 1[4]01, qua concedit christifidelibus plenariam indulgentiam et [remiss]ionem omnium peccatorum, qui Gnesnensem seu Leopoliensem vel Cracoviesem seu Vlnensem ecclesias visitaverint, ac in certa ... in qualibet ecclesiarum 1401 (poprawione późniejszą ręką na 1454); d) na złożeniu spodniem zapisek z w. XVIII: Indult papieski albo odpust, którym nadaie ktoby nawiedził gniezniński, lwowski, krakowski, wilenski kościół; e) sygnatury z w. XVIII: N° 7. G. N° 7. — W Katalogu Arch. Kapit. Wil. z r. 1830 bulla wspomniana jest na str. 41 w dziale bull papieskich N 1° pod pozycją 1 z błędną datą 1401 i bez wzmianki o zniszczeniu.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Vat. T. 396 k. 145—145' z dopiskiem przy końcu: A. de Racaneto. Gratis de mandato etc. et ... (bez daty dziennej).

Reg. 1. Opisanije Wil. Publ. Bibl. Wyp. I Priloż. str. 19 (z datą 1401). — 2. Index actorum saec. XV ed. A. Lewicki str. 314 nr 2710.

Wyd. Theiner A., Vetera Mon. Pol. et Lith. T. II str. 86 nr 128 (z datą: Id. Aprilis anno quinto, z tych samych Regestów Wat.).

Nicolaus servus servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. | Provida Sedis apostolice
 benignitas cunctorum salutem [animarum]^a perquirens, illa nonnunquam que per eam
 gesta sunt ampliat et extendit ac moderat et comutat, prout^b sibi salubrius in | Domino
 conspicit expedire. Dudum siquidem carissimi in Christo [filii nostri]^c Kazimiri Polonie^d
 regis illustris [supp]licationibus inclinati, omnibus utriusque sexus regni Polonie et magni
 ducatus [Lyth]^a wanye ac Gnechnensis et Leopoliensis provinciarum, [qui]^e Gne[ce]n[sem]^a
 seu Leopoliensem vel Cracouiensem seu Wyl[n]ensem^b ecclesias per tres dies continuos
 vel interpollatos devote visitaverint, ac [in certa] ad id in qualibet ecclesiarum predicta-
 rum deputanda capsam medieta[tem]^a eius totius, quod essent verisimiliter [exposituri, si]^b
 anno jubileo proxime elapso de Regno et locis ipsis^e ad almam Urbem causa [con]se-
 qu[endi] remissionem et indulgentias jubilei per summos pontifices ipso^f anno jubilei^f
 visitantibus ecclesias [Ur]bis concessas et per nos innovatas, accederent, ac in ea per
 quindecim dierum [huiusmodi spatium permaner]^bent et exinde ad propria remearent, rea-
 liter et cum effectu in pecunia numerata persolverent, plenariam veniam ac remissionem
 peccatorum suorum omnium consequere[n]tur et obtinerent, [perinde in]^a omnibus et per
 omnia, ac si vere penit[entes et confe]^bssi personaliter ad Urbem accessissent et sancto-
 rum Petri et Pauli necnon Lateranensem Sancteque Marie Maioris ecclesias per [quinde-
 cim dies]^a con[tinuos]^a personaliter visitassent, per alias [nostras]^b indulsimus^g; volentes
 inter cetera, quod in singulis Gnechnensi, Leopoliensi, Cracouiensi et Wylnensi ecclesiis
 predictis una capsam cum quatuor clavibus pro predictis [reponendis]^a pecuniis deputa-

206. ^a wyraz wyblakły ^b dziura w pergaminie ^c zupełnie zatarte i przedarte ^d pollonie Reg.
 45 ^e de Regno ipso in locis Reg. ^f — w Reg. opuszczone ^g w Reg. opuszczone

206. ¹ Ob. bullę papieża Mikołaja V z 7 grudnia r. 1450 wyżej Nr 201.

retur: quarum primam rex prelibatus seu pro eo pallatinus^h vel castellanusⁱ loci, secundam prelatus ipsius ecclesie, tertiam consules seu mag[istri]^a civitatis eiusdem, quartam vero dilectus filius Nicolaus Spiczimiri^l decretorum doctor, cantor ecclesie [Cracoviensis]^b et in partibus regni Polonie ac provinciis predictis denarii sancti Petri, fructuum, reddituum et proventuum Camere^k apostolice [debitorum ge]^oneralis collector tenerent et pecuniarum [huiusmodi custodi]^bam haberent; quodque illarum medietas prefato regi ad exercitus adversus Tartaros et Christi nominis inimicos decetero^l [parandos ac alias in prefati Regni]^o utilitatem, prout idem rex [desuper ordinaret]^e, reliqua^a vero medietas in duas partes equaliter divideretur: quarum una carissime in Christo filie nostre Zophie regine Polonie illustri ad maritandas puellas, quas ad fidem orthodoxam^m [reduce]^{re}^a 10 posset, [assignare]^otur, reliqua vero pars collectori predicto quocunque cessante impedimento libere et sine aliqua diminutione [consignaretur pro repara]^atione dictarum quatuor ecclesiarum [Urbis, per ipsum]^a collectorem ad dictam Urbem fidei^{ter}^a transmittenda, [prout]^a in nostris desuper confectis litteris^l, quarum tenores [hic haberi volumus pro expressis, plenius]^o continetur. Cum itaque, sicut accepimus, quam plurimi dictarum provinci- 15 arum [summam]^o medietatis huiusmodi sib[i] gravem existere^a reputantes, ad consequendum, remissione[m et indulgentiam huiusmodi minime se]^o coaptent, [nec illas]^o ob solutionem [eiusdem minime con]^osequantur: nosⁿ ut quam plures [indulgentie et remissionis huiusmodi reddantur participes, eiusdem regis in hac [parte supplicacionibus inclinati, me]^odietatem ipsam ad [quartam partem]^o expensarum^o huiusmodi alias 20 [ut pre]^omittitur convertendam^o harum serie reducimus et reduci volumus; ita quod sin[guli] dictarum parcium christifide[les quartam partem expensarum quas fecissent]^o ut prefertur etiam in pecunia n]^bumerata vel rebus aliis equivalentibus persolvendo ac ecclesias visitando ceteraque in premissis litteris^l expressa [alias]^o faciendo, [eandem remissionem et indulgentiam perinde consequantur]^b et habeant, ac si [medietatem ipsa]^bm 25 persolverent seu ecclesias Urbis huiusmodi ut prefertur personaliter [visitassent]^a, volentes, [quod quarta pars huiusmodi similiter dividatur et assignetur, ac consignetur ceteraque de illa fiant et in illa con]^bvertatur, prout de illa media parte per alias [nostras] litteras^l fieri, assignari, [dividi et consignari volueramus ac etiam ordinaveramus taxam quarte]^b partis huiusmodi conscientie cuiuslibet eorum remittentes, presentibus per totum mensem decembris proximum firmiter valituris^a. [N]^bulli [ergo]^a voluntatis et appellationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit...^p se noverit incursum. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimo^a prim[o] quarto idus 30 julii, pontificatus nostri anno quinto. 35

207.

Giedrojcie, 1451.

Korewa dziedzic Giedrojciów nadaje kościołowi w Dubinkach z jego rektorowi ziemię koło Swobiszek na wieczne czasy.

Or. brak.

206. ^h palatinus Reg. ⁱ castellanus Reg. ^l Spiczimiri Reg. ^k Camere Reg. ^l decetoro Or. ^m orthodoxam Reg. ⁿ cupientes dodaje Reg. ^o convertendo Or. ^p 8—10 wyrazów satartych i nieczytelnych; brak ich w Reg.

Kop. 1. Lib. VI k. 64'—65 N° 44 z zapiskiem: In rescripto recentiori vide et corrige. — 2. Czart. k. 27. — 3. Lib. Magn. k. 20.

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria aeternitati non commensuratur, expedit igitur, ut ea, quae in humanis negotiis fiunt, ad perpetuitatis rectitudinem^a deducantur proborum testimonio et sigillorum munimento. Ego igitur Korewa^b haeres de Gedroty^c ad universorum notitiam deducendo^d praesentium per tenorem (recognosco): Quomodo cupiens extremi diei iudicium^e operibus pietatis praevenire et terrena commutare pro aeternis, dono^f, incorporo et praesentibus assigno unam terram prope Swobiszki^g ecclesiae^h in Dubingiⁱ et eius rectori temporibus^j aeviternis et eius successoribus de meo proprio patrimonio liberam^k et^l ab omni onere absolutam^m ac ad nullum pertinentemⁿ, in honorem Dei Omnipotentis et Omnium Sanctorum eandem terram tenendam, habendam et possidendam et in usus eiusdem ecclesiae beneplacitos, prout sibi et suis successoribus legitimis melius expedire videbitur, committendam. In cuius rei testimonium sigillum meum praesentibus subappendi. Datum et actum in Giedroty^o, anno^p Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo. Praesentibus his testimoniis domino Buthwid^q fratre meo germano, domino Thalud^r et filiis ipsius Butwid^s, videlicet Juracha^t, Stanisla^uo et Bartolomaeo, domino Mitkone^v, domino Georgio, domino Stanisla^wo Witoutowicz^x, Heszis^y, et aliis quam pluribus fidedignis personis circa praemissa testibus. Per me Swantoslaum rectorem eiusdem ecclesiae tunc temporis hoc negotium^z expeditum est et confectum.

208.

Wilno, 23 kwietnia 1452.

Kazimierz król polski i wielki książę litewski z t. d. nadaje kościołowi i rektorowi jego szkoły (katedralnej), instytuowanemu przez kanoników, uposażenie w kwocie osm kóp groszy rocznie z karczem miasta Wilna, zobowiązując księży kanoników do modłów o zdrowie dla siebie i odprawianie annwersarzy w suchedni za dusze swoich przodków.

Or. brak; był on jeszcze w połowie w. XVII na pergaminie z pieczęcią wielką zawieszoną, pismem łacińskim pisany, na kop osm groszy litewskich z kapszczyzny Wilenskiej na bakałarza przy kościele S^o Stanisława w kozdy rok wiecznie oddawane bydz mają pod datą r. 1452 sub signo Q, jak zaznacza »Spisanie przywilejow« tejsze kapituly z r. 1641 (k. 1' pod pozycją 5).

207. ^a perpetuitatem recti Czart. i Lib. M. ^b Corewa Czart. i Lib. M. ^c Giedrothy Czart. i Lib. M. ^d deducere Czart. i Lib. M. ^e iudicii Lib. VI ^f do Czart. ^g terram Swobeszky prope ecclesiae Czart.; terram prope Swobeczky ecclesiae Lib. M. ^h et dodają Czart. i Lib. M. ⁱ liberum Lib. M. ^j brak w Czart. ^k absolutum Lib. M. ^l pertinens Lib. VI i Lib. M. ^m Giedrothi Lib. M. ⁿ Buthwyd Czart. i Lib. M. ^o Thaluth Czart.; Thalut Lib. M. ^p Jurocha Czart. i Lib. M. ^q Mytkone Czart. i Lib. M. ^r Gytonthowicz Czart. i Lib. M. ^s Heszys Czart. i Lib. M.

207. ¹ Giedroćcie, miasteczko w pow. wileńskim, nad jeziorem tejże nazwy, 45 km. na płn. od Wilna, siedziba Giedroćców, o których ob. Wł. Semkowicz, O litewskich rodach bojarzskich etc. w Roczniku Heraldycznym T. V (1920) str. 51. ² Miejscowość nieznaną³ Dubinki, ob. objaśnienie wyżej str. 216 Nr 193 przyp. 1.

Kop. 1. Lib. I k. LXXXV—LXXXVI z nagłówkiem: Privilegium pro magistro scolae i z zapiskiem na marginesie (minją): lectum. — 2. Lib. III str. 3 i 9 (z powodu niewłaściwego wszycia w tem miejscu dwóch kart przy sprawie kodeksu).

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 45—6 (z Kop. 1).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quia tunc nobis indubitanter celestes thezauros cumulamur, cum sacris edibus et earum ministris elemosinas elargimur, proinde nos Casimirus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lythuanie, Samogittie^a Russieque dominus et heres etc., considerantes in ecclesia nostra cathedrali Vilnensi defectum in salario rectoris scholarium^b, quem sup(p)lere cupientes de nostra speciali gracia, quam ad predictam ecclesiam habuimus et habemus, ipsi ecclesie et rectori scholarium^b, qui pro tempore fuerit per dominos canonicos institutus, damus, conferimus et irrevocabiliter donamus quolibet anno temporibus perpetuis octo sexagenas grossorum^c in tabernis nostre civitatis Vilnensis, districte^d precipientes exactori sive collectori qui tunc fuerit predictarum pecuniarum, ut non obstantibus quibuscumque aliis donacionibus nostris aut nostrorum successorum supervenientibus iam dicte pecunie, quam cito tempore consueto inceperit easdem pecunias colligere, imprimis ipsi ecclesie et rectori scholarium^b pro tempore existenti sine quavis dilatione nominatas octo sexagenas latorum grossorum det et assignet cum eff(ect)u, nullo colore excusacionis interiecto. Volumus autem, ut domini canonici speciales oraciones pro sanitate et prosperis nostris successibus faciant, pro nostrorum autem predecessorum animabus singulis quatuor temporibus anniversaria complere tenebuntur^e. Harum quibus sigillum nostrum presentibus est subappensum testimonio litterarum, presentibus preclaro principe, magnificis, strennuis, nobiles et generosis dominis duce Ivan Volodimirowycz, Joanne Gassztowdo Vilnensi, Joanne Monnyvd Trocensi palatinis, Sudiwogio castellano Vilnensi, Petrassio Montigerdowycz marsalco generali terre Lythuanie, castellano et tenentario Nouogrodensi^f, Nacz castellano Trocensi et tenentario Witebensi, Andrea Sakowycz capitaneo Polocensi, Andrea, Joanne et Jacobo Nemiri, Radiwil Ostikowycz, Iwaskone Goyczewycz, Joanne Kyenszgalowycz capitaneo Samogittiensi, Juskone Gethowtowicz^g tenentario^h Braclawiensi, Andrea Dowoynowicz, Iwaszthnone Wiązewicz^h curie nostre marsalcoⁱ, aliisque nobiles et boiariis^j quam pluribus in convencionem generali congregatis, fidelibus nostris dilectis ad premissa testibus fidedignis. Actum et datum Vilne, anno Nativitatis Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo dominico ipso die sanctorum Adalberti pontificis^k et Georgii martirum gloriosorum, per manus magnifici domini Michaelis cancellarii Magni Ducatus et tenentarii Smolnensis^l, qui hec omnia habuit in commissis.

208. ^a Lituaniae, Samogitiae Lib. III ^b scholarum Lib. III ^c w Lib. I obok na marginesie minją ręką współczesną 8 sexagene pro magistro scole ^d ks. Kurczewski mylnie odczytał vilnen. districtu ^e obok na marginesie tą samą ręką minją anniversaria singulis IV^{or} temporibus per d. canonicos ^f obok na marginesie tą samą ręką minją powtórzono castell. Nouohrodensi ^g Iwaszko Kwiyaszkowycz, w niezbyt wyraźne Lib. I; Juskone Gethowtowicz Lib. III ^{h—h} opuszczona Lib. I ⁱ Iwan Wolodimierowicz, Gastowdo, Moniwid, Montigerdowicz marschalco, Nowogrodensi, Withbensi, Radiwill Ostikowicz, Iwaszkon Goyczewicz, Kenszgayłowicz, Samogitarum Lib. III ^j boiariis Lib. III ^k opuszczona Lib. I ^l obok na marginesie tą samą ręką minją tenentar. Smolnen., cancellarius Lithuanie

209.

[Wilno, 25 kwietnia 1452.

Kazimierz król polski i wielki książę litewski nakazuje horodniczemu wileńskiemu Iwaszkowi i jego następcom wypłacać mistrzowi szkolnemu przy kościele katedralnym wileńskim corocznie osm kóp (groszy) z karczem wileńskich.]

Or. brak. Był ten mandat na pergaminie, niewielki, ruskim pismem pisany, jak świadczy »Spisanie przywilejów« Kapituły Kat. Wil. z r. 1641 (k. 1' pod pozycją 6), dodając: »ktorym funduje kop osm bakalarzowi szkolnemu wileńskiemu przy kościele S^o Stanisława wiecznie kozdy rok z kapszczyzny karczem wileńskich z dokładem tego, aby nappierwey onego niż kop dochodziło sub signo (tu następuje rysunek znaku, przedstawiającego dwie wężykowate linje pionowe, między któremi krzyżyk mały).

Kop. Lib. III str. 9 nr 7.

Przekł. pol. w Lib. I k. LXXXVI—LXXXVII z nagłówkiem: Privilegium pro magistro scolae. Na marginesie ołówkiem ręką niedawną uwaga: w księdze pergaminowej (t. j. Lib. III) znajduje się kopia autentyku ruskiego.

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 46 (wedle Lib. I).

[Tekst ruski.

Przekład polski.

Kazimirъ Bożju milostio koroľ polskij, weliki knjaz litowskij i ruskij i żo moitъskij i innychъ, horodniczomu wileńskomu Iwaszku Podbipjate i inym horodniczymъ wileńskimъ, chto potomъ budetъ: Zapisali esmo mistru szkolnomu u Wilne cerkwi swetoho Stanisława osmъ kopъ hroszej s korczomъ wileńskichъ na kożdy hod, ino szto by este tuju osmъ kopъ na wsjakij hody dawali bez omъ szkanja perwo, niżli komu kak rokъ by waetъ. A danъ u Wilni, apryła dwadcatъ pjatyj, indyktъ petnastyj. Pry tomъ byli wsi panowe rada.

Casimirz z Bozey laski krol polsky, wyelki xyądz lythewsky etc., horodniczemu wileńskiemu Iwaszkv y ynnym, ktorzy pothym bąda: Zapyssalysmy mystrzv szkolnemv. Wynye w kosczyelye swyentego Stanysława osm kop s karczem wileńskich na kaszdi rok. abysczye thą osm kop na koszdi rok dawaly przes samyeshkanya pyrwey, nyszly komv gdy rok przydze. Pyssan Wynye, dwudzestego y pyątego dnua aprila, indicta pyąthnastego.

210.

Rzym, 26 maja 1452.

Papież Mikołaj V zleca biskupowi wileńskiemu Maciejowi, by zakazał surowo zawierania małżeństw wiernych chrześcijan z schyzmatykami i niewiernymi, chyba że się wprzód nawrócą; takie małżeństwa różnej wiary ma ogłosić za nieważne, a osobom, które je zawarły a nie chcą się nawrócić, ma zabronić pozostawania w tem małżeństwie; ponadto dla dobra wiary zrodzonym z takich małżeństw nawróconym do wiary chrześcijańskiej daje uprawnienie do przyjęcia święceń i beneficjów.

Or. Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie, dok. nr inw. 499 Vol. III k. 18. Dokument pergaminowy, 51 X 30,5 + 8,5, dziury na zagięciach, mniejsze z lewej, większe

z prawej strony tekstu przez myszy wygrzyzione. — Po pieczęci pozostały dziurki. — Zapiski: a) kancelaryjne: 1) pod zakładką z prawej strony: Poggius; 2) na zakładce z prawej strony ręką tekstu: [J]. de Aranda; 3) na grzbiecie, na złożeniu wierzchniem: R(egestra)ta In curia apostolica, w środku litery R:Pav; b) archiwalne: 1) na złożeniu spodniem z w. XV: Comittitur episcopo Wilnensi, ut in Rossie et vicinis partibus d[issol]uat matrimonia inter fidelem et scismaticum ac infidelem contracta, nisi infidelis convertatur et n[...].int prohibendi nisi sub promissione, quod alter veram fidem profitebitur. Item dispensandi cu[.] natis ex matrimoniis huiusmodi fidelium et infidelium, si fidem catholicam profitebuntur, ut ad omnes ordines promoveri et beneficia ecclesiastica possint obtinere; 2) na złożeniu wierzchniem ręką w. XVI zapisek wyblakły i częściowo na dziurze nieczytelny: Inhibicio [dziura na 1—2 wyrazy catho]licis Romane Ecclesie mat[rimo]nia contrahant et contra[hentes] cogant accedere ad obedien[dum...] Ecclesiae Romanae per dominum episcopum [Vilnensem] cum Invocatione brahii secularis et prolis ex eis nate legitimacione A^o 1452; niżej 3) ręką w. XVII: Bulla Nicolai V interdicens cum scismaticis fidelibus matrimonium 1452; 4) na złożeniu bocznem ręką w. XVIII: Bulla zakazująca małżeństwa z heretykami, chybaby z nadzieją nawroc[enia]; 5) sygnatura z w. XVIII: N° 2do.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie. Reg. Vatic. T. 421 k. 45' w dziale »De Curia« z nadpisem Poggius i z zapiskiem przy końcu J. de Aranda. — 2. Lib. I 2 k. CXLVI—CXLVII z nagłówkiem: Bula prohibens copulam matrimonialem fidelium cum Ruthenis et aliis scismaticis.

Wyd. Cod. epist. saec. XV ed. A. Lewicki T. III str. 61—2 nr 50 (z Or.).

Nicolaus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri ..^a episcopo Wylnensi salutem et apostolicam benedictionem. Illius, qui se pro redemptione humani ge[n]eris in pre]b]tium immolare non | abhorruit, vices licet immeriti gerentes in terris, ne sui pretiosissimi sanguinis aspersione redemptos contagione pestifera a Redemptoris sui fide, sine qua nemo proficit ad salu]tem, ob]errare contingat, sed ut | ipsa fidedignos se repromissionis eterne constituent, vigilantie nostre studia, prout precipue offitii nostri cura deposcit, libenter adhibemus. Accepimus siquidem, quod in Russie partibus et aliis illis vicinis | terris et locis, in quibus cultus christiani nominis dono Altissimi in dies ampliatur, ac scismatici et infideles sacro baptismate renascuntur ad fidem, pernitiōsa quadam permissione tolleratur christifideles cum^o ipsis^d infidelibus matrimonialiter copulari. Nos igitur animarum pericula, que huiusmodi copula ut plurimum percurrit, prorsus adimere, et ne illic pestifera erroris contagio fidei catholice afficiat et fideles ipsos in precipitium damnationis abducat, salubriter providere cupientes, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus per te vel alium seu alios in quibusvis locis et dioc(esibus) ubilibet constitutos, omnibus christifidelibus partium terrarum et locorum predictorum copulam matrimonii cum quibusvis scismaticis et infidelibus fatiendam auctoritate nostra sub censuris ecclesiasticis et aliis congruentibus penis districtius interdicas, non permit(t)ens huiusmodi matrimonia contrahi, nisi per hoc ipsorum infidelium cum fidelibus ipsis contrahere volentium ad fidem^o huiusmodi primo^f conversio^o fiat^g; taliter vero in dispari cultu contracta matrimonia nulla denunties, personas que ea contraxerunt, si infideles ex eis obstinate ad fidem huiusmodi converti noluerint, in ipso matrimonio in^h detrimentum salutis ea ut prefertur contrahentium remanere non permittas,

210. ^a dwie kropki w miejsce imienia ^b dziura w pergaminie ^c razura na dłuższy wyraz wypełniona kreskami i kółkami kasującymi ^d mała razura wypełniona kreską ^e na razurze ^f prius Lib. I ^g na marginesie obok ręką pisarza wyrzutowany wskaźnik Lib. I ^h ad Lib. I

sed eos, ut ad Christi¹ fidem convertantur, iuxta tue fraternitatis prudentiam, proviso ne scandalum inde oriatur, coercendi et ammovendi¹ plenam damus tibi et concedimus, prout visum fuerit ipsarum animarum utilius expedire, disponendi auctoritatem; contra-
 5 dictores et rebelles quoslibet per censuras huiusmodi et alia iu[r]is r]emedia appellatione
 postposita compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii pape octavi predecessoris nostri, quibus
 [cavetur, n]e quis extra suam civitatem vel diocesim nisi in certis exce[pti]s casibus et
 in illis ultra unam dietam a fine sue diocesis ad iudicium evocetur, seu ne iudices
 a Sede apostolica deputati contra quoscu[n]que procedere] aut alii vel aliis vices suas
 10 committere, seu aliquos [ult]ra unam dietam a fine diocesis eorum trahere presumant,
 ac aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis quibuscunque; aut si al[i]quibus com-
 mun]iter vel divisim a dicta Sede indultum existat, quod in[ter]dici, suspendi vel ex-
 communicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam et expressam ac
 de verbo ad verbum de indul[to] huiusmodi me]ntionem. Nos insuper, ut ex hoc amplior
 15 fidei huiusmodi propagatio succedat, cum quibuscunque, qui ex contrahentibus in dis-
 pari^k cultu huiusmodi geniti et ad fidem conversi christian[am] fuerint, h]abilitandi, ut
 ad omnes etiam sacros ordines promoveri et singuli ex illis singula beneficia cum cura
 vel sine cura recipere et retinere valeant, Pictaviensis concilii¹¹ et quibuscunque aliis
 [apostolicis cons]titutionibus necnon statutis et consuetudinibus eccl[esia]rum, in quibus
 20 beneficia huiusmodi fuerint iuramento, confirmatione apostolica vel alia quavis firmitate
 roboratis, ceterisque contrariis nequa[quam] obstanti]bus dispensandi, prout tibi videbitur,
 concedimus [vigore p]resentium omnimodam facultatem. Datum Rome apud sanctum
 Petrum, anno Incarnationis Dominice millesimo quadri[ngentesimo] quinquagesimo^m se-
 cundo septimo kal. iunii, pontificatus [nostri an]no sexto.

25

211.

Wilno na sejmie, 28 czerwca 1452.

Na czele kniaziów, panów i bojarów litewskich, wystawiających Marcinowi de Lusky notarjuszowi króla Kazimierza pełnomocnictwo do rokowań z Ludwikiem Erlichhausen wielkim mistrzem Zakonu Niemieckiego, występuje Mathias

30 Dei gracia S. Wilnensis ecclesie episcopus.

Or. papierowy, dobrze zachowany w Archiwum Państwowem w Królewcu w dziale Ordensbriefarchiw bez sygnatury. Z pośród 7 zachowanych pieczęci pierwsza jest biskupia, wyciśnięta niegdyś przez papier, który się odkleił, odkrywając wosk, dziś po-
 35 lamany z odbiciem niewyraźnym. Pieczęć okrągła, śr. 35 mm., przedstawia w obwódce
 z czterech łuków popiersie biskupie z pastorałem w prawej ręce, lewa wzniesiona do błogostawieństwa, u dołu tarcza z herbem Żnin: majuskuła Z w środku przekreślona (jak na jego innej pieczęci z r. 1432, ob. wyżej str. 145 Nr 125); napis w otoku za-
 gnieciony.

210. ¹ brak tego wyrazu w Lib. I ³ ammonendi Wyd. ^k disputari Lib. I ¹ Contilii Or.; con-
 40 silii Lib. I ^m nonagesimo Lib. I

210. ¹ Ma. na myśli kanon synodu w Poitiers (w dekretach Grzegorza IX c. 1. L. III t. 17).

212.

Trokiele, 1452.

Magdalena wdowa po Jagincie z synami swymi rycerzem Rymowidem, Saczkiem i Michałem nadaje oo. franciszkanom w Wilnie u NPM. na Piaskach „pasznie“ zwaną Nespjecisky po wieczne czasy, z pięciu służebnikami, dwoma rolnikami, dwiema służącymi i jednym broniarzem, zobowiązując ich do odprawiania dwóch mszy św. w tygodniu, jednej za zmarłych, drugiej o odpuszczenie grzechów i o zdrowie oraz o zapisanie dusz wymienionych i swojej własnej do ksiąg wypominkowych.

Or. brak; znajdował się jeszcze w połowie w. XIX za czasów ks. M. Herburta w Archiwum oo. franciszkanów wileńskich, mając już wówczas pieczęć oderwaną, której ślad tylko pozostał w kawałku wosku na pasku pergaminowym.

Kop. Archiwum Główne w Warszawie rpis Varia nr 71 k 8' odpis ręką ks. M. Herburta, naśladujący grafikę oryginału.

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria eternitati non aequiparatur, expedit igitur, ut ea, quae sunt in humanis negociis, ad perpetuitatis ratitudinem proborum testimonio et sigillorum munimento deducantur. Ego igitur honesta ac nobilis Magdalena relicta strenui domini Jagint una cum pueris meis, videlicet strenuo milite domino Rimouid^a et strenuo domino Saczkone et domino Michaele universis et singulis presentibus et futuris presencium noticiam habituris, lecturis et audituris notum facimus per presentes: Quomodo cupientes subvenire saluti nostre et amicorum nostrorum tam vivorum quam defunctorum, precipue saluti predecessorum nostrorum, videlicet domini Sudynth^b cum pueris eius, et domini Jagynt et filiorum meorum et filiarum mearum et aliorum amicorum meorum et omnis genologie mee, predium ac agrum alias pasznia nomine vocata Nespjecisky², quem actenus possidebam et utebar de eo cum omnibus proventibus et omnibus eiusdem predii agris, montibus, collibus, vallibus, mericis, silvis, pratis, pascuis, aquis, rivulis, fluminibus et aquarum decursibus et omnibus attinenciis, que pertinent ad hoc predium, non coacti nec compulsi nec aliquo dolo subrepti, sano animo, matura deliberacione, pye propter Deum altissimum pro ellemosina sancta prefatum predium ascribimus, damus et incorporamus vigore presencium temporibus perpetuis et in evum, et etiam damus ad prefatum predium quinque de familiaribus, duos agricolas et duas ancillas et unum arpicatorem pro labore predicti predii, viris religiosis Fratibus Minoribus ordinis Sancti Francisci in conventu Vilnensi apud Sanctam Mariam in Arena commorantibus, tam presentibus quam futuris; ita tamen cupientes, quod fratres predicti conventus tenentur singulis annis in qualibet septimana duas missas complere: unam secunda feria pro defunctis, et aliam tertia feria pro peccatis et in eis^c sanitatem nostram memorantes, animas vero suprascriptas et post decessum nostrum libris suis asscribant nos et pro ipsis Altissimum iugiter exorare. Si quis

212. ^a Rimouid Kop. ^b Sudynth et Kop. ^c earum Kop.

212. ¹ O rodzie Rymwidów ob. Wł. Semkowicz, O litewskich rodach bojarских etc. w Roczniku Heraldycznym T. VII (1924/5) str. 212/3, gdzie tego aktu nie uwzględniono.
² Miejscowość nieznaną.

post decessum nostrum hec violare ausu nefando presumpserit, ille coram iudice altissimo compareat responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum in domo nostre habitacionis in curia Trokyeli³, anno Domini millesimo CCCC^oL^oII^o. Presentibus bonis viris domino plebano Andrea de Hermaniszky et domino Johan(n)e eius vicario condam et discreto Simone notario eiusdem, et aliis fidedignis etc.

213.

B. m., 1452.

Mikołaj Radziwiłł kanclerz WKŁ. do starosty oszmiańskiego w sprawie zajęcia bydła i ludzi konwentu franciszkanów w Oszmianie.

Reg. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, Inventarium konwentu P. Marji oo. franciszkanów w Oszmianie k. 6 w dziale »Ruthenica privilegia et litterae, in papyro omnes«. Obok na marginesie sygnatura dokumentu: A. 1. Brzmi on następująco: Dominus Nicolaus Radziwil cancellarius regis nomine scribit ad capitaneum Ossmianensem, ut pecora in quibusdam ablata et homines incapti restituantur, se enim vidisse privilegia fratrum illius monasterii. In papyro cum sigillo, anno 1452.

214.

Kijów, 1452.

Aleksander Włodzimierzowicz książę słucki uposaża kościół św. Jana Chrzciciela, św. Mikołaja i WWŚŚ. w mieście Slucku.

Or. brak. Wzmianka o nim, jako o dokumencie ruskim, znajduje się w potwierdzeniu przywilejów kościoła słuckiego przez króla Zygmunta III z dnia 22 stycznia r. 1632, w którego jedynym tekście, zamieszczonym w Czart. k. 18'—19', brakuje odpisu dokumentu Aleksandra Włodzimierzowicza, pozostawiono tylko na niego puste miejsce.

215.

Nawenmole, 7 sierpnia 1453.

Landmistrz Zakonu Inflanckiego do wielkiego mistrza Zakonu Niemieckiego: donosi między innymi o śmierci biskupa wileńskiego (Macieja) i o sporze między Polakami a Litwinami w sprawie obsadzenia biskupstwa wileńskiego.

Wyd. Bunge F. G., Liv.-Est. u. Kurländisches Urkundenbuch T. XI cz. I (Ryga—Moskwa 1905) str. 261|2 nr 296. Brzmi ten ustęp następująco: ...Dorumbe das eyn sulchs (t. j. związek Litwinów z Tatarami) keynen vortgang hatte gehat, sulde sich der selige bisschoff czur Wille haben gemuet, das her sulcher muenisse halben czum tode komen were... Bey der Kirchen czur Wille ist czweetracht umbe das bisschoffthum, die Polan welden gerne eynen Polan unde die Littowen eynen awsz Littowen czum bisschoffe

212. ³ Trokiele, w pow. lidzkim 16 km. na płu.-wsch. od Lidy przy drodze do Dziewieniszek.

haben. Die Littowen sollen lassen wort awszgeen, ee ym semlichen die Polan eren willen sulden behalden, sie wulden sich ee an unsir orden halden...

Reg. 1. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 196 nr 1907. — 2. Index actorum saec. XV wyd. A. Lewicki, str. 327 nr 2828.

Uw. W tym przedmiocie o wysuniętym przez króla Kazimierza Jagiellończyka na katedrę wileńską Polaku Sędziwoju z Czechła kanoniku gnieźn. czytaj ks. J. Fijałka Uchrześcjanienie Litwy przez Polskę l. c. str. 200—203.

216.

Rzym, 17 października 1453.

Papież Mikołaj V a) do Mikołaja elekta wileńskiego: po śmierci biskupa Macieja (9 maja 1453), za którego życia zastrzegł sobie obsadę biskupstwa wileńskiego, mianuje go biskupem; b) do kapituły wileńskiej; c) do duchowieństwa; d) do ludu miasta i diecezji wileńskiej; e) do wasalów kościoła wileńskiego; f) do arcybiskupa gnieźnieńskiego, polecając go i jego kościół, jako temuż arcybiskupowi podległy (suffraganeam); g) wreszcie do Kazimierza króla polskiego, oddając mu biskupa w opiekę królewską.

Or. brak.

Kop. w Archiwum Watykańskim, Regesta Lateran. T. 484 k. 37—38'. Na marginesie lewym u góry T (początkowa litera imienia korektora, który też dopisał ustęp opuszczony na k. 37'); z prawej strony u góry: A. de Courtesiiis. Przy końcu regestu zapisek kancelaryjny: T. X.X.X.X.X.X.X. de Taruisio, niżej: A. de Courtesiiis.

Reg. w Archiwum Watykańskim, Oblig. et Solut. T. 72 k. 58' (nowa folj. 83'): Die mercurii XVI kls novembris S(anctissimus) D(ominus) n(oster) in con(sistorio) se(creto) ad rela(tionem) d(omini) car(dinalis) Firmani de persona d(omini) Nicolai prepositi ecclesie Villensis (sic) providit eidem ecclesie tunc vacanti per (obitum) quondam Mathie episcopi Villensis extra Romanam Curiam defuncti.

Uw. Mikołaj syn Dzierżława ze Solecznik¹, zob. o nim ks. Fijałek Jan, Uchrześcjanienie Litwy przez Polskę, l. c. str. 152 i nast.

a.

Nicolaus etc. dilecto filio Nicolao electo Wilnensi salutem etc. Apostolatus officium quamquam insufficientibus meritis nobis ex alto commissum, quo ecclesiarum omnium regimini presidemus, utiliter exequi coadiuvante Domino cupientes, solliciti corde reddimur et solertes, ut cum de ipsorum regiminibus agitur committendis, tales eis in pastores preficere studeamus, qui commissum sibi gregem dominicum sciant non solum doctrina verbi, sed etiam exemplo boni operis informare commissasque sibi ecclesias in statu pacifico et tranquillo velint et valeant ducere Domino, salubriter regere et feliciter gubernare. Dudum siquidem bone memorie Mathia episcopo Wilnensi regimini ecclesie Wilnensis presidente, nos cupientes eidem ecclesie cum vacaret per apostolice Sedis providentiam utilem et ydoneam presidere personam, provisionis ipsius ecclesie ordinationi et dispositioni nostre duximus ea vice reservandam, decernentes extunc irritum et inane,

216. ¹ Soleczniki, miasteczko na pld. od Wilna przy trakcie z Wilna do Lidy.

si secus super hiis per quoscunque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret attemptari. Postmodum vero ecclesia predicta per obitum ipsius Mathie episcopi², qui extra Romanam Curiam debitum nature persolvit, pastoris solatio destituta, nos vacatione ipsa fidedignis relatibus intellecta ad ipsius ecclesie provisionem, de qua nullus preter nos hac vice se intromittere potuit sive potest, reservacione et decreto obsistentibus supradictis, ne ipsa ecclesia longe vacationis exponatur incommodis, paternis et sollicitis studiis intendentes, post deliberacionem, quam de preficiendo eidem ecclesie personam utilem et eciam fructuosam cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad te prepositum prefate ecclesie in sacerdotio constitutum, magistrum in artibus, cui de vite mundicia, honestate morum, spiritualium providentia et temporalium circumspectione aliisque multiplicium virtutum donis apud nos fidedigna testimonia perhibentur, direximus oculos nostre mentis, quibus omnibus debita meditacione pensatis de persona tua nobis et eisdem fratribus ob dictorum tuorum exigentiam meritorum accepta, eidem ecclesie de dictorum fratrum consilio auctoritate apostolica providemus teque illi preficimus in episcopum et pastorem, curam et administrationem ipsius ecclesie tibi in spiritualibus et temporalibus^a plenarie committendo in illo, qui dat gratias et largitur premia, confidentes, quod dirigente Domino actus tuos prefata ecclesia per tue circumspectionis industriam fructuosam regetur utiliter, prospere dirigetur grataque in eisdem spiritualibus^a suscipiet incrementa. Iugum igitur Domini tuis impositum humeris prompta devotione suscipiens, curam et administrationem predictas sic exercere studeas solícite, fideliter et prudenter, quod ipsa ecclesia gubernatori provido et fructuoso administratori gaudeat se commissa, tuque preter eterne retribucionis premium nostram et dicte Sedis benedictionem et gratiam exinde uberius consequi merearis. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimo tercio septimodecimo kal. novembris, anno septimo.

b.

Simili modo: Dilectis filiis capitulo ecclesie Wilnensis salutem etc. Hodie ecclesie nostre per obitum bone memorie Mathie episcopi Wilnensis, extra Romanam Curiam defuncti, vacanti de persona dilecti filii Nicolai electi Wilnensis tunc prepositi dicte ecclesie de fratrum nostrorum consilio apostolica auctoritate providimus, ipsumque illi preficimus in episcopum et pastorem, curam et administracionem dicte ecclesie sibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo, prout in nostris inde contactis literis plenius continetur. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, (quatinus) eidem electo tanquam patri et pastori animarum vestrarum humiliter intendentes ac exhibentes sibi obedientiam et reverentiam debitas et devotas, eius salubria monita et mandata suscipiatis humiliter et efficaciter adimplere curetis; alioquin sentenciam, quam idem electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

c.

40 Simili modo: Dilectis filiis clero civitatis et diocesis Wilnensis salutem etc. Hodie etc.^b Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus eun-

216. ^a—^a dopisane praez korektora T. na marginesie w miejsce sakrosłonego w tekście wyrazu et temporalibus ^b jak wyżej w wierszu 27 i nn. pod b

216. ² Datę śmierci biskupa Macieja 9 maja r. 1453 zapisał ks. Jan Długosz w *Kalendarzu Krakowskim* (*Mon. Pol. Hist. T. II str. 921*) oraz w *Historji Polski* (wyd. Przewdziecki, T. V str. 132).

dem electum tanquam patrem et pastorem animarum vestrarum grato admittentes honore et exhibentes sibi obedientiam et reverentiam debitas et devotas, eius salubria monita et mandata suscipiatis humiliter et efficaciter adimplere curetis; alioquin sententiam, quam idem electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra. 5

a.

Simili modo: Dilectis filiis populo civitatis et diocesis Wilnensis salutem etc. Hodie etc.^b Quocirca universitatem vestram rogamus et hortamur attente per apostolica scripta vobis mandantes, quatinus eundem electum tanquam patrem et pastorem animarum vestrarum grato admittentes honore, exhibeatis ei obedientiam et reverentiam debitas et devotas, ita quod ipse in vobis devocionis filios et vos in eo per consequens patrem invenisse benevolum gaudeatis. Datum ut supra. 10

e.

Simili modo: Dilectis filiis universis vasallis ecclesie Wilnensis salutem etc. Hodie etc.^b Quocirca universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus eundem electum debita honorificencia prosequentes, ei fidelitatem solitam necnon consueta iura et servicia a vobis debita sibi exhibere integre studeatis; alioquin sententiam sive penam, quam idem electus rite tulerit seu statuerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra. 15 20

f.

Simili modo. Venerabili fratri archiepiscopo Gneznensi salutem etc. Hodie etc.^b Cum igitur, ut idem electus in commissa sibi predictae ecclesie cura facilius proficere valeat, tuus favor ei fore noscatur plurimum oportunus, fraternitatem tuam rogamus et hortamur attente per apostolica scripta mandantes, quatinus eundem electum et commissam sibi ecclesiam predictam, tuam suffraganeam, habeas pro nostra et dicte Sedis reverentia promptius commendatos et in ampliandis et conservandis viribus suis sic tui favoris presidio prosequaris, quod ipse electus fultus auxilio in commisso sibi dicte ecclesie regimine se possit utilius exercere, tuque divinam misericordiam valeas uberius promereri. Datum ut supra. 25 30

g.

Simili modo: Carissimo in Christo filio Kazimiro regi Polonie illustri salutem etc. Hodie etc.^b Cum itaque, Fili carissime, sic virtutis opus Dei ministros benigno favore prosequi ac eos verbis et operibus pro regis eterni gloria venerari Serenitatem Regiam rogamus et hortamur attente, quatinus eundem electum et ecclesiam sue cure commissam habens, pro nostra et apostolice Sedis reverentia propensius commendatos in ampliandis et conservandis iuribus suis sic eos Tui favoris presidio prosequaris, quod ipse electus in commisso sibi dicte ecclesie regimine possit Deo propicio prosperari ac Tibi exinde a Deo perennis vite premium et a nobis condigna proveniat actio gratiarum. Datum ut supra³. 35 40

216. ³ Do wszystkich tych aktów por. podobny formularz prowizji biskupa Piotra z 15 lutego r. 1415 (ob. Nr 61 str. 94|5), brak tylko pisma do króla (pod g) w poprzednich prowizjach (tamże i Nr 79 str. III).

217.

Rzym, 29 października 1453.

Mikołaj prebendarz wileński imieniem Mikołaja elekta wileńskiego składa Kamerze apostolskiej i Kolegium kardynałów należną takse za tenże kościół.

5 Reg. w Archiwum Watykańskim, Oblig. et Solut. T. 76 k. 93 (nowa fol. 113).

Die predicta (XXIII^a octobris) venerabilis vir dominus Nicolaus prebendarius Wilnensis suo proprio et privato nomine ac vice et nomine R^{di} patris domini Nicolai electi Vuilnensis obtulit Camere apostolice et Collegio R^{morum} dominorum cardinalium florenos auri de camera quinquaginta, ad quos dicta ecclesia reperitur taxata. Et quinque mi-
10 nuta servicia etc. Eorundem autem communis et minorum etc. G. de Pisis.

218.

B. m., 1454.

Andrzej Dowgirdowicz dziedzic Świran słudze swemu Miskowi, żonie jego i dzieciom nadaje trzy ziemie przytoczone według ich nazw oraz osmiu ludzi dan-
15 ników imiennie wyliczonych, pod warunkiem służby do końca życia nadawcy.

17 M. A. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin z świńskiej skóry, 24 × 15 + 2·1, cienki, zbrukany i zmięty, w środkowym zagięciu pęknięty. — Pismo mocno wyblakłe, miejscami trudno czytelne. — Po pieczęci pozostał sznurek jedwabny, wiśniowej barwy, ze śladami wosku. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem ślady współczesnego
20 zapisku ruskiego zupełnie zatarte; 2) na złożeniu spodniem z w. XVII: Darowizna P. Andrzeja Daugirdowicza Mickowi słudze trzech ziem na imię Daniewo y Ranunciszki (inną ręką;) 1454. Tamże sygnatura: N° 58; 3) na złożeniu spodniem z w. XVIII: Łosk Fas. 31. Litera Ab. N° 1.

My Andrij Dowkhirydowicz¹ dedicz Swirjan² jawno bud^z ninesz^znim i po tom
25 buduczim w list^z sij smotreczim, obozrewszi pilnuju służbu n(a)szoh(o) wełnoh(o) sluh^z Miska dal i zapisalom emu i eho żone i detem ich^z tri zemli na imja Danewu, Raczjutinu u Relutowu, Ilju, dej osm^z cz(e)l(o)w(e)kow^z na imja Rymsza, Ejtorta, Stalputja, Chudynusotja, Żemoika, Monja, Subocza, iż ich^z synmi, iż ich^z dan^zju, iż ich^z służbami, jaże esmi tyi ljudi sam derżał. I s tych^z zem i z^z ljudei on^z nam maet^z sluz^z
30 zit^z do n(a)szoho żiwota a po żiwote n(a)szom s toho imen^zja wołno emu budet^z sluziti korolju eho m(i)l(o)sti abo komu on^z ushoczet^z a deti n(a)sz^z i blizki w to imen^ze ne majut^z sja ustupati. I na to dal esmi emu sij n(a)sz list^z s peczatyju n(a)szeju priwesi-
stoju. A pri tom byli kn(ja)z^z Iwan Dmitrowicz a pan Jan^z Towtwil^z a pan Juszko Cziż^z a pan Kondrat^z. Dan^z leta Bożebe(ho) Naroż(e)ńja A czotyrysta pjat^zdesjat^z czet^z-
35 wertoho.

218. * wyliczonych imiennie jest tylko siedmiu

218. ¹ Andrzej Dowgirdowicz h. Pomian, pan na Świranach i Lyntupach, występuje w latach 1454—1461; ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarских etc. w Roczniku Heraldycznym T. VIII (1926|7) str. 136. ² Świrany, wieś w pow. święciańskim nad
40 Wilją, powyżej Niemenczyzna.

219.

Rzym, 23 stycznia 1454—24 stycznia 1455.

Mikołaj syn Andrzeja z Lublina opat starotrocki wraz z innymi opatami benedyktyńskimi sprzeciwiają się wyborowi Macieja rodem ze Skawinki proboszcza u św. Wawrzyńca w Kościele na opata tynieckiego.

Uw. Wzmianka o tem mieści się w bulli Mikołaja V z d. 23 stycznia r. 1454, wydanej w Kodeksie dypl. Tynieckim nr 209 str. 367/8: dilecti filii Joannes Sieciechoviensis, Joannes Orłoviensis, Nicolaus Starotrocensis monasteriorum etiam a dicto monasterio dependentium abbates nec non Laurentius de Orłow, Joannes de Starotroki monachi eiusdem monasterii, qui tunc ad electionem huiusmodi legitimis subsistentibus causis vocari et illi interesse commode non poterant, falso praetendentes, quod ipsi ad dictam electionem vocari potuissent et debuissent... Por. też inne akta procesowe w tej sprawie tamże nr 212 str. 372 z 12. XI 1454 i nast. oraz nr 213 str. 380 i nast. z 24. I 1455.

220.

Wilno, 28 maja 1455.

W liście panów litewskich do Ludwika de Erlichhausen wielkiego mistrza Zakonu Niemieckiego w sprawie uwolnienia przezeń jeńców, do czego zobowiązał się w pokoju wieczystym z Litwą, na pierwszym miejscu wymieniony jest Mikołaj biskup wileński.

Or. pap. w Archiwum Państwowem w Krdlewcu, Ordensbriefarchiv 68 nr 3. Wśród sześciu pieczęci, wyciśniętych przez papier, na pierwszym miejscu pieczęć Mikołaja biskupa wileńskiego, okrągła, średn. 40 mm., wyobraża pod gotyckiem podniebieniem tarczę z herbem Wieniawa; nad tarczą popiersie biskupie; w otoku napis: + s × nicolai × dei × gra || episcopi wilnensf.

Pieczęć Mikołaja biskupa wileńskiego z r. 1455.

221.

Wilno, 17 czerwca 1455.

W liście panów litewskich do Henryka Reuse von Plauen komtura Elbląga w sprawie zwolnienia z sekwestru rzeczy kupców kowieńskich, zajętych w mnie-

maniu, że są to kupcy gdańscy, na pierwszym miejscu wymieniony jest Mikołaj biskup wileński.

Or. pap. ze śladami czterech niegdyś pieczęci w Archiwum Państwowem w Królewcu, Ordensbriefarch. szufl. XXX nr 30.

222.

Wilno, 31 (?) grudnia 1455 (?)¹

W liście panów litewskich do Henryka Reuse von Plauen marszałka Zakonu Niemieckiego i komtura Elbląga donoszącym, że z powodu niebezpieczeństwa ze strony Połocka, Nowogrodu, Moskwy i Tatarów nie mogli przyjąć dotąd jego poselstwa, co w najbliższym czasie uczynią, na pierwszym miejscu wymieniony jest Mikołaj biskup wileński.

Or. pap. w Archiwum Państwowem w Królewcu, Ordensbriefarch., szufl. XVII|a nr 139. Z siedmiu niegdyś pieczęci tylko dwie pozostały, niestety biskupia pieczęć wykruszona.

223.

(Formalny falsyfikat).

(Połonka), 1455.

Łukasz z bratem swym Fuchną zapisuje kościołowi św. Piotra i Pawła w Połonce oraz »kuratowi« Mikołajowi i jego następcom dziesięcinę wszelkiego ziarna.

Or. brak.

Kop. 1. Odpis z początku w. XVI na marginesie wielkiego dokumentu kościoła w Połonce z r. 1502 (ob. niżej pod tymże rokiem). — 2. Lib. VI k. 310' (odpis z Kop. 1) z datą mylnie rozwiązana słowami millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo. — 3. Czart. k. 53 (z datą jak w poprzednim). — 4. Lib. Magn. k. 40 (z datą jak w poprzednich).

Uw. Redakcja niniejszego aktu, jak i przeważnej części tego rodzaju nadań dla Połonki spisanych na marginesach głównego aktu z r. 1502, jest szablonowa i niewątpliwie późniejsza, pochodząca z czasu sporządzenia tegoż głównego aktu, o czym świadczy też tytuł plebana połonickiego: »curatus«, który to tytuł u nas jeszcze nie był wtedy w użyciu, pojawiając się dopiero sporadycznie w końcu w. XV. Natomiast istota i czas nadania, które nie miało pierwotnie swego dokumentu a znane było niezawodnie z kościelnego zapisku podręcznego, są zupełnie możliwe i nie powinny budzić podejrzeń. Świadkowie jednak występują dopiero w późniejszych aktach połonickich z siódmego i ósmego dziesiątka w. XV.

222. ¹ Data określona niejasno: an den Methewoche noch Nativitatis etc. im Jare M^oLVI. Jeśli to Nativitas Domini, to przypuszczając, że rok rozpoczynano wówczas a Nativitate Dni, wypadłaby ta środa na 31 grudnia r. 1455; ale niema pewności, czy mowa tu jest o Narodzeniu Pańskim czy też NMP. lub św. Jana, ani też czy rok zaczynano od Bożego Narodzenia.

Anno salutis 1455^a. Ego Lucas una cum fratre Juchno^b legavi decimam de omni grano ad ecclesiam S. Petri et Pauli ad Polonka¹ perpetualiter dare, solvere domino Nicolao curato de ibidem et eius successoribus coram testibus, coram Holechno Rym-szytz, coram Zyborth Chothko, coram Nyekrasz^c ob salutem animarum nostrarum.

224.

Brzeziny, 13 czerwca 1456.

Oleksandra z synem swoim Janem, z nakazu zmarłego swego męża Jerzego, kościół w Brzezinach, wsi ich dziedzicznej, konsekrowany przez Mikolaję biskupa wileńskiego ku czci Nawiedzenia NMP., św. Jana Chrzciciela, św. Jerzego i WWŚŚ. uposaża, nadając jego plebanowi dwanaście pudów miodu i dziesięciu ludzi imiennie przytoczonych; pola, łąki i stawy przy dworcu plebańskim; dziesięcinę snopową i zbożową z Zabrzezia i Dekszan; dziesięcioro czeladzi; jaz na rzece.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 65—66' N° 45. — 2. Czart. k. 25—25' (z błędną datą 1446). — 3. Lib. Magn. k. 18—18' (z błędną datą 1446).

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 201.

In nomine sanctae et individuae Trinitatis amen. Ut ea quae fiunt in tempore non^a simul evanescant cum tempore, necesse est, ut aeternitatis munimine confirmentur solide. Proinde ego Olexandra una cum filio meo Johanne^b de consensu et speciali mandato mariti mei Georgii¹ pridem functi vita, diem extremae messis considerans, salutis animae eiusdem mariti mei et nostrarum salubrius^c occurrere cupiens, spem habendo in misericordia Dei, eiusdem mariti mei et meorum antecessorum et successorum proximorum exinde^d animabus subvenire, ecclesiam in villa Brzeszyny^{e2} ad me et filium meum Johannem^f iure haereditario spectantem et pertinentem per reverendum in Christo patrem et dominum Nicolaum Dei gratia episcopum Vilmensem in honorem Omnipotentis Dei, Visitationis Beatae^g Mariae, S. Jo(h)annis Baptistae, S. Georgii martyris et Omnium Sanctorum dedicatam et consecratam erexi et fundavi. Volens autem, ut praedicta ecclesia certis donetur et dotetur stipendiis, rectorque eius sive parochialis ple-

223. ^a data wypisana cyframi arabskimi; Lib. VI rozwiązuje słowami na rok 1477 ^b Michno Lib. VI ^c Rimszytz, Hotho, Niekrasz Lib. VI

223. ¹ Polonka, zob. objaśnienie na str. 170 Nr 152.

224. ^a moderno Lib. VI ^b Joanne Lib. VI ^c salubribus Lib. VI ^d et inde Czart. i Lib. M. ^e Brzeziny Czart. i Lib. M. ^f Joannem Lib. VI ^g Visitationem S. Czart. i Lib. M.

224. ¹ Syn Rymowida, protoplasta Zabrzezińskich h. Leliwa, ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. w Miesięczniku Heraldycznym T. VI (1913) str. 187. ² Obecnie Zabrzezie (Zabrzeż), miasteczko w pow. oszmiańskim nad rzeką Bondarówką, dopływem Brzeziny (pobocznej Niemna), 43 km. na pld.-wsch. od Oszmiany, gniazdo rodziny Zabrzezińskich.

banus, qui pro tempore fuerit in eadem serviens, sufficientibus in perpetuum gaudeat emolumentis, ex quibus satius et commodius divinis officiis valeat insistere, pro decore et honore eiusdem ecclesiae victuque et utilitate rectoris in ea pro tempore existentis temporibus perpetuis una cum eodem filio meo Johanne^h, nihil iuris, proprietatis et domini nobis et nostris legitimis successoribus in eo penitus reservan(do), dedi, donavi, assignavi, inscripsi et^l incorporavi praesentibusque do, dono^j, confero, inscribo et incorporo: Primo et principaliter duodecem pullas alias pudow mellis et decem homines vulgo^k cognominatos et nominatos: primus Opanaszec^l, secundus Paczus^m, Wasilⁿ tertius, Demid^o quartus, Damian quintus cum fratre suo Olichwierecz^p, Owsiey Borkontowicz^q, Iwan Dorohowicz^r, Moneith^s et alios duos homines Lewon et Iwasko eisdem adiungo et associo, ita ut sint duodecem in numero una cum eorundem curiis, laboribus et servitiis et eorum legitimis successoribus; item campum penes curiam nostram ex opposito curiae plebani super quadraginta beczkas, deinde pasz nam^t curiae nostrae Szastowo^u dictam super sexaginta tunnas alias beczkas una cum sylva penes eundem campum Szastowo^v dicta Swiati lasz^w super alias sexaginta beczkas; item prata sub curia plebani usque ad fluvium et in alio loco-Kulakowsczyzna^x dicto, etiam prata una cum stagno alias z prudem dicto niszny^y Michaelis; etiam inscribimus pro ecclesia stagnum ante Monkonis Jo(h)annis patris, quod eis dominus meus bonae memoriae Georgius pro servitio contulit, quam longe et late inundaverit pro ecclesia non inscribo, quia mutuum^z eorum est; item decimam manipularem siliginis et omnis annonae in eadem curia Zabrzezie^{aa} et aliam decimam siliginis tantum in 'Dexani⁴ inscribo; deinde decem familiares alias czeladzi inscribo et confero; deinde obstaculum alias jaz^{bb} in fluvio similiter inscribo et assigno, quod plebanus reparare debet in loco, qui locus sibi per me demonstratus fuerit. Quae omnia superius^{cc} descripta cum omnibus iuribus, proprietatibus et pertinentiis ita longe, late et distincte^{dd}, prout in se limitata sunt ex antiquo, rectores eiusdem ecclesiae pro tempore existentes in perpetuum possidere et de eis pro libitu suo et utilitate disponere debe(n)t et debebunt. In cuius rei fortius robur sigillum eiusdem mariti mei Georgii functi vita praesentibus est appensum. Actum et datum in Brzesziny^{ee}, feria secunda proxima post festum Sanctae Trinitatis anno Domini millesimo quandringsesimo quinquagesimo^{ff} sexto. Praesentibus venerabilibus et honorabilibus viris Nicolao canonico Vilmensi et officiali, magistro Andrea canonico, Mathia^{gg} et Stanislao presbyteris domini episcopi, necnon magnificis, generosis et nobiles dominis Andrea Sakowicz duce⁵, Andrea dicto Szach^{hh}, Olechno Rimowidowiczⁱⁱ marschalco domini regis curiae, Nicolao germano domini episcopi et Opisko Chrin^{jj} et Janko Montowicz^{kk} familiaribus meis, de cuius Jankonis terra, ipso consen-

224. ^h Joanne Lib. VI ^l Lib. VI ma et praed inscripsi ^j dono do Lib. VI ^k a vulgo dodaje Ckart. i Lib. M. ^l Opanaszecz Ckart. i Lib. M. ^m Paczusz Ckart. i Lib. M. ⁿ Waszil Ckart. i Lib. M. ^o deinde quartus Damian Lib. VI ^p Olychwyerecz Ckart. i Lib. M. ^q Owszey Borlontonycz Ckart. i Lib. M. ^r Dorochowicz Lib. VI; Dorohonicz Ckart. i Lib. M. ^s Moneyth Ckart. i Lib. M. ^t pasz nam Lib. VI ^u Szastowo Ckart. i Lib. M. ^v Szasthow Ckart. i Lib. M. ^w dictam Swyathylasz Ckart. i Lib. M. ^x Kulakowsczyzna Ckart. i Lib. M. ^y nyszny Ckart. i Lib. M. ^z maritimum Ckart. i Lib. M. ^{aa} Zabrzeze Ckart. i Lib. M. ^{bb} jaz Ckart. i Lib. M. ^{cc} supra Ckart. i Lib. M. ^{dd} distincte Ckart. i Lib. M. ^{ee} Brzesziny Ckart. i Lib. M. ^{ff} quadragesimo Ckart. i Lib. M. ^{gg} Matthia Ckart. ^{hh} Czach Ckart. i Lib. M. ⁱⁱ Rimowidonicz Ckart. i Lib. M. ^{jj} germani Ckart. i Lib. M. ^{kk} Monkowicz Ckart. i Lib. M.

24. ³ Miejscowość nieznaną. ⁴ Miejscowość nieznaną. ⁵ W współczesnych dokumentach występuje jako ductor supremus exercitus = hetman.

tiante, partem¹¹ pro ecclesia addidi et praesentibus inscripsi et aliam commutationem sibi pro ea dedi, praesenteque Woyszutis¹² familiari domini Olechno, qui Woyszutis¹³ auctoritate¹⁴ et nomine eiusdem domini Olechno omnia superius descripta limitavit et manu induxit.

225.

5

Wilno, 11 września 1456.

Krzysztof z Rzymu, Mikołaj z Arezzo i Franciszek Hiszpan duchacy rzymscy i wikariusze generalni oraz komisarze, wysłani na cały świat chrześcijański przez Mateusza z Rzymu preceptora swojego zakonu, mocą bull apostolskich zatwierdzonych przez papieża Kaliksta III nadają wikariuszowi i wszystkim braciom płci obojga kościoła NMPanny na Piasku w Wilnie przywilej na wybranie sobie spowiednika świeckiego (kapłana) czy zakonnego na godzinę śmierci z władzą zupełnego odpuszczenia wszystkich grzechów, jeśli się sercem skruszonym wyświadcza, i na przyjęcie do bractwa tegoż zakonu św. Ducha z dostąpieniem uczestnictwa wszelkich jego łask, dobrodziejstw i prerogatyw; oświadczają iż współbracia obowiązani do jałmużny rocznej mogą ją dawać ubogim (miejscowym) albo też na fabrykę i wspomóżenie rzeczonoego kościoła NMPanny. Do przywileju dołączony jest tekst formuły rozgrzeszenia.

Or. Biblioteka Polskiej Akademji Umiejętności rpis nr 1243, zawierający w teczce dokumenty klasztoru oo. franciszkanów w Wilnie. Dokument pergaminowy, dobrze zachowany, tylko na grzbiecie zabrudzony i na zagięciach popekany, 59,5 × 32,5 + 6. — Trzy pierwsze wyrazy tekstu i tytuł formuły są wypisane grubą frakturą; między tekstem a formułą z lewej strony inna współczesna ręka dopisała cztery wiersze uzupełnienia do tekstu. — Po pieczęci pozostał ślad w dwóch dziurkach, przez które przewleczony był niegdyś sznur. — Na grzbiecie: 1) na złożeniu niegdyś wierzchniem zapisek kilkunastowierszowy zupełnie zatarty, obok ręką może jeszcze w. XVI data: Anni 1456, niżej Ao 1 Bened: Ptes N.; 2) na złożeniu spodniem ręką w. XVII: Aggregatio naszych zakonniczek y zakonników Wilenskich ad confratriam S. Spiritus de Saxia et indulgentia plenaria concessa per eius legatos in articulo mortis porrigentibus manus adiutrices. Unde plus non valet quoad hoc, nisi ad probandam confratriam et bonam amicitiam cum religiosis S. Spiritus et ad probandum contra Luteranos alias Sasow, ubi colligitur fuisse ecclesia monialium nostrarum et observatur annotatio ex alia parte pieae mem. ARP. Dembołęcki († przed r. 1650) (niewątpliwie ma na myśli starty zapisek na złożeniu wierzchniem).

Uw. Przed głoszeniem tego rodzaju odpustów (sub nomine Spiritus Sancti et Sedis apostolice) przestrzegat niezadługo potem biskupów i króla polskiego papież Paweł II ok. r. 1470 (ob. Materiały do hist. Jag. z archiwów weneckich wyd. Aug. hr. Cieszkowski w Roczn. Tow. przyj. nauk pozń. XIX [1892] 4 nr II).

Universis et singulis christifidelibus, ad quos presentes nostre littere pervenerint, clarius elucescat et notum sit, quod nos | Christophorus de Roma, Nicolavs Aretinus et Franciscus Hyspanus sacri et apostolici hospitalis S. Spiritus urbis Rome¹⁵, necnon vi-

224. ¹¹ potestatem *Csart. i Lib. M.* ¹² Woystudh *Csart. i Lib. M.* ¹³ Woyszthudh *Csart. i Lib. M.* ¹⁴ auctoritate *Lib. VI*

225. ¹⁵ de urbis Rome *Or.*

carii generales et comissarii universaliter deputati in toto | orbe christiane professionis per reverendum in Christo patrem et dominum dominum Petrum Matheum de Roma benemerito preceptorem ipsius religionis pro alimonia et gubernacione pauperum peregrinorum | et infancium proiectorum, comorancium et adveniencium ad visitandum limina apostolorum, cum religio ipsa sit in ređitibus diminuta, ut vix pauperes, qui modo insunt, possunt subvencionibus substentari, nisi de piis fidelium elimosinis succurrantur: idcirco vigore nonnullarum apostolicarum bullarum per summos Romanos pontifices concessarum et per sanctissimum dominum nostrum dominum Calistum papam tercium confirmatarum, vobis dilectis nobis in Christo vicario et omnibus confratribus utriusque sexus et cuiuscumque etatis venerabilissime ecclesie Sancte Marie Virginis de Arena Vilnensis diocesis salutem et sincere devotionis affectum, licenciam vobis damus atque concedimus dictis nominibus, ut confessor ydoneus secularis vel regularis, quem duxeritis vobis eligendum, si infra annum vel in capite eiusdem anni ab hac vita aliquis vestrum migrari contingerit, seu (in)^b mortis articulo tociens quociens fuerit oportunum, plenariam remissionem omnium peccatorum vestrorum a pena et a culpa, de quibus corde contriti et ore confessi fueritis, concedere valeat iuxta dictarum apostolicarum bullarum tenorem, et eciam participes fieri in cunctis graciis, beneficiis, prerogativis, indulgenciis, stacionibus, missis, vigiliis et oracionibus ipsius religionis, admittentes ipsos et quemlibet ipsorum in sanctam confraternitatem ordinis Sancti Spiritus cum illa indulgencia et privilegio ac auctoritate, quam^c ceteri homines ausi sunt habere et pociuntur tam pro vivis quam pro mortuis; declarantes expresse, ut confratres supradicti debeant iuxta ipsorum voluntatem et facultatem facere elimosinam omni^d anno iuxta ritum et consuetudinem actenus observatam, et ipsa elimosina contribuatur propter distanciam longinquam pauperibus Christi aut pro fabrica et iuvamine supradicte ecclesie Beate Marie Virginis, eo quia de bonis operum prenominatorum confratrum^e secundum bullarum apostolicarum et reatus qualitatem, prout ipsi asseruerunt, manus porrexerunt adiutrices. In quorum has nostras litteras fieri fecimus magni sigilli iussimus adpensione munire. Datum Vilne in domo ubi moram trahebamus, sub annis Domini millesimo quadringentesimo sexto, tempore pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Calisti divina providencia pape tercii anno secundo, die vero undecima mensis septembris die sabatho.

(*frakturą:*) Forma absolucionis: Misereatur tui etc.

Dominus noster Jhesus Christus per suam sanctam misericordiam te absolvat, et ego auctoritate^f sancte matris Ecclesie et beatissimorum apostolorum eius Petri et Pauli te absolvo a quibuscumque peccatis quomodocumque comissis tam oblitis quam neglectis, de quibus corde contritus et ore confessus es, te absolvo a culpa et a pena. Et remitto tibi omnem penam purgaturi debitam propter culpas et offensas, quas contra Deum et proximum tuum comisisti, in quantum claves sancte matris Ecclesie se extendunt et permittunt. Et restituo te illi innocencie et puritati, in qua eras, quando baptisatus fuisti. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

(*Druga ręka współczesna dopisała z lewej strony, w miejscu wolnem między tekstem a formułą:*)

Insuper volumus, ut dicta indulgencia intelligatur concessa et locum habeat in transeuntibus et venientibus ad dictam confraternitatem Sancte Marie in posterum utriusque sexus personarum et cuiuscumque conditionis existant vigore supradictarum bullarum etc.

225. ^b brak w Or. * quem Or. ^d omnino Or. ^e confratrem Or. ^f nadpisane drugą ręką.

226.

(Interpolowany).

Miadziół, 21 lutego 1457.

Andruszko Sakowicz namiestnik połocki, założony przez siebie a konsekrowany przez Mikołaja biskupa wileńskiego kościół we wsi swej Miadziolu uposaża, nadając jego plebanowi: dwunastu ludzi w Rodzie a trzech w Miadziolu, wszystkich imiennie wyliczonych; cztery uszatki miodu; dwa pola i ziemię z nazwy przytoczone; jeziora Kniahynino i Hlubokie; dwanaścioro czeladzi; dziesięcinę snopową wszelakiego zboża z paszni Czerniczko a drugą z Weretejki; dziesiątą rybę; dziesięcinę ze Smyczy, dwie grzywny rocznie i ośm łokci sukna, z obowiązkiem utrzymywania wikarjusza i odprawiania co tydzień czterech mszy przez siebie lub przez wikarjusza.

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 25'—26. — 2. Lib. Magn. k. 19.

Reg. 1. Ks. Przystałowski W., *Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 55.* — 2. Ks. Kurczewski J., *Biskupstwo Wileńskie str. 219* (z podaniem, że kościół założony został w r. 1454, za Starożytną Polską Balińskiego i Lipińskiego, wyd. I T. III [Warszawa 1846] str. 244).

Uw. Redakcja dokumentu, który niezawodnie był wydany przy konsekracji (świadkowie nie budzą wątpliwości) jest rozszerzona a zmierza widocznie do znacznego powiększenia dotacji, zwłaszcza ludzi służebnych. Zwraca uwagę brak w dokumencie fundacyjnym wezwania kościoła. W podejrzeniu tem utwierdzają losy kościoła, który uległ pożarowi i przestał istnieć w w. XVI.

In nomine Domini amen. Ne ea quae sunt in tempore simul in tempore evanescent, necesse est, ut aeternitatis munimine solide confirmentur. Proinde nos Andruszko Sakowicz capitaneus Polocensis¹ diem extremæ messis considerans, salutis animae nostrae salubrius occurrere cupiens, spem habens in misericordia Dei, nostrorum antecessorum et successorum in villa nostra Miadely² per reverendum in Christo patrem dominum Nicolaum Dei gratia episcopum Vilnensem ecclesiam dedicatam et consecratam fundavimus et ereximus. Volentes autem, ut praedicta ecclesia amodo certis donetur et dotetur stipendiis, rectorque eius sive parochialis plebanus qui pro tempore fuerit in eadem serviens, datis gaudeat in perpetuum emolumentis, ex quibus valeat satius et commodius divinis insistere et colere devotius authorem pacis, unde primo et principaliter pro eadem ecclesia et rectore eius donamus, conferimus, inscribimus, appropriamus, largimur et³ incorporamus duodecem homines in predio Roda³ et tres homines circa curiam nostram Miadely nominibus Nikipor Ławaskowicz, Zacharia Dimitrowicz, Mikita, Chodor, Wasil, Samuyło, Chryc Czu-

226. * brak w Czart.

226. ¹ *Andruszko Sakowicz namiestnik połocki w latach 1444—1457, od r. 1458 wojewoda trocki; ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Heraldycznym T. VIII (1926/7) str. 134.* ² *Miadziół, miasteczko nad jeziorem Miastro na przeciw Starego Miadziola, dawna posiadłość Sakowiczów.* ³ *Miejscowość nieznana.*

ryłowicz^b, Michael frater eius, Jakowicz^c, Malisowicz, Walisowic, Marco Malianowicz^d et frater eius Ochcip, Chodok Wasilinowic et cum tribus suprascriptis nominibus circa curiam Hysnorok, Iwaniec Subaczowicz^e, Stefaniec Koszka una cum legitimis successoribus, laboribus, servitiis et aliis proventibus universis, quomodolibet ad eosdem homines pertinentibus perpetuo, nihil iuris, proprietatis et dominii nobis aut nostris legitimis successoribus in eisdem hominibus reservan(do); deinde quatuor vszadki^f mellis de celario nostro singulis annis similiter perpetuo inscribimus; item duos campos nominibus Łeky et Iwanowskie nuncupatos et terram totam Stakowo dictam; item lacum Kniahynino^g una cum fluvio dicto Kniahynica et obstaculum alias z jazem, deinde alium lacum dictum Hłubokie^h; item duodecem familiares alias czeladzi; deinde aliam manipularem decimam de omni grano tritici et siliginis et cuiuslibet annonae de pasznia nostra Czerniczko; deinde aliam decimam in Werezecⁱ de omni grano siliginis, tritici et cuiusvis annonae et de quolibet semine olerum; item decimum piscem de sagenis nostris et de Skiemina parte nostra alias z dzielnice naszy etiam decimam partem; item aliam decimam similiter de omni grano tritici, siliginis et cuiusvis annonae de Smycz^j inscribimus, duas marcas grossorum annuatim et octo ulnas panni solvendas, de quo idem plebanus vicarium servare tenebitur. Pro sanitateque nostra et animarum suprascriptarum salute de qualibet septimana idem plebanus pro tempore existens per se vel per suum vicarium legere tenebitur et debebit quatuor missas. Quae omnia et singula suprascripta idem plebanus pro tempore existens et sui successores canonice instituti cum omni iure, proprietate et dominio quiete et pacifice debent tenere et possidere in aevum et perpetuo. Ut autem haec nostra donatio, inscriptio et incorporatio perpetuae firmitatis robur obtineat, sigilli nostri appensione praesentes communiri fecimus. Datum in Miadely, feria secunda ante festum^k S. Petri ad Cathedram^l proxima anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo. Praesentibus eodem reverendissimo in Christo patre domino Nicolao Dei gratia episcopo Vilnensi, Nicolao canonico et officiali Vilnensi, Luca presbytero eiusdem domini episcopi, magnificis viris domino Rodiwyl^m Hostikowicz, Iwaskone Sakowicz, Woydeł, Juskone Kosthołtowicz, aliisque spiritualibus et saecularibus praesentibus circa praemissa specialiter constitutis.

30

227.

Łyntupy, 14 stycznia 1459.

Andrzej Dowgirdowicz założony przez siebie a konsekrowany przez Mikołaja biskupa wileńskiego kościół we wsi swej Łyntupach, pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP., ŚŚ. Andrzeja i Jerzego uposaża, nadając mu i jego plebanom: trzynastu ludzi imiennie wyliczonych z określeniem ich powinności; pud wosku z swego dworu; dziesięć żyta, owsa i hreczki ze wsi Łyntupy, Korkorzyszki

226. ^b Czurlłowicz Lib. M. ^c Jakowic Lib. M. ^d Melianowic Lib. M. ^e Subaczowic Lib. M. ^f uszadki Lib. M. ^g brak w Czart. ^h Skodinył Czart. i Lib. M.

226. ^g Jezioro nieznanie. ^h Zapewne Weretejka, dziś folwark 18 km. na płn.-zach. od Miadziola (Mapa gen. Chrzanowskiego). ⁱ Dziś folwark, należący do gminy Mańkowiec, 20 km. na płn.-zach. od Miadziola (Słown. Geogr. T. X str. 925). ^j T. j. Antiochiae.

i- Zaiesnie a grochu ze Struny; ziemię przy rzece Olksni; trzy beczki jęczmienia i trzy beczki pszenicy z dworu swego.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 300'—301 N° 216 z zapiskiem Descriptum. — 2. Czart. k. 26'—27. — 3. Lib. Magn. str. 19—20.

Req. 1. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 57. — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 203 (wcale dokładny).

Uw. Przekaz tekstu jest skażony a sama redakcja jest niezdarna, niema jednak wyraźnych znamion nieautentyczności.

In nominae sanctae et individuae Trinitatis amen. Ne ea quae fiunt in tempore simul evanescant cum tempore^a, necesse est ut aeternitatis munimine^b confirmentur solide. Proinde ego Andruszko Dogirdowicz¹, volens diem extremae messis piis operibus praevenire salutique^c animae meae meorumque praedecessorum et successorum salubrius occurrere cupiens, consideratoque, (quod) cooperatio bonorum^d operum amor(e) Dei ex^e habito in terris multiplici fructu recompensatur in coelis ab ipso Domino omnium bonorum elargitore, ecclesiam in villa mea Lintup^f in laudem et honorem Omnipotentis Dei, Assumptionis Beatae Mariae Virginis, S. Andreae apostoli et S. Georgii per reverendum^g in Christo patrem dominum Nicolaum Dei gratia episcopum Vilmensem dedicatam et consecratam fundavi et erexi. Volensque ut ipsa ecclesia^h certis donetur et dotetur stipendiis, rectoresque eius pro tempore existentes ob signatis perpetualiter gaudeant emolumentis, quibus potiti satius et congruentius valeant colereⁱ auctorem^j pacis cultumque divinum iugiter prosequi et magis augeri, primo igitur et principaliter ecclesiae^k eidem et rectoribus pro tempore in ea existentibus dono, confero et inscribo homines in villa mea Mileykoni dicta tredecim nominibus nuncupatos: primus Speiuthy^l, qui unum pud mellis, tres grossos et duos denarios solvit; secundus^m Nareiko, qui similiter unum pud mellis, tres grossos et duos denarios solvit; tertium Duguthi, qui duos pud i mellis, sex grossos et quatuor denarios solvit; quartum Dobra, qui dimidium, alium tertium bezmien mellis unum grossum et unum denarium; Wiszowidⁿ bezmien mellis et medium grossum solvit; sextum Lubko^o, qui medium bezmien mellis et duos denarios solvit; septimum Lowkutis^p, qui bezmien mellis et unum grossum solvit; octavum Veluti, qui bezmien mellis solvit; nonum Jownigold, qui unum pud cum medio mellis et dimidium alterum undecimum grossum solvit; Ownia, qui cum fratre Milan solvunt dimidium alterum pudum, pud mellis et dimidium alterum undecimum grossum; Sipielis, qui unum pud mellis et septem grossos solvit et Nariwos^q tredecimum hominem, qui cum Duguthi suprascripto in fundo in una domo moratur et uno victu potiuntur unumque tributum suprascriptum solvunt in fundo; quos homines suprascriptos eidem ecclesiae cum omni ure, proprietate et dominio et cum eorum successoribus, terris, tributis, donationibus et

227. ^a cum tempore evanescant Czart. ^b numine Lib. VI i Lib. M. ^c saluaque Lib. VI i Lib. M. ^d bonorum powtórazne Lib. VI ^e et w Kopjarzach ^f Lyntup Czart. ^g reverendissimum Czart. ^h ipsam ecclesiam Lib. VI i Lib. M. ⁱ coli Czart.; colli Lib. VI i Lib. M. ^j authorem Czart. ^k eidem ecclesiae Czart. ^l Spejuthy Czart. ^m Czart. i Lib. M. ten ustęp przestawił przed tertium Duguthi ⁿ Wissowid Czart. i Lib. M. ^o Lubko Czart. ^p Lowkutis Czart. i L. M. ^q Narivo Czart.

227. ¹ Andruszko Dowgirdowicz h. Pomian; ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Heraldycznym T. VIII (1926/7) str. 136. ² Lyntupy, miasteczko w pow. święciańskim, 15 km. na pld.-wsch. od Święciana (Słown. Geogr. T. V str. 851).

aliis quibusvis proventibus dono et inscribo, nihil iuris, proprietatis et domini mihi in eis reservando, neque meis legitimis successoribus, hoc adiecto, quod plebanus pro tempore existens pro media sexagena, quam Jownigold cum suis consanguineis Ownia, Milan et Sipiellis solvit, pro ecclesia annuatim ceram emere debet. Item inscribo de curia mea
 5 unum pud cerae pro candelis ad ecclesiam. Item dono et inscribo decimas eidem ecclesiae in villis meis Lintup^r, Korkosziski^s et Zaiesnie⁴ tantum siliginis, avenae et hreczychy et de aliis omnibus granis decimas mihi excipio; item in villa Struna⁵ dicta tantum decimarum^t pisi inscribo eidem ecclesiae et aliarum frugum et segetum omnium decimas excipio inibidem. Item eidem ecclesiae dono^u, confero et inscribo ter-
 10 ram et agrum penes fluvium Olxnia⁶ iacentem in longitudine et distantia usque ad luta et paludes dictos Lugwiszki^v perpetuo et in aevum; quibus omnibus bonis suprascriptis rectores eiusdem ecclesiae canonice instituti pacifice et quiete perpetuis temporibus uti, frui et gaudere debe(n)t. Item eidem ecclesiae singulis annis perpetualiter dono et in-
 15 scribo de curia mea tres beczkas hordei et duas beczkas tritici conferendas rectori pro tempore existenti. Ut autem haec omnia et singula suprascripta perpetuae firmitatis robor obtineant, sigillum nostrum praesentibus appendimus. Datum in Łyntup^w, die dominico ante S. Priscae proximo anno Domini millesimo quadringentesimo quinquage-
 20 simo nono. Praesentibus honorabilibus, generosis et nobiles dominis Joanne canonico Vilnensi, Mathia^x altarista domini Sandiwogii^y castellani Vilnensis, domino Wasgal, domino Naributh Calatowicz et Hanczo Wisztortowicz, Juskone et Stanislae Krzewicz, et aliis multis spiritualibus et saecularibus personis circa praemissa personaliter constitutis.

228.

Mantua, 10 września 1459.

Papież Pius II Wacława Raczkowicza dziekana kościoła wileńskiego mianuje biskupem łuckim po śmierci biskupa Andrzeja.

25 *Kop. w Archiwum Watykańskiem, Regesta Later. T. 549 k. 275—277' (nowa sygnatura 274—276'). Według odpisu sporządzonego łaskawie przez prof. J. Dąbrowskiego. Reg. Abraham Wł., Sprawozdanie III (1923) str. 8.*

Pius etc. dilecto filio Wenceslao Raczkowicz electo Luczoriensi salutem etc. Suscepti cura regiminis etc. Dudum siquidem bone memorie Andrea episcopo Luczoriensi regimini ecclesie Luczoriensis presidente, nos... provisionem eiusdem ecclesie dispositioni nostre duxerimus ea vice specialiter reservandam... ad te tunc decanum ecclesie Vilnensis et in sacerdocio ac legitima etate constitutum, cui de litterarum sciencia, vite mundicia, honestate morum... etc... de persona tua... prefate ecclesie Luczoriensi... providemus teque illi preficimus in episcopum et pastorem, curam regiminis et admini-

35 227. ^r Lyntup *Csart. i Lib. M.* ^s Korkoszyski *Csart.* ^t decimam *Csart.* ^u do *Csart. i Lib. M.* ^v Łuywiszki *Csart. i Lib. M.* ^w Lyntup *Csart. i L. M.* ^x Matthia *Csart.* ^y Sandiwogii *Csart; Sandiwogii Lib. M.*

40 227. ³ Korkorzyski, miasteczko w pow. święciańskim, 32 km. na pld.-zach. od Święcian (*Słown. Geogr. T. IV str. 402*). ⁴ Miejscowość nieznana. ⁵ Struna, dziś folwark w pow. święciańskim nad rzeczką tej nazwy, 10 km. na pld. od Święcian (*Słown. Geogr. T. XI str. 420*). ⁶ Olksna, dziś wieś tej nazwy, należąca do gminy Lyntupy; zapewne więc i struga, nad którą ta wieś leży, nosiła nazwę Olksna.

stracionem ipsius ecclesie Luczoriensis tibi in spiritualibus et temporalibus eisdem plenarie committendo... Datum Mantue, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono, quarto idus septembris, anno secundo.

Simili modo capitulo Luczeoriensi; clero civitatis et diocesis Luceoriensis; populo civitatis et diocesis Luceoriensis; universis vasallis ecclesie Luceoriensis; archiepiscopo Leopoliensi¹; Kazimiro regi Polonie (*wszystkie z Datum ut supra*).

Przy końcu tego regestu zapisek: A. XX.X:XX.XXX Concordien(sis).

229.

B. m., 28 września 1459.

Tomasz de Lomani pleban w Miadziole imieniem Wacława Raczkowicza elekta łuckiego płaci w Kurji rzymskiej takse w sumie 33¹/₃ florena.

Reg. w Archiwum Watykańskiem, Obl. et soluc. T. 76 k. 174 (nowa sygn. 195), wskazany przez Abrahama w Sprawozdaniu III (1923) str. 30.

Die XXVIII septembris venerabilis vir dominus Thomas de Lomani¹ plebanus in Medelo² Wilnensis diocesis, ut principalis et privata persona ac vice et nomine R^{at} patris domini Wanceslai Raskouicz electi Luczoriensis obtulit Camere apostolice et Collegio flor. auri de camera triginta tres cum uno tercio, ad quos dicta ecclesia taxata reperitur. Et quinque minuta servicia consueta. Eorundem autem (medietatem infra sex menses et aliam medietatem infra alios sex menses solvere promisit). Jo. de Aquilone notarius.

230.

Wilno, 10 października 1459.

W liście panów litewskich do biskupów pruskich, w którym obiecują wyprowadzić swoich posłów wraz z posłami tychże biskupów do króla polskiego i we wszystkim ich popierać, na pierwszym miejscu wymieniony jest Mikołaj biskup wileński.

Kop. Odpis papierowy współczesny w Archiwum Państwowem w Królewcu, Ordensbriefarch. szufl. XVI]a nr 18.

231.

Mantua, 15 listopada 1459.

Izydor biskup sabiński, Filip kapłan i Prosper diakon kardynałowie rzymskiego Kościoła nawiedzającym kościół NMP. oo. franciszkanów w Wilnie i wspomagającym go jałmużną przy dopełnieniu warunków pokuty, udzielają w oznaczone uroczystości NMP. odpustu 720 dni.

228. ¹ Grzegorz z Sanoka.

229. ¹ Zapewne przekręcone z Lowmiany, której to nazwy osad jest na Litwie kilka; chyba że to Łomazy na Podlasiu. ² Miadziol, niewiadomo o który tu chodzi; ob. objaśnienie na str. 202 przyp. 2 i str. 252 przyp. 2.

Or. brak.

Kop. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, Kopjarz franciszkański z r. 1649 str. 22—23 pod nagłówkiem: Indulgentiae perpetuae septingentorum annorum (ten ostatni wyraz znacznie późniejszą ręką przekreślony, która dodaje: viginti dierum), pro festis Anunciationis, Visitationis, Assumptionis, Nativitatis Beatissimae Virginis Mariae.

Reg. Rękopis Pol. Akad. Umiej. nr 1243, wykaz dokumentów franciszkańskich na luźnym arkuszu z poł. w. XIX z następującym dopiskiem: w kopii, która się znajduje w księdze Przywilejow i Indulgencyj. Odd. 2. Litera F. Fasc. 29. Oryginału zaś niema.

Uw. Dopuszcza te odpusty ówczesny biskup-ordynariusz Mikołaj, dodając od siebie odpust 40 dni, w Wilnie 7 września r. 1460 (ob. niżej Nr 235). Tekst bardzo skażony miejscami się uzupełniło.

Isidorus episcopus Sabinensis, Latinus tituli sanctorum Joannis et Pauli, Philipus tituli sancti Laurentii in Lucina Urbe (presbyteri) et Prosperus sancti Georgii ad Velum aureum diaconus, sacrosanctae Romanae Ecclesiae cardinales¹, universis et singulis christifidelibus praesentes literas inspecturis salutem in Domino sempiternam. Dum praecelsa meritorum insignia, quibus regina caelorum, Virgo Dei Genitrix Gloriosa, sedibus praelata sydereis quasi stella matutina praeutilat^a, devote considerationis indagine praescriptorum dum etiam intra pectoris arcana revolvimus, quod ipsa utpote mater misericordiae et pietatis, amica humani generis consolatrix, pro salute fidelium, qui delictorum onere praegravantur, sedula oratione et pervigil ad Regem quem genuit intercedit, dignum quin potius debitum arbitramur, ut ecclesias et loca ecclesiastica in honorem sui nominis instituta peccatorum^b remissionum impendiis et indulgentiarum muneribus decoremus. Cum itaque ecclesia Beatae Mariae Virginis ordinis Fratrum Minorum Vilmensis congruis honoribus frequentetur ac in suis structuris et aedificiis necnon libris, calicibus et aliis ornamentis ecclesiasticis debite conservetur, augmentetur et manuteneatur, et ut ipsi fideles eo libentius devotionis causa confluent ad eandem, et ad conservationem, augmentationem et manutentionem huiusmodi manus promptas porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono caelestis gratiae uberius compescuerint^c se refectos de Omnipotentis Dei misericordia ac beati Petri et Pauli apostolorum, cuius autoritate confisi omnibus et singulis vere paenitentibus et confessis, qui in Annunciationis, Visitationis, Assumptionis, Nativitatis Beatae Mariae Virginis et Dedicacionis ipsius ecclesiae festivitibus ecclesiam ipsam devote visitaverint annuatim, et ad conservationem, manutentionem et augmentationem easdem manus porrexerint adiutrices, pro singulis diebus festivitatum huiusmodi cuilibet videlicet septingentos et viginti dies² de iniunctis paenitentibus in Domino misericorditer relaxamus praesentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. In quorum fidem et testimonium praemissorum praesentes literas exinde fieri sigillorum nostrorum cardinalatum iussimus et fecimus appensione communiri. Datum Mantuae in domibus nostrarum solitarum residentiarum, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquage-

231. ^a praeutilans w teksie ^b w teksie wyraz skrócony jakby peccatis ^c tak w teksie, wyraz poprawiany i popsuty

231. ¹ Izydor kijowski kardynał-biskup sabiński, tytułu św. Marcelina i Piotra † 27. IV 1462 (Eubel, Hierarchia Cath. T. II, wyd. II [Monasterii 1914] str. 60). — Latinus biskup traneński, kardynał kapłan tytułu św. Jana i Pawła (Tamże, str. 63). — Filip Calandrini kardynał kapłan tytułu św. Wawrzyńca in Lucina Urbe (Tamże, str. 63). — Prosper de Columna notariusz apostolski, kardynał diakon tytułu św. Jerzego ad Velum aureum (Tamże, str. 66). ² T. zn., że na każdego z nich przypadło po 180 dni.

simo nono, indictione septima, die vero decima quinta mensis novembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Pii divina providentia secundi anno secundo pontificatus.

232.

Uszaków, 13 stycznia 1460.

Woydzilo wraz z żoną Anną kościół we wsi swojej Uszakowie pod wezwaniem Oczyszczenia NMP, św. Macieja i św. Jerzego przez siebie ufundowany a przez biskupa wileńskiego Mikołaja konsekrowany, wraz z swoimi braćmi uposaża, zapisując od siebie pole z łąką, dziesięcinę z trzech wsi oraz człowieka, i zobowiązując do odprawiania dwóch mszy przez plebana. Wspomniani zaś bracia jako fundatorowie i kolatorowie również każdy z nich zapisują temuż kościołowi po jednym człowieku z dziesięciną, albo też ziemię z łąką, samą łąkę, bądź samą dziesięcinę.

Or. brak.

Kop. Tyszk. k. 12—13' nr 14.

Uw. Tekst dokumentu robi wrażenie przeredagowania.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nichil cercius morte, incercius vero hora mortis, in qua unicuique eadem mensura qua mensus fuerit remecietur, proinde ego Woydzilo una cum consorte mea Anna animarum nostrarum, predecessorum successorumque nostrorum salubrius saluti occur(r)ere cupientes et a Deo Omnipotenti mercedem consequi sempiternam, ecclesiam in villa dicta Wschakowo¹ hereditatis mee ad laudem et honorem Omnipotentis (Dei), Purificationis Sancte Marie, sancti Mathie apostoli, sancti Georgii (martyris) erexi et fundavi, et per reverendissimum in Christo patrem dominum Nicolaum Dei gratia episcopum Wynlensem dedicare et consecrare una cum fratribus meis inferius subsequenribus, patronis et collatoribus eiusdem ec(c)lesie procuravi. Volens autem, ut predicta ec(c)lesia certis dotetur et donetur stipendiis, rectorisque pro tempore existentes perpetuis gaudeant emolimentis, quibus potiti valeant salubrius divinis insistere et colere congruentius et devotius (auctorem)^a pacis^b, et primo eidem ec(c)lesie eius et rectori eius pro tempore existenti do, inscribo, assigno, attribuo, approprio, incorporo et irrevocabiliter perpetue ascribo campum sive agrum una cum prato penes Crasneblotho iacentem^c cum omni iure, proprietate et dominio ite longe et late, prout dictum pratum una cum campo hactenus et hucusque tenui, habui et possedi; deinde in tribus villis decimas inscribo: et primo decimam in Wschakowo de omni grano et de omnibus peccoribus et pecudibus; in secunda vero villa dicta Gezrben^{d 2} inscribo decimam de omni similiter grano et ferarum quancocunque venari poterint et piscium et eciam octo pundos mellis in eadem curia inscribo; in tertia vero curia dicta Wolbey^{e 3} do et inscribo hominem dictum Geremiasz cum omni iure, proprietate et dominio

232. ^a w tekście brak tego wyrazu ^b paucis błędnie w tekście, ob. niżej ^c iacentem w tekście ^d poprawione z Gezrven ^e tak w tekście może sam. Wolbey

232. ¹ Uszakowo, późniejszy Wojstom (ob. niżej dok. z 30 maja 1491), miasteczko w pow. święciańskim, na prawym brzegu rz. Naroczy, 20 km. na pln.-zach. od Wilejki; nazwę Uszakowo zachował tylko zaścianek tuż pod Wojstomiem leżący (Słown. Geogr. T. XIII str. 761). Miejscowość nieodgadniona, nazwa widocznie popsuta. ³ Miejscowość nieodgadniona.

et cum eius legitimis successoribus et decimam in eadem villa omnis grani, ferarum et etiam piscium; ita tamen, quod exinde et propter premissa in qualibet septimana annis singulis per plebanum pro tempore existentem aut per eius vicarium due misse legantur, una pro peccatis et alia pro defunctis. Et nos similiter Allexius, Jurgys Jodkowicz, Rediuil Jadogowicz, Thalywosch Jodkowicz, Svdvmvnt Rymowydowicz et Myszko germanus eius, Andruszko Jadogowicz, Paulus Jodkowicz, Nymyra Rymowydowicz et Chonyka¹, existen(tes) etiam fundatores et legitimi collatores eiusdem ec(c)lesiae, volen(tes) suprascriptis dotibus in eadem ec(c)lesia peragendis nostrarumque animarum antecessorumque nostrorum et successorum saluti salubrius occur(r)ere et ab Omnipotenti Domino mercedem consequi semiternam, volentes, ut dicta ec(c)lesia et rectores eius in administrandis divinis officiis sufficienciam habeant devociusque et congruencius colant auctorem pacis², unde eidem ec(c)lesie et rectori eius damus, inscribimus, assignamus, at(tribuimus, appropriamus, incorporamus et irrevocabiliter perpetue ascribimus. (1) Et primo ego Allexander inscribo hominem dictum Petrum tributarium in Svyrany⁴ cum omnibus attinenciis et proventibus et laboribus quibuscunque et cum eius legitimis successoribus, sicut solus eundem tenui, habui et possedi, nichil iuris sive proprietatis michi neque legit(t)imis successoribus reservan(do); item decimam in Wschakowo inscribo de omni grano et in alia curia dicta Norocz⁵ inscribo qui(n)que^h cassulas alias copy siliginis similiter singulis annis solvendas. (2) Item ego Gregorius Jodkowicz inscribo similiter hominem Myszko cognomine dictum Okulicz cum terra et omni labore dominioque et proprietate et cum eius legitimis successoribus; item in Wschakowo inscribo decimam de omni grano, de peccudibus et peccoribus et alia curia Gery alias Staryny⁶ quinque cassulas alias kopy siliginis et tres pvdos mellis de celario meo singulis annis dandos. (3) Item ego Radiuil Jadogowicz similiter inscribo hominem dictum Thomam cum terra omnibusque laboribus, proventibus, sicut solus eundem tenui, habui et possedi et eius legitimis successoribus; item inscribo decimam in Wschakowo de omni grano et in Norocz quinque cassulas siliginis et unum pvd mellis de celario meo (4) Item ego Andruszko Jadogowicz inscribo unum hominem Andream tributarium in Swyrany cum tributo et aliis omnibus proventibus et cum eius legitimis successoribus, sicut eundem solus tenui, habui et possedi; deinde decimam de Wschakowo de omni grano et in Norocz quinque cassulas siliginis. (5) Deinde nos tres fratres Allexander, Radiuil et Andruszko unanimiter inscribimus pratum penes Crasneblotho ex altera parte iacentem. (6) Item ego Paulus Jodkowicz inscribo (hominem) dictum Malys cum terra, labore et omnibus proventibus, sicut solus eundem tenui et possedi, et decimam de una curia in Wschako(wo)¹ de omni grano, de alia quinque cassulas siliginis. (7) Item ego Thalwoschowa inscribo hominem Moyseyko una cum eius legitimis successoribus cum omni similiter labore et proventibus, sicut sola¹ tenui, habui et possedi; deinde inscribo decimas in duabus curiis, videlicet in Wschakowo et in Stharini de omni grano, de omnibus pecoribus et pecudibus. (8) Item nos Gregorius et Paulus et vidua Thalwoschowa inscribi-

⁴⁰ 232. ¹ przy imionach tych liczby dodane ręką ks. Herburt, który naliczył ich 8 ² paucis w tekście
^h quique w tekście ¹ Wschako w tekście ¹ solus w tekście

232. ⁴ Z kilku osad tej nazwy w pow. święciańskim, wileńskim i słonimskim, niewiadomo, o której z nich jest tu mowa (Słown. Geogr. T. XI str. 714). ⁵ Narocz, wieś w pow. wilejskim nad rzeką tej nazwy, na płu. od Wilejki (Słown. Geogr. T. VI str. 914). ⁶ Zapewne Giry, osada w pobliżu rzeki Narocz, 16 km. na zach. od Wilejki (ob. mapę gen. Chrzanowskiego).

mus pratum penes Susta⁷ ita longe et late, prout dictum pratum tenuimus, habuimus et possedimus. (9) Item ego Chonyka inscribo hominem Paulum tributarium in Svyrazy similiter cum omni tributo et labore et proventibus et cum eius legitimis successoribus, sicut sola eundem tenui, habui et possedi; deinde inscribo decimam in Hrusdzenyca⁸ de omni grano. (10) Item ego Svdymvd Rymowidovicz inscribo terram ad duas boczkas et pratum ad duos currus et decimam de una curia in Vszakowo de omni grano, et de alia curia qui(n)que cassulas siliginis. (11) Et ego Myszko frater Svdymud similiter inscribo terram ad duas boczkas et pratum ad duos currus; item inscribo decimam in Wschakowo de omni grano, de alia curia quinque cassulas siliginis. (12) Item ego domina Raczowa inscribo decimam in Wschakowo de omni grano. (13) Item ego Wilkothkowa inscribo decimam de omni grano in Wschakowo. (14) Item ego Marco inscribo decem cassulas siliginis singulis annis solvendas. Hec autem omnia et singula supradicta nos predicti collatores eidem ec(c)lesie et eius rectoribus pro tempore existentibus perpetuo et in ewm damus et inscribimus cum omi iure et proprietate et dominio, ita ut est premissum, nichil iuris et proprietatis et dominii nobis et nostris successoribus in eisdem reservan(do), ab eodem rectore¹ pro tempore existenti tenenda, utifruenda et in usus beneplacitos convertenda. In cuius rei robur sigilla nostra sunt presentibus appensa. Datum in Wschakowo, presentibus reverendo in Christo patre domino Nicolao Dei gracia episcopo Wylnensi, Nicolao canonico officiali, Stanislawo canonico, magnifico domino Andrea Sakowicz palatino Throcensi et filio eius Bogdan, Joanne filio domini Monwyd, Bogmyl et germanus^k domini episcopi et me Joanne notario, die dominico in octava Epiffanie anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo.

233.

Krupa, 25 maja 1460.

Anna wdowa po Iwaszku Dowojnowiczu z wyraźnej woli męża nadaje kościołowi w Krupie ku czci NMP. część wsi Jastrzębli w dystrykcie pińskim, należną jej po mężu z działu między nim a bratem jego Olechną Dowojnowiczem; nadaje ją za zgodą dwóch swych córek Heleny i Uljany a mimo sprzeciwu upornego syna Piotra; ponadto zapisuje plebanowi kościoła sadzawkę z młynem i łąkę we wsi Olchowie, a nadto dwa kamienie wosku ze wsi Sahaniewicze na światło przy grobie męża i swoim.

M. A. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin dość gruby, 34 × 20,8 + 2,3, na zagięciach nieco wytarty, w środkowych zaś przez myszy wzdłuż i w poprzek, zwłaszcza w górnym marginesie wygryziony, nadto kilka dziurek od robactwa. — Dwie pieczęcie: pierwsza z nich, wisząca na zielonym sznurku jedwabnym, zachowała się tylko w dwóch małych kawałeczkach, z których na jednym widoczne w otoku litery: pół jakoby n, nadto ow; druga na takimże sznurku koloru ciemno czerwonego, dochowana w całości, przed-

232. ^k tak w tekście ¹ ab eadem rectori w tekście

232. ⁷ Może Szostaki, mała osada tuż pod Wojstomiem na pld. ⁸ Hrużdzenica, wieś i dobra w pow. święciańskim nad rzeką Naroczą, na pld. od Wojstomia, 16 km. na wsch. od Wilejki (Słown. Geogr. T. III str. 191).

stawia tarczę, w której znak herbowy zagnieciony, w otoku napis częściowo tylko czytelny: onis do (może Olechnonis Dowojnowicz). — Inwokacja wypełniająca cały pierwszy wiersz wydłużoną frakturą, z ozdobnym inicjałem do połowy wysokości tekstu. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wewnętrznym bocznym zapisek ręką bliższą: Privilegium fundacionis ecclesie parrochialis in Krupa; 2) tamże przez całą długość zapisek z w. XVII: Roku 1636 miesiąca 8-bra wtorego dnia n[a trze]cim dniu wołania Jego Msc Xiądz Adam Lipnicki pleban Lidzki imieniem Wie[lm]oznego Jego Msci Xdza Biskupa Wilińskiego ten fundusz do act dał (innymi rękami własnoręcznie:) Samuel Kuncewicz sędzia mp., A. Al. Owsiany podsędek mp., (ręką pisarza zapisku:) Jakub Kuncewicz ziemski Lidzki pisarz, Koniawski y Dubicki starosta mp.; 3) na złożeniu wierzchnim zapisek z w. XVII|XVIII, poczynający się od wyrazu Fundacya prawie w całości zatarty, widać z niego tylko wyrazy: pasniczo . . . sadzawki y młyna . . Kru[p]ley A^o 1460; inną ręką w. XVIII: 1 fundusz; 4) na złożeniu dawniej spodniem z w. XVII|XVIII: 1460. Infra octavas Ascensionis Christi. Fundatio supra ecclesiam in Krupa; na złożeniu dzisiaj spodniem z w. XVIII|XIX: 1460. Fundusz kościoła krupskiego przez Annę Iwazkową Dowojnowiczową uczyniony; 6) sygnatura na złożeniu wierzchnim: 8.

Kop. 1. Tyszk. k. 51—52 nr 44 z uwagą po tekście: Sta: Comorovsky notarius ex originalibus transscriptis. — 2. Czart. k. 27—28. — 3. Lib. Magn. k. 20—21.

Reg. 1. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 55|6 (cytuje na to Liber privilegiorum p. 186). — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 209.

In nomine Sancte Trinitatis et individue unitatis amen^a. | Cunctorum perit memoria factorum, nisi veridicis testibus et publicis scriptis sint roborata. Ego igitur Anna contoralis vita functi domini ac | strenui^b Iwaszko^c Dowojnowicz¹ relicta notum facimus tam presentibus quam futuris quibus^d expedit universis publice recognoscentibus, profitendo sana | mente et corpore, non compulsa, non coacta, nec aliquo dolo seducta, sed deliberato animo suo suorumque amicorum salubri prehabito consilio, considerans momentanea huius mundi tempora falsa^e, nam omnia muttantur et nos immuttabimur^f in eis, sed sperans in multiformi divina gracia, dedimus, contulimus divine remunerationis ob respectum^g, nam que^h Deo largimur in presenti vita, in futuro eis fruemur et nunc vigore presencium damus et conferrimus pro ecclesia in Crupa^{d 2} ad honorem Dei Omnipotentis et¹ sacratissime matris eius Virginis Marie willam Jastrzabla^{1 5} nuncupatam in districtu Pynyensy^k sitam cum omnibus^l singulis iuribus, libertatibus, iudiciis^m, dominiis, usibusⁿ, censibus, utilitatibus^o, fructibus, emolimentis^o et proventibus, cum^p redditibus, angariis^q, exaccionibus, contribucionibus cum omnibus frondis et fron-

233. ^a In nomine Sancte et individue Trinitatis amen Tyszk. ^b Tyszk. opuszcza te dwa wyrazy

^c Iwaszko Tyszk. ^{d—d} Tyszk. skraca cały następujący ustęp: quod ad ecclesiam parochialem in Crupa damus et conferimus ^e brak w Czart. i Lib. M. ^f mutabimur Czart. i Lib. M. ^g ob remunerationis respectum Czart. i Lib. M. ^h quae Czart. i Lib. M. ⁱ opuszcza Tyszk. ^j Jastrabla Tyszk.

40 ^k Pynyensy Tyszk.; Pincensi Czart. i Lib. M. ^l et dodaje Tyszk. ^{m—m} opuszcza Tyszk. ^{n—n} opuszcza Tyszk. ^o emolumentis Czart. i Lib. M. ^p brak w Czart. i Lib. M. ^q anguriis Or.; auguriis Czart. i Lib. M.

233. ¹ Iwaszko syn Dowojny występuje w latach 1431—1459 (ob. o nim Semkowicza Wl. O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Herald. T. VII [1924|5] str. 215). ² Krupa, wieś w pow. lidzkim, 9 km. na płn.-zach. od Lidy (Słown. Geogr. T. IV str. 728). ³ Jastrzabla, wieś w pow. pińskim, gm. Plotnica, na wsch. od Pińska (Słown. Geogr. T. VIII str. 504).

dalibus^r, silvis, rubetis, borris^r et arborum crescenciis, gaibus, sareptis, cum venacionibus animalium, quocunque nomine generali vel speciali valeant nominari, ac etiam venacionibus castorum ceterorumque animalium, cum aquis, stagnis, piscinis, rippis, ortis, agris cultis et incultis, pratis, pomoriis, fluminibus, fluviis, lacub[us], torrentibus et aquarum decursibus, cum montibus, collibus, vallibus, nemoribus, tributariis mellis, marduribus, castoribus, exaccionibus ex rit[u] parcium illarum terreque Lythphanie^a spectantibus et cum omnibus et singulis usibus et^t proventibus^r, quibuscunque nominibus generaliter et specialiter nominentur vel no[m]inari videantur^u, longe, late, circumferencialiter, prout in ipsarum metis et limitibus, gadibus^v singulis et ipsorum protensione et dilatacione^v limitantur et distin[gu]untur, et cum omnibus et singulis pertinenciis^w, sicut predicta¹⁰ willa in divisione mariti mei vitafuncti divisa fuit, que fuit facta inter dominum et mar[itu]m meum et Olechno Dowoynowycz,⁴ ger[manum] eius ab antiquo est constituta et adhuc in suis metis, limitibus et terminis^y pro presenti extat fundata, pr[ou]ti^z solus tenuit, habuit et possidebat, nichil iuris et dominii pro se et pro suis pueris et legitimis successoribus in eisdem bonis^{aa} reservantes et us[ur]pantes, sed quiete et pacifice per¹⁵ rectores dicte ecclesie nobis spiritalia ministrantibus habendum, tenendum, possidendum et eisdem fruendum^{bb}, ut sibi^{cc} meli[us] et utilius videbitur. Nam pro prefata willa sepe a marito ammonita sum, quod partem eiusdem wille mediam post mortem suam videlicet mariti deberem dar[e] pro ecclesia nullo termino prorogato, et si ego^{dd} priusquam prederem sepulcro^{ee} marito meo, tunc ipse totam sepedictam willam deberet²⁰ dare pro ecclesia, nichil de p[re]dictis minuendo^{ff}; et hoc quia propter ius verum et^{gg} legitimum omagium^{hh} est michiⁱⁱ predicta willa data, unde causa maioris certitudinis, ut illa, que trac[tata]^{jj} sunt inter me et maritum meum sit perfectum et^{kk} firmum et finis bonus haberet effectum^{ll}, dicentes^{mmm}, quod si e nobis ea non compleverit aut liberi nostri contradi[xe]rint quisquis sit, deleatur, deleatur de libro vite; demum adiuravimus nos et iuramento in ecclesia constricti fuimus invicem, ut hoc sit firmum et p[er] me vel ipsum completum^{mmm} et hoc, ut corpus eius in predicta ec(c)lesia requiesceret et ec(c)lesia augmentaretur, ne post vacua permaneret deficiens. Timens ergo, ne que gesta sunt et colloquiis facta ne mergererⁿⁿ in profundum, damus, contulimus partem predictam, quam maritus meus sepisper monuerat me largituram et partem alteram, qua³⁰ debui sola frui, eidem parti addentes totumque invicem coniungentes, damus, tribuimus cum consilio et voluntate liberorum nostrorum, videlicet Helena^{oo} filia nostra seniori et Vliana^{pp} filia nostra minori ec(c)lesie in Crupa, eiusque rectori qui nunc est et successoribus eius post eum existentibus in eum tenendum et possidendum^{qq}. Filius noster Petrus, noscens me^{rr} talia facturam, indurato corde recusabat venire pro concordacione³⁵

233. ^r—^r opuszcza Tyszk. ^a Lythuaniae Lib. M. ^t brak w Czar. i Lib. M. ^u et generaliter quibuscunque nominibus nominentur Tyszk. ^v—^v opuszcza Tyszk. ^w proventibus Tyszk. ^x Olyechno Dowoynowicz Tyszk. ^y et dodaje Tyszk. ^z prout Tyszk. ^{aa} Tyszk. opuszcza te z wyrazy ^{bb} Tyszk. opuszcza te z wyrazy ^{cc} eis Czar. i Lib. M. ^{dd} Tyszk. zamiast si ego ma eo ^{ee} sepulchro Czar. i Lib. M. ^{ff} brak w Tyszk. ^{gg} Tyszk. zamiast verum et ma nostrum ^{hh} coniugium Czar. i Lib. M. ⁱⁱ in Tyszk., Czar. i Lib. M. ^{jj} tractatura Tyszk. ^{kk} ut Tyszk. ^{ll} zamiast haberet effectum ma haberetur Tyszk. ^{mmm}—^{mmm} opuszcza Tyszk. ⁿⁿ mergantur Czar.; ne mergantur Lib. M.; colloquiis ne mergeretur Tyszk. ^{oo} Helene i dalej w genetiwie Tyszk. ^{pp} Vleana Czar. i Lib. M.; Jvliana Tyszk. ^{qq} possidendi Tyszk. ^{rr} ecclesiam dodaje Czar. i Lib. M.

233. ⁴ O tym bracie Iwaszka, Olechnie Dowojnowiczu kasztelanie trockim r. 1459, ⁴⁵ ob. Semkowicza Wł. O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Herald. T. VII (1924/5) str. 214.

et confirmatione predicti negocii^{ss}, quod celebratum est in quadragesimalibus alias sy-
 roczyny. Eciam piscinam, que sub curia^{tt} plebani sita est, cum molaendino parwo
 alias mathphycza^{uu} inscribimus et damus in usus plebani. Item pratum in Olchowo^{vv}
 hic idem circa aliud pratum plebani, quod ex antiquo est^{ww} ec(c)lesiasticum, contuli-
 5 mus. Et^{xx} adhuc inscribimus et contulimus in Sahannyewyce^{yy} de cera annuatim duos
 lapides iusti (ponderis), unum lapidem marito et alterum michi, ut [ar]deant circa sepulcra no-
 strorum^{zz}. Ut igitur haec^{aaa} singula nostrarum litterarum negotio in perpetua diuturnitate,
 que licite et^{bbb} spontanea voluntate pro ecclesia dedimus, sigillo nostro fecimus roborari.
 Presentibus honorabilibus dominis viris, honorabili domino^{ccc} Stogneio plebano^{ddd} in
 10 Lidda ac eciam^{eee} honorabili domino Johanne plebano in Crupa et discreto domino
 Martino vicario in Szczuczyno^{fff} et domino Johanne tunc temporis moranti in Lidda,
 et^{ggg} magnificis ac nobiles viris domino Schemyoth Nyemoykowycz et domino Sta-
 nislao Ostykowycz et domino Jaczko Mylcowycz et Johanne fratre eius et domino Narko
 Steczewycz^{hhh} et domino Wacz Rexthowyczⁱⁱⁱ dominis et heredibus, et aliis quam plu-
 15 rimis fidedignis testibus ad presenciam^{lll} vocatis^{kkk}. Actum et datum in Crupa, domi-
 nico^{lll} infra octavas Asscensionis Domini anno Domini millesimo quadringentesimo^{mmm}
 sexagesimo.

234.

(Prawdopodobnie interpolowany).

Porozowo, 29 czerwca 1460.

20 *Jan Jagintowicz Rymowid dziedzic Porozowa we wsi królewskiej tejże
 nazwy, w ziemi kupionej wystawionemu przez siebie kościołowi pod wezwaniem
 NMP., św. Piotra i Pawła apostołów i św. Wojciecha i św. Jerzego męczenników
 dla lepszego utrzymania jego duchowieństwa nadaje ludzi kolo Stonimia wyli-
 25 czonych imiennie z ich powinnościami, pola i łąki również wymienione, wreszcie
 pełną dziesięcinę z swego dworu w Porozowie.*

Or. brak.

30 *M. A. Kop. 1. Tekst dokumentu zachował się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej jedynie
 w redakcji oryginalnego przywileju wydanego przez króla Zygmunta I na sejmie w Brze-
 sciu Litewskim dnia 16. VII r. 1511, na podstawie przedłożonych mu tamże przez ówczes-
 nego plebana w mieście Porozowie Stanisława z Siedlewa jedenastu poprzednich przy-
 wilejów królów Kazimierza, Aleksandra i Zygmunta, jako też zmarłego Jana Jaginto-
 wicza Rymowida, dzierżawcy brzeskiego i lidzkiego dla tegoż kościoła parafjalnego (ex-
 hibitis litteris undenis tam nostris quam divorum olim Kazimiri genitoris et Alexandri*

35 233. " pro concordacione negocii predicti daley brak at do Syroczyzny włącznie Tyssk. " circa
 curiam Tyssk. "u Mvthvycza Tyssk.; mathphycza Csart. i Lib. M. "v Okchowo Tyssk. "w brak
 w Tyssk. "x eciam Tyssk. "y Sahanyewicze Tyssk.; Sahannyewyce Csart. i Lib. M. "s nostra
 Tyssk. "aa in hoc Csart. i Lib. M. "bb honeste ac dodaje Tyssk. "cc brak tych dwóch wyrazów
 w Tyssk. "dd brak w Csart. "ee brak w Csart. "ff Scuczyno Csart. i Lib. M. "ss brak
 40 w Csart. i Lib. M. "hh Marko Steszewycz Csart. i Lib. M. "ii Stogneyo plebano in Lyda ac eciam
 Joanne plebano in Crupa et discretis Martino vicario in Szczuczyno, Joanne vicario in Lyda — ressty świadków
 brak, poczem: et aliis quampluribus (itd.) Tyssk. "ll circa premissa Tyssk. "kk et rogatis dodaje
 Tyssk. "lll dominica Tyssk. "mmm quadringentesimo Tyssk.

233. 5 Miejscowość nieodgadniona.

germani; regum et magnorum ducum predecessorum nostrorum, quam generosi olim Joannis Jaginthowicz Rymowid tenutarii Brestensis et Lydensis super fundum et dotationem agrorum, hominum, piscinarum et molendini, decimarum aliorumque proventuum et reddituum ecclesie parrochialis predictae in Porozow canentibus). *Przywilej ten zatwierdził i transumował król Zygmunt August w Knyszynie 6. XII r. 1569, którego to dokumentu oryginala mieści się w tomie Archiwum (ob. pod tą datą w nast. tomie). — 2. Tyszk. k. 34—34' nr 31. — 3. Lib. VI k. 104—105' nr 77. — 4. Czart. k. 28'—29. — 5. Lib. Magn. k. 21—21'.*

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 228.

Uw. Nie można się oprzeć podejrzeniu, że dokument niniejszy doznał szczegółowego rozszerzenia, kiedy go przedłożono do zatwierdzenia w r. 1511. Uderza w szczególności położenie nacisku na wzmocnienie uposażenia duchownych przy kościele porozowskim. Zresztą o początkach jego nic nie wiadomo. — Tekst poniższy podaje się tu na podstawie transumptu z r. 1511, odmianki zaś z transumptu z r. 1569 i z kopjarzy.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum inter humane nature commoda nil^a dignius censetur, quam ut memoria hominis bona habeatur et eterna merces pro caducis bonis lucretur et ut id, quod intuitu remuneracionis eterne datur, apicibus litterarum et testium annotatione roboretur, proinde ego Joannes Jagynthowicz Rimowid^{b1} heres in Porozow^{c2} significo universis et singulis quibus expedit presentibus et futuris presencium noticiam habituris: Quia accensus zelo devocionis singulari et tactus divino spiramine, necnon pretendens salutem anime mee, necnon predecessorum et successorum meorum, construxi, fundavi, ordinavi et dedicari^d disposui ecclesiam in villa illustrissime regie maiestatis eciam^e dicta Porozowo in fluvio Porozowka, in terra, quam emi apud Gierdzusz^f hominem eiusdem serenissime regie maiestatis, in honorem Nativitatis Gloriosissime Marie Virginis necnon beatorum apostolorum Petri et Pauli et beatorum martirum Adalberti^g et Georgii, quam pro cleri nutrimento meliori de bonis temporalibus, quibus me superne provisionis opulenta benignitas liberaliter ac multipliciter ampliavit dote, redditibus infrascriptis. Do igitur, adicio^h, incorporoⁱ, ap(p)roprio, confero et donacione perpetua et irrecuperabili^j temporibus perpetuis et affuturis presentibus ascribo: imprimis quatuor homines in villa dicta Ryszczycze^k bene possessionatos in flumine Szczara prope oppidum Slonyn^l consistentes et nominibus hiis nuncupatos: primum siquidem Szvincza, secundum Sydorcza^m, tertium Chodorczaⁿ, quartum Panoszcza cum ipsorum legitimis successoribus, necnon terris, mericis, pratis, serviciis, laboribus, proventibus, venacionibus piscium et^o avium et cum duabus^p urnis crudi mellis alias vssathky^q et cum eorundem^r mellificiis alias polazy^s videlicet in Parne^t prope Slonyn^u

234. ^a nichil Tyszk. ^b Jaginthowicz Rymowid Tyszk.; Jagintowicz Rimowid Trans. 1569, Czart. i Lib. M.; Jagynthowicz Rimowid Lib. VI ^c Porozowo Tyszk. ^d dedicare inne kopje ^e brak w Tyszk. ^f Gyrdvz Tyszk.; Gierdziusz Trans. 1569; Gyerdzusz Lib. VI; Gierdzusz Czart. i Lib. M. ^g Alberti Tyszk. ^h addicio Tyszk. ⁱ incorporor Tyszk. ^j irrevocabili Czart. ^k Ryszczycza Tyszk.; Risczicze Trans.; Kiszycze Lib. VI; Kiszycze Czart.; Kiszycze Lib. M. ^l Slonyn Tyszk.; Slonin 40 Trans.; Slonim Lib. VI, Czart. i Lib. M. ^m Szvincza Tyszk.; Szvincza-Sidorcza Trans.; Szumca-Sidorcza Lib. VI, Czart. i Lib. M. ⁿ Chodorcka Tyszk. ^o Tyszk. opuszcza te dwa wyrazy ^p duobus Tyszk. i Czart. ^q wschathky Tyszk.; vssatki Trans.; vszatki Lib. VI i Lib. M.; uszadki Czart. ^r eorum Tyszk. ^s polasy Tyszk. ^t parno Trans.

234. ¹ Jan Jagintowicz Rymowid dzierzawca brzeski i lidzki, ob. o nim Semkowicza 46 Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Herald. T. VII (1924/5) str. 213. ² Porozów, miasteczko nad Porozówką, dopływem rzeki Rosi, w pow. wołkowyskim, 28 km. na pld. od Wołkowyska (Słown. Geogr. T. VIII str. 826). ³ Miejscowość tej nazwy dziś nieznana.

et in Czembra^{u4} et^v Zawecze^{w5} in venacionibus domini Nacz sitis^x et cum nemore Slotha^y dicta et mellificiis in eodem nemore sitis; sic prout est ex antiquo in suis graniciebus posita et circumsepta^z, et universis obvencionibus, prout eosdem solus habui et tenui^{aa}, nichil in eisdem iuris aut dominii pro se et meis legitimis successoribus penitus reservando; item campum penes^{bb} ecclesiam circumquaque parte fluvii Roszya^{cc} una cum pratis; item pratium post Porozov; item pratium ad duos cumulos^{dd} in Roszynsskye^{ee}; item campum in Nyczyetryssky^{ff}; item campum in Dvbowa dolyna^{gg}. Ceterum ut rector eiusdem ecclesie et alii impost existentes meis munificiis suffulti divino cultui valeant operiosius^{hh} inherere, ascribo eidem rectori et aliis impost existentibus decimam de omni grano tam de campis quam de ortisⁱⁱ, videlicet siliginis, tritici, ordei, avene, scruti, pisi^{ll}, cicere^{kk}, rape, papaveris, caulis^{ll}, cepe^{mmm}, canapis et cum omnibus fructibus in campis et in ortis crescentibus de curia mea Porozowo sitis in flumine Rosyaⁿⁿ annis singulis provenientibus eciam proprio, do, donacione perpetua et irrecuperabili perpetuis temporibus valitur(a). Harum quibus testimonio litterarum sigillum meum presentibus est subappensum. Actum et datum in Porozowo, feria quinta⁶ in die sanctorum Petri et Pauli apostolorum anno Domini millesimo quadringentesimo^{pp} sexagesimo, presentibus honorabilibus et nobiles Laurencio et Joanne canonicis ecclesie Vilmensis^{qq} et Jacobo curato in Wolkowisko^{rr} Stanislao et Andrea Prosczywylowicz^{ss} et Nicolao Glowaczowicz^{tt}, et aliis quam plurimis^{uu} fidedignis testibus.

235.

Wilno, 7 września 1460.

Mikołaj biskup wileński dopuszcza odpusty rzymskie dane kościołowi franciszkańskiemu w Wilnie w Mantui 15 listopada 1459 (ob. Nr 231) i sam od siebie dokłada 40 dni.

Or. brak.

Kop. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Kopjarz franciszkański j. w. pod Nrem 231 z nagłówkiem: Admissio Illustrissimi et Reverendissimi Domini Domini Nicolai Dei Gratia episcopi Vilmensis praedictarum indulgentiarum oraz z uwagą przy końcu: Privilegii huius originale in Archivio conservatur.

Reg. w wykazie dokumentów franciszkańskich na luźnym arkuszu z poł. w. XIX w rękopisie Pol. Akad. Umiej. ob. wyżej Nr 231.

234. ^a Czenra Trans. 1569; Czeyrza Lib. VI, Csart. i Lib. M. ^v et opuszcza Tyssk. ^w Zawiczi poprawia naa słowem: Zameczi lub Zanieczi Trans. ^x sunt Tyssk. ^y Zlota Trans.; Słota Lib. VI, Csart. i Lib. M. ^z circumscripta Trans. i Csart. ^{aa} tenuique Trans. ^{bb} circa Tyssk. ^{cc} Rosya Tyssk.; Rossia Trans.; Roszia Lib. VI, Csart. i Lib. M. ^{dd} cuntulos oba Trans. ^{ee} koniec wyrazu w Trans. 1511 salarty; Rossynsye Tyssk.; Rossinskie Trans.; Rosziinskie Lib. VI, Csart. i Lib. M. ^{ff} Nyczyetryssky Tyssk.; Nieczie, Triski Trans.; Wieczetriszki Lib. VI, Csart. i Lib. M. ^{gg} Dubowa dolina Trans., Lib. VI i Csart. ^{hh} operiosus w Kopjarsach ⁱⁱ Tyssk. przedstawia: tam de ortis quam de campis ^{ll} pise Trans. 1511 ^{kk} ciceris Trans., Lib. VI, Csart. i Lib. M. ^{ll} caule Lib. VI, Csart. i Lib. M. ^{mmm} cepis Trans. ⁿⁿ Rossya Tyssk., inne j. w. ^{pp} quadringentesimo inne Kopjarze ^{qq} Wylnensis Tyssk. ^{rr} Wolkowysko Tyssk.; Wolkowisko Csart. i Lib. M. ^{ss} Prosczilowicz Trans.; Prosczywilowicz Lib. VI, Csart. i Lib. M. ^{tt} Kowacewicz Tyssk. ^{uu} pluribus Trans., Lib. VI, Csart. i Lib. M.

234. ⁴ Czemyry, wieś w pow. słonimskim, 4 km. na zach. od Słonimia. ⁵ Może Zawiersze, osada na płd. od Słonimia, 13 km. od tego miasta. ⁶ W r. 1460 święto to przypadało w niedzielę.

Et nos Nicolaus Dei gratia episcopus Vlnensis, praesentibus literis nos conformantes, omnibus christifidelibus sexus utriusque contritis duntaxat et confessis, praemissa devote implentibus, de misericordia Omnipotentis Dei et autoritate beatorum Petri et Pauli apostolorum eius confisi, quadraginta dies indulgentiarum in Domino misericorditer relaxamus, praemissasque indulgentias in dioecesi nostra admittimus, robor perpetuum, ut praemissum est et descriptum, easdem habere volentes. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Vilnae, die solis septima mensis septembris anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo.

236.

Na rzece Zuji, 16 listopada 1460.

Ksiądz Michał Dołuszewicz i Jacek Mokowicz wysłańcy kniazia Wojciecha Moniwidowicza, załatwiają spór między jego ludźmi z Dokszyca i Hnieździłowa a ludźmi księdza Macieja archidiacona wileńskiego z Parafjanowic, przeprowadzają na miejscu rozgraniczenie o sianożęcia na Serweczy, ziemię bartną i ostrów na rzece Zuji.

Or. brak.

Kop. 1. Tekst aktu zachował się jedynie w Lib. I na k. LVI—LVIII z nagłówkiem: »Litterae judiciales super bonis Archidiaconatus«. — 2. i 3. Są nadto w temże Archiwum Kap. Kat. Wil. na dwóch luźnych arkuszach z końca w. XVIII urzędowe pod pieczęcią kapitulną dwa współczesne niedatowane ekstrakty jego z tegoż kopjarza (Ex libro privilegiorum variorumque munimentorum ecclesiae cathedralis Vlnensis vetusto gothico caractere scripto), obydwie z podpisem X. Marcina Wincentego Mordasa, protontarjusza apostolskiego, pisarza Kapituły Wileńskiej i archiwisty; pierwszy z nich, opatrzony pieczęcią większą kapitulną, jest odpisem dosłownym ale nieścislým; drugi, z pieczęcią mniejszą kapitulną, dokładniejszy acz zmodernizowany, sporządził sam ks. archiwista Mordas.

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 109—III (z Kop. 1, wydanie nieścisle).

Reg. Streszczenie tego aktu zamieszcza Compendium dokumentów Parafianowskich, znajdujące się w temże Archiwum na dwóch arkuszach z r. 1778, jako pierwszy dokument na dowód, iż dobra Parafianow nazwane do archidiaconij praelatury katedralnej wileńskiej należą: W nim wymienia się rozsądek o granice między ludźmi Dokszyckimi y Niesztyłowickimi z jednej, a ludźmi Parfienowicz archidiaconowymi z drugiej strony, o sianożęcie, które pod Serweczą etc. spor mającemi. Pisan na Zuy, gdzie granice poczynili. Znajduje się dokument pisany po polsku staroswieckim charakterem nader do czytania trudnym w xiędze oprawnej, gdzie przywileja, fundusze y różne nadania kapitule y biskupom wileńskim są wpisane (t. zn. w Lib. I).

Ja xyądz Mychal Doluszewycz a Yaczko Mokowycz: Poslal nass xyądz Woyczzech Monywydowycz¹ na kopv kv rekom patrzycz prawa myedzy swoymy ludzmy Doxy-

236. ¹ *Wojciech Moniwidowicz syn Iwaszka Moniwidowicza, dziedzic Geranon, występuje jako starosta wileński w r. 1461 (Boniecki, Poczet rodów str. 187).*

czany² y z Nyesdzyłowczy³ z xyądza Maczeyowymy archidiaconowymy ludzmy s Parfenyewycz⁴ o szyemy^a o bortney, o szyenożącyach, czo po Szyerwyeczy⁵, a poslal s namy pān Woyczyech Monywydowycz yszcze swoych boyar Jacza Sanyekraszewyca^b a pyssarza swoyego Czuhaya a Polyxu y ynnyk ktemv swoych slug Sokolcza y Obathulycza, y kv cz(e)mvsmy z obu stron braly ludzy. Y napyerwey nass przywyedly ku syenoszącyam na Serwyeczy, y my tego obaczyly. Pansky sluga Sokolecz poczal nam powyadacz, tho mowując: »za granyczą Turowyczką na Roszenczv s staradawna szyemya kosczyelna y syenożącya kosczyelnych ludzy«. Y my thy syenoszącye xyądzv Maczeyowy archidiaconowy przyssądzyly, oth tegosmy pressud wszyaly. A pothym powyedly nas na szyamą bartną y my tham yesdzyly, gdzie nas czy ludze wodzyly Doxyczanye y (s) Parphenkowycz. Y byl ym wylky spor panskym ludzom s xyądza Maczyeowymy archidiaconowymy ludzmy, Doxyczany^c s Parfyenkowycz; a pothym swarzywszy szyą dossycz y sgodzyly szya myedzy sobą z obv stron, poczely nam mowycz, yszbysmy myedzy ymy granyczą vczynyly, iako ony myedzy sobą wyedzą, y na tho sobye rącze daly y przysyāgly, czo tey granycze nyeprestāpowalyby. Y my poslalysmy czudzych ludzy, obrawszy s thymy szyemyany, a ktemv przystawylsmy s nymy pana Woczyecha slugą a Botulycza a na ymyā, czudze ludzy, czo chodzyly tham krolewskye Kurenczanye Senko a Roszczyna^d a Lukyan a Rahocyn czlowyek Philipp a Bartoschow Montoltowych^e Chorithon a Mordasow starzec Philipp a Mysszko a Koth Mychalow czlowyek Donyvssewycz. Y ony tam chodzywszy s nymy szyemyanye zarambyly granycze po ych woly, gdzie ssobye s obvdwv stron slubyly, poczāwsschy od rzeki od Bładzy^f pyrwa granycza, a druga granycza na Lychey rzecze na mchv, trzeciya granycz(a) na Svy^g na rzecze w moch; a za granycza ny thym any owym yvsze nyeydz, any bobrow lowycz, any lyssycz, any kunycz, any byelky, any gronostaya, any chmyelv drzcz. A pothym staly Nyesdzyłowczy pansczy^h ludze s tymysz ludzmy xyadza Maczey archidiacona y s Parfyenowycz sprawyacz szyā o ostrowyecz z Zvzeyv, z Nyesdzyłkowycz xszyāzych ludzy nyechczyely puscycz w ten ostrow za Zvya, to mowując: »a tho nam sama granycza Zvya«, y o thym szyā sparly. Y my tego poczāly myedzy ymy patrzacz; archidiaconowy ludzy mowya: »nasza tho pradadzyna y dziedzyna y oyczysna y teras to nassche«. Y my Nyesdzyłkowycz pythaly: »poczāmv then wām ostrow dostal, w thym ostrowye wassch rosdzial v dzerewye starly na woboszly«. Y nye tego nam nyczego nyekazaly, telko mowya: »nye chcemy wa(s) za Zvyv puscycz, tho nam s wamy granycza y kszyādza Maczey archidiaconowy ludze yescze przes to wszyske z dzesyāczy rublow na ludzy na trzy szyela«. Y Nyesdzyłkowycz pansky ludzy natho nye smyely kynvcz y nye kynāly. Y my tho wydzācz, ten ostrow za Zvya xyādzu archidiaconowy przysādzyly ku kosczyolu swyentemv Stanislawowy. Y na thym wszystkym przesud wszyāly, a na tho wschystko y pyeczāczy swoye

236. ^a w tekście szejemy poprawione na szyemy ^b w tekście końcowe a zamazane ^c litera e w tekście zamazana ^d te trzy wyrazy razem napisane ^e po tym wyrazie przecinek ^f pisarz zaczął pisać pansk

236. ² Dokszyc, dziś miasteczko w pow. borysowskim, niedaleko źródeł rzeki Berezyny, dopływu Dniepru (ob. Słown. Geogr. T. II str. 93). ³ Hnieździłów, wieś i dobra w pñ. zach. stronie pow. borysowskiego, o milę na pld. od miasteczka Dokszyc, należy do gminy Parafjanowa (Tamże, T. III str. 80|1). ⁴ Parafjanów, miasteczko nad rzeczką Bładką, w pow. wilejskim na granicy pow. borysowskiego, o milę na pld. od Dokszyc (Słown. Geogr. T. VII str. 858). ⁵ Serwecz, prawobrzeżny dopływ Wilejki, biorący początek z jeziora Serwecz. ⁶ Zapewne Bładka, nad którą leży Parafjanów (ob. wyżej). ⁷ Zuja, dziś Zuika, lewobrzeżny dopływ Serweczy (ob. wyżej).

przyloszly. A pisan na Zvy, gdzye granycze poczynyly, lata narodzenya Cristusowego thysyacyjnego czterzysta lyath y szeszdzesathnego nouembra szesnastego dnya, indicta dzewyatego. Pyssal Cvhay pyssarz pana Monywydow.

237.

Dąbrowa, 22 listopada 1460.

5

Olechno Goliginowicz dziedzic Wawerki, uposazajac zalożony przez siebie we wsi swojej Hrodziszce kościół pod wezwaniem św. Trójcy, św. Feliksa i Aukta oraz św. Bernardyna¹, nadaje jego plebanom dwór Olżewo z przynależnościami oraz z ludźmi Truchonowiczami, Szeliwonowiczami i Olechnowiczami, których imiona przytacza wraz z ich ziemiami i powinnościami, nadto w Hro- 10 dziszczu dziesięcinę zbożową i ogrodową, zastrzegając sobie i swoim prawowitym następcom prawo patronatu.

M. A. Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin gruby, 32 × 13,2 + 2,9, nieco poplamiony i starty na zagięciach. — Pieczęci brak, zostało samo tylko nacięcie. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek zdaje się pierwotny: Litterae 15 parrochialis ecclesie in Minori Wawerka, Grodzisce (dalej ręką w. XVIII:) alias dictae 1460 (uwydatnione), obok ręką w. XVII|XVIII: rescriptum (dalej nieczytelne); 2) na złożeniu spodniem: 1561 (uwydatnione ręką późniejszą) Die Lune XXIII Junij oblat(ae) et ingrossat(ae) in actis episcopatus Vilmensis. Balthasar Crassowski actorum notarius subscripsit; ta sama ręka wypisała na złożeniu wierzchniem: R(eges)tratum; 3) na złożeniu 20 wewnętrznem bocznem z w. XVIII: 1460. Sabatho in die S. Caeciliae. Litterae foundationis parochiae Minoris Veviorcae alias Grodziszce ab Olechno Goliginowicz datae, qui curiam Golzowo inscribit cum attinentiis intus expressis et decimam frumenti in Grodziszce assignat; 4) inne zapiski: na złożeniu wierzchniem Wawerka-Wawiórka a na złożeniu spodniem sygnatura 1 (popr. później na 1), prawdopodobnie wypisana przy rejestracji w r. 1561. 25

Kop. 1. Tyszk. k. 52' z napisem z w. XVII: Ecclesia in Hrodziszce (skraca tekst i przedstawia wyrazy). — 2. Archiwum Kap. Kat. Wil., odpis z w. XVI|XVII urzędowego wyciągu z aktów biskupich, dokonanego w r. 1561, w formie poszytu folio z 4 kart, gdzie ten akt jest podany na pierwszym miejscu. — 3. Lib. VI k. 275'—276 nr 186 z zapiskiem Descriptum. — 4. Czart. k. 29'—30. — 5. Lib. Magn. k. 22'. — 6. Arch. Kap. 30 Kat. Wil., na luźnej karcie folio wypis nieściśle tego przywileju Ex actis Diaecesis Vilmensis z 15 maja r. 1741 na prośbę Franciszka Wasilewskiego parocha Wawerki z podpisem własnoręcznym Dra Tomasza Józefa Szymaka, protonotarjusza apost., kanonika smoleńskiego, podkanclerzego diec. wileńskiej.

Reg. 1. Ks. Przytykowski W., Żywyoty Biskupów Wileńskich T. I str. 56. — 2. Ks. 35 Kurczewski J., Biskupstwo wileńskie str. 213. — 3. Ks. Fijałek J., Uchrześcijanie Litwy przez Polskę l. c. str. 151 przyp. 3.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam^a. Cum nichil certius sit morte et incertius hora mortis, in qua unicuique eadem mensura qua | mensus fuerit

237. ^a Tyszk. dodaje etc., potem opuszcza aż do ego Olechno wylęcnie

40

237. ¹ Wymienienie św. Bernardyna ze Sjeny, zmarłego 20 maja 1444 a kanonizowanego 24 maja r. 1450, poza kościołami bernardynskimi w Polsce wówczas powstałymi, jest w tem wezwaniu kościoła parafjalnego jednym z najwcześniejszych, jakie znamy; cześć jego bowiem poza zakonem obserwantów (bernardynów) wprowadziły statuty synodalne naszego Kościoła, prowincjonalne i diecezjalne, zaraz po kanonizacji.

remecietur, proinde ego Olechno^b Goliginovicz heres in Wavyerka^{c1}, saluti anime mee predecessorumque meorum et successorum salubrius^d oc(c)urrere | cupiens^e et a Deo Omnipotenti mercedem consequi sempiternam, e(c)clesiam in villa mea dicta Hrodziszce^f ad laudem, honorem Omnipotentis Dei, Sancte Trinitatis | sanctorum Felicis et
 5 Avcti et sancti Bernardini, que curia sive villa me iure patrimonii concernit, fundavi et erexi et dedicare procuravi. Volens autem, ut predicta e(c)clesia certis donetur et dotetur stipendiis, rectoresque eius pro tempore existentes perpetuis gaudeant emolumentis, quibus potiti valeant salubrius divinis officiis insistere, primo igitur et principaliter e(c)clesie predictae et eius rectori pro tempore existenti do, inscribo, assigno et incorporo et irrevocabiliter perpetuo attribuo curiam dictam Holzowo^{g2}, que iure patrimonii me concernit, una cum hominibus ad eandem curiam spectantibus: primo tres fratres Truchonoviczy Tarasz, Osszyp et^h Maxim cum terris ipsorum, laboribus, tributis et quibuscunque aliis proventibus et cum eorum legitimis successoribus, nichil iuris aut proprietatis michi neque meis successoribus reservando; item Szeliwonoviczy Issak, Radyvk et Rad
 15 dyko, deinde Olechnoviczy Osszypyc et Iwanyec ad eandem curiam Holzowo spectantes, cum eorum legitimis successoribus, laboribusⁱ, censibus, tributis et quibuscunque aliis proventibus, prouti solus eosdem habui, tenui et possedi, nichil similiter iuris, proprietatis sive dominii michi et meis legitimis successoribus in eisdem hominibus reservando; deinde, ut premissum est, suprascriptam curiam Holzowo eidem ecclesie et rectori pro
 20 tempore existenti cum omnibus attinentiis, pertinentiis et proventibus inscribo, nemoribus, indaginibus, silvis, pratis, mericis, pascuis, rippis, fluviis, fluminibus et eorum decursibus, molendinis constructis et construendis et eorum emolumentis, borris, mellificiis, tributis, piscinis, stagnis, piscaturis, obstaculis et omnibus modis, quibus pisces capere possint, aucupacionibus, venacionibus, campis, terris, agris cultis et colendis, pre
 25 diis, allodiis omnibusque proventibus et utilitatibus, quocumque nomine sive vocabulo poterint nominari aut per industriam hominum aquiri et inveniri, tam longe lateque, prout dicta villa est limitata circumferencialiter et distincta et per me hactenus posessa, nichil iuris, proprietatis sive dominii michi et meis legitimis successoribus in eadem curia et hominibus eiusdem^j reservando; quibus omnibus et singulis utilitatibus rectores
 30 pro tempore existentes eiusdem e(c)clesie uti, frui et gaudere pro suo beneplacito possunt et ea iuxta posse meliorare et dilatare pro suis amplioribus usibus. Item inscribo eidem e(c)clesie et rectori eius existenti pro tempore decimam in Hrodziszce omnis frumenti et omnis grani et ortorum perpetuis (temporibus) per me et meos legitimos dandam et solvendam successores. Volo autem, ut collatio predictae e(c)clesie sive ius patronatus
 35 per me taliter fundate et dotate ad me et meos legitimos successores et consanguineos legitimam propinquitatem habentes dewolvatur. Ut autem hec omnia et singula in perpetua et irrevocabili maneant diuturnitate, sigilli mei appensione eadem com(m)uni. Datum in Dambrowa^k, sabbato in die sancte Cecilie anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo. Coram reverendo in Christo patre domino Nicolao Dei gracia

40 227 ^b w Or. na zagięciu zupełnie wytarte ^c w odpisach Wawerka; Tyszk. te dwa wyrazy opuszcza
^d Tyszk. opuszcza ^e Tyszk. opuszcza stąd aż do inscribo ^f Hrodziszce Tyszk.; Grodziszce Czart.; Grodziszce Lib. VI i Lib. M. ^g Golzowo Lib. VI; Czart. i Lib. M. ^h Tyszk. opuszcza stąd aż do reservando ⁱ Tyszk. opuszcza ^j brak w Czart. i Lib. M.

45 237. ¹ Wawerka lub Wawiórka (Mała), wieś w pow. lidzkim, 22 km. na zach. od Lidy. ² Olzewo, wieś w pow. lidzkim, 10 km. na pld. od Lidy. ³ Dąbrowa (Dubrowa) w pow. lidzkim nad rz. Lebiodą, przy ujściu jej do Niemna (Słown. Geogr. T. I str. 925), raczej niż Dąbrowno w par. lidzkiej.

episcopo Vilnensi, Nicolao canonico Vilnensi et officiali, Stognyew plebano de Lida, Jacobo presbitero et me Johanne notario domini episcopi, Stanislao, Martino, Bogvmil germanis domini episcopi et tota familia domini episcopi.

238.

B. m. i d., 1460.

Treściwy wyciąg aktów legacji Eynwalta Pathkula ze strony Sylwestra biskupa ryskiego i Pawła biskupa kurlandzkiego przesłany do Mikołaja biskupa wileńskiego i senatorów litewskich, do króla Kazimierza oraz do ziemian i miast pruskich.

Kop. Archiwum Główne w Warszawie, Metryka Koronna T. XI 439.

Reg. Wierzbowski T., Matricularum Regni Summaria T. I str. 29 nr 566.

239.

(Podrobiony).

(Miejsce nieczytelne) 1461.

Andrzej Dowgirdowicz słudze swemu Andrzejowi nadaje ziemię Pużanowo na czterech ludzi i wchód do puszczy Pozowskiej.

Dok. perg. w Arch. Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości w paru miejscach rdzą przeżarty 23·8 × 18·4 + 3·1 cm., ścierany i zmywany, tak że tekst jest zatarty i w większej części nieczytelny. Pismo ruskie z w. XVII. — Przez dwa trójkątne otworki w zakładce przeciągnięty sznurek lniany, wiśniowej barwy z dwoma węzłkami ze śladami wosku po pieczęci. — Na grzbiecie zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem z w. XVIII częściowo uwydatniony później: Danina P. Andrzeia Daugirdowicza Słudze na imię Andrzeiowi na Ziemię Pużanowo nazwaną na 4 człowieki na wstęp do Puszczy Pozowskiej. Roku 1461; 2) poniżej inną ręką: Do Sory. Taki zapisek powtarza się na innych złożeniach: Do Sory, Do Sor; 3) na złożeniu wewnętrznym z w. XVIII: Semonowa danina; 4) na złożeniu spodniem niedawna sygnatura czerwonym atramentem N° 10.

240.

(Świrany), 1461.

Andrzej Dowgirdowicz dziedzic Świran swojemu kościołowi w Łyntupach przez siebie ufundowanemu, pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP., św. Andrzeja ap. i św. Jerzego męcz. ostatnią wolą swoją zapisuje dwudziestu ludzi dani-ków wyliczonych imiennie z ich rodzinami i ziemiami. Świętochna zaś wdowa po nim zatwierdza ten jego zapis wobec przytoczonych świadków.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 301—301' N° 217 z dopiskiem Lectum, Descriptum. — 2. Czart. k. 30'. — 3. Lib. Magn. k. 23.

Reg. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 56|7.

In nomine Sanctae Trinitatis et individuae unitatis amen. Sub anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo primo. Cum inter universa animalia sit dignior homo et perfectior creatura in resolutione carnis ab anima, merito debet cognoscere suum creatorem. Pateat igitur universis et singulis praesentibus et futuris literas praesentes
 5 inspecturis, quia nos Andreas Dow(g)yradowycz^{a1} haeres in Swyrany^{b2}, sana mente existens et deliberata voluntate sic nostrum volumus testamentum disponere. Cupientes salutem animae nostrae, nostrorumque carorum praedecessorum, damus, tribuimus ascribinusque ecclesiae in Lynthup^c per nos fundatae ad honorem Dei Omnipotentis et^d genitricis suae Mariae Virginis Gloriosae Assumptionis, beatique Andreae apostoli necnon
 10 beati Georgii martyris viginti homines tributarios, quorum primus vocatur Michael, secundus Woytchez^e, tertius Gyriath^f, quartus Narimunt^g, quintus Greytis^h, sextus Rimeykoⁱ, septimus Jacobus, octavus Wasco, nonus Jaczko, decimus Puturna, undecimus Hodziko^j, duodecimus Iwan, tredecimus Rimowid^k, quartusdecimus Miłosch^l, quindecimus Buxy, sexdecimus Pribitko^m, decimus septimus Petko Smilkowiczⁿ, decimus octavus
 15 Lupko, decimus nonus Czeszwthycz, vicesimus villanus nomine Cuzma^o non tributarius, cum domibus, pueris, familia et utilitatibus suis, videlicet agris, pratis, pascuis, virgultis, mericis et cum aliis et omnibus attinentiis suis quibuscunque nominibus censeantur, nihil de eisdem pro se et suis successoribus usurpantes, sed prout ab antiquis temporibus idem praedicti homines in suis metis et terminis possidebant, pro eadem ecclesia praefatos homines iure haereditario pacifice et quiete perpetuis annis tenendos et habendos
 20 et ad usus beneplacitos convertendos. Insuper ego Swatochna^p relicta praefati domini Andreae confirmo et roboro praefata scripta praesentibus testibus strenuis Towthwyl^q et Wesgal^r, duceque Iwan, generosisque domino Iwsko Czyszowicz, Conrado Hanuszkowicz^s, et aliis quam plurimis fidedignis. In cuius robur et evidentiam sigillum meum ap-
 25 pendo etc.

241.

Świrany, 1461.

*Andrzej Dowgirdowicz wraz z swą małżonką Świętochną kościołowi św. Stanisława w Wilnie zapisuje dziesięciu ludzi daniaków z całą ich daniną, ro-
 30 dzinami i posiadłościami, podając ich imiona. Zapis ten potwierdza wdowa po nim Świętochna w obecności świadków.*

*Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin cienki 21,5 × 14,9 + 2,2 cm., nieco poplamiony i zbrudzony i zwłaszcza na marginesie w kilku miejscach przeżarty; pismo nieco wyblakłe. Mały inicjał prawie do połowy tekstu. — Na cienkim jedwabnym sznurku
 35 białego koloru, wisi pieczęć okrągła, średn. 28 mm., wyciśnięta w czarnym wosku,*

240. ^a Dowyrdowycz Lib. VI; Dowyrdowicz Csart. i Lib. M. ^b Swirany Csart. ^c Lynthup Csart. ^d Lib. VI poprawia z ac, które też ma Csart. i Lib. M. ^e Woytchez Csart. i Lib. M. ^f poprawia z Gyria Lib. VI ^g Narymunth Csart. i Lib. M. ^h Greythys Csart. i Lib. M. ⁱ Rymeyko Csart. i Lib. M. ^j Hodziko Csart. i Lib. M. ^k Rymowith Csart. i Lib. M. ^l Mylosz Csart. i Lib. M. ^m Prybitko Csart. i Lib. M. ⁿ Smylkowicz Csart. i Lib. M. ^o Cuzma Csart. i Lib. M. ^p Swatochna Lib. VI. ^q Thowthyl Csart. i Lib. M. ^r Wozgal Csart. i Lib. M. ^s Hanuskowycz Csart. i Lib. M.

240. ¹ Ob. o nim objaśnienie na str. 245 Nr 218. ² Ob. objaśnienie topograficzne tamże.

z herbem Pomian w tarczy (miecz ukosem); w otoku napis częściowo zachowany an Dowgyrt. — Na zakładce zapisek współczesny: Anno MDCXLII die V mensis Augusti ad acta cancellariae maioris MDL^{thae} a Vnbili capitulo Vlnensi oblatum (własnoręcznie zielonkawym atramentem:) Albertus Stanislaus Radziwiłł cancellarius MDL^{ae} sst. Obok po prawej stronie inną ręką: 29 (może jeszcze z w. XVI). Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu spodniem zapisek ręką pisarza dokumentu: Andree Davgyrdovycz super decem homines. Idem legat pro ecclesia nostra sancti Stanislai; 2) na złożeniu wierzchniem dawny zapisek (w. XV|XVI), zaczynający się od wyrazu Littere, kilkunastokrotnie, zupełnie wyblakły i przepisany innymi zapiskami z w. XVIII i XIX. Tu należy też znak w kształcie dwóch łuków później wwydatniony; 3) na złożeniu bocznem wewnętrznem ręką w. XVII: Testamentum Andreae Dowgirdowicz una cum consorte sua Swientochna quo inscribit ecclesiae cathedrali Vlnensi decem homines tributarios singulis nominibus propriis expressis cum domibus et omnibus bonis suis, in anno 1461. Ten sam zapisek powtarza się w rejestrze dokumentów pergaminowych tejże kapituły z połowy w. XVIII na str. 6 pod pozycją II pod rokiem 1451 (sic) i dodatkiem: in pargameno latino idiomate scriptum, a przy końcu: Oblatum ad acta cancellariae maioris MDL^{ae} Anno 1642, 5 Augusti; 4) na złożeniu wierzchniem przez całą długość z w. XVIII: Testament Jana Dawgirdowicza, którym leguje kościołowi katedralnemu Wileńskiemu 10 chłopów ze wszystkim roku 1461 (rok przekreślony i znów inną ręką dopisany); 5) w poprzek przez złożenie spodnie i wierzchnie: Roku 1805 miesiąca Februarii osmego dnia przed sądem ziemskim wileńskim osobiście adwokat JWPan Rafał Chłudzki niniejszy testament do akt podał (innymi różnymi rękami:) Hipolit Podbereski prezydent ziemski powiatu wileńskiego, Urban Jazdowski sędzia ziemski powiatu wileńskiego, Paweł Pac Pomarnacki sędzia ziemski powiatu wileńskiego; (inną ręką:) Est in actis listow Leon Ongirski z. w. regent; 6) sygnatury: z w. XVII: N° 23; z w. XVIII: N° 31; N° 57; N° 8.

Kop. 1. Lib. I k. IX—IX' pod nagłówkiem: Privilegium Andreae Daugyrdovycz super decem homines. — 2. Urywek kopjarza przywilejów kapitulnych z ok. r. 1542 w Arch. Kap. Kat. Wil. str. 29. — 3. Lib. III str. 111—112 (nr 56) z przekreconymi nazwiskami świadków.

In nomine Sancte Trinitatis et individue unitatis amen. Sub anno Domini M^o quadringentesimo | sexagesimo primo. Cum inter universa animalia sit dignior homo perfectiorque creatura in resolutione | carnis ab anima, merito debet cognoscere creatorem suum. Pateat igitur presentibus et futuris | litteras presentes inspecturis, quod nos Andreas Davgyrdovycz^{a1} una cum (con)sorte^b nostra Szvanthochna sana mente existens et deliberata voluntate sic nostrum testamentum fieri disposuimus. Cupientes anime nostre salutem nostrorumque carorum predecessorum, damus, tribuimus, ascribimus, largimur ad honorem Omnipotentis Dei et gloriosi pontificis ac martiris sancti Stanislai decem homines tributarios cum eorum omni tributo et possessionibus nomine vocatos, videlicet Danilo et Zenowecz, Samson^c, Daud, Arist, Hylicza, Zanko^d, Choma^e, Beduna ad ecclesiam sancti Stanislai in Vylna, et hos prefatos homines cum domibus, uxoribus, pueris omnique familia et possessionibus predictorum hominum, videlicet agris, pratis, pascuis, nemoribus, silvis, mericis, virgultis et cum omnibus attinenciis eorum quibuscunque nominibus censentur, et de hiisdem hominibus nichil usurpantes, sed prout ab

241. ^a Dawgyrdovycz Lib. I; Dawgirdowicz Urywek kopjarza; Daugierdowicz Lib. III ^b cum sorte Or. ^c poprawione z Samsson w Or. ^d Zautro Urywek kopjarza ^e Thoma Urywek kopjarza; Chomka Lib. III

241. ¹ Andrzej Dowgirdowicz, ob. objaśnienie wyżej na str. 245 Nr 218.

antiquis temporibus predicti homines in suis metis et terminis possidebant, prefatos homines iure hereditario pacifice ac quiete perpetuis annis tenendos et habendos et ad usus beneplacitos convertendos. Insuper ego Szvanthochna relicta prefati domini Andree confirmo et roboro hec scripta. Presentibus testibus illustri^f duce Yvan Matra^g strenuisque dominis Tholthwil et Vasgal generosisque Juskone Gyzowicz^h et Cunrado Januskoviczⁱ. Datum in Szvyrani^j. In cuius rei memoriam et testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum.

242.

(Prawdopodobnie interpolowany).

Worniany, między 8 a 13 marca 1462.

Maryna wdowa po Songajle, zobowiązana ostatnią wolą swego męża, wybudowany przez siebie i konsekrowany kościół pod wezwaniem Bożego Ciała, Zwiastowania NMP., św. Pawła ap. i św. Maryny w Wornianach, dziedzinie swego męża, uposaża, nadając mu i jego plebanowi 42 ludzi dannaików koło rzek Dudy, Wilji i Miery, wyliczonych imiennie z ich ziemiami, powinnościami i t. d.; ziemię w Serenczanach na folwark plebański; pełną dziesięcinę w Wornianach, nadto w trzech innych wsiach wymienionych i w dwóch folwarkach; części ziem wyszczególnionych, w różnych miejscach; karczmy; połów ryb i mlewo nieograniczone w Wornianach; dwa kamienie wosku na światło do kościoła; ośm pudów miodu z dwiema beczkami soli; trzy jeziora też nazwane z dwoma ludźmi do ich strzeżenia i do rybołówstwa, wreszcie dwóch ludzi do strzeżenia kościoła w Wornianach.

Or. brak. Był on jeszcze w początkach w. XIX w Archiwum Diecezjalnem Wileńskiem. W Archiwum Kap. Kat. Wil. znajduje się Regestr dokumentów kościołowi Worniańskiemu służących, staraniem WJXiędza Andrzeja Kłagiewicza kanonika kamienieckiego, proboszcza worniańskiego (późniejszego biskupa wileńskiego) zebranych y dostatecznie opisanych, a znajdujących się in Archivo Dioecetano w roku 1814 in Januario, w którym pod pozycją pierwszą, obejmującą: Fascykuł 1. Fundusz pierwiastkowy dawny, przez PP. Ewangelikow suprimowany, czyta się: »1462 datowany, 1561. 8bra 25 w aktach zadwornych biskupstwa Wileńskiego, tegoż czasu, w aktach konsystorza Wileńskiego, a w roku 1775 Xbra 13 dnia na Trybunale Wileńskim oblatowany, fundusz Maryny Sągallowy spełniając zesłego męża swojego intencyą y polecenie, na kościół w Wornianach uczyniony (następuje regest wyczerpujący). Oryginał na pergaminie pisany, y dwie autentyczne kopie (razem sztuk) 3«.

Kop. 1. Tyszk. k. 14'—15 (nr 16). — 2. Czart. k. 30'—31'. — 3. Lib. Magn. k. 23—24.

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 56. — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 185.

Uw. Nie można się oprzeć wrażeniu, że tekst niniejszy dokumentu, z tego samego powodu co wyżej podany dokument dla Porozowa z 29 czerwca 1460, nie przedstawia

241. ^f illustro Or. i Kopjarze ^g Joane Matia Lib. III ^h w Or. y słęczone s G; Gzowycz Lib. I; Czizowicz Urywek i Kopjarze ⁱ Tholthwil, Vasgal, Juskone Cyzowicz et Conrado Choniskowicz Lib. III ^j Swyranj Lib. I; Szwierani Urywek; Szwirany Lib. III

redakcji w swej pierwotnej formie. Zdaniem X. Dra Jana Fijałka »jest ten dokument co najmniej dobrze interpolowany« (w Uchrześcjanieniu Litwy przez Polskę, Polska i Litwa w dziejowym stosunku 177 w przypisie).

In nomine Domini amen. Cum nichil cercius sit morte et incercius hora mortis, in qua unicuique eadem mensura qua mensus^a fuerit remecietur, proinde ego Marina relicta domini Songal¹ de voluntate, consensu et voto eiusdem mariti mei, ad quod exequendum causa salutis anime sue, meeque ac^b predecessorum et^c successorum nostrorum ad(h)uc in humanis existens et tandem in ultima sua voluntate me obligavit specialiter ec(c)lesiam in Worniany^d, hereditate eiusdem mariti mei paterna, ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et Sacratissimi Corporis eius, An(n)unciacionis Genitricis eiusdem Gloriose^e, beati Pauli apostoli et sancte Marine erexi, fundavi ac dedicare procuravi. Volens autem, ut ec(c)lesia predicta certis donetur et dotetur stipendiis, rectorisque eius in eadem pro tempore^f servientes perpetuis gaudeant emolumentis^g, quibus potiti divinis valeant conducibilius insistere officiis ac^h colere devocius auctorem pacis, primo igitur et principaliter eidem ec(c)lesie et rectori eiusⁱ pro tempore in eadem existenti do, inscribo, approprio^l, incorporo assignatos per eundem maritum meum homines quadraginta duos una cum proventibus infrascriptis, quosdam ex eisdem circa fluvium Duda⁵ habitantes tributarios ex nominibus et vocabulis Radoscha, Lyvbyatha, Czeszyna, Vrszuthis, Svboz^k una cum tributo, laboribus et quibuscunque^l proventibus, cum omni^m iure, proprietate et dominio ac eorum legitimis successoribus; deinde in fluvio Vilia in Swyrany⁴ alios, Nareyko, Hrycz, Zanyvs, Vhnyeyⁿ, Cosczyvk, Mileyko, Balvna, Michno similiter, in Dvbnky⁵ vero Danyvszis, Myczvs, vidua Pethkova, Maczvs et alios homines in Serenczany⁶ Gyrmvnth, Weyknyvs, Narmvnth, Onyasvs, Bogdan, Bvyvid; item et homines dictos Zygvncy, Eprath, Woyczesvs, Dobrvs, Paczvs, Nothvs, Woysnyvs, Bvtheyko, Gyrsztholth, Nyewyer, Woythvs et ceteros homines circa fluvium Mara, Kosczyvk, Byalacz, Narwyd, Gowszuthis, Okyna, Janys, Svboz^o cum omnibus^p eorundem similiter^q tributis, terris et quibuscunque proventibus ac possessionibus quibuscunque^r censeantur nominibus et vocabulis eorumque legitimis successoribus, nichil iuris^s, proprietatis seu domini michi aut quibusvis successoribus reservan(do) in eisdem;

242. ^a mensus *Tyszk.* ^b et *Czart. i Lib. M.* ^c ac *Czart. i Lib. M.* ^d Worniany *Czart.* ^e Annunciationis eiusdem gloriose genitricis *Czart.* ^f pro tempore in eadem *Czart. i Lib. M.* ^g emolumentis *Czart. i Lib. M.* ^h et *Czart. i Lib. M.* ⁱ eiusdem *Lib. M.* ^l *Czart. i Lib. M. dodaje et* ^k Radosza, Lubiata, Czeszuna, Vrszuthis, Svboz *Czart.; Lib. M. tak samo jak Czart. tylko Vrsuthis* ^l *Czart. i Lib. M. dodaje aliis* ^m tamte omnique ⁿ Vhnyey *Lib. M.* ^o *Czart. i Lib. M.: Swirani, Nareiko, Hricz, Laniusz, Vhnyey, Kosczuk, Baluna, Dubniki, Daniusis, Micus, Petkova, Maczusz, Serenczani, Girmunt, Weiknius, Narmunt, Oniaszus, Boywid, Zuywuczy, Giprath, Woyczesus, Dobrus, Paczus, Nothus, Woysznus, Bvtheyko, Gristhold, Niewier, Woythus, Kosczuk, Bialacz, Narwid (L. M. Noruid), Gousutis, Okina, Janis, Subacz.* ^p brak w *Czart. i Lib. M.* ^q similibus *Czart. i Lib. M.* ^r brak w *Czart. i Lib. M.* ^s *Tyszk. opuszcza*.

242. ¹ Wdowa po Janie Sunigajle zmarłym po r. 1433 lub raczej po którymś z jego synów; ob. o niej *Wł. Semkowicza, O litewskich rodach bojarskich w Miesięczniku Heraldycznym T. VI (1914) str. 56/7.* ² Worniany, miasteczko w pow. wileńskim, 60 km. na wsch. od Wilna. ³ Duda, prawobrzeżny dopływ Wilji, uchodzący do niej w pobliżu Świranek. ⁴ Świrany, na prawym brzegu Wilji, zapewne w miejscu dzisiejszego folwarku tej nazwy koło Kiemieliszek, 45 km. na płn.-wsch. od Wilna a 10 km. na zach. od Świranek. ⁵ Dubniki, zapewne wieś w pow. wileńskim, 5 km. na zach. od Wornian. ⁶ Serenczany, wieś nad jeziorem tej nazwy w pow. święciańskim, 22 km. na płd.-wsch. od Święcian.

item terram Theysvkys^t relictam ibidem in Serenczany^u pro predio plebani similiter inscribo; deinde decimas in Worniany^v omnis grani^w camporum et ortorum cuiuscunque generis sint, aut speciei post culturas, araturas et quasvis fossuras eorum camporum meorum et ortorum, similiter^x de quocunque genere pecorum, pecudum et equorum;

5 item in Syelce, Byesyady et Sthrunoythys^y omnem similiter decimam prout in Worniany inscribo de omni semine camporum et ortorum excepta siligine, que datur pro aliis ec(c)lesiis, in quibus curiis equorum, pecorum et pecudum eidem ec(c)lesie in Worniany^z similiter inscribo decimam; item in duobus prediis in Throkynyky⁸ et Jodup^{aa} decimas similiter prout in Worniany inscribo^{bb} de omni grano cuiuslibet frumenti et

10 seminis camporum et ortorum, equorum, pecorum et pecudum, de quibus omnibus curiis suprascriptis sex porcos saginatos eidem plebano pro tempore existenti^{cc} daturos in perpetuum singulis annis inscribo. Deinde eidem ecclesie et rectori eius assigno et ascribo pro predio et pascuis terras Iwankowska et Damaszkowska dictas, prout hactenus per eosdem fuit possessa; item terram iuxta ecclesiam in Worniany dictam Sedliscze et aliam

15 terram aliu:l Sedliscze dictam post villam Worniany iacentem una cum pratis et piscinis ibidem adiacentibus in longitudine et latitudine ex antiquo habita; deinde tabernam proximam eidem ecclesie inscribo. Hoc etiam inscribo et admitto plebano pro tempore existenti in eadem ecclesia in piscina eiusdem Worniany pisces cuiuslibet generis usu suo quocunque modo possit capere et prendere, et in molendino eiusdem piscine fru-

20 menta molare sine alicuius solutione mesure aut pecunie. Item duos lapides cere eidem ecclesie de celario meo pro candelis singulis annis perpetualiter dandos inscribo et octo pudones mellis cum duabus tunnibus alias^{dd} beczki salis. Item tres lacus modicos Kniahynino jezioro, secundum Meraytis, tertium Wersziminis, ad quos lacus custodiendos duos perpetualiter assigno et inscribo homines Trabszis cum fratre Łowczus et

25 eorum legitimos successores, qui etiam et piscature intendant et pro custodia ecclesie duos homines in Worniany ascribo Jurgis Damaszwicz^{ee} et Niewier cum eorum successoribus legitimis. Ut autem hec omnia et singula suprascripta, prout expressum est, manea(n)t diuturnitate et firmitate, sigilli usualis appensione eiusdem mariti mei domini Szongał, prout de speciali mandato eiusdem commissum habui, litteram presentem com-

30 munivi, collatione eiusdem ecclesie in Worniany pro me et successoribus legitimis conservata. Eos autem, qui contra premissa aliquid attentare presumpserint seu dicte donationi et assignationi per eundem maritum meum et me facte quovismodo contravenire presumpseri(n)t, idem maritus meus ex districto Domini iudicio petivit iusta animadversione a Deo Omnipotenti puniri. Datum in Worniany, post dominicam Invocavit anno

35 Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo. Presentibus ibidem reverendo in Christo patre domino Nicolao Dei gratia episcopo Vilnensi, Joanne decano Vilnensi, Nicolao canonico, Joanne preposito de nova Osmiana, Matthia^{ff} altarista domini Sandivogii et me Joanne notario domini episcopi, testibus.

40 242. ^t Goyszuthis *Czart.*; Goyszutis *Lib. M.* ^u Serenczani *Czart. i Lib. M.* ^v Worniany *Czart. i Lib. M.* ^w graminis *Czart. i Lib. M.* ^x simillium *Czart. i Lib. M.* ^y Szelce, Bieszady, Struncyitis *Czart. i Lib. M.* ^z Worniany *Czart. i Lib. M.* ^{aa} Trokniki et Jodus *Czart. i Lib. M.* ^{bb} *Czart. i Lib. M.* ^{cc} tu się kończy tekst *Tyszk. Odtąd tekst Czart. i Lib. M., z właściwą im pisownią* ^{dd} aliter *Lib. M.* ^{ee} Damaszwicz *Lib. M.* ^{ff} Mathia *Lib. M.*

45 242. ⁷ Strunojce, miasteczko nad rzeką Mierą w pow. święciańskim, 7 km. na pld. od Święcian. ⁸ Trokiniki, folwark po lewym brzegu Wilji w pow. wileńskim, 9 km. na zach. od Wornian. ⁹ Może Jodowce (Jodupce) w pow. święciańskim, 38 km. na wsch. od Święcian.

243.

Troki, 26 marca 1463.

Kazimierz król polski i wielki książę litewski Mikołajowi biskupowi wileńskiemu na kanonję i prebendę w kościele wileńskim swego patronatu po śmierci mistrza i doktora dekretów Marcina ze Słupcy przedstawia Marcina, plebana u św. Jana w Wilnie, mimo że jest obcym.

Or. brak.

Kop. Archiwum Główne w Warszawie, Metryka Koronna T. II str. 568 z nagłówkiem (współczesnym): Presentacio ad canonicatum Wilnensis ecclesie post mortem egregii Martini de Slupcza doctoris et predicatoris regii.

Reg. Wierzbowski T., Matricularum R. P. Summaria T. I str. 32 nr 627 (bez wzmianki o miejscu pochodzenia zmarłego mistrza Marcina, znajdującej się w nagłówku).

Kazimirus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithwanie etc. reverendo in Christo patri domino Nicolao episcopo Wilnensi, sincere nobis dilecto, salutem cum regio favore. Reverende in Christo Pater, sincere nobis dilecte. Ad canonicatum et prebendam in ecclesia Wilnensi nostri iuris patronatus post mortem venerabilis magistri Martini¹ decretorum doctoris, ultimi et immediati rectoris eiusdem canonicatus et prebende vacan(tis), honorabilem Martinum ad sanctum Johannem plebanum in Wilna P(aternitati) V(estre) duximus presentandum et presentamus per presentes hortan(do) eandem P(aternitatem) V(estram), quatinus dictum Martinum ad eadem canonicatum et prebendam sicut pre-mittitur vacan(tia) P(aternitas) V(estra) instituere et investire velit, administracionem in spiritualibus et regimen in temporalibus presentibus sibi committen(do), prout ad V(estre) P(aternitatis) officium pertinet pastorale. Per hoc autem, quod idem Martinus sit alienigena, sed idoneitate sua aliis competitoribus apud nos extitit commendatus, clausule, in communi privilegio terre ducatus magni Lithwanie obsignate, derogare nolumus neque illam concessionem aliis extraneis trahere in consuetudinem et exemplum. Harum quibus testimonio literarum sigillum nostrum etc. Datum in Troky, feria VI in die Annunciacionis etc. anno Domini M^oCCCCLX tercio.

Relacio magnifici Michaelis Kyesgalouicz palatini Wilnensis et terre ducatus magni Lithwanie cancellarii.

244.

(Podrobiony).

Mały Miadzioł (Kobylnik), 22 czerwca 1463.

Andrzej Pieckowicz książę świrski, kanonik wileński i pleban w Wornianach oraz inni wymienieni książęta świrscy, dla zbawienia swoich przodków imiennie przytoczonych, kościół parafjalny pod wezwaniem św. Andrzeja w mieście swoim Małym Miadziole, konsekrowany przez biskupa Jana Łosowicza, zatwierdzają i fundują, zapisując plebanowi jego w samem mieście: trzecią część mieszczan (jurydykę), myto i karczmę; we wsi swojej Podstarynie dwunastu ludzi

243. ¹ Marcin ten ze Słupcy mistrzem w Uniwersytecie krakowskim został z początkiem r. 1442 (*Liber promotionum philos. ordinis in Un. Fag. ed. Jos. Muczowski [Cracoviae 1849] 33*).

z danią miodową; pięć ziem z ludźmi szczegółowo przytoczonych i określonych, z wszelkimi ich powinnościami; osm jezior również z ich nazwami; dziesięćcinę wszelkiego zboża i jarzyn wraz z innymi daninami ze swoich dworów w całym dystrykcie Małego Miadziola i dworzyszcz Kłodna, Syrmierza, Żar, Sporów, Czećwierci i Styrmilewicz; w zamian pleban ma utrzymywać wikarego z obowiązkiem odprawiania czterech mszy w tygodniu za wymienionych dobrodziejów.

Kop. Tekst niniejszego dokumentu przechował się jedynie w transumpcie króla Zygmunta III w Krakowie 25 lipca r. 1608 (wraz z dokumentem Zygmunta Kiejstutowicza w Trokach z 21 maja r. 1434, ob. wyżej str. 147—9 Nr 131), znanym z przekazu w Czart. k. 12'—13' i Lib. Magn. k. 7'—8'. Wedle transumptu: apud quas litteras sigilla quinque subappensa apparent.

Reg. 1. Dzieje Dobroczynności krajowej i zagr. R. II (Wilno 1821) str. 83/4 (obszerny regest z wyliczeniem szczegółowem osad nadanych). — 2. Ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 62/3 (z mylną datą 1464). — 3. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 207.

Uw. Dokument ten (jak zwrócił na to uwagę X. Dr Jan Fijałek w Uchrześcjanieniu str. 154 i 177/8 w przypisach) jest wierutnym falsyfikatem, powstałym na krótko przed jego zatwierdzeniem i transumowaniem. Zarówno formularz, poczynając od cytatów biblijnych ze St. Z. i św. Pawła, jak i cała treść uposażenia z tak szczegółowem wyliczeniem, jakiego w tych czasach się nie spotyka, nie pozwalają uznać go za autentyczny. Nie wspomina się już o pomyłce chronologicznej, dotyczącej występującego w dokumencie biskupa wileńskiego Jana Łosowicza, który objął rządy diecezji dopiero w r. 1468 (ob. niżej pod tym rokiem).

In nomine Domini amen. Ad laudem et gloriam sanctissimae et individuae Trinitatis. Notum sit universis et singulis, praesentes literas inspecturis: Ne ea, quae sunt in tempore, evanescant, necesse est, ut aeternitatis munimine solide confirmentur. Proinde nos Andreas Pieckowicz dux Swirenensis, canonicus Vilnensis, plebanus in Worniani¹, Juchno Alexandrowicz, Michael Pieckowicz, Joannes Joannis Talimontowicz², Joannis Lodwik duces Swirenenses³ haereditarii nostri patrimonii, memores verbi Domini ›Laetare iuvenis in adolescentia tua et in bono sit cor tuum in diebus iuventutis tuae, et ambula in viis cordis tui et in intuitu oculorum tuorum, et scito, quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium‹ et Paulum apostolum dicentem: ›(Existimo)^b omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Domini Jesu Christi, propter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora, ut (Christum)^c lucrificiam^d‹. Nos vero etiam diem extremae messis considerantes, salutem animarum nostrarum salubrius occurrere cupientes, spem habentes in misericordia Dei, nostrorum antecessorum olim Piecko et Krik et Joanne Talimonth et Alexandro Pieckowicz et successorum nostrorum non coacti, nec compulsi, non aliquo exvivo seducti, sed cum deliberatione amicorum nostrorum in oppido nostro Minori Medalo⁵ ecclesiam parochialem S. Andreae, per illustrissimum et reverendissimum in Christo patrem dominum Joannem Lossouicium Dei gratia episcopum

244. ^a Talimuntowicz Lib. M. ^b tu w obu Kopjarszach wypuszczone miejsce na i wyraz, rozpoczynający św. Pawła: Philip, III 8 ^c w obu Kopjarszach wypuszczone miejsce na i wyraz ^d sacrificiam błędnie Czart.

244. ¹ Ob. objaśnienie tej miejscowości na str. 274 przyp. 2. ² O kniazach Świrskich czytaj Wolffa J., Kniaziowie litewsko-ruscy, str. 505 i nast. oraz Semkowicza Wł., O litewskich rodach bojarских w Miesięczniku Heraldycznym T. VI (1914) str. 57/8. ³ Ob. objaśnienie tej miejscowości wyżej str. 148 przyp. 2.

Vilnensem⁴ dedicatam et consecratam confirmavimus, fundavimus et ereximus. Volentes autem, ut praedicta ecclesia certis donetur et dotetur stipendiis, rectorque eius sive parochialis plebanus qui pro tempore fuerit in eadem serviens gaudeat in perpetuum emolumentis, ex quibus valeat satius et commodius divinis insistere et colere authorem pacis, unde primo et principaliter pro eadem ecclesia et rectore eius donamus et conferimus, inscribimus, appropriamus, largimur et incorporamus collectim primo in oppido nostro 5
 Minori Medalo, patrimonio nostro, tertiam partem civium et mitho alias targowe trzeciej soboty perpetuo inscribimus. Deinde tabernam in oppido nostro Medalo antiquitus sitam, supra quam nulla alia taberna praeterquam una taberna in toto nostro oppido Medalo debet fieri, similiter perpetuo inscribimus. Deinde in villa nostra Podstarinie⁵ duodecem homines in distantia sex milliariibus a Medalo, qui tributum crudi mellis 10
 sex uszadki ecclesiae rectori in Medalo ab antiquo dare consueverunt, quae villa iacet prope fluvium Vilia. Deinde aliam terram cum hominibus in villa nostra Kropowczizna alias Mokrzyca⁶ dicta Subaczewszizna, Kuczkowczizna, Woytkowczizna, Kowalewczizna in distantia duobus miliaribus, deinde aliam terram cum hominibus in variis locis Skopcowszizna, Rokuciewszizna, Zołnierzewszczyzna, Hrycewczizna, Rodzieiewszizna, Szykiniewczizna⁷, Lisiczewczizna, Pozarci, Woronkowczizna, Okułowczizna in distantia tribus miliaribus; item aliam terram cum hominibus dictam Chwalewczizna, Serocziski⁸ Bohdanowczizna, Turowczizna, Trebczizna, Paidziukowczizna, Macieiewczizna, Kuleszyski, Bułniewczizna, Trebczizna, Paidziukowczizna, Pietraszewczizna, Pizewczizna, Bielewczizna 20
 in distantia unius miliaris; deinde aliam terram cum hominibus dictam Jainiewczizna, Szolaiewczizna, Misiewczizna circa fluvium Jodup in distantia unum miliare; deinde aliam terram dictam Swierzanczizki, Janiewszizna, Biemiszi, Hodkiewszizna, Karatewczizna⁹, Sebestyanowczizna, Łuczkwowczizna, Domanczizki^h, Pawłuszki, Drobiszewczizna, Krotkowczizna, Salenaczewczizna¹, Szawkowczizna in distantia dimidii miliaris et sub oppido 25
 nostro Medalo, una cum hominibus et filiis eorum legitimis successoribus, laboribus, servitiis et aliis proventibus, utilitatibus, cum agris et pratis, sylvis, gais, nemoribus, rubetis, aquis et earum decursibus, fluviis, fluminibus, piscinis, piscaturis, rivis, stagnis et molendinis tam late, longe et circumferentialiter, prout et quemadmodum dictae terrae cum hominibus ab antiquo sunt et fuerunt tentae et limitatae in suis metis et grani- 30
 ciebus generaliter universis, quomodo ad eosdem homines pertinentibus, perpetuo, nihil iuris, proprietatis et domini nobis aut nostris legitimis successoribus in eisdem omnibus reservando. Item lacum Swir⁷; deinde alium lacum Szwakszty⁸ una cum fluvio dicto Jodup et obstaculum alias z jazem; deinde alium lacum Czczwierc, item alium lacum Dowze, item alium lacum Swito, item alium lacum Osciczewo, item alium lacum Spory, item alium lacum 35
 Siermieze; deinde aliam manipulem decimam de omni grano tritici, siliginis etc. cuiusvis annonae et de quolibet semine olerum de curiis nostris in Minori Medalo in toto districtu et de curiis nostris Kłodno et Siermieze⁹ perpetuo inscribimus; item aliam decimam similiter de omni grano tritici, siliginis et cuiusvis annonae et de quolibet semine olerum et octo 40
 ulnas panni solvend(um) annuatim et quatuor ulnas crudi mellis et duos porcos, duos pudos butiri et quadraginta caseos de curia nostra Zari¹⁰ perpetuo et in aevum inscribimus; deinde aliam decimam similiter de omni grano tritici, siliginis et cuiusvis anno-

244. ^o Lib. M. dodaje: Krzczki, Sobaczki, Ledwieykowczizna, Lantuchowczizna, Boikowczizna ^f Lib. M. daje w tym porządku: Serocziski, Kuleszyski, Bułniewszczyzna, Trebczizna, Paidziukowczizna, Macieiewczizna, Bohdanowczizna, Turowczizna, Pietraszewczizna, Pizewczizna, Bielewczizna ⁶ Karatysewczizna Lib. M. ^h w Lib. M. 45
 Domanczizki na końcu tego spisu ¹ Sahnaczewczizna Lib. M.

244. ⁴ Był biskupem wileńskim w latach 1468—1481. ⁵ Podstarzyn(a), trzy wsie tej nazwy w pow. święciańskim między rzeką Wilją poniżej Żodziszek a jeziorem Wiszniew (Słown. Geogr. T. VIII str. 470). ⁶ Mokrzyce, wieś blisko pld. brzegu jeziora Narocz. ⁷ Feziro Swir w pow. święciańskim, na zach. od jeziora Narocz. ⁸ Feziro Szwakszta 50
 w tymże powiecie na ptn.-zach. od jeziora Narocz. ⁹ Kłodno (Kołodno) i Syrmięz, wsie między jeziorami Swir a Narocz. ¹⁰ Zapewne Żary w pow. święciańskim w par. Kobylnik (Mały Miadziół), z którą to osadą później się złąły.

nae et de quolibet semine olerum de curiis nostris Spori¹¹ et Czczwierć¹² perpetuo inscribimus; deinde aliam decimam de omni grano tritici, siliginis et cuiusvis annonae absque tamen hortis, quatuor urnas crudi mellis, tres pudos butiri, sexaginta caseos et decem familiares alias czeladzi de curia nostra Styrmilewicze, perpetuo et in aevum
 5 inscribimus. De quo quidem plebanus vicarium servare tenebitur pro sanitate nostra et animarum suprascriptarum salute, et de qualibet septimana idem plebanus pro tempore existens per se vel per suum vicarium legere tenebitur et debebit quatuor missas. Quae omnia et singula suprascripta idem plebanus pro tempore existens et sui successores
 10 canonicè instituti cum omni iure et proprietate et dominio quiete et pacifice debent tenere et possidere in aevum et perpetuo. Ut autem haec nostra donatio, inscriptio, confirmatio, collatio et incorporatio perpetuae firmitatis robur obtineat, sigillorum nostrorum¹ appensione praesentibus communiri fecimus. Datae in Minori Medalo, feria quarta ante s Joannis Baptistae festum^k proxima anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio. Praesentibus eodem illustrissimo ac reverendissimo in Christo patre do-
 15 mino Joanne Łosowicio Dei gratia episcopo Vileni, Nicolao canonico et officiali Vileni, Stanislao presbytero eiusdem domini episcopi, magnificis viris domino Nicolao Radziwiłł, domino Alberto Sakowic, nobili domino Alberto Budzwiłowicz, aliis spiri-
 tualibus et saecularibus personis circa praemissa specialiter institutis.

245.

20 Wilno, 27 sierpnia 1464.

Lewko Tymoszewicz wraz z synami swoimi Szymonem, Waszkim i Jaczkim, krewnym Pawłem oraz wszystkimi dziedzicami swoimi stwierdza odbiór zapłaty od Marcina Gasztoltowicza za sprzedaną mu ziemię swoją Piotraszowo z wszelkimi zastrzeżeniami prawnymi.

25 *Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości, nieco zbrudzony i poplamiony, 32,5 × 13 + 4 cm. — Po pieczęci pozostał sznurek z białego jedwabiu, przewleczony przez cztery nacięcia. Na początku tekstu na lewym marginesie w poprzek zapisek ręką ks. M. Herburt: NB. Jam transcriptum. Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem przy pieczęci bardzo słabe ślady pierwotnego zapisku w kilku wierszach, całkowicie wyblakłego a może wytartego; 2) także wyżej zapisek z w. XVI|XVII, również częściowo zatarty: Lyst Liewkia Czymossewyczia na P[yotra]szowską ziemię ku Ostrowcziu
 30 panu Olb[rachti]u; 3) poniżej ruski napis: Петрошовскію; 4) z w. XVII: 1464. Venditio terrae Piotraszowo a Lewkone Tymoszewicz D^o Martino Gasztoltowicz; 5) sygnatura czerwonym atramentem z w. XIX: N. 50.*

35 Noverint universi et singuli tam presentes quam futuri, ad quos presens scriptum pervenerit vel legendo audierit, quod nos Lewko Thymoszewicz una cum filiis | meis, videlicet Simone, Waszkone, Jaczkone, Paulo consanguineo nostro, una cum omnibus legitimis successoribus nostris, recognoscimus plenariam solucionem et | satisfaccionem recepisse a generoso domino Martino Gastolthowicz¹ pro terra nostra Pyotraszowo²

40 244. ¹ sigilla nostra w obu Kofjarsach ^k brak tego wyrazu w Lib. M.

244. ¹¹ Spory, wieś między jeziorami Narocz i Miadziol. ¹² Czczwierć, osada w pow. święciańskim o milę na płn. od Kobylnika.

245. ¹ Marcin Gasztoltowicz, starosta nowogrodzki w latach 1464—1471; ob. o nim Wł. Semkowicz, O litewskich rodach bojarzskich w Roczniku Heraldycznym T. VI (1921|3)
 45 str. 123|4. ² Miejsowość nieznaną.

dicta, quam quidem terram prefatus dominus Martinus | cum suis legitimis successoribus possidebunt et habebunt temporibus eviternis cum omni iure et dominio totaque potestate, nichil pro nobis nec pro nostris legitimis successoribus reservando, cum omnibus utilitatibus, fructibus, proventibus, censibus, usibus, questibus et obventionibus generaliter universis, quibuscunque censeantur nominibus, nunc in predicta terra Pyotraszowo existentibus et imposterum Christo duce quomodolibet per humanam industriam acrescentibus, et eandem tenere, regere, gubernare ac pacifice et quiete perpetualiter possidere, necnon vendere, commutare, donare, alienare, obligare et ad usus suos beneplacitos et suorum successorum convertere, prout sibi et ipsius posteris melius et utilius videbitur. Et nobis prefatis Lewkone filiisque nostris Simoni, Waszkoni, Jaczkoni et Paulo consanguineo nostro, necnon cum omnibus legitimis successoribus nostris prefatum dominum Martinum Gastolthowicz aut ipsius successores pro prefata terra Pyotraszowo dicta amovere aut ipsam exemere eciam libertare velle, sed imperpetuum et temporibus eviternis silencium habere; quod absit, si secus fecerimus, extunc obligamur et tenemur unanimiter omnes una cum omnibus legitimis successoribus nostris lugere penam et eandem dare et persolvere serenissimo domino ac domino Kazimiro regi Polonie necnon magno duci Lythwanie, domino et heredi Rusie Prussieque, domino nostro graciousissimo, videlicet centum siclos latorum grossorum Bohemicalium. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum Wilne, feria secunda proxima post festum sancti Bartholomei apostoli sub anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto. Presentibus generosis ac nobiles dominis domino Johanne Kuczik, Stanislao Kostewicz, Paulo Sleszanyn, Jaczkone Sweczslawicz, Conrado Januszkowicz et domino plebano de Ostrow, et aliis quam plurimis fide et honore dignis.

246.

(Podejrzaný).

Rohotna, w latach 1454—1466¹.

Bartłomiej dziedzic Rohotnej kościołowi w tej wsi swojej konsekrowanemu przez Mikołaja biskupa wileńskiego pod wezwaniem św. Bartłomieja i św. Elżbiety wraz z ołtarzem św. Wojciecha i św. Jerzego w tymże kościele zapisuje na utrzymanie jego plebana sześciu ludzi służebnych z swojego dworu w Rohotnej z wszystkimi ich powinnościami; dziesięciny wszelakiego zboża, ogrodowizny i bydła ze swych dworów w Rohotnej, Solecznikach, Romizowie i w Oracykach ze swoich ról; ziemię bartną w Rohaczuczach; kamień wosku na świece kościelne; dziesięcioro czeladzi niewolnej; pola orne, zastrzegając sobie prawo patronatu dla siebie i swoich następców albo najbliższych krewnych.

Or. brak.

Przekł. polski bezsprzecznie z tekstu łacińskiego i to dosłowny, dochował się w stwierdzeniu i transumpcie biskupa wileńskiego Pawła Holszańskiego, wydanym w Wilnie 27 października r. 1551, na podstawie przedłożonej sobie kopji w języku polskim, bo ory-

246. ¹ Z wyłączeniem roku 1461, w którym na czwarty dzień w tygodniu (t. j. feria quarta) właśnie przypadło święto św. Marcina.

ginał dziedzice utracili w czasie napadów tatarskich: 1. Czart. k. 6—7.— 2. Lib. Magn. k. 2—3.

Uw. Data roczna tego aktu, dochowanego w jedynym tym przekazie, jakoby z r. 1406, jest skażona lub niewypisana w całości, stąd oznaczanie jego przez historyków wileńskich (ks. Przyalgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 22 i ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 234) na początek wieku XV jest niemożliwe (ob. ks. Dr Fijałek J., Uchrześcjanienie i t. d. str. 247|8 w tekście i przypisie). Wspomniany tam wraz z swoim duchowieństwem biskup-konsekrator kościoła Mikołaj może być tylko Dzierzkowicem (1453—1467). Aczkolwiek brak oryginału, podobno zaginionego w czasie napadu tatarskiego, może wzbudzać podejrzenie ścisłości w zakresie pierwotnego uposażenia, to przecież zarówno redakcja formularza jak i treść samych nadan nie pozwalają go w całości odrzucić jako sfalszowany dopiero przed transumowaniem.

W ymię Troyczy Swiätthey stan się. Dlya thego isz pamyącz człowicza nie moze bycz przyrownana wiecznoszczi a przeto słuszna, aby ony rzeczy, ktore zalezają potrzebam liuczkim biliby dowiedziony ku umocznynyu wyecznoszczi przess swyadome ludzi dobrich gy przez twardoscz pyeczácii ich. Dlya tego ja Bartłomiej dziedzicz w Rohotniey², ządaiącz zbawienya słusznego dusche moyey gy thez moich przodkow gy namiesnikow, gy thesz od Pana Boga Wszechmogącego osiągnącz zapłatą wieczną, czerkiew we wsi moiey albo dworze moym, wysłowionym Rohathna, nadałem gy podniosłem przess wielebnego oycza w panie Chrystussie xiądza Mikołaiia z Bozey łasky biskupa wileńskiego na czescz gy na chwałą Boga Wszechmogącego gy Bartłomieia swyątego apostoła, swiatey Elzbyety, wszytkich swiątých. Potym thesz ołtarz, wchodząc do koszcioła po prawei rącze na czescz (gy) na chwałą swiątých Woyciecha, Juryjia wezwacz ołtarz gy poszwiaćcziz umysliłem pospołu s rzeczoným koszciołem. Chzczanz thesz ya Barthłomyey koszcioł przerzczony był nadan a s takowych nadathkow sprawcze albo thesz plebana thego koszcioła na czas bendaczii mogły myecz wyeczne poszywyenye, ktorých poszywayancz mogły by thym nawiączey a naliepiey przystawacz Boskim służbam, chwałyńczy Boga Wszechmogącego, tym nabozniei gy słuszniei bendacz w pokoiu themu koszciołu gy sprawcy na czas bendaczemu: Dawam ya Barthłomiej, przywłaszczam, dayą znacz, umyczynywam wyecznye a nieodzownye³ sześć człowyekow moych, służączich themu memu dworu Rohothna wespołek s robothami ych gy s danyami, s dathkami albo przypadkami, ktoremikolwyze ze wszythkiem prawem sz własnoszczią gy s panystwem, iakom ssam az do thego czasu trzymał, miał gy ossiagnoł, gy s ych własnymi namyeni, ktorých lyudzi ssą imioni wypisani albo przezwiska: primus Ołthusko, drugi Onisko, thrzeci Mossus, czwarty Zodiegys, piąty Narwosch a szosti Naruthicz. Potym napisuię dziossiącziny we wsiach moich albo tesz we dworzach w Rohotniey gy w Ssolecznikach⁴, w Remiezowie⁴ gy w Oraczycach⁵ z moych rol wszelakye go ziarna, nycz nye wymuyancz tak w polach iako w ogrodziech, tho jest ze wszelkyego nasienia polnego gy ogrodnego, ktorembykolwiek ymyeniem pospolithym abo ossobnie było wezwano. Pothim w moych dworzach wypissanych napisuię dziesięćciną s krow albo wolow, swini gy pospoliczie wszythkiego bidła kozdego hodu gy wszythkych pthakow

246. ¹ nieodczwane w tekście (ob. niżej str. 282 wiersz 9)

246. ² Rohotna, wieś w pow. słonimskim, 32 km. na płn.-wsch. od Słonimia (Słown. Geogr. T. IX str. 695). ³ Soleczniki Wielkie i Małe w powiecie wileńskim nad rzeką Solczą, dopł. Merezanki, przy trakcie z Wilna do Lidy. ⁴ Romizowo, wieś w pow. wileńskim, 10 km. na płd. od Solecznik Wielkich. ⁵ Miejscowość nieznana.

domowich, ktore mają bycz płacone gy dane, a inszhe dziesięczini, ktoraby miała przicz s koni yednego szzepca kazdego hodu. Jeszcze thesz napissuię zyemyą borthną ze wszythkimi podathki w Rohaczuczach⁶, a na potrzebą swiecz koscielnych napissuię kamień wosku s pywnicze na kazdy hod dacz gy zapłaczycz. A ieszcze temusch kos-
 cziółowi gy plebanowi bendaczemu napissuię dziesięczioro czeladzy nyewolney. A ieszcze
 napissuię nywi kosciółowi rzezonemu gy plebanowi ku oranym, za ktore nywi ya dał
 odmianą poddanim moim, odmyaną Demyąchowi, Łukyanowoy y Daniuschowoy; a thy
 wszythky nywi kosciółowi rzezonemu gy plebanu gy iego sprawcy na czas benda-
 czemu wiecznie a nieodzownie napissuię ze wszythkim prawem, zwłaszcza s poczwier-
 dzeniem mego prawa ani własności ani panystwa mego nieosthawuyiancz ssobie ani na
 włashne namiestniki, ktorych wszythkich gy kazdego z osobna ymyona ssą i bęnda
 zwany gy bendaczy mają ich poziwacz gy według swey lyubosczy o nich podług mocy
 polyepszacz, a nye umnyeyschacz, szyacz, oracz, nazącz dla swich pozidkow wyatszich.
 Chczą thesz, aby podawanie albo nadanie moie thego kosciółu pruess myą dostatnie
 założone gy nadane zeby upadle na myą gy na moie własne namiessniki, albo thesz na
 moye krewne własne blizkość mającym. Azeby thi wszythki rzeczy gy kazda z osobna
 byłyby wieczney thwardosczy, podzwierdziłem ie zawieszeniem pieczęci moyey etc.
 Dano w Rohatney, czwartego dnya po s. Marczyneye nablisszym lata Bozemu Narodze-
 niu thissiacznego gy czterechsettech sztach. Pri tey rzeczy bendaczym wielebnemu oyczu
 Mikołaiu biskupu wilenskiemu, gy xiądzu doctoru Andrzeiu praw duchownich canoni-
 kowi wilenskiemu, Mathiassowi altaryscie Godyewycza wilenskiego, Mikołaiowi niegdy
 bendaczemu plebanowi w Solecznikach, Jacubu dwornemu capłanowi xiądza biskupiemu,
 Jaczynie namiesnikowi w Dziąciele, gy innym wyele ludziom, ktorym ma bycz wyerzano
 na thą rzecz wezwana.

247.

Wielka Wawiórka między 10 lipca 1463 a 12 lipca 1467.

*Zygmunt syn Michała Goliginowicza wraz z matką swą oraz inni dzie-
 dzice Wawiórki z rodów Raczkowiczów, Niemojkowiczów, Rodziejowiczów i Butko-
 wiczów nowo zbudowany przez siebie kościół w Wielkiej Wawiórce przed jego
 konsekracją ku czci Trójcy sw., Narodzenia NMP., sw. Mikołaja i sw. Je-
 rzego męcz. wznawiają i rozszerzają dawne uposażenie swoich ojców, a miano-
 wicie Michała, Suczka i Andrzeja Dyla Goliginowiczów, Raczka, Niemojka
 i Rodziusa, obejmujące ziemię, ludzi, dziesięcinę, wszyscy zaś razem nadają wolną
 karczmę plebanom tegoż kościoła.*

*Or. sponął w czasie pożaru Wilna (w czerwcu r. 1530), kiedy tam bawił z tym
 dokumentem Jan pleban wawiórski, o czym mówi zatwierdzenie i transumpt jego kopji
 przez biskupa Janusza z książąt litewskich z d. 9 lutego r. 1535 (ob. T. II pod tą datą).*

*Kop. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej: odpis z w. XVI wspomnianego wyżej
 transumptu biskupa wileńskiego Janusza z r. 1535 na luźnym arkuszu folio str. 1—3,
 który się dochował w stanie bardzo zniszczonym, na zagięciach i na brzegach podarty,
 poplamiony, pismo wyblakłe, miejscami zupełnie zatarte; ręka pisarza niewprawna, przy-
 czem tekst zawiera pełno błędów. Niemal wszystkie te luki dają się uzupełnić a błędy*

246. ⁶ Miejscowość nieznana.

poprawić według tekstu dochowanego szczęśliwie aktu tychże samych wystawców w Starej Wawiorce z 29 maja 1479 (ob. niżej pod tą datą).

Utw. Zarówno redakcja jak i treść nadania nie budzą poważniejszych wątpliwości, jakkolwiek zaprzeczyć nie można, by przy transumowaniu dokument nie uległ pewnym interpolacjom ze strony interesowanego plebana. W każdym razie datę roczną 1473, podaną w Kop., należałoby poprawić na 1463, ale i ten rok nie jest zupełnie pewny, tak że trzeba tę datację rozszerzyć do ostatniego roku rządów biskupich w Lucku Jana Łosowicza, występującego tu w tym charakterze pośród świadków; uważając datę dzienną przywileju jako wypisaną słowami za rzetelną, trzeba jako termin ad quem przyjąć rok 1467, ostatni rok jego rządów w Lucku, w którym na 12 lipca przypadła niedziela przed św. Małgorzatą. — Dokument ten, jak i poprzednie nadanie Olechny Goliginowicza z 22 listopada r. 1460 na rzecz tegoż samego kościoła w Wawiorce stały się podstawą późniejszego falsyfikatu rzekomego nadania Michala Goliginowicza dla kościoła w mieście Wawiorce wyd. w Dombrowie jakoby 26 sierpnia r. 1413. Falsyfikat ten dochowany w dwóch odpisach z w. XVIII (z których pierwszy jest datowany 14 stycznia r. 1744 jako »ekstrakt z aktów Archiwum diecezji wileńskiej«), pochodzi niewątpliwie z czasu około r. 1648 przy rewindykacji tegoż kościoła z rąk dysydentów, w których pozostawał od r. 1568 (ob. ks. Przyalgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. II str. 128, a zanim ks. Kürzewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 213). Formularz tego aktu zaczerpnął falszerz dosłownie z wspomnianego dokumentu Olechny Goliginowicza, natomiast osobę nadawcy wraz z datą 1413 przejął z opisanej wyżej kopji transumptu biskupa Janusza z r. 1535. Podaje się tutaj tylko ustępy falsyfikatu, będące samoistną jego własnością, odtwarzające stan majątkowy kościoła z czasów tego falszerstwa: ...Proinde ego Michael Goliginowicz haeres in Wawerka, Strubnica, Nowydwor, Czarlona, Kramienienica et Golzew (*i t. d.*) ecclesiam in oppido meo Wawerka ad laudem Omnipotentis Dei Spiritus Sancti Georgii et omnium sanctorum, quod opidum me iure patrimonii concernit, fundavi (*i t. d.*) villam Baranowicze cum hominibus et terris eorum (*i t. d.*). Item tres fratres Kosowiczy cum terris ipsorum (*i t. d.*). Item in opido duodecim homines cum terris ipsorum 1-mus Radziusz, 2-dus Chodan, 3-tius Błazuk, 4-tus Monginowicz, 5-tus Szeszulewicz, 6-tus Sinkiewicz, 7-mus Michalkiewicz, 8-vus Chobotar, 9-nus Siesienka. Item fabrum et sutorem cum fratre eius et tres tabernas pro utilitate ecclesiae meae do, inscribo et irrevocabiliter attribuo. Terram etiam super octoginta tunnas alias beccki, incipiendo a curia mea Wawerka usque ad vallem Baranowicze latitudinis, longitudinis, a fluvio Wawerka usque ad viam, quae tendit a villa Szelaszki ad opidum Lebeda, et in variis locis cum pratis ex utraque parte fluvii Wawerka, piscinam etiam intra praedictam terram. Item campum super triginta tunnas penes fluvium Lebiodka cum prato unius stirtae, terram etiam ex alia parte Wawerka supra sexaginta tunnas in variis locis, molendinum etiam in fluvio Wawerka existente do, inscribo cum piscina, in qua pisces capere et in molendino mensuras recipere rectori ecclesiae meae praedictae perpetuis temporibus do, adscribo, nihil iuris, proprietatis sive dominii mihi et meis legitimis successoribus in homines praedictos et terras nominatas reservando. Item inscribo decimam ex curia mea Wawerka omnis frumenti et omnis grani hortorum de poecudibus et pecoribus omnium animalium domesticorum per me et meos legitimos successores dandum et solvendum perpetuis temporibus, qui tunc fuerint ad praesens. Agros supra praedictos pro curia plebanali cum pratis, boris, fluviis, piscinis, stagnis, molendinis constructis et construendis (*i t. d.*). Datum in Dombrowa, sabatho post festum sancti Bartholomei anno Domini 1413 coram reverendissimo in Christo patre (*i t. d.*, jak w dokumencie Olechny Goliginowicza, zob. wyżej str. 269).

In nomine Domini amen. Ne ea, que fiunt inter vivos et congeruntur, ab hominum memoria temporum decursu labuntur, precipue ea que locis piis ob animarum memoria(m) sublimitatis honoribus conferuntur, a successoribus infringantur, opportunum

igitur extat, ut actus hominum apicibus litterarum, annotatione perhenni et testium veridicorum testimonio [confirmentur. Proinde]^a nos Sigism[undus] una cum matre [nostra Zophia felicitis]^b recordii Michaelis Golgynovicz, Nikoliaus et Jundzilo^c germani Racz[kowicz], Schemiant Niemoykowicz, Daugierd ac Oliechno Rodziewicz, Nicolaus [Leonard]^d ac Stanislaus una cum Phiedka genitrice sua, bone memorie Budko[nis]^d necnon Zophia Duchna Phyenka, pie memorie Sudkonis¹ heredes de Vawier[ka², n]^d olentes incumbere rebus perituris, sed ea operari in terris, quorum [fructus?]^d perseverant in celis, significamus quibus expedit universis et singulis, presentibus et futuris, presentium notitiam auditoris, lectoris vel habituris, publiceque recognoscentes profiteremur, quod non compulsi^e, non coacti, sed zelo singularis devocionis accensi et exinde consequi volentes premium salutis eterne animarum suarum ac predecessorum successorumque utriusque sexus prodesse cupientes, animo prius deliberato nostrorumque amicorum et consanguineorum^f consilio mathuro prehabito, reedificantes priori eodem in loco denuo construximus, fu(n)davimus, ordinavimus et dedicare disposuimus ecclesiam in Maiori Vavierka in honorem Omnipotentis (Dei Patris, Filii)^g et Spiritus Sancti, necnon illibate Matris eius Virginis Marie Nativitatis, sancti Nicolai confessoris, sancte Catherine virginis et etiam Georgii martiris. Quam quidem ecclesiam pro cleri et eius ministri^d nutrimento meliori^h de bonis temporalibus, (quibus) nos superne provisionis opulenta benignitas liberaliter et multipliciter ampliavit, dotamus proventibus infrascriptis, prout nostri antecessores. Imprimis prime ecclesie nostre primonominate in fundacione dominus Michael, Suzcko, Dil Andreas germani Golginoviczi, unanimiter dederant, donaverantⁱ et ascripserant de terra Ligauwczizna pro edificio ecclesie, cimiterii, curie plebani hortorum agriculture^j etiam apta, virgultis, pascuis ibidem cum pratis adiacentibus priorum^k hominum patrimoniis partim Snipowsczizna, Kibowszczizna, Volniczizna, partim Kroxsczizna longitudinis a fluvio Wawerka medium ad paludium in Slowiena, nobilis [viri] Czolkonis felicitis recordii cum hominibus limites habentes, Burnus Throchim et Iuan Veykoviczi, etiam eiusdem Rukus Romieyko et Ossip Niekrasoviczy. Item prenominatus Michael donavit simul adiungensque dedit eiusdem ecclesie rectoribus partem de terra Rimkyssky agriculture apta, virgultis et pascuis ibidem terre priori Lygiczizna iuncte a conval(l)e medii in Slowiena paludii longitudinis ad viam Throcensem, generosi Juskonis haben(tis) granicias cum hominibus Gierdzieuicz et domini Podbypyenta, homine Niekrasz, necnon nobilium Jadawgonis et Posonis etiam hominibus, latitudinis vero a magna via ibidem de Vassiliski³ gressus habens in Lydam in toto usque ad aliam viam, cuius exitus ab ecclesia in Slowienam. Item etiam idem fratres Michael, Sutchko, Dil Andreas donaverant et ascripserant de Uavierka et Olzow⁴, curiis propriis decima(m) manipulare ceterorumque omni de grano, agriculturis camporum et hortorum et de tributo

247. ^a dwa wyrazy na rozdarciu nieczytelne ^b trzy wyrazy na rozdarciu nieczytelne ^c ledwie widoczne ^d na plamie nieczytelne ^e compulsi Kop. ^f cum sanguineorum Kop. ^g Omnipotentis dum eiusdem Kop. ^h melioris Kop. ⁱ donaverant Kop. ^j agricultore Kop. ^k proropriorum Kop.

247. ¹ Przywiedzione tu rodziny bojarские zaliczyć należy do rodu Goligunta czyli Goligina, który w Horodle dostąpił adopcji przez polski ród Łabędziów. W szczególności o Jundzile Raczkowiczu i bracie jego Mikolaju ob. Semkowicza Wl., O litewskich rodach bojarских i t. d. (Rocznik Heraldyczny T. V [1920] str. 50|1, gdzie jeszcze wówczas nie śmiano identyfikować Goligunta z Goliginem, str. 49 przyp. 8). ² Wawerka, dzisiaj Wawiórka, par. w pow. lidzkim a dekan. wasiliskim. ³ Wasiliszki, miasteczko w pow. lidzkim, 31 km. na płd.-zach. od Lidy a 10 km. od Wawerki. ⁴ Olzewo, ob. objaśnienie na str. 269 przyp. 2.

melis proprio de celario¹ tenam aut latorum grossorum sexagenam ascripserant et dabant; cuius quidem tributii iam nunc^m media pars tene sive sexagene concernit me prefatum Zismondum dare, et ita volo suis cum succedaneis perpetue tenere et habere. Item sepedicti fratres Michael, Sutko, Dil Andreas etiam dederant et ascripserant homines proprios t(r)es indivisos cum terra eorum, videlicet Molkowczizna cum omnibus et singulis eorum agriculturis, agris, silvis, gays, possessionibus, quas protunc habebant et possidebant pro se et suis successoribus, nichil iuris reservantes. quorum quidemⁿ nomina Thissus, Lenitą et Damyan et familiare(m) Janiecz, qui quidem omnes et singuli homines nostri supra et infrascripti ceterorumque dominorum infrascriptorum etiam [homines eorum cum succedaneis tenebuntur et obligabuntur servicia in perpetuum] impendere^o ecclesie nostre supradicte et (e)ius rectoribus protunc existentibus. Item^p idem sepenominati fratres dominus Michael et Suthko post obitum Andree fratris pie memorie donaverunt et addiderunt ibidem ecclesie et eiusdem rectoribus perpetue trans prefatam magnam viam de pratis ex utraque parte fluminis predicti Wawerka⁵, grancias habentibus cum Mylosz Rodzwilowicz pratis et Juskonis, etiam Rimutus homine(m) domini Dil. Item etiam sepefatus dominus Zismondus una cum matre sua dedimus ascribentes et donavimus hominem proprium Nicolium alias Burdic^a, super diu fatam terram Rimkiski de familia Zdaniecz cum Rutka, necnon etiam terram Niemoniski agriculture aptam cum silvis, gays, virgultis omnibus pratis et singulis^r pascuis, prout ipse Niemonus una cum filio possidebat et tenebat, nihil etiam iuris et possessionis postea pro se reservan(tes). Item dominus etiam Raczk(o) felicitis recordii donaverat et ascripserat homines tres indivisos Ronuctis, Turutis et Stanus cum terra agriculture apta^s, virgultis, pratis omnibus et singu(l)is possessionibus ipsorum dicte similiter ecclesie^s pro se suisque successoribus nichil iuris reservan(tes). Item etiam actuali rectori pratum in Rossochi Switkowczizna, item de curia sua in Vawerka decimam manipularem ceterorumque omni de grano agriculturis, camporum et ortorum omnium. Item Jundzilo una cum fratre felicitis recordii Venceslao Dei gratia episcopo Luceoriensi⁶ genitriceque sua post decessum Joannis fratris similiter dedimus, donavimus perpetuo et ascripsimus eidem ecclesie supradicte et eius rectoribus pro tempore existentibus tres pro(p)rios homines Swyerny, Nossus et Petra in Dzitwa⁷ cum terris (e)orundem omnibus et singulis eius agriculturis⁸, virgultis, pratis et possessionibus. Item de curia sua^t in Dzitwa decimam manipularem ceterorumque omni de grano seminis, agriculturis omnium cam[poru]m et hortorum, ut ego Shemiant filius eius superaddidi pratum et perpetue ascripsi in Grodziszce⁸. Item etiam Sowbudzko⁸ felicitis recordii Jaczkowicz una cum Anastazia genitrice sua ecclesie dicte et eius rectoribus donaverat, dederat et ascripserat hominem proprium Canum cum ipsiu(s) terra agriculture apta, silvis, gays, virgultis, pratis omnibus et sin-

247. ¹ cellario Kop. ^m nunc Kop. ⁿ quidam Kop. ^o cały wiersz na ok. 10 wyrazów na zagięciu rozdarte i wypłowiałem zatarty w Kop. ^p dwa razy powtarza Kop. ^r spu dodaje bez przekreślenia Kop. ^s singultis Kop. ^t dwa razy powtarza Kop. ^u tekst w tem miejscu widocznie nie jest pełny, brak bowiem imienia nadawcy, którym był Niemojko, jak wynika ze wzmianki na początku, że Szemiant, rozszerzający to nadanie ojcowskie, był synem Niemojki

247. ⁵ Rzeka tej nazwy, co i leżąca nad nią osada, lewy dopływ Lebiody, pobocznej Niemna. ⁶ Wacław biskup łucki, prawie dotychczas nieznan, będąc dziekanem wileńskim, otrzymał prowizję papieską na biskupstwo łuckie 10 września 1459 (ob. wyżej str. 255|6 Nru 228 i 229), umarł zaś w r. 1462 (ob. niżej przyp. I do Nru 250). ⁷ Dzitwa, dziś dwa folwarki nad rzeką tej nazwy, dopływem prawobrzeżnym Niemna, ok. 15—20 km. na zach. od Lidy. ⁸ Grodziszce, część Wawerki, ob. wyżej str. 268. Nr 237.

gulis cum posesionibus et pratum in Radziski^u. Item etiam de curiis in Dzitwa...^v et Nidavie decimam manipularem et agriculturis omnium camporum, hortorum omni de grano seminis. Item etiam dominus Rodzius felicitis^w recordii ad ecclesiam sepe nominatam similiter donaverat, dederat et perpetue ascripserat duos homines proprios indivisos in Lidovie Massus et Nyczko cum omnibus et singulis ipsorum terris agriculturis camporum...^b, gays et posesionibus. Item decimam manipularem omni(s) grani et seminis, camporum omnium et hortorum sua de curia Dzitwa. Item Dalgerd et Olechno fratres et eiusdem filii Rodzus legitimi in renovatione privilegii donavimus et dedimus perpetueque ascripsimus similiter decimam manipularem omni de grano camporum et hortorum agriculturis suis cum posesione decurionis Thatarynisky. Item etiam omnes et singuli supradicti consencientes dedimus perpetue et ascribimus tabernam circa ecclesiam plebanis liberam habendam et pacifice possidendam, ea tamen condicione, ut ipsi minist[rum] ecclesie haberent et continue servarent. In cuius rei testimonium si(g)illa nostra presentibus sunt subappensa. Actum et datum in eadem Vawerk(a), die^x dominica ante festum sancte Margarete proxima^y anno Domini 1463^z, presentibus reverendissimo domino Joanne Dei gratia episcopo Luceoriensi, necnon honorabilibus ac discretis viris dominis Joanne plebano in predicta Wawerka, S(t)anislawo vicario et magistro s(c)ole in ibidem, ac aliis quam pluribus fidedignis.

248.

Wilno, d. 29 marca 1468.

Lukasz mieszczanin i były rajca miasta Wilna wraz z żoną swoją Heleną i córką Katarzyną oraz krewnymi ziemię swoją, położoną między wzgórzami w pobliżu tegoż miasta, zapisuje klasztorowi franciszkańskiemu NMP. tamże, zobowiązując wikariusza Jakuba Litwina i innych wymienionych braci do odprawiania jednej mszy śpiewanej w tygodniu za duszę swoją i zmarłych przodków.

M. A. Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości, splamiony i na zagięciach, zwłaszcza na lewym, mocno przez myszy nadgryziony, 27,2 × 21,8 + 3. — Po pieczęci pozostało tylko nacięcie ze śladami paska; nie było jej już w r. 1805, jak świadczy dołączony do dokumentu zapisek franciszkański z tegoż roku (kiedy Franciszkanie utracili już Łukiany), że był na składaniach pogryziony z znakiem od zawieszenia pieczęci. — Inwokacja pismem większym, z inicjałem wyciągniętym w górę (litery I i A połączone jakby w literę M). — W kilku miejscach tekstu podkreślenia ręką w. XVII, od której pochodzi też zapisek na lewym marginesie: Hereditas a Luca intra montes donata cum NB: pratis, sylvis, boris, mericis, agris, fluviis, fluminibus. Vide inventarium in Archivo existens. Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem z w. XVI: Super Lukiany sive terra inter montes prope civitatem 1468; 2) na złożeniu wewnętrznym z w. XVI: pro terra inter montes penes civitatem (nieco późniejsza ręka dodała:) dicta Lukiany; 3) na złożeniu wierzchniem z w. XVI: Donatio terrae Lukiany a Luca sive Vilnensi 1468; 4) na złożeniu spodniem inną ręką w. XVII: Donatio terrae inter montes prope civitatem Vilnensem dictae Łukiany ad praesens Rybiszki a domino Luca cive Vilnensi et conthorali eius Helena A^o 1468; 5) Sygnatury: a) na złożeniu wierzchn. A 47 (w. XVI),

247. ^u można czytać: Cadziski ^v jeden wyraz jest tutaj zatarty ^w felicitis Kop. ^x Dei Kop. ^y proxime Kop. ^z 1473 w Kop., co jest myłką, ob. wyżej w Uw.

b) na złoż. spodn. z w. XVII: N° 15 (przekreślone), c) z w. XVIII: N° 59no, obok Sub litera NN, d) z w. XIX: Od. 4 Fas. 1. N° 1.

Reg. 1. Niedatowany mieści się w zatwierdzeniu wszystkich darowizn i zapisów dobr klasztoru franciszkańskiego przez króla Zygmunta I z dnia 5. XII r. 1522 (ob. o niem wyżej Nr 22 str. 37) następującej treści: (54) Item alias litteras, quibus Lucas civis et proconsul Vilmensis cum coniuge et liberis suis terram suam cum sylvis, borris et pratis aliisque pertinentibus Lukiany nuncupatam, inter montes prope civitatem Vilmensem sitam, perpetuo ordinis fratribus praefati inscripsit et resignavit pro una missa pro ipso et eius amicis per fratres praedictos perpetuo decantanda, prout ea omnia et singula in litteris praedictis, quorum mentio supra facta fuit, plenius continentur et clarius extant scripta. — 2. W Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej obok regestu tegoż nadania w przywileju króla Zygmunta I w Wilnie z 5. XII r. 1522, przekazanym w transumptach oryginalnych królów Władysława IV w Wilnie z 20. VII r. 1636 i Jana Kazimierza w Grodnie z 3. II r. 1653 (ob. wyżej str. 37), znajduje się wśród papierów konwentu franciszkańskiego u P. Marji na Piaskach w Wilnie objaśniający je wywód procesualny na luźnym arkuszu folio z połowy w. XVIII, z sygnaturą z początku w. XIX: Od. 4 Fas. 1. N° 2. o Lukiany w obrębie Ciundziów (nad rzeką Rudomina) p. t. Distincta cathegoria z JJ. WW. Imć. PP. Horainami y Olędzkiami posesorami dobr Cuńdziów, dowodząca należności ziemi Lukiańskiej y że ona in meditulo obrębu dobr Cuńdziów Burnakowoszczyzny ma sytuacją a nulliter oną bez zadnego dziedzictwa dokumętu abusive po zabranii przez antecessorow swoich possiduiio. Czyta się w niej, iż: Szlachetny Łukasz mieszczanin, bywszy rayca wileński, włożywszy obligacyą na JJ. XX. Franciszkanow kąwętu wilenskiego wieczną co tydzień spiewać mszą jedno, ziemię swoię Lukiańską... niedaleko miasta Wilna, bo o trzy mile... wiecznemi czasy temusz kąwętowi wileńskiemu przy uproszonych swiadkach raycow, pisarzow, woitow miasta J. K. M. Wilna w r. 1468 zapisał.

In nomine Domini amen. Cunctarum rerum plena fides ut adhibetur | perit memoria, nisi testimonio pistico fuerit roborata. Hinc est, ego Lucas civis famose civitatis | Vilmensis, quondamque consul eiusdem humilimus, maturo ac sano fretus consilio cum deliberacione | una cum honesta necnon devota mea conthorali Helena ac filia mea Katherina et consanguineis atque amicis singulis dignum duximus considerantes, quia pocius et potissimum et sine intermissione ad stelliferum herum ayumque vigilando pervenire suam ad Uranicam civitatem ibi permanentem, hanc autem habitacionem temporalem transitoriamque et multum fallibilem postponentes et refutantes, pro honorabili, religiosis deificisque viris patribus, fratribus, oratoribus ordinis Minorum Conventualium ad Sanctam Mariam perpetue comorantibus, protunc primum domino Jacobo vicario nostro Lythphano cum iam prefatis omnibus fratribus ordinis sancti Francisci obligare obligandoque eviterne habere, tenere, possidere terram meam necnon iam nominate mee coniugis ac liberorum, sittam ac habitam inter montes prope eandem civitatem¹, sic tenere et de usibus eiusdem digne frui, uti ac potiri, veluti nos etiam consweveramus fungi, ita late ac longe cum omni dominio necnon hereditate prefate terre cum omnibus mobilibus, immobilibus et omni iure, cum pratis, silvis, borris, mericis, nemo[ri]bus, vinctis, rubetis, argulis, agris, frugibus, proventibus, utilitatibus, pascuis, aquis, fluminibus, fluviis, font[ib]us, riwlis et eorum decursibus, cum montibus, vallibus ceterisque aliis, quocumque nomine censeantur et loco situantur, commutandi, vendendi necnon ad quosvis usus beneplacitos convertendi. Ipse autem religiosus pater dominus Jacobus una cum

248. ¹ Ziemia ta zwana od imienia nadawcy Lukiany, od w. XVII Rybiszki, leżała na pld.- wsch. od Wilna na obszarze gminy Rudomina.

omnibus f[ratr]ibus et presertim cum fratre domino Mathia tunc in Oszman[a] gwardiano protunc presente, priusque ante eum vicario, et fratribus fratre sacristiano Mathia et predicatore Johanne alias K[a]czka^a pariterque cum omnibus fratribus ipsorum cum consensu facere obligationem [no]bis septimanatim et perpetue decantare missam, unam pro sanitate (nostra) necnon amicorum nostrorum ad laudem et ad honorem Vir[ginis] Sancte Marie, et post mortem meam tenebuntur celebrare missam pro defunctis pro salute anime mee necnon nostris predecessoribus amicis defunctis. Hanc autem litteram nullus amicorum meorum simul et dominorum ausu temerario valeat infringere aut aliquovis modo ac iure contraire et perturbare, ne indignacionem Omnipotentis Dei ac Sancte Marie et sanctorum apostolorum Petri et Pauli incurrat; et si secus fecerit, extunc concitto eum ad iudicem suum Omnipotentem Deum pro iniuria sibi illata, in quantum si et fuerit, qui venturus est et iudicaturus vivos et mortuos et seculum per ignem. Datum, actum et scriptum die martis XXIX^a nona^b mensis marcii, in domo mea, sitta in circulo prope pretorium prefate civitatis, coram honorabilibus viris religiosis, discretis, famosis, prudentibusque personis utriusque status ac condicionis tam spiritualibus quam secularibus benefactoribus nostris, videlicet domino Stanislao Lavrynowicz^c moderno advocato et domino Martino publico notario domini regis et domino Petro Presingnowycz et domino Nicolao proconsule civitatis Vlnensis et Lauryno Gyeminowycz, Stanislao Bydzyelowycz et Chodorone Ruthino et supremi(s) consanguineis ipsius et Nyekrasz et Petro organiste^d publico notario In cuius rei testimonium ac robur perpetuum meum sigillum est subappensum, anno Domini millesimo quadringentesimo^e sexagesimo octavo.

249.

Rzym, 27 kwietnia 1468.

Andrzej syn Falistawa z Czarnowa, rektor kościoła parafjalnego w Dąbrowie diec. wileńskiej, uprasza papieża (Pawła II) o nadanie sobie kościoła parafjalnego w miejscowości Geboniowo, który zajmuje od kilku lat nieprawnie Jan syn Wysznielawa, niewyświęcony na kapłana, co też uzyskuje na lat pięć.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 616 k. 268—268^r.

Beatissime pater. Cum parrochialis ecclesia in Geboniowo¹ Plocensis diocesis ex eo^a, quod quidem Johannes Vysznielai^b illam per annum et amplius pacifice possidens, impedimento tunc cessante nullaue per eum super hoc dispensacione obtenta se non fecit ad sacerdocium promoveri, vacaverit et vacet ad presens, licet idem Johannes eandem ecclesiam post anni^c decursum huiusmodi, nullo tamen in ea de novo per eum acquisito titulo et absque alicuius iuris adminiculo sibi super hoc suffraganti, per unum alium annum et ultra detinuerit et detinet indebite occupatam^d: supplicat igitur S(ancti-tati) V(estre) devotus vir Andreas Falislai^e de Czarnowo² rector parrochialis ecclesie

248. ^a a na daiurze, w przekładzie polskim z połowy w. XVIII (ob. Reg. 2.): Kaczka ^b tak w tekście ^c poprawione z Lavrynowicz ^d końcowe e na miejscu wytartem ^e w tekście quadřamo

249. ^a następuje jeden wyraz przekreślony, poczem vacaverit et vacet ad presens quod quidem i t. d. ^b tak w tekście niewątpliwie zamiast Vysznielai ^c annum tamże w tekście ^d occupatum l. c. ^e Falistan l. c.

249. ¹ Nazwa prawdopodobnie popsuta i nieodgadniona. ² Miejscowości tej nazwy na wschodniem Mazowszu i Podlasiu jest kilka. Najprędzej chodzi tu o Czarnowo, szlachecką wieś w pow. szczuczyńskim.